

ОСНОВНА ШКОЛА „ПАВЛЕ ПОПОВИЋ” - ВРАНИЋ

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/2023 – 2025/2026.

јун, 2022.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Република Србија
Град Београд, општина Барајево
ОШ „Павле Поповић“ Вранић
Трг палих бораца 3

Деловодни број:1034-1-22
Дана: 21. 6. 2022. године

Телефон: 011/8332-022
Е-пошта: ospavlepopovic@hotmail.rs
ospavlepopovicvranic@gmail.com
www.ospavlepopovic.edu.rs

ПИБ бр.100141791 МБ -07001185
Текући рачун број 840-1285660-62

На основу члана 27. Закона о основном образовању и васпитању (Службени гласник РС, бр. 55/2013 и 101/2017 од 10. 11. 2017. године) и на основу члана 56. Закона о основама система образовања и васпитања школа развија и реализује Школски програм. На основу члана 61. Закона о основама система образовања и васпитања, Школски програм доноси Школски одбор на период од четири године. Орган управљања ОШ „Павле Поповић“ Вранић на 35. седници, одржаној дана 21. 6. 2022. године, донео је:

О Д Л У К У

1. Доноси се Школски програм за период 2022/2023 – 2025/2026.

Образложење

Школски одбор је у писаној форми добио Школски програм за период 2022/2023 – 2025/2026. године. Школски програм израђује се у складу са Националним оквиром образовања и васпитања.

Школски програм је представила Јела Стевановић, директор школе.

Имајући у виду све изнето Школски одбор је одлучио као у изреци одлуке.

Поука о правном леку: Одлука органа управљања је коначна.

Председник Школског одбора

Тања Веселиновић

САДРЖАЈ

1. Основне карактеристике Школског програма	6
1.1. Увод	6
1.2. Циљеви Школског програма	7
1.3. План учења и наставе за основно образовање и васпитање	8
2. Наставни план за први циклус основног образовања и васпитања	11
2.1. План наставе и учења за први разред	13
2.2. Наставни програм за први разред	16
2.2.1. Програм изборних предмета за први разред	51
2.3. План наставе и учења за други разред	66
2.4. Наставни програм за други разред	68
2.4.1. Програм изборних предмета за други разред	122
2.5. План наставе и учења за трећи разред	142
2.6. Наставни програм за трећи разред	144
2.6.1. Програм изборних предмета за трећи разред	183
2.7. План наставе и учења за четврти разред	198
2.8. Наставни програм за четврти разред	200
2.8.1. Програм изборних предмета за четврти разред	248
3. Наставни план за други циклус основног образовања и васпитања	267
3.1. Наставни план и програм за пети разред основне школе	270
3.1.1. Наставни програм српског језика и књижевности	274
3.1.2. Наставни програм страног језика	285
3.1.3. Наставни програм ликовне културе	295
3.1.4. Наставни програм музичке културе	302
3.1.5. Наставни програм историје	307
3.1.6. Наставни програм географије	311
3.1.7. Наставни програм математике	318
3.1.8. Наставни програм биологије	326
3.1.9. Наставни програм информатике и рачунарства	330
3.1.10. Наставни програм технике и технологије	336
3.1.11. Наставни програм физичког и здравственог васпитања / обавезних физичких активности	344
3.1.12. Наставни програм обавезних изборних предмета за пети разред	360
3.1.13. Наставни програм слободних наставних активности за пети разред	390
3.2. Наставни план и програм за шести разред основне школе	413
3.2.1. Наставни програм српског језика и књижевности	417
3.2.2. Наставни програм страног језика	435
3.2.3. Наставни програм ликовне културе	446
3.2.4. Наставни програм музичке културе	454
3.2.5. Наставни програм историје	457
3.2.6. Наставни програм географије	461
3.2.7. Наставни програм физике	472

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

3.2.8. Наставни програм математике	479
3.2.9. Наставни програм биологије	486
3.2.10. Наставни програм информатике и рачунарства	490
3.2.11. Наставни програм технике и технологије	496
3.2.12. Наставни програм физичког и здравственог васпитања / обавезних физичких активности	502
3.2.13. Наставни програм обавезних изборних предмета за шести разред	518
3.2.14. Наставни програм слободних наставних активности за шести разред	549
3.3. Наставни план и програм за седми разред основне школе	566
3.3.1. Наставни програм српског језика и књижевности	571
3.3.2. Наставни програм страног језика	583
3.3.3. Наставни програм ликовне културе	593
3.3.4. Наставни програм музичке културе	601
3.3.5. Наставни програм историје	605
3.3.6. Наставни програм географије	608
3.3.7. Наставни програм физике	614
3.3.8. Наставни програм математике	618
3.3.9. Наставни програм биологије	624
3.3.10. Наставни план хемије	628
3.3.11. Наставни програм информатике и рачунарства	632
3.3.12. Наставни програм технике и технологије	637
3.3.13. Наставни програм физичког и здравственог васпитања	644
3.3.14. Наставни програм обавезних изборних предмета за седми разред	658
3.3.15. Наставни програм слободних наставних активности за седми разред	693
3.4. Наставни план и програм за осми разред основне школе	710
3.4.1. Наставни програм српског језика и књижевности	715
3.4.2. Наставни програм страног језика	726
3.4.3. Наставни програм ликовне културе	736
3.4.4. Наставни програм музичке културе	742
3.4.5. Наставни програм историје	748
3.4.6. Наставни програм географије	752
3.4.7. Наставни програм физике	756
3.4.8. Наставни програм математике	762
3.4.9. Наставни програм биологије	768
3.4.10. Наставни план хемије	772
3.4.11. Наставни програм информатике и рачунарства	776
3.4.12. Наставни програм технике и технологије	781
3.4.13. Наставни програм физичког и здравственог васпитања	788
3.4.14. Наставни програм обавезних изборних предмета за осми разред	803
3.4.15. Наставни програм слободних наставних активности за осми разред	834
4. Програм допунске и додатне наставе (по разредима)	854
4.1. Програм допунске и додатне наставе у млађим разредима	854
4.1.1. Програм допунске и додатне наставе за први разред	854
4.1.2. Програм допунске и додатне наставе за други разред	856
4.1.3. Програм допунске и додатне наставе за трећи разред	859

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

4.1.4. Програм допунске и додатне наставе за четврти разред	863
4.2. Програм допунске и додатне наставе у старијим разредима	871
4.2.1. Програм допунске и додатне наставе за пети разред	871
4.2.2. Програм допунске и додатне наставе за шести разред	891
4.2.3. Програм допунске и додатне наставе за седми разред	913
4.2.4. Програм допунске и додатне наставе за осми разред	936
5. Програм културних активности школе	962
6. Програм школског спорта и спортско-рекреативних активности	963
7. Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програми превенције других облика ризичног понашања	964
8. Програм слободних и ваннаставних активности ученика	976
8.1. Драмска секција	977
8.2. Литерарно-рецитаторска секција	978
8.3. Новинарска секција	981
8.4. Грађевинска секција	982
8.5. Спортске секције	984
8.5.1. Одбојкашка секција	984
8.5.2. Фудбалска секција	984
8.5.3. Рукометна секција	985
8.5.4. Кошаркашка секција	987
8.5.5. Секција стоног тениса	988
8.6. Секција за енглески језик	989
8.7. Секција за француски језик	990
8.8. Саобраћајна секција	991
8.9. Еколошка секција	992
8.10. Секција за заштиту животне средине	993
8.11. Библиотечка секција	994
9. Програм професионалне оријентације	999
10. Програм здравствене заштите и здравственог васпитања у школи	1001
11. Програм социјалне заштите	1002
12. Програм заштите животне средине	1003
13. Програм сарадње са локалном самоуправом	1004
14. Програм сарадње са породицом	1005
15. Програм излета, екскурзија и наставе у природи	1008
16. Програм рада школске библиотеке	1010
17. Начини остваривања различитих области Развојног плана школе	1021
17.1. Програм школског маркетинга	1021
17.2. Програм рада Ученичког парламента	1022
18. Програм рада са ученицима са посебним потребама	1023
19. Програм безбедности и здравља на раду који се реализује у сарадњи са локалном заједницом	1025
20. Програм подршке новим ученицима и запосленима	1026
21. Обогаћени једносменски рад	1027
22. Продужени боравак	1057

1. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

1.1. УВОД

Основно образовање (образовно-васпитни рад) остварује се на основу школског програма, у складу са Законом. Школски програм омогућава оријентацију ученика и родитеља, односно другог законског заступника у избору школе, праћење квалитета образовно-васпитног процеса и његових резултата, као и процену индивидуалног рада и напредовања сваког ученика. Школским програмом обезбеђује се остваривање принципа, циљева и исхода постигнућа, према потребама ученика и родитеља, односно старатеља и локалне заједнице.

Циљеви основног образовања и васпитања су:

- обезбеђивање добробити и подршка целовитом развоју ученика;
- обезбеђивање подстицајног и безбедног окружења за целовити развој ученика, развијање ненасилног понашања и успостављање нулте толеранције према насиљу;
- свеобухватна укљученост ученика у систем образовања и васпитања;
- развијање и практиковање здравих животних стилова, свести о важности здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности;
- развијање свести о значају одрживог развоја, заштите и очувања природе и животне средине, еколошке етике, заштите и добробити животиња;
- континуирано унапређивање квалитета процеса и исхода образовања и васпитања заснованог на провереним научним сазнањима и образовној пракси;
- развијање компетенција за сналажење и активно учешће у савременом друштву које се мења;
- пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког ученика, у складу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима;
- развијање кључних компетенција за целоживотно учење, као и међупредметних компетенција за потребе савремене науке и технологије;
- развој свести о себи, развој стваралачких способности, критичког мишљења, мотивације за учење, способности за тимски рад, способности самовредновања, самоиницијативе и изражавања свог мишљења;
- оспособљавање за доношење ваљаних одлука о избору даљег образовања и занимања, сопственог развоја и будућег живота;
- развијање осећања солидарности, разумевања и конструктивне сарадње са другима и неговање другарства и пријатељства;
- развијање позитивних људских вредности;
- развијање компетенција за разумевање и поштовање права детета, људских права, грађанских слобода и способности за живот у демократски уређеном и праведном друштву;
- развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрастне равноправности, развој толеранције и уважавање различитости;

- развијање личног и националног идентитета код ученика, развијање свести и осећања припадности Републици Србији, поштовање и неговање српског језика и матерњег језика, традиције и културе српског народа и националних мањина, развијање интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине;
- повећање ефикасности употребе ресурса образовања и васпитања, завршавање образовања и васпитања у предвиђеном року са минималним продужетком трајања и смањеним напуштањем школовања;
- повећање ефикасности образовања и васпитања и унапређивање образовног нивоа становништва Републике Србије као државе засноване на знању.

1.2. ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Школски програм доноси се на основу наставног плана и програма, односно плана наставе и учења.

Школски програм утемељен је на начелима:

- усмерености на процесе и исходе учења;
- заснованости на стандардима, уз систематско праћење и процењивање квалитета програма;
- уважавања узрасних карактеристика у процесу стицања знања и вештина, формирања ставова и усвајања вредности код ученика;
- хоризонталне и вертикалне повезаности у оквиру предмета и између различитих наставних предмета;
- поштовања индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и могућности личног избора у слободним активностима;
- заснованости на партиципативним, кооперативним, активним, као и искуственим методама наставе и учења;
- уважавања искуства, учења и знања која ученици стичу ван школе и њихово повезивање са садржајима наставе;
- развијања позитивног односа ученика према школи и учењу, као и подстицања учениковог интересовања за учење и образовање у току целог живота;
- коришћења позитивне повратне информације, похвале и награде као средства за мотивисање ученика;
- уважавање узрасних карактеристика у психофизичком развоју обезбеђивањем услова за живот и рад у школи.

Школски програм садржи:

- циљеве Школског програма;
- назив, врсту и трајање свих програма образовања и васпитања које школа остварује и језик на коме се остварује програм;
- начин остваривања Школског програма;

- начин прилагођавања Школског програма према нивоу образовања и васпитања;
- друга питања од значаја за Школски програм.

1.3. ПЛАН УЧЕЊА И НАСТАВЕ ЗА ОСНОВНО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

Планирање наставе

Програми базирани на исходима дају већу слободу наставнику у погледу планирања и реализације наставе. Оријентација на процес учења и исходе брига је не само о резултатима, већ и начину на који се учи, односно како се гради и повезује знање у смислене целине, како се развија мрежа појмова и повезује знање са практичном применом.

Приликом планирања наставе и учења потребно је руководити се:

- индивидуалним разликама међу ученицима у погледу начина, темпа учења и брзине напредовања;
- интегрисаним приступом у којем постоји хоризонтална и вертикална повезаност унутар истог предмета и различитих предмета;
- партиципативним и кооперативним активностима које омогућавају сарадњу;
- преваходно активним и искуственим методама наставе и учења;
- уважавањем свакодневног искуства и знања које је ученик изградио ван школе, повезивањем активности и садржаја учења са животним искуствима ученика и подстицањем примене наученог и свакодневног живота;
- неговањем радозналости, одржавањем и подстицањем интересовања за учење и континуирано сазнавање;
- редовним и осмишљеним прикупљањем релевантних података о напредовању ученика, остваривању предметних исхода и постигнутом степену развоја компетенција ученика.

У фази планирања и писања припреме за час, наставник дефинише пирамиду исхода на три нивоа: оне које би сви ученици требало да постигну, оне које већина ученика може да постигне и оне које би само неки ученици требало да достигну (три нивоа постигнућа).

На часовима ће се комбиновати различите методе и облици рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикасном. У фази планирања учења и наставе наставници ће се водити предвиђеним исходима и покушати да кроз реализацију пројекта раде на развијању међупредметних компетенција.

Након завршетка основног образовања и васпитања ученици ће:

- имати усвојен интегрисани систем научно заснованих знања о природи и друштву и бити способни да тако стечена знања примењују и размењују;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- умети да ефикасно усмено и писмено комуницирају на српском, односно на српском и језику националне мањине и најмање једном страном језику користећи се разноврсним вербалним, визуелним и симболичким средствима;
- бити функционално писмени у математичком, научном и финансијском домену;
- умети да ефикасно и критички користе научна знања и технологију, уз показивање одговорности према свом животу, животу других и животної средини;
- бити способни да разумеју различите форме уметничког изражавања и да их користе за сопствено изражавање;
- бити оспособљени за самостално учење;
- бити способни да прикупљају, анализирају и критички процењују информације;
- моћи да идентификују и решавају проблеме и доносе одлуке користећи критичко и креативно мишљење и релевантна знања;
- бити спремни да прихвате изазове и промене уз одговоран однос према себи и својим активностима;
- бити одговорни према сопственом здрављу и његовом очувању, примењивати усвојене здравствене навике неопходне за активан и здрав животни стил;
- умети да препознају и уваже људска и дечја права и бити способни да активно учествују у њиховом остваривању;
- имати развијено осећање припадности сопственој породици, нацији и култури, познавати сопствену традицију и доприносити њеном очувању и развоју;
- знати и поштовати традицију, идентитет и културу других заједница и бити способни да сарађују са њиховим припадницима;
- бити способни да ефикасно и конструктивно раде као чланови тима, групе, организације и заједнице.

Циљ оријентације ка општим међупредметним и кључним компетенцијама је динамичније и ангажованије комбиновање знања, вештина и ставова релевантних за различите реалне контексте који захтевају функционалну примену. Опште међупредметне компетенције заснивају се на кључним компетенцијама, развијају се кроз наставу свих предмета, примењиве су у различитим ситуацијама и контекстима при решавању различитих проблема и задатака, и неопходне су свим ученицима за лично остварење и развој, укључивање у друштвене токове и запошљавање и чине основу за целоживотно учење.

Опште међупредметне компетенције за крај основног образовања и васпитања су:

- компетенција за учење;
- одговорно учешће у демократском друштву;
- естетичка компетенција;
- комуникација;
- одговоран однос према околини;
- одговоран однос према здрављу;
- предузимљивост и оријентација ка предузетништву;
- рад са подацима и информацијама;
- решавање проблема;
- сарадња;
- дигитална компетенција.

Остваривање образовно-васпитне праксе

Настава треба да обезбеди сигурну, подстицајну и подржавајућу средину за учење у којој се негује атмосфера интеракције и уважавања, сарадње, одговорности и заједништва. Улога наставника је да конкретизује програм према потребама одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази.

Праћење и вредновање

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Евалуација ученичког рада ће бити континуирана, док ће се похвале и предлози за унапређење ученичког рада указати на примерен начин тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Повратна информација треба да буде благовремена, дата током или непосредно након обављања неке активности; треба да буде конкретна, да се односи на активности и продукте ученика, а не на његову личност и да буде позитивно интонирана, односно да прво садржи оне елементе који су за похвалу, а тек потом оне које би ученик требало да развија и унапређује.

2. НАСТАВНИ ПЛАН ЗА ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Табела: Наставни план за први, други, трећи и четврти разред основне школе

Р. бр.	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Српски језик	5	180	5	180	5	180	5	180
2.	Српски као нематерњи језик	2	72	2	72	3	108	3	108
3.	Страни језик	2	72	2	72	2	72	2	72
4.	Математика	5	180	5	180	5	180	5	180
5.	Свет око нас	2	72	2	72	-	-	-	-
6.	Природа и друштво	-	-	-	-	2	72	2	72
7.	Ликовна култура	1	36	2	72	2	72	2	72
8.	Музичка култура	1	36	1	36	1	36	1	36
9.	Физичко и здравствено васпитање	3	108	3	108	3	108	3	108
Укупно: А		19	684	20		20	720	20	720
		-	-	-	720-	-	-	-	-
		21	756	22	792*	23	828	23	828
		*	*	*		*	*	*	*
Р. бр.	Б. Изборни програми								
1	Верска настава / Грађанско васпитање	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Матерњи језик / Говор са елементима националне културе	2	72	2	72	2	72	2	72
УКУПНО: Б		1	36	1	36	1	36	1	36
		-	-	-	-	-	-	-	-
		3	108	3	108	3	108	3	108
		*	*	*	*	*	*	*	*
УКУПНО: А + Б		20	720	21	756	21	756	21	756
		-	-	-	-	-	-	-	-
		22	792	23	828	24	864	24	864
		*	*	*	*	*	*	*	*

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни наставни предмети, изборни програми и активности

Р. бр.	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Редовна настава	20	720	21	756	21	756	21	756
		-	-	-	-	-	-	-	-
		22 *	792 *	23 *	828 *	24 *	864 *	24 *	864 *
2.	Дигитални свет	1	36	1	36	1	36	-	-
3.	Пројектна настава	-	-	-	-	-	-	1	36
4.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	36
5.	Додатна настава	-	-	-	-	-	-	1	36
6.	Настава у природи	7-10 дана годишње		7-10 дана годишње		7-10 дана годишње		7-10 дана годишње	

Р. бр.	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Ваннаставне активности	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72
3.	Екскурзија	1-3 дана годишње		1-3 дана годишње		1-3 дана годишње		1-3 дана годишње	

2.1. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПРВИ РАЗРЕД

Планирање наставе

Програми наставе и учења засновани су на општим циљевима и исходима образовања и васпитања и потребама и могућностима ученика првог разреда. Усмерени су на процес и исходе учења, а не на саме садржаје који сада имају другачију функцију и значај. Садржаји више нису циљ сами по себи, већ су у функцији остваривања исхода који су дефинисани као функционално знање ученика тако да показују шта ће ученик бити у стању да учини, предузме, изведе, обави захваљујући знањима, ставовима и вештинама које је градио и развијао током једне године учења конкретног предмета. Овако конципирани програми подразумевају да оствареност исхода води ка развијању компетенција, како општих и специфичних предметних, тако и кључних.

Уџбеници који ће се користити у првом разреду су:

СРПСКИ ЈЕЗИК			
Назив издавача	Наслов уџбеника; писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/ покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Реч по реч, читанка за српски језик за први разред основне школе; ћирилица</i>	Наташа Станковић Шошо, Маја Костић	650-02 00177/2018-07 од 27. 4. 2018.
	<i>Буквар за први разред основне школе; ћирилица</i>	Душка Милић, Татјана Митић	
	<i>Наставни листови уз Буквар за први разред основне школе; ћирилица</i>	Татјана Митић, Душка Милић	
	<i>Словарица уз Буквар за први разред основне школе; ћирилица</i>	Душка Милић, Татјана Митић	
СТРАНИ ЈЕЗИК			
Назив издавача	Наслов уџбеника; писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/ покрајинског секретара

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

„THE ENGLISH BOOK”	<i>Happy House 1, student's book;</i> енглески језик за први разред основне школе; латиница	Lorena Roberts. Stella Maidment	650-02-00044/2018-07 од 27. 4. 2018.
„THE ENGLISH BOOK”	<i>Happy House 1, activity book;</i> енглески језик за први разред основне школе; латиница		
МАТЕМАТИКА			
Назив издавача	Наслов уџбеника; писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/ покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Математика, уџбеник за први разред основне школе (1. део, 2. део, 3. део, 4. део);</i> ћирилица	Ива Иванчевић Илић, Сенка Тахировић	650-02-00101/2018-07 од 24. 4. 2018.
СВЕТ ОКО НАС			
Назив издавача	Наслов уџбеника; писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/ покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Свет око нас, уџбеник за први разред основне школе;</i> ћирилица	Љиља Стокановић, Гордана Лукић, Гордана Субаков Симић	650-02-00172/2018-07 од 27.04.2018.
	<i>Свет око нас, радна свеска за први разред основне школе; ћирилица</i>		
ЛИКОВНА КУЛТУРА			
Назив издавача	Наслов уџбеника; писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/ покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Ликовна култура, уџбеник за први разред основне школе</i>	Милутин Мићић, Гордана Мићић	650-02-00039/2018-07 од 16. 4. 2018.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

МУЗИЧКА КУЛТУРА			
Назив издавача	Наслов уџбеника; писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/ покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Музичка култура, уџбеник за први разред основне школе; ћирилица</i>	Драгана Михајловић Бокан, Марина Ињац	650-02-00169/2018-07 од 25.04.2018.
ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ			
Назив издавача	Наслов уџбеника; писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/ покрајинског секретара
„ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ И НАСТАВНА СРЕДСТВА”	<i>Буквар дечијих права; ћирилица</i>	Љубивоје Ршумовић	
„КРЕАТИВНИ ЦЕНТАР”	<i>Азбука грађанског васпитања 1, радни уџбеник за први разред основне школе; ћирилица</i>	Јелена Димитријевић	
ДИГИТАЛНИ СВЕТ			
Назив издавача	Наслов уџбеника; писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/ покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Дигитални свет</i>	Наташа Анжелковић, Б. Калафатић, М. Ињаћ	

С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упути ученике на друге изворе информисања и стицање знања и вештине. Избор метода и облика зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

У фази планирања учења и наставе наставници ће се водити исходима и покушати да кроз реализацију пројекта раде на развијању међупредметних компетенција.

2.2. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ПРВИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ПРВИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности</p> <p>Задаци наставе српског језика:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвајање правилног изговарања гласова, гласовних скупова, речи и реченица; • савладавање технике читања и писања на ћириличком писму; • навикавање на употребу књижевног језика у говору и писању; • формирање навике за читко, уредно и лепо писање; • поступно увођење у доживљавање и разумевање књижевних текстова; • уочавање врста књижевних дела према захтевима програма; • усвајање основних књижевнотеоријских и функционалних појмова према захтевима програма; • оспособљавање за усмено и писмено препричавање, причање и описивање према захтевима програма. 		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ: Програм предмета Српски језик у првом разреду основне школе чине четири предметне области:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Почетно читање и писање; • Књижевност; • Језик; • Језичка култура. <p>Дистрибуција часова по предметним областима је следећа:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Почетно читање и писање - 97 часова; • Књижевност - 52 часа; • Језик - 13 часова; • Језичка култура - 18 часова. <p>Све области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без уклапања са другим областима.</p>		

Настава **почетног читања и писања** изводи се у првом полугодишту првог разреда основне школе, али, ако је потребно, наставља се и у другом полугодишту. *Почетно читање и писање* реализује се самостално, али обухвата и садржаје из *Књижевности*, *Језика* и *Језичке културе*. Учитељи ће користити комбинацију монографског и групног поступка, групни или комплексни поступак.

Препоручени садржаји из области **Књижевност** савладавају се током целе школске године, из буквара/почетнице и уз помоћ читанке као основних наставних средстава, тако што учитељ планира њихову реализацију у складу са индивидуалним карактеристикама ученика и могућностима колектива, руководећи се исходима учења. Приликом оспособљавања ученика да уз помоћ учитеља разумеју текстове из школске лектире, али и популарне, информативне текстове из часописа за децу, енциклопедија и сл. важно је настојати да се уоче догађаји, просторни и временски односи и битне појединости у описима бића и природе. Како се текстови из школске лектире користе за усавршавање читања и писања и увођење ученика у основне појмове о књижевности, тако се ученици подстичу да уоче ликове у књижевном делу, њихове особине и поступке; њихова емоционална стања (радосно, тужно, смешно) и да разликују појмове добра и зла.

У настави **језика** ученици се оспособљавају за правилну усмену и писмену комуникацију стандардним српским језиком. Отуда захтеви у овом програму нису усмерени само на језичка правила и граматичке норме већ и на њихову функцију. На пример, реченица се не упознаје само ка граматичка јединица (са становишта њене структуре) већ и као комуникативна јединица (са становишта њене функције у комуникацији).

Област **Језичка култура** обухвата развијање основне писмености ученика, односно усавршавање говора, слушања, читања и писања. Ове четири програмске подобласти усмерене су на неговање културе говора, писменог изражавања, богаћење речника и, у ширем смислу, на развијање комуникативних способности ученика. Наставни рад у области Језичка култура реализује се у прожимању са другим областима предмета, као и кроз самосталне наставне јединице.

ИСХОДИ:

1. ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ

Ученик ће бити у стању да:

- разликује изговорени глас и написано слово;
- изговорене и написане речи и реченице;
- влада основном техником читања и писања ћириличног текста;
- разуме оно што прочита;
- активно слуша и разуме садржај књижевноуметничког текста који му се чита;
- обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима;
- примењује основна правописна правила;
- пише читко и уредно;
- писмено одговара на постављена питања;
- спаја више реченица у краћу целину;
- пише реченице по диктату примењујући основна правописна правила;
- гласно чита, правилно и са разумевањем;
- пронађе информације експлицитно изнете у тексту.

2. КЊИЖЕВНОСТ

Ученик ће бити у стању да:

- активно слуша и разуме садржај књижевноуметничког текста који му се чита;
- препозна песму, причу и драмски текст;
- одреди главни догађај, време (редослед догађаја) и место дешавања у вези са прочитаним текстом;
- уочи ликове и прави разлику између њихових позитивних и негативних особина;
- изрази своје мишљење о понашању ликова у књижевном делу;
- препозна загонетку и разуме њено значење;
- препозна басну и разуме њено значење;
- учтиво учествује у вођеном и слободном разговору;
- обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима;
- усмено описује ствари из непосредног окружења;
- напамет говори краће књижевне текстове;
- учествује у сценском извођењу текста;
- пажљиво и културно слуша саговорнике;
- слуша интерпретативно читање и казивање књижевних текстова ради.

3. ЈЕЗИК

Ученик ће бити у стању да:

- правилно изговори и напише кратку и потпуну реченицу једноставне структуре са одговарајућом интонацијом, односно интерпункцијским знаком на крају;
- правилно употреби велико слово;
- пише читко и уредно;
- пише реченице по диктату примењујући основна правописна правила;
- тихо чита (у себи) са разумевањем прочитаног.

4. ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

Ученик ће бити у стању да:

- влада основном техником читања и писања ћириличног текста;
- активно слуша и разуме садржај књижевноуметничког текста који му се чита;
- препозна песму, причу и драмски текст;
- одреди главни догађај, време (редослед догађаја) и место;
- дешавања у вези са прочитаним текстом;
- уочи ликове и прави разлику између њихових позитивних и негативних особина;
- изрази своје мишљење о понашању ликова у књижевном делу;
- правилно изговори и напише кратку и потпуну реченицу једноставне структуре са одговарајућом интонацијом, односно интерпункцијским знаком на крају;
- учтиво учествује у вођеном и слободном разговору;
- обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима;
- усмено препричава; усмено прича према слици/сликама и о доживљајима;
- усмено описује ствари из непосредног окружења;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- бира и користи одговарајуће речи у говору; на правилан начин користи нове речи у свакодневном говору;
- напамет говори краће књижевне текстове;
- учествује у сценском извођењу текста;
- пажљиво и културно слуша саговорнике;
- слуша, разуме и парафразира поруку;
- слуша интерпретативно читање и казивање књижевних текстова ради разумевања и доживљавања;
- примењује основна правописна правила;
- писмено одговара на постављена питања;
- спаја више реченица у краћу целину;
- гласно чита, правилно и са разумевањем;
- пронађе информације експлицитно изнете у тексту.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Свет око нас;
- Математика;
- Физичко васпитање;
- Верска настава;
- Грађанско васпитање

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Буквар за први разред основне школе (Душка Милић, Татјана Милић);
- Наставни листови уз Буквар за први разред основне школе (Душка Милић, Татјана Милић);
- Читанка за први разред (Маја Костић, Наташа Станковић Шошо)

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- Словарица;
- апликације на пану;
- укрштеница;
- ђачки прибор

ИНОВАЦИЈЕ:

- Дигитализација;
- мултимедијални учбеник;
- тематска настава;
- угледно-огледна активност

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање, десетоминутне провере знања, диктати, тематске провере знања, годишња провера знања, мерења брзине читања и писања), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	Укупно
1.	Почетно читање и писање	45	34	18	97
2.	Књижевност	33	8	11	52
3.	Језик	9	4	-	13
4.	Језичка култура	13	4	1	18
	Укупно часова	100	50	30	180
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	Укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		50	24	12	86
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		50	26	18	94
УКУПНО		100	50	30	180

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ПРВИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ наставе страног језика у првом разреду јесте да оспособи ученика да на страном језику комуницира на основном нивоу у усменом облику о темама из свог непосредног окружења.</p> <p>У исто време, настава страног језика треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • приближи ученицима идеју о постојању других језика као средстава комуникације; • развије позитивна осећања према језику који учи; • подстакне потребу за учењем страних језика; • подстакне развијање свести о сопственом напредовању ради јачања мотивације за учење језика; • олакша разумевање различитих култура; • стимулише машту, креативност и радозналост. <p>Задаци на нивоу језичких вештина:</p> <p><i>Разумевање говора</i></p> <p>Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разликује језик који учи од других језика; • препознаје гласове (посебно оне које нема у матерњем језику) у говорном ланцу, акценат, ритам и интонацију; • разуме вербални садржај уз помоћ облика невербалне комуникације; • разуме кратке дијалоге, приче и песме о познатим темама које чује уживо или са аудио-визуелних записа; • разуме и реагује на одговарајући начин на кратке усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу (позив на игру, заповест, упутство итд.); • развија способност и навику слушања са разумевањем. <p><i>Усмено изражавање</i></p> <p>Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разговетно изговара гласове, научене речи и изразе, акцентује речи, поштује ритам и интонацију; 		

- даје основне информације о себи и свом окружењу, самостално и уз наставникову помоћ;
- описује кратким и једноставним језичким структурама себе и друге у познатим ситуацијама;
- именује ствари из непосредног окружења у вези са темама које се обрађују;
- репродукује, сам или у групи, кратке рецитације и бројалице и певе познате песмице.

Интеракција

Ученик треба да:

- реагује вербално и невербално на упутства и постављена питања о познатим темама;
- поставља једноставна питања;
- изражава допадање и недопадање;
- учествује у игри и комуникацији на часу (у пару, у групи, итд.).

Знања о језику

Ученик треба да:

- препознаје шта је ново научио;
- препознаје, на елементарном нивоу, гласовну структуру језика који учи и уочава разлику у односу на матерњи језик;
- користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације (нпр. форме учтивости);
- разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ

Наставни програм за стране језике у основној школи усмерен је на развој функционалних знања и заснован је на комуникативно дефинисаним исходима учења, односно активностима које ученик успешно реализује користећи страни језик. Језичке активности слушања, читања, (раз)говора и писања у наставном програму посматрају се интегративно, као нераздвојиве компоненте аутентичне комуникације појединца у било којој говорној заједници. Полазећи од исхода, односно онога што је ученик у стању да оствари у различитим врстама и видовима комуникације (усмене, писане, делимично и оне невербалне), формално и садржински централну позицију наставног програма заузимају управо комуникативне функције (нпр. поздрављање; представљање себе и других; давање основних информација о себи; давање и тражење основних информација о другима; разумевање и давање једноставних упутстава и налога; позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој игри; исказивање молби, захтева, захвалности, планова, намера, саглашавања, противљења, допадања, недопадања, жеља, потреба и сл.). На основу комуникативних функција дефинисане су језичке активности помоћу којих се оне могу остварити, а које укључују постепено усавршавање способности разумевања говора, разумевања писаног текста (од трећег разреда), интерактивног усменог и писаног изражавања. Захваљујући цикличној и континуалној концепцији наставног програма, комуникативне функције се преносе, усвајају и увежбавају током читавог образовног циклуса, с растућим степеном сложености. Исходи, комуникативне функције и језичке активности дефинисани су као опште лингвистичке категорије, и стога су за све стране језике идентични. Како би се, међутим, исходи, функције и активности операционализовали, понуђени су и примери реализације, и то за сваки појединачни страни језик. Њима се илуструју неке од најфреквентнијих и узрасно најадекватнијих могућности за вербалну реализацију комуникативних функција.

Комуникативна настава посматра језик као средство комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у процесу комуникације у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике у атмосфери заједништва и међусобне сарадње;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке, укључујући њене културолошке и васпитне елементе, као и елементе социјализације;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да се унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног (од трећег разреда) кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као скупа динамичних, заједнички припремљених и прилагођених задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ новим идејама и њихово прихватање, као и креирање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- наставни материјали представљају један од извора активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче развој когнитивних способности ученика (запажање, анализа, закључивање итд.);
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто, а нарочито на нижем узрасту треба користити интернационализме и речи које су им познате, као и визуализацију као средство семантизације.

Технике / активности

Током часа препоручује се динамично смењивање техника / активности које не би требало да трају дуже од 15 минута:

- слушање и реаговање на упутства наставника на страном језику или са аудио-записа (слушај, пиши, повежи, одреди, пронађи, али и активности у вези са радом у учионици: нацртај, исеци, обој, отвори/затвори свеску, итд.);
- рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.);
- мануелне активности (израда панона, презентација, зидних новина, постера и сл.);
- вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.);
- игре примерене узрасту и дидактичком захтеву (за загревање, развијање пажње и концентрације, јачање мотивације, увођење нове језичке грађе или пак утврђивање);
- класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...);
- решавање „текућих проблема” у разреду, тј. договори и мини-пројекти;
- „превођење” исказа у гест и геста у исказ;
- заједничко прављење илустрованих материјала (планирање различитих активности, програм приредбе или неке друге манифестације).

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина у првом и другом разреду основне школе

С обзиром да се исходи операционализују преко језичких активности у комуникативним ситуацијама, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем.

Пошто је програм учења страног језика у првом и другом разреду основне школе растерећен писања и читања, као и експлицитних објашњења граматичких правила, ово је драгоцен период за подстицање и навикавање ученика да у свакодневним ситуацијама у учионици и ван ње спонтано примењују научене речи и изразе у одговарајућим ситуацијама усмене комуникације (нпр. поздрављање наставника на страном језику у учионици, али и ван ње). Такво спонтано успостављање контакта помаже ученицима да се ослободе говорних блокада које могу настати изван услова симулираних у учионици, при сусрету са лицима са другог говорног подручја. То ће, такође, пружити и бројне прилике ученицима да експериментишу са употребом језика, растерећени сваке врсте страха од неуспеха у комуникацији. Због свега тога потребно је инсистирати на таквом моделу комуникације од самог почетка, јер уколико се ученици навикну на другачији модел, тј. искључиву примену матерњег језика приликом успостављања контакта и комуникације са наставником или вршњаком, то ће касније бити много теже променити.

Следећи корак, на којем такође треба инсистирати од самог почетка учења страног језика, јесте такозвани „језик учионице”. Сва кратка и једноставна упутства у настави која се често понављају треба да буду на страном језику уз обавезну одговарајућу гестикулацију (ако нпр. наставник каже *слушај*, пожељно је да покаже ту активност стављајући руку иза уха). Нека упутства наставник у почетку може да изговара паралелно на страном и матерњем језику са тенденцијом да постепено изоставља матерњи језик, пратећи да ли ученици препознају њихово значење на страном језику.

Поред ових спонтаних облика учења потребно је увести и језичке садржаје који нису део уобичајене интеракције на часу.

За овакве облике учења потребно је користити предмете и бића из непосредног окружења, слике из наставних материјала, картице, постере и све друге расположиве материјале.

За њихово савладавање потребно је инсистирати на заједничким групним комуникативним активностима. На овом узрасту се препоручују и активности усмене репродукције и контролисане продукције будући да су у питању садржаји који не представљају „језик учионице” и не понављају се сваког часа. На тај начин се ученицима омогућава већи број понављања ради лакшег и бржег меморисања и стицања поуздања за самостално коришћење језика. У том смислу, пожељне су вежбе говорне продукције са малим варијацијама модела у којима се мењају и комбинују лексички и граматички садржаји уз постепено усложњавање. Такође се подстиче интеракција са другим ученицима, која се може, као благи вид медијације, реализовати давањем упутстава на матерњем језику (нпр. *питај друга или другарицу како се зове и колико година има, шта воли / не воли да једе, итд; одговори на питања друга / другарице*), или увођењем покрета као невербалног средства комуникације.

Потребно је оспособити ученике за комуникативне функције наведене у програму за дати ниво учења, при чему предложени језички садржаји служе као препорука и могу бити замењени сличним садржајима или проширивани у складу са расположивим наставним материјалом као и потребама и интересовањима ученика.

Важно је да имамо на уму да је, упркос почетном ентузијазму са којим ученици улазе у процес учења страног језика у основној школи, њима то ипак још један у низу обавезних предмета. Стога, на овом нивоу, не можемо да очекујемо да они сами, спонтано, развију интересовање и ентузијазам за учење страног језика. Неопходно је приликом планирања активности имати у виду узраст ученика и њихове индивидуалне карактеристике. Неки ученици су интровертни, неки екстровеертни, уче различитом брзином и на различите начине – свим чулима, имају различите потребе и интересовања. Већина ученика на том узрасту има проблем са пажњом, концентрацијом и памћењем током 45 минута. Стога је упутно да час почне неком кратком игром загревања која би позитивно утицала на развијање способности пажње, концентрације и памћења, као и да се активности смењују одговарајућим логичним редоследом и да трају од 5 до највише 15 минута.

Презентовање и увежбавање садржаја

С обзиром на различите стилове учења, разноврсност активности кључна је реч за презентовање нове лексичке грађе. Важно је да уважавамо предзнања ученика, јер нам она могу бити добра основа за ради лакше разумевање теме. Визуелна наставна средства (картице, постери, стварни предмети из непосредног окружења, како је у општим смерницама већ напоменуто) идеална су за увођење и увежбавање вокабулара. Када се ученицима покаже одређени појам – када га виде, важно је да неколико путу чују како се реч изговара и да је тек на крају изговоре. Хорско понављање корисно је за осећај сигурности ученика јер није „јавно експониран, а страх од исмевања (који је на том узрасту неретко присутан) сведен је на минимум. Пантомима (као врста драмских техника), као и метода потпуног физичког одговора, веома су омиљене и ефикасне, не само на овом узрасту већ и касније. Нарочито су погодне за ученике кинестетичког стила учења који најчешће имају проблема са концентрацијом, (превођење изговорене речи у покрет и обрнуто). Ове технике су погодне за увођење и увежбавање свих врста речи: (именице - делови тела, животиње, играчке; глаголи - устати, сести, подићи, спустити неки предмет; придеви за описивање стања и осећања - срећан, тужан, гладан, жедан).

Одговарајући контекст битна је претпоставка успешног усвајања језика, а самим тим и вокабулара, и не мора да буде писани текст. Може да буде прича у сликама, песма, игра и сл. Зато је битна контекстуализација како би усвајање лексике било што ефикасније (нпр. ако се раде домаће и дивље животиње, може да се осмисли обилазак зоолошког врта или фарме), при чему треба водити рачуна да на том узрасту ученици могу да усвоје 5 до 7 нових речи.

Дијалогски модели (као основа за „имитирање“) веома су ефикасни за развијање говора. У недостатку спонтане комуникације међу ученицима наставник може да користи лутке - обичне плишане, прављене од нпр. чарапа или папира – и тако направи одговарајући дијалогски модел. Наставник се може обраћати ученицима са лутком која пита. Ученици ће врло брзо и лако моћи да дају одговор, али и да поставе питања. Наравно, потребно је обезбедити одговарајући контекст који ће и стидљивијим ученицима омогућити да се охрабре и проговоре.

Пројектне активности повећавају мотивацију, јер пружају избор ученицима да одговорно у пару или групи решавају задатак на свој начин у договору са другима, развијајући и јачајући одређене социјалне оријентације. Пројекат је згодан за рад у одељењима мешовитог састава, има лични печат, подстиче кооперативни рад и завршава се увек неком врстом презентације како резултата тако и процеса рада.

Драмске активности омогућавају ученицима да користе језик у одговарајућем контексту и тако „оживљавају“ његову употребу.

Њихов потенцијал огледа се између осталог и у томе што:

- ученици не само да уче страни језик на забаван начин, већ кроз интеракцију и различите улоге које преузимају сагледавају ствари из различитих углова (што доприноси развоју критичког и дивергентног мишљења);
- ученици сарађују и усвајају језик кроз смислену интеракцију на циљном језику и развијају све потребне вештине – когнитивне, комуникативне и социјалне;
- сви могу да учествују – свако добија улогу коју може да „изнесе“ те су зато погодне за рад у одељењима мешовитог састава;
- одговарају свим стиловима учења – визуелни виде, аудитивни чују, кинестетични се изражавају кроз покрет;
- подижу мотивацију и самопоуздање;
- оријентисане су на ученика – наставник има мање доминантну улогу;
- развијају машту и креативност код ученика.

Пожељно је да се драмске активности попут играња улога, мини скечева, луткарских мини представа, импровизација и прича из стварног живота што више користе у настави, не само на овом узрасту, већ и касније. **Читање и писање на страном језику у првом разреду је укључено. Социокултурну компетенцију**, као скуп знања о свету уопште, сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице / заједница чији се језик учи, треба уводити од самог почетка учења страног језика на најнижем узрасном нивоу, јер су та знања потребна за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику. Посебан аспект социокултурне компетенције представља **интеркултурна компетенција**, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће, подразумева развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене.

Дакле, постепеним увођењем социокултурних садржаја на најнижем нивоу (поздрављање, певање пригодних празничних песама и сл.) доприноси се развоју интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике на овом се узрасном нивоу искључује. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање и говор), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- поздрави и отпоздрави;
- примењујући најједноставнија језичка средства;
- представи себе и другог;
- разуме јасно постављена једноставна питања личне природе и одговара на њих;
- разуме кратка и једноставна упутства и налоге и реагује на њих;
- даје кратка и једноставна упутства и налоге;
- разуме позив и реагује на њега;
- упути позив на заједничку активност;
- разуме кратке и једноставне молбе и реагује на њих;
- упути кратке и једноставне молбе;
- искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин;
- разуме једноставно исказане честитке и одговара на њих;
- упути једноставне честитке;
- препозна и именује жива бића, предмете и места из непосредног окружења;
- разуме једноставне описе живих бића, предмета и места;
- опише жива бића, предмете и места користећи једноставна језичка средства;
- разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих;
- изрази основне потребе, осете и осећања кратким и једноставним језичким средствима;
- разуме једноставна обавештења о положају у простору и реагује на њих;
- тражи и пружи кратка и једноставна обавештења о положају у простору;
- разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих;
- тражи и даје једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање;
- разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагује на њих;
- тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик (објашњење за непознате речи, поређење граматичких и језичких особина);
- Ликовна култура (илустрација језичких садржаја);
- Музичка култура (усвајање језика кроз слушање песама и репродуковање музичких садржаја);
- Свет око нас (локализација текстова и ликова који се у њима појављују, оквири културног развоја земаља у којима се говори датим језиком);
- Математика (математички модели у служби веће сликовитости градива - графикони, табеле; учење бројева);
- Верска настава (верски празници).

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Happy House 1, student's book;
- Happy House 1, activity book;
- Happy House 1, Teacher's book;
- Happy House 1, Evaluation book;
- Happy House 1, Teacher's resource book.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- флеш картице;
- постери;
- плишане луткице;
- CD, CD плејер

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена савремених наставних средстава (дигитални уџбеник и интерактивни наставни садржај);
- коришћење дидактичког материјала израђеног од стране ученика.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- посматрање и праћење;
- усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама;
- задаци у радној свесци;
- тестови слушања;
- различите технике описног оцењивања.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Introduction	-	-	1	1
2.	Welcome to Happy House	3	5	1	9
3.	Pens and pencils	3	5	1	9
4.	Come and play	3	5	1	9
5.	Culture: School time	-	1	-	1
6.	Dressing up	3	5	1	9
7.	Happy birthday	3	5	1	9
8.	Culture: Good morning	-	1	-	1
9.	Bathtime!	3	5	1	9
10.	Animal friends	3	5	1	9
11.	Party time	-	-	1	1
12.	Happy Christmas!	1	1	1	3
13.	Happy Easter!	1	1	-	2
УКУПАН БРОЈ ЧАСОВА		обрада градива	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		11	16	5	32
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		12	23	5	40
УКУПНО		23	39	10	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МАТЕМАТИКА	РАЗРЕД: ПРВИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ учења предмета математика је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.</p> <p>Ученици треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • препознају, разликују и исправно именују облике предмета, површи и линија; посматрањем и цртањем упознају тачку и дуж и стекну умешност у руковању лењиром; • на једноставнијим, конкретним примерима из своје околине уочавају односе између предмета по облику, боји и величини; • успешно одређују положај предмета према себи и предмета према предмету; • уочавају разне примере скупова, припадање елемената скупу и користе речи: "скуп" и "елемент", усвајајући значење везивањем за примере из природног окружења детета; • науче да броје, читају, записују и упоређују бројеве до 100, као и да исправно употребљавају знаке једнакости и неједнакости; 		

- савладају сабирање и одузимање до 100 (без прелаза преко десетице), разумеју поступке на којима се заснивају ове операције, схвате појам нуле и уочавају њено својство у сабирању и одузимању, упознају термине и знаке сабирања и одузимања;
- науче да правилно користе изразе "за толико већи" и "за толико мањи";
- упознају (на примерима) комутативност и асоцијативност сабирања (без употребе ових назива);
- савладају таблицу сабирања и да до нивоа аутоматизације усвоје технику усменог сабирања једноцифрених бројева и одговарајуће случајеве одузимања;
- одређују непознати број у одговарајућим једнакостима искључиво путем "погађања";
- успешно решавају текстуалне задатке (с једном и две операције) у оквиру сабирања и одузимања до 100 (помоћу састављања израза, као и обратно, да на основу датог израза умеју да састављају одговарајуће задатке);
- упознају метар, динар и пару.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Приликом израде оперативних планова наставник распоређује укупан број часова предвиђен за поједине теме по типовима часова (обрада новог градива, утврђивање и увежбавање, понављање, проверавање и систематизација градива), водећи рачуна о циљу предмета и исходима:

- Геометрија - 29;
- Бројеви - 144;
- Мерење и мере - 7.

Предложени редослед реализације тема:

- Геометрија – предмети у простору и односи међу њима;
- Геометрија – линија и област;
- Геометрија – класификација предмета према својствима;
- Бројеви - Природни бројеви до 100;
- Мерење и мере.

Основа за писање исхода и избор садржаја је чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за:

- решавање разноврсних практичних и теоријских проблема;
- комуникацију математичким језиком, математичко резонување и доношење закључака и одлука.

Сам процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности континуираног стицања и повезивања знања. При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, да ученици самостално изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче, организује и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака.

Основу сазнања у **геометрији** чини посматрање и класификација облика на основу уочених особина. Међусобни односи предмета у простору исказани просторним релацијама изграђују се посматрањем различитих предмета у простору, манипулисањем објектима (практична просторна оријентација), именовањем и мисаоним издвајањем уочених односа. Просторне релације ученици усвајају у односу на себе, у односу на друга бића и предмете (уз ротације тј. окретање) и у односу на тло.

Уочавају се и истичу међусобно супротни односи: испред-иза, испод-изнад, горе-доле, лево-десно, са исте стране - са супротних страна. Игролике активности треба користити у циљу уочавања односа и увежбавања практичне оријентације ученика у простору, на мапи и у табели.

Изграђивање **појма броја** обухвата: визуелну представу, визуелну кореспонденцију једнакобројних колекција објеката, пребројавање, цифарски запис. Број до кога се долази пребројавањем визуализује се на различите начине (скуповно, дијаграмима, бројевним сликама, на бројевној правој) чиме се продубљује разумевање структуре броја. На почетку је значајна манипулација очигледним средствима (жетонима, штапићима, картицама, прстима). Бројеви се упознају у блоковима: до 5 (укључујући 0), прва десетица, друга десетица, прва стотина.

У оквиру теме **мерење и мере**, кроз практичне активности треба упознати ученике са концептом мерења, без увођења стандардних јединица мере. Ове активности обухватају мерење различитих предмета истом јединицом мере (нпр. сламком, спајалицом, корацима) и мерење једног предмета коришћењем различитих јединица мере. На овом нивоу, ученици треба да: измере задате дужине надовезивањем и пребројавањем јединичних мера, прикажу резултате мерења (табелом или дијаграмом) и упореде дужине.

ИСХОДИ:

Геометрија – предмети у простору и односи међу њима

Ученик ће бити у стању да:

- одреди међусобни положај предмета и бића и њихов положај у односу на тло;
- уочи и именује геометријске облике предмета из непосредне околине;
- именује геометријска тела;
- уме да сложи/разложи фигуру која се састоји од познатих облика;
- разликује унутрашњост и спољашњост;
- разликује у, на и ван.

Геометрија – линија и област

Ученик ће бити у стању да:

- разликује праву, криву, изломљену, отворену и затворену линију;
- уочава тачку;
- спаја тачке правим и кривим линијама;
- црта праву линију и дуж помоћу лењира.

Геометрија – класификација предмета према својствима

Ученик ће бити у стању да:

- групише предмете и бића са заједничким својствима;
- упореди предмете и бића по висини и дужини;
- упореди предмете и бића по ширини.

Природни бројеви до 100

Ученик ће бити у стању да:

- разуме појам скупа и елемента скупа;
- препознаје скупове са истим бројем елемената;
- препознаје скупове са различитим бројем елемената;
- пребројава елементе датог скупа;
- развија појам броја преко појма скупа;

- броји, упоређује бројеве у блоку бројева до 5;
- користи знаке плус, минус и једнако;
- користи појмове сабирање, сабирак, збир;
- користи појмове одузимање, умањеник, умањилац, разлика;
- одређује претходнике и следбенике;
- усваја појам једноцифреног броја;
- чита, записује, упоређује и броји једноцифрене бројеве;
- пише и чита бројеве од 0 до 10;
- сабира и одузима бројеве од 0 до 10;
- усваја појам десетице и јединице;
- одређује број десетица и јединица у датим бројевима;
- користи бројевну праву приликом приказивања бројева, сабирања и одузимања;
- користи редне бројеве;
- користи својство замене места сабирака;
- користи својство здруживања сабирака;
- користи својства сабирања као олакшицу приликом рачунања;
- одређује за толико већи број;
- одређује за толико мањи број;
- одређује непознати број погађањем;
- развија појам двоцифреног броја;
- усваја појам прве и друге десетице;
- разликује парне и непарне бројеве;
- сабира и одузима бројеве датог облика;
- чита, записује и упоређује десетице прве стотине;
- сабира и одузима десетице;
- чита и записује бројеве прве стотине;
- упоређује бројеве прве стотине;
- сабира и одузима бројеве до 100 без прелаза преко десетице;
- уочава правило и одређује следећи члан започетог низа;
- решава текстуалне задатке с једном операцијом.

Мерење и мере

Ученик ће бити у стању да:

- мери дужину задатом, нестандартном јединицом мере;
- разликује новчане апоене до 100 динара и упоређује њихову вредност.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Ликовна култура;
- Физичко и здравствено васпитање;
- Музичка култура;
- Свет око нас.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Математика 1 - уџбеник из четири дела за први разред основне школе (Ива Иванчевић Илић, Сенка Тахировић)

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- мултимедијски обogaћени PDF;
- папир у боји;
- модели геометријских тела;
- шаблони геометријских тела, облици од папира (танграм);
- постери;
- пертле;
- лоптице;
- кутије;
- ђачки прибор

ИНОВАЦИЈЕ:

- мултимедијални PDF удбеник;
- дигитализација;
- тематска настава;
- угледно-огледна активност.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање, десетоминутне провере знања, тематске провере знања, годишња провера знања), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Геометрија – предмети у простору и односи међу њима	5	5	2	12
2.	Геометрија – линија и област	4	5	1	10
3.	Геометрија – класификација предмета према својствима	3	3	1	7
4.	Природни бројеви до 100	54	90	-	144
5.	Мерење и мере	2	5	-	7
	Укупно часова	68	108	4	180
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		36	49	1	86
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		32	59	3	94
УКУПНО		68	108	4	180

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: СВЕТ ОКО НАС	РАЗРЕД: ПРВИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ учења предмета Свет око нас јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему. Задаци: <ul style="list-style-type: none">• развијање техника сазнајног процеса: посматрање, уочавање, упоређивање, класификовање, именовање;• формирање елементарних научних појмова из природних и друштвених наука;• подстицање дечијих интересовања, питања, идеја и одговора у вези са појавама, процесима и ситуацијама у окружењу у складу са њиховим когнитивно-развојним способностима;• подстицање и развијање истраживачких активности деце; подстицање уочавања једноставних узрочно-последичних веза, појава и процеса, слободног исказивања својих запажања и предвиђања;• решавање једноставних проблем-ситуација кроз огледе, самостално и у тиму;• развијање одговорног односа према себи и окружењу и уважавање других;• разумевање чињенице да је човек део природе и да својим поступцима утиче на природу, као и развијање способности препознавања човековог утицаја на здравље и животну средину.		
ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ: Завичајни принцип (принцип животне близине) одређује просторну и временску блискост природних и друштвених појава и процеса и као такав представља једну од суштинских одлика овог предмета. Програм предмета Свет око нас у првом разреду основне школе чине четири предметне области: <ul style="list-style-type: none">• Ја и други - 18;• Разноврсност природе - 38;• Човек ствара - 6;• Сналажење у простору и времену - 10. У првом разреду се креће од просторно и временски најближих феномена за ученика, док се у старијим разредима просторни и временски оквир постепено шири. Конкретно, оквир унутар ког се остварују предметни исходи у првом разреду чине садржаји из најближег и непосредног окружења ученика - дома, школе, насеља/дела насеља у коме ученик живи. У зависности од исхода који се жели остварити, учитељ треба да подстакне ученике на различите врсте активности које ангажују како поједина чула, тако и више чула паралелно. Синхронизација чулних утисака даје целовиту слику објеката, процеса, појава и њихову интеграцију у комплексну слику света, а уважава различитости у склоностима ученика при упознавању света и процесу учења. У наставном процесу се, дакле, полази од несистематизованих искуствених сазнања и иде се ка општим, научно заснованим, систематизованим знањима из области природе, друштва и културе. Активности ученика потребно је примерити предметним исходима, специфичностима изабраних садржаја и узрасту ученика. Постепено треба повећавати ниво захтева и самосталности ученика приликом упознавања природних и друштвених појава. Стварност (природна и друштвена) која нас окружује и из које произилази садржај овог предмета, заснована је на повезаности различитих појава и процеса.		

Ради формирања елементарних појмова и постављања мреже за систем појмова, при избору и распореду програмске грађе примењен је спирално-узлазни модел, а у складу са узрасним карактеристикама ученика. То значи да ће се иста тематика из разреда у разред проширивати, продубљивати и посматрати са различитих аспеката. Изградња система у настави, последица је постојања система у стварности. Улога учитеља је управо да код ученика осветли и креира ту целовиту слику, а не да наставне садржаје тумачи само као биолошке, географске, историјске и друге садржаје.

ИСХОДИ:

Ја и други

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- препозна и исказе радост, страх, тугу и бес, уважавајући себе и друге;
- правовремено и примерено ситуацији исказе своје основне животне потребе за храном, водом и одласком у тоалет;
- уважава различитости својих вршњака и других људи;
- придржава се договорених правила понашања у школи и прихвата последице ако их прекрши;
- сарађује са вршњацима у заједничким активностима;
- чува своју, школску и имовину других;
- примењује правила безбедног понашања на путу од куће до школе приликом кретања улицом са тротоаром и без њега и приликом преласка улице.жава личну хигијену и адекватно се одева ради очувања здравља.

Разноврсност природе

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- прати инструкције одраслих у опасним ситуацијама: поплава, земљотрес, пожар;
- својим речима опише пример неке опасне ситуације из свог непосредног окружења;
- препознаје облике појављивања воде у непосредном окружењу: потоци, реке, баре, језера
- препознаје изглед земљишта у непосредном окружењу: равница, брдо, планина;
- идентификује биљке и животиње из непосредног окружења на основу њиховог спољашњег изгледа;
- уочава разноврсност биљака и животиња на основу спољашњег изгледа;
- препознаје главу, труп, руке и ноге као делове тела и њихову улогу у свом свакодневном животу;
- препознаје улогу чула вида, слуха, мириса, укуса и додира у свом свакодневном функционисању и сазнавању окружења;
- штеди воду и одлаже отпад на предвиђена места;
- не угрожава биљке и животиње у непосредном окружењу;
- учествује у извођењу једноставних огледа којима испитује природне феномене.

Човек ствара

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- посматрањем и опипавањем предмета одреди својства материјала: тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво-глатко;
- разликује природу од производа људског рада на примерима из непосредног окружења.

Сналажење у простору и времену

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- снађе се у простору помоћу просторних одредница: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичних објеката;
- одреди време својих активности помоћу временских одредница: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Математика;
- Ликовна култура;
- Физичко и здравствено васпитање;
- Музичка култура;
- Грађанско васпитање;
- Верска настава.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Уцбеник - Свет око нас 1 (Љиља Стокановић, Гордана Лукић, Гордана Субаков Симић);
- Радна свеска - Свет око нас 1 (Љиља Стокановић, Гордана Лукић, Гордана Субаков Симић)

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- рачунар;
- пројектор;
- звучници;
- платно.

ИНОВАЦИЈЕ:

- мултимедијални PDF уцбеник;
- дигитализација;
- тематска настава;
- угледно-огледна активност

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода: посматрање, описивање, процењивање, груписање, праћење, бележење, практиковање, експериментисање, истраживање, сакупљање, стварање, играње, активности у оквиру мини-пројекта, десетоминутне провере знања, тематске провере знања, годишња провера знања), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Ја и други	13	4	1	18
2.	Разноврсност природе	21	14	3	38
3.	Човек ствара	3	2	1	6
4.	Сналажење у простору и времену	4	4	2	10
	Укупно часова	41	24	7	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		24	8	2	34
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		17	16	5	38
УКУПНО		41	24	7	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЛИКОВНА КУЛТУРА	РАЗРЕД: ПРВИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ васпитно-образовног рада у настави ликовне културе јесте да се подстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • оспособљавати ученика да се служи средствима и техникама ликовно - визуелног изражавања који су доступни његовом узрасту; • стварати услове за креативно опажање и тумачење предвиђених садржаја у првом разреду (облике и њихове квалитете, односе у видном пољу, светло и сенку, тактилно, цртани филм и стрип, разликовање појединих средина, дизајн, перформанс, преобликовање материјала или предмета њиховим спајањем); • мотивисати ученика да се слободно ликовно-визуелно изражава, својствено узрасту и индивидуалној способности и да маштовито представља свет око себе. 		
ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:		
<p>Програм предмета Ликовне културе у првом разреду основне школе чине четири предметне области:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Облици - 16; 		

- Линије и облици око нас - 10;
- Споразумевање - 6;
- Простор - 4.

Наставник ће током године, сваки пут када се укаже прилика, упућивати ученике на предмете које користе или виђају у свом окружењу (аутомобили, мобилни телефони, школски прибор, прибор за јело...), а чији изглед (дизајн) може бити повезан са неком врстом уместности (вајарством, сликарством, чрничарством....) Исто се очекује и у наредним разредима, тако да ове садржаје одређује наставник, водећи рачуна да не оптерети ученике информацијама. Оно што је примарно је да ученици пореде свој и утисак других, да постепено уче да образлажу (својим речима) оно што им се свиђа или не свиђа, да разумеју и поштују чињеницу да свако може имати другачији естетски доживљај (који се, с временом, мења). Када је реч о уметничким занимањима и продукцијама, довољно је ученицима понудити неколико једноставних појмова које треба да повежу (на пример, сликар - слика). Уколико постоје могућности, наставник током године води ученике у најмање две установе културе (на пример, у биоскоп и у позориште) и упућује их на правила понашања и облачења, на разлике у правилима понашања и на опажање уређења простора и карактеристичне атмосфере унутар установе. Важно је да се ови садржаји уче ненаметљиво и постепено, тако да развијају радозналост, осећај за естетичке вредности и интересовање за уметност и културу.

ИСХОДИ:

Облици

По завршетку активности ученик ће бити у стању да:

- да пореди своје утиске и утиске других о уметничким делима, изгледу предмета и објеката и облицима и окружења;
- да опише својим речима визуелне карактеристике по којима препознаје облике;
- да разуме односе део – целина, велико – мало;
- да разуме односе високо – ниско, широко – уско, дуго – кратко и примени их у раду;
- да разуме односе светло – тамно и примени их у раду;
- да разликује природне и вештачке изворе светлости и разуме настанак сенке;
- да разликује појмове обојено, необојено и примењује ово својство облика у раду;
- да чулима вида и додиром разликује карактеристике облика (меко, тврдо, глатко, храпаво) користећи претходно искуство и да уочена својства примени у ликовном раду изражавајући материјалом и техником своје замисли;
- да одреди, самостално или у сарадњи са другима, положај облика у простору и у равни;
- да разликује кретање и покретљивост, да повеже појмове о врсти кретања бића и предмета и користи та знања у ликовном изражавању;
- да разуме илузију величине облика у односу на удаљеност од посматрача и да је примени у свакодневном животу;
- да изрази материјалом и техником по избору своје замисли, доживљаје, утиске и опажања.

Линије и облици око нас

По завршетку активности ученик ће бити у стању да:

- препозна и употребљава различите врсте линија;
- усвоји основне појмове везане за цртање и биће у стању да црта на различитим подлогама и форматима папира користећи материјал и прибор у складу са инструкцијама;
- усвоји основне појмове везане за сликање и упознаће изражајна својства боје у односу на материјал и прибор;
- да обликује тродимензионалне облике одабраним материјалом и поступком и да их спаја правећи нове;
- да схвати да од старих и одбачених предмета спајањем, обликовањем и лепљењем може добити нове, који могу имати другачији облик и функцију и поново се употребљавати;
- примени стечено знање о линијама (врстама линија) и комбинује линије стварајући облике;
- да наслика реалне облике у простору, самостално мешајући боје да би добио/ла жељени тон;
- да комбинује различите облике и спаја различите материјале у оригиналну тродимензионалну скулптуру.

Споразумевање

По завршетку активности ученик ће бити у стању да:

- да препозна, објасни и користи различите начине споразумевања;
- да протумачи и разуме поруку илустрације;
- да препозна стрип и усвоји елементарна знања технике стрипа;
- да протумачи визуелну поруку на прави начин и да се служи различитим знаковима у споразумевању;
- да препозна елементе народне ношње и поједине традиционалне обичаје;
- да објасни шта значи појам споразумевање, као и да примени различите начине споразумевања.

Простор

По завршетку активности ученик ће бити у стању да:

- да разуме појам отвореног и затвореног простора и да опише својим речима карактеристике простора;
- да разуме појам дизајн и опише изглед предмета користећи знање из ликовне културе и лично искуство, као и да дизајнира неки употребни предмет користећи материјал у складу са упутствима;
- упознати појмове везане за установе културе, уређење простора у њима и културу понашања и применити то знање у свакодневном животу и ликовном стварању;

- да обликује фигуре и користи материјал и прибор у складу са инструкцијама.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Свет око нас;
- Математика;
- Српски језик;
- Музичка култура;
- Физичко и здравствено васпитање.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Уцбеник - Ликовна култура за први разред основне школе (Мр Милутин Мићић, Гордана Мићић)

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- репродукције;
- предмети у окружењу;
- фотографије;
- компјутер;
- видео-бим;
- графоскоп;
- предмети у окружењу;
- направљени облици;
- модели геометријских тела;
- ликовни материјали: дрвене бојице, оловка, лист из блока, новине, маказе и лепак, темпере, четкице, колаж-папир, картон, папир, селотејп-трака.

ИНОВАЦИЈЕ:

- мултимедијални PDF уцбеник;
- дигитализација;
- тематска настава;
- угледно-огледна активност.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Облици	10	-	6	16
2.	Линије и облици око нас	3	-	7	10
3.	Споразумевање	3	-	3	6
4.	Простор	2	-	2	4
	Укупно часова	18	-	18	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		11	-	6	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		7	-	12	19
УКУПНО		18	-	18	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МУЗИЧКА КУЛТУРА	РАЗРЕД: ПРВИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
Циљеви су:		
<ul style="list-style-type: none"> • развијање интересовања, музичке осетљивости и креативности; • оспособљавање за разумевање могућности музичког изражавања; • развијање осетљивости за музичке вредности упознавањем уметничке традиције и културе свога и других народа. 		
Задаци су:		
<ul style="list-style-type: none"> • неговање способности извођења музике (певање/свирање); • стицање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музичких порука; • подстицање стваралачког ангажовања у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање звука); • упознавање традиционалне и уметничке музике свога и других народа; • развијање критичког мишљења (исказивање осећања о музици која се изводи и слуша); • упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности. 		

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Музичка култура у првом разреду основне школе чине шест предметне области:

- Добродошлица Ђаку прваку - 7;
- Јесења чаролија - 7;
- Распевани Снешко - 4;
- Пролећни плес - 6;
- Летња регата - 5;
- Празнична панорама - 7.

Настава је усмерена на остваривање исхода и даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике и музичко стваралаштво.

Паралелно одвијање различитих музичких активности подстиче фину менталну комбинаторику, драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика, као и одличну основу за интеграцију са другим предметима.

Циљ наставног процеса у области **слушања музике** је да код ученика развије капацит пажње и способност активног слушања (са задатком) чиме се развија и музичка меморија, те не треба инсистирати на памћењу, а поготово не на провери слушаних дела. Уколико наставник у вези са слушаним делом, обезбеди квалитетно искуство ученику ученик ће се сам вратити на то дело и временом бити у стању да га препозна. Овако постављено слушање музике, које подстиче развој музичке пажње, способност праћења музичког тока са разумевањем и упознавање са изражајним елементима, који су у служби исказивања 'музичке поруке' или комуникације, од суштинске је важности и за музичко извођење и музичко стваралаштво.

Кроз **извођење музике**, а у оквиру индивидуалних могућности ученика, подстиче се и развијање личног стила изражавања. Циљ наставног процеса у области извођења музике је подстицање ученика да се музички изражавају и да истражују начине који су њима својствени. Мерило успеха је учешће и мотивисаност ученика.

Дечје **музичко стваралаштво** представља виши степен активирања музичких способности које се стичу у свим музичким активностима, а резултат су креативног односа према музици. Оно подстиче музичку фантазију, обликује стваралачко мишљење, продубљује интересовања и доприноси трајнијем усвајању и памћењу музичких репродуктивних и стваралачких активности и знања.

Музички бонтон чине правила прихватљивог понашања у различитим ситуацијама у домену музичке културе. Наставник треба да искористи сваку прилику у току слушања или извођења, да објасни ученицима како треба да се понашају, зашто и шта се од њих очекује.

ИСХОДИ:

Добродошлица ђаку прваку

По завршетку области ученик ће бити у стању да:

- искаже своје утиске о делу које је слушао;
- поштује договорена правила понашања при слушању музике;
- примењује правилан начин певања и договорена правила у групном певању;
- разуме значење појмова *глас* и *оглашавање*;
- изговара бројалицу у ритму уз покрет;
- пева песму по слуху;
- ствара звучне ефекте уз песму;
- разликује одабране звукове и тонове;
- ствара звучне ефекте;
- пева песму *Школско звоно* по слуху;
- препозна улогу чула слуха у свом свакодневном функционисању и сазнавању окружења (*СОН*);
- изведе кретања уз музичку пратњу (*физичко и здравствено васпитање*);
- поштује правила игре (*физичко и здравствено васпитање*);
- усмену поруку служећи се одговарајућим речима (*српски језик*);
- разликује боју различитих певачких гласова;
- изговара у ритму уз покрет бројалицу *Семафор*;
- пева по слуху песму *Саобраћајац*;
- лакше усваја правила безбедног понашања приликом преласка улице (*СОН*);
- учтиво учествује у слободном и вођеном разговору; пажљиво и културно слуша саговорнике (*српски језик*);
- објасни доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишина важна;
- препозна поступну и скоковиту мелодију у делу које слуша;
- уочи различите тонске висине у песми;
- пева по слуху песму *На крај села жути кућа*;
- ствара покрете уз музику;
- користи материјал и прибор у складу са инструкцијама (*ликовна култура*);
- изговара у ритму уз покрет бројалицу *Трка*;
- пева по слуху песму *Букварци*;
- користи, уз помоћ одраслих, доступне носаче звука;
- пева по слуху песму *Рођенданска песма*;
- ствара ритмичку пратњу за песму помоћу тела;
- користи материјал и прибор у складу са инструкцијама; црта на различитим подлогама и форматима папира (*ликовна култура*);
- препозна музички почетак и крај и понављање мотива у слушаном делу;
- изговара у ритму уз покрет бројалице;
- пева по слуху песме различитог садржаја и расположења.

Јесења чаролија

По завршетку области ученик ће бити у стању да:

- објасни доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишина важна;

- поштује договорена правила понашања при слушању музике;
- направи дечје ритмичке инструменте;
- ствара звучне ефекте;
- учествује у извођењу једноставних огледа којим испитује начин настајања звука употребом различитих материјала (*СОН*);
- активно слуша и разуме садржај прочитане песме, учтиво учествује у вођеном и слободном разговору (*српски језик*);
- одабере самостално начин спајања најмање два материјала; преобликује, сâм или у сарадњи са другима, употребне предмете мењајући им намену (*ликовна култура*);
- пева по слуху песму *Јеж*;
- примењује правилан начин певања и договорена правила у групном певању;
- свира по слуху ритмичку пратњу уз песму *Јеж*;
- ствара музичко питање и одговор на ритмичким удараљкама;
- повезује ритам са графичким приказом;
- учтиво учествује у слободном и вођеном разговору, пажљиво и културно слуша саговорнике, препозна загонетку и разуме њено значење (*српски језик*);
- изведе кретања и кратке саставе уз музичку пратњу уз помоћ наставника (*физичко и здравствено васпитање*);
- изговара у ритму уз покрет бројалицу *Ен тен тини*;
- пева по слуху мелодију бројалице *Ен тен тини*;
- повезује почетне тонове песама модела и једноставних наменских песама са бојама;
- пева по слуху песму *Иде јесен*;
- пева по слуху песму *Берем, берем грожђе*;
- разликује боју различитих певачких гласова и инструмената и музичке изражајне елементе;
- изговара у ритму уз покрет бројалицу;
- пева по слуху уз покрет народне песме, музичке игре;
- објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења;
- направи дечје ритмичке инструменте;
- ствара покрете уз музику;
- пева по слуху песму *Ситна је киша падала*;
- свира једноставне аранжмане, ритмичку пратњу уз бројалицу;
- према литерарном садржају изабере одговарајући музички садржај;
- пева по слуху песму *Јежева уснаванка*;
- разликује музичка расположења;
- искаже своје утиске о делу које је слушао;
- повезује музичко дело са њему блиским ситуацијама;
- усмено прича према слици и о доживљају (*српски језик*);
- идентификује животиње на основу њиховог спољашњег изгледа (*СОН*);
- препозна музички почетак и крај и понављање теме или карактеристичног мотива у слушаном

Распевани Снешко

По завршетку области ученик ће бити у стању да:

- пева по слуху песму *Иде зима*;
- поштује договорена правила понашања при слушању музике;
- примењује правилан начин певања (дисање, положај тела, дикција) и договорена правила у групном певању;
- искаже своје утиске о делу које је слушао;
- разликује музичке изражајне елементе (темпо извођења);
- усмено прича према слици и о доживљају (*српски језик*);
- пева по слуху песму *Пада снежак*;
- разликује певање/свирање, хор / једног певача / групу певача, боју различитих певачких гласова;
- изговара у ритму бројалице;
- учтиво учествује у вођеном и слободном разговору (*српски језик*);
- објасни доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишина важна;
- пева по слуху песму *Пада снежак*;
- разликује одабране звукове; оркестар/једног свирача/групу свирача, боје различитих инструмената.

Пролећни плес

По завршетку области ученик ће бити у стању да:

- пева по слуху песму *Висибоба*;
- изговара у ритму уз покрет бројалице;
- свира по слуху звучне илустрације, ритмичку пратњу уз бројалице;
- поштује договорена правила понашања при слушању музике;
- примењује правилан начин певања (дисање, положај тела, дикција) и договорена правила у групном певању;
- искаже своје утиске о делу које је слуша;
- препозна музички почетак и крај и понављање теме или карактеристичног мотива у делу које слуша;
- учтиво учествује у вођеном и слободном разговору (*српски језик*);
- уочава разноврсност биљака на основу спољашњег изгледа (*СОН*);
- пева по слуху песму *Медо и зечићи*;
- повезује музичко дело према боји инструмента са карактером дела;
- ствара покрете уз музику;
- уочава разноврсност животиња на основу спољашњег изгледа (*СОН*);
- пева по слуху песму *Зеј копа репу*;
- објасни особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишина важна;
- ствара ритмичку пратњу уз песму;
- изрази материјалом и техником по избору своје доживљаје и утиске;
- црта на различитим подлогама и форматима папира (*ликовна култура*);
- пева по слуху народну песму *Киша пада*;
- пева по слуху уз покрет народне песме, музичке игре;

- одреди време својих активности помоћу временских одредница, одреди дане у недељи (СОН);
- разликује одабране звукове и тонове, певање/свирање, хор / једног певача / групу певача, оркестар / једног свирача / групу свирача, боју различитих певачких гласова и инструмената и музичке изражајне елементе;
- преведе једноставне појмове и информације у ликовни рад, црта на различитим подлогама и форматима папира (*ликовна култура*).

Летња регата

По завршетку области ученик ће бити у стању да:

- пева по слуху песму *Бубамара*;
- поштује договорена правила понашања при слушању музике;
- примењује правилан начин певања (дисање, положај тела, дикција) и договорена правила у групном певању;
- искаже своје утиске о делу које је слушао;
- препозна музички почетак и крај и понављање теме или карактеристичног мотива у делу које слуша;
- повезује музичко дело према боји инструмента са карактером дела;
- учествује у школским приредбама и манифестацијама;
- учтиво учествује у вођеном и слободном разговору, обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима, спаја више реченица у краћу целину (*српски језик*);
- изведе кретања и кратке саставе уз музичку пратњу уз помоћ наставника (*физичко и здравствено васпитање*);
- црта на различитим подлогама и форматима папира, изрази материјалом и техником по избору своје замисли, доживљаје, утиске, сећања и опажања (*ликовна култура*);
- пева по слуху песму *Рибар*;
- свира по слуху свирачке деонице у музичким играма;
- пева по слуху песму *Авантуре малога Ју-Ју*;
- пева по слуху уз покрет музичке игре;
- објасни особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишина важна;
- користи самостално, или уз помоћ одраслих, доступне носаче звука;
- ствара мању ритмичку целину помоћу различитих извора звука;
- пева по слуху песму *Сунчање*;
- обликује једноставне фигуре од меког материјала, изрази материјалом и техником по избору своје замисли, доживљаје, утиске, сећања и опажања (*ликовна култура*);
- разликује одабране звукове и тонове, певање/свирање, хор / једног певача / групу певача, оркестар / једног свирача / групу свирача, боју различитих певачких гласова и инструмената и музичке изражајне елементе;
- пева по слуху песме различитог садржаја и расположења;
- пева по слуху уз покрет народне песме, музичке игре;
- свира по слуху звучне ономотопеје и илустрације, ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма;

- ствара звучне ефекте, покрете уз музику, мању ритмичку целину помоћу различитих извора звука, ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука, музичко питање и одговор на ритмичким удараљкама, једноставну мелодију на краћи задати текст.

Празнична панорама

По завршетку области ученик ће бити у стању да:

- пева по слуху песму *Звончићи*;
- поштује договорена правила понашања при слушању музике;
- примењује правилан начин певања (дисање, положај тела, дикција) и правила у групном певању;
- свира по слуху звучне ономотопеје и илустрације, ритмичку пратњу;
- повезује почетне тонове песама модела и једноставних наменских песама са бојама, ритам са графичким приказом;
- исказе своје утиске о делу које је слушао;
- разликује музичке изражајне елементе (музички карактер);
- ствара музичко питање и одговор на ритмичким удараљкама;
- пева по слуху песму *Примили смо вести тазе* уз инструменталну пратњу;
- разликује извођачки састав (хор / један певач / група певача), боју различитих певачких гласова и музичке изражајне елементе;
- ствара покрете уз музику;
- учтиво учествује у вођеном и слободном разговору, обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима (*српски језик*);
- изведе кретања и кратке саставе уз музичку пратњу уз помоћ наставника (*физичко и здравствено васпитање*);
- пева по слуху песму *Божих, Божић, благи дан*, уз инструменталну пратњу наставника;
- разликује боју различитих певачких гласова;
- повезује музичко дело са њему блиским ситуацијама;
- ствара звучне ефекте помоћу властитог тела;
- препозна и исказе радост, тугу, препозна и употреби делове тела (труп, руке и ноге) (СОН);
- пева по слуху песму *Химна Светом Сави* уз инструменталну пратњу наставника;
- користи самостално, или уз помоћ одраслих, доступне носаче звука;
- учествује у школским приредбама и манифестацијама;
- пева по слуху песму *Мамино коло*;
- уочава разноврсност животиња на основу спољашњег изгледа (СОН);
- пева по слуху песму *Кока и пилићи*;
- изговара у ритму уз покрет бројалицу;
- свира по слуху звучне илустрације, ритмичку пратњу уз бројалице;
- повезује музичко дело према боји гласа са карактером дела;
- пева по слуху песме различитог садржаја и расположења;
- ствара звучне ефекте, мању ритмичку целину помоћу различитих извора звука.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<p>МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Српски језик; • Ликовна култура; • Физичко и здравствено васпитање; • Математика; • Свет око нас.
<p>УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Учбеник - Музичка култура за први разред основне школе (мр Драгана Михајловић Бокан, Марина Ињац)
<p>НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • CD плејер; • рачунар; • пројектор; • звучници; • платно.
<p>ИНОВАЦИЈЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • мултимедијални PDF учбеник; • дигитализација; • тематска настава; • угледно-огледна активност.
<p>НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:</p> <p>Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, извођење (певање/свирање), слушање и стварање музике), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.</p>

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Добродошлица ђаку прваку	5	2	-	7
2.	Јесења чаролија	6	1	-	7
3.	Распевани Снешко	3	1	-	4
4.	Пролећни плес	5	1	-	6
5.	Летња регата	4	1	-	5
6.	Празнична панорама	7	-	-	7
	Укупно часова	30	6	-	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		14	3	-	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		16	3	-	19
УКУПНО		30	6	-	36

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ	РАЗРЕД: ПРВИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ физичког и здравственог васпитања је да разноврсним и систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно-образовним подручјима, допринесе интегралном развоју личности ученика (когнитивном, афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада. Задачи: <ul style="list-style-type: none">• задовољавање основних дечјих потреба за кретањем и игром;• развијање координације, гипкости, равнотеже и експлозивне снаге;• стицање моторичких умења у свим природним (филогенетским) облицима кретања у различитим условима - елементарним играма, ритмици, плесним вежбама и вежбама на тлу;• упознавање са кретним могућностима и ограничењима сопственог тела;• стварање претпоставки за правилно држање тела, јачање здравља и развијање хигијенских навика;• формирање и овладавање елементарним облицима кретања "моторичко описмењавање";• стварање услова за социјално прилагођавање ученика на колективан живот и рад.		
ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ: Програм предмета физичког и здравственог васпитања састоји се од три предметне области: <ul style="list-style-type: none">• Физичка способност (на свим часовима);• Моторичка вештина - 108;• Физичка и здравствена култура (на свим часовима). Број часова по наставним темама планира се на основу процене наставника, материјално-техничких и просторних услова. Програм првог разреда базиран је на континуитету усвојених знања, вештина, ставова и вредности из предшколског васпитања и образовања. Основни принципи реализације наставе: <ul style="list-style-type: none">• јасноћа наставног процеса;• оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;• избор рационалних облика и метода рада;• избор вежби усклађен са програмским садржајима и исходима;• функционална повезаност делова часа - унутар једног и више узастопних часова одређене наставне теме. При избору облика рада узимају се у обзир просторни услови, број ученика на часу, опремљеност справама и реквизитима и планирана динамика рада. Избор дидактичких облика рада биће у функцији ефикасне организације и интензификације часа у циљу достизања постављених исхода.		
ИСХОДИ: Физичке способности По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: <ul style="list-style-type: none">• примени једноставне двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања);• примењује правилну технику дисања приликом вежбања;		

Моторичке вештине

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- правилно изведе вежбе, разноврсна природна и изведена кретања;
- комбинује и користи усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу;
- одржава равнотежу у различитим кретањима;
- разликује правилно од неправилног држања тела и правилно држи тело;
- изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу;
- игра дечји и народни плес.

Физичка и здравствена култура

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- користи основну терминологију вежбања;
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање;
- поштује правила игре;
- навија фер и бодри учеснике у игри;
- прихвати сопствену победу и пораз;
- уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања;
- наведе делове свога тела и препозна њихову улогу;
- уочи промене у расту код себе и други;
- уочи разлику између здравог и болесног стања;
- примењује здравствено - хигијенске мере пре, у току и након вежбања;
- одржава личну хигијену;
- учествује у одржавању простора у коме живи и борави;
- схвати значај коришћења воћа у исхрани;
- правилно се понаша за столом.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- вежбалиште;
- линије на вежбалишту;
- папирна трака или марамница;
- ластиш;
- пиштаљка;
- струњаче (простирке);
- вијача (канап);
- повез за очи;
- обручи;
- креда;
- греда (клупа);
- лопта;
- природни објекти;
- кратке вијаче;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- козлић;
- оквири;
- лестве;
- греда;
- школске клупе и столице;
- голови за мали фудбал;
- чуњеви (пластичне флаше);
- тениске и стонотениске лоптице (кестење, шишарке, медицинке);
- палице;
- одскачна даска;
- кош (обруч);
- вратило;
- разбој.

ИНОВАЦИЈЕ:

- тематска настава;
- угледно-огледна активност.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима. Инструменти за проверавање остварености прописаних исхода :разговор, посматрање, стање физичких способности; стање здравља и хигијенских навика, достигнути ниво савладаности моторичких вештина, однос према раду.

Примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обучавање	увежбавање	други типови	Укупно
1.	Физичке способности	на свим часовима			
2.	Моторичке вештине	48	60	-	108
3.	Физичка и здравствена култура	на свим часовима			
	Укупно часова	48	60	-	108
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обучавање	увежбавање	други типови	Укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		29	22	-	51
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		19	38	-	57
УКУПНО		48	60	-	108

2.2.1. ПРОГРАМ ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА ЗА ПРВИ РАЗРЕД

<p>НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС</p>	<p>РАЗРЕД: ПРВИ</p>	<p>ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4</p>
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • упознавање ученика и вероучитеља; • упознавање ученика са садржајима предмета и начином рада; • мотивисање ученика за похађање часова верске наставе; • ученицима пружити основ за разумевање човека као бића заједнице; • пружити ученицима елементарно знање о Богу као бићу заједнице; • пружити основ за разликовање и упоређивање породичних односа и односа који владају у Цркви; • пружити основ за упознавање односа који владају између човека и Бога; • пружити основ за разумевање да је молитва наш разговор са Богом; • омогућити ученицима да увиде да се породични односи и односи у Цркви исказују на конкретан начин; • ученицима пружити основ за разумевање да се кроз међусобне односе љубави остварује јединство; • пружити ученицима неопходно знање о доласку Спаситеља у свет; • указати ученицима да је послање Сина Божјег дар љубави Бога Оца свет; • пружити ученицима елементарно знање о Светоме Сави; • пружити ученицима елементарно знање о стварању света; • омогућити ученицима да схвате и доживе Цркву као заједницу сабраног Божјег народа; • подстицати ученике на лично учешће у животу Цркве; • указати ученицима на величину Христове љубави према људима и свету; • пружити ученицима елементарно знање о Христовом страдању и васкрсењу; • омогућити ученицима да у Христу препознају узор љубави према свету и човеку; • подстицати ученике да љубав према Богу изражавају кроз љубав према људима и природи; • установити обим разумевања и квалитет стечених знања у току школске године из Православног катихизиса. 		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:</p> <p>Катихизација као литургијска делатност заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација ("знања о вери"), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.</p>		

Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – дечјем узрасту, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.

ИСХОДИ:

- Ученик је у стању да разуме основна сазнања о темама које ће се обрађивати на настави Православног катихизиса;
- Ученик је подстакнут да активно учествује на часовима верске наставе;
- Ученик је у стању да опише и објасни значење појма заједнице као и његов однос према њему блиским особама (породици);
- Ученик је у стању да препозна да не можемо једни без других;
- Ученик зна да нас љубав повезује са другима;
- Ученик зна да се правилно осени крсним знаком;
- Ученик зна да је Бог Света Тројица (Заједница);
- Ученик зна да крштењем постајемо чланови Божје породице (Цркве);
- Ученик жели да чини добро другима (ближњима) у својој заједници;
- Ученик жели да изражава хришћанску љубав према Богу и ближњима;
- Ученик зна да заједница са Богом почива на слободи;
- Ученик зна да је послушност израз љубави;
- Ученик је у стању да препозна да је даривање плод љубави;
- Ученик је у стању да сазна да је молитва разговор са Богом;
- Ученик је у стању да усвоји текст молитве Оче наш;
- Ученик зна да је Бог Отац створио свет из љубави;
- Ученик је у стању да препозна да је наш живот Божји дар;
- Ученик зна да Бог жели да живимо у заједници са Њим;
- Ученик показује жељу да љубав исказује на конкретан начин;
- Ученик је мотивисан да љубав према Богу изражава молитвом;
- Ученик је у стању да препозна основне догађаје библијске приповести о Христовом рођењу;
- Ученик је у стању да препозна и именује главне личности из библијске приче о Христовом рођењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима);
- Ученик је у стању да препозна да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави;
- Ученик је у стању да усвоји текст (садржај) и мелодију песме (Божјић, Божић);

- Ученик је у стању да препозна да је Свети Сава посветио свој живот Богу због љубави према Њему;
- Ученик развија жељу да активно учествује у прослави Христовог рођења;
- Ученик развија жељу да према ближњима подражава пример љубави Светога Саве;
- Ученик је у стању да опише појединости библијске повести о стварању света;
- Ученик је у стању да разликује оно што је Бог створио од онога што је човек направио на примерима из непосредног окружења;
- Ученик зна зашто за Бога кажемо да је Творац;
- Ученик је у стању да објасни, на елементарном нивоу, повезаност људи и природе;
- Ученик је у стању да уочи да се у Цркви остварује јединство људи и природе са Богом;
- Ученик зна да у заједници са Богом учествујемо слободно – само ако то желимо (пример Светога Саве и његовог слободног избора);
- Ученик је у стању да се упозна са Литургијом као догађајем (заједничком трпезом) на којем се окупља Божја породица;
- Ученик развија жељу да својом послушношћу изражава своју љубав и слободу;
- Ученик жели да учествује у Литургији;
- Ученик је упознао Христово учење као „учење“ о љубави и праштању (на примерима из јеванђељских прича);
- Ученик препознаје и разуме да је права љубав када је показујемо делима;
- Ученик усвоја садржај и мелодију песме „Знаш ли ко те љуби силно“;
- Ученик је у могућности да опише појединости библијске повести о Христовом Васкрсењу;
- Ученик препознаје и именује главне личности из библијске приче о Христовом Васкрсењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима);
- Ученик препознаје да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави;
- Ученик је у стању да опише прослављање Васкрса у својој породици;
- Ученик зна обичаје у вези са Васкрсом;
- Ученик развија потребу да делима исказују љубав;
- Ученик развија жељу да учествује у припремама за прославу овог највећег хришћанског празника;
- Ученик је у стању да преприча одабране приче које говоре о Христовој љубави према свету и човеку;
- Ученик на елементарном нивоу може да објасни међусобну повезаност свих људи и природе;
- Ученик препознаје и именује поступке људи који су прожети љубављу према природи, људима и Богу;
- Ученик је уочио меру у којој је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса 1. разреда основне школе;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- Ученик развија жељу да се брине о биљкама и животињама и целокупној природи.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Свет око нас;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Грађанско васпитање.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- *Православни катихизис*, за 1. разред основне школе, Епископ Игњатије Мидић, Завод за уџбенике и наставна средства

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- Табла;
- CD плејер;
- рачунар;
- пројектор;
- темпере и бојице;
- графологија;
- постери и иконе.

ИНОВАЦИЈЕ:

- Примена дигиталних компетенција (веб-алата)

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- усмено испитивање;
- писмено испитивање;
- посматрање понашања ученика.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Увод	-	-	1	1
2	Заједница као основ живота	3	1	-	4
3	Заједница љубави Бога, човека и природе	4	1	-	5
4	Неизмерна љубав Божја-Христос се роди!	4	3	-	7
5	Црква – заједница са Богом	7	1	-	8
6	Христова љубав према човеку и свету	3	/	1	4
7	Наша брига о свету (Творевини Божјој)	4	2	1	7
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		12	4	2	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		13	4	1	18
УКУПНО:		25	8	3	36

<p>НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ</p>	<p>РАЗРЕД: ПРВИ</p>	<p>ОДЕЉЕЊЕ: 1, 2, 3, 4</p>
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ учења програма грађанског васпитања је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.</p> <p>Задачи су:</p> <ul style="list-style-type: none"> • олакшавање процеса адаптације на школску средину и подстицање социјалне интеграције успостављање и развијање односа другарства и сарадње са вршњацима и одраслима; • подстицање развоја сазнања о себи, сопственим осећањима и потребама, свести о личном идентитету и особености, самопоштовања и самопоуздања; • проширивање знања и умења за решавање индивидуалних проблема, учење техника за превладавање непријатних емоционалних стања; • учење видова самопотврђивања без агресивности и уз уважавање других; подстицање социјалног сазнања, разумевања и прихватања међусобних разлика; • подстицање групног рада, споразумевања и сарадње; • развијање комуникативне способности и конструктивног разрешавања сукоба са вршњацима и одраслима; • развијање креативног изражавања; • упознавање ученика са дечјим правима; • подстицање и оспособљавање за активну партиципацију у животу школе при чему је битно да све што ученици раде, раде из унутрашње, позитивне мотивације, а не због принуде и послушности засноване на страху. 		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:</p> <p>Програм предмета грађанског васпитања у првом разреду основне школе чине четири предметне области:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Људска права - ја и други у одељењу - 3; • Демократско друштво – одељење/група као заједница - 7; • Процеси у савременом свету :комуникација и сарадња - 7; • Грађански активизам – акција одељења/групе - 9. <p>Тематске области у првом разреду се спирално развијају, односно садржаји се из разреда у разред проширују и продубљују, а многи исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. Типичан пример таквог исхода су они који се односе на комуникацију која ће се доследно развијати у свим разредима и кроз све садржаје. Слично је и са јачањем осетљивости за потребе и права других, препознавање дискриминације и другим исходима који се не могу брзо и лако остварити обрадом само једног програмског садржаја. Све четири области су једнако важне, а наставник их, у непосредном раду са ученицима, интегрише јер између њих постоји природна веза.</p>		
<p>ИСХОДИ:</p> <p>По завршеном разреду ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • наведе у чему је успешан и у чему жели да напредује; • уочава међусобне разлике и сличности са другим ученицима у одељењу; • понаша се на начин који не угрожава потребе, права и осећања других; 		

- препозна код себе и других основна осећања;
- препознаје примере поштовања и кршења права детета у свом окружењу, причама, филмовима;
- преиспитује своје поступке и прихвата да не мора увек да буде у праву;
- тражи помоћ у ситуацијама кршења својих и туђих права;
- разликује добру и лошу комуникацију у сопственом искуству, ближем окружењу, књижевним делима, филмовима;
- комуницира слушајући саговорника и тражи објашњење онога што не разуме;
- слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење;
- сарађује и преузима различите улоге у групи/тиму;
- договара се и одлучује у доношењу одељењских правила и да се понаша у складу са њима;
- својим речима образложи неопходност правила која регулишу живот у заједници;
- препозна добре стране свог одељења и оно што би требало променити/побољшати;
- заједно са вршњацима и наставником учествује у решавању проблема у одељењу;
- учествује у изради плана једноставне акције;
- са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију;
- доприноси промоцији акције;
- на једноставан начин вреднује изведену акцију.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Свет око нас;
- Ликовна култура;
- Музичка култура.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- „Буквар дечјих права“, Љубивоје Ршумовић

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- постери;
- аудио-визуелни записи;
- презентације.

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитализација

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање, уобличавање и поимање личних, аутентичних доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	Укупно
1.	Људска права - ја и други у одељењу	10	3	-	13
2.	Демократско друштво - одељење / група као заједница	4	3	-	7
3.	Процеси у савременом свету - комуникација и сарадња	3	4	-	7
4.	Грађански активизам - акција одељења / групе	2	7	-	9
	Укупно часова	19	17	-	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	Укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		12	5	-	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		7	12	-	19
УКУПНО		19	17	-	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ДИГИТАЛНИ СВЕТ	РАЗРЕД: ПРВИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ је развијање дигиталне компетенције ученика ради њиховог оспособљавања за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развој алгоритамског начина размишљања.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвајање елементарних знања о дигиталним уређајима који нас окружују; • оспособљавање ученика за разликовање дигиталних уређаја према њиховом изгледу и начину коришћења; • развијање техника сазнајног процеса ученика (посматрање, уочавање, упоређивање, закључивање и сл.); • развијање такмичарског духа и васпитавање позитивних особина ученика (дружељубивост, заинтересованост за рад у пару, групи и сл.); • оспособљавање ученика за примену стечених знања о дигиталним уређајима у свакодневном животу. 		

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Предмет Дигитални свет намењен је развијању дигиталне компетенције код ученика првог разреда основне школе. Програм наставе и учења за први разред оријентисан је на процес учења и остваривање исхода. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи предмет Дигитални свет. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика, који су груписани у три наставне теме:

- Дигитално друштво;
- Безбедно коришћење дигиталних уређаја;
- Алгоритамски начин размишљања.

Планирање наставе и учења

Полазећи од исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи – глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Дефинисани исходи олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице. Наставник је у планирању, припреми и остваривању наставе и учења аутономан. За сваки час треба планирати и припремити средства и начине провере остварености пројектованих исхода.

Остваривање наставе и учења

Исходе могуће је остварити са различитим нивоима расположивости дигиталних уређаја намењених за коришћење од стране ученика.

Дигитално друштво

Наставник треба да креира образовну ситуацију у којој ученици могу да увиде да су дигитални уређаји свуда око њих – код куће, у школи, дому здравља, продавници, на паркингу, улици.

Препоручени број часова је 18.

Безбедно коришћење дигиталних уређаја

Указати на чињеницу да се број занимања у којима је дигитални уређај доминантно средство за рад непрестано увећава и да отуда потиче потреба да негујемо здраве навике када је употреба дигиталних уређаја у питању. Нагласити да проблеми који настају са видом и коштано-мишићним системом не настају од употребе технологије, већ од неправилног положаја тела, претежног седења, дужег гледања без промене фокуса. Посебну пажњу треба посветити чињеници да људи своје личне податке чине доступним добровољно (најчешће из незнања или наивности). Наставник треба да покрене дискусију о непримереној комуникацији (говор мржње, вређање, омаловажавања), као и о ризичној комуникацији (контакт са непознатим особама). Ученике треба упознати са неколико важних принципа физичке заштите дигиталног уређаја (не доводити уређај у контакт са течностима, штитити га од прашине, излагања прекомерној топлоти, и сл.). Поред физичке заштите, дигитални уређај треба обезбедити од неовлашћеног приступа. Препоручени број часова је 8.

Алгоритамски начин размишљања

Знања ученика и садржаје осталих обавезних предмета и изборних програма требало би искористити како би се пред њих поставио адекватан задатак – поступак који треба да анализирају и предложи кораке за његово спровођење (колут унапред, писање слова, низ сличица од којих треба сачинити причу, низ сличица међу којима има сувишних...).

Наставник треба да уведе термин алгоритам и да га ученицима протумачи као упутство за решавање неког проблема или извођење неког поступка. Потребно је да наставник осмисли симболе које ученици треба да дешифрију и изврше предвиђени поступак.

У другој фази, наставник треба ученицима да обезбеди упутство које им омогућава да изврше потпуно непознати задатак. Након успешне реализације задатка, наставник треба да им укаже да су били у ситуацији у којој се сваки дигитални уређај налази – извршава наредбе (упутства).

Препоручени број часова је 10.

Праћење и вредновање наставе и учења

У настави оријентисаној на процес учења и достизање исхода учења вреднују се процес и продукти учења. Устаљене методе процене постигнућа ученика могуће је примењивати и у настави овог предмета. Наставник прати постигнућа ученика из улоге активног посматрача и ментора. Избегнута је формална ситуација процењивања (наставник не прозива и не пропитује ученике), чиме је ниво стреса ученика битно смањен (потенцијално и елиминисан). Јачање самопоуздања ученика и саморегулације у учењу посебна је добробит која произилази из наведеног.

ИСХОДИ:

Дигитално друштво

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- препозна дигиталне уређаје из окружења и именује неке од њих;
- наведе неке од животних ситуација у којима дигитални уређаји олакшавају обављање послова;
- упореди начине рада и живота људи пре и после појаве дигиталних уређаја;
- упореди начине креативног изражавања са дигиталним уређајима и без њих;
- користи дигиталне уџбенике за учење (самостално и/или уз помоћ наставника);
- упореди дигитални и папирни уџбеник;
- упореди традиционалне видове комуникације са комуникацијом посредством дигиталних уређаја;
- наведе неке од карактеристика „паметног” дигиталног уређаја;
- наведе на који начин дигитални уређаји могу да допринесу упознавању културне баштине.

Безбедно коришћење дигиталних уређаја

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- наведе основна правила за коришћење дигиталних уређаја како не би угрозио здравље;
- наведе неке од здравствених ризика везаних за прекомерно или неправилно коришћење дигиталних уређаја;
- доведе у везу начин одлагања електронског отпада са загађењем животне средине;
- наброји основне податке о личности;
- објасни зашто саопштавање података о личности представља ризично понашање при комуникацији помоћу дигиталних уређаја;
- именује особе или институције којима се треба обратити за помоћ у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин;
- наведе основне препоруке за руковање дигиталним уређајем на одговоран начин (примена мера физичке заштите) и објасни зашто је важно примењивати их.

Алгоритамски начин размишљања

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- анализира једноставан познати поступак/активност и предлаже кораке за његово спровођење;
- протумачи симболе познатог/договореног значења и спроведе поступак описан њима;
- уочи и исправи грешку у симболима израженом упутству (алгоритму), провери ваљаност свог решења и по потреби га поправи (самостално или сараднички);

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- доведе у везу алгоритам и понашање дигиталног уређаја.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Математика;
- Ликовна култура;
- Свет око нас;
- Грађанско васпитање;
- Физичко и здравствено васпитање;
- Музичка култура;
- Енглески језик.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Уцбеник - Дигитални свет за први разред основне школе
(Наташа Анђелковић, Б. Калафатић, М.Ињац)

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- рачунар;
- пројектор;
- презентација;
- прибор за цртање;
- електронски додаци;
- „Речник за дигитално доба” - аутор др Добринка Кузмановић

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитализација;
- тематска настава;
- угледно-огледна активност

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода: разговор, посматрање, самопроцена, вршњачка процена, питања, примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Дигитално друштво	11	7	-	18
2.	Безбедно коришћење дигиталних уређаја	7	1	-	8
3.	Алгоритамски начин размишљања	6	4	-	10
	Укупно часова	24	12	-	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		11	6	-	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		13	6	-	19
УКУПНО		24	12	-	36

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ	РАЗРЕД: ПРВИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ и задаци су проширивање и продубљивање, као и стицање нових знања и умења према интересовањима ученика, развијање логичког и критичког мишљења ученика, увођење ученика у методе научног истраживања и развијање спретности за експериментални и практичан рад, задовољавање специфичних интересовања ученика уз активно усмеравање њихових склоности, способности и интересовања и подстицање професионалног развоја, мотивисање и оспособљавање ученика за самосталан и креативан рад, омогућавање ученицима организовања забаве и рекреације, као и других услова да самостално користе слободно време и организују духовни, културни и друштвени живот у средини у којој живе и раде. Ваннаставне активности су део целокупног образовно-васпитног рада и прате наставни процес уважавајући специфичности наставних предмета у првом разреду. Ослонци планирања и организације ваннаставних активности су: <ul style="list-style-type: none">• уважавање узраста ученика и њихове природне радозналости са којом долазе у први разред;• коришћење ваншколских знања, вештина и искустава ученика;• укључивање свих ученика уз поштовање њихових различитости;• повезивање садржаја свих наставних предмета и употреба савремених информационо-комуникационих технологија. Полазећи од наведених принципа, ваннаставне активности ће се реализовати уз уважавање ученичког физичког и социјалног окружења и према предвиђеном плану. Доминирају активности које се остварују кроз игру, покрет и креативне захтеве.		
ИСХОДИ: По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: <ul style="list-style-type: none">• користи различите аспекте личности (когнитивни, морални, естетски, физички, социјални, емоционални...);• повезује, проширује и продубљује знања, развија вештине и навике стечене у школи и свакодневном животу (посебно развој општих и међупредметних компетенција);• има правилан однос према раду и подстиче професионални развој;• има бољи однос према школи, школским обавезама, ученичком колективу, наставницима;• је ангажованији и има бољи однос према другим ученицима;• сврсисходније користи слободно време;• му је подстакнут потенцијал и задовољена интересовања;• оспособљен за комуникацију, интеракцију и сарадњу; партиципацију, иницијативност, предузимљивост;• оспособљен за превенцију непожељних облика понашања;• упознаје друге и другачијије; јача толеранције на различитост.		
МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ: <ul style="list-style-type: none">• Ликовна култура;• Музичка култура;• Свет око нас;• Математика;		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<ul style="list-style-type: none"> • Физичко и здравствено васпитање; • Верска настава; • Грађанско васпитање.
УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:
<ul style="list-style-type: none"> • дечја штампа
НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:
<ul style="list-style-type: none"> • папир А4 формата; • фломастери; • ђачки прибор.
ИНОВАЦИЈЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • дигитализација
НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:
Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, циљано систематско посматрање ученика у школи и током ваннаставних активности у функцији пружања подршке), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Септембар	3	5	2	10
2.	Октобар	3	4	1	8
3.	Новембар	3	4	-	7
4.	Децембар	4	6	-	10
5.	Јануар	1	1	-	2
6.	Фебруар	3	4	-	7
7.	Март	8	2	-	10
8.	Април	3	4	-	7
9.	Мај	3	5	-	8
10.	Јун	1	2	-	3
	Укупно часова	32	37	3	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		13	19	3	35
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		19	18	-	37
УКУПНО		32	37	3	72

<p>НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЧАС ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ</p>	<p>РАЗРЕД: ПРВИ</p>	<p>ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4</p>
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ је поштовање договора о правима којих треба да се придржавају сви ученици. Оспособљавање ученика да препознају и разумеју сопствена осећања и потребе и њихову међусобну повезаност; да штите и остварују своје потребе на начин који не угрожава друге. Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • боље упознавање ученика у одељењу; • да ученици постану свесни себе својих особености као и сличности и разлике са другима; • развој сазнања о себи, о сопственим осећањима и потребама, свести о личном идентитету; • стицање сазнања да су део друштва и заједнице; • укључивање родитеља у рад школе, неговање сарадње учитеља и родитеља; • схватање да је школа заједница и значај сопственог учествовања у школи; • стечена знања да примене у породици; да се ученици осете корисним у породици и у школи; осамостаљивање ученика да самостално раде домаће задатке. 		
<p>ИСХОДИ: Ја и други По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • представи себе и другове; • има позитиван став о себи и другима; • поседује развојена сазнања о себи и о својим потребама и њиховој међусобној повезаности; • негује позитиван става о себи и другима; • развија односе другарства и сарадње са вршњацима и одраслима; • подстиче социјалне интеграције; • је навикнут на сарадњу, тимски рад; • је стекао и развија одговорност; • је стекао и развија радне навике; • негује и обогаћује машту и креативност. <p>Бонтон По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • има формирано лепо понашање; • примењује лепо понашања у школи, код куће и на другим местима; • негује манире лепог понашања; • има навiku за чување своје и туђе имовине; • да је оспособљен да самостално води рачуна о личној хигијени; • је навикнут на уредност, тачност и одговорност; • поседује позитиван став; • је навикнут да учи на одређеном месту; • представи себе; • је упознат са школом и школским обавезама; • негује позитиван став према школи; 		

- негује лепо понашање на улици и поштовање правила у саобраћају;
- има усвојена основна правила у саобраћају;
- негује позитиван став према позоришту;
- развија љубав према култури;
- су усвојена правила лепог понашања у позоришту и биоскопу;
- негује став манирима лепог понашања;
- усвојен манир лепог понашања за столом;
- оспособљен да постави сто и да постави прибор за јело;
- има изграђен став о међусобном уважавању другарства;
- пружа помоћ другу или другарици;
- представи себе и да је упознат са позитивним странама карактера и понашања.

Моја осећања и ја

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- негује позитиван став и пажњу према старијима;
- негује осећај захвалности;
- организује свој радни дан и време за учење;
- тражи помоћ од родитеља у организацији;
- је оспособљен да увиди како да дође до бољег успеха;
- негује скромност и рационално коришћење ресурса;
- је подстакнут на дружење и сарадњу;
- негује лепо понашање и лепо обраћање другу;
- негује послушност;
- упућен на лепо понашање;
- негује другарство у одељењу;
- има изграђен став о међусобном уважавању другарства;
- подстиче позитивна осећања.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Свет око нас;
- Математика;
- Српски језик;
- Физичко и здравствено васпитање;
- Верска настава;
- Грађанско васпитање.

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Весна Огњеновић, *Здраво да сте*, Београд, 2002;
- Љубица Продановић, *Сарадња са породицом*, Београд, 2005.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- папир А4;
- фломастери

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитализација

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Ја и други	-	-	9	9
2.	Бонтон	-	-	13	13
3.	Моја осећања и ја	-	-	14	14
	Укупно часова	-	-	36	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	18	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	18	18
УКУПНО		-	-	36	36

2.3. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ДРУГИ РАЗРЕД

Планирање наставе

Програми наставе и учења засновани су на општим циљевима и исходима образовања и васпитања и потребама и могућностима ученика првог разреда. Усмерени су на процес и исходе учења, а не на саме садржаје који сада имају другачију функцију и значај. Садржаји више нису циљ сами по себи, већ су у функцији остваривања исхода који су дефинисани као функционално знање ученика тако да показују шта ће ученик бити у стању да учини, предузме, изведе, обави захваљујући знањима, ставовима и вештинама које је градио и развијао током једне године учења конкретног предмета. Овако конципирани програми подразумевају да оствареност исхода води ка развијању компетенција, како општих и специфичних предметних, тако и кључних.

Уџбеници који ће се користити у другом разреду су:

СРПСКИ ЈЕЗИК			
Назив издавача	Наслов уџбеника Писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Уз речи растемо, читанка за други разред основне школе; ћирилица</i>	Наташа Станковић Шошо, Маја Костић	650-02-00150/2019-07 од 21. 05. 2019.
	<i>Дар речи. граматика за други разред основне школе; ћирилица</i>	Јелена Срдић	
	<i>Латиница, уџбеник за други разред основне школе; ћирилица</i>	Душка Милић, Татјана Митић	
	<i>Радна свеска за други разред основне школе; ћирилица</i>	Јелена Срдић, Наташа Станковић Шошо	
СТРАНИ ЈЕЗИК			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

„THE ENGLISH BOOK”	<i>Happy House 2, student’s book; енглески језик за други разред основне школе; латиница</i>	Lorena Roberts. Stella Maidment	650-02-0001/2019-07 од 04. 04. 2019.
„THE ENGLISH BOOK”	<i>Happy House 2, activity book; енглески језик за други разред основне школе; латиница</i>	Lorena Roberts. Stella Maidment	
МАТЕМАТИКА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Математика 2, уџбеник за други разред основне школе (1. део, 2. део, 3. део, 4. део); ћирилица</i>	Ива Иванчевић Илић, Сенка Тахировић	650-02-00154/2019-07 од 21. 05. 2019.
СВЕТ ОКО НАС			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Свет око нас 2, уџбеник за други разред основне школе; ћирилица</i>	Љиља Стокановић, Гордана Лукић, Гордана Субаков Симић	650-02-00152/2019-070 од 09. 05. 2019.
	<i>Свет око нас 2, радна свеска за други разред основне школе; ћирилица</i>		
ЛИКОВНА КУЛТУРА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Ликовна култура 2, уџбеник за други разред основне школе; ћирилица</i>	Милутин Мићић, Гордана Мићић	650-0200134/2019-07 од 27. 03. 2019.

МУЗИЧКА КУЛТУРА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Музичка култура 2, уџбеник за други разред основне школе;</i> ћирилица	Весна Марковић, Вања Хршак	650-02-00151/2019-07 од 14. 05. 2019.

2.4. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ДРУГИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ДРУГИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.</p> <p>Задаци наставе српског језика:</p> <ul style="list-style-type: none"> • развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује; • основно описмењавање најмлађих ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика; • поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика; • упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика; • оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца); • развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности; • развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза; • увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (доживљајног, усмереног, истраживачког); • оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова; • упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу; • поступно, систематично и доследно оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста; 		

- развијање потребе за књигом, способности да се њоме самостално служе као извором сазнања; навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељењске, школске, месне); поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама;
- поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм);
- усвајање основних теоријских и функционалних појмова из позоришне и филмске уметности;
- упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења;
- развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује;
- навикавање на редовно праћење и критичко процењивање емисија за децу на радију и телевизији;
- подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;
- подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерарна, језичка, рецитаторска, драмска, новинарска секција и др.);
- васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;
- развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ

Програм наставе и учења Српског језика заснован је на исходима, односно на процесу учења и ученичким постигнућима. Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности које ученик гради, проширује и продубљује кроз све три предметне области.

Планирање наставе и учења

Програм наставе и учења предмета Српски језик у другом разреду основне школе чине три предметне области: Књижевност, Језик и Језичка култура (у оквиру које уче и друго писмо – латиницу). Препоручени број часова по предметним областима је:

- Књижевност - 70 часова;
- Језик - 40 часова;
- Језичка култура - 70 часова.

Све области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима. Уз годишњи план, формира се листа распоређених текстова по месецима, као и домаћа лектира. Дистрибуција текстова по месецима, као и до сада, заснована је на груписању и повезивању текстова према различитим критеријумима - природа и улога књижевног дела; врсте текстова; сврха текстова: за описмењавање/ читање/ разумевање/ препричавање/ тумачење; методе и поступци учења латиничког писма; брзина напредовања ученика; годишња доба; значајни датуми и празници; посебности ученичког колектива, школе и локалне заједнице; предметна и међупредметна повезаност садржаја и исхода; међупредметне компетенције итд. Дакле, корелативност је омогућена комбиновањем текстова у сродне тематско-мотивске целине према различитим критеријумима.

Могући примери функционалног повезивања текстова по сродности дела могу бити следећи (никако и једини):

- пријатељство;
- породица;
- ђачко доба;
- хумор;
- усамљеност и проблеми у одрастању;
- описивање;
- бајколики свет;
- поучне приче.

Наведени примери показују како се исти текст може повезивати са другима на различите начине, према различитим мотивима или тону приповедања. У другом, као и у првом разреду, чита се текст у наставцима Бајка о рибару и рибици Александра Сергејевича Пушкина. То подразумева да се на неколико планираних часова, према плану који учитељ сам осмисли и одговарајућом динамиком, чита и анализира део по део Пушкинове бајке у стиховима.

Остваривање наставе и учења

Књижевност

У настави књижевности најважније је код ученика развијати љубав према читању, градити осећај за лепо и вредно, васпитавати укус. Читање тражи време, истрајност и посвећеност, а неговање ових карактеристика представља основ за сва даља учења. Кроз читање књижевноуметничких текстова и у разговору о њима на часу гради се критичко мишљење, јер ученици треба да имају суд о поступцима и особинама ликова, као и о различитим догађајима у тексту. Посебно је важно што књижевност код деце интензивно развија емпатију, тиме што од читалаца тражи да се ставе на место другог и да разумеју најразличитије особине и поступке ликова. Настава књижевности јача национални и културни идентитет ученика, кроз упознавање своје књижевности и културе, као и књижевности и културе других народа.

Школска лектира је разврстана по књижевним родовима – поезија, проза, драмски текстови за децу и обогаћена избором научнопопуларних и информативних текстова. Обавезни део школске лектире састоји се, углавном, од дела која припадају основном националном корпусу, али је обогаћен и делима за децу из светске књижевности. Избор дела примерен је узрасту ученика.

Поједина дела из обавезног корпуса су изборна.

Учитељу се пружа могућност да изабере да ли ће на часовима обрађивати:

- народну песму Да вам певам што истина није или Мишја моба;
- народну песму Мајка Јова у ружи родила или Санак иде низ улицу;
- народну причу Свети Сава, отац и син или Свети Сава и отац и мати са малим дететом;
- једну од две народне басне и једну од две басне Доситеја Обрадовића.

Изборност допушта наставнику већу креативност у достизању исхода. Програмом се подстиче упознавање ученика са значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Доситеј Обрадовић, Никола Тесла).

При тумачењу текстова из школске и домаће лектире, али и популарних, информативних текстова из часописа за децу, енциклопедија и сл., треба уочити тему, главне догађаје, просторне и временске односе у прочитаном тексту, поуке и битне појединости у описима бића и природе.

Такође, потребно је учити главне и споредне ликове у књижевном делу, њихове позитивне и негативне особине и поступке; њихова емоционална стања и разликовати појмове добра и зла.

Ученик треба да уочи формалне разлике између поезије, прозе и драмског текста и њихове основне карактеристике (нпр. одсуство фабуле у лирском делу, ритмичност стихова и строфа, присуство риме или низање догађаја у епском и драмском делу), али не на нивоу дефинисања појмова. Ученик треба да разликује књижевне врсте: лирску песму (успаванку и шаљиву песму – по тону певања) од приче (басне и бајке) и драмског текста, али без увођења дефиниција књижевнотеоријских појмова.

Детаљније терминолошко одређивање уводи се поступно у старијим разредима. Ученик треба да разуме пренесено значење загонетке, али се не именују постојећи стилски поступци у њој; да препозна жанр басне као приче са пренесеним значењем (не уводи се појам алегорије), да у баснама и бајкама ликови могу бити и животиње, биљке, предмети, антропоморфна бића (Срећа, Нада) или људи, и да разуме пренесено значење басне, открије и објасни поуку. Ученици се уводе у тумачење пословица. Током обраде књижевних текстова ученици развијају прва литерарно-естетска искуства и формирају своје ставове о делу које слушају или читају. Учитељ подстиче ученике да износе своје ставове и аргументују их примерима из текста. Поезију (успаванку, шаљиву и описну песму) и прозна дела ученици не уче да разликују на теоријском нивоу. Поређење као стилска фигура се такође не учи на теоријском нивоу, већ се од ученика очекује да је уочи у тексту и наводи једноставне примере поређења из свакодневног живота (на пример: румен као ружа, брз као зец, вредан као пчела итд.). Приликом обраде драмских текстова за децу ученици се мотивишу на читав низ стваралачких активности које настају поводом дела (сценски наступ – извођење драмског текста, драмска игра, луткарска игра, драмски дијалози, гледање дечје позоришне представе, снимање и коментарисање драматизованих одломака). Притом ученици усвајају и правила примереног понашања у позоришту. Развијање књижевних појмова код ученика не подразумева учење дефиниција, већ именовање и описно образлагање појма; уочавање улоге одређеног појма укњижевноуметничком тексту.

Књижевна дела која су доживела екранизацију (Бамби, Бајка о рибару и рибици, Царево ново одело, Принцеза на зрну грашка, Девојчица са шибицама) могу послужити за компаративну анализу и уочавање разлике између књижевности и филма, чиме ученици могу доћи до закључка о природи два медија и развијати своју медијску писменост. Ученици се могу упутити и на друге филмове са сличном тематиком (дечје авантуре или авантуре у фантастичном свету, одрастање усамљеног детета и сл.).

Језик

У настави језика, ученици овладавају писаним и усменим стандардним српским језиком. Програм је усмерен на развијање исхода и ученичких компетенција за примену граматичких правила у писаној и говорној комуникацији.

Грамматика

Разликовање гласа и слога у изговорном смислу - слог се објашњава само на основу типичних случајева са самогласником на крају слога док се други случајеви обрађују у вишим разредима. Пожељно је направити корелацију са наставом музичке културе (указати им на то да песме певају тако што деле речи на слоге). Из морфологије се развијају основна знања о именицама, глаголима, придевима и бројевима. За сваку врсту речи најпре се уводи појам, а затим разликовање подврста.

Нпр. најпре треба радити на схватању појма именице као врсте речи и то на типичним примерима властитих и заједничких именица. Након тога уводи се разликовање подврста именица: властитих и заједничких. У вези са глаголима, најпре се обрађује глагол као врста речи, а онда се уводи разликовање категорије времена. Бројеве као врсту речи треба повезати са наставом математике.

Синтаксичка знања се надовезују на већ научена и проширују разликовањем реченица по облику и значењу.

Правопис

Правописна правила ученици усвајају постепено, уз понављање и вежбање већ наученог и уз упознавање са новим садржајима, и то путем различитих вежбања како на нивоу речи тако и на нивоу реченица и текстова. Пожељно је направити корелацију са наставом математике у вези са писањем скраћеница за мерне јединице ћириличким и латиничким писмом. Потребно је да ученици усвоје правилно писање општих скраћеница које свакодневно користе, и то само пет: ОШ, бр, итд, стр. и нпр. Правописне вежбе омогућавају ученицима да посебно обратe пажњу на правописне захтеве и на њихову улогу у тексту. Системска примена одговарајућих правописних вежби омогућава да теоријско правописно знање благовремено пређе у умење, као и да правописна правила ученици практично и спонтано примењују. Правописне вежбе представљају најбољи начин да се правописна правила науче, провере, као и да се уочени недостаци отклоне. У овом узрасту требало би примењивати просте правописне вежбе које су погодне да се савлада само једно правописно правило из једне правописне области. Правописне вежбе је потребно припремити и притом поштовати принцип поступности, систематичности, јединства теорије и праксе. Приликом савлађивања правописних начела погодне могу бити следеће правописне вежбе: преписивање, диктат и самостално писање.

Језичка култура (усмено и писмено изражавање)

Развијање и унапређивање језичке културе ученика представља један од најзначајнијих задатака наставе српског језика. Њен крајњи циљ је да ученици буду оспособљени да квалитетно и сврсисходно усмено и писмено комуницирају. Основни облици усменог и писменог изражавања су препричавање, причање и описивање.

Препричавање - настава језичке културе усложњава и повећава захтеве на плану овог облика усменог и писменог изражавања ученика. Потребно је подстицати ученике да уоче шта је битно, а шта може остати непоменуто када препричавају, како се не би догодило да препричани текст буде дужи од оног који препричавају. Потребно је, такође, вредновати препричавање, тј. указати ученицима на мање или више успешне сегменте овог облика изражавања.

Причање - обухвата причање догађаја и доживљаја, причање на основу маште, на задату тему, причање на основу слике или низа слика.

Описивање - најсложенији облик усменог и писменог изражавања у разредној настави. Због бројних узрасних ограничења у раду са најмлађим ученицима, овој врсти језичког изражавања потребно је приступити посебно одговорно и поштовати принципе наставне условности и поступности приликом постављања захтева: оспособљавати ученике да пажљиво посматрају, уочавају, откривају, запажају, упоређују, па тек онда дату предметност да мисаоно заокруже и језички уобличе. Будући да се описивање често доводи у блиску везу са читањем и тумачењем текста (посебно књижевноуметничког), потребно је стално усмеравати пажњу ученика на она места у овој врсти текстова која обилују описним елементима, јер су то и најбољи обрасци за усвајање техника описивања као трајне вештине.

Језичка култура ученика негује се и кроз игровне активности, посебно кроз језичке вежбе. Врсте игара потребно је одабрати према интересовањима ученика или у контексту наставног садржаја. То могу бити разговорне игре, на пример, разговор са књижевним ликом, затим ситуационе игре, односно стварне ситуације, на пример, разговор у продавници, разговор код лекара. Могу се одабрати и ребуси, загонетке, питалице, брзалице, разбрајалице, једноставне укрштене речи, осмосмерке, асоцијације, састављање реченица, проширивање задатих реченица. Лексичко-семантичке вежбе служе да се богати речник ученика и да се укаже на различите могућности приликом избора речи и израза и пути на њихову сврсисходнију употребу. Применом лексичко-семантичких вежби код ученика се ствара навика да промишљају и траже адекватан језички израз за оно што желе да искажу (у зависности од комуникативне ситуације) и повећава се фонд таквих израза у њиховом речнику. Врсте ових вежби, такође, треба усагласити са интересовањима ученика и наставним садржајима. Смисао за прецизно изражавање и разумевање значења речи и израза развија се кроз различите вежбе, на пример опис бића и предмета, а за ученике овог узраста изазовне могу бити и вежбе допуњавања реченица (на пример, дати реченице (у којима недостаје глагол).

Учење другог писма

Усвајање другог писма - латинице планира се најчешће за друго полугодиште јер су ученици у првом разреду овладали ћириличким писмом, али је потребно добро утврдити читање и писање ћириличног писма и радити на што бољој техници читања. Због свега наведеног, учитељ има могућност да самостално одлучи када ће почети са усвајањем другог писма. У срединама у којима би писање представљало оптерећење за ученике, писана слова другог писма могу се обрадити у првом полугодишту трећег разреда. Учители посебну пажњу треба да обрате на писање слова *č* и *ć*, *dž* и *đ*, *nj* и *lj*. Код учења писаних слова латинице посебну пажњу треба посветити графичком увезивању слова у речима. Писање се може увежбавати кроз преписивање, допуњавање реченица, састављање реченица на основу слике, састављање реченица на основу низа слика, диктате и самостално писање реченица и краћих текстуалних целина.

Праћење и вредновање наставе и учења

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Процес праћења и вредновања једног ученика треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Наставник током процеса наставе и учења континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.

ИСХОДИ:

Књижевност

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- причу, басну, бајку, драмски текст;
- одреди главни догађај, време и место дешавања у прочитаном тексту;
- одреди редослед догађаја у тексту;
- уочи главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине;
- разликује стих и строфу;

- уочи стихове који се римују;
- објасни значење пословице и поуке коју уочава у басни;
- чита текст поштујући интонацију реченице/стиха;
- изражајно рецитије песму;
- изводи драмске текстове;
- износи своје мишљење о тексту;

Језик

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- разликује глас и слог и препозна самогласнике и сугласнике;
- разликује врсте речи у типичним случајевима;
- одреди основне граматичке категорије именица и глагола;
- разликује реченице по облику и значењу;
- поштује и примењује основна правописна правила;

Језичка култура

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- користи различите облике усменог и писменог изражавања препричавање, причање, описивање;
- правилно састави дужу и потпуну реченицу и споји више реченица у краћу целину;
- учествује у разговору и пажљиво слуша саговорника;
- разликује основне делове текста (наслов, пасус, име аутора, садржај);
- изражајно чита ћирилички текст.

Учење другог писма

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- влада основном техником читања и писања латиничког текста;
- пронађе експлицитно исказане информације у једноставном тексту (линеарном и нелинеарном).

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Математика;
- Музичка култура;
- Ликовна култура;
- Свет око нас;
- Физичко и здравствено васпитање.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Читанка за 2.разред, НОВИ ЛОГОС;
- тестови који прате уџбеник;
- електронски уџбеник;
- Српски језик (граматика);
- Радни лист за други разред, Латиница

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- лектира;
- наставни листићи;
- панои;
- презентације.

ИНОВАЦИЈЕ:

- разне игровне активности;
- мапе ума;
- презентације;
- самопроцењивање;
- иновације које су у циљу обраде и утврђивања наставног градива;
- примена примера добре праксе са стручних усавршавања или са посете огледних и угледних часова колега.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- Иницијални тест - на почетку школске године врши се процењивање претходних постигнућа ученика. Резултати иницијалног теста се не оцењују и служе за планирање даљег рада и праћење напредовања ученика;
- Проверавање постигнућа и праћење напредовања ученика вршиће се усмено и писмено. Усмено проверавање вршиће се кроз усмену комуникацију са учеником на свим часовима. Писмено проверавање вршиће се кроз тестове, контролне задатке, домаће задатке, десетоминутне, петнаестоминутне и двадестоминутне писмене провере знања;
- Пратиће се и ангажовање ученика кроз: однос према раду, однос према постављеним задацима, учествовање у наставном процесу, сарадњу са другим ученицима и исказано интересовање.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Књижевност	49	17	0	66
2.	Језик	24	11	7	42
3.	Језичка култура	28	42	2	72
	Укупно часова	101	70	9	180
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		48	30	3	81
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		53	40	6	99
УКУПНО		101	70	9	180

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ДРУГИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ наставе страног језика у другом разреду јесте да оспособи ученика да на страном језику комуницира на основном нивоу у усменом и писаном облику о разним темама из свог непосредног окружења.</p> <p>У исто време, настава страног језика треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • развије позитивна осећања према језику који учи; • подстакне потребу за учењем страних језика; • подстакне развијање свести о сопственом напредовању ради јачања мотивације за учење језика; • олакша разумевање различитих култура; • стимулише машту, креативност и радозналост. <p>Задаци на нивоу језичких вештина:</p> <p>Разумевање говора Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разликује језик који учи од других језика; • препознаје гласове (посебно оне које нема у матерњем језику) у говорном ланцу, акценат, ритам и интонацију; • разуме вербални садржај уз помоћ облика невербалне комуникације; • разуме кратке дијалоге, приче и песме о познатим темама које чује уживо или са аудио-визуелних записа; • разуме и реагује на одговарајући начин на кратке усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу (позив на игру, заповест, упутство итд.); • развија способност и навику слушања са разумевањем. <p>Усмено изражавање Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разговетно изговара гласове, научене речи и изразе, акцентује речи, поштује ритам и интонацију; • даје основне информације о себи и свом окружењу, самостално и уз наставникову помоћ; • описује кратким и једноставним језичким структурама себе и друге у познатим ситуацијама; • именује ствари из непосредног окружења у вези са темама које се обрађују; • репродукује, сам или у групи, кратке рецитације и бројалице певе познате песмице. <p>Интеракција Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • реагује вербално и невербално на упутства и постављена питања о познатим темама; • поставља једноставна питања; • изражава допадање и недопадање; • учествује у игри и комуникацији на часу (у пару, у групи, итд.). 		

Знања о језику

Ученик треба да:

- препознаје шта је ново научио;
- схвата значај познавања језика, матерњег и страног у међуљудској комуникацији.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Наставни програм за стране језике у основној школи усмерен је на развој функционалних знања и заснован је на комуникативно дефинисаним исходима учења, односно активностима које ученик успешно реализује користећи страни језик. Језичке активности слушања, читања, (раз)говора и писања у наставном програму посматрају се интегративно, као нераздвојиве компоненте аутентичне комуникације појединца у било којој говорној заједници.

Полазећи од исхода, односно онога што је ученик у стању да оствари у различитим врстама и видовима комуникације (усмене, писане, делимично и оне невербалне), формално и садржински централну позицију наставног програма заузимају управо комуникативне функције (нпр. поздрављање; представљање себе и других; давање основних информација о себи; давање и тражење основних информација о другима; разумевање и давање једноставних упутстава и налога; позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој игри; исказивање молби, захтева, захвалности, планова, намера, саглашавања, противљења, допадања, недопадања, жеља, потреба и сл.).

На основу комуникативних функција дефинисане су језичке активности помоћу којих се оне могу остварити, а које укључују постепено усавршавање способности разумевања говора, разумевања писаног текста (од трећег разреда), интерактивног усменог и писаног изражавања. Захваљујући цикличној и континуалној концепцији наставног програма, комуникативне функције се преносе, усвајају и увежбавају током читавог образовног циклуса, с растућим степеном сложености. Исходи, комуникативне функције и језичке активности дефинисани су као опште лингвистичке категорије, и стога су за све стране језике идентични. Како би се, међутим, исходи, функције и активности операционализовали, понуђени су и примери реализације, и то за сваки појединачни страни језик. Њима се илуструју неке од најфреквентнијих и узрасно најадекватнијих могућности за вербалну реализацију комуникативних функција.

Комуникативна настава посматра језик као средство комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у процесу комуникације у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену.

Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике у атмосфери заједништва и међусобне сарадње;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке, укључујући њене културолошке и васпитне елементе, као и елементе социјализације;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;

- са циљем да се унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног (од трећег разреда) кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као скупа динамичних, заједнички припремљених и прилагођених задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ новим идејама и њихово прихватање, као и креирање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- наставни материјали представљају један од извора активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче развој когнитивних способности ученика (запажање, анализа, закључивање итд.);
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто, а нарочито на нижем узрасту треба користити интернационализме и речи које су им познате, као и визуализацију као средство семантизације.

Технике / активности

Током часа препоручује се динамично смењивање техника / активности које не би требало да трају дуже од 15 минута:

- слушање и реаговање на упутства наставника на страном језику или са аудио-записа (слушај, пиши, повежи, одреди, пронађи, али и активности у вези са радом у учионици: нацртај, исеци, обој, отвори/затвори свеску, итд.);
- рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.);
- мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.);
- вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.);
- игре примерене узрасту и дидактичком захтеву (за загревање, развијање пажње и концентрације, јачање мотивације, увођење нове језичке грађе или пак утврђивање);

- класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...);
- решавање „текућих проблема” у разреду, тј. договори и мини-пројекти;
- „превођење” исказа у гест и геста у исказ;
- Заједничко прављење илустрованих и писаних (од трећег разреда) материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина у првом и другом разреду основне школе

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких активности у комуникативним ситуацијама, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем. Пошто је програм учења страног језика у првом и другом разреду основне школе растерећен писања и читања, као и експлицитних објашњења граматичких правила, ово је драгоцен период за подстицање и навикавање ученика да у свакодневним ситуацијама у учионици и ван ње спонтано примењују научене речи и изразе у одговарајућим ситуацијама усмене комуникације (нпр. поздрављање наставника на страном језику у учионици, али и ван ње). Такво спонтано успостављање контакта помаже ученицима да се ослободе говорних блокада које могу настати изван услова симулираних у учионици, при сусрету са лицима са другог говорног подручја. То ће, такође, пружити и бројне прилике ученицима да експериментишу са употребом језика, растерећени сваке врсте страха од неуспеха у комуникацији. Због свега тога потребно је инсистирати на таквом моделу комуникације од самог почетка, јер уколико се ученици навикну на другачији модел, тј. искључиву примену матерњег језика приликом успостављања контакта и комуникације са наставником или вршњаком, то ће касније бити много теже променити. Следећи корак, на којем такође треба инсистирати од самог почетка учења страног језика, јесте такозвани „језик учионице”. Сва кратка и једноставна упутства у настави која се често понављају треба да буду на страном језику уз обавезну одговарајућу гестикулацију (ако нпр. наставник каже - *слушај*, пожељно је да покаже ту активност стављајући руку иза уха). Нека упутства наставник у почетку може да изговара паралелно на страном и матерњем језику са тенденцијом да постепено изоставља матерњи језик, пратећи да ли ученици препознају њихово значење на страном језику. Поред ових спонтаних облика учења потребно је увести и језичке садржаје који нису део уобичајене интеракције на часу. За овакве облике учења потребно је користити предмете и бића из непосредног окружења, слике из наставних материјала, картице, постере и све друге расположиве материјале. За њихово савладавање потребно је инсистирати на заједничким групним комуникативним активностима. На овом узрасту се препоручују и активности усмене репродукције и контролисане продукције будући да су у питању садржаји који не представљају „језик учионице” и не понављају се сваког часа. На тај начин се ученицима омогућава већи број понављања ради лакшег и бржег меморисања и стицања поуздања за самостално коришћење језика. У том смислу, пожељне су вежбе говорне продукције са малим варијацијама модела у којима се мењају и комбинују лексички и граматички садржаји уз постепено усложњавање. Такође се подстиче интеракција са другим ученицима, која се може, као благи вид медијације, реализовати давањем упутстава на матерњем језику или увођењем покрета као невербалног средства комуникације.

Потребно је оспособити ученике за комуникативне функције наведене у програму за дати ниво учења, при чему предложени језички садржаји служе као препорука и могу бити замењени сличним садржајима или проширивани у складу са расположивим наставним материјалом као и потребама и интересовањима ученика.

Важно је да имамо на уму да је, упркос почетном ентузијазму са којим ученици улазе у процес учења страног језика у основној школи, њима то ипак још један у низу обавезних предмета. Стога, на овом нивоу, не можемо да очекујемо да они сами, спонтано, развију интересовање и ентузијазам за учење страног језика. Неопходно је приликом планирања активности имати у виду узраст ученика и њихове индивидуалне карактеристике. Неки ученици су интровертни, неки екстровеертни, уче различитом брзином и на различите начине – свим чулима, имају различите потребе и интересовања. Већина ученика на том узрасту има проблем са пажњом, концентрацијом и памћењем током 45 минута. Стога је упутно да час почне неком кратком игром загревања која би позитивно утицала на развијање способности пажње, концентрације и памћења, као и да се активности смењују одговарајућим логичним редоследом и да трају од 5 до највише 15 минута.

Презентовање и увежбавање садржаја

С обзиром на различите стилове учења, разноврсност активности кључна је реч за презентовање нове лексичке грађе. Важно је да уважавамо предзнања ученика, јер нам она могу бити добра основа за рад и лакше разумевање теме.

Визуелна наставна средства (картице, постери, стварни предмети из непосредног окружења, како је у општим смерницама већ напоменуто) идеална су за увођење и увежбавање вокабулара. Када се ученицима покаже одређени појам – када га виде, важно је да неколико путу чују како се реч изговара и да је тек на крају изговоре. Хорско понављање корисно је за осећај сигурности ученика јер није „јавно експониран, а страх од исмевања (који је на том узрасту неретко присутан) сведен је на минимум.

Пантомима (као врста драмских техника), као и метода потпуног физичког одговора, веома су омиљене и ефикасне, не само на овом узрасту већ и касније. Нарочито су погодне за ученике кинестетичког стила учења који најчешће имају проблема са концентрацијом, (превођење изговорене речи у покрет и обрнуто). Ове технике су погодне за увођење и увежбавање свих врста речи: (именице – делови тела, животиње, играчке...; глаголи – устати, сести, подићи, спустити неки предмет...; придеви за описивање стања и осећања – срећан, тужан, гладан, жедан...) Одговарајући контекст битна је претпоставка успешног усвајања језика, а самим тим и вокабулара, и не мора да буде писани текст. Може да буде прича у сликама, песма, игра и сл. Зато је битна контекстуализација како би усвајање лексике било што ефикасније (нпр. ако се раде домаће и дивље животиње, може да се осмисли обилазак зоолошког врта или фарме), при чему треба водити рачуна да на том узрасту ученици могу да усвоје 5 до 7 нових речи.

Дијалогски модели (као основа за „имитирање“) веома су ефикасни за развијање говора. У недостатку спонтане комуникације међу ученицима наставник може да користи лутке - обичне плишане, прављене од нпр. чарапа или папира – и тако направи одговарајући дијалогски модел. Наставник се може обраћати ученицима са лутком која пита. Ученици ће врло брзо и лако моћи да дају одговор, али и да поставе питања. Наравно, потребно је обезбедити одговарајући контекст који ће и стидљивијим ученицима омогућити да се охрабре и проговоре.

Пројектне активности повећавају мотивацију, јер пружају избор ученицима да одговорно у пару или групи решавају задатак на свој начин у договору са другима, развијајући и јачајући одређене социјалне оријентације. Пројекат је згодан за рад у одељењима мешовитог састава, има лични печат, подстиче кооперативни рад и завршава се увек неком врстом презентације како резултата тако и процеса рада.

Драмске активности омогућавају ученицима да користе језик у одговарајућем контексту и тако „оживљавају” његову употребу.

Њихов потенцијал огледа се између осталог и у томе што:

- ученици не само да уче страни језик на забаван начин, већ кроз интеракцију и различите улоге које преузимају сагледавају ствари из различитих углова (што доприноси развоју критичког и дивергентног мишљења);
- ученици сарађују и усвајају језик кроз смислену интеракцију на циљном језику и развијају све потребне вештине – когнитивне, комуникативне и социјалне;
- сви могу да учествују – свако добија улогу коју може да „изнесе” те су зато погодне за рад у одељењима мешовитог састава;
- одговарају свим стиловима учења – визуелни виде, аудитивни чују, кинестетични се изражавају кроз покрет;
- подижу мотивацију и самопоуздање;
- оријентисане су на ученика – наставник има мање доминантну улогу;
- развијају машту и креативност код ученика.

Пожељно је да се драмске активности попут играња улога, мини скечева, луткарских мини представа, импровизација и прича из стварног живота што више користе у настави, не само на овом узрасту, већ и касније.

Читање и писање су необавезне активности у другом разреду. С обзиром да се латинично писмо уводи у наставу српског језика у другом полугодишту другог разреда, иницијално писање и читање може се понудити као опција само за ученике који то желе и знају, на елементарном нивоу. Ова активност се не оцењује и на часу има споредну улогу. Ученици могу да препознају и прочитају написане појединачне речи и једноставне реченице, да допуне реч словом које недостаје и потом је „пресликају”, да подебљају слова написана тачкицама или цртицама уколико постоје стрелице које показују правилно писање тих слова, и да раде сличне активности уз коришћење датих писаних модела, али не и да пишу самостално или по диктату. Социокултурну компетенцију, као скуп знања о свету уопште, сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице / заједница чији се језик учи, треба уводити од самог почетка учења страног језика на најнижем узрасном нивоу, јер су та знања потребна за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће, подразумева развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од сопствене. Дакле, постепеним увођењем социокултурних садржаја на најнижем нивоу (поздрављање, певање пригодних празничних песама и сл.) доприноси се развоју интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике се на овом узрасном нивоу искључује. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ).

У процесу наставе страног језика треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање и говор), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења.

ИСХОДИ:

Ученици ће бити у стању да:

- поздраве и отпоздраве примењујући најједноставнија језичка средства;
- разумеју и примењују устаљена правила учтиве комуникације;
- представе себе и другог;
- разумеју јасно постављена једноставна питања личне природе и одговоре на њих;
- разумеју и користе формалне и неформалне поздраве и поштују устаљена правила учтивости;
- препознају и именују предмете из непосредног окружења;
- разумеју позив и реагују на њега;
- упуте позив на заједничку активност;
- разумеју једноставне исказе који се односе на количине;
- поставе питања и саопште количине једноставним језичким средствима;
- разумеју и реагују на кратке налоге;
- упуте кратке налоге;
- разумеју и препознају сличности и разлике у животу у школама у ВБ и код нас;
- прикладно упуте, прихвате/одбију позив;
- опишу предмете користећи једноставна језичка средства;
- певају дечје песме одговарајућег садржаја;
- разумеју једноставне описе места и реагују на њих;
- разумеју и реагују на једноставне савете и упозорења;
- упуте кратке савете и упозорења;
- поштују правила учтиве комуникације-адекватно реаговање на савете и упозорења;
- опишу место користећи једноставна језичка средства;
- разумеју једноставно исказане честитке и одговоре на њих;
- упуте једноставне честитке;
- разумеју једноставне исказе којима се изражава поседовање / непоседовање и реагују на њих;
- траже и дају једноставне исказе којима се изражава поседовање;
- уоче сличности и разлике у начину прославе рођендана;
- певају рођенданску песму и играју рођенданске игре;
- разумеју исказе у вези са свакодневним радњама и способностима и реагују на њих;
- изражавају свакодневне активности и способности једноставним језичким средствима;
- траже мишљење и изражавају допадање/недопадање једноставним језичким средствима;

- разумеју исказе везане за појаве – научне чињенице и реагују на њих;
- исказују научне чињенице најједноставнијим језичким средствима;
- разумеју свакодневне исказе који се односе на изражавање осећања;
- изразе своја осећања једноставним језичким средствима;
- разумеју једноставне описе и исказе који се односе на описивање положаја у простору и реагују на њих;
- траже и дају једноставне исказе који се односе на положај предмета у простору.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик (објашњење за непознате речи, поређење граматичких и језичких особина);
- Ликовна култура (илустрација језичких садржаја);
- Музичка култура (усвајање језика кроз слушање песама и репродуковање музичких садржаја);
- Свет око нас (локализација текстова и ликова који се у њима појављују, оквири културног развоја земаља у којима се говори датим језиком);
- Математика (математички модели у служби веће сликовитости градива - графикони, табеле; учење бројева);
- Верска настава (верски празници).

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Happy House 2 student's book;
- Happy House 2 activity book;
- Happy House 2, Teacher's book;
- Happy House 2, Evaluation book;
- Happy House, Teacher's resource book.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- флеш картице;
- постери;
- плишане луткице;
- CD плејер и CD.

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена савремених наставних средстава (дигитални уџбеник и интерактивни наставни садржај);
- коришћење дидактичког материјала израђеног од стране ученика.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- посматрање и праћење;
- усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама;
- задаци у радној свесци;
- тестови слушања;
- различите технике формативног оцењивања.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Introductory unit-Hello again!	1	2	-	3
2.	Playroom safari	3	5	1	9
3.	School time	3	5	1	9
4.	I'm hungry	3	5	1	9
5.	Culture: In my house	1	1	-	2
6.	Happy faces	3	5	1	9
7.	My house	3	5	1	9
8.	Culture: In my garden	1	-	-	1
9.	Summertime	3	5	1	9
10.	Playtime	3	5	1	9
11.	Bonfire night	1	-	-	1
12.	Christmas at school	1	1	-	2
	Укупно часова	26	39	7	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	Укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		11	18	3	32
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		15	21	4	40
УКУПНО		26	39	7	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МАТЕМАТИКА	РАЗРЕД: ДРУГИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ наставе математике у основној школи јесте: да ученици усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава и зависности у животу и друштву; да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе, за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање; као и да допринесе развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика.</p> <p>Задаци наставе математике јесу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да ученици стичу знања неопходна за разумевање квантитативних и просторних односа и законитости у разним појавама у природи, друштву и свакодневном животу; • да ученици стичу основну математичку културу потребну за откривање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивање у рад; • да развија културне, радне, етичке и естетске навике ученика, као и математичку радозналост у посматрању и изучавању природних појава; • да ученици стичу навику и обучавају се у коришћењу разноврсних извора знања; 		

- да ученицима омогући разумевање одговарајућих садржаја природних наука и допринесе радном и политехничком васпитању и образовању;
- да изграђује позитивне особине ученикове личности, као што су: истинољубивост, упорност, систематичност, уредност, тачност, одговорност, смисао за самостални рад;
- да интерпретацијом математичких садржаја и упознавањем основних математичких метода допринесе формирању правилног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика;
- да ученици стичу способност изражавања математичким језиком, јасноћу и прецизност изражавања у писменом и усменом облику;
- да ученици усвоје основне чињенице о скуповима, релацијама и пресликавањима;
- да ученици савладају основне операције с природним, целим, рационалним и реалним бројевима, као и основне законе тих операција;
- да ученици упознају најважније равне и просторне геометријске фигуре и њихове узајамне односе;
- да оспособи ученике за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Предложени редослед реализације тема:

- Бројеви - први део;
- Мерење и мере;
- Геометрија - први део;
- Бројеви - други део;
- Геометрија - други део;
- Бројеви - трећи део.

Предложена подела тема и редослед реализације нису обавезни за наставнике, већ само представљају један од могућих модела. Овакав предлог је дат због тога што је пожељно комбиновати алгебарске и геометријске садржаје. Основа за писање исхода и избор садржаја је чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за:

- решавање разноврсних практичних и теоријских проблема;
- комуникацију математичким језиком;
- математичко резонување;
- доношење закључака и одлука.

Сам процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности континуираног развијања знања. Наставници у својој свакодневној наставној пракси треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је то за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у школској години.

Остваривањем исхода, ученици граде основне математичке концепте, основним математичким процесима и вештинама оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање образовних стандарда и међупредметних компетенција.

Планирање наставе и учења

Програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да ученици остваре исходе и да изабере одговарајуће методе, активности и технике за рад са ученицима. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине које су ученику потребне за даље учење и свакодневни живот. Приликом планирања часа, дате исходе треба разложити на мање и на основу њих планирати активности за конкретан час. Треба имати у виду да се исходи у програму разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за одређене исходе потребно више времена и активности, као и рада на различитим садржајима. Исходе треба посматрати као циљеве којима се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција и не треба је усмерити само на остваривање појединачних исхода. При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати да ученици самостално откривају математичке правилности и изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака. Приликом планирања наставе, треба имати у виду да, у овом узрасту, различите игролике активности, као и употреба едукативних софтверских алата, у функцији сазнавања и учења могу бити додатна мотивација за усвајање математичких садржаја. Због тога је важно да се ученицима првог циклуса омогући да развијају математичко мишљење у контексту игроликих активности и употребе едукативних апликација на интернету и других електронских материјала. Поред тога, игролике активности и употреба едукативних апликација и електронских материјала значајно доприносе развијању интересовања за математику и позитивног става према математици. На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини много интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

Остваривање наставе и учења

Бројеви

Већина исхода теме Бројеви се остварује спирално (у сваком разреду се градиво из ове области надовезује и проширује), исходи који се остваре у оквиру једног блока бројева, касније се проширују на остале блокове бројева. Развој појма броја и бројевног низа наставак је сазнања о бројевима, стеченог у првом разреду. Сабирање и одузимање до 100 обухвата све облике усменог поступка сабирања и одузимања. Потребно је темељно обнављање таблица сабирања и одузимања до 20, јер су оне основ за даље упознавање ових операција у блоку бројева до 100. Правила замене места сабирака и здруживања сабирака обнављају се кроз очигледне примере и описују реторички, без формулског записа. За илустрацију правила користе се манипулативна средства као и визуелни прикази.

Ученике кроз примере наводити на логичко разумевање и функционалну примену замене места сабирака и здруживања сабирака. Овде пре свега треба водити рачуна о мисаоном процесу ученика који треба да буде у директној вези са оним што ученик записује приликом решавања проблема. Ученици ће кроз примере увидети сврсисходност замене места сабирака, као и њихово здруживање, а не постојање ових својстава ради њих самих. При обради поступака сабирања и одузимања у блоку бројева до 100, поред већ упознатог, упознају се случајеви са преласком. С обзиром да се поступци сабирања и одузимања заснивају на већ познатим поступцима, ученици могу бити охрабрени да сами откривају поступке рачунања уз употребу упознатих правила замене места сабирака и здруживања. Потребно је одвојити довољно времена за активности рачунања без коришћења папира и оловке, уз подстицање разговора о различитим поступцима које су ученици применили. Омогућити ученицима слободу избора поступка рачунања. Писмени поступак рачунања није предвиђен у другом разреду. Аритметичка операција множења упознаје се као поновљено сабирање (сабирање једнаких сабирака). Скуповно, производ је број елемената уније дисјунктних једнакобројних скупова. Посматрају се разни примери који представљају мултипликативну схему тј. описују се ситуације (речима, скуповима, визуелно $m \times n$ дијаграмима) када на m места имамо по n елемената. По аналогији, аритметичка операција дељења формира се кроз посматрање разбијања (растављања) скупова са коначним бројем елемената на дисјунктне једнакобројне подскупове (у случајевима када је то могуће). До таблице дељења се долази на основу везе множења и дељења. Након формирања таблице дељења, формира се појам дељивости броја, утврђује се који бројеви су дељиви датим бројем, односно који број је садржалац датих бројева. Један од важних циљева је памћење таблице множења и дељења до 100, због чега треба предвидети довољно времена и различитих активности за увежбавање и стицање сигурности рачунања. Непотпуном индукцијом кроз примере и анализом сликовних представа долази се до правила замене места чинилаца, здруживања чинилаца, множења и дељења збира и разлике бројем као и множења бројевима 1 и 0, дељења нуле и дељења са 1, без симболичког записа правила. На основу наведених правила прелази се на случајеве вантабличног множења (односно дељења) једноцифреним бројем. У другом разреду се ради искључиво усмени поступак рачунања. Разматрају се случајеви једначина – математичких реченица исказаних помоћу бројева, знака аритметичке операције и релације једнакости у којима је један од елемената непознат број представљен словом. На основу веза сабирања и одузимања, множења и дељења, као и добро савладаних таблица сабирања, одузимања, множења и дељења, ученици одређују непознати сабирак, умањилац, умањеник, чинилац, дељеник и делилац. Користе се примери једначина које се решавају и проверавају искључиво директном применом таблица множења и дељења. Ученицима треба указати на значај провере тачности резултата и навикавати их да самостално врше проверу решења, али треба водити рачуна да пречеста употреба провере резултата доводи до аутоматизованог преписивања добијених бројева, чиме се губи смисао самог поступка. Решавање једначина помаже у утврђивању веза аритметичких операција и уочавања могућности да се различите проблемске ситуације могу представити истом математичком реченицом, што представља развој концепта математичког моделовања. Задаци са теразијама треба да буду присутни и у другом разреду, у циљу разумевања концепта решавања једначина.

Изграђивање појма разломка започиње повезивањем са искуством везаним за реалистичне ситуације деобе целине (јединице) на једнаке делове, почевши од половине, а надовезује се визуелним приказима фигура подељених на подударне делове. Разломци се визуелизују на различите начине и записују симболички. На почетку је корисна манипулација очигледним средствима, нпр. прављење модела разломка пресавијањем папира. Половина датог броја јесте број чија удвостручена вредност даје дати број. Половина, трећина, четвртина... десетина, односно n -ти део броја, где је $0 < n \leq 10$, одређује се на основу табличних случајева дељења. У оквиру ове теме, ученици упознају и други начин записа бројева, односно записивање бројева римским цифрама (I, V, X, L, C) и принцип читања и писања бројева помоћу њих. Решавање проблема са штапићима и сабирање бројева записаних помоћу I, V, X доприноси бољем разумевању овог бројевног система. Показати ученицима на интернету програме који конвертују римске цифре у арапске и обрнуто. Такође је корисно и приказати краћи анимирани филм о историји бројева. Решавање проблемских задатака датих у текстуалној форми веома је важан сегмент наставе, јер омогућава повезивање и примену математичких знања у реалистичним ситуацијама. Моделовање проблема у математички запис омогућава ученицима да немеханички приступају задацима и шире и примењују математичка знања.

Наставник треба да подржи ученике у различитим приступима и начинима решавања задатака. Потребно је дати ученицима довољно времена за решавање оваквих задатака. Корисно је тражити да се, где је прикладно, подаци дати у задатку или добијени у процесу решавања, прикажу у табели или стубичастим дијаграмом. Задаци са новцем нису издвојени у посебну тему, већ их треба обрађивати у оквиру ове теме. Идеја пресликавања се развија прављењем табела зависности. Нпр. приказивањем како се у зависности од промене вредности променљиве x , мења вредност израза $x + 2$. Комбинаторни задаци, задаци одређивања следећег члана низа или уочавање правила у делимично попуњеној табели и попуњавање остатка табеле посебно су подстицајни за развој математичко логичког мишљења. Нпр. одреди правило за формирање низа задатог почетним члановима или попуњавање започете табеле и обрнуто, на основу датог упутства одреди чланове низа или попуни табелу. Важно је размотрити различита решења, уколико их има. При решавању задатака пажњу усмерити на анализу услова задатака и састављање плана његовог решења: операције које треба обавити, бројеви над којима се обављају операције и редослед којим се извршавају те операције. Ученицима треба показати најрационалнији начин решавања задатка, али не треба инсистирати на таквом решавању задатака. Коришћење дијаграма, схема и других средстава приказивања може помоћи при решавању проблемских задатака. Ученици се подстичу да правилно користе математички језик и употребљавају термине: десетица, јединица, сабирак, збир, умањеник, умањилац, разлика, чинилац, производ, дељеник, делилац, количник, садржалац. Развој писане комуникације подстиче се увежбавањем писања поступка рачунања, представљања информација и описа поступка решавања задатка.

Математички диктат, на пример, користан је за увежбавање коришћења одговарајуће терминологије. Усмена комуникација, посебно подстицање ученика да образложе поступак и решење проблема, помажу ученицима да развију способност математичке комуникације.

Геометрија

На почетку ове теме обновити градиво првог разреда које је повезано са овом темом: тачка, права, крива и изломљена линија, дуж, отворена и затворена линија. У другом разреду наставља се развој просторног сазнања. Права се уводи као права линија која нема ни почетак ни крај, а полуправа као део праве који је ограничен са једне стране. За означавање тачака, правих, полуправих и дужи користити правилну математичку нотацију (А, р, Ар и АВ). Разликују се отворене и затворене изломљене линије и уводи појам дужине изломљене линије (графички и рачунски) и њено обележавање. Упознаје се појам обима геометријске фигуре прво визуелно, као дужина линије добијене графичким надовезивањем дужи чије су дужине једнаке дужини страница посматране фигуре, а затим рачунски, без употребе формула. Мерењем дужине добијене дужи ученици треба да се увере да је дужина добијене дужи једнака збиру дужина које су добили сабирањем дужина појединачних дужи. На овај начин одређивати и обим троугла, квадрата и правоугаоника, а одговарајуће формуле су предвиђене за следећи разред. Цртају се правоугаоник и квадрат пратећи линије квадратне мреже односно спајањем тачака на тачкастој мрежи. Цртање ових фигура на квадратној и тачкастој мрежи помоћу лењира је добра вежба за развој fine моторике и развијање прецизности и уредности код ученика. Осим тога, корисни су и задаци у којима дати правоугаоник, квадрат или троугао треба померити у квадратној мрежи за задати број страница квадратића нагоре, надоле, надесно или налево, како би се овај део градива повезао са градивом претходног разреда. На опажајном нивоу наставља се развијање појма фигуре симетричне у односу на дату линију на квадратној мрежи. Активностима препознавања симетричних фигура или доцртавања започетог цртежа, показује се разумевање идеје „пресликавања у огледалу” тј. симетричности. Уводи се идеја подударности фигура на интуитивном нивоу манипулацијом и разматрањем да ли би се две посматране дводимензионе фигуре могле довести до преклапања.

Мерење и мере

У оквиру области мерења уводе се стандардне мерне јединице за дужину метар, дециметар и центиметар (m, dm, cm), насупрот нестандардним јединицама мере које су ученици упознали у првом разреду. Стандардне јединице мере треба користити у практичним активностима које обухватају цртање дужи задате дужине, мерење и процењивање дужине објеката и растојања у непосредној околини. Решавањем задатка израчунавања дужине развијају се способности изражавања дужине у различитим мерним јединицама као и претварања већих мерних јединица у мање и обрнуто. При рачунању треба водити рачуна о правилном математичком запису. Исто тако, неопходно је и да ученици вежбају да процењују дужине/растојања, провере тачност процене мерењем, а потом и анализирају значајност направљене грешке. Овде треба ученике упознати са тим да се процењивање често користи у свакодневним ситуацијама. У оквиру мерења времена уводе се мерне јединице за време (дан, месец, година, час, минут). У једноставним свакодневним ситуацијама користе се јединице за мерење времена, чита и записује време са часовника. Ученицима задавати задатке у којима треба да допуне реченице одговарајућим јединицама за време, као и једноставније проблемске задатке са рачунањем времена (без претварања јединица мере), укључујући и задатке „планирања времена”. Информације се у задацима дају на различите начине: текстуално, графички или табеларно.

Математичке садржаје треба повезивати са садржајима и активностима других предмета (нпр. бројевну полуправу са временском лентом или мерење времена са оријентацијом у времену из Света око нас). Одређени број часова на крају школске године треба одвојити за систематизацију и повезивање градива. На овим часовима треба задавати текстуалне, проблемске задатке, задатке са геометријским приказом аритметичких задатака, текстуалне задатке у којима су дати и подаци који нису битни за решавање задатка, логички задаци са одричним реченицама. Циљ оваквих часова је да се утврди и повеже градиво, да се код ученика развија способност решавања проблема и логичко-комбинаторно мишљење.

Праћење и вредновање наставе и учења

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а важно је ученике оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у учењу.

ИСХОДИ:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- одреди десетице најближе датом броју;
- усмено сабира и одузима бројеве до 100;
- примени замену места и здруживање сабирака и чинилаца ради лакшег рачунања;
- израчуна вредност бројевног израза са највише две операције;
- реши текстуални задатак постављањем израза са највише две рачунске операције и провери тачност решења;
- одреди непознати број у једначини са једном аритметичком операцијом;
- одреди делове (облика) дате величине;
- изрази одређену суму новца преко различитих апоена;
- прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама;
- прикаже мањи број података у табlici и стубичастим дијаграмом;
- уочи правило и одреди следећи члан започетог низа;
- разликује дуж, полуправу и праву;
- одреди дужину изломљене линије (графички и рачунски);
- одреди обим геометријске фигуре;
- изрази дужину у различитим јединицама за мерење дужине;
- измери дужину дужи и нацрта дуж дате дужине;
- користи појмове чинилац, производ, дељеник, делилац, количник, садржалац;
- усмено множи и дели у оквиру прве стотине;
- нацрта правоугаоник, квадрат и троугао на квадратној мрежи и тачкастој мрежи;
- уочи подударне фигуре на датом цртежу;
- уочи симетричне фигуре;

- допуни дати цртеж тако да добијена фигура буде симетрична у односу на дату праву;
- чита и запише време са часовника;
- користи јединице за време у једноставним ситуацијама.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Музичка култура;
- Ликовна култура;
- Свет око нас;
- Физичко и здравствено васпитање.

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Математика 2, радни уџбеник за други разред, Нови Логос, 2021.
Аутори: Ива Иванчевић Илић, Сенка Тахировић

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- лењери;
- шестар;
- модели геометријских тела;
- модел метра;
- едукативни панои...

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена активних метода;
- диференцирана настава;
- примена диференцираних задатака;
- примена интерактивних метода;
- едукативне радионице;
- примена проблемских задатака;
- коришћење веб алата у функцији учења;
- примена информационо комуникацијских метода у настави;
- програмнирана настава;
- рад на програмираним материјалима;
- рад на пројекту.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- Иницијални тест - на почетку школске године врши се процењивање претходних постигнућа ученика. Резултати иницијалног теста се не оцењују и служе за планирање даљег рада и праћење напредовања ученика.
- Проверавање постигнућа и праћење напредовања ученика вршиће се усмено и писмено. Усмено проверавање вршиће се кроз усмену комуникацију са учеником на свим часовима. Писмено проверавање вршиће се кроз тестове, контролне задатке, домаће задатке, десетоминутне, петнаестоминутне и двадестоминутне писмене провере знања.
- Пратиће се и ангажовање ученика кроз: однос према раду, однос према постављеним задацима, учествовање у наставном процесу, сарадњу са другим ученицима и исказано интересовање.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Природни бројеви до 100 и операције са њима	45	80	15	140
2.	Геометрија	8	8	9	25
3.	Разломци	1	3	1	5
4.	Мерење и мере	3	3	4	10
	Укупно часова	57	94	29	180
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		23	46	13	82
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		34	48	16	98
УКУПНО		57	94	29	180

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: СВЕТ ОКО НАС	РАЗРЕД: ДРУГИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ наставе предмета Свет око нас је формирање елементарних научних појмова из природних и друштвених наука;</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • овладавање почетним техникама сазнајног процеса и почетним методама и техникама учења; • подстицање дечјих интересовања, питања, идеја и одговора у вези са појавама, процесима и ситуацијама у окружењу у складу са њиховим когнитивно-развојним способностима; • подстицање и развијање истраживачких активности деце; • подстицање уочавања узрочно-последичних веза, појава и процеса, на основу различитих параметара; • описивање и симулирање неких појава и моделовање једноставних објеката у свом окружењу; • слободно исказивање својих запажања и предвиђања и самостално решавање једноставних проблем-ситуација; • развијање различитих социјалних вештина и прихватање основних људских вредности за критеријум понашања према другима; • развијање одговорног односа према окружењу, интересовања и спремности за његово очување. 		
ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:		
Планирање наставе и учења		
Планирање обухвата креирање годишњег и оперативних планова, као и развијање припрема за час/дан/седмицу.		

Годишњи план креира се у форми гантограма и садржи број часова по темама распоређених по месецима, а у складу са школским календаром, планираним фондом часова по темама и годишњим фондом часова. Полазећи од датих предметних исхода и препоручених садржаја од наставника се очекује да дати програм контекстуализује према потребама конкретног одељења имајући у виду карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале које ће користити, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже као и друге ресурсе школе и локалне средине.

Приликом планирања наставе и учења потребно је руководити се:

- индивидуалним разликама међу ученицима у погледу начина, темпа учења и брзине напредовања;
- интегрисаним приступом у којем постоји хоризонтална и вертикална повезаност унутар истог предмета и различитих наставних предмета;
- партиципативним и кооперативним активностима које омогућавају сарадњу;
- превасходно активним и искуственим методама наставе и учења;
- уважавањем свакодневног искуства и знања које је ученик изградио ван школе, повезивањем активности и садржаја учења са животним искуствима ученика и подстицањем примене наученог и свакодневног животу;
- неговањем радозналости, одржавањем и подстицањем интересовања за учење и континуирано сазнавање;
- редовним и осмишљеним прикупљањем релевантних података о напредовању ученика, остваривању предметних исхода и постигнутом степену развоја компетенција ученика.

Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре, као и до сада, креира свој годишњи (глобални) план рада из кога касније развија своје оперативне планове. Како су исходи дефинисани за крај наставне године, наставник треба да их операционализује прво у оперативним плановима, а потом и на нивоу конкретне јединице.

Остваривање наставе и учења

При остваривању циља и предметних исхода Света око нас мора се имати у виду да су садржаји, методе наставе и учења и активности ученика неодвојиви у наставном процесу. У програму су дефинисани исходи које треба развијати помоћу препоручених садржаја, адекватних метода наставе и учења и активности ученика. Концепт наставе засноване на исходима подразумева наставу чији превасходни циљ није преношење предметних садржаја, већ развој и овладавање знањима као основе на којој се развијају разноврсна умења. У том смислу, програм наставе и учења нуди садржински оквир, а учитељ има слободу да уместо њих изабере и неке друге садржаје уколико сматра да су ти садржаји примеренији средини у којој ученици живе, узрасним и развојним карактеристикама ученика и њиховим интересовањима. Суштина је у томе да садржаји буду у функцији остваривања исхода, а не сами себи циљ. Учитељ има значајан простор за слободу избора и повезивање садржаја, метода наставе и учења и активности ученика како би водио ученике ка остваривању датог исхода. Већина предметних исхода постиже се кроз непосредну истраживачку активност деце и ненаметљив подстицај и подршку наставника. Пожељне су активности које омогућају интеракцију са физичком и социјалном средином, јер доприносе спознавању света око нас, тако што се откривају односи и упознају својства и карактеристике предмета, бића, појава и процеса и стичу се социјалне вештине. Најефикасније методе учења јесу оне методе које ученика стављају у адекватну активну позицију у процесу развоја до изражаја различите активности ученика које омогућају различите начине учења.

Значајне активности ученика у оквиру предмета Свет око нас су:

- посматрање са усмереном и концентрисаном пажњом ради јасног запажања и уочавања света у окружењу (уочавање видних карактеристика);
- описивање - вербално или ликовно изражавање спољашњих и унутрашњих запажања;
- процењивање - самостално одмеравање;
- груписање - уочавање сличности и различитости ради класификовања;
- праћење - континуирано посматрање ради запажања промена;
- бележење - записивање графичко, симболичко, електронско бележење опажања;
- практиковање - у настави, свакодневном животу и спонтаној игри и раду;
- експериментисање - намерно модификоване активности, огледи које изводи сам ученик;
- истраживање - испитивање својстава и особина, веза и узрочно-последичних односа;
- сакупљање - прављење колекција, збирки, албума из природног и друштвеног окружења;
- стварање - креативна продукција;
- играње - дидактичке, едукативне и спонтане игре;
- активности у оквиру мини-пројекта - осмишљавање и реализација.
- ради прегледности, препоручени садржаји су дати у темама.

Потребно је приликом тумачења исхода учења и препоручених садржаја у другом разреду стално имати у виду да се садржаји и одговарајући примери истражују и проналазе у оквиру насеља у коме ученици живе и његовој околини. Још једну карактеристику Света око нас у другом разреду чини истраживање феномена/појма кретање у различитим контекстима и кроз различите теме - кретање и оријентација у насељу и времену; кретање, односно физичка активност као један од предуслова за развијање здравих животних навика; кретање тела различитих облика по различитим подлогама и кроз различите средине; различити начини (по)кретања живих бића; кретање превозних средстава и класификација саобраћаја у складу са средином кроз коју се крећу превозна средства.

У оквиру теме - Други и ја налазе се садржаји интердисциплинарног карактера који се односе на ученика као друштвено биће, његова права и обавезе у окружењу и друштвеним групама којима припада. У односу на први разред, када су у фукусу били права и обавезе у оквиру породице, школе и вршњачких група, сада су то: родбина, (ван)школске заједнице, односно права и обавезе становника насеља. Појам (ван)школске заједнице односи се, како на припадност, улоге и односе унутар школе, тако и на припадност, улоге и односе ученика у различитим групама у које се ученик укључује у складу са својим интересовањима и склоностима – спортски тимови, позоришне и фолклорне групе, групе за учење страних језика, математички клубови... Наставак изучавања животних потреба наставља се у правцу разликовања потреба и жеља ученика, на ученицима блиским примерима (нпр. да ли су нове патике заиста потребне или су само последица жеље ученика за новим и актуелним моделом). Кроз разматрање таквих примера ученицима се приближава концепт рационалне и штедљиве потрошње, што је повезано и са исходом који се односи на подстицање ученика на дуготрајнију употребу предмета кроз проналажење нове намене за већ коришћене предмете. И даље је потребно подстицати размишљање и дискусију не само о својим потребама већ и уважавање потреба и осећања других, што представља једну од суштински важних васпитних компоненти, не само овог предмета, већ и свих осталих. И у овом разреду налазе се исходи и садржаји који се односе на здравље и безбедност.

И даље је акценат на развијању навика здравог живљења (хигијена тела, разноврсна и редовна исхрана, боравак у природи и физичка активност), али и на оспособљавању ученика да препознају и адекватно реагују у потенцијално опасним ситуацијама по њихово здравље и живот. Посебну пажњу у овом сегменту потребно је обратити на оспособљавање ученика за безбедно учешће у саобраћају (кретање пешака кроз насеље и правила понашања у превозним средствима) и адекватно понашање током временских непогода. Захваљујући концепцији развоја садржаја по спирално-узлазном моделу, наставља се изучавање човека као друштвеног бића које ради и ствара, бира и користи различите материјале због њихових својства која су важна приликом израде различитих предмета. У том смислу, пожељно је бавити се анализом ученицима блиских предмета и тумачењем разлога због којих су направљени од одређеног/одређених материјала, као и разматрањем других могућих материјала од којих може да буде направљен одређени предмет, а да његова сврха остане иста. Осим базичних својстава материјала која су уведена у првом разреду, у другом разреду уводи се испитивање еластичности као сложенијег својства неких материјала. Садржаји о материјалима су такви да омогућавају висок ниво активности ученика:

- коришћење различитих чула;
- непосредно (механичко) деловање на материјале;
- бележење уоченог;
- извођење огледа;
- описивање, итд.

Кретање и сналажење у простору и времену је тема од великог значаја и у другом разреду. Ученици већ имају развијена искуства везана за ову тему, а задатак наставника је да та несистематизована, искуствена знања буду структурисана и освешћена и да омогуће ученику безбедно кретање и сналажење у непосредном окружењу. Приликом истраживања кретања као физичког феномена (облици кретања, утицај облика тела на кретање...) пожељно је да се кретање тела по равној подлози звучава кроз практичне активности (огледе или експерименте). Утицај облика тела и подлоге по којој се тело креће разматра се кроз удаљеност коју тела прелазе у различитим ситуацијама, при чему је пожељно укључити не само процену растојања, већ и њено прецизно мерење уз коришћење мерних јединица за дужину које се уводе у математици у другом разреду. Ученике II разреда је потребно оспособљавати да ове и друге практичне активности реализују пратећи упутства (наставника или уџбеника), бележећи уочено и да, на крају, уз мању или већу помоћ наставника формулишу једноставне закључке. С обзиром на просторни оквир садржаја у другом разреду, истражују се карактеристике насеља у којем ученик живи са становишта базичне типологије насеља (село/град), односно уочавања карактеристика које одређено насеље сврставају у сеоско или градско (укључујући и занимања људи у њима). Посебан значај има оспособљавање ученика за сналажење у насељу помоћу адресе, кућног броја и карактеристичних објеката, што је пожељно реализовати кроз практичне активности, како у учионици тако и ван ње. Наставља се и припрема за картографско описмењавање ученика млађих разреда основне школе увођењем појмова рељеф и облици рељефа кроз посматрање насеља и околине и упоређивањем географских објеката и појава у окружењу (узвишења, удубљења и равнице, површинске воде).

Сналажење у времену конципирано је тако да се надовезује на основне појмове усвојене у првом разреду (делови дана; сада, пре, после; прекјуче, јуче, данас, сутра, прекосутра; дани у недељи), који се сада проширују временским одредницама: минут, сат, дан, седмица, месец, година, датум, доба. Овакав редослед увођења временских одредница представља пример поштовања дидактичког правила од познатог ка непознатом и од ближег ка даљем.

Нове временске јединице уводе се тако да се мањом (већ познатом) мерном јединицом објашњава већа (нова) мерна јединица. Један од кључних задатака учитеља у овом сегменту је да оспособи ученике да правилно користе средства за мерење времена: часовник, календар и ленту времена. Лента времена представља средство за разумевање хронологије догађаја и уводи се кроз приказивање различитих временских периода из личног живота ученика (редослед дневних или недељних активности, кључни догађаји из живота ученика – са колико година је научио/ла да вози бицикл, пошао/ла у први разред, научио/ла да плива и сл.). И даље је важно указивати на цикличност временских одредница и појава у природи (дан, седмица, година, годишња доба). Касније ће се појам цикличности јављати и у другим појавама (животни циклус живих бића, ланац исхране, кружење воде у природи итд.), што је у складу са основним принципима и законима природних наука.

Област под називом Разноврсност природе односи се на узајамно дејство живе и неживе природе. Појмови који се односе на живи свет надограђују се на први разред кроз учовање и апстраховање заједничких карактеристика живих бића и повезивање делова тела живих бића са њиховим улогама. Нове класификације биљака и животиња односе се на делове тела биљака (стабло и лист), начин исхране животиња (што представља припрему за увођење ланца исхране у трећем разреду) и начин живота животиња (домаће/дивље). Однос човека и живог света разматра се из различитих углова - значаја које биљке и животиње имају за опстанак и лакши живот људи, уз препознавање и практиковање понашања које не угрожава биљке и животиње у окружењу. У складу са интересовањима ученика, могу се детаљније истражити улоге неких делова тела човека, тако да се ученици не оптерећују фактографским знањем, него сагледавањем улоге тих делова тела у свакодневним активностима, нези и бризи о њима. Другу димензију односа у природи представља повезаност живих бића са елементима неживе природе као основним условима за живот. Концепт одрживог развоја и активно учешће ученика у заштити животне средине заједнички су и за Свет око нас и за Природу и друштво. У разреду акценат треба да буде на подстицању ученика да у свакодневним активностима (у школи и ван ње) примењују неке од основних принципа рационалне потрошње – рационално троше производе, односно материјале које користе у свакодневном животу; ако су у прилици, разврставају отпад на предвиђена места; брину се и старају о биљкама и животињама. Допринос развоју овог концепта представља и раније објашњена разлика између потреба и жеља. Пуно разумевање концепта одрживог развоја могуће је тек на каснијем узрасту ученика, али је потребно да се континуирано развија, и то не само на нивоу знања, већ првенствено на нивоу усвојених вредности, ставова и навика. На тај начин се интегришу вредности и утиче на развој ставова важних за опстанак и будућност. Приликом изучавања природних и друштвених феномена нужно је и даље примењивати истраживачки приступ и оспособљавати ученике за различите начине прикупљања података о окружењу, њихову анализу, сврставање у групе и категорије по различитим карактеристикама, вођење белешки и закључивање. Посматрање се проширује праћењем појава које се понављају у одређеним временским периодима (нпр. током годишњих доба). Учествовање у једноставним огледима, које је било наглашено у првом разреду, сада се усложњава реализацијом огледа/експеримента на основу упутства - индивидуално, у пару или групи.

Праћење и вредновање наставе и учења

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика само је део праћења и вредновања образовно-васпитне праксе. Резултате целокупног праћења и вредновања наставник узима као основу за планирање наредних корака у раду са ученицима и развијању своје образовно-васпитне праксе.

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Потребно је да наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.

ИСХОДИ:

Ученик је у стању да:

- прави разлику између природе и производа људског рада;
- зна ко и шта чини живу и неживу природу;
- зна заједничке карактеристике живих бића;
- уме да класификује жива бића према једном од четири критеријума: изгледу, начину исхране, кретања и размножавања;
- препознаје и именује делове тела живих бића;
- разликује станишта према условима живота и живим бићима у њима;
- зна основна својства воде, ваздуха и земљишта;
- зна основна својства материјала: тврдоћа, еластичност и провидност;
- зна промене материјала које настају због промене температуре, услед механичког утицаја и деловања воде и ваздуха;
- уме да препозна кретање тела у различитим појавама;
- зна помоћу чега се људи оријентишу у простору: лева и десна страна, стране света, адреса, карактеристични објекти;
- уме да одреди стране света помоћу Сунца;
- зна јединице за мерење времена: дан, недеља, месец, година, деценија и век;
- уме да прочита тражене информације са часовника и календара;
- зна основна правила понашања у породици, школи и насељу;
- зна које људске делатности постоје и њихову улогу;
- зна који су главни извори опасности по здравље и живот људи и основне мере заштите;
- зна поступке за очување и унапређивање људског здравља;
- разуме повезаност живе и неживе природе на очигледним примерима;
- на основне разлике између биљака, животиња и људи;
- зна улогу основних делова живих бића;
- разуме повезаност услова живота и живих бића у станишту;
- разуме међусобну зависност живих бића у животној заједници;
- зна сложенија својства воде и ваздуха: агрегатно стање и кретање;
- зна да кретање тела зависи од силе која на њега делује, врсте подлоге, и облика тела;
- зна да се светлост креће праволинијски;
- зна које су улоге различитих друштвених група и њихових чланова;
- зна која су права и обавезе чланова у различитим друштвеним групама;
- разуме повезаност живе и неживе природе на мање очигледним примерима;
- разуме како загревање и хлађење ваздуха утиче на појаве у природи разуме заједничке карактеристике друштвених група и разлике међу њима.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Математика;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Физичко и здравствено васпитање;
- Дигитални свет.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Свет око нас 2, уџбеник за други разред основне школе
Аутори: Љиља Стокановић, Гордана Лукић, Гордана Субаков Симић, Нови Логос
- Свет око нас 2, радна свеска за други разред основне школе
Аутори: Љиља Стокановић, Гордана Лукић, Гордана Субаков Симић, Нови Логос

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- уџбеник;
- радна свеска;
- зидне слике;
- копирани материјали;
- разни дидактички материјали;
- дечији часописи;
- рачунар;
- апликације;
- панои;
- календар природе...

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена активних метода;
- индивидуализовани приступ ученицима;
- диференцирана настава;
- примена диференцираних задатака;
- примена интерактивних метода;
- менторска улога наставника;
- индивидуалан рад ученика праћен менторским радом наставника; едукативне радионице;
- коришћење филма у настави;
- примена проблем задатака;
- истраживачки рад ученика;
- истраживачки задаци;
- коришћење веб алата у функцији учења;
- примена информационо комуникацијских метода у настави;
- програмирана настава;
- рад на програмираним материјалима;
- коришћење интернета у циљу остваривања образовно-васпитних задатака;
- рад у паровима;
- групни рад;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- осмишљавање нових наставних материјала;
- дискусија;
- дебата;
- квиз;
- игра улога;
- драматизација;
- осмишљавање пројеката;
- рад на пројекту;
- експеримент (оглед);
- израда портофолија за ученике.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

У свету око нас процена успешности сваког ученика врши се на основу више показатеља:

- рада и залагања на часу;
- сталног прегледања свезака;
- редовног доношења домаћих задатака;
- усмених одговора;
- решавања задатака на табли;
- тестова;
- „петоминутних“ провера;
- залагања у групном раду и раду у пару;
- резултата рада на допунској и додатној настави;
- учешћа у самосталном састављању задатака.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Други и ја	7	4	2	13
2.	Култура живљења	10	5	1	16
3.	Кретање и оријентација у времену	11	5	1	17
4.	Разноврсност природе	12	7	1	20
5.	Човек ствара	4	1	1	6
	Укупно часова	44	22	6	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		22	10	3	35
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		22	12	3	37
УКУПНО		44	22	6	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЛИКОВНА КУЛТУРА	РАЗРЕД: ДРУГИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Општи циљ васпитно-образовног рада у ликовној култури јесте подстицање и развијање учениковог стваралачког мишљења и деловања у складу са деоократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.</p> <p>Посебни циљеви:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стицање искуства о: оплемењивању животног и радног простора, контрасту облика, карактеру облика, коришћењу материјала за рад, визуелним знаковима, опажањима облика у кретању, компоновању, рекомпоновању, дејству светлости на карактер облика; • развијање навике лепог писања; • развијање осетљивости за лепо писање; • развијање памћења и повезивање опажених информација што чини основу за увођење у визуелно мишљење; • развијање сензибилитета за лепо; • стварање интересовања и потребе за посете изложбама, галеријама, музејима; • развијање љубави према вредностима израженим у делима свих облика уметности. 		
<p>ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:</p> <p>У другом разреду ученици се развијају и уче кроз разноврсне активности и задатке који подстичу радозналост и задовољство у истраживању, експериментисању, размишљању, повезивању, изражавању, стварању, дружењу и сарадњи.</p> <p>Кључни појмови</p> <p>Кључни појмови чине конструкцију, основу за развијање програма. Централни појам је простор, јер се све што видимо и доживљавамо налази у простору. Из овог појма су изведени остали кључни појмови. У првом разреду кључних појмова има три: простор, облик, линија; у другом разреду четири: простор, облик, линија, боја; у трећем пет: простор, облик, линија, боја, текстура и од четвртог шест: простор, облик, линија, боја, текстура, светлина. Централни појам, простор, указује на то да програм није усмерен на ускостручне садржаје, већ на свет у коме ученик живи и одраста и који треба свесно да опажа, доживљава и истражује из различитих углова. Сви садржаји везани за визуелну уметност (укључујући и уметничка остварења из ближе и даље прошлости) у блиској су вези са савременим светом и ученици треба постепено, до краја школовања, да истражују и откривају те везе. Кључни појмови су међусобно чврсто повезани и могу се повезати са појмовима из свакодневног живота, уметности и других програма. Приликом планирања интегрисане наставе наставник одређује кључне појмове и потпојмове наставне јединице тако што их бира из програма свих предмета. На пример, полази се од централног појма „простор” за који се везује појам „природа”. За појам „природа” везује се појам „рељеф”. За појам „рељеф” везује се појам „облик”, са којим су повезани потпојмови „испупчено”, „удубљено”, „узвишења” и „удубљења”. Овако одабрани појмови и потпојмови обезбеђују да ученици граде знања постепено. На пример, појам „природа” обезбеђује да се појам „рељеф” не повезује одмах са појмовима из уметности. Ученици могу да обликују испупчене и удубљене облике у глини, као и да самостално надограђују појмове путем асоцијација, али наставник нуди само објашњења појмова који су одабрани за ту наставну јединицу. У следећим наставним јединицама појмови се постепено надограђују и појмовима из уметности.</p>		

Опште међупредметне компетенције

У другом разреду се нарочито развијају:

- компетенција за комуникацију;
- естетичка компетенција;
- компетенција за рад са подацима и информацијама;
- компетенција за учење;
- компетенција за сарадњу.

Компетенција за рад са подацима и информацијама развија се на јединствени начин. Ученици користе информације и податке (визуелне, аудитивне, аудиовизуелне, текстуалне, вербалне, тактилне...) као подстицај (мотивацију) за стварање.

Планирање наставе и учења

Називи, број и редослед наставних тема нису фиксни (прописани или препоручени) да би се омогућило планирање интегрисане и пројектне наставе. Наставник планира број и редослед наставних тема, као и број часова за реализацију сваке теме. У настави треба да доминирају ликовни задаци који циљају више исхода и међупредметних компетенција.

Остваривање наставе и учења

Облици

Наставник прво показује ученицима како да истражују, а затим их подстиче да то раде самостално. Облици се истражују посматрањем предмета из свих углова и/или са свих страна. Наставник пита ученике по чему препознају облик, на пример, флаше. Затим, тражи да поставе флашу у одговарајући положај тако да се види само дно. Ученици разговарају о томе да ли би препознали предмет да су видели само дно. Истраживање се током године наставља тако што ученици окрећу предмете за свакодневну употребу или облике из природе све док не пронађу положај када предмет/облик више не може да се препозна. Исто може да се ради са текстуром. Када се увелича фотографија текстуре, да ли се препознаје облик? На пример, када се посматрају увеличане шаре на крилима лептира или годови на пању? Наставник може да организује игру трагања за познатим облицима. Ученици посматрају мрље на поду, шаре на тлу, испупчења и удубљења на зидовима... и у њима траже познате облике. Ако у најближем окружењу има облутака, могу да цртају и сликају на њима лица или шаре... Могу да истражују облик и боју бачене сенке. Наставник може да покаже ученицима фотографије неколико дизајнираних предмета исте намене. На пример, торбе уметника Теда Нотена (Ted Noten), Мери Френсис (Mary Frances) или Катлин Дастин (Kathleen Dustin). Ученици треба да уоче како је уметник дошао до такве идеје, где је пронашао подстицај за стварање... Ове активности подстичу ученике да размишљају о облицима, да пажљивије посматрају и да самостално проналазе мотивацију за ликовни рад. Симетрија се учи искуствено. Ученици могу да савијају једноставне оригами фигуре. Почиње се од најједноставнијих: вртешка, писмо, обележивач страница... Важно је да вежбају прецизно савијање папира на пола (по дужини, ширини и дијагонали). Треба да испробају колико пута могу да пресавију папир различитих димензија. Додатни захтеви који могу да се поставе (уколико наставник процени да су реално изводљиви у конкретном одељењу) је истовремено цртање левом и десном руком или сликање одраза предела у води (као припрема, јер ће у старијим разредима учити о асиметричној равнотежи). Предлог тема за разговор: По чему препознајемо неки облик? У ком положају облик изгледа чудно? Како нам изгледају предмети када их осветљавамо из различитих углова? Да ли можемо да препознамо облик на основу његове сенке? Да ли постоје линије у облицима? Да ли облици могу да буду досадни и занимљиви? Да ли су лева и десна страна нашег лица исте? Како можемо да користимо облике из природе? Да ли неки предмети личе на жива бића?

Супротности

Парови очигледних визуелних супротности уче се искуствено. Уочавање, поређење и приказивање супротности су активности везане за принцип компоновања, контраст, који ће се учити у старијим разредима. У другом разреду се не нуди стручни термин. Један од задатака може да буде заједнички цртеж на натрон-папиру постављеном на зид или цртање на школској табли. Ученици се деле у две групе. Један ученик из прве групе црта неки познати облик. Друга група се договара шта би била очигледна супротност том облику, а затим један ученик из друге групе црта договорени облик поред првог. Игра се наставља све док има места на папиру/ табли. Рад се бележи фотографијом. Основна сврха ове игре је самостална изградња мреже појмова путем асоцијација и сарадња. Међутим, ако је ученицима игра занимљива и желе да је понове, наставник треба да повећа захтеве (квалитет линије и цртежа, организација композиције, повезивање мотива у причу и сл.). Предлог тема за разговор: О чему мислимо када кажемо: супротно? Шта значи: различито, а шта супротно? Да ли је бела овца супротност црној овци? Да ли бели предмет поцрни када искључимо светло? Да ли прво примећујемо црну фигуру или белу позадину?

У ликовним задацима ученици спајају различите материјале и предмете комбинованим поступцима који укључују и везивање чвора и/или машине. Могу да уче како да пакују поклоне, како да ушију дугме, спајају суве гранчице концем у скулптуру коју ће касније осликати темперама... Предлог тема за разговор: Шта смо данас прво угледали када смо изашли из куће? Шта прво видимо када посматрамо нечије лице? Шта прво видимо када посматрамо уметничко дело? Шта значе речи везивање и повезивање? Да ли смо везани за место у коме живимо? Да ли се уметници везују за своја дела? Како можемо да повежемо предмете у нову целину?

Споразумевање и тумачење

Невербално изражавање се реализује на интегрисаним часовима или у корелацији са часовима Физичког и здравственог васпитања (драматизација вежбања). Наставник прича причу коју ученик прати одговарајућим покретима, мимиком и кретањем. На пример, опонаша кретање животиња (зеца, змије, кокошке...); радње (махање, руковање, дириговање, чишћење...); кретање услед струјања ваздуха (њихање крошње...) и слично. Ове активности су важне за целокупни развој, за укључивање интровертних ученика, као припрема за сценски наступ и за касније презентовање радова и пројеката. Тумачење слике учи се постепено. Користе се стрип и анимирани филм за одређивање редоследа радње, главних јунака, особина и изгледа јунака... Уводи се и разговор о теми, односно (једноставном) садржају ликовног дела, при чему наставник не нуди тумачења, већ дозвољава да ученици слободно исказују мишљење. Ученици треба да обраћају више пажње на знаке у окружењу, почев од важних саобраћајних знакова за пешаке, до ознака на зградама поште, ресторана, апотеке... Могу да добију основне информације о томе како се знаци смишљају и ко их смишља. Предлог тема за разговор: Зашто је важно да се разумемо? Како саопштавамо оно што нам је важно? Да ли можемо да причамо без речи? Шта нам слике говоре? Да ли сваки знак нешто значи? Да ли свако може да разуме знак? Зашто људи праве печате и грбове?

Слика и реч

Предлог је везан за значај учтивих и добронамерних комуникација. Ученици треба да повезују речи и реченице које изговарају и одговарајућу мимику и гест. Такође, треба да усклађују текст и слику. На крају полугодишта могу да дизајнирају честитке. Додатни захтеви су, као и у првом разреду, украшавање слова (иницијала), које ће нацртати или насликати и на мањем и на већем формату папира.

Предлог тема за разговор: Шта је учтива комуникација и зашто је важна? Шта је најлепше што смо икада чули? Шта је најлепше што смо данас неком рекли? Како можемо да нацртамо лепу реч? Ко смишља изглед украсних слова? Како да смислимо позитивне поруке за честитке?

Ликовне игре

У овој целини су груписани предлози који се односе на индивидуално изражавање и истраживање изражајних могућности материјала и техника.

Облик и целина

Принцип компоновања, доминанта, учи се опажањем истакнутог дела (бића, предмета, боје, линије...) неке целине, без дефиниције и усвајања стручног термина. Наставник може да покаже ученицима неки непознати садржај (рекламну фотографију, фреску, илустрацију, кадар стрипа...) на кратко, да уклони садржај и провери шта су ученици упамтили, шта су прво видели. Наставник поново приказује садржај, тражи од ученика да уоче шта све нису одмах запазили, пита их шта мисле да је најважније на слици.

Боја

Ученици још увек уче о боји истраживањем, наставник не нуди дефиниције и објашњења шта су основне боје и како да направе изведене боје. Уколико то већ знају, наставник може да тражи да експериментом провере да ли мешањем различитих боја могу да добију основне боје. Тонове које добију треба да нанесу на папир, једне до других (папир касније могу да употребе за колаж). У току године се планира више задатака везаних за изражавање утиска или расположења светлим или тамним бојама, односно за повезивање светлих и тамних боја са неким појмом (радост, одмор, туга, смиреност, брзина, бука, детињство...). Боја се повезује и са звуком. Наставник бира композиције без текста и тражи од ученика да насликају светлим или тамним бојама свој доживљај музичког дела. На исти начин могу светлим или тамним бојама да изразе доживљај књижевног, ликовног или филмског дела. Било би добро да се ликовни задаци не реализују само сликањем, већ и отискивањем (импровизованим печатима, згужваном кесом, дном пластичне флаше...). Предлог тема за разговор: Које боје називамо светлим, а које тамним бојама? Када користимо светле, а када тамне боје? Да ли се неке боје лепо слажу? Зашто нам се нека боја више свиђа од других? Да ли постоје боје за дечаке и боје за девојчице? Да ли постоје боје за децу и боје за одрасле? Да ли постоје јестиве боје? Како природа мења боју? Која бића мењају боју? Која је разлика између бојења и сликања? Чиме можемо да бојимо, а не можемо да сликамо? Ако насликамо љубичасту банану, да ли смо погрешили? Шта све можемо да отискујемо?

Замишљања

Сврха задатака који се раде на основу разноврсних и непотпуних информација (фотографија, део текста, музичка вињета...), а које ученици треба да допуне и изразе у ликовном раду је развој маште. Од другог разреда и надаље ученици смишљају називе својих радова, јер се и на тај начин развија креативност. Предлог тема за разговор: Шта је стварност, а шта машта? Када јесте, а када није пожељно да измишљамо? Како себе замишљамо у будућности? О чему размишљамо када посматрамо непознату фотографију? Шта замишљамо када слушамо музичко дело?

Простор

У овој целини су предложени пројекти везани за обликовање простора, који могу да се реализују било када у току године. О амбијенту се учи тако што се ученицима постављају питања: какав утисак неки простор оставља на њих, како се осећају у том простору, шта им привлачи пажњу, а шта им смета, шта би променили и сл. Не нуде се дефиниције и не наводе елементи који чине амбијент.

О амбијенту (утиску о простору) разговара се у свакој прилици која се укаже. Ученике би требало упознати са једним одређеним музејом, не само са изгледом зграде и локацијом, већ са ентеријером и врстом експоната, са сврхом чувања експоната, са активностима, односно шта могу да очекују у музеју (тематске изложбе, едукативни програм...), на шта је потребно обратити пажњу... Пројекти везани за обликовање простора могу да буду облико ање макета и обликовање дела простора у школи. Најједноставније макете обликују се техником клуаж. Ученици обликују куће, зграде и друге делове насеља од разноврсне амбалаже (кутијице од лекова, кутије од кекса...), појединачне елементе лепе на картонску подлогу и премазују белом бојом (еколошка боја за зидове). Касније могу фломастерима да доцртају детаље (прозоре, врата...), али је важно да композиција не буде шарена. Осим насеља које им је познато, могу да обликују и насеља из прошлости, насеља других култура или насеље из маште. Основна сврха овог пројекта је организација композиције у простору и сарадња. Предлог тема за разговор: Шта нам се највише свиђа у нашој околини? Како се живело некад, а како сад? Како изгледају насеља у неким културама? Шта можемо да научимо у музеју? Како можемо сами да украсимо своју собу?

Кретање

Ученици треба да опажају кретање бића и машина. На пример, како лети једна птица, а како јато птица; како се креће један пешак, а како група пешака... Затим, које материјале може да покрене струјање ваздуха у затвореном простору (лишће, папир, картон, камен, пластика...). Обликовање дела простора у школи може да буде израда мобилне скулптуре (и да се веже за кретање услед струјања ваздуха). Идеје за планирање пројекта могу се пронаћи на интернету ако се у претраживач унесе: „mobile art lesson plans” или „hanging art in school”. Предлог тема за разговор: Шта се све креће у природи? Шта могу да покрену вода и ваздух? Шта се све само креће?

Сцена

Обликовање елемената сцене, маске и костима за школску представу реализује се у пројектној настави или ваннаставним активностима (није нужно да представа буде реализована, важно је припремање). Ученици обликују маске, костиме и реквизите према садржају одабраног текста (бајке, песме, драмског текста...). Предлог тема за разговор: Шта је сцена? Од чега све можемо да направимо маске? Како од старе одеће можемо да направимо костим за представу? Ко и како шминка глумце? Како можемо да уредимо сцену у школи?

Праћење и вредновање наставе и учења

У настави Ликовне културе исходи су процесни. Формулисани су тако да до краја разреда сви ученици могу да их достигну (у мањој или већој мери) уколико су радили разноврсне задатке од којих сваки циља више исхода.

Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:

- однос према раду (ученик је припремљен за час, одговорно користи материјал, прибор и алатке, одржава прибор и радни простор...);
- однос према себи (поставља питања, труди се, учи на грешкама, самосталан је у индивидуалном раду, истрајан је...);
- однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава туђе радове, начин размишљања, доживљавања, опажања...);
- разумевање (разуме задатак, разуме појмове, разуме процес, разуме визуелне информације...);
- повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, идеје, дела...);

- оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове, оригиналан је у односу на своје претходне радове...);
- вербално изражавање (учтиво комуницира, кратко и јасно образлаже свој рад, замисао, утисак, опажање, емоције...);
- употреба техника (примењује одговарајући процес, контролише однос воде и боје, бира подлогу у односу на технику)...

Елементи могу и другачије да се формулишу. Бирају се према типу ликовног задатка и циљевима задатка. На пример, када се уче временске одреднице ученици могу да обликују сат од картонских тањира, амбалаже за топљени сир, сламчица за сок... Неизоставни елементи за процењивање су разумевање концепта (мерења времена) и однос према раду, а наставник може да процењује и друге елементе, уколико је ученицима поставио јасне захтеве. На пример, да не копирају једни друге (у ликовном раду). Самопроцена радова је вербална и писана, а захтеви се уводе постепено.

ИСХОДИ:

На крају овог периода ученик ће бити у стању да:

- тумачи једноставне визуелне информације везане за облике које опажа у свакодневном животу;
- Користи информације о светлости и одабрана ликовна дела као подстицај за стваралачки рад;
- природне облике надограђују, допуњују и на тај начин развијају комбинаторне способности;
- користи информације о особинама облика и контрасту у свом стваралачком раду;
- разматра сам и са другима шта и како је учио и где та знања може применити;
- изражава своје замисли одабраном ликовном техником;
- примени стечена знања и доживљена искуства на новим задацима;
- користи одабране информације као подстицај за стваралачки рад;
- уочава визуелне супротности у свом окружењу и изрази одабраним материјалом и техникама свој доживљај и замисли;
- преобликује материјале у занимљиве ликовне целине;
- изрази, одабраним материјалом и техникама своје емоције, машту, сећања и замисли;
- преобликује, самостално или у сарадњи са другима, материјале и предмете за рециклажу;
- разматра, сам или у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може применити;
- повезује уметничко занимање и одговарајуће продукте;
- повезује и примењује стечена знања из различитих области;
- уређује простор у коме живи и да води рачуна о њему;
- повезује уметничко занимање сценографа, костимографа и одговарајуће продукте;
- изражава говором, мимиком, и телом различита расположења, покрете и дешавања;
- упоређује свој и туђ естетски доживљај простора, изрази, одабраним материјалом и техникама замисли; свакодневном животу и користи их као подстицај за стваралачки рад.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Свет око нас;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<ul style="list-style-type: none"> • Дигитални свет; • Математика
УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА: <ul style="list-style-type: none"> • Ликовна култура 2, уџбеник за други разред, Нови Логос Милутин Мићић, Гордана Мићић
НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: <ul style="list-style-type: none"> • репродукције; • фотографије; • предмети у окружењу; • компјутер; • телевизија; • хамер; • наставни листићи...
ИНОВАЦИЈЕ: <ul style="list-style-type: none"> • коришћење веб алата у функцији учења примена информационо комуникацијских метода у настави
НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА: <ul style="list-style-type: none"> • практичним радом; • естетском анализом; • залагањем у раду; • посматрање (прављење портфолија ученичких радова, естетско уређење учионичног и школског простора); • испитивање (разговор, усмено излагање, презентација радова, изложбе, учешће на ликовним конкурсима, дискусија, расправа).

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	Укупно
1.	Облици	22	8	2	32
2.	Простор	8	4	2	14
3.	Споразумевање	10	4	-	14
4.	Ликовне игре	4	4	4	12
	Укупно часова	44	18	10	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	Укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		22	9	5	36
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		22	9	5	36
УКУПНО		44	18	10	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МУЗИЧКА КУЛТУРА	РАЗРЕД: ДРУГИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ наставе музичке културе јесте:</p> <ul style="list-style-type: none"> • развијање интересовања за музичку осетљивост и креативност; • оспособљавање за разумевање могућности музичког изражавања; • развијање осетљивости за музичке вредности упознавањем музичке традиције и културе свога народа и других народа. <p>Задаци наставе музичке културе јесу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • неговање и развијање способности и извођења музике (певање/свирање); • развијање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музичких порука; • подстицање креативног ангажовања у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање музике); • упознавање традиционалне и уметничке музике свога народа и других народа; • развијање критичког мишљења (исказивање осећања о музици која се изводи и слуша); • упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности. 		
<p>ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:</p> <p>Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Музичке активности су говор у ритму, певање, свирање, покрет уз музику, слушање музике и видови стваралаштва. Препоручени музички садржаји (бројалице, песме, музичке игре, ритмички аранжмани, композиције за слушање музике) остављају простор за избор других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Да би постигао очекиване исходе васпитно-образовног процеса, наставник остварује наставу користећи глас, покрет и музичке инструменте. Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз рад у групама и у одељењу, као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање. Програм наставе и учења омогућава да се, поред наведених композиција за слушање и извођење, могу користити и композиције које нису наведене, односно, наставник има могућност да максимално до 30%, по слободном избору, одабере композиције за слушање и извођење водећи рачуна о примерености наставним садржајима, узрасту ученика, њиховим могућностима и интересовањима, естетским захтевима, исходима и локалитету на коме се налази школска установа. Однос између понуђених композиција и примера из друге литературе треба да буде најмање 70% у корист понуђених. Из поменутог разлога, у програму наставе и учења се налази већи избор наставног материјала (за слушање и извођење) у односу на годишњи фонд часова предмета Музичка култура.</p> <p>Музика у функцији здравља и музички бонтон</p> <p>На сваком часу, ученике треба упућивати да правилно седе, а вежбе дисања организовати кроз интересантну причу и игре (нпр. лева шака представља цвет, а скупљени прсти десне пчелу. Након што дубоко уздахну, имитирају зујање пчеле које се чује јаче када се приближи цвету, а утишава се када се од цвета удаљава; испрекидано дување у замишљену свећу, опонашање пробушеног балона, итд).</p>		

Вежбе за сугласнике (Ш - шуштање лишћа, Ф - фијук ветра, Р - зујање мотора, З - зујање пчеле, П - хлађење нечег врућег, С - опонашање оглашавања змије). Лепота певања зависи од јасноће и развојности текста. Вежбе за правилну дикцију најпримереније је остварити изговором брзалица. Извођењем брзалица, поред јасног изговора, развија се пажња и концентрација - пожељни пратиоци сваког музичког извођења. Брзалицу изабрати према гласовима који их очекују у песми коју ће потом учити. Поред пажљивог избора што квалитетнијих музичких садржаја, ученике треба стално упућивати на неопходност неговања гласовног и слушног апарата. Упозорења да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма, треба да се спроводе у континуитету. Од велике важности је да се ученици упознају са правилима понашања (музичким бонтоном) при слушању и извођењу музике. Важно је обезбедити тишину и пажњу у току слушања музике и упутити их када треба извођаче да поздраве аплаузом. Овај модел понашања ученици треба да задрже на концертима и различитим музичким приредбама, било да се налазе у активној (као извођачи) или пасивној (само слушају) улози.

Планирање наставе и учења

Планирање наставе и учења обухвата израду годишњег плана наставе и учења, оперативних планова (на нивоу месеца) и планирање часова, односно припреме за час. Годишњи план креира се у форми гантограма и садржи број часова по областима распоређених по месецима, а у складу са годишњим фондом часова. Оперативни план садржи рубрику са операционализованим исходима, дефинисаним наставним јединицама, рубрику за планирану међупредметну повезаност, евалуацију квалитета испланираног и друге елементе према процени наставника. Приликом креирања годишњег и оперативних планова неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе. Припрема за час подразумева дефинисање циља часа, дефинисање исхода у односу на циљ часа, планирање активности ученика и наставника у односу на циљ и дефинисане исходе, планиране начине провере остварености исхода, избор наставних стратегија, метода и поступака учења и подучавања (водећи рачуна о предзнању, тј. искуству ученика, које ће ученицима омогућити развијање знања и вештина предвиђених дефинисаним исходима).

Остваривање наставе и учења

Процес учења базира се на избору најупечатљивијих музичких примера (за слушање или извођење музике), који имају задатак да активирају свесну активност, фокусирају пажњу ученика, иницирају процес мишљења и креирају одговарајући емоционални доживљај. На часу треба да преовлађују активности којима се развијају знања, вештине и ставови садржани у дефинисаним исходима за конкретан час.

Слушање музике

Слушање музике је активан психички процес који подразумева емоционални доживљај и мисаону активност. Композиције које се слушају својим трајањем и садржајем треба да одговарају опажајним могућностима ученика. Композиција се први пут увек слуша у целини (демонстративно слушање), са унапред постављеним задатком за слушање музике – уочавање извођачког медија: инструментално или вокално (соло, групно) или оркестарско музицирање. Свако следеће слушање (три до четири пута) је фрагментарно у оквиру кога се издвајају упечатљиве целине и анализирају носећи елементи музичког дела – у случају литерарног садржаја (текстуална анализа), понављања, мелодија, темпо, ритам (аналитичко слушање).

Повезујући постепено елементе музичког дела са карактером самог дела, ученик се развија у смеру активног слушања музике, а квалитетном комуникацијом између наставника и ученика долази до постепеног утицаја на развој естетске осетљивости, музичког укуса и интересовања и припремају се услови за развијање естетског процењивања. Ученичка знања из различитих области треба повезати и ставити у функцију разумевања слушаног дела.

Извођење

Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Извођењем музике активира се велики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење и fine моторичке радње. Посебну пажњу треба усмерити на спонтане покрете као одговор на музички доживљај. Бројалице су драгоцен музички садржај у настави музичке културе за развијање ритмичких способности ученика. Слогови бројалице изговарају се у ритму, прецизно и увек праћени одговарајућим покретом. Покрет који прати бројалицу представља извођење пулса, ритма или груписање удара. Учењем и извођењем бројалица, развијају се ритмичке способности и припрема свирање на дечјим инструментима, због чега је извођење бројалице добра уводна активност пре учења песме или свирања на дечјим ритмичким инструментима. Певане бројалице подразумевају мелодију малог обима од неколико тонова, па су погодне за почетак наставе и као уводна активност пре певања песама, уколико садржај бројалице корелира са садржајем текста нове песме. Правилан исход учења бројалице видљив је добијањем ритмички уједначеног покрета целе групе.

Певање

Избор песме треба да буде примерен узрасту ученика и њиховим интересовањима (тематика, ритмичка конструкција, форма, артикулација мелодијских скокова, садржај, мелодија и ритам). Вежбе правилног држања тела, дисања и говорне артикулације треба да претходе обнављању познатих песама, које су опет садржајно и/или музички сличне оној коју ће учити. Рад на песми почиње обрадом литерарног текста (мотивациони разговор), а након тога следи звучна демонстрација. Песма се учи по деловима, а затим спаја у целину. Важно је увек обратити пажњу на правилну дикцију и инсистирати на изражајном извођењу песме. Једноставни модели и наменске песме чији се почеци везују за боје служе за стварање звучног фонда и представа. На овом нивоу модели се уче по слуху.

Музичке игре

У настави музичке културе пожељно је што чешће повезивати покрет и певање извођењем различитих врста музичких игара. Поред музичких игара са певањем, музичких игара са певањем уз инструменталну пратњу, инструменталних музичких игара, традиционалних музичких игара са певањем и без певања (само уз инструменталну пратњу), дидактичких музичких игара, музичку игру може да представља и било која песма чији литерарни садржај може да буде исказан покретом. Музичка игра се обрађује као песма по слуху, након чега следи усвајање покрета. Циљ извођења сваке игре је постизање уједначеног покрета целе групе. Група се формира слободним избором, тако што се води рачуна о броју ученика који чине групу (ако није другачије прецизирано, група максимално треба да има до шест ученика). Сви ученици учествују у извођењу музичке игре, међусобним смењивањем група, све док игру не изведе цело одељење.

Свирање

Ова активност се реализује на дечјим и алтернативним инструментима (тело, предмети из окружења, инструменти које деца направе по узору на Орфове). Тонску боју инструмената треба повезивати са музичким садржајем.

Примери ритмичке пратње могу бити:

- извођење пулса (основне ритмичке јединице);
- извођење ритма (који се поклапа са говорним ритмом бројалица и песама па се као такав једноставно учи по слуху);
- груписање удара - различитим покретима и различитим изворима звука се на један начин изводи наглашена прва у такту, а лакшим покретом и слабијим извором звука друга, односно остале слабије наглашене у такту;
- ономотопеја звучних илустрација - специфична места у тексту песама могу се звучно илустровати адекватним инструментом или неким другим предметом.

Стваралаштво

Дечје музичко стваралаштво подстиче музичку машту, утиче на развој стваралачког мишљења, продубљује интересовања и тако доприноси квалитетнијем остваривању позитивних исхода наставе.

Стваралаштво може бити заступљено кроз:

- импровизацију игре/покрета на одређену музику;
- израду дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала;
- музичке импровизације;
- музичка питања и одговоре;
- компоновање мелодије на задати текст;
- илустрацију доживљаја музике;
- одабир познатог музичког садржаја у односу на литерарни.

Сви видови музичког стваралаштва реализују се искључиво по слуху, без записивања мелодија.

Праћење и вредновање наставе и учења

На часовима музичке културе најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка тумачењу. Из тих разлога, не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је степен ангажовања, уложен труд и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности, потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

ИСХОДИ:

На крају обраде ових садржаја ученик ће бити у стању да:

- објасни својим речима утиске о слушаном делу;
- поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;
- користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука;
- користи различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање, описивање;
- учествује у разговору и пажљиво слуша саговорника;
- изрази, одабраним материјалом и техникама своје емоције, машту, сећања и замисли, објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело;
- издвоји основне музичке изражајне елементе;
- изговара бројалице у ритму, уз покрет;
- пева по слуху песме различитог садржаја и расположења;

- осмисли ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука;
- примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању;
- повезује ритам са графичким приказом;
- препозна музичку тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу;
- сарађује са другима у групи на заједничким активностима;
- тумачи једноставне визуелне информације које опажа у свакодневном животу, изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу;
- направи дечје ритмичке инструменте;
- разликује различите инструменте по боји звука и изражајним могућностима;
- према литерарном садржају изабере од понуђених, одговарајући музички садржај;
- преобликује, самостално или у сарадњи са другима, материјале и предмете за рециклажу;
- изражава мимиком и/или телом различита расположења, покрете и кретања;
- одабере материјале који својим својствима највише одговарају употреби предмета;
- пронађе нову намену коришћеним предметима;
- осмисли одговор на музичко питање;
- свира по слуху ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма;
- учествује у школским приредбама и манифестацијама;
- користи различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање, описивање;
- учествује у разговору и пажљиво слуша саговорника.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Математика;
- Ликовна култура;
- Физичко васпитање;
- Дигитални свет;
- Свет око нас.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Музичка култура 2, уџбеник за други разред, аутори Драгана Михајловић Бокан, Марина Ињац, Нови Логос

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- CD плејер;
- ритмички инструменти;
- инструменти.

ИНОВАЦИЈЕ:

- коришћење веб алата у функцији учења;
- примена информационо-комуникацијских метода у настави

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усменим проверама;
- певањем научених песама;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- извођењем ритмичких вежби;
- праћење општег ангажовања и активности ученика;
- активно слушање музике

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	Укупно
1.	Увод у свет музике	1	1	-	2
2.	Поново у школи	6	1	-	7
3.	Распевани кишобрани	3	1	-	4
4.	Звуци кристалне дворане	3	1	-	4
5.	Распевана фарма	9	1	-	10
6.	На путу до дуге	4	1	-	6
7.	Празнични воз	3	1	-	4
	Укупно часова	29	7	-	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	Укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		14	3	-	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		15	4	-	19
УКУПНО		29	7	-	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ	РАЗРЕД: ДРУГИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ физичког и здравственог васпитања је да разноврсним и систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно-образовним подручјима, допринесе интегралном развоју личности ученика (когнитивном, афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада; да ученици овладају основним знањима, вештинама, ставовима и вредностима из области здравственог васпитања, кроз учење засновано на искуству. Учење садржаја подразумева превођење онога што знамо о здрављу у жељени начин понашања, уз препознавање правих животних вредности и подстицање оптималног развоја личности.</p>		
<p>Задаци наставе физичког васпитања јесу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • подстицање раста, развоја и утицање на правилно држање тела; • развој и усавршавање моторичких способности; • стицање моторичких умења која су, као садржаји, утврђени програмом физичког васпитања и стицање теоријских знања неопходних за њихово усвајање; 		

- усвајање знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања дефинисаног циљем овог васпитно-образовног подручја;
- формирање морално-вољних квалитета личности;
- оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада;
- стицање и развијање свести о потреби здравља, чувања здравља и заштити природе и човекове средине;
- задовољавање основних дечјих потреба за кретањем и игром;
- развијање координације, гипкости, равнотеже и експлозивне снаге;
- стицање моторичких умења у свим природним (филогенетским) облицима кретања у различитим условима:
 - елементарним играма, ритмици, плесним вежбама и вежбама на тлу;
 - упознавање са кретним могућностима и ограничењима сопственог тела;
 - стварање претпоставки за правилно држање тела, јачање здравља и развијање хигијенских навика;
 - формирање и овладавање елементарним облицима кретања, моторичко описмењавање;
 - стварање услова за социјално прилагођавање ученика на колективан живот и рад;
 - развијање психички и физички здраве личности, одговорне према сопственом здрављу;
 - васпитање ученика за рад и живот у здравој средини;
 - промовисање позитивних социјалних интеракција у циљу очувања здравља;
 - подстицање сазнања о себи, свом телу и сопственим способностима;
 - развијање психичких и моторних способности у складу са индивидуалним карактеристикама деце;
 - развијање одговорног односа према себи и другима;
 - укључивање породице на плану промовисања здравља и усвајања здравог начина живота;
 - развијање међусобног поштовања, поверења, искрености, уважавања личности, једнакости и отворене комуникације;
 - отварање и прихватање позитивних и сузбијање негативних облика понашања значајних за очување здравља.

ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Концепција Физичког и здравственог васпитања заснива се на јединству наставних, ваннаставних и ваншколских организационих облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода овог васпитно-образовног подручја које се састоји из три предметне области:

- физичке способности;
- моторичке вештине;
- физичка и здравствена култура.

Већина исхода у програму је развојног карактера и протеже се кроз цео први иклас основног образовања и васпитања, узимајући у обзир узраст ученика и сензитивне периоде развоја физичких способности. Програм другог разреда базиран је на континуираном развијању знања, вештина, ставова и вредности.

Организациони облици рада:

- часови физичког и здравственог васпитања;
- слободне активности;
- недеља школског спорта;

- активности у природи (крос, спортски дан, излети, зимовање, летовање);
- школска такмичења;
- корективно-педагошки рад и допунска настава.

Наставне области:

Физичке способности

На свим часовима као и на другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на развијање физичких способности које се континуирано реализују у припремном делу часа. Део главне фазе користи се за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој. Методе и облици рада бирају се у складу са потребама и могућностима ученика и материјално-техничким условима за рад, са циљем да буду подстицај за ученика на самостално вежбање, учвршћивање правилног држања тела.

Моторичке вештине

Усвајање моторичких вештина остварује се путем основних и проширених програмских садржаја тако што се примењују основни дидактичко-методички принципи и методе рада неопходне за достизање постављених исхода. Усвојене моторичке вештине ученицима треба да омогуће примену у свакодневним и специфичним животним ситуацијама. Ученицима који имају потешкоћа да усвоје неке од садржаја, задају се вежбања слична али лакша од предвиђених или предвјембе. Ученику који има потешкоће да достигне предвиђени исход, оставља се могућност да тај исход достигне у наредном периоду. Усавршавање неких моторичких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд.). У раду са напреднијим ученицима, реализују се проширени садржаји. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за различите физичке активности. Пре рада на усвајању нових моторичких вештина из наведених наставних тема, неопходно је поновити моторичке вештине усвојене у првом разреду.

Физичка и здравствена култура

Ова наставна област реализује се кроз све организационе облике рада, наставне области и теме уз практичан рад. Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту и здрављу. Основне информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу. Ова наставна област обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању и здрављу; развијање и неговање другарства; препознавање негативних - неприхватљивих облика понашања у игри и др. Поред наведеног, у овој области потребно је радити и на: неговању патриотских вредности (народне традиције) и мултикултуралности; формирању правилног односа према различитостима, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених вредности, итд.

Планирање наставе и учења

Дефинисани исходи су важан део и незаобилазан елемент процеса планирања наставе и учења. Дефинисани исходи представљају резултат учења на крају сваког разреда, па је при планирању рада потребно одредити временску динамику у односу на остваривање одређених исхода током школске године. Неопходно је посебну пажњу обратити на исходе које није могуће достићи током једног или више часова, већ је у ту сврху потребно реализовати различите активности током године. Предмет се реализује кроз 108 часова практичне наставе. Број часова датих наставних тема планира се на основу процене наставника, материјално-техничких и просторних услова.

Наставне теме или поједини садржаји за које не постоје услови за реализацију могу бити замењени одговарајућим темама или садржајима програма за које постоје одговарајући услови. Неке наставне теме остварују се реализацијом основних и проширених садржаја. Основни садржаји су они које је неопходно спровести у раду са ученицима, узимајући у обзир способности ученика, материјално-техничке и просторне услове. Проширени садржаји су они које наставник бира и реализује у раду са ученицима (групама или појединцима) који су савладали основне садржаје, узимајући у обзир ниво достигнутоги и остварености исхода, потребе ученика и услове за рад.

Остваривање наставе и учења

Физичке способности

При планирању вежбања у припремној фази часа, треба узети у обзир утицај наставне теме на физичке способности ученика и применити вежбе чији делови биомеханичке структуре одговарају основном задатку главне фазе часа и служе за обучавање и увежбавање конкретног задатка. Методе вежбања које се примењују у настави су тренажне методе (континуирани, понављајући метод), прилагођене узрасним карактеристикама ученика. У раду са ученицима примењивати диференциране облике рада, доzirати вежбања у складу са њиховим могућностима и примењивати одговарајућу терминологију вежби. Време извођења вежби и број понављања, задају се групама ученика или појединцима у складу са њиховим способностима, тако што се води рачуна о постизању што веће радне ефикасности и оптимизацији интензитета рада.

Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика:

- развој снаге без и са реквизитима;
- развој снаге на справама и уз помоћ справа;
- развој покретљивости без и са реквизитима;
- развој покретљивости уз коришћење справа;
- развој издржљивости;
- трчање;
- елементарне игре;
- вежбање уз музику;
- плес;
- развој координације;
- извођење координационих вежби у различитом ритму и променљивим условима;
- развој брзине;
- једноставне и сложене кретне структуре изводити максималним интензитетом из различитих почетних положаја, изазване различитим чулним надражајима (старт из различитих положаја, итд.);
- штафетне игре;
- извођење вежби максималном брзином.

За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање.

Моторичке вештине

Ходање и трчање - ходање кратким корацима, дугим корацима, у различитом ритму, ходање са опружањем стајне ноге, ходање са реквизитом, ходање са променом правца и смера, ходање комбиновано са различитим покретима (покрети руку, ногу, тупа), ходање преко ниских препрека, елементарне игра са ходањем.

Трчање уз правилно постављање стопала и правилан рад руку, са подизањем колена, трчање преко препрека, трчање са променом ритма, трчање са променом правца и смера, брзо трчање 30m са стартом из различитих почетних положаја, елементарне игре са трчањем. Скакања и прескакања

Поскоци у месту: суножним одскоком и суножним доскоком са опружањем тела, лево-десно, напред-назад, у доскок разножно и поново суножно; са вијачом); једноножним одскоком и доскоком на једну ногу, са опружањем тела, лево-десно, напред-назад. Скок суножним одскоком пруженим телом са окретом за 90° и суножним доскоком. Суножно наскок на повишену површину (до висине шведске клупе), на наслагане струњаче или горњу површину шведског сандука. Скок удаљ из места, уз правилан замах рукама, амортизацију и завршни положај. Поскоци у кретању: после неколико корака, једноножни поскок једном, после неколико корака, једноножни поскок другом ногом и наизменично; после неколико корака једноножни одскок и меки суножни доскок до почучња („да се не чује”). Поновити после неколико трчећих корака. Једноножни наскок на повишену површину чеоним и бочним залетом (два оквира шведског сандука, ниска греда, коцка) и суножни доскок на меку површину. Скакање преко вијача, палица и других реквизита поређаних на тлу једноножним и суножним одскоком. Школица, игра „ластиша” и др.

Комбинације скокова:

- скокови са ноге на ногу;
- скок са једне ноге и досок на исту;
- скокови одразом са једне ноге и доскок на обе ноге;
- скокови преко ниже препреке.
- скокови удаљ: повезати залет од неколико трчећих корака са једноножним одскоком са обележеног простора (шира површина, или линије) и доскок на меку површину (струњача за скок увис, песак);
- скокови увис: из залета право једноножним одскоком прескочити вијачу или ластиш, ноге погрчити и меко суножно доскочити (у групи од три до четири ученика);
- прескочити ластиш (постављен по ширини) истовременим поласком два до три ученика;
- скок са повишене површине, комбинован са увинућем, згрченим ногама, са окретом за 90° или 180° . Вежбе (скакања и прескакања) упором рукама: боком поред шведске клупе, упор и суножним одскоком наскок у упор чучећи, исто, прескочити клупу;

Припремне вежбе за прескок:

- суножни скокови са одскачне даске, доскок на струњачу;
- прескакање дуге вијаче која се окреће: појединачно из места, са уласком и изласком према могућностима ученика;
- игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања.

Бацања и хватања

Бацање лоптице (левом и десном руком) из места и удаљ и у циљ (оквир од шведског сандука, обележени циљ на зиду, квадрати од вијача на рукометном голу...). Вежбе поновити у ходању и лаганом трчању. Бацање лопте увис и после њеног одбијања од тла хватање обема рукама: уз цео окрет, после плеска рукама, затварања очију, чучња, седа...; закотрљати лопту по тлу и хватањем је подићи обема рукама. Вођење лопте у месту и ходању (левом и десном руком). Додавање лопте у паровима, у месту, са груди и изнад главе. Игре са вођењем и додавањем лопте и гађањем у циљ.

Пузења, вишења, упори и пењања реализују се кроз основне и проширене садржаје Основни садржаји пузања по струњачи на различите начине (лицем према тлу, леђима на тлу...). Пењање: уз рипстол, уз морнарске лестве, чеоно, наизменичним прехватањем, пењање. Провлачење кроз окна шведског сандука, клупе и реквизита (обруч) и др. Пењање и спуштање на и са различитих справа. Вишења: у вису лежећем опруженим телом, помицање улево и удесно. Помицања у вису слободном. Вис активни на свим справама на којима се вис може извести. Помицање на дохватном вратилу са погрченим ногама у вису предњем. Помицање у вису предњем са окретањем за 180°, са укрштеним хватом. Њихање уз помоћ. Упор активни на тлу и на свим справама на којима се упор може извести.

Проширени садржаји

Узмак корацима уз косу површину. Бочно пењање уз лестве са наизменичним прехватањем и опирањем истовремено обема ногама.

Вежбе на тлу

Реализују се кроз основне и проширене садржаје.

Основни садржаји: Клек, усправ без помоћи руку: клек суножни на струњаче; клек једноножни, усправ; кретање у упору чучећем и упору склоњено, лицем и леђима ка тлу; из чучња, малим одразом доскок прво на руке, а затим на стопала у упор чучећи („жабљи поскоци”). Клек, узручење, заклон. Поваљка на леђима. Став на лопатицама („свећа”), грчењем и обухватом колена поваљка низ косу површину. Колут напред, из чучња у чучањ, низ косу површину (на рипстолу окачене шведске клупе и прекривене струњачама). Колут напред, из чучња у чучањ, и из чучња до става усправно и узручења. Поваљка на стомаку (лежање на трбуху, обухватити рукама скочне зглобове – поваљка). Два повезана колута напред. Колут напред и скок пруженим телом. Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину. Колут назад. Поновити састав из првог разреда, комбинацију на тлу од следећих вежби: најмање четири такта вежби обликовања, колут напред до става усправно, окрет у успону на обе ноге за 180°, чучањ, став на лопатицама, став усправно и два дечја поскока. Састав од научених елемената: два везана колута напред до става усправно, окрет у успону на обе ноге за 180°, чучањ, став на лопатицама, став усправно, колут назад, усправ и два дечја поскока. Примене усвојених вежби кроз игру

Проширени садржаји: Колут напред из упора стојећег опружених ногу. Колут преко лопте. Одељењско такмичење у комбинацији научених вежби.

Вежбе равнотеже

Реализују се кроз основне и проширене садржаје. Основни садржаји: ходање по линији напред са правилним постављањем стопала (гимнастичким кораком), и уназад са опруженом упорном ногом, краћим корацима, корацима у успону и са различитим положајем руку (о бок, одручење, узручење). Ходање по широком делу шведске клупе: напред - одручење; уназад опружањем упорне ноге, узручење; у страну: из става спетног, руке о бок, ходање корацима са привлачењем до става спетног и узручења, зибом почучњем, корак у страну - одручити, став спетни, узручити. Лагано трчање на предњем делу стопала са правилним држањем тела, рукама о бок или у одручењу (шведска клупа и ниска греда). Комбинација вежби из првог разреда: из става спетног на почетку шведске клупе, трчање до половине клупе, одручити; став: једна нога иза друге, узручити, одручити; ходање до краја клупе, одручити, став: једна нога иза друге узручити; ходање уназад до половине клупе, једна нога иза друге, руке о бок; окрет за 90° ходање у страну корацима са привлачењем и зибом почучњем, одручити; на крају греде став спетни, узручити, саскок, предручити, став спетни, приручити, завршити леђима према клупи. Ако школа нема клупу или греду, комбинацију научити на тлу, на линији. Мала вага на тлу, клупи и ниској греди. Ходање са привлачењем на целом стопалу и успон.

Ходање опружањем стајне и предножењем замајне ноге. Ходање у назад на греди. Састав из првог разреда допунити наученим вежбама. Проширени садржаји: Наскок кораком на греду. Чучањ и окрет у чучњу за 90° и 180°. Састав из првог разреда допунити вежбама: ходање у назад и окретом у чучњу за 180°. Одељењско такмичење.

Вежбе са реквизитима

Вежбе реквизитима користити приликом савладавања следећих садржаја: Вежбе обликовања са лоптом, палицом, обручем, вијачом и другим реквизитима. Трчања, поскоци и скокови - вијаче, палице и обручи поређани на краћем и дужем одстојању: прескакање кратке и дуге вијаче; ритмичке вежбе; коцке, шведска клупа или шведски сандук: пењање и силажење нагазним кораком и суножним доскоком у чучањ и почучањ; суножни наскок и доскок у чучањ и почучањ; чуњеви и обручи: вијугаво трчање, трчање са реквизитом у рукама (лопта, медицинка, обруч...); прескакање вијаче на различите начине (суножним, једноножним скоковима, прескакања са међускоком, са ноге на ногу, прескакање вијаче у кретању). Дизање и ношење: предмета и реквизита (коцка, медицинка..) на различите начине; постављање и скупљање предмета и реквизита. Игре са ластичом. Полигон и елементарне игре узкоришћење палица, вијача, обруча, коцки и чуњева.

Плес и ритмика

Реализују се кроз основне и проширене садржаје. Основни садржаји: Ритмичко ходање и трчање променљивим ритмом, темпом уз плесак и одговарајућу музичку пратњу. Кретања уз мењање положаја руку, ногу и трупа. Галоп напред и странце. Дечји поскок. Сачинити састав од научених елемената уз музичку пратњу. Основни ритмички покрети са реквизитима Вијача: њихање и кружење вијачом или траком у бочној и чеоној равни; суножни скокови кроз вијачу обртањем напред. Повезати ова два елемента као обавезни састав. Прескакање вијаче у кретању напред. Лопта или обруч: кружења у чеоној и бочној равни обема и једном руком; бацање и хватање у задатом ритму у месту и у кретању са почучњем; Плесови: „Ја посејох лубенице” и „Ми смо деца весела”. Једно коло по избору. Проширени садржаји: Прескакање вијаче уназад. Комбиновано прескакање вијаче напред-назад. Ходање и трчање са бацањем и хватањем лопте и обруча. Вежба са вијачом: Њихање вијаче у бочној равни напред-назад, кружење, отворити вијачу у предручењу, два суножна поскока са међупоскоком, два суножна поскока без међупоскока окретањем вијаче напред, њихање и кружење у бочној равни на супротној страни, исти скокови али са окретањем вијаче назад, зауставити вијачу у предручењу и наставити четири поскока са ноге на ногу обртањем вијаче напред, став спетни, предручење.

Полигоони

Полигоони се примењују након неколико обрађених тематских целина (наставних тема или области). Полигоони се састављају од усвојених вежби у складу са условима за извођење наставе. Комбиновани полигон са задацима уз коришћење справа и ревизита (провлачења, ношења, котрљања, пењања, вишења, прескакања...). Усавршавање моторичких вештина може се реализовати кроз драматизацију вежбања уз корелацију са другим наставним предметима (музичко, ликовно, математика, српски језик и књиженост...). Пливање.

Физичка и здравствена култура

Ова наставна област реализује се кроз све друге наставне области и теме уз практичан рад и састоји се од две наставне теме Култура вежбања и играња и Здравствено васпитање. Култура вежбања и играња. Основни термини у вежбању: У раду са ученицима постепено уводити терминологију вежби и упознати их са утицајем примењених вежби на организам. Вежбама безбедно. Упознати ученика са правилима понашања која важе у просторима за физичко вежбање како у школи, тако и ван ње.

Истицати неопходност поштовања правила понашања током вежбања. Чувам своје и туђе ствари. Формирање свести о потреби чувања како својих тако и туђих ствари. Правила елементарних игара. Усвајање основних правила елементарних игара које се на часу реализују. Развијање свести о потреби поштовања правила игара, као и последицама њиховог непоштовања. Некад изгубим, а некада победим. Неговање такмичарског духа. Прихватање победе и пораза на социјално прихватљив начин (без ругања и ниподаштавања противника...). Навијам пристojно. Подстицати ученике да приликом игре или такмичења поштују своју и противничку екипу и награде сваки леп потез и поступак учесника у игри. Здравствено васпитање. Моје здравље и вежбање. На начин прихватљив за ученике објаснити значај различитих вежбања за здравље. Развој свести о потреби да се буде здрав и шта значи здравље за човека. Неопходно је да уоче разлике између здравог и болесног стања организма. Мишићи зглобови и кости. Ученици именују делове тела, кости, зглобове и мишиће (груди, стомак, леђа, ноге, руке – рамени појас) и наводе њихову улогу. Могућности свог тела ученици показују кроз вежбање. Нагласити значај физичке активности и физичког и здравственог васпитања као предмета. Телесни развој. Проширити ученичка знања о сопственом расту и развоју. Оспособити их да уоче одређене промене током досадашњег развоја.

Лична хигијена

Формирање свести о значају одржавања личне хигијене. Стварање навике да се опрема за физичко вежбање уредно одржава и чува. Хигијена простора за вежбање. Формирање навике да се хигијена простора у којем ученик вежба уредно одржава и чува (сала, свлачионице игралишта). „Шарени – разноврсни оброк” правилна исхрана. Упознавати ученика са значајем разноврсности исхране. Значај воде за организам и вежбање. Упознавати ученика са значајем редовног и довољног конзумирања течности – воде и њеним значајем у вежбању.

Дидактичко-методички елементи

Основне карактеристике реализације наставе:

- јасноћа наставног процеса;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;
- избор рационалних облика и метода рада;
- избор вежби усклађен са програмским садржајима и исходима;
- функционална повезаност делова часа – унутар једног и више узастопних часова одређене наставне теме.

При избору облика рада узимају се у обзир просторни услови, број ученика на часу, опремљеност справама и реквизитима и планирана динамика рада. Избор дидактичких облика рада треба да буде у функцији ефикасне организације и интензификације часа у циљу достизања постављених исхода. У настави треба да преовладавају игре и садржаји који захтевају прецизност извођења. Свим вежбањима претходе тачна упутства наставника и приказ вежби. Наставник прати рад ученика, указује и исправља грешке.

Праћење и вредновање наставе и учења

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе Физичког и здравственог васпитања, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у физичком и здравственом васпитању који обухвата:

- вежбање у адекватној спортској опреми;
- активно учествује на часовима физичког и здравственог васпитања;
- вежбање и играње у слободно време;
- приказ једног комплекса усвојених општеприпремних вежби без реквизита;

- постигнућа у моторичким вештинама;
- индивидуални напредак ученика;
- индивидуални напредак сваког ученика процењује се у односу на претходно проверено стање.

Приликом оцењивања неопходно је узети у обзир способности ученика, степен спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и ангажовање ученика у наставном процесу. Код ученика ослобођених практичног дела наставе прати се и вреднује:

- познавање основних правила елементарних игара, основних здравствено-хигијенских правила вежбања и здраве исхране;
- учешће у ваннаставним активностима.

Праћење, вредновање и оцењивање ученика ослобођених од практичног дела наставе, врши се на основу посебног ангажовања у настави. Праћење вредновање и оцењивање ученика са инвалидитетом врши се на основу њиховог индивидуалног напретка.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- разуме сврху и значај вежбања, као и процесе у физичком вежбању;
- примењује правила игре;
- поштује правила понашања на и у објектима за вежбање;
- навија фер, чува себе и друге;
- одговорно се понаша према свим чиниоцима приликом вежбања;
- примени научено у ванредним околностима;
- доведе у везу физичко вежбање и здравље;
- примени хигијенске мере пре, током и након вежбања;
- се правилно храни;
- препозна врсту повреде;
- чува животну средину током вежбања.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Математика;
- Свет око нас;
- Ликовна култура;
- Музичка култура.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- по наставном плану и програму

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- лопте;
- струњаче;
- вијаче;
- палице;
- обруч;
- греде;
- козлић...

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена активних метода;
- индивидуализовани приступ ученицима;
- примена интерактивних метода;
- менторска улога наставника;
- индивидуалан рад ученика праћен менторским радом наставника;
- едукативне радионице;
- коришћење филма у настави;
- коришћење веб алата у функцији учења;
- примена информационо-комуникационих метода у настави;
- коришћење интернета у циљу;
- остваривања образовно-васпитних задатака;
- рад у паровима;
- групни рад;
- осмишљавање нових наставних материјала;
- дискусија;
- дебата;
- квиз.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- стање моторичких способности;
- стање здравља и хигијенских навика;
- достигнути ниво савладаности моторних знања, умења и навика;
- однос према раду.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	Укупно
1.	Ходање и трчање	6	8	2	16
2.	Скакање и прескакање	9	9	2	20
3.	Вежбе скакања и прескакања упором рукама	8	9	3	16
4.	Бацање и хватање	4	6	2	12
5.	Вишења и пењања	3	2	-	5
6.	Вежбе на тлу	4	4	1	9
7.	Вежбе равнотеже	2	3	1	5
8.	Вежбе реквизитима	4	4	-	8
9.	Ритмичке игре и народни плесови	10	6	-	17
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	Укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		29	25	6	60
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		22	21	5	48
УКУПНО		51	46	11	108

2.4.1. ПРОГРАМ ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА ЗА ДРУГИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС	РАЗРЕД: ДРУГИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<ul style="list-style-type: none"> • упознавање ученика са садржајима предмета и начином рада; • мотивисање ученика за похађање часова верске наставе; • омогућити ученицима разумевање Крштења као уласка у Божју породицу; • омогућити ученицима да разликују појмове: Црква, храм, Литургија; • указати ученицима да је учешће у Литургији засновано на слободи; • ученицима пружити основно знање о литургијским службама; • омогућити ученицима да уоче да Црква не може да постоји без свих служби; • омогућити ученицима да уоче да свако у Цркви има своју службу; • ученицима пружити основно знање о великим празницима Цркве; • указати ученицима да се празници прослављају литургијски - на заједничкој молитви; • ученицима пружити основно знање о важности личности Пресвете Богородице; • пружити ученицима неопходно знање да у Литургији свет приносимо Богу; • омогућити ученицима основ за разумевање да се кроз Причешће остварује наша заједница са Богом; • ученицима пружити основно знање о предметима који се користе на Литургији; • упознати ученике са основним елементима славе и њеном везом са Литургијом; • пружити ученицима основ за разумевање Литургије као догађаја остварења наше заједнице са Богом; • побољшати знање о догађајима везаним за Васкрсење Христово; • омогућити ученицима да упознају који су основни делови храма; • приближити ученицима појам Царства Божјег; • указати на иконе као на посебну пројаву Царства Небеског; • приближити ученицима појам светих. 		
ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:		
<p>Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација ("знања о вери"), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.</p>		

Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе - узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.

ИСХОДИ:

- Ученик је у стању да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 2. разреда основне школе.
- Ученик је у стању да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.
- Ученик жели да активно учествује на часовима верске наставе.
- Ученик зна да се Крштењем постаје члан Цркве.
- Ученик зна да је Црква заједница потпуно другачија од свих.
- Ученик зна да је Црква заједница са Богом.
- Ученик је у стању да разликује значења појмова Црква (заједница) и храм (место на којем се сабирамо).
- Ученик је у стању да на елементарном нивоу опише зашто се подижу храмови.
- Ученик је у стању да уочи да је Литургија догађај Цркве.
- Ученик зна да у Литургији учествује само онај ко је крштен и ко то жели.
- Ученик жели да посети храм и боље упозна основна обележја православних храмова.
- Ученик препознаје и именује основне службе које постоје на Литургији.
- Ученик зна да свако у Цркви има своју службу.
- Ученик је у стању да уочи међусобну повезаност служби у Цркви.
- Ученик је у стању да уочи од коликог је значаја за неку заједницу окупљање свих њених чланова.
- Ученик је у стању да уочи да је и он сам важан и посебан у животу Цркве.
- Ученик је у стању да објасни службу Епископа у Цркви.
- Ученик је у стању да увиди сличност службе Епископа са првосвештеником Христом.
- Ученик је у стању да уочи да Епископ предводи молитву Цркве.
- Ученик је у стању да објасни ко су монаси и шта су манастири.
- Ученик је подстакнут да размишља о својој служби у Цркви.
- Ученик је у стању да уочи разлог нашег великог поштовања према Богородици.
- Ученик зна да је Богородица много волела Бога и желела да му служи и да много воли нас.
- Ученик је у стању да уочи да Богородицу сматрамо светијом од свих светих.
- Ученик зна молитву Богородице Дјево.
- Ученик усваја текст и мелодију песме „Витлејеме славни граде“.
- Ученик зна да се приликом Крштења Христовог, Бог открива као Света Тројица.
- Ученик зна да је Свети Сава наш први Архиепископ.
- Ученик зна ко је подигао манастир Хиландар.
- Ученик жели да радо учествује у прослављању празника.

- Ученик жели да стваралачки (кроз песму, молитву, цртеж), искаже своју љубав и поштовање према Богородици.
- Ученик је у стању да увиди и каже зашто приносимо дарове природе Богу.
- Ученик је у стању да уочи да су дарови које приносимо Богу, свет у малом.
- Ученик је у стању да на елементарном нивоу да препозна и именује литургијске предмете.
- Ученик је у стању да уочи да је заједничка трпеза израз љубави.
- Ученик зна да је Литургија заједничка трпеза око које се окупљају чланови Цркве.
- Ученик је у стању да уочи разлику између Светог Причешћа и друге хране.
- Ученик је у стању да уочи сличности елемената Литургије и славе.
- Ученик развија жељу да учествује у Литургији.
- Ученик препознаје значај празновања Васкрса.
- Ученик је у стању да уочи да је Христово Васкрсење изузетан догађај у који је укључена читава природа.
- Ученик зна да је Христос увек са нама.
- Ученик исказује доживљај Христовог Васкрсења кроз самостални креативни израз.
- Ученик зна да наброји основне делове храма.
- Ученик је у стању да уочи да је унутрашњост храмова уређена за служење Литургије.
- Ученик зна да објасни ко су светитељи .
- Ученик је подстакнут на поштовање и правилан однос према храму и иконама.
- Ученик је подстакнут да воли природу и друге људе.
- Ученик је подстакнут да у свим људима види пријатеље Божје.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Свет око нас;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Грађанско васпитање.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Православни катихизис, за 2. разред основне школе, Епископ Игњатије Мидић, Завод за уцбенике

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- табла;
- CD плејер;
- рачунар;
- пројектор;
- темпере;
- бојице;
- графологија;
- постери;
- иконе.

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена дигиталних компетенција (веб-алата)

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- усмено испитивање;
- писмено испитивање;
- посматрање понашања ученика.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	Укупно
1	Увод	-	-	1	1
2	Моје место у Цркви	5	1	-	6
3	Литургијске службе	5	1	-	6
4	Живот у Цркви - лепота празника	4	-	3	7
5	Трпеза Господња	4	1	-	5
6	Света Литургија - прослава Васкрсења	4	1	-	5
7	Икона - прозор у вечност	3	2	1	6
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	Укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		13	3	2	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		12	3	3	18
УКУПНО:		25	6	5	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ:
ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

РАЗРЕД:
ДРУГИ

ОДЕЉЕЊЕ:
1, 2, 3, 4

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ је подстицање развоја личности и социјалног сазнања код ученика. Предмет ученицима пружа могућност да постану активни учесници у процесу образ. и васпит. и да изграде сазнања, умења, способности и вредности неопходне, одговорне и креативне личности, да буду отворени за сарадњу, да поштују себе и друге.

Задаци:

- оспособљавање ученика за групни рад, договор и сарадничке односе са вршњацима и са одраслима;
- подстицање самопоуздања, личне одговорности;
- развијање сазнања о себи, потребама, осећањима, свести о личном идентитету;
- развијање свести о потреби уважавања различитости и особености;
- уочавање и превазилажење стереотипа везаних за пол, узраст, изглед, понашање, порекло;
- оспособљавање ученика за ненасилно решавање сукоба;
- упознавање ученика са дечјим правима и њихово уважавање;
- развијање и неговање еколошке свести.

ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Изборни програм Грађанско васпитање за други разред организован је, као и програм за први разред, по моделу спирале што значи да су садржаји дати у исте четири области (Људска права, Демократско друштво, Процеси у савременом свету и Грађански активизам) али се они проширују и продубљују, а исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. Све четири области су једнако важне, а наставник их, у непосредном раду са ученицима, интегрише јер између њих постоји природна веза. У програму су наведени садржаји које наставник може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада али увек имајући у виду исходе које треба остварити. Они су тако дати да одговарају узрасту ученика и да су проверљиви, односно наставник може, пратећи активности ученика, лако да утврди да ли их они остварују и у којој мери. Најчешће су на нивоу примене што значи да се знање и разумевање подразумевају јер без тога нема примене. Такав приступ одговара концепту Грађанског васпитања од кога се очекује да код ученика развија конативну, вољну компоненту која долази до изражаја у понашању. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање општег циља предмета и развоја међупредметних компетенција. Између исхода постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода што се препознаје у томе да се неки исходи у истој или сличној формулацији налазе у програмима за више разреда.

Планирање наставе и учења

У процесу планирања наставе и учења наставник се руководи, превасходно, исходима које ученици треба да остваре. Приликом осмишљавања активности, како наставника тако и ученика, треба имати у виду да се свака од њих може вишеструко искористити. На пример, у оквиру скоро свих активности на различитим садржајима могућ је допринос остваривању исхода који се односе на комуникацију, осетљивост за различитост, емпатичност и друге опште исходе Грађанског васпитања. То значи да за такве исходе нису потребни посебни садржаји, активности и часови. Њихово остваривање одвија се постепено и спонтано са тенденцијом да ученици аутентично развијају пожељне облике понашања.

Остваривање наставе и учења

Остваривање исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника. Наставници су у прилици да бирају: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције као и да сами осмисле неке друге активности. Радионице треба да започињу причом која је блиска искуству ученика, а садржи неку врсту заплета (моралну дилему или сукоб потреба и/или вредности) као повод за дискусију у пару или у мањој групи, а завршава разменом у целој групи. Циљ је да се пружи могућност сваком ученику да преиспита своје мишљење и деловање због појаве конфликта између његове тачке гледишта и тачке гледишта која је различита од његове. Зато се може рећи да активности на часу треба тако да теку да обезбеде искуствено учење, тј. уобличавање и поимање личних, аутентичних доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи, а не преношење готових знања, туђих увида или готових предлога. Добро је да постоји игровни контекст који помаже ученицима да се опусте и ослободе, да пробају различите видове изражавања и симболизације унутрашњих искустава, и да кроз игру истражују разноврсна, дивергентна решења за проблеме са којима се суочавају. С обзиром на узраст ученика, добро је у току часа комбиновати различите активности и осмислити такву динамику рада којом се одржава њихова пажња и мотивација.

Како је планом предвиђено да се у другом разреду са фондом од једног часа недељно остварује Грађанско васпитање, као програм, део је ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је тесно повезано са другим предметима, ваннаставним активностима и етосом школе. Најјача корелација је са Српским језиком и предметом Свет око нас где се може користити тематско планирање. У овом програму продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте као што су постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања и друго. Они се могу користити у току рада на неком садржају као вид документовања процеса учења и активности ученика, при интеграцији или рекапитулацији обрађених садржаја, процени напредовања ученика, као и самопроцени наставника колико успешно ради. Продукти се могу користити и ван одељења/групе, на пример на изложби у холу школе, у школским новинама, сајту школе. За реализацију програма и остваривање дефинисаних исхода врло је важна улога наставника. Он је модел који својим понашањем доприноси стварању демократске атмосфере која је погодна за размену и аргументовање идеја и мишљења међу ученицима, он је тај који даје повратну информацију и подстиче ученике на разумевање односа у групи. Он подржава ученике када им је тешко да се изразе, помаже им у избору правих речи. Подстицајним питањима може да наведе ученике да сагледају ситуацију из друге перспективе што је озбиљан захтев за ученике другог разреда који су још увек у великој мери фокусирани на сопствене потребе, мисли, осећања. Конструктивна комуникација и демократске процедуре нису само циљ већ и начин да се остваре жељени исходи. Наставник треба да обезбеди да се на часу сваки ученик осећа уважено, прихваћено и добродошло у својој различитости уз обавезу поштовања и уважавања других и другачијих погледа и мишљења.

Праћење и вредновање наставе и учења

Оцењивање ученика у Грађанском васпитању се остварује у складу са Правилником о оцењивању у основној школи. Оно је описно и подразумева да ученици имају увид у своје напредовање које није само у овом изборном програму већ и у развоју неколико међупредметних компетенција, посебно Одговорно учење у демократском друштву, где овај изборни програм има највећи допринос. Како је највећи број активности ученика у оквиру часова Грађанског васпитања, организован кроз групни рад, то значи да наставник треба да има јасне критеријуме праћења напредовања који су и ученицима познати. Могу се пратити следећи показатељи: начин на који ученик учествује у активностима, како прикупља податке, како аргументује, евалуира, документује. Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретације, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Наставник, такође, прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. Када су у питању активности ученика у оквиру последње области, ученици не треба да буду оптерећени резултатима јер и из неуспелих акција може се пуно тога научити. Истовремено, наставник пружа подршку ученицима да и сами процењују сопствено напредовање и напредовање групе.

ИСХОДИ:

Ученик је у стању да:

- развија односе другарства и сарадње са вршњацима и одраслима;
- развија сазнања о себи и о својим потребама и њихову међусобну повезаност;
- развија комуникативне способности; невербалне и вербалне комуникације; вештина ненасилне комуникације;
- учествује у групном раду, споразумева се и сарађује;
- развија креативно изражавање;
- разуме и прихвати међусобне разлике;
- превладава непријатна емоционална стања;
- примењује вештине ненасилне комуникације у решавању сукоба и вршњачком посредовању;
- упознаје, усваја и уважи дечја права и да буде способан да активно учествује у њиховом остваривању;
- сам процени програм који је прошао и сопствено напредовање.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- сви наставни предмети и ваннаставне активности

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Скрипта у издању МПР Србије;
- CD;
- дечији часописи;
- „Буквар дечјих права“, Љ.Ршумовић;
- конвенција УН о правима детета;
- УНИЦЕФ Розенберг, М.: Један модел ненасилне комуникације;
- ЦНК 1966;
- Грађанско васпитање - сазнање о себи и другима;
- радна свеска за други разред основне школе, Креативни центар, 2016.
Аутори: Нада Игњатовић-Савић, Јелена Димитријевић, Валерија Живковић, Станка Жица, Татјана Живановић, Смиљана Грујић, Мариана Остојић

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- наведени учбеници и наставна средства која ученици сами израде

ИНОВАЦИЈЕ:

- посете културно-историјским установама (амбијентална настава)

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- активности у раду;
- доношење прибора за рад;
- разговор

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Уважавање личности и особености; уочавање и превазилажење стереотипа	-	-	15	15
2	Пријатељство и моралне дилеме	-	-	5	5
3	Појединац и заједница; правила која регулишу живот у заједници; развијање моралног расуђивања	-	-	10	10
4	Заштита од насиља; ненасилничко решавање сукоба; развијање моралног расуђивања	-	-	4	4
5	Развијање еколошке свести; брига о биљкама и животињама	-	-	2	2
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	Укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	20	20
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	16	16
УКУПНО:		-	-	36	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ДИГИТАЛНИ СВЕТ	РАЗРЕД: ДРУГИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет је развијање дигиталне компетенције ученика ради њиховог оспособљавања за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развој алгоритамског начина размишљања.</p> <p>Задаци наставе и учења предмета Дигитални свет су:</p> <ul style="list-style-type: none"> • препознавање и именовање дигиталних уређаја из окружења; • уочавање значаја дигиталних уређаја за свакодневни живот; • коришћење дигиталних уџбеника за учење; • усвајање основних правила за коришћење дигиталних уређаја; • усвајање правилног и безбедног коришћења дигиталних уређаја; • усвајање и упознавање особа и институција којима се треба обратити за помоћ у случају контакта са непримереним дигиталним садржајима, злонамерним и непознатим особама; • усвајање основних препорука за руковање дигиталним уређајима на безбедан начин; • упозна правила одлагања електронског отпада и заштите животне средине; • усвајање једноставног познатог поступка, активности и предлагање корака за његово спровођење; • тумачење симбола познатог/договореног значења и спровођење поступка описаног њима; 		

- уочавање и исправљање грешке у симболима израженом упутству, провера ваљаности решења;
- довођење у везу алгорита и понашања дигиталног уређаја.

ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи предмет Дигитални свет. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика, који су груписани у три наставне теме: Дигитално друштво, Безбедно коришћење дигиталних уређаја и Алгоритамски начин размишљања.

Планирање наставе и учења

Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи - глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Дефинисани исходи олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице. При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. Наставник је у планирању, припреми и остваривању наставе и учења аутономан. За сваки час треба планирати и припремити средства и начине провере остварености пројектованих исхода.

Остваривање наставе и учења

Наведене исходе могуће је остварити са различитим нивоима расположивости дигиталних уређаја намењених за коришћење од стране ученика, укључујући и могућност да само наставник располаже дигиталним уређајем. Уколико наставник има на располагању одговарајуће дигиталне уређаје (рачунаре, таблете, мобилне телефоне, роботе и друге физичке дигиталне уређаје), ученици треба да их користе на начин који директно доприноси остваривања дефинисаних исхода учења. Вероватно је да ученици имају искуства са коришћењем дигиталних уређаја. Од изузетног је значаја да та искуства наставник увиди и уважи. Ученици могу бити вешти корисници технологије, али то не значи да су и компетентни у овој области. У том смислу, наставник има слободу да наставу организује у складу са техничким могућностима, предзнањима и потребама својих ученика. Током реализације наставе, рад наставника мора бити континуирано усмерен ка смањивању дигиталног јаза. Важно је да наставници помогну ученицима да увиде да технологија није свима једнако доступна, те да немогућност приступа технологији може да угрози одређене групе или појединце у друштву. Отуда је неопходно да наставник, пре него што планира конкретне активности учења, уочи постојање ученика који би, због ограниченог приступа технологији, могли да буду искључени или у неповољном положају. На пример, ако наставник предвиђа коришћење апликације на таблету или мобилном телефону, он мора да буде сигуран да те активности нису неповољне за ученике који немају приступ таквој технологији код куће. Обавезивање ученика да користе наставне материјала за које им је потребан приступ интернету од куће неправедно је према онима који га немају. За такве ученике наставник мора да обезбеди алтернативу - могућност приступа школским дигиталним уређајима, пре или после наставе. Значајно је и да наставник упозна ученике са стереотипом да је бављењем информатиком и програмирањем поље рада резервисано за мушку популацију и да га демантује кроз навођење адекватних примера (Ада Лавлејс и сл.).

Дигитално друштво

Наставник треба да креира образовну ситуацију у којој ученици могу да увиде да су дигитални уређаји свуда око њих - код куће, у школи, дому здравља, продавници, на паркингу, улици. Наставник не сме да инсистира на дефинисању дигиталног уређаја. Он треба да има у виду да рачунари данас имају различите појавне облике.

Десктоп, лаптоп или таблет јесу рачунари, али то је и телефон, као и нека савремена играчка, фриџидер, клима уређај, веш-машина. Отуда термин рачунар (енгл. computer) није довољан, те користимо термин дигитални уређај. Ученике треба подстицати да поделе са вршњацима животне ситуације које су их увериле у корисност дигиталних уређаја, тј. опишу како родитељи: плаћају рачуне од куће (без чекања у реду, у време када им је згодно, чак и ноћу), како проналазе информације које су им потребне (радно време продавнице, временску прогнозу, читају новине и сл.), користе навигацију. Наставник треба да створи услове за хеуристички разговор постављајући питања: Некада није било рачунара. И тада су лекари лечили људе. Сада лекари користе дигитални уређај. Зашто? (Повезивањем рачунара, систем здравствене заштите обезбеђује да ажурни подаци о здравственом стању пацијента буду доступни не само једном лекару, већ свим лекарима укљученим у његово лечење. Не постоји потреба ни за издавањем папирних рецепата за лекове. Тиме се смањују трошкови и обезбеђује правовремено издавање лекова пацијентима којима су потребни, као и штити животна средина); Како ради касир у продавници? Да ли укуцава цену производа? Како је употребом дигиталног уређаја унапређен његов рад? (Скенирајући бар-кодове, касир ради брже, производи које су купци купили нису више на стању у продавници, менаџер продавнице зна шта треба набавити, а шта не); Наставници су подучавали децу и пре рачунара. Сада користе дигитални уређај. Зашто? (Некада су наставници уписивали оцене у папирни дневник. Сада користе електронски дневник. Коришћењем електронског дневника наставник омогућава да родитељи лако могу да прате оцене своје деце, да правовремено виде коментаре наставника и васпитно делују). Како би створио услове да ученици упореде начине креативног изражавања у ликовној уметности (вајарство) са дигиталним уређајима и без њих, наставник треба да омогући ученицима да, на часу, вајају у пластелину популарни лик из цртаћа. Током часа, наставник треба да прикаже ученицима видео-запис дигиталног вајања истог јунака, у 3D програму и са ученицима извршити поређење вајања и дигиталног вајања. Обуку ученика за коришћење дигиталних уџбеника наставник треба да спроводи планирано, у више наврата, у ситуацијама када дигитални уџбеник пружа могућности које премашују традиционални и доприноси разумевању наставног садржаја различитих предмета, те конструкцији и функционализацији знања. На часовима наставник треба да омогући ученицима да искажу своје виђење предности и мана дигиталних уџбеника. Ако ученици користе дигиталне уџбенике различитих издавача, добро би било да наставник подстакне ученике да упореде платформе и укажу на различите добробити сваке од њих. Ученици треба да решавају тестове у уџбеницима и играју образовне игре, а све у контексту конструкције конкретних знања и јачања дигиталне компетенције. Питања попут: Како људи комуницирају? Како дигитални уређаји доприносе брзини и лакоћи комуникације? Како данас комуницирамо са особама које су физички удаљене, живе у различитим деловима света? Да ли је могуће комуницирати коришћењем сваког дигиталног уређаја? Који су предуслови за комуникацију помоћу дигиталних уређаја? Који дигитални уређаји су „паметни” и има ли, уопште простора да, у овом контексту, говоримо о памети? наставник треба да постави ученицима и омогући им да поделе своја искуства када су у питању видови комуникације са дигиталним уређајима и без њих. У овом контексту, наставник треба да искористи прилику да са ученицима разговара и о интернету, без инсистирања на дефинисању појма. (Комуникација лицем у лице, разговор посредством фиксне телефоније неки су од традиционалних начина комуникације. Мобилни телефон је дигитални уређај помоћу кога можемо увек да комуницирамо (ако имамо домет и платили смо рачун). Да ли је то случај и са таблетом? За комуникацију помоћу таблета неопходан нам је приступ интернету и одговарајући програми.

Наставник треба да упозна ученике са могућностима комуникације на релацији човек - дигитални уређај (паметни фрижидер, машина за прање веша, клима-уређај). Ако могућности локалне средине дозвољавају, наставник треба да одведе ученике у музеј, у осмишљену туру која им пружа прилику за уметнички доживљај и учење. У учионици, наставник треба да демонстрира ученицима виртуелну посету неком од најзначајнијих светских музеја/галерија и подстакне их на размишљање о условима који су били потребни да би се приказана установа културе посетила. Оно што ученици треба да схвате јесте да дигиталне уређаје можемо и треба да користимо како би повећали (створили нове) прилике за учење и искуства из области науке, културе и уметности. Посебно је значајно да наставник, пре екскурзије или наставе у природи, употреби неку од постојећих веб-презентација (<http://viminacium.org.rs/izlozbe/viminacium-virtual-tour/>) или апликација и, виртуелно, упозна ученике са местима и културним добрима (музејима, манастирима, споменицима) које ће посетити. На тај начин, наставник пружа ученицима прилику да упореде доживљај поднебља и културне баштине посредством дигиталног уређаја и уживо. О доживљају ученика треба продискутовати након повратка у школу. (Дигитални уређаји и интернет омогућавају приступ најзначајнијим достигнућима културе и науке без изласка из учионице. Њиховим коришћењем, повећава се доступност светске културне баштине. Нације производе бројне дигиталне производе да би промовисале сопствену културу и показале своја достигнућа. Да ли и ми треба о томе да мислимо и на томе да радимо и, да бисмо исто постигли, која знања треба да имамо, завршна су питања за ученике.) Препоручени број часова је 18.

Безбедно коришћење дигиталних уређаја

Наставник треба да иницира хеуристички разговор – какав је начин живота савременог човека? Колико се крећемо, каквим се активностима бавимо? Указати на чињеницу да се број занимања у којима је дигитални уређај доминантно средство за рад непрестано увећава и да отуда потиче потреба да негујемо здраве навике када је употреба дигиталних уређаја у питању. Нагласити да проблеми који настају са видом и коштано-мишићним системом не настају од употребе технологије, већ од неправилног положаја тела, претежног седења, дужег гледања без промене фокуса. Своју тврдњу треба да подупре нпр. приказивањем видео-записа <http://bit.ly/KibernetskiPoremecaj>. Наставник треба да демонстрира и, заједно са ученицима примени начине коришћења дигиталних уређаја на безбедан начин по здравље. Добро би било и да заједно излистају неке од здравствених ризика, разговарају о дужини утрошеног времена испред екрана, направе одговарајући постер и окаче га у учионици. Правилно одлагање електронског отпада важно је питање за очување здраве животне средине. Наставник може од ученика да тражи да разговарају са родитељима и пронађу електронски отпад који поседују у кући и, уколико постоје услови, организује акцију прикупљања тог отпада. Алтернатива је да наставници разредне наставе исте школе организују заједничку акцију прикупљања електронског отпада и, као госта-експерта, позову стручњака из агенције за уклањање и складиштење ове врсте отпада да одржи адекватно предавање ученицима. (У случају да у локалној средини не постоје услови за организацију оваквог догађаја, наставници би требало да се повежу са школама у којима се такве акције спроводе и, са својим ученицима. Уколико ни то није могуће реализовати, ученицима би требало приказати видео-снимак предавања стручњака). Указати на чињеницу да нису све особе које користе интернет добронамерне. Постоје људи који могу да угрозе имовину, па и живот других корисника интернета. У том смислу, треба приказати одабране видео-записе који адекватно третирају неке од најчешћих појава из спектра догађаја који настају откривањем података о личности (име и презиме, адреса становања, број телефона, фотографија, идентитет на интернету).

Посебну пажњу треба посветити чињеници да људи своје личне податке чине доступним добровољно (најчешће из незнања или наивности). Наставник треба да покрене дискусију о непримереној комуникацији (говор мржње, вређање, омаловажавање), као и о ризичној комуникацији (контакт са непознатим особама) у реалном животу. Затим, треба да помогне ученицима да формирају вредносне ставове који се подједнако односе на комуникацију у онлајн и офлајн свету. Такође, наставник треба да подстакне ученике да наведу ситуације у којима су се срели са различитим врстама непримереног садржаја у реалном животу и нагласи да је слична ситуација у онлајн свету. Неопходно је да, током разговора са ученицима, непрестано наглашава да они не треба да се осећају беспомоћно ако се нађу у сличним ситуацијама, већ да постоје особе и институције којима треба правовремено да се обрате и од којих ће добити адекватну заштиту. Дигитални уређаји захтевају пажљиво руковање и одговарајућу заштиту од неовлашћеног приступа. Ученике треба упознати са неколико важних принципа физичке заштите дигиталног уређаја (не доводи у контакт са течностима, посебно слатким пићима, штитити га од прашине, излагања прекомерној топлоти, било због вишесатне употребе или остављања на сунцу или пећи и сл.). Поред физичке заштите, дигитални уређај треба обезбедити од неовлашћеног приступа. Препоручени број часова је 8.

Алгоритамски начин размишљања

Знања ученика и садржаје осталих обавезних предмета и изборних програма требало би искористити како би се пред њих поставио адекватан задатак - поступак који треба да анализирају и предложе кораке за његово спровођење (колут унапред, писање слова, низ сличица од којих треба сачинити причу, низ сличица међу којима има сувишних...). Наставник треба да уведе термин алгоритам и да га ученицима протумачи као упутство за решавање неког проблема или извођење неког поступка. Свако инсистирање на дефиницијама није прихватљиво. Ученике треба ставити у ситуацију да добију упутство прво за делимично познате и њима смислене задатке и поступе у складу са њим. Потребно је да наставник осмисли симболе које ученици треба да дешифрирају и изврше предвиђени поступак. У другој фази, наставник треба ученицима да обезбеди упутство које им омогућава да изврше потпуно непознати задатак. Након успешне реализације задатка, наставник треба да им укаже да су били у ситуацији у којој се сваки дигитални уређај налази - извршава наредбе (упутства), не знајући са којим циљем, али ипак савршено тачно и на корист својим корисницима. Тестирање ваљаности алгоритма, исправљање грешака, осмишљавање и тестирање унапређеног решења драгоцени су тренуци учења. (Само ученик који је свестан чињенице да пут до успеха може бити вијугав има добре изгледе да постане успешан.) У том смислу, наставник често треба да поставља ученике у ситуације да разматрају унапред креиране алгоритме (упутства) за решавање одређених задатака, да у више наврата откривају грешке и исправљају их, све док не дођу не само до најбољег, већ и до најефикаснијег решења. Како би ученици јасно повезали алгоритам са понашањем дигиталног уређаја, наставник треба да им прикаже једноставан алгоритам (на табли), а затим и да им демонстрира како се дигитални уређај понаша у складу са тим алгоритмом. У циљу досезања предвиђеног исхода, најбоље је да наставник користи унапред програмираног робота или други физички дигитални уређај (попут микроконтролера) и демонстрира ученицима његово понашање. Уколико наставник располаже роботима или, за узраст ученика одговарајућим физичким дигиталним уређајима, препоручено је да и ученици искусе управљање њиховим понашањем, у складу са симболима исказаним алгоритмом. Препоручени број часова је 10.

Праћење и вредновање наставе и учења

У настави оријентисаној на процес учења и достизање исхода учења вреднују се процес и продукти учења. Устаљене методе процене постигнућа ученика, које наставници примењују у другим обавезним предметима и изборним програмима, могуће је примењивати и у настави овог предмета. Ипак, изазови попут чињенице да процена постигнућа заснована само на резултатима практичних задатака које ученици раде није довољан показатељ онога што они знају и умеју, или да је, при сарадничком раду, врло тешко идентификовати допринос сваког појединца, доводи до потребе за издвајањем неколико техника које се посебно препоручују за примену у оквиру предмета Дигитални свет (превасходно зато што у највећој мери корелирају са његовом природом):

- самопроцена: програм наставе и учења очекује да ученици објасне нпр. начин функционисања једноставних алгоритама (укључујући и оне које су сами креирали), тестирају их, а затим откривају и исправљају грешке у њима. Неговање праксе исказивања рефлексивних коментара током представљања онога што су урадили прилика је за развој самоувида и саморегулације у учењу и основа за процену властитог постигнућа ученика;
- вршњачка процена: ова врста процене постигнућа ученика природно се надовезује на процес самопроцене – ученици раде у пару или групи на истом задатку и имају могућност да, делећи одговорност, стварају и исправљају решења, те пружају конструктивне повратне информације;
- отворена питања: знање ученика о концептима који су обухваћени програмом неће увек бити лако уочљиво. Постављање отворених питања један је од начина на који наставник може да процени постигнућа својих ученика, али и да допринесе продубљивању њиховог разумевања конкретног концепта. Питања која почињу са „Зашто” или „Како” посебно су корисна: Зашто није добро да чашу са слатким пићем држиш поред дигиталног уређаја? Како ради твој алгоритам? Зашто је потребно да водиш рачуна о дужини времена које проводиш у раду са дигиталним уређајем? Корисна је техника коју ученици могу да користе за подршку самосталном учењу, а наставник за процену њихових постигнућа.

Примењујући предложене методе процене постигнућа ученика наставник креира и конзистентно гради персонализовано и подстицајно образовно окружење. Он прати постигнућа ученика из улоге активног посматрача и ментора. Избегнута је формална ситуација процењивања (наставник не прозива и не пропитује ученике), чиме је ниво стреса ученика битно смањен (потенцијално и елиминисан). Јачање самопоуздања ученика и саморегулације у учењу посебна је добробит која произилази из наведеног.

ИСХОДИ:

По обрађеним наставним садржајима ученик ће бити у стању да:

- упореди начин на који учи у школи са онлајн учењем путем школске платформе;
- користи школску платформу за онлајн учење (уз помоћ наставника и/или родитеља/законског заступника);
- самостално користи дигиталне уџбенике за учење;
- креира, чува и поново уређује дигиталну слику (самостално и/или уз помоћ наставника) користећи одговарајућу апликацију;
- својим речима објасни појам покретне слике;
- креира елементе покретне слике;

- креира једноставан графички дигитални материјал намењен познатој публици;
- својим речима објасни због чега дигиталне уређаје повезујемо на мреже, укључујући интернет;
- наведе могућности за размену материјала, комуникацију и заједнички рад (учење) које су, објасни добитке и ризике који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја;
- разликује неприхватљиво од прихватљивог понашања при комуникацији на интернету;
- реагује на одговарајући начин ако дође у додир са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин;
- наведе неке од начина на које корисници дигиталних уређаја остављају личне податке у дигиталном окружењу;
- организује сопствено учење у онлајн окружењу на начин који не угрожава здравље и личну безбедност, као и сигурност дигиталног уређаја;
- предложи начине одлагања електронског отпада који не угрожавају животну средину;
- својим речима објасни појам алгоритама;
- анализира једноставан познати поступак који садржи понављања одређених радњи и представи га алгоритамски креира одговарајући рачунарски програм у визуелном програмском језику;
- анализира једноставан програм креиран у визуелном програмском језику и објасни шта и на који начин тај програм ради;
- уочи и исправи грешку у једноставном програму, провери ваљаност новог решења и по потреби га додатно поправи (самостално или сараднички);
- креира програм у визуелном програмском језику којим управља понашањем расположивог физичког дигиталног уређаја.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Математика;
- Свет око нас;
- Ликовна култура;
- Музичка култура.

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Дигитални свет 2, уџбеник за други разред основне школе, Јован Јовановић, Марина Ињац, Стефан Поповић, издавач Нови Логос

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- уџбеник;
- компјутер;
- лаптоп;
- телефон;
- таблет.

ИНОВАЦИЈЕ:

- коришћење веб алата у функцији учења;
- примена информационо комуникационих метода у настави

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- практичним радом на провери усвојеног градива и остварености исхода

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	Укупно
1	Дигитално друштво	14	5	-	19
2	Безбедно коришћење дигиталних уџбеника	3	4	-	7
3	Алгоритамски начин размишљања	5	5	-	10
	Укупно часова	22	14	-	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	Укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		11	7	-	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		11	7	-	18
УКУПНО:		22	14	-	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ	РАЗРЕД: ДРУГИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ и задаци су проширивање и продубљивање, као и стицање нових знања и умења према интересовањима ученика, развијање логичког и критичког мишљења ученика, увођење ученика у методе научног истраживања и развијање спретности за експериментални и практичан рад, задовољавање специфичних интересовања ученика уз акивно усмеравање њихових склоности, способности и интересовања и подстицање професионалног развоја, мотивисање и оспособљавање ученика за самосталан и креативан рад, омогућавање ученицима организовања забаве и рекреације, као и других услова да самостално користе слободно време и организују духовни, културни и друштвени живот у средини у којој живе и раде.</p>		
ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:		
<p>У другом разреду ученици се развијају и уче кроз разноврсне активности и задатке који подстичу радозналост и задовољство у истраживању, експериментисању, размишљању, повезивању, изражавању, стварању, дружењу и сарадњи. Кључни појмови су међусобно чврсто повезани и могу се повезати са појмовима из свакодневног живота, уметности и других програма. Приликом планирања интегрисане наставе наставник одређује кључне појмове и потпојмове наставне јединице тако што их бира из програма свих предмета.</p>		
Планирање наставе и учења		
<p>Називи, број и редослед наставних тема нису фиксни (прописани или препоручени) да би се омогућило планирање интегрисане и пројектне наставе. Наставник планира број и редослед наставних тема, као и број часова за реализацију сваке теме. У настави треба да доминирају ликовни задаци који циљају више исхода и међупредметних компетенција.</p>		
Остваривање наставе и учења		
<p>Програм није организован по предметним областима, јер није пожељно, одвојено изичавати садржаје различитих предметних области. Уместо тога је изложен опис предмета, без стриктне поделе на области учења.</p>		

Развој ученика

Настава је индивидуализована и усмерена на целокупан развој ученика, а пре свега на развијање опажања и памћења, креативност, стваралачко мишљење, еманципације, свести о општем и личном добру, толеранције, способности сарадње, естетичких критеријума, моторике и индивидуалних способности. Све почиње опажањем: креативно изражавање, посматрање уметничког дела и вредновање. Посматрање, истраживање и стварање изрази су надахнућа, али и примене знања о ликовним елементима, њиховим односима развијају креативне потребе ученика и ликовни говор. Нужно је развијати код ученика знатижељу, мотивисаност, отвореност за нова искуства, осетљивост за проблеме, самопоуздање, а од спознајних функција: флексибилност, спознају, оригиналност, и памћење.

Креативност

Сваки ученик има потенцијал који може да развија, не само даровити ученици, ако му се пружи прилика. У настави се примењују технике за развој креативности. Поред вербално-текстуалних метода (монолог, дијалог и рад са текстом) и показивачке методе истичу се примена метода сазнавања кроз праксу и откривачка и проблемска метода (учење путем открића и увиђања). Важно је да ученици стичу свест о на који начин се долази до идеја за стваралачки рад, мотивацији, као и да та искуства могу применити у различитим ситуацијама. Основни услов за развој кретивности су мотивациони садржаји који подстичу интересовање, позитивну емоционалну реакцију и имагинацију ученика.

Опажање

Опажање се темељи на знању и осећањима ученика. Наглашава се ликовно-естетска перцепција (ликовни и тактилни опажаји, сажнања и осећаји у којима ученици проналазе смисао у комуникацији са околином и уметничким ликовним делима). Задачи сваке наставне јединице развијају способност посматрања и уочавања карактеристика ликовних елемената кроз бројне ликовне примере. Ученици се подстичу да изразе оно што су истраживали речима и ликовно-техничким средствима.

Ликовне технике и материјали

Ликовне технике и материјали се обрађују кроз кратко упутство и савете током рада. Наставник указује ученицима и на основна својства и карактеристике материјала и прибора. Учење се заснива на самосталном истраживању (и у сарадњи са другима) изражајних могућности техника, прибора и материјала.

Праћење и вредновање наставе и учења

Оцењивање се врши према Правилнику о оцењивању. Програм подржава индивидуални развој ученика и напредовање ученика током целе школске године. Напредак ученика се прати са циљем да би наставник подржао развој потенцијала сваког ученика. За успешно процењивање радова ученика у први план се ставља стваралачки процес, којим се дошло до неког продукта који је зависио од маште и инвентивности ученика, труда и преданости, довитљивости и спретности а не само коначан резултат - продукт. Када се обавештавају ученици о њиховом напретку користе се подстицајни изрази и ученици се упознају са аспектима оцене како би могли да напредују у наредним фазама учења. Ученици морају бити упознати са циљевима и исходима учења да би им били јасни критеријуми вредновања постигнућа. Евалуација остварених резултата и самовредновање наставника остварује се кроз праћење тока часова, бележење запажања. Наставник прати развој ученика, анализира и процењује резултате и активности ученика у току ликовног изражавања, прати оствареност планираних циљева и исхода.

Ваннаставне активности су део целокупног образовно-васпитног рада и прате наставни процес уважавајући специфичности наставних предмета у првом разреду.

Ослонци планирања и организације ваннаставних активности су:

- уважавање узраста ученика и њихове природне радозналости са којом долазе у први разред;
- коришћење ваншколских знања, вештина и искустава ученика;
- укључивање свих ученика уз поштовање њихових различитости;
- повезивање садржаја свих наставних предмета и употреба савремених информационо-комуникационих технологија.
- Полазећи од наведених принципа, ваннаставне активности ће се реализовати уз уважавање ученичког физичког и социјалног окружења и према предвиђеном плану.

Доминирају активности које се остварују кроз игру, покрет и креативне захтеве.

ИСХОДИ:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- користи различите аспекте личности (когнитивни, морални, естетски, физички, социјални, емоционални);
- повезује, проширује и продубљује знања, развија вештине и навике стечене у школи и свакодневном животу (посебно развој општих и међупредметних компетенција);
- има правилан однос према раду и подстиче професионални развој;
- има бољи однос према школи, школским обавезама, ученичком колективу, наставницима;
- је ангажованији и има бољи однос према другим ученицима;
- сврсисходније користи слободно време;
- му је подстакнут потенцијал и задовољена интересовања;
- оспособљен за комуникацију, интеракцију и сарадњу; партиципацију, иницијативност, предузимљивост;
- оспособљен за превенцију непожељних облика понашања;
- упознаје друге и другачије;
- јача толеранције на различитост.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Свет око нас;
- Математика;
- Физичко и здравствено васпитање;
- Верска настава;
- Грађанско васпитање.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- дечја штампа

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- папир А4 формата;
- фломастери;
- ђачки прибор.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитализација

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, циљано систематско посматрање ученика у школи и током ваннаставних активности у функцији пружања подршке), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Септембар	3	1	-	4
2.	Октобар	2	2	-	4
3.	Новембар	1	3	-	4
4.	Децембар	-	4	-	4
5.	Јануар	2	-	-	2
6.	Фебруар	3	-	-	3
7.	Март	2	2	-	4
8.	Април	2	2	-	4
9.	Мај	2	2	-	4
10.	Јун	1	1	1	3
	Укупно часова	18	17	1	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		6	10	-	16
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		12	7	1	20
УКУПНО		18	17	1	36

<p>НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЧАС ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ</p>	<p>РАЗРЕД: ДРУГИ</p>	<p>ОДЕЉЕЊЕ: 1, 2, 3, 4</p>
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ наставе је развој моралних особина и ставова и уверења ученика. Својим примером учитељ упознаје ученике са школским животом и односима који уважавају друге. Упућује на естетска осећања, формирање културно - хигијенских и здравствених навика и формирање става о заштити животне средине.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • одређивање циља повезан са битним странама дечјег живота; • усмереност ка адаптацији на нову средину и нова правила школског живота; • упућивање на обавезе и права; • препознавање поштовања и непоштовања обавеза и права; • указивање и упућивање на самоохрабривање; • указивање на самокритичност и начине превазилажења проблема; • упутити на значај културе за друштво; • упутити на значај спорта за развој толеранције и здравље; • упознавање са различитим занимањима и њиховим значајем за развој друштва као целине; • упознавање са различитим нивоима насиља; • препознавање насиља и начини реакције; • упућивање на значај здравља и начине превенција болести. 		
<p>ИСХОДИ:</p> <p>Ученик ће на крају овог периода бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • наведе у чему је успешан и у чему жели да напредује; • поштује правила понашања у школи и одељењу; • препознаје примере поштовања и кршења права детета у свом окружењу, причама, филмовима; • развије сазнања о себи, сопственим осећањима и потребама, свести о личном идентитету; • развије самопоштовање и самопоуздање; • развија одговоран однос према свом здрављу; • користи стечена знања о правилној здравој исхрани, а све у циљу очувања здравља; • развија одговоран однос према животној средини; • развија свест о важности здравог биљног и животињског света за човека; • искаже шта осећа, мисли, има свест о себи и свом идентитету; • договара се и сарађује; • поштује дата правила; • уважава мишљења других; • развија креативност; • формира правилан однос према раду; • развија радне навике; • препознаје и реагује на различите врсте насиља; • дефинише правила понашања са ученицима. 		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ: <ul style="list-style-type: none"> • Српски језик; • Свет око нас; • Музичка култура; • Ликовна култура; • Физичко и здравствено васпитање; • Математика; • Дигитални свет.
УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА: <ul style="list-style-type: none"> • дечија штампа; • енциклопедије; • „Буквар дечјих права“, Љ. Ршумовић
НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: <ul style="list-style-type: none"> • наведени уџбеници и наставна средства која ученици сами израде
ИНОВАЦИЈЕ: <ul style="list-style-type: none"> • дигитализација
НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА: Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, циљано систематско посматрање ученика у школи и током активности у функцији пружања подршке)

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Како до доброг успеха и примерног владања	3	1	-	4
2.	Живот у школи - дечја недеља - дечја права	2	2	-	4
3.	Ја и други - хуманитарне акције	1	3	-	4
4.	Моје здравље	-	4	-	4
5.	Заштита животне средине	2	-	-	2
6.	Свест о себи	3	-	-	3
7.	Културне и забавне спортске активности	2	2	-	4
8.	Професионална оријентација	3	1	-	4
9.	Заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програми превенције	4	3	-	7
	Укупно часова	20	16	-	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		6	10	-	16
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		14	6	-	20
УКУПНО		20	16	-	36

2.5. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД

Планирање наставе

Програми наставе и учења засновани су на општим циљевима и исходима образовања и васпитања и потребама и могућностима ученика првог разреда. Усмерени су на процес и исходе учења, а не на саме садржаје који сада имају другачију функцију и значај. Садржаји више нису циљ сами по себи, већ су у функцији остваривања исхода који су дефинисани као функционално знање ученика тако да показују шта ће ученик бити у стању да учини, предузме, изведе, обави захваљујући знањима, ставовима и вештинама које је градио и развијао током једне године учења конкретног предмета. Овако конципирани програми подразумевају да оствареност исхода води ка развијању компетенција, како општих и специфичних предметних, тако и кључних.

Уџбеници који ће се користити у трећем разреду су:

СРПСКИ ЈЕЗИК			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС“	<i>У свету речи,</i> <i>читанка за српски језик за трећи разред основне школе;</i> <i>ћирилица</i>	Наташа Станковић Шошо, Маја Костић	650-02-00592/2019-07 од 11. 02. 2020.
	<i>Дар речи,</i> <i>граматика за српски језик за трећи разред основне школе;</i> <i>ћирилица</i>	Јелена Срдић	
	<i>Радна свеска</i> <i>уз уџбенички комплет српског језика и књижевности за трећи разред основне школе;</i> <i>ћирилица</i>	Наташа Станковић Шошо, Јелена Срдић	
СТРАНИ ЈЕЗИК			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

„THE ENGLISH BOOK”	<i>Happy Street 1, student’s book, енглески језик за трећи разред основне школе; латиница</i>	Stella Maidment, Lorena Roberts	650-02-00502/2019-07 од 4. 2. 2020.
	<i>Happy Street 1, activity book, енглески језик за трећи разред основне школе; латиница</i>	Stella Maidment, Lorena Roberts	
МАТЕМАТИКА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/ покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Математика 3, уџбеник за трећи разред основне школе (први, други, трећи и четврти део); ћирилица</i>	Сенка Тахировић Раковић, Ива Иванчевић Илић	650-02-00619/2019-07 од 28. 1. 2020.
ПРИРОДА И ДРУШТВО			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/ покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Природа и друштво 3, уџбеник за трећи разред основне школе; ћирилица</i>	Андријана Шикл Ерски, Марин Мунитлак	650-02-00582/2019-07 од 11. 2. 2020.
	<i>Природа и друштво 3, радна свеска за трећи разред основне школе; ћирилица</i>		
ЛИКОВНА КУЛТУРА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/ покрајинског секретара

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

„НОВИ ЛОГОС”	<i>Ликовна култура 3, уџбеник за трећи разред основне школе; ћирилица</i>	Милутин Мићић, Гордана Мићић	650-02-00461/2019-07 од 17. 1. 2020.
МУЗИЧКА КУЛТУРА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Музичка култура 3, уџбеник за трећи разред основне школе; ћирилица</i>	Драгана Михајловић Бокан, Марина Ињац	650-02-00596/2019-07 од 4. 2. 2020.

2.6. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ТРЕЋИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ наставе српског језика је да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.</p> <p>Задаци наставе српског језика:</p> <ul style="list-style-type: none"> • развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује; • основно описмењавање најмлађих ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика; • поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика; • упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика; • оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца); • развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности; • развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза; • увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (доживљајног, усмереног, истраживачког); • оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова. 		

ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ

Програм наставе и учења Српског језика заснован је на исходима, односно на процесу учења и ученичким постигнућима. Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности које ученик гради, проширује и продубљује кроз све три предметне области.

Планирање наставе и учења

Планирање наставе и учења обухвата креирање годишњег и оперативних планова, као и развијање припрема за час/дан/седмицу. Годишњи план садржи број часова по областима распоређених по месецима, а у складу са школским календаром, планирани фондом часова по областима и годишњим фондом часова. Програм наставе и учења предмета Српски језик у трећем разреду основне школе чине три предметне области: Књижевност, Језик и Језичка култура. Препоручени број часова по предметним областима је: Књижевност - 80 часова, Језик - 60 часова и Језичка култура - 40 часова. Све области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима. Приликом креирања годишњег и оперативних планова неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе. Оперативни план садржи рубрику са операционализованим исходима, дефинисаним наставним јединицама, рубрику за планирану међупредметну повезаност и рубрику за евалуацију квалитета испланираног, као и друге елементе према процени наставника. Припрема за час подразумева дефинисање циља часа, дефинисање исхода у односу на циљ часа, планирање активности ученика и наставника у односу на циљ и дефинисане исходе, планиране начине провере остварености исхода, избор наставних стратегија, метода и поступака учења. Уз годишњи план, формира се листа распоређених текстова по месецима, као и домаћа лектира. Дистрибуција текстова по месецима, као и до сада, заснована је на груписању и повезивању текстова према различитим критеријумима - природа и улога књижевног дела; врсте текстова; сврха текстова: за читање/ разумевање/ препричавање/ тумачење; брзина напредовања ученика; годишња доба; значајни датуми и празници; посебности ученичког колектива, школе и локалне заједнице; предметна и међупредметна повезаност садржаја и исхода; међупредметне компетенције, итд. Дакле, корелативност је омогућена комбиновањем текстова у сродне тематско-мотивске целине према различитим критеријумима. Могући примери функционалног повезивања текстова по сродности дела могу бити следећи (никако и једини):

- свет детињства
- породица
- хумор
- описивање
- бајколики свет
- знаменити епски јунак;
- значајне личности српског језика, књижевности, науке и културе.

Наведени примери показују како се књижевно-уметнички текст може повезивати са другима на различите начине, према различитим мотивима или тону приповедања. Избор лектуре за трећи разред је веома битан јер ученици треба даље да улазе у свет књижевности, да воле да читају и да у томе буду мотивисани, што се за почетак првенствено постиже успехом у читању (отуда у списку лектуре има доста кратких текстова и дела, али и дужих у односу на други разред, а ученику тематски и стилски врло блиских, да би се даље неговала и истрајност у читању). Са друге стране, на овом узрасту важно је да ученици још више упознају текстове различитих жанрова, као и дела различита по времену настанка. Тако се сада у лектури, и у оквиру књижевнотеоријских појмова, налазе традиционалне врсте (народна бајка и народна јуначка песма). У лектури су две народне бајке - Чардак ни на небу ни на земљи и Баш-Челик (за читање у наставцима), како би ученици упоређујући ове две типичне народне бајке лакше упознавали одлике ове књижевне врсте. Нешто слично имамо и код епских песама о Марку Краљевићу. Упоређујући их, ученици могу градити слику епског јунака, односно Марков портрет и његове особине које су на различите начине представљене у ове две песме: у једној типично епској (односно за ученике овог узраста народној јуначкој), Орање Марка Краљевића, у којој имамо борбу за ослобођење и бојеве јунака, и у другој, нетипичној епској песми Марко Краљевић и бег Костадин, у којој се одвија борба речима, а не оружјем, и борба на моралном, а не на бојном пољу. Ту је и песма савременог песника Бранка Стевановића, која на занимљив и духовит начин пева о Марку Краљевићу, како би ученици могли да је пореде са традиционалном врстом и да полако схватају да је народна књижевност жива и данас - по својим универзалним моралним вредностима. У трећем, као и у првом и другом разреду, читају се текстови у наставцима, а то подразумева да се на неколико планираних часова, према плану који учитељ/учитељица самостално осмисле и одговарајућом динамиком, читају и анализирају наведена дела. У трећем разреду у питању су два текста: репрезентативна народна бајка Баш-Челик и прича за децу Од читања се расте Јасминке Петровић (чија се радња одвија у осам дана - од понедељка до понедељка, те се текст може лако поделити и у самој настави, тако што би се, на пример, на часу читала два „дана“, односно два дела приче или би се два/три дела задавала ученицима за читање код куће, како би на часу било довољно времена за њихову обраду и повезивање са претходно прочитаним). Током читања у наставцима ученици негују истрајност у читању и у усвајању доминантних естетских и васпитних вредности књижевно-уметничких текстова.

Остваривање наставе и учења

У настави књижевности најважније је код ученика развијати способност читања књижевних текстова са разумевањем, подстицати љубав према читању, градити осећај за лепо и вредно, васпитавати укус и неговати истрајност у читању и доживљавању књижевног дела. Ученике треба навикавати да опишу доживљај прочитаних књижевних дела и изнесу мишљење о њима. Читање захтева време, истрајност и посвећеност, а неговање ових карактеристика представља основ за сва даља учења.

Кроз читање књижевно-уметничких текстова и у разговору о њима на часу гради се критичко мишљење, јер ученици треба да имају суд о поступцима и особинама ликова, као и о различитим догађајима у тексту. Посебно је важно што књижевност код ученика интензивно развија емпатију, тиме што од читалаца тражи да се ставе на место другог и да разумеју најразличитије особине и поступке ликова. Настава књижевности јача национални и културни идентитет ученика, кроз упознавање своје књижевности и културе, као и књижевности и културе других народа. Школска лектира је разврстана по књижевним родовима - лирска и епска поезија, проза, драмски текстови за децу и обogaћена избором научнопопуларних и информативних текстова. Обавезни део школске лектире састоји се, углавном, од дела која припадају основном националном корпусу, али и репрезентативна дела за децу из светске књижевности. Домаћа лектира обухвата значајна поетска и прозна дела дечје књижевности. Избор дела школске и домаће лектире примерен је узрасту ученика. Поједина дела из обавезног корпуса су изборна. Учитељу се пружа могућност да изабере дела која ће обрадити. Изборност допушта наставнику већу креативност у достизању исхода. Програмом се подстиче упознавање ученика са значајним личностима српског језика, књижевности, науке и културе (Свети Сава, Милева Ајнштајн, Михајло Пупин). Током обраде књижевних текстова ученици развијају прва литерарно-естетска искуства и формирају своје ставове о делу које слушају или читају. Учитель подстиче ученике да износе своје ставове и аргументују их примерима из текста. Поређење као стилску фигуру ученик овог узраста треба првенствено да уочи, а потом и да разуме његову улогу у тексту. Ученици усвајају основне облике казивања (форме приповедања) тумачећи текстове из школске и домаће лектире. Ученик треба да разликује опис од приповедања у књижевном делу и уочи дијалог у песми, причи и драмском тексту. Приликом обраде лирских, епских и драмских текстова за децу ученици се мотивишу на читав низ стваралачких активности које настају поводом дела (изражајно рецитоване лирске песме, читање прозног текста интерпретативно, сценски наступ – извођење драмског текста, драмска игра, драмски дијалози, гледање дечје позоришне представе, снимање и коментарисање драматизованих одломака). Развијање књижевних појмова код ученика не подразумева учење дефиниција, већ именовање и описно образлагање појма; уочавање улоге одређеног појма у књижевноуметничком тексту. Важно је нагласити да ученици треба да читају оригиналне текстове аутора, а не оне који су из разних разлога и на различите начине прекрајани и мењани претходних деценија, као што је то био случај са бајком „Себични цин“ Оскара Вајлда. Ова бајка завршава се смрћу цина у дубокој старости, уз хришћанске мотиве који су битни за разумевање и самог краја и дела у целини. Књижевна дела која су доживела екранизацију (Хајди, Баш-Челик и друге народне и ауторске бајке) могу послужити за компаративну анализу и уочавање разлике између књижевности и филма, чиме ученици могу доћи до закључка о природи два медија и развијати своју медијску писменост. Часови књижевности могу се употпунити коришћењем дигиталних садржаја. Наставницима и ученицима могу бити од велике помоћи аудио записи, на којима се чује како глумци изражајно и интерпретативно казују изабране текстове.

Такође, у наставу треба увести разноврсне стваралачке активности којима се врши систематизација обрађених садржаја (игре асоцијација, креативне слагалице, интерактивни задаци и квизови).

Језик

У настави језика ученици овладавају писаним и усменим стандардним српским језиком. Програм је усмерен на усвајање основних граматичких правила и њихову адекватну примену у писаној и говорној комуникацији.

Грамматика

У програму су наведени само нови садржаји из граматике, али се подразумева да се градиво повезује са садржајима обрађеним у првом и другом разреду. Основна знања из морфологије проширују се у вези са именицама, придевима и глаголима, а уводи се нова врста речи: заменице (само личне). Две нове именичке подврсте, градивне и збирне именице, треба увести тек пошто се понове властите и заједничке именице. Нову подврсту придева - градивне и присвојне треба увести тек пошто се понове описни придеви. Важно је да ученици повежу градивне именице као основу за извођење градивних придева, а да не мешају ове две врсте речи. Кад су у питању присвојни придеви, градиво из граматике треба што више повезивати са правописом. Да би се одредио род и број придева, треба поновити род и број именица и указати ученицима на слагање придева са именицом у роду и броју, без увођења нових термина. Увођење личних заменица подразумева само основне облике и њихово повезивање са глаголским лицем, односно бројем, што ће представљати основу за уочавање слагања субјекта и предиката у наредном разреду. Врсте речи уочавати најпре на изолованим примерима (у основном облику), а затим увежбавати и у оквиру реченице. Наставу граматике треба повезивати са наставом књижевности тако што књижевни текстови из Читанке могу послужити за граматичку анализу и послужити као пример употребе врста речи у реченици и различитих врста реченица по облику и значењу. Водити рачуна о томе да примери буду једноставни за анализу. Учитељ може и прилагодити текст, тако да примери буду типични.

Правопис

Правописна правила ученици треба да усвајају постепено, уз понављање и вежбање већ наученог и уз усвајање нових садржаја, и то путем различитих вежбања како на нивоу речи тако и на нивоу реченице. Писање вишечланих географских назива потребно је повезати са наставом придрде и друштва - завичајном географијом. Пожељно је направити корелацију са наставом математике у вези са писањем скраћеница за мерне јединице. Пошто се градиво из математике проширује великим бројем јединица мере, требало би, на овом нивоу, скренути пажњу на њихово писање само латиничким писмом.

Језичка култура

Област Језичка култура обухвата усмено и писмено изражавање. Усмено изражавање ученика треба развијати у разговору у којем их учитељ усмерава да јасно, прецизно и разговетно изговарају реченице, поштујући интонацију и правилно акцентовање у реченицама. У вођеном разговору о књижевном или неуметничком тексту или о одређеној теми, ученици одговарају на питања, постављају питања, износе своја мишљења и ставове.

Ученици се охрабрују да обликују усмену поруку у којој ће изнети информације на примерима из свакодневног живота. Учитељ треба да ствара прилике и подстиче ученике да говоре, износе информације, своја мишљења, осећања итд. У трећем разреду требало би подстицати ученике да препричавају, причају и описују и на сажет и на опширан начин како усмено, тако и писмено. Препричавање мора да има свој циљ и да буде плански и усмерено. Потребно је усмеравати ученике како да одаберу чињенице, како да одвоје главно од споредног и мање битног и како да следе хронолошки ток садржаја. Требало би водити рачуна о томе да се препричавају само они садржаји који испуњавају програмске захтеве и који су ученицима претходно протумачени/анализирани, предочени, објашњени.

Причање представља стваралачко изражавање без обзира на то да ли је у питању стварност или фантазија, тј. да ли је реч о репродуковању неког доживљаја, догађаја и замишљеног садржаја (из света дечије маште). Најчешће се почиње са причањем доживљаја, па потом догађаја. Потребно је указати ученицима да занимљиво причање треба да буде динамично, као и да могу слободније да износе личне доживљаје, ставове, да буду маштовити и оригинални, да се емоционално и сликовито изражавају.

Описивање - треба оспособљавати ученике да пажљиво посматрају, уочавају, откривају, запажају, упоређују, па тек онда дату предметност да мисаоно заокруже и језички уобличе. Ученици би требало да локализују оно што описују (временски, просторно, узрочно), да одаберу битна својства (однос спољашњег и условно унутрашњег) и да изнесу лични став/однос према датој појавности. Будући да се описивање често доводи у блиску везу са читањем и тумачењем текста (посебно књижевно-уметничког), потребно је стално усмеравати пажњу ученика на она места у овој врсти текстова која обилују описним елементима (опис предмета, ентеријера, биљака и животиња, књижевних ликова, пејзажа и сл.), јер су то и најбољи обрасци за спонтано усвајање описивања као трајне вештине у језичком испољавању. Циљеве и задатке ове врсте вежбања требало би постепено усложњавати - од једнолинијске дескрипције видљивог до промишљеног, аналитичког изражавања доживљаја стварности у којој ће бити истакнута самосталност и индивидуалност ученика.

Извештавањем се на јасан, објективан и сажет начин говори о неком догађају. На овом узрасту је потребно само указати ученицима на основне одлике овог облика изражавања: на тачност преношења података, на аутентично презентовање чињеница, на једноставност, на одсуство личног коментара, субјективног доживљаја и имагинарног.

Није потребно задати ученицима да напишу извештај, већ би их требало подстицати да сажето усмено извештају о себи (нпр. о обављеном задатку код куће) у виду одговора на питања која ће учитељ поставити. На овај начин ће ученици вежбати да буду економични и прецизни приликом изражавања. Варирање језичког израза односи се на специфичан одабир и комбинацију језичких средстава. Помоћу књижевних и некњижевних текстова ученицима би требало указати на различите могућности употребе речи, синтагми и реченица у формалним/неформалним језичким ситуацијама, као и на промену њиховог значења у зависности од контекста.

Током практичне наставе језичке културе ученицима би требало указати да је неопходно говорити онако како то захтева комуникативна ситуација и са њом ускладити језичке механизме.

Током наставе језичке културе требало би оспособити ученике да правилно попуне различите једноставне обрасце; на пример, образац за учлањивање у библиотеку или у спортски клуб, писање позивнице за рођендан и слично. На овом узрасту реализују се различите програмске вежбе (правописне, језичке, лексичкосемантичке и говорне вежбе).

Правописне вежбе представљају најбољи начин да се правописна правила науче, провере, као и да се уочени недостаци отклоне. У овом узрасту требало би примењивати просте правописне вежбе које су погодне за савлађивање само једног правописног правила из једне правописне области. Приликом савлађивања правописних начела погодне могу бити следеће правописне вежбе: диктат, аутодиктат, вежбе допуњавања и избора правилног облика речи. Језичка култура ученика негује се и кроз игровне активности, посебно кроз језичке вежбе, на пример, разговор са књижевним ликом, затим ситуационе игре, односно стварне ситуације, на пример, разговор у продавници, разговор код лекара и слично. Могу се одабрати и проширивање и допуњавање реченица различитим врстама речи, промена реда речи у реченици, промена дужине реченице и слично. Применом лексичко-семантичких вежби код ученика се ствара навика да промишљају и траже адекватан језички израз за оно што желе да искажу (у зависности од комуникативне ситуације) и повећава се фонд таквих израза у њиховом речнику. Развијању смисла за прецизно изражавање и разумевање значења речи и израза доприносе различите вежбе, на пример: навести речи који припадају различитим тематским скуповима; речи супротног значања али исте врсте и истог рода и броја; промена граматичког лица у тексту; основно и пренесено значење речи и друго.

Говорне вежбе код ученика подстичу машту и креативност због чега би их требало чешће примењивати у настави језичке културе. Говорне вежбе су у функцији изграђивања доброг језичког укуса, елоквентности и флуентности у изражавању. На овом узрасту најпогодније могу бити следеће говорне вежбе: рецитовање, изражајно читање, сценско приказивање драмског / драматизованог текста и слично. Ниједан школски писмени задатак се не израђује у трећем разреду.

Праћење и вредновање наставе и учења

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Оцењивање би требало да буде усмерено на добијање информација о обрасцима мишљења и условима под којим ученик може да примени знање стечено током наставе језичке културе у свакодневној формалној и неформалној комуникацији. Процес праћења и вредновања једног ученика треба започети иницијалном проценом нивоа постигнућа ученика. Акцент би требало да буде на учениковим способностима - на ономе што ученик може или покушава да учини. Током процеса наставе и учења учитељ континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити довољно јасна и информативна, како би била подстицајна за даље напредовање ученика.

Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.

ИСХОДИ:

Књижевност

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- чита са разумевањем различите текстове;
- опише свој доживљај прочитаних књижевних дела;
- изнесе своје мишљење о тексту;
- разликује књижевне врсте: лирску и епску песму, причу, басну, бајку, роман и драмски текст;
- одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту;
- именује главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине;
- уочи основне одлике лирске песме (стих, строфа и рима);
- разуме пренесено значење пословице и басне и њихову поучност;
- разуме идеје књижевног дела;
- уочи основне одлике народне бајке;
- разликује народну од ауторске бајке;
- представи главне особине јунака;
- уочи основне одлике народне епске песме;
- уочи поређење у књижевном делу и разуме његову улогу;
- разликује опис од приповедања у књижевном делу;
- покаже примере дијалога у песми, причи и драмском тексту;
- уочи хумор у књижевном делу.

Језик

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- разликује врсте (и подврсте) речи у типичним случајевима;
- одреди основне граматичке категорије именица, придева и глагола;
- примењује основна правописна правила.

Језичка култура

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- чита текст поштујући интонацију реченице/стиха;
- изражајно рецитије песму и чита прозни текст;
- изводи драмске текстове;
- јасно и разговетно изговори обавештајну, упитну и заповедну реченицу, поштујући одговарајућу интонацију и логички акценат, паузе, брзину и темпо;
- споји више реченица у краћу и дужу целину;
- препричава, прича и описује и на сажет и на опширан начин;
- извештава о догађајима водећи рачуна о прецизности, тачности, објективности и сажетости;
- варира језички израз;
- попуни једноставан образац у који уноси основне личне податке;
- разликује формални од неформалног говора (комуникације);
- учествује у разговору поштујући правила комуникације и пажљиво слуша саговорника.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Математика;
- Ликовна култура;
- Музичко васпитање;
- Природа и друштво.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Н. Станковић Шошо, М. Костић, *Читанка У свету речи за 3. разред основне школе*, Нови Логос, Београд, 2021;
- Ј. Срдих, *Граматика Дар речи за 3. разред основне школе*, Нови Логос, Београд, 2021;
- Н. Станковић Шошо, Ј. Срдих, *Радна свеска за 3. разред основне школе*, Нови Логос, Београд, 2021;
- лектира за трећи разред основне школе;
- садржаји из дигиталних уџбеника Новог Логоса.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- коришћење енциклопедија;
- коришћење часописа за децу;
- израда одељењског часописа;
- наставни листићи;
- лектира.

ИНОВАЦИЈЕ:

- јачање дигиталних компетенција ученика кроз увођење ученика у коришћење дигиталних уређаја и садржаја у настави српског језика и књижевности.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- израда домаћих задатака;
- израда практичних задатака;
- активност на часу;
- сарадња са вршњацима;
- рад у групи;
- усмене провере знања;
- писмене провере знања.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Књижевност	50	31	2	83
2.	Језик	22	37	6	65
3.	Језичка култура	10	22	-	32
	Укупно часова	82	90	8	180
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		37	43	4	84
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		36	58	2	96
УКУПНО		73	101	6	180

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ТРЕЋИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ наставе страног језика у трећем разреду јесте да оспособи ученика да на страном језику комуницира на основном нивоу у усменом и писаном облику о темама из свог непосредног окружења.</p>		
<p>У исто време, настава страног језика треба да:</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • приближи ученицима идеју о постојању других језика као средстава комуникације; • развије позитивна осећања према језику који учи; • подстакне потребу за учењем страних језика; • подстакне развијање свести о сопственом напредовању ради јачања мотивације за учење језика; • олакша разумевање различитих култура; • стимулише машту, креативност и радозналост. 		
<p>Задаци на нивоу језичких вештина:</p>		
<p>Разумевање говора</p>		
<p>Ученик треба да:</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • разликује језик који учи од других језика; • препознаје гласове (посебно оне које нема у матерњем језику) у говорном ланцу, акценат, ритам и интонацију; • разуме вербални садржај уз помоћ облика невербалне комуникације; • разуме кратке дијалоге, приче и песме о познатим темама које чује уживо или са аудио-визуелних записа; • разуме и реагује на одговарајући начин на кратке усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу (позив на игру, заповест, упутство итд.); • развија способност и навику слушања са разумевањем. • репродукује, сам или у групи, кратке рецитације и бројалице и пева познате песмице. 		
<p>Интеракција</p>		
<p>Ученик треба да:</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • са саговорницима размењује неколико основних исказа у вези са ситуацијом; • размењује информације о хронолошком и метеоролошком времену; • учествује у комуникацији (у пару, у групи, итд.); • препознаје кад нешто не разуме, поставља питања и тражи разјашњења. 		
<p>Знања о језику</p>		
<p>Ученик треба да:</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • препознаје основне граматичке елементе; • користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације (нпр. форме учтивости); • разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима. 		
<p>Разумевање писаног текста</p>		
<p>Ученик треба да:</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • препознаје слова, написане речи и реченице које је усмено већ усвојио и поштује правописне знаке приликом читања; • разуме основна значења кратких писаних и илустрованих текстова о познатим темама. 		

Усмено изражавање

Ученик треба да:

- разговетно изговара гласове, научене речи и изразе, акцентује речи, поштује ритам и интонацију;
- даје основне информације о себи и свом окружењу, самостално и уз наставникову помоћ;
- описује у неколико реченица познату радњу или ситуацију, користећи усвојене речи и реченичне моделе.

Писмено изражавање

Ученик треба да:

- поштујући правопис преписује, допуњава и пише речи и краће реченице у вези са познатим писаним текстом или визуелним подстицајем;
- пише своје личне податке (име, презиме и адресу);
- прави спискове са различитим наменама (куповина, прослава рођендана, обавезе у току дана...);
- допуњава честитку.

ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ

Програм наставе и учења за стране језике у првом циклусу основног образовања и васпитања усмерен је на развој функционалних знања и заснован је на комуникативно дефинисаним исходима учења, односно активностима које ученик успешно реализује користећи страни језик. Језичке активности слушања, читања, (раз)говора и писања у програму наставе и учења посматрају се интегративно, као нераздвојиве компоненте аутентичне комуникације појединца у било којој говорној заједници.

Планирање наставе и учења

Приликом планирања наставе и учења треба имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно узети у обзир да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета. Садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упути ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина. Полазећи од исхода, односно онога што је ученик у стању да оствари у различитим врстама и видовима комуникације (усмене, писане и невербалне), формално и садржински централну позицију програма наставе и учења заузимају управо комуникативне функције. На основу комуникативних функција дефинисане су језичке активности помоћу којих се оне могу остварити, а које, од трећег разреда, укључују постепено усавршавање способности разумевања говора, разумевања писаног текста, интерактивног усменог и писаног изражавања. Захваљујући цикличној и континуалној концепцији програма, комуникативне функције се преносе, усвајају и увежбавају током читавог образовног циклуса, с растућим степеном сложености. Исходи, комуникативне функције и језичке активности дефинисани су као опште лингвистичке категорије, и стога су за све стране језике идентични искази. Како би се, међутим, исходи, функције и активности операционализовали, понуђени су и примери језичких садржаја, и то за сваки појединачни страни језик. Њима се илуструју неке од најфреквентнијих и узрасно најадекватнијих могућности за вербалну реализацију комуникативних функција.

Остваривање наставе и учења

Програм усмерен ка исходима указује на то шта је ученик у процесу комуникације у стању да разуме и продукује.

Табеларни приказ постепено води наставника од исхода и комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену.

Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике у атмосфери заједништва и међусобне сарадње;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке, укључујући њене културолошке и васпитне елементе, као и елементе социјализације;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да се унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива на социјалној интеракцији у учионици и ван ње, и спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом и без детаљних граматичких објашњења, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање програма као скупа динамичних, заједнички припремљених и прилагођених задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ новим идејама и њихово прихватање, као и креирање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- наставни материјали представљају један од извора активности и треба да буду праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче развој когнитивних способности ученика (планирање, запажање, анализа, вредновање, закључивање итд.);
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто, а нарочито на нижем узрасту треба користити интернационализме и речи које су им познате, као и визуализацију као средство семантизације.

Технике / активности

Током часа препоручује се динамично смењивање техника / активности које не би требало да трају дуже од 15 минута:

- слушање и реаговање на упутства наставника на страном језику или са аудио-записа (слушај, пиши, повежи, одреди, пронађи, али и активности у вези са радом у учионици: нацртај, исеци, обој, отвори / затвори свеску, итд.);
- рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.);

- мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.);
- вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селекувати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.);
- игре примерене узрасту и дидактичком захтеву (за загревање, развијање пажње и концентрације, јачање мотивације, увођење нове језичке грађе или пак утврђивање);
- класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим / не волим, компарације);
- решавање „проблем-ситуација” у разреду, тј. договори и мини-пројекти;
- „превођење” исказа у гест и геста у исказ;
- заједничко прављење илустрованих материјала (планирање различитих активности, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина у трећем разреду основне школе

На избор стратегија за унапређивање и увежбавање језичких вештина у настави страног језика у трећем разреду основне школе утичу, пре свега, психолошки и когнитивни фактори, карактеристични за наведени узрасни период. У првом и другом разреду учење страног језика било је аудио-вербалног карактера, засновано на имитацији и репродукцији онога што ученици чују од наставника (или са аудио записа). Од трећег разреда се постепено уводе активности које омогућавају веће когнитивно укључивање ученика. Ученици су током претходног школског периода овладали основном техником читања и писања на матерњем језику, па усвојене законитости могу користити и у настави страног језика. Ученик на овом узрасту страни језик користи у комуникацији и у ситуацијама које су блиске његовим интересовањима, показујући креативност, оригиналност у одговорима, активан однос према наставним садржајима. Одабиром одговарајућих стратегија за унапређивање и увежбавање језичких вештина осигурава се континуитет у развијању вишејезичности и достизању виших нивоа језичке компетенције релевантних и неопходних за даље школовање, живот и рад. С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких активности у комуникативним ситуацијама, важно је да се оне у настави страних језика континуирано и истовремено увежбавају. Настава страног језика у трећем разреду основне школе подразумева индуктивно усвајање граматичких и лексичких садржаја, како у усменом, тако и у писаном контексту. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем учења страног језика. Ученици су већ навикли да сва упутства у настави која се често понављају буду на страном језику. Нова упутства, нарочито она за која наставник процени да су сложенија и тежа за разумевање, могу се у почетку давати паралелно на страном и на матерњем језику. Потребно је што више користити предмете и бића из непосредног окружења, слике, картице, постере, као и аудио и видео записе. За најважније комуникативне садржаје препоручује се учестало понављање ради лакшег и бржег меморисања и стицања поуздања за самостално коришћење језика. У том смислу, пожељне су вежбе говорне продукције с варијацијама модела у којима се мењају и комбинују лексички и граматички садржаји уз постепено усложњавање. Подстицање интеракције с другим ученицима реализује се као вид медијације и укључује давање једноставних упутстава на страном језику. Ученици се оспособљавају за комуникативне функције наведене у програму за дати ниво учења, при чему предложени језички садржаји служе као препорука и могу бити замењени сличним садржајима или проширивани у складу са расположивим наставним материјалом, као и потребама и интересовањима ученика. Важно је да имамо на уму да је, упркос почетном ентузијазму с којим ученици улазе у процес учења страног језика у основној школи, њима то ипак још један у низу обавезних предмета.

Стога се, на овом нивоу, не може очекивати да они сами, спонтано, развију интересовање и ентузијазам за учење страног језика. Неопходно је приликом планирања наставе имати у виду узраст ученика и њихове индивидуалне карактеристике. Неки ученици су интровертни, неки екстровеертни, уче различитом брзином и на различите начине – свим чулима, имају различите потребе и интересовања. Упутно да час почне неком кратком игром загревања која би позитивно утицала на развијање способности пажње, концентрације и памћења, као и да се активности смењују одговарајућим логичним редоследом и да трају од 5 до 15 минута.

Презентовање и увежбавање садржаја

С обзиром на различите стилове учења, разноврсност активности кључна је реч за презентовање нове лексичке грађе. Важно је да уважавамо предзнања ученика, јер нам она могу бити добра основа за рад и лакше разумевање теме.

Визуелна наставна средства (картице, постери, стварни предмети из непосредног окружења, како је у општим смерницама већ напоменуто) идеална су за увођење и увежбавање вокабулара. Када се ученицима покаже одређени појам – када га виде, важно је да неколико пута чују како се реч изговара и да је тек на крају изговоре. Хорско понављање корисно је за осећај сигурности ученика јер није јавно експониран, а страх од исмевања (који је на том узрасту неретко присутан) сведен је на минимум.

Пантомима (као врста драмских техника), као и метода потпуног физичког одговора, веома су омиљене и ефикасне, не само на овом узрасту већ и касније. Нарочито су погодне за ученике кинестетичког стила учења (превођење изговорене речи у покрет и обрнуто). Ове технике су погодне за увођење и увежбавање свих врста речи.

Одговарајући контекст (приче у сликама, песме, игре и сл.) битна је претпоставка успешног усвајања вокабулара, као и језика уопште. Усвајање лексике биће утолико ефикасније уколико се остварује у јасном ситуационом контексту. Примера ради, ако се усвајају речи које се односе на свет животиња, могуће је организовати стварни, симулирани или виртуелни обилазак зоолошког врта. Треба водити рачуна о томе да су ученици, током једног школског часа, у стању да усвоје до 10 нових речи.

Дијалогски модели веома су ефикасни за развијање говора. Овладавање дијалогом се почиње од једноставне упитно-одговорне форме.

Добро организован дијалог представља снажан подстицај за учење и напредовање, нарочито ако се има у виду да се учење страног језика одвија изван аутентичне говорне средине. Наравно, потребно је обезбедити одговарајући контекст, симулирати ситуацију која би одговарала аутентичној говорној средини, и која ће и стидљивијим ученицима омогућити да се охрабре и проговоре. Дидактичке игре попут „У продавници“, „У библиотеци“ и сл. представљају стимулативно средство за извођење динамичких, језичких и комуникативних вежби.

Пројектне активности повећавају мотивацију јер пружају избор ученицима да одговорно у пару или у групи решавају задатак на свој начин у договору са другима, развијајући и јачајући одређене социјалне компетенције. Пројекат је погодан за рад у одељењима мешовитог састава, има лични печат, подстиче кооперативни рад и завршава се увек неком врстом презентације како резултата, тако и процеса рада.

Драмске активности омогућавају ученицима да користе језик у одговарајућем контексту и тако „оживљавају“ његову употребу. Њихов потенцијал огледа се, између осталог, и у томе што:

- ученици не само да уче страни језик на забаван начин, већ кроз интеракцију и различите улоге које преузимају сагледавају ствари из различитих углова (што доприноси развоју критичког и дивергентног мишљења);

- ученици сарађују и усвајају језик кроз смислену интеракцију на циљном језику и развијају све потребне вештине - когнитивне, комуникативне и социјалне;
- сви могу да учествују - свако добија улогу коју може да „изнесе” те су зато погодне за рад у одељењима мешовитог састава;
- одговарају свим стиловима учења - визуелни виде, аудитивни чују, кинестетични се изражавају кроз покрет;
- подижу мотивацију и самопоуздање;
- оријентисане су на ученика - наставник има мање доминантну улогу;
- развијају машту и креативност код ученика.

Пожељно је да се драмске активности попут играња улога, мини скечева, луткарских мини представа, импровизација и прича из стварног живота што више користе у настави, не само на овом узрасту, већ и касније.

Код увежбавања читања на овом узрасту препоручује се гласно читање текстуалних врста дијалошког карактера које је блиско говору и представља ефикасно средство за развијање опште језичке компетенције. Наративне текстуалне врсте захтевају читање у себи, чији је циљ издвајање информација из прочитаног текста. У циљу развоја разумевања прочитаног текста могу се применити и различите стратегије и технике усвајање и проширивање лексике коришћењем конвенционалних и електронских дидактичких средстава (нпр. картица са натписима и сликама, постера и сл.)

Писање је тесно повезано са говором. За увежбавање писања могу се користити различите фонетско-ортографске игре (нпр. на задато слово ученици пишу што више речи); ортографске игре (нпр.: исписивање речи са изостављеним самогласницима/сугласницима, где ученици имају задатак да попуне празна места и правилно напишу задате речи; наставник изговори једну реч, а ученици добијају задатак да напишу што више речи које почињу сваким словом речи коју је изговорио наставник); игре за развој писања (Погоди реч! - ученицима се даје текст на познату тему у коме недостају неке речи, а њихов задатак је да се досете које речи треба уметнути, при чему се уписивање може обављати и појединачно и групно).

Социокултурна компетенција, као скуп знања о свету уопште, сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији се језик учи у учењу страног језика је веома значајна јер су та знања потребна за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику. Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између средина, односно говорних заједница, у којима се ученик креће.

Интеркултурна компетенција подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене. Дакле, постепеним увођењем социокултурних садржаја на најнижем нивоу (поздрављање, певање пригодних празничних песама и сл.) доприноси се развоју интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Граматицки садржаји се на овом узрасту не обрађују експлицитно. Граматицке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (примењујући елементе граматике који су неопходни за успешно остваривање комуникативне функције). У процесу наставе страног језика треба тежити томе да се граматика усваја путем језичких активности слушања и говора, према јасно утврђеним циљевима, исходима и стандардима наставе страних језика.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. За ученике који у редовној настави теже савладавају делове програма, организује се допунска настава, поготову у светлу чињенице да се од трећег разреда ученици оспособљавају за читање и писање. Наставник треба благовремено да уочи све недостатке у знању ученика и предузме мере допунског објашњавања, кориговања грешака и увежбавања како би сви ученици постигли задовољавајући успех и остварили програмом дефинисане резултате учења.

Праћење и вредновање наставе и учења

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес. Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају и наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик - наставник, као и ученик - ученик.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- поздрави и отпоздрави;
- примењујући једноставна језичка средства представи себе и другог;
- разуме једноставна питања личне природе и одговара на њих;
- разуме једноставна упутства и налоге и реагује на њих;
- саопшти једноставна упутства и налоге;
- разуме позив на заједничку активност и на прикладан начин реагује на њега;

- упути позив на заједничку активност;
- разуме кратке и једноставне молбе и реагује на њих;
- упути кратке и једноставне молбе;
- исказе и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин;
- разуме једноставно исказане честитке и одговори на њих;
- упути једноставне честитке;
- разуме и, примењујући једноставна језичка средства;
- наведе најубичајеније активности које се односе на прославе рођендана и празника;
- препозна и именује бића, предмете и места из непосредног окружења;
- разуме једноставне описе бића, предмета и места;
- опише бића, предмете и места користећи једноставна језичка средства;
- разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих;
- изрази основне потребе, осете и осећања једноставним језичким средствима;
- разуме једноставна обавештења о положају у простору и реагује на њих;
- тражи и пружи једноставна обавештења о положају у простору;
- разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на хронолошко и метеоролошко време;
- разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих;
- тражи и даје једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање;
- разуме једноставне исказе за изражавање допадања / недопадања и реагује на њих;
- тражи мишљење и изражава допадање / недопадање једноставним језичким средствима;
- разуме једноставне текстове у којима се описују радње и способности у садашњости;
- размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију;
- опише радње и способности користећи једноставна језичка средства;
- разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на бројеве и количине.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик (објашњење за непознате речи, поређење граматичких и језичких особина);
- Ликовна култура (илустрација језичких садржаја);
- Музичка култура (усвајање језика кроз слушање песама и репродуковање музичких садржаја);
- Природа и друштво (локализација текстова и ликова који се у њима појављују, оквири културног развоја земаља у којима се говори датим језиком);
- Математика (математички модели у служби веће сликовитости градива-графикони, табеле; учење бројева);
- Верска настава (верски празници).

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Happy Street 1, students book;
- Happy Street 1 activity book, аутори: Stella Maidment, Lorena Roberts

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- флеш картице;
- постери;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- CD;
- CD плејер;
- пројектор;
- лаптоп.

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитални и мултимедијални садржаји;
- дигитални уџбеник;
- интерактивна вежбања.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- посматрање и праћење;
- усмена провера кроз играње улога у паровима;
- симулације у паровима и групама;
- задаци у радној свесци;
- тестови слушања;
- различите технике формативног оцењивања.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Welcome to Happy Street	1	3	0	4
2.	At School	4	5	1	10
3.	At Happy House	3	4	1	8
4.	Festivals: Halloween	1	0	0	1
5.	At the shop	3	5	2	10
6.	Festivals: Christmas	1	1	0	2
7.	At the park	3	4	0	7
8.	Greg's flat	4	5	1	10
9.	In the street	3	4	1	8
10.	Festivals: Easter	1	1	0	2
11.	In the playground	4	5	1	10
	Укупно:	28	37	7	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		13	18	4	35
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		15	19	3	37
УКУПНО		28	37	7	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МАТЕМАТИКА	РАЗРЕД: ТРЕЋИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<ul style="list-style-type: none"> • усвајање елементарних математичких знања која су потребна за схватање појава и зависности у животу и друштву; • оспособљавање ученика за примену знања у животу; упућивање ученика у учење математике, као и развијање менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестрани развој ученика; • развијање културних, радних, етичких, и естетских, навика, као и математичке радозналости у посматрању и изучавању природних и друштвених појава; • стицање способности изражавања математичким језиком, јасности и прецизности изражавања у писменом и усменом облику. 		
ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:		
<p>Ради лакшег планирања наставе даје се оријентациони предлог броја часова по темама (укупан број часова за тему, број часова за обраду новог градива + број часова за утврђивање, увежбавање и систематизацију градива). Приликом израде оперативних планова наставник распоређује укупан број часова предвиђен за поједине теме по типовима часова (обрада новог градива, утврђивање и увежбавање, понављање, проверавање и систематизација градива), водећи рачуна о циљу предмета и исходима:</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • Бројеви (136; 53 + 83); • Геометрија (32; 12 + 20); • Мерење и мере (12; 5 + 7) 		
Предложени редослед реализације тема:		
<ul style="list-style-type: none"> • Бројеви - први део (бројеви до 1000, усмени поступци рачунања и римске цифре); • Геометрија - први део (праве и углови); • Бројеви - други део (писмени поступци рачунања, једначине и неједначине); • Геометрија - други део (геометријске фигуре); • Мерење и мере; • Бројеви - трећи део (разломци) 		
Планирање наставе и учења		
<p>Програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да ученици достигну исходе и да изабере одговарајуће методе, активности и технике за рад са ученицима. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине која су ученику потребна за даље учење и свакодневни живот. Приликом планирања часа, дате исходе треба разложити на мање и на основу њих планирати активности за конкретан час. Треба имати у виду да се исходи у програму разликују, да се неки могу лакше и брже достићи, док је за одређене исходе потребно више времена и активности, као и рада на различитим садржајима. Исходе треба посматрати као циљеве којима се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција и не треба је усмерити само ка достизању појединачних исхода. При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, да</p>		

ученици самостално откривају математичке правилности и изводе закључке.

Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака. На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

Остваривање наставе и учења

Бројеви

У трећем разреду наставља се развој појма броја, бројевног низа и поступака рачунања у оквиру блока бројева до 1000. Исходи ове теме се углавном остварују спирално, тако да се исходи који су остварени у оквиру блока бројева до 100 проширују на блок бројева до 1000. Бројеви се представљају визуелно и разложени на стотине, десетице и јединице. Касније се бројеви представљају као збирови вишеструких декадних јединица. Визуелизација бројева и места броја у бројевном низу помаже разумевању декадног бројевног система. Посебно, проблеми уочавања и описивање речима правила за настајање бројевног низа подстичу развијање математичко логичког мишљења. Упознају се усмени и писмени поступци сабирања и одузимања у блоку бројева до 1000 као и множења једноцифреним бројевима и бројем 10 и дељења бројевима прве десетице. Појам дељивости се сада проширује и уводи се појам остатка при дељењу. Ученици се подстичу да дођу до закључка који су бројеви дељиви са 2, 5 и 10. Усмени поступци рачунања упознати су у претходним разредима те је потребно обновити ове поступке у оквиру блока бројева до 100 пре проширене примене у оквиру блока бројева до 1000. Усмени поступци рачунања осим у писаној форми, увежбавају се усменим рачунањем (без записивања) у циљу практичне примене у реалним ситуацијама везаним за рачунање са новцем и др.

Након усвајања усменог поступка рачунања уводе се писмени поступци рачунања који се изводе: записивањем бројева у форми збира вишеструких декадних јединица, коришћењем таблица месних вредности и скраћено, са потписивањем. Облици писменог рачунања се упознају наведеним редоследом у циљу разумевања поступка писменог рачунања. Потребно је одвојити довољно времена за увежбавање технике рачунања, како би ученици стекли сигурност и спретност при усменом и писменом рачунању. Зависност резултата од промене компоненти операција, као важна особина, обрађује се кроз примере у циљу стицања функционалних знања. Посебна пажња се поклања вези операција и зависности резултата од промена компоненти као основе за решавање једначина и неједначина. Решавају се једначине облика $a + x = b$, $a - x = b$, $x - a = b$, $a \cdot x = b$ на основу веза операција сабирања и одузимања и множења и дељења. Подстиче се навика провере решења и анализа „логичности“ решења с

обзиром на контекст проблема.

Решавају се неједначине облика: $a \pm x < b$, $a \pm x > b$, $x - a < b$, $x - a > b$.

Бирати примере неједначина код којих је лако сагледати скуп решења (погађањем или коришћењем табела). Увести начин записивања решења уз коришћење симбола \in , $\{ \}$. Даље се развија појам разломка, увођењем разломака облика n/m . У оквиру бављења разломцима ученици анализирају и креирају визуелне представе разломака и упоређују разломке са истим имениоцем. Скуп римских цифара се проширује цифрама D и M чиме се омогућава записивање бројева до 1000 римским цифрама. Пре увођења нових цифара потребно је обновити римске цифре из претходног разреда и концепт записивања и читања бројева записаних римским цифрама. Увођењем ове две цифре, заокружује се целина и ученици ће, када упознају бројеве веће од 1000, бити у стању да користе римске цифре и за записивање година.

Геометрија

У трећем разреду наставља се упознавање геометријских фигура у равни и њихових својстава, развој перцепције простора и просторног резоновања. Бављење геометријским садржајима у трећем разреду ослања се на до тада већ уведене појмове. Анализирају се и цртежом представљају узајамни положаји правих: паралелне праве и праве које се секу. Паралелне праве ученици цртају помоћу лењира и троугаоника или два троугаоника.

Посматрањем модела углова уочава се да угао образују две полуправе са заједничком почетном тачком. Анализирањем већ упознатих геометријских фигура ученици уочавају различите углове. Уводе се термини теме и крак, као и одговарајуће ознаке везане за угао (A , Aa , $\sphericalangle aAb$, $\sphericalangle BAC$).

Увођење појма правог угла започиње анализирањем односа између хоризонталних и вертикалних положаја објеката у окружењу, посматрањем правоугаоника и квадратне мреже. Нормални положај правих уводи се преко појма правог угла. Прав угао, односно нормалне праве ученици цртају помоћу лењира и троугаоника или два троугаоника.

Кружница се уводи као затворена крива линија чије су све тачке једнако удаљене од једне тачке – центра кружнице. Круг се описује као равна фигура ограничена кружницом. Уводе се термини центар, полупречник и пречник, као и одговарајуће ознаке за центар и полупречник. Ученици кружницу/круг конструишу шестаром и увиђају да су круг и кружница одређени центром и полупречником.

Ученици су у претходним разредима класификовали и цртали геометријске фигуре (троугао, квадрат, правоугаоник). У трећем разреду анализирају се основна својства упознатих геометријских фигура (број страница, дужина страница, подударност и паралелност страница, врсте углова) и групишу у односу на уочена својства. Упознаје се класификација врста

троуглова према дужинама страница.

Цртају се квадрат и правоугаоник и конструише троугао када су познате дужине свих страница. Ученици се подстичу да откривају формуле. Обим геометријских фигура (троугла, квадрата, правоугаоника) се одређује са и без формула. Пресликавају се једноставне геометријске фигуре на квадратној мрежи или тачкастој мрежи симетрично у односу на дату праву, померањем у одређеном смеру за дату дужину или на основу задатог визуелног упутства. Активности које подстичу развој геометријског мишљења су: посматрање, прављење модела, цртање, склапање и растављање делова фигуре. Ове активности помажу ученицима да уоче својства фигура и просторне односе.

Код конструкција и цртања је важно подстицати прецизност.

Мерење и мере

У оквиру ове теме упознају се стандардне мерне јединице за мерење масе (kg, g, t), времена (дценија, век, секунд), дужине (mm, km) и запремине течности (l, dl, cl, ml, hl). За усвајање основних знања о мерама и јединицама мере потребно је користити очигледна средства и давати ученицима да процењују и мере различите предмете из окружења. Важно је да ученици овладају претварањем мерних јединица из већих у мање и обрнуто, као и претварањем вишеименованих у једноименоване и обрнуто. Ученици се упознају са концептом мерења површине геометријских фигура без увођења стандардних јединица за мерење површине. Са ученицима се решавају једноставнији проблеми у којима је потребно поплочати одређену површину различитим задатим геометријским фигурама (правоугаоник, квадрат и троугао). Задаци у реалном контексту основа су за бављење овим садржајима.

Праћење и вредновање наставе и учења

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази.

Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а важно је ученике оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у учењу.

ИСХОДИ:

Ученик зна да:

- прочита, запише и упореди бројеве прве хиљаде и прикаже их на бројевној правој;
- одреди десетице и стотине најближе датом броју;
- изврши рачунске операције сабирања и одузимања, писмено и усмено (до 1000);
- процени вредност израза са једном рачунском операцијом;
- израчуна вредност бројевног израза са највише три рачунске операције;
- реши једначину са једном рачунском операцијом;
- одреди и запише скуп решења неједначине са сабирањем и одузимањем;
- реши проблемски задатак користећи бројевни израз или једначину;
- уочи и речима опише правило за настајање бројевног низа;
- чита и користи податке представљене табеларно или графички (стубичасти дијаграм и сликовни дијаграм);
- прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама;
- црта паралелне и нормалне праве, правоугаоник и квадрат;
- именује елементе угла;
- разликује врсте углова;
- подели број бројем прве десетице, са и без остатка, и провери резултат;
- изврши четири основне рачунске операције, писмено и усмено (до 1000);
- реши проблемски задатак користећи бројевни израз или једначину;
- резултат мерења дужине запише децималним бројем са једном децималом;
- чита, упореди и претвара јединице за мерење дужине, масе, запремине течности и времена;
- упореди величине (дужина, маса, запремина течности и време);
- измери површину геометријске фигуре задатом мером (правоугаоником, квадратом и троуглом);
- примењује концепт мерења у једноставним реалним ситуацијама;
- именује елементе правоугаоника, квадрата, троугла и круга;
- разликује врсте троуглова;
- опише особине правоугаоника и квадрата;
- одреди обим правоугаоника, квадрата и троугла, применом обрасца;
- конструише троугао и круг;
- преслика геометријску фигуру у квадратној или тачкастој мрежи на основу задатог упутства;
- уочи делове целине и запише разломке;
- упореди разломке са једнаким именицима.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- сви предмети

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- уџбеник Нови Логос (4 дела), Сенка Тахировић Раковић, Ива Иванчевић Илић;
- тестови који прате уџбеник

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- модели геометријских фигура;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- цртежи;
- илустрације;
- табеле;
- графички прикази;
- прибор за геометрију;
- модели јединица за запремину течности;
- предмети из окружења;
- електронски уџбеник.

ИНОВАЦИЈЕ:

- игровне активности које имају за циљ решавање задатака;
- примена примера добре праксе стечених на одговарајућим стручним усавршавањима наставника и на угледним и огледним часовима колега;
- амбијентална настава;
- практични радови.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усменим путем;
- контролне вежбе;
- практичан рад.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Обнављање градива 2. разреда	-	6	-	6
2.	Бројеви до 1000 (први део)	26	35	4	65
3.	Геометрија (први део) - праве и углови	4	5	1	10
4.	Бројеви до 1000 (други део)	21	27	4	52
5.	Мерење и мере	5	9	-	14
6.	Геометрија (други део) - геометријске фигуре	8	10	1	19
7.	Бројеви до 1000 (трећи део) разломци	2	4	-	6
8.	Обнављање градива трећег разреда	-	7	1	8
	Укупно часова	66	103	11	180
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		32	46	5	83
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		34	57	6	97
УКУПНО		66	103	11	180

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ПРИРОДА И ДРУШТВО	РАЗРЕД: ТРЕЋИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему. <p>Оперативни задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • развијање способности запажања основних својстава објеката појава и процеса у окружењу и њихове повезаности; • развијање основних научених појмова из природних и друштвених наука; • развијање основних појмова о ширем природном и друштвеном окружењу; • развијање радозналости и интересовања; • развијање елемената логичког мишљења; • развијање одговорног односа према себи, окружењу и културном наслеђу; • оспособљавање за сналажење у простору и времену; разумевање и уважавање сличности и разлике међу појединцима и групама; • коришћење различитих социјалних вештина, знања и умења у непосредном окружењу. 		
<p>ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:</p> <p>Програм предмета Природа и друштво изучаваће се два пута недељно, односно 72 часа годишње. Принцип животне близине, тзв. завичајни принцип, одређује просторну и временску блискост природних и друштвених појава и процеса, и као такав представља једну од суштинских одлика овог предмета. У трећем III разреду проучава се крај у коме ученици живе. Принцип животне близине овом програму обезбеђује високу осетљивост на контекст у коме ученици живе, односно отвореност за садржаје из учениковог окружења и флексибилност за уважавање карактеристика и одлика најразличитијих средина у којима деца живе. У том смислу предмет Природа и друштво подразумева отвореност и за садржаје од значаја за националне мањине у складу са простором проучавања природних и друштвених појава у трећем разреду - крај у коме ученици живе. Поред тога, код свих ученика треба развијати осећај богатства у различитостима међу припадницима различитих националности указивањем на постојање људи који славе другачије празнике, имају различите обичаје, културу становања, исхрану, облачење и сл. Уважавање окружења у којем ученици живе директно је у вези са уважавањем искустава и знања ученика. Ученици у процес наставе и учења улазе са идејама и представама о свету, себи и свему другом што их окружује. Изградили су их личним ангажовањем у свакодневним активностима. Крај, као простор проучавања, је територијална целина која се поклапа са границом општине. Традиционално до сада се за овај територијални ниво користио појам завичај. Зато је веома важно да полазне тачке у развоју научних идеја о природним и друштвеним појавама и процесима буду управо идеје и искуства са којима ученици долазе у школу и улазе у процес учења. Кроз разноврсне активности којима се уважава средина у којој ученици живе и њихово свакодневно искуство из конкретне средине, ученицима се омогућава да доживе и разумеју разноликост и међусобну повезаност свих чинилаца који делују у њиховом природном и друштвеном окружењу. Истовремено се подстиче њихова радозналост за откривање појава и процеса у природној и друштвеној заједници. Основна интенција наставе Природа и друштво усмерена је на развој интелектуалних, психофизичких, когнитивно-конативних и социјално-афективних сфера личности, што се одражава у наведеном циљу..</p>		

Предметни исходи Природе и друштва показују шта су ученици оспособљени да учине, предузму, изведу и обаве на крају трећег разреда захваљујући знањима, ставовима и вештинама које су развили учењем овог предмета. Исходи се остварују у спрези садржаја, метода наставе и учења и активности ученика некад унутар једне теме, а најчешће кроз више тема. Зато границе међу темама проучавања треба схватити условно и флексибилно. Неки исходи су по својој природи међупредметни и оствариваће се кроз активности у оквиру више наставних предмета, као на пример исход: По завршетку разреда ученик ће бити у стању да презентује другима информације о прикупљеним подацима (писано, усмено, помоћу ленте времена, презентацијом и/или цртежом). Ученике треба оспособљавати да самостално истражују и анализирају природне и друштвене појаве и процесе. У зависности од исхода који се жели остварити, учитељ треба да подстакне ученике на различите врсте активности које ангажују како поједина чула, тако и више чула истовремено. Синхронизација чулних утисака даје целовиту слику објеката, процеса, појава и њихову интеграцију у комплексну слику света, а уважава различитости у склоностима ученика при упознавању света и процесу учења. Ипак, учење се не завршава на чулним утисцима, већ се наставља уопштавањем ученог кроз описивање, поређење, формулисање закључака итд. У наставном процесу се, дакле, полази од несистематизованих искуствених сазнања и иде се ка општим, научно заснованим, систематизованим знањима из области природе, друштва и културе. Активности ученика потребно је прилагодити предметним исходима, специфичностима изабраних садржаја и узрасту ученика. Постепено треба повећавати ниво захтева и самосталности ученика приликом упознавања природних и друштвених појава. Стварност (природна и друштвена) која нас окружује и из које произилази садржај овог програма, заснована је на повезаности различитих појава и процеса. Због тога садржаји Природе и друштва морају да буду одраз те целовитости и повезаности појава које се изучавају. Улога учитеља је да ствара прилике за учење, а не да наставне садржаје тумачи само као биолошке, географске, историјске и друге садржаје. Поред тога, приступ настави и учењу треба да буде повезан и са логиком и методологијом научне дисциплине одакле произлази одређени садржај. Развијање система појмова подразумева континуиран рад учитеља на успостављању хоризонталне (унутар једног разреда) и вертикалне повезаности (између разреда) појмова унутар програма Природе и друштва. Важно је да се кад год је могуће приступи корелацији и интегрисаном приступу садржајима на међупредметном нивоу кроз наставне и ваннаставне облике рада и активности у школи и изван ње. Због природе садржаја предмета и датих исхода пожељно је активности организовати што чешће изван учионице, односно у ближем природном и друштвеном окружењу. За потребе овог предмета посебно су погодни: организоване посете, шетње, излети, настава у природи. Поред коришћења званично одобрених уџбеничких комплекта, у остваривању програма за Природу и друштво препоручује се коришћење шире литературе и осталих извора информација: штампаних, аудио-визуелних и електронских медија. Посебно се препоручује коришћење аутентичних природних и друштвених извора, као најверодостојнијих показатеља стварности, појава и процеса у конкретном непосредном окружењу, као и дидактичких материјала који одражавају посебности датог окружења и краја у коме ученици живе. Учитељ остварује постављени циљ и исходе кроз наставу и остале организационе форме рада у школи, без додатног оптерећења родитеља и њиховог обавезног ангажовања у остваривању програма. Родитељи могу бити добровољно ангажовани као расположиви потенцијал локалне средине, у зависности од њихових знања, могућности и хтења.

ИСХОДИ:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- идентификује облике рељефа у свом крају;
- идентификује облике рељефа и површинских вода у свом крају;
- илуструје примерима како рељеф и површинске воде утичу на живот људи у крају;
- примени правила друштвено прихватљивог понашања поштујући права, обавезе и различитости међу људима;
- повеже различита занимања и делатности са потребама људи у крају у коме живе;
- представи резултате истраживања;
- повеже врсте и значај саобраћаја у свом крају са потребама људи;
- примени правила безбедног понашања у саобраћају;
- повеже резултате рада са уложеним трудом;
- разликује чврсто, течност и гасовито стање воде у природи и свакодневном животу;
- повеже температурне промене са променама запремине и кретања ваздуха;
- прочита вредност температуре воде, ваздуха и тела помоћу термометра;
- прикаже везе међу живим бићима у различитим животним заједницама помоћу ланца исхране;
- илуструје примерима одговоран и неодговоран однос човека према животној средини;
- примени поступке (мере) заштите од заразних болести;
- сарађује са другима у групи на заједничким активностима;
- представи резултате истраживања;
- повеже резултате рада са уложеним трудом;
- се оријентише у простору помоћу компаса и оријентира из природе/окружења;
- опише пут којим се може стићи од једне до друге тачке помоћу плана насеља;
- идентификује географске објекте у свом крају користећи географску карту Републике Србије;
- користи временске одреднице (година, деценија, век) у свакодневним ситуацијама и приликом описивања догађаја из прошлости;
- прикупи и представи податке о прошлости породице и краја;
- повеже резултате рада са уложеним трудом;
- доводи у везу брзину падања тела са његовим обликом;
- повеже јачину деловања на тело са његовим пређеним растојањем;
- разликује природне и вештачке изворе светлости;
- повеже промену величине и положаја сенке са променом положаја извора светлости;
- повеже промену јачине звука са променом удаљености од његовог извора;
- изведе једноставне огледе/експерименте и повеже резултат са објашњењем/закључком;
- представи резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, Power Point презентацијом и/или цртежом и др.);
- сарађује са другима на заједничким активностима;
- разликује повратне и неповратне промене материјала;
- уочи сличности и разлике међу течностима – тече, променљивост облика; провидност; боја; густина;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- одабере материјале који по топлотној проводљивости највише одговарају употреби у свакодневном животу;
- објасни како рециклажа помаже очувању природе;
- изведе једноставне огледе/експерименте и повеже резултат са објашњењем/ закључком;
- повеже резултате рада са уложеним трудом;
- представи резултате истраживања.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Природа и друштво 3 уџбеник, Нови Логос, 2021 (А. Шикл Ерски, М. Мунитлак);
- Природа и друштво 3 - радна свеска, Нови Логос, 2021 (М. Шикл Ерски, М. Мунитлак).

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- географска карта;
- пригодни текстови;
- дечји часописи;
- енциклопедије;
- разни предмети;
- материјали и прибор за извођење огледа;
- објекти из непосредног окружења;
- илустрације;
- фотографије;
- практични радови;
- слике;
- фотографије.

ИНОВАЦИЈЕ:

- амбијентална настава;
- истраживачки рад;
- практичан рад;
- укључивање родитеља приликом израде појединих наставних средстава.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- контролне вежбе;
- петнаестоминутне вежбе;
- усмени одговори;
- ангажовање на часу;
- домаћи задаци.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Природа и друштво мога краја	10	3	2	15
2.	Услови за живот у мом крају	13	4	1	18
3.	Оријентација у простору и времену	11	4	1	16
4.	Кретање	8	3	1	12
5.	Материјали	6	3	2	11
	Укупно часова	48	17	7	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		23	7	3	33
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		25	10	4	39
УКУПНО		48	17	7	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЛИКОВНА КУЛТУРА	РАЗРЕД: ТРЕЋИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ васпитно-образовног рада у настави ликовне културе јесте да се подстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • настава ликовне културе има задатак да развија способност ученика за опажање облика, величина, светлина, боја, положаја облика у природи; • да развија памћење, повезивање опажених информација, што чини основу за увођење у визуелно мишљење; • стварање услова за разумевање природних законитости и друштвених појава; • стварати услове да ученици на сваком часу у процесу реализације садржаја користе технике и средства ликовно-визуелног изражавања; • развијање способности за препознавање традиционалне, модерне, савремене уметности; • развијати ученикове потенцијале у области ликовности и визуелности, те му помагати у самосталном изражавању коришћењем примерених техника и средстава; • развијати љубав према вредностима израженим у делима свих облика уметности; • да ствара интересовање и потребу за посећивање изложби, галерија, музеја и чување културних добара; • развијати сензибилитет за лепо писање; • развијати моторичке способности ученика. 		
ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ		
Ученици се развијају и уче кроз разноврсне активности и задатке који подстичу радозналост.		

Такође, подстичу и задовољство у истраживању, експериментисању, размишљању, повезивању, изражавању, стварању, дружењу и сарадњи. Кључни појмови су међусобно чврсто повезани и чине конструкцију, основу за развијање програма. Централни појам је простор, јер се све што видимо и доживљавамо налази у простору. Из овог појма су изведени остали кључни појмови .

Планирање наставе

Наставник има слободу да осмисли називе, број и редослед наставних тема и наставних јединица, а у складу са дидактичким принципима и условима у школи. Настава се не планира према структури уџбеника, јер ученици не уче лекције по реду, већ истражују уџбеник како би развијали међупредметне компетенције – у зависности од задатка/теме траже одговарајуће визуелне и/или текстуалне податке и информације, повезују их, пореде, стављају у нови контекст, користе их као подстицај за стварање... У настави треба да доминирају проблемски задаци који циљају више исхода и међупредметних компетенција. Задаци и активности треба да буду разноврсни и да омогуће сваком ученику да се развија у складу са својим интересовањима, искуством, потребама и потенцијалима. Осим стваралачког рада значајан је и разговор.

Остваривање наставе и учења

Материјали

Материјали, прибор, технике и савремена технологија су средства која се користе у процесу визуелног описмењавања. Наставник кратко објашњава и показује како се припремају, користе, чисте, одлажу или преносе и пружа друге неопходне информације. Одабрани садржаји ове целине интегришу се са садржајима других целина . Све одабране садржаје је потребно повезати са причом о томе како се развијају креативне идеје, односно шта све може подстаћи (мотивисати) да стварају.

Споразумевање

Циљ учења предложених садржаја је оспособљавање ученика за правилну, учтиву, добронамерну, ефектну и ефикасну комуникацију. Предложене вежбе су фокусиране на невербално изражавање мимиком и телом. Наставник објашњава да се и без говора, лицем и телом, може пренети порука, испричати прича или насликати слика Нека бића комуницирају само визуелно. Визуелни знаци у природи омогућавају живим бићима да преживе. Визуелни језик који користе људи је најсложенији – слике користимо и да бисмо нешто продали, забавили друге, изазвали одређене емоције, помогли угроженима, навели друге да размишљају о важним темама... Наставник показује познате знаке које ученици виђају у окружењу, а затим и оне који се често виђају на амбалажама и производима и разговара са ученицима о томе зашто је важно да разумеју те слике.

Затим се разговора о сложенијим знацима и симболима (заставе, грбови, амблеми).
Композиција

У овој целини су груписани садржаји везани за организацију композиције. Ученици треба да знају да је ликовна композиција целина коју је створио уметник и да се делови композиције називају ликовни елементи (ученици су упознати са обликом, линијом, бојом и текстуром).

Простор

Предложени садржаји су везани за истраживање и обликовање простора. Ученици треба да разговарају о отвореном и затвореном простору и елементима који га чине, затим и да га ликовно представе.

Праћење и вредновање наставе и учења

На почетку сваког задатка/ активности наставник кратко информише ученике шта ће учити и зашто то уче. По завршетку рада излажу се сви радови како би ученици могли да пореде решења и уче једни од других. Самопроцена радова је вербална или писана. Наставник тражи од ученика да усмено опишу свој рад или да напишу нешто о свом раду.

ИСХОДИ:

- разматра, у групи, шта и како је учио/учила; поштује инструкције за припремање, коришћење, одржавање, одлагање материјала и прибора;
- примени стечена знања о композицији (више делова у целини) и да компоује ликовну композицију од датих елемената, изрази своје доживљаје, емоције, имагинацију и запажања одабраним материјалом, прибором и техникама;
- изрази своје доживљаје, емоције, имагинацију и запажања;
- распореди облике, боје и линије креирајући оригиналне композиције;
- преобликује, самостално или у сарадњи са другима, амбалажу и предмете за рециклажу мењајући им употребну функцију;
- користи одабране податке и информације као подстицај за стваралачки рад;
- користи савремене технологије у ликовном изражавању.
- протумачи једноставне визуелне информације из свакодневног живота и света око нас;
- распореди облике, боје, линије и речи креирајући јасну визуелну поруку, разуме и примењује међусобну повезаност покрета, игре и звука и утицај уметности на друге облике живота;
- тимским радом проналази различита композициона решења.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Природа и друштво;
- Музичка култура;
- Математика

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- уцбеник ликовна култура 3, за трећи разред

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- аудио-визуелна;
- мануелна;
- текстуална

ИНОВАЦИЈЕ:

- примери добре праксе са одслушаних вебинара

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- излагање готових радова и постављање на пано;
- естетско вредновање;
- посматрање;
- међусобно оцењивање;
- самооцењивање.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Материјали	21	7	-	28
2.	Композиција	16	8	-	24
3.	Споразумевање	4	8	-	12
4.	Простор	6	2	-	8
	Укупно часова	47	25	-	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		23	13	-	36
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		24	12	-	36
УКУПНО		47	25	-	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ:

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

РАЗРЕД:

ТРЕЋИ

ОДЕЉЕЊА:

1, 2, 3, 4

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Повезаношћу са осталим васпитно-образовним подручјима, настава физичког васпитања треба да допринесе интегралном развоју личности ученика, развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења и навика у свакодневним и специфичним условима живота.

Задаци:

- подстицање раста и правилног развоја;
- стицање, развијање и усавршавање моторичких способности;
- формирање морално-вољних квалитета личности;

- оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота;
- стицање и развијање свести о потреби чувања здравља и заштити природе и човекове околине.

ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ

Физичко и здравствено васпитање изучаваће се три пута седмично, односно 108 часова годишње. Број часова по наставним темама планира се на основу процене наставника, материјално-техничких и просторних услова.

Програм предмета физичког и здравственог васпитања састоји се од три предметне области:

- физичка способност;
- моторичка вештина;
- физичка и здравствена култура.

Програм трећег разреда базиран је на континуитету усвојених знања, вештина, ставова и вредности научених у претходним разредима.

Основни принципи реализације наставе:

- јасноћа наставног процеса;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;
- избор рационалних облика и метода рада;
- избор вежби усклађен са програмским садржајима и исходима;
- функционална повезаност делова часа - унутар једног и више узастопних часова одређене наставне теме.

При избору облика рада узимају се у обзир просторни услови, број ученика на часу, опремљеност справама и реквизитима и планирана динамика рада. Избор дидактичких облика рада биће у функцији ефикасне организације и интензификације часа у циљу достизања постављених исхода.

ИСХОДИ:

- примени једноставне двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања);
- прати промене у тежини и висини код себе и других;
- коригује сопствено држања тела на основу савета наставника;
- правилно држи тело;
- правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања;
- комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу;
- одржава равнотежу у различитим кретањима;
- правилно подиже, носи и спушта терет;
- изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу;
- изведе дечји и народни плес;
- правилно изводи и контролише покрете у различитим кретањима;
- користи терминологију вежбања;
- поштује правила понашања на вежбалиштима;
- поштује мере безбедности током вежбања;
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима;
- примени правила игре;

- навија и бодри учеснике у игри на начин који никога не вређа;
- прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења;
- уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања и у другим ситуацијама;
- препозна здравствено стање када не треба да вежба;
- примењује здравствено - хигијенске мере пре, у току и након вежбања и у другим животним ситуацијама;
- уредно одржава простор у коме живи и борави;
- користи здраве намирнице у исхрани;
- повезује различита вежбања са њиховим утицајем на здравље;
- препозна лепоту покрета у вежбању;
- се придржава правила вежбања;
- вреднује сопствена и туђа постигнућа у вежбању;

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Природа и друштво;
- Музичка култура;
- Математика;
- Грађанско васпитање

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Физичко васпитање – приручник за учитеље за 3. разред основне школе, година издања: 2006, аутор: Габријела Крагујевић

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- све справе и реквизити којима располаже физкултурна сала користе се у реализацији наставних јединица

ИНОВАЦИЈЕ:

- међуодељенска такмичења;
- укључивање родитеља у наставу Физичког и здравственог васпитања;
- амбијентална настава;
- разговори и презентације на тему значаја физичке активности и чувања природне средине од загађења;
- за наше здравље и развој.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- труд и активност на часу;
- резултати;
- постигнућа;
- тимски дух;
- фер спортски дух;
- индивидуални успеси.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Физичке способности	-	6	-	6
2.	Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине	42	57	3	102
3.	Физичка и здравствена култура	На свим часовима			
	Укупно часова	42	63	3	108
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		24	23	2	49
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		18	40	1	59
УКУПНО		42	63	3	108

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МУЗИЧКА КУЛТУРА	РАЗРЕД: ТРЕЋИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Општи циљ наставе музичке културе је развијање интересовања за музичку уметност и упознавање музичке традиције и културе свога и других народа.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • оспособљавање за разумевање могућности музичког изражавања; • развијање осетљивости за музичке вредности; • неговање способности извођења музике (певање/свирање); • стицање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музичких порука; • подстицање стваралачког ангажовања у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање музике); • развијање критичког мишљења; • упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности. 		
ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ		
<p>Исход предмета Музичка култура указује на стално прожимање свих области и програмских садржаја. Нагласак у свакој од области је на развоју способности код ученика да комуницирају са другима кроз слушање, извођење и стварање музике као и способности да изражавају своје мисли и осећања кроз музику. Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Музичке активности су говор у ритму, певање, свирање, покрет уз музику, слушање музике и видови стваралаштва. Препоручени музички садржаји (песме, музичке игре, ритмички и мелодијски аранжмани, композиције за слушање музике) остављају простор за избор других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника.</p>		

Да би достигао програмске исходе, наставник реализује наставу користећи слушање, глас, покрет и музичке инструменте. Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз рад у групама и у одељењу, као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање. Наставни програм омогућава да се, поред наведених композиција за слушање и извођење, могу користити и композиције које нису наведене, односно, наставник има могућност да максимално до 30%, по слободном избору, одабере композиције за слушање и извођење водећи рачуна о примерености наставним садржајима, узрасту ученика, њиховим могућностима и интересовањима, естетским захтевима, исходима и локалитету на коме се налази школска установа. Однос између понуђених композиција и примера из друге литературе треба да буде најмање 70% у корист понуђених. Из поменутог разлога, у програму наставе и учења се налази већи избор наставног материјала (за слушање и извођење) у односу на годишњи фонд часова предмета Музичка култура.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

Музика у функцији здравља и музички бонтон На сваком часу ученике треба упућивати да правилно седе, а вежбе дисања организовати кроз интересантну причу и игру. (Опонашање раличитих зв. укова из непосредног окружења Лепота певања зависи од јасноће и развојности текста. Вежбе за правилну дикцију најпримереније је остварити изговором брзалица. Извођењем брзалица, поред јасног изговора, развија се пажња и концентрација – пожељни пратиоци сваког музичког извођења).

Планирање наставе и учења

Планирање наставе и учења обухвата израду годишњег плана наставе и учења, оперативних планова (на нивоу месеца) и планирање часова, односно припреме за час. Годишњи план креира се у форми гантограма и садржи број часова по областима распоређених по месецима, а у складу са годишњим фондом часова. Оперативни план садржи рубрику са операционализованим исходима, дефинисаним наставним јединицама, рубрику за планирану међупредметну повезаност, евалуацију квалитета испланираног и друге елементе према процени наставника. Приликом креирања годишњег и оперативних планова неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе. Припрема за час подразумева дефинисање циља часа, дефинисање исхода у односу на циљ часа, планирање активности ученика и наставника у односу на циљ и дефинисане исходе, планиране начине провере остварености исхода, избор наставних стратегија, метода и поступака учења и подучавања (водећи рачуна о предзнању, тј. искуству ученика, које ће ученицима омогућити развијање знања и вештина предвиђених дефинисаним исходима).

Остваривање наставе и учења

Процес учења базира се на избору најупечатљивијих музичких примера (за слушање или извођење музике), који имају задатак да активирају свесну активност, фокусирају пажњу ученика, иницирају процес мишљења и креирају одговарајући емоционални доживљај.

Слушање музике

Слушање музике је активан психички процес који подразумева емоционални доживљај и мисаону активност. Композиције које се слушају својим трајањем и садржајем треба да одговарају опажајним могућностима ученика. Композиције које се слушају својим трајањем и садржајем треба да одговарају опажајним могућностима ученика. Композиција се први пут увек слуша у целини (демонстративно слушање), са унапред постављеним задатком за слушање музике – уочавање извођачког медија: инструментално или вокално (соло, групно) или оркестарско музицирање. Свако следеће слушање (три до четири пута) је фрагментарно у оквиру кога се издвајају упечатљиве целине и анализирају носећи елементи музичког дела - у случају литерарног садржаја (текстуална анализа), понављања, мелодија, темпо, ритам (аналитичко слушање).

Избор композиција за слушање:

- државна химна;
- светосавска химна;
- школска химна;
- народне песме;
- традиционалне дечје игре;
- народно коло...

Извођење

Једноставне композиције и модели за певање могу се и свирати. У извођењу инструменталних аранжмана ученике делити у две или више група.

Стваралаштво

Дечје музичко стваралаштво подстиче музичку машту, утиче на развој стваралачког мишљења, продубљује интересовања и тако доприноси квалитетнијем остваривању позитивних исхода наставе.

Извођење:

- компоновање мелодије на задати текст;
- илустрацију доживљаја музике;
- одабир познатог музичког садржаја у односу на литерарни.

Сви видови музичког стваралаштва реализују се искључиво по слуху, без записивања.

Праћење и вредновање наставе и учења

На часовима музичке културе најбитније је развијање музичких способности и вештина.

Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка тумачењу. Из тих разлога не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- опише своја осећања у вези са слушањем музике;
- примењује правилан начин држања тела и дисања при певању;
- изговара бројалице у ритму, уз покрет;
- пева по слуху песме различитог садржаја и расположења;
- наведе особине тона;
- свира по слуху ритмичку и мелодијску пратњу своје омиљене песме;
- осмисли једноставну мелодију на краћи задати текст;
- поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;
- самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације;
- коментарише своје и туђе извођење музике;
- опише своја осећања у вези са слушањем музике;
- изговара бројалице у ритму, уз покрет;
- пева по слуху песме различитог садржаја и карактера;
- наведе особине тона и основне музичке изражајне елементе;
- комуницира са другима кроз извођење музичких игара;
- примењује правилан начин држања тела и дисања при певању;
- изговара текст песме у ритму, уз покрет;
- препозна музичку тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу;
- поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;
- осмисли једноставну мелодију на краћи задати текст
- коментарише своје и туђе извођење музике;
- повезује карактер дела са избором инструмента и музичким изражајним елементом;
- опише своја осећања у вези са слушањем музике;
- примењује правилан начин држања тела и дисања при певању;
- пева по слуху песме различитог карактера и расположења;
- поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;
- коментарише своје и туђе извођење музике;
- наведе особине тона и основне музичке изражајне елементе;
- повезује почетне тонове песме - модела са тонском висином;
- свира по слуху и из нотног текста ритмичку и мелодијску пратњу;
- самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације;
- примењује правилан начин држања тела и дисања при певању;
- пева по слуху песме различитог карактера и расположења;
- поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;
- коментарише своје и туђе извођење музике;

- осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу;
- самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације;
- учествује у школским приредбама и манифестацијама.
- комуницира са другима кроз извођење музичких игара;
- препозна музичку тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу;
- наведе особине тона и основне музичке изражајне елементе;
- разликује инструменте по боји звука и изражајним могућностима;
- повезује карактер дела са избором инструмента и музичким изражајним елементима.
- опише своја осећања у вези са слушањем музике;
- примењује правилан начин држања тела и дисања при певању;
- пева по слуху песме различитог карактера и расположења;
- поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;
- коментарише своје и туђе извођење музике;
- комуницира са другима кроз извођење традиционалних игара уз покрет;
- повезује почетне тонове једноставних наменских песама са тонском висином;
- свира из нотног текста мелодијску пратњу;
- поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;
- изабере одговарајући музички садржај (од понуђених) према литерарном садржају;
- самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Ликовна култура;
- Физичко и здравствено васпитање;
- Математика;
- Свет око нас.

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Учбеник - Музичка култура за трећи разред основне школе (мр Драгана Михајловић Бокан, Марина Ињац)

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- CD плејер;
- CD 1 и CD 2;
- рачунар;
- пројектор;
- звучници;
- платно.

ИНОВАЦИЈЕ:

- мултимедијални PDF учбеник;
- дигитализација;
- тематска настава;
- угледно-огледна активност.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода, примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Зналци музикалци	-	2	-	2
2.	Ухвати ритам	8	1	-	9
3.	Музикалне степенице	11	1	-	12
4.	На крилима песме	7	1	-	8
5.	Србијо, наша најлепша песмо	3	1	-	4
6.	Музички бонтон	1	-	-	1
	Укупно часова	30	6	-	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		14	3	-	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		16	3	-	19
УКУПНО		30	6	-	36

2.6.1. ПРОГРАМ ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС	РАЗРЕД: ТРЕЋИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<ul style="list-style-type: none"> • упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; • мотивисање ученика за похађање часова верске наставе; • пружити ученицима основна знања о учењу Цркве о стварању света; • омогућити ученицима да разумеју да Бог ствара природу и човека, јер жели да их воли и да буде са њима заједно; • пружити ученицима могућност да разумеју да је човек у природној вези са свим оним што је Бог претходно створио, али да се разликује од свих створених бића; • објаснити ученицима да је човек икона Божја (сличан Богу) зато што је створен као слободна личност и једини позван да буде домаћин света; • омогућити ученицима да увиде разлику између Бога и створене природе; • омогућити ученику да увиди да је Бог створио свет из љубави; • омогућити ученику да увиди да се Бог брине о свету; • омогућити ученику да разуме да је Бог из бриге према свету и човеку послао свога Сина у свет; • пружити ученицима основ за разумевање да се лични однос са Богом остварује кроз служење Богу и ближњима; 		

- пружити ученицима основ за разумевање да природи и човеку вечно постојање дарује Бог;
- омогућити ученику да увиди да су светитељи најбољи пример односа човека са Богом;
- пружити ученицима основна знања о Светоме Сави као нашем примеру служења;
- ученицима пружити основ за разумевање да хлеб и вино, наши дарови, представљају свет у малом;
- ученицима пружити основ за разумевање разлога приношења Богу хлеба и вина на Литургији;
- пружити основ за разумевање да се на Литургији молимо за спасење целог света;
- омогућити ученицима да увиде да се на Литургији остварује спасење човека и света;
- ученицима пружити основ за разумевање да нас Христос толико воли да је дао свој живот за нас и да је васкрсао да победи смрт за нас;
- ученицима пружити неопходно знање да разумеју да је човек одговоран за очување природе;
- омогућити ученицима да увиде на које све начине људи данас уништавају природу, тј. да увиде да загађење природе потиче од човека;
- омогућити ученицима да разумеју да је човек позван од Бога да брине о природи;
- упознати ученике са примерима изражавања љубави према природи;
- развијати код ученика скромност;
- установити обим и квалитет знања стечених у току школске године из Православног катихизиса

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Катихизација као литургијска делатност - заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација ("знања о вери"), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонована наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе - узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.

ИСХОДИ:

- Ученик је у стању да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 3. разреда основне школе.
- Ученик је у стању да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.
- Ученик је мотивисан да активно учествује на часовима верске наставе.
- Ученик је у стању да препозна неке елементе библијске повести о стварању света.
- Ученик је у стању да препозна и именује иконе на којима су представљени дани стварања света, на основу библијске повести.
- Ученик је у стању да увиди да је свет скуп конкретних врста живих бића која су уједињена, једна другима потребна и да она чине велику заједницу љубави - Цркву.
- Ученик је у стању да објасни да је свет створен љубављу Божјом.
- Ученик је у стању да разуме да се права слобода изражава као љубав према другим људима, природи и Богу бити подстакнут да развија љубав према ближњима, природи и Богу.
- Ученик је у стању да искаже жељу и свест о важности бриге према ближњима и природи.
- Ученик је у стању да зна да је Бог створио свет из љубави и да објасни како зна да Бог воли свет.
- Ученик је у стању да препозна да Бог брине о свету и да наведе примере Божјег старања о свету.
- Ученик је у стању да увиди кроз своје креативне способности да је човек сличан Богу.
- Ученик је у стању да увиди да Бог жели да свет постоји вечно.
- Ученик је у стању да увиди да су Бог, људи и природа различити, али да нису потпуно раздвојени.
- Ученик је у стању да увиди различитост која постоји између Бога и створеног света.
- Ученик зна да је Бог из бриге према свету и човеку послао свога Сина у свет.
- Ученик је у стању да увиди улогу анђела као сарадника Божјих у старању о свету.
- Ученик је у стању да увиди да је свет смртан ван заједнице са Богом.
- Ученик је у стању да увиди садржај молитве Анђелу чувару.
- Ученик усваја текст и мелодију песме „Анђели певају“.
- Ученик је подстакнут да развија свест о томе да је важан зато што га воли Бог и његови ближњи.
- Ученик је подстакнут да се труди да воли све људе (чак и оне од којих је веома различит).
- Ученик је у стању да уочи да је човек посредник између Бога и природе и да Бог са природом разговара преко човека.
- Ученик је проширио своје знање о служењу Светога Саве Богу и нашем народу.
- Ученик уочава да нема љубави без служења ближњима.
- Ученик је упознао библијску повест о Христовом служењу Апостолима.
- Ученик је подстакнут да љубав препознаје као служење.
- Ученик зна да кроз чињење дела љубави према ближњима, постаје сличан Христу и светитељима Божјим.
- Ученик препознаје да је Литургија захвалност Богу.

- Ученик је у стању да уочити да се захвалност Богу показује кроз наше дарове.
- Ученик је у стању да уочити да наши дарови хлеб и вино представљају свет у малом.
- Ученик је у стању да увиди везу Литургије и спасења човека и света.
- Ученик је проширио своја знања о празнику Васкрсења.
- Ученик је у стању да увидити шта за створену природу значи Христово Васкрсење.
- Ученик је у стању да усвојити текст и мелодију песме „Људи ликујте“.
- Ученик је подстакнут да учествује на Литургији како би показао Богу да жели да буде у заједници са Њим.
- Ученик је подстакнут да у себи развија осећај захвалности према Богу и ближњима.
- Ученик је у стању да препозна личну одговорност за творевину.
- Ученик је у стању да увиди да се загађењем наше околине, загађује цео свет.
- Ученик је у стању да увиди да се на православним иконама стварања света и човека, приказује зависност природе од човека.
- Ученик је у стању да препозна представе које приказују догађаје везане за стварање света.
- Ученик је у стању да уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса трећег разреда основне школе.
- Ученик је подстакнут на очување природе и своје животне средине.
- Ученик је подстакнут да гледа на природу као на Божју творевину.
- Ученик је подстакнутица уреди школски простор изабраним радовима везаним за стварање и очување света.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА:

- Српски језик;
- Свет око нас;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Грађанско васпитање.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Православни катихизис, за 3. разред основне школе, Епископ Игњатије Мидић, Завод за уџбенике

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- CD плејер;
- рачунар;
- пројектор;
- темпере;
- бојице;
- постери;
- иконе.

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена дигиталних компетенција (веб-алата)

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- усмено испитивање;
- писмено испитивање;
- посматрање понашања ученика.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Увод	-	-	1	1
2	Бог ствара свет и човека	5	1	1	7
3	Бог нас воли	5	2	-	7
4	Заједница Бога и света кроз човека	4	3	-	7
5	Литургија - преображени свет	5	2	-	7
6	Човек и природа	3	3	1	7
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		11	5	2	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		11	6	1	18
УКУПНО:		22	11	3	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ	РАЗРЕД: ТРЕЋИ	ОДЕЉЕЊЕ: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<ul style="list-style-type: none"> • подстицање развоја личности и социјалног сазнања код ученика. Предмет ученицима пружа могућност да постану активни учесници у процесу образовања и васпитања и да изграде сазнања, умења, способности и вредности неопходне у формирању одговорне и креативне личности; • да буду отворени за сарадњу, да поштују себе и друге. • оспособљавање ученика за групни рад, договор и сарадничке односе са вршњацима и са одраслима; • подстицање самопоуздања, личне одговорности; • развијање сазнања о себи, потребама, осећањима, свести о личном идентитету; • развијање свести о потреби уважавања различитости и особености; • уочавање и превазилажење стереотипа везаних за пол, узраст, изглед, понашање, порекло; • оспособљавање ученика за ненасилно решавање сукоба; • упознавање ученика са дечјим правима и њихово уважавање; • развијање и неговање еколошке свести. 		
ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:		
Планирање наставе и учења		
Изборни програм Грађанско васпитање за трећи разред (36 часова годишње) организован је, као и програми за претходна два разреда, по моделу спирале што значи да су садржаји дати у исте четири области:		
<ul style="list-style-type: none"> • Људска права; 		

- Демократско друштво;
- Процеси у савременом свету;
- Грађански активизам.

Теме се проширују и продубљују, а исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. Све четири области су једнако важне, а наставник их, у непосредном раду са ученицима, интегрише јер између њих постоји природна веза.

Остваривање наставе и учења

Програми Грађанског васпитања у првом циклусу, по свом циљу и концепцији, најближи су програмима обавезног предмета Природа и друштво. Како ученици расту, повећавају се и њихове когнитивне, емотивне и социјалне способности да упознају појаве у свету који их окружује. Зато у трећем разреду програм предвиђа проучавање појава из ширег окружења, односно локалне заједнице како се она назива у овом изборном програму. Сам појам локалне заједнице, у овом програму, се посматра као простор у коме грађани у највећој мери задовољавају своје потребе и остварују своја права, а не као дефинисана територијална површина у оквиру организације државне управе. У трећем разреду ученици проширују свој радијус кретања и сваким даном све боље упознају своју локалну заједницу. Знају где је пошта или где су спортски терени, где се иде код лекара или у куповину. Међутим, недовољно познају ко је обезбедио воду, направио пут или организовао превоз људи, одношење ђубрета, сређивање парка или чишћење снега на улицама. Садржај овог програма треба да омогући ученицима да се упознају и са тим аспектом комуналног живота грађана у некој локалној заједници, а које се међусобно могу врло разликовати (сеоска, приградска, градска) о чему ће наставник свакако водити рачуна и прилагођавати садржај и активности. Од ученика се очекује не само да упознају локалну заједницу већ и да имају критички однос према њој, у смислу да промишљају шта све недостаје или није довољно развијено како би она у што већој мери задовољавала потребе свих грађана који ту живе (више паркова, пешачких прелаза, биоскоп, базен, тржни центар, играоница...). У тим активностима ученике треба подстицати да мисле и о потребама других, а не само о сопственим, и да јачају свест и осетљивост за специфичне разлике међу људима у заједници по полу, узрасту, здравственом стању, образовању, националности, вери. Да та осетљивост постоји показују њихови одговори у којима се залажу да у њиховој локалној заједници буде амбуланта, звучни семафори за слепе, паркинг за инвалиде, црква или библиотека. Програм предвиђа да ученици боље упознају и различита удружења грађана којих има велики број чак и у сасвим малим срединама. Прича о удружењима грађана има за циљ подстицање осећаја припадности заједници и спремности за удруживање са другима како би боље функционисали и боље се осећали у својој заједници. Упознавање ученика са солидарношћу и волонтирањем треба да обезбеди јачање вредности заједништва, хуманости, личне одговорности и поштовања различитости у оквиру локалне заједнице којој природно припадамо.

Ученицима ће посебно бити интересантно уколико буду у прилици да се упознају са особама које су својим понашањем то и показале. На пример, може се организовати разговор са особом која је велики број пута дала добровољно крв и са особом која је примила туђу крв што јој је спасло живот. Такође, ученицима би био интересантан и сусрет са особом/особама које су на свом поседу изградиле азил за незбринуте животиње и о њима брину док их не удоме. Програм пружа велике могућности да се ученици током целе школске године укључују у различита дешавања у локалној заједници (традиционални вашари, посела, изложбе, дружења, смотре, фестивали, такмичења, сусрети...) и јачају везе са другим грађанима (старијим, болесним, друге вере, друге нације...). Кроз различите активности и примере потребно је ојачати ученике да разликују саосећање, сажаљење и солидарност. Као илустрацију наводимо пример односа према слепим особама где ученицима треба да буде јасно да је саосећање кад осећамо колико им је тешко да се самостално крећу улицама уз помоћ белог штапа, да је солидарност када осмишљавамо како помоћи тим лицима да се лакше крећу самостално, а да је сажаљење вид дискриминације у коме се слепе особе доживљавају као мање способне, другачије, мање вредне или јадне. Многи су примери где се дискриминација по различитом основу може довести у везу са предрасудама и стереотипима али је на овом узрасту најпогодније о томе говорити на примеру дечака и девојчица, мушких и женских послова, односа према Ромима, деци која похађају школу по индивидуалном образовном плану или имају било коју сметњу у развоју.

Ови исходи су врло важни јер подржавају развој осетљивости ученика за различите видове неуважавања и непоштовања што је основ за постизање исхода програма у следећим разредима, а који имају за циљ даље неговање друштвене свести и одговорности. Из тог разлога програм за трећи разред предвиђа акцију солидарности у локалној заједници која захтева да ученици „изађу“ из школе, пронађу особе или групе којима је потребан неки вид помоћи и осмисле на који начин ће исказати своју солидарност с њима. То не морају бити велике акције, довољно је организовати да ученици наизменично посећују неку старију особу о којој нема ко да брине и доносе јој неопходне намирнице, проводе време у разговору са њом, обележе рођендан и празнике или помогну око кућних послова, одласка лекару... Своју активност треба да прате и да је документују. Смисао оваквих акција је не само да ученици боље препознају потребе других који често живе, више или мање, невидљиво ту око нас, већ и да осете ефекте заједничког рада и задовољство у пружању помоћи. Као погодан мотив оваквих акција може се користити позната мисао Душка Радовића: „Наше мало може бити много онима који немају ни мало“. Истраживање може бити окончано припремом изложбе која би садржала фотографије и текстове из новина, књига о том догађају. У програму су наведени садржаји које наставник може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада али увек имајући у виду исходе које треба достићи. Они су тако дати да одговарају узрасту ученика и да су мерљиви, проверљиви, односно наставник може, пратећи активности ученика, лако да утврди да ли их они остварују и у којој мери.

Најчешће су на нивоу примене што значи да се знање и разумевање подразумевају јер без тога нема примене. Такав приступ одговара концепту Грађанског васпитања од кога се очекује да код ученика развија конативну, вољну компоненту која долази до изражаја у понашању. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање општег циља програма и развоја међупредметних компетенција. Између исхода постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода што се препознаје у томе да се неки исходи у истој или сличној формулацији налазе у програмима за више разреда. У процесу планирања наставе и учења наставник се руководи, превасходно, исходима које ученици треба да достигну. Приликом избора активности, како наставника тако и ученика, треба имати у виду да свака од њих се може вишеструко искористити. На пример, у оквиру скоро свих активности на различитим садржајима могућ је допринос остваривању исхода који се односе на комуникацију, осетљивост за различитост, сарадњу, поштовање правила, доношење одлука. То значи, да за такве исходе нису потребни посебни садржаји, активности и часови. Њихово остваривање одвија се постепено, спонтано и то не само кроз избор садржаја већ и кроз избор одговарајућих начина рада. Достизање исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника. Наставници су у прилици да бирају: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције као и да сами осмисле неке друге активности. Радионице треба да започињу причом која је блиска искуству ученика, а садржи неку врсту заплета (моралну дилему или сукоб потреба и/или вредности) као повод за дискусију у пару или у мањој групи, а завршава разменом у целој групи. Циљ је да се пружи могућност сваком ученику да преиспита своје мишљење и деловање због појаве конфликта између његове тачке гледишта и тачке гледишта која је различита од његове. Зато се може рећи да активности на часу треба тако да теку да обезбеде искуствено учење. Грађанско васпитање је део ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је повезано са другим предметима, ваннаставним активностима и етосом школе. Овај програм корелира са предметима Српски језик, Природа и друштво, Ликовна и Музичка култура и зато је сваки вид тематског планирања добродошао.

Праћење и вредновање наставе и учења

Оцењивање ученика у Грађанском васпитању се остварује у складу са Правилником о оцењивању у основној школи. Оно је **описно** и подразумева да ученици имају увид у своје напредовање и то не само у остваривању исхода из овог програма већ и у развоју неколико међупредметних компетенција, посебно компетенције за Одговорно учешће у демократском друштву. Како је највећи број активности ученика у оквиру часова овог изборног програма организован кроз групни рад, то значи да наставник треба да има јасне критеријуме праћења напредовања који су и ученицима познати.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- сарађује са вршњацима у групи;
- одговорно приступа обавезама, упознаје своје способности и унапређује их;
- схвата повезаност права и обавеза која произилазе из дечјих права;
- уважава различитости међу људима;
- разликује насилно од ненасилног понашања;
- препознаје значај очувања животне околине и понаша се у складу са наученим.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- сви наставни предмети и ваннаставне активности

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- „Буквар дечјих права“, Љ. Ршумовић

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- наведена литература и наставна средства која ученици сами израде (пано, плакат)

ИНОВАЦИЈЕ:

- посета културно - историјским установама (амбијентална настава)

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- укључивање у дискусију и сарадња са вршњацима (у групи)

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Уважавање личности и особености; уочавање и превазилажење стереотипа	-	-	15	15
2.	Пријатељство и моралне дилеме	-	-	5	5
3.	Појединац и заједница; правила која регулишу живот у заједници; развијање моралног расуђивања	-	-	10	10
4.	Заштита од насиља; ненасилно решавање сукоба; развијање моралног расуђивања	-	-	4	4
5.	Развијање еколошке свести, брига о биљкама и животињама	-	-	2	2
	Укупно часова	-	-	36	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		Обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	18	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ				18	18
УКУПНО				36	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ	РАЗРЕД: ТРЕЋИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
---	--------------------------	--------------------------------

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Ваннаставне активности представљају остале облике образовно-васпитног рада и могу бити: научне, друштвене, уметничке, техничке, хуманитарне, културне, спортске и друге активности у складу са просторним и људским ресурсима. У циљу јачања образовно-васпитне делатности школе, подстицања индивидуалних склоности и интересовања ученика, садржајног и целисходног коришћења слободног времена, као и ради богаћења друштвеног живота и разоноде ученика, развијања и неговања другарства и пријатељства, школа је у обавези да реализује ваннаставне активности ученика. Ваннаставне активности у школи обухватају активности ученика које доприносе испољавању, задовољавању и даљем развоју друштвености, индивидуалних склоности, способности и интересовања ученика. Циљ ваннаставних активности је да у остваривању општег циља васпитања, допринесу формирању аутономне, стваралачке, радно слободне, критичке, одговорне и друштвено ангажоване личности.

Образовни-васпитни задаци ваннаставних активности ученика су:

- изградња правилног односа према раду и учењу, производима људског рада и формирање радних навика;
- развој предузетничких компетенција;
- подстицање и развијање самоиницијативе, самосталности и стваралаштва, интелектуалне радозналости, истраживачких склоности и жеље за новим сазнањима у свим областма науке, технике, културе, уметности, спорта и друштвеног живота;
- оспособљавање ученика за рационалну организацију, програмирање и планирање рада слободних активности и слободног времена;
- подстицање разноврсних позитивних интересовања и склоности ученика и њихово професионално усмеравање;
- развијање еколошке свести и активан однос према заштити и унапређењу животне средине;
- развијање љубави и поштовања према човеку, неговање разумевања за проблеме својих другова, развијање племенитих осећања, пажње и бриге за млађе и за старе и немоћне особе;
- оспособљавање ученика за испуњавање слободног времена садржајима из области науке, технике, културе, уметности, спорта - забавом, игром и разонодом;
- развијање физички здраве, емоционално стабилне и издржљиве личности.

ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

У трећем разреду ученици се развијају и уче кроз разноврсне активности и задатке који подстичу радозналост и задовољство у истраживању, експериментисању, размишљању, повезивању, изражавању, стварању, дружењу и сарадњи. План и програм ових активности предлаже Одељенско веће трећег разреда и саставни је део Годишњег плана рада школе и школског програма. Кључни појмови су међусобно чврсто повезани и могу се повезати са појмовима из свакодневног живота, уметности и других програма. Приликом планирања интегрисане наставе наставник одређује кључне појмове и потпојмове наставне јединице тако што их бира из програма свих предмета.

Планирање наставе и учења

Називи, број и редослед наставних тема нису фиксни (прописани или препоручени) да би се омогућило планирање интегрисане и пројектне наставе. Наставник планира број и редослед наставних тема, као и број часова за реализацију сваке теме. У настави треба да доминирају ликовни задаци који циљају више исхода и међупредметних компетенција.

Остваривање наставе и учења

Програм није организован по предметним областима, јер није пожељно, одвојено изучавати садржаје различитих предметних области. Уместо тога је изложен опис предмета, без стриктне поделе на области учења. Слободне активности Реализују се према интересовању ученика. Сачињава се посебан програм при чему се узимају у обзир материјални и просторни услови рада, узрасне карактеристике и способности ученика.

Развој ученика

Настава је индивидуализована и усмерена на целокупан развој ученика, а пре свега на развијање опажања и памћења, креативност, стваралачко мишљење, еманципације, свести о општем и личном добру, толеранције, способности сарадње, естетичких критеријума, моторике и индивидуалних способности. Све почиње опажањем: креативно изражавање, посматрање уметничког дела и вредновање. Посматрање, истраживање и стварање изрази су надахнућа, али и примене знања о ликовним елементима, њиховим односима развијају креативне потребе ученика и ликовни говор. Нужно је развијати код ученика знатижељу, мотивисаност, отвореност за нова искуства, осетљивост за проблеме, самопоуздање а од спознајних функција: флексибилност, спознају, оригиналност, и памћење.

Креативност

Сваки ученик има потенцијал који може да развија, не само даровити ученици, ако му се пружи прилика. У настави се примењују технике за развој креативности. Поред вербално-текстуалних метода (монолог, дијалог и рад са текстом) и показивачке методе истичу се примена метода сазнавања кроз праксу и откривачка и проблемска метода (учење путем открића и увиђања). Важно је да ученици стичу свест о на који начин се долази до идеја за стваралачки рад, мотивацији, као и да та искуства могу применити у различитим ситуацијама Основни услов за развој кретивности су мотивациони садржаји који подстичу интересовање, позитивну емоционалну рекцију и имагинацију ученика.

Опажање

Опажање се темељи на знању и осећањима ученика. Наглашава се ликовно-естетска перцепција (ликовни и тактилни опажаји, сажнања и осећаји у којима ученици проналазе смисао у комуникацији са околином и уметничким ликовним делима). Задаци сваке наставне јединице развијају способност посматрања и уочавања карактеристика ликовних елемената кроз бројне ликовне примере. Ученици се подстичу да изразе оно што су истраживали речима и ликовно-техничким средствима.

Ликовне технике и материјали

Ликовне технике и материјали се обрађују кроз кратко упутство и савете током рада. Наставник указује ученицима и на основна својства и карактеристике материјала и прибора. Учење се заснива на самосталном истраживању (и у сарадњи са другима) изражајних могућности техника, прибора и материјала.

Праћење и вредновање наставе и учења

Оцењивање се врши према Правилнику о оцењивању. Програм подржава индивидуални развој ученика и напредовање ученика током целе школске године. Напредак ученика се прати са циљем да би наставник подржао развој потенцијала сваког ученика. За успешно процењивање радова ученика у први план се ставља стваралачки процес, којим се дошло до неког продукта који је зависио од маште и инвентивности ученика, труда и преданости, довитљивости и спретности а не само коначан резултат - продукт. Када се обавештавају ученици о њиховом напретку користе се подстицајни изрази и ученици се упознају са аспектима оцене како би могли да напредују у наредним фазама учења. Ученици морају бити упознати са циљевима и исходима учења да би им били јасни критеријуми вредновања постигнућа. Евалуација остварених резултата и самовредновање наставника остварује се кроз праћење тока часова, бележење запажања. Наставник прати развој ученика, анализира и процењује резултате и активности ученика у току ликовног изражавања, прати оствареност планираних циљева и исхода.

ИСХОДИ:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- користи различите аспекте личности (когнитивни, морални, естетски, физички, социјални, емоционални...);
- повезује, проширује и продубљује знања, развија вештине и навике стечене у школи и свакодневном животу (посебно развој општих и међупредметних компетенција);
- има правилан однос према раду и подстиче професионални развој;
- има бољи однос према школи, школским обавезама, ученичком колективу, наставницима;
- је ангажованији и има бољи однос према другим ученицима;
- сврсисходније користи слободно време;
- му је подстакнут потенцијал и задовољена интересовања;
- оспособљен за комуникацију, интеракцију и сарадњу; партиципацију, иницијативност, предузимљивост;
- оспособљен за превенцију непожељних облика понашања;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- упознаје друге и другачијије; јача толеранције на различитост.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Свет око нас;
- Математика;
- Физичко и здравствено васпитање;
- Верска настава;
- Грађанско васпитање.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- дечја штампа

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- папир А4;
- фломастери;
- ђачки прибор;
- картон.

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитализација

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, циљано систематско посматрање ученика у школи и током ваннаставних активности у функцији пружања подршке), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Годишња доба	-	-	5	5
2.	Важни датуми	-	-	6	6
3.	Те дивне животиње	-	-	17	17
4.	Свака шара лепоту ствара	-	-	8	8
	Укупно часова	-	-	36	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	18	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	18	18
УКУПНО		-	-	36	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЧАС ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ	РАЗРЕД: ТРЕЋИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ и задаци ЧОС-а: <ul style="list-style-type: none"> • понашање ученика и развој хуманизације међу људима; • елиминисање утицаја који штетно делују на здравље; • подстицање ваннаставних активности; • подстицање социјалног сазнања; • упознавање са дечјим правима; • развијање креативности; • олакшавање адаптације у школи; • развијање односа другарства и сарадње са вршњацима и одраслима; • реализација садржаја и остваривање задатака подручја здравственог васпитања; • превенција малолетничке деликвенције; • превенција болести зависности; • развијање радних навика; • развијање свести о себи и другима. 		
ИСХОДИ: Ученик ће бити у стању да: <ul style="list-style-type: none"> • учествује у хуманитарним акцијама; • разликује штетне и здраве навике у животу људи; • учествује у ваннаставним активностима и развија своје способности; • препознаје значај очувања животне околине и понаша се у складу са наученим; • зна правила лепог понашања у школи и примењује их; • унапређује своја знања и развија радне навике; • поставља себи циљеве у стицању знања и умења. 		
МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ: <ul style="list-style-type: none"> • Српски језик; • Природа и друштво; • Ликовна култура; • Музичка култура; • Физичко и здравствено васпитање; • Грађанско васпитање. 		
УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА: <ul style="list-style-type: none"> • часописи за децу; • пригодни текстови из Читанке; • енциклопедије. 		
НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: <ul style="list-style-type: none"> • панои и плакати; • пригодни текстови. 		
ИНОВАЦИЈЕ: <ul style="list-style-type: none"> • укључивање ученика у израду практичних радова везаних за тему часа 		
НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА: <ul style="list-style-type: none"> • активност ученика у раду и примена научених правила у школском животу 		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	Укупно
1.	Подстицање договора и сарадње	-	-	6	6
2.	Дечја права и подстицање на активну партиципацију у животу школе	-	-	7	7
3.	Прославе и изложбе	-	-	3	3
4.	Наша околина	-	-	3	3
5.	Лепо понашање	-	-	3	3
6.	Свест о себи и другима	-	-	9	9
7.	Стварање и развијање радних навика	-	-	5	5
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	Укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	18	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	18	18
УКУПНО		-	-	36	36

2.7. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Планирање наставе

Програми наставе и учења засновани су на општим циљевима и исходима образовања и васпитања и потребама и могућностима ученика првог разреда. Усмерени су на процес и исходе учења, а не на саме садржаје који сада имају другачију функцију и значај. Садржаји више нису циљ сами по себи, већ су у функцији остваривања исхода који су дефинисани као функционално знање ученика тако да показују шта ће ученик бити у стању да учини, предузме, изведе, обави захваљујући знањима, ставовима и вештинама које је градио и развијао током једне године учења конкретног предмета. Овако конципирани програми подразумевају да оствареност исхода води ка развијању компетенција, како општих и специфичних предметних, тако и кључних.

Уџбеници који ће се користити у четвртој разреду су:

СРПСКИ ЈЕЗИК			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/ покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС“	<i>Бескрајне речи,</i> Читанка за српски језик за четврти разред основне школе; ћирилица	Наташа Станковић Шошо, Соња Чабрић	650-02-00291/2020-07 од 25.1.2021.
	<i>Дар речи,</i> Грамматика за српски језик за четврти разред основне школе; ћирилица	Јелена Срдић, Зорана Петковић	
	<i>Радна свеска</i> уз уџбенички комплет из српског језика и књижевности за четврти разред основне школе; ћирилица	Наташа Станковић Шошо, Јелена Срдић, Зорана Петковић	

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

СТРАНИ ЈЕЗИК			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Family and Friends 2</i> , енглески језик за четврти разред основне школе; четврта година учења; уџбенички комплет (уџбеник и радна свеска)	Naomi Simmons	650-0200278/2020-07 од 11.12.2020.
МАТЕМАТИКА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Математика 4</i> , уџбеник за четврти разред основне школе (први, други, трећи и четврти део); ћирилица	Сенка Тахировић Раковић, Ива Иванчевић Илић	650-02-00281/2020-07 од 17.12.2020.
ПРИРОДА И ДРУШТВО			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Природа и друштво 4</i> , уџбеник и радна свеска за четврти разред основне школе	Александар Кандић, Гордана Субаков Симић, Жељко Васић Ивана Петровић, Иван Матејић	650-02-00308/2020-07 од 5.1.2021.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

ЛИКОВНА КУЛТУРА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Ликовна култура 4, уџбеник за четврти разред основне школе; ћирилица</i>	Милутин Мићић, Гордана Мићић	650-02-00234/2020-07 од 30.12.2020.
МУЗИЧКА КУЛТУРА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Музичка култура за четврти разред основне школе; ћирилица</i>	Драгана Михајловић Бокан, Марина Ињац	650-02-00270/2020-07 од 26.11.2020.

2.8. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ЧЕТВРТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине. Задаци наставе српског језика: <ul style="list-style-type: none"> • развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује; • основно описмењавање најмлађих ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика; • поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика; 		

- упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика;
- оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца);
- развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности;
- развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза;
- увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (доживљајног, усмереног, истраживачког);
- оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова.

ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Предложени редослед реализације тема:

- Књижевност;
- Језик;
- Језичка култура.

Програм наставе и учења Српског језика заснован је на исходима, односно на процесу учења и ученичким постигнућима. Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности које ученик гради, проширује и продубљује кроз све три предметне области.

Планирање наставе и учења

Програм наставе и учења предмета Српски језик у четвртој разреду основне школе чине три предметне области:

- Књижевност;
- Језик;
- Језичка култура.

Препоручени број часова по предметним областима је:

- Књижевност - 74 часова;
- Језик - 56 часова;
- Језичка култура - 50 часова.

Све области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима.

Уз годишњи план, формира се листа распоређених текстова по месецима, као и домаћа лектира. Дистрибуција текстова по месецима, као и до сада, заснована је на груписању и повезивању текстова према различитим критеријумима:

- природа и улога књижевног дела; врсте текстова; сврха текстова: за описмењавање/ читање/ разумевање/ препричавање /тумачење;
- брзина напредовања ученика;
- годишња доба;
- значајни датуми и празници;
- посебности ученичког колектива, школе и локалне заједнице;
- предметна и међупредметна повезаност садржаја и исхода;
- међупредметне компетенције.

Дакле, корелативност је омогућена комбиновањем текстова у сродне тематско-мотивске целине према различитим критеријумима.

Остваривање наставе и учења

Књижевност

У настави књижевности најважније је код ученика развијати љубав према читању, градити осећај за лепо и вредно, васпитавати укус. Читање тражи време, истрајност и посвећеност, а неговање ових карактеристика представља основ за сва даља учења. Кроз читање књижевноуметничких текстова и у разговору о њима на часу гради се критичко мишљење, јер ученици треба да имају суд о поступцима и особинама ликова, као и о различитим догађајима у тексту. Посебно је важно што књижевност код деце интензивно развија емпатију, тиме што од читалаца тражи да се ставе на место другог и да разумеју најразличитије особине и поступке ликова. Настава књижевности јача национални и културни идентитет ученика, кроз упознавање своје књижевности и културе, као и књижевности и културе других народа. Школска лектира је разврстана по књижевним родовима – поезија, проза, драмски текстови за децу и обогаћена избором научно популарних и информативних текстова. Обавезни део школске лектире састоји се, углавном, од дела која припадају основном националном корпусу, али је обогаћен и делима за децу из светске књижевности. Избор дела примерен је узрасту ученика. Поједина дела из обавезног корпуса су изборна. Учитељу се пружа могућност да изабере шта ће на часовима обрађивати. Изборност допушта наставнику већу креативност у достизању исхода. Програмом се подстиче упознавање ученика са значајним личностима српског језика, књижевности и културе. При тумачењу текстова из школске и домаће лектире, али и популарних, информативних текстова из часописа за децу, енциклопедија и сл, треба одредити тему, редослед догађаја, главне догађаје, просторне и временске односе у прочитаном тексту, поуке и битне појединости у описима бића и природе; уочити главне и споредне ликове у књижевном делу, њихове позитивне и негативне особине и поступке; њихова емоционална стања и разликовати појмове добра и зла. Ученик треба да чита са разумевањем различите врсте текстова; да зна да образложи свој утисак и мишљење поштујући другачије ставове; да разликује књижевне врсте: шаљиву народну песму, басну и причу о животињама, приповетку, роман за децу и драмски текст; да уочи и издвоји основне елементе лирске песме (стих, строфа, рима и ритам) ; да тумачи идеје књижевног дела и да препозна ситуацију вршења остваривања права детета и стереотипе у књижевним делима; да зна да уочи и одреди персонификацију и разуме њену улогу у књижевном делу; разликује описивање од приповедања и дијалога; да усвоји позитивне људске вредности на основу прочитаних књижевних дела; да уочи основни тон књижевног текста (ведар, тужан, шаљив).

Језик

У настави језика, ученици би требало да овладају повезивањем граматичких појмова обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима; да разликује речи које мењају облик(именице, заменице, придеви, глаголи, бројеви) и уочи речи које су увек у истом облику; да одреди основне реченичне чланове као и да разликује врсту речи од службе речи у реченици; па поштује и примењује основна правописна правила; да правилно пише сва три модела управног говора. Програм је усмерен на развијање исхода и ученичких компетенција за примену граматичких правила у писаној и говорној комуникацији.

Језичка култура

Развијање и унапређивање језичке културе ученика представља један од најзначајнијих задатака наставе српског језика. Њен крајњи циљ је да ученици буду оспособљени да квалитетно и сврсисходно усмено и писмено препричају текст из различитих улога; да читају текст поштујући интонацију.

Основни облици усменог и писменог изражавања су препричавање, причање и описивање. Потребно је подстицати ученике да уоче шта је битно, а шта може остати непоменуто када препричавају, како се не би догодило да препричани текст буде дужи од оног који препричавају. Потребно је, такође, вредновати препричавање, тј. указати ученицима на мање или више успеле сегменте овог облика изражавања. Причање – обухвата причање догађаја и доживљаја, причање на основу маште, на задату тему, причање на основу слике или низа слика.

Описивање – најсложенији облик усменог и писменог изражавања у разредној настави. Због бројних узрасних ограничења у раду са ученицима, овој врсти језичког изражавања потребно је приступити посебно одговорно и поштовати принципе наставне условности и доступности приликом постављања захтева: оспособљавати ученике да пажљиво посматрају, уочавају, откривају, запажају, упоређују, па тек онда дату предметност да мисаоно заокруже и језички уобличе. Будући да се описивање често доводи у блиску везу са читањем и тумачењем текста (посебно књижевноуметничког), потребно је стално усмеравати пажњу ученика на она места у овој врсти текстова која обилују описним елементима (опис природе, годишњих доба, предмета, биљака и животиња, књижевних ликова и сл.), јер су то и најбољи обрасци за спонтано усвајање техника описивања као трајне вештине.

Језичка култура ученика негује се и кроз игровне активности, посебно кроз језичке вежбе. Врсте игара потребно је одабрати према интересовањима ученика или у контексту наставног садржаја. То могу бити разговорне игре, на пример, разговор са књижевним ликом, затим ситуационе игре, односно стварне ситуације, на пример, разговор у продавници, разговор код лекара. Могу се одабрати и ребуси, загонетке, питалице, брзалице, разбрајалице, једноставне укрштене речи, осмосмерке, асоцијације, састављање реченица, проширивање задатих реченица. Лексичко-семантичке вежбе служе да се богати речник ученика и да се укаже на различите могућности приликом избора речи и израза и упуту на њихову сврсисходнију употребу. Применом лексичко-семантичких вежби код ученика се ствара навика да промишљају и траже адекватан језички израз за оно што желе да искажу (у зависности од комуникативне ситуације) и повећава се фонд таквих израза у њиховом речнику. Врсте ових вежби, такође, треба усагласити са интересовањима ученика и наставним садржајима. Смисао за прецизно изражавање и разумевање значења речи и израза развија се кроз различите вежбе.

Праћење и вредновање наставе и учења

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Процес праћења и вредновања једног ученика треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Наставник током процеса наставе и учења континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације.

Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.

ИСХОДИ:

Књижевност

Ученик ће бити у стању да:

- чита са разумевањем различите врсте текстова;
- укратко образложи свој утисак и мишљење поштујући другачије ставове;
- разликује књижевне врсте: шаљивународну песму, басну и причу о животињама, приповетку роман за децу и драмски текст;
- одреди тему ,редослед догађаја време и место дешавања у прочитаном тексту;
- именује позитивне и негативне особине ликова;
- уочи и издвоји основне елементе лирске песме (стих, строфа, рима и ритам);
- тумачи идеје књижевног дела;
- препозна ситуацију вршења остваривања права детета и стереотипе у књижевним делима;
- уочи персонификацију и разуме њену улогу у књижевном делу;
- разликује описивање ,приповедањеи дијалог у књижевном делу;
- уочи основни тон књижевног текста (ведар ,тужан ,шаљив);
- уочи супростављеност лица у драмском тексту;
- усвоји позитивне људске вредности на основу прочитаних књижевних дела.

Језик

Ученик ће бити у стању да:

- повеже граматичке појмове обрађене у предходним разредима са новим наставним садржајима;
- разликује речи речи које мењају облик (именице ,заменице,придеви,бројеви,глаголи) уочи оне који су увек у истом облику;
- одреди основне реченичне чланове;
- разликује врсту речи од службе у речи у реченици;
- поштује и примени основна правописна правила;
- правилно пише сва три модела управног говора.

Језичка култура

Ученик ће бити у стању да:

- преприча текст из различитих улога;
- чита текст поштујући интонацију.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Природа и друштво;
- Ликовна култура;
- Физичко и здравствено васпитање;
- Ваннаставне активности

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Читанка за 4. разред Нови Логос;
- тестови који прате учбеник;
- електронски учбеник;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- Српски језик (граматика);
- радни лист за четврти разред

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- лектира;
- наставни листићи;
- панои;
- презентације.

ИНОВАЦИЈЕ:

- разне игровне активности;
- мапе ума;
- презентације;
- самопроцењивање;
- примена примера добре праксе са стручних усавршавања или са посете огледних и угледних часова колега

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА:

- писмени задатак;
- контролна вежба;
- усмено изражавање.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Књижевност	51	23	-	74
2	Језик	18	32	6	56
3	Језичка култура	10	35	5	50
	Укупно часова	79	90	11	180
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		37	43	5	85
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		42	47	6	95
УКУПНО		79	90	11	180

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ЧЕТВРТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ наставе и учења Страног језика у основном образовању и васпитању јесте да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и да стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу. Задаци: Ученик треба да : <ul style="list-style-type: none">• развија позитивна осећања према језику који учи;• подстакне потребу за учењем страних језика;• подстакне развијање свести о сопственом напредовању ради јачања мотивације за учење језика;• олакша разумевање различитих култура;• стимулише машту, креативност и радозналост.		
Задаци на нивоу језичких вештина Разумевање говора Ученик треба да: <ul style="list-style-type: none">• разуме општи садржај кратких прилагођених текстова после неколико слушања;• разуме кратке дијалогe (до 5 реплика / питања и одговора), прилагођене приче и песме у оквиру тема предвиђених програмом, које чује уживо, или са аудио-визуелних записа адекватно реагује на појединачне делове усмених порука издвајајући битне информације (датум, време, место, особе, количину...);• разуме и реагује на одговарајући начинна усмене поруке у вези са личним искуствима са активностима на часу (позив на игру, заповест, упутство, догађај из непосредне прошлости и планови за будућност итд.).		
Разумевање писаног текста Ученик треба да: <ul style="list-style-type: none">• разуме краћи текст (до 50 речи), написане речи и реченице састављене углавном од познатих језичких елемената (речи и језичке структуре предвиђене програмом);• разуме основна значења кратких писаних и илустрованих текстова о познатим темама;• разуме и реагује на одговарајући начинна писане поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу (позив на игру, заповест, упутство, догађај из непосредне прошлости и планови за будућност итд.).		
Усмено изражавање Ученик треба да: <ul style="list-style-type: none">• разговетно изговара гласове, научене речи и изразе, акцентује речи, поштује ритам и интонацију;• самостално даје информације о себи и окружењу;• описује у неколико реченица познату радњу и ситуацију, препричава општи садржај прочитаног или саслушаног текста, користећи усвојене језичке елементе и структуре.		

Интеракција

Ученик треба да:

- у стварним и симулираним говорним ситуацијама са саговорницима размењује исказе у вези са контекстом учионице, активностима у учионици, свакодневним активностима и договорима (у садашњости и будућности), као и догађајима из непосредне прошлости;
- размењује информације о хронолошком и метеоролошком времену;
- учествује у комуникацији (у пару, у групи итд.) поштујући социокултурне норме комуникације (тражи реч, не прекида саговорника, пажљиво слуша друге...);
- препознаје кад нешто не разуме, поставља питања и тражи разјашњења.

Писмено изражавање

Ученик треба да:

- допуњава и пише реченице и краће текстове (до 5 реченица, односно 20 речи), чију кохерентност и кохезију постиже користећи језичке елементе предвиђене програмом и у вези са познатим писаним текстом или визуелним подстицајем, користећи познате тематске и језичке елементе;
- препричава текст, пише честитку или разгледницу, поруку, позивницу и др.;
- попуњава формулар или пријаву (име, празиме, улица и број, место и поштански број, датум рођења).

Знања о језику

Ученик треба да:

- препознаје и користи предвиђене граматичке садржаје (глаголска времена: садашње, прошло и будуће време у јасно контекстуализованим структурама, односно без теоријског објашњавања и инсистирања на апсолутној граматичкој тачности);
- поштује ред речи у реченици;
- користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације (нпр. форме учтивости);
- разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима.

Задаци још подразумевају савладавање језичких вештина у оквиру следећих тематских области :

- Лични идентитет;
- Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд.);
- Географске особености;
- Србија - моја домовина
- Становање - форме, навике;
- Живи свет - природа, љубимци, очување животне средине;
- Временско искуство и доживљај времена (прошлост - садашњост - будућност);
- Школа и школски живот;
- Млади - живот деце и омладине;
- Здравље и хигијена;
- Емоције (љубав према породици, друговима);
- Превозна средства;
- Временске прилике;
- Уметност за децу (нарочито модерна књижевност за децу; пригодне традиционалне и модерне песме);

- Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници);
- Слободно време – забава, разонода, хобији;
- Исхрана и гастрономске навике;
- Путовања;
- Мода и облачење;
- Спорт;
- Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења.

Напомена: Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда првог циклуса основног образовања и васпитања – у сваком наредном разреду обнавља се, а затим проширује фонд лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за конкретну тему. Наставници обрађују теме у складу са интересовањима ученика, њиховим потребама и савременим токовима у настави страних језика, тако да свака тема представља одређени ситуацијски комплекс.

ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм наставе и учења за стране језике у првом циклусу основног образовања и васпитања усмерен је на развој функционалних знања и заснован је на комуникативно дефинисаним исходима учења, односно активностима које ученик успешно реализује користећи страни језик. Језичке активности слушања, читања, (раз)говора и писања у програму наставе и учења посматрају се интегративно, као нераздвојиве компоненте аутентичне комуникације појединца у било којој говорној заједници.

Планирање наставе и учења

Приликом планирања наставе и учења треба имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно узети у обзир да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета. Садржајима у уџбенику приступа се селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упути ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина. Полазећи од исхода, односно онога што је ученик у стању да оствари у различитим врстама и видовима комуникације (усмене, писане и невербалне), формално и садржински централну позицију програма наставе и учења заузимају управо комуникативне функције. На основу комуникативних функција дефинисане су језичке активности помоћу којих се оне могу остварити, а које, од четвртог разреда, укључују усавршавање способности разумевања говора, разумевања писаног текста, интерактивног усменог и писаног изражавања. Захваљујући цикличној и континуалној концепцији програма, комуникативне функције се преносе, усвајају и увежбавају током читавог образовног циклуса, с растућим степеном сложености. Исходи, комуникативне функције и језичке активности дефинисани су као опште лингвистичке категорије, и стога су за све стране језике идентични искази. Како би се, међутим, исходи, функције и активности операционализовали, понуђени су и примери језичких садржаја, и то за сваки појединачни страни језик. Њима се илуструју неке од најфреквентнијих и узрасно најадекватнијих могућности за вербалну реализацију комуникативних функција.

Остваривање наставе и учења

Програм усмерен ка исходима указује на то шта је ученик у процесу комуникације у стању да разуме и продукује.

Табеларни приказ постепено води наставника од исхода и комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену.

Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике у атмосфери заједништва и међусобне сарадње;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке, укључујући њене културолошке и васпитне елементе, као и елементе социјализације;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да се унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива на социјалној интеракцији у учионици и ван ње, и спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом и без детаљних граматичких објашњења, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање програма као скупа динамичних, заједнички припремљених и прилагођених задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ новим идејама и њихово прихватање, као и креирање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- наставни материјали представљају један од извора активности и треба да буду праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче развој когнитивних способности ученика (планирање, запажање, анализа, вредновање, закључивање итд.);
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто, а нарочито на нижем узрасту треба користити интернационализме и речи које су им познате, као и визуализацију као средство семантизације.

Технике/активности

Током часа препоручује се динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

- слушање и реаговање на упутства наставника на страном језику или са аудио-записа (слушај, пиши, повежи, одреди, пронађи, али и активности у вези са радом у учионици: нацртај, исеци, обој, отвори / затвори свеску, итд.);
- рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.);
- мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.);
- вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селекувати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.);
- игре примерене узрасту и дидактичком захтеву (за загревање, развијање пажње и концентрације, јачање мотивације, увођење нове језичке грађе или пак утврђивање);
- класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим / не волим, компарације);
- решавање „проблем-ситуација” у разреду, тј. договори и мини-проекти;
- „превођење” исказа у гест и геста у исказ;
- заједничко прављење илустрованих материјала (планирање различитих активности, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина у четвртом разреду основне школе

На избор стратегија за унапређивање и увежбавање језичких вештина у настави страног језика у четвртом разреду основне школе утичу, пре свега, психолошки и когнитивни фактори, карактеристични за наведени узрастни период. У првом и другом разреду учење страног језика било је аудио-вербалног карактера, засновано на имитацији и репродукцији онога што ученици чују од наставника (или са аудио записа). Од четвртог разреда се уводе активности које омогућавају веће когнитивно укључивање ученика. Ученик на овом узрасту страни језик користи у комуникацији и у ситуацијама које су блиске његовим интересовањима, показујући креативност, оригиналност у одговорима, активан однос према наставним садржајима. Одабиром одговарајућих стратегија за унапређивање и увежбавање језичких вештина осигурава се континуитет у развијању вишејезичности и достизању виших нивоа језичке компетенције релевантних и неопходних за даље школовање, живот и рад. С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких активности у комуникативним ситуацијама, важно је да се оне у настави страних језика континуирано и истовремено увежбавају. Настава страног језика у четвртом разреду основне школе подразумева индуктивно усвајање граматичких и лексичких садржаја, како у усменом, тако и у писаном контексту. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем учења страног језика. Ученици су већ навикли да сва упутства у настави која се често понављају буду на страном језику. Сложенија упутства, нарочито она за која наставник процени да су тежа за разумевање, могу се у почетку давати паралелно на страном и на матерњем језику. Принцип очигледности треба да буде широко заступљен на овом узрасту. За најважније комуникативне садржаје препоручује се учестало понављање ради лакшег и бржег меморисања и стицања поуздања за самостално коришћење језика. У том смислу, пожељне су вежбе говорне продукције с варијацијама модела у којима се мењају и комбинују лексички и граматички садржаји уз постепено усложњавање. Подстицање интеракције с другим ученицима реализује се као вид медијације и укључује давање једноставнијих упутстава на страном језику (нпр. питај друга или другарицу; одговори на питања друга/другарице).

Ученици се оспособљавају за комуникативне функције наведене у програму за дати ниво учења, при чему предложени језички садржаји служе као препорука и могу бити замењени сличним садржајима или проширивани у складу са расположивим наставним материјалом, као и потребама и интересовањима ученика. Неопходно је приликом пажљивог планирања наставе увек имати у виду узраст ученика и њихове индивидуалне карактеристике. Неки ученици су интровертни, неки екстровеертни, уче различитом брзином и на различите начине – свим чулима, имају различите потребе и интересовања. Упутно је да час почне неком кратком игром загревања која би позитивно утицала на развијање способности пажње, концентрације и памћења, као и да се активности смењују одговарајућим логичним редоследом и да трају од 5 до 15 минута.

Презентовање и увежбавање садржаја

С обзиром на различите стилове учења, разноврсност активности кључна је реч за презентовање нове лексичке грађе. Важно је да уважавамо предзнања ученика, јер нам она могу бити добра основа за рад и лакше разумевање теме. Визуелна наставна средства идеална су за увођење и увежбавање вокабулара. Пантомима (као врста драмских техника), као и метода потпуног физичког одговора, веома су омиљене и ефикасне, не само на овом узрасту већ и касније. Нарочито су погодне за ученике кинестетичког стила учења (превођење изговорене речи у покрет и обрнуто). Ове технике су погодне за увођење и увежбавање свих врста речи. Одговарајући контекст (приче у сликама, песме, игре и сл.) битна је претпоставка успешног усвајања вокабулара, као и језика уопште. Усвајање лексике биће утолико ефикасније уколико се остварује у јасном ситуационом контексту. Треба водити рачуна о примереном лексичком минимуму током једног школског часа. Дијалошки модели веома су ефикасни за развијање говора. Овладавање дијалогом се почиње од једноставније упитно-одговорне форме. Добро организован дијалог представља снажан подстицај за учење и напредовање, нарочито ако се има у виду да се учење страног језика одвија изван аутентичне говорне средине. Наравно, потребно је обезбедити одговарајући контекст, симулирати ситуацију која би одговарала аутентичној говорној средини, и која ће и стидљивијим ученицима омогућити да се охрабре и проговоре. Дидактичке игре попут „У продавници“, „У библиотеци“ и сл. представљају стимулативно средство за извођење динамичких, језичких и комуникативних вежби. Пројектне активности повећавају мотивацију јер пружају избор ученицима да одговорно у пару или у групи решавају задатак на свој начин у договору са другима, развијајући и јачајући одређене социјалне компетенције. Пројекат је погодан за рад у одељењима мешовитог састава, има лични печат, подстиче кооперативни рад и завршава се увек неком врстом презентације како резултата, тако и процеса рада. Драмске активности омогућавају ученицима да користе језик у одговарајућем контексту и тако „оживљавају“ његову употребу.

Њихов потенцијал огледа се, између осталог, и у томе што:

- ученици не само да уче страни језик на забаван начин, већ кроз интеракцију и различите улоге које преузимају сагледавају ствари из различитих углова (што доприноси развоју критичког и дивергентног мишљења);
- ученици сарађују и усвајају језик кроз смислену интеракцију на циљном језику и развијају све потребне вештине - когнитивне, комуникативне и социјалне;
- сви могу да учествују – свако добија улогу коју може да „изнесе“ те су зато погодне за рад у одељењима мешовитог састава;
- одговарају свим стилима учења - визуелни виде, аудитивни чују, кинестетички се изражавају кроз покрет;

- подижу мотивацију и самопоуздање;
- оријентисане су на ученика - наставник има мање доминантну улогу;
- развијају машту и креативност код ученика.

Пожељно је да се драмске активности попут играња улога, мини скечева, луткарских мини представа, импровизација и прича из стварног живота што више користе у настави, не само на овом узрасту, већ и касније. Код увежбавања читања на овом узрасту препоручује се гласно читање текстуалних врста дијалогског карактера које је блиско говору и представља ефикасно средство за развијање опште језичке компетенције. Наративне текстуалне врсте захтевају читање у себи, чији је циљ издвајање информација из прочитаног текста. У циљу развоја разумевања прочитаног текста могу се применити и различите стратегије и технике усвајање и проширивање лексику коришћењем конвенционалних и електронских дидактичких средстава. Писање је тесно повезано са говором. За увежбавање писања могу се користити различите фонетско-ортографске игре (нпр. на задато слово ученици пишу што више речи); ортографске игре (нпр: исписивање речи са изостављеним самогласницима/ сугласницима, где ученици имају задатак да попуне празна места и правилно напишу задате речи; наставник изговори једну реч, а ученици добијају задатак да напишу што више речи које почињу сваким словом речи коју је изговорио наставник); игре за развој писања (*Погоди реч!* – ученицима се даје текст на познату тему у коме недостају неке речи, а њихов задатак је да се досете које речи треба уметнути, при чему се уписивање може обављати и појединачно и групно). Социокултурна компетенција, као скуп знања о свету уопште, сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији се језик учи у учењу страног језика је веома значајна јер су та знања потребна за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику. Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између средина, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене. Дакле, постепеним увођењем социокултурних садржаја на најнижем нивоу (поздрављање, певање пригодних празничних песама и сл.) доприноси се развоју интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања. Граматички садржаји се на овом узрасту нивоу не обрађују експлицитно. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (примењујући елементе граматике који су неопходни за успешно остваривање комуникативне функције). У процесу наставе страног језика треба тежити томе да се граматика усваја путем језичких активности слушања и говора, према јасно утврђеним циљевима, исходима и стандардима наставе страних језика. Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. За ученике који у редовној настави теже савладавају делове програма, организује се допунска настава. Наставник треба благовремено да уочи све недостатке у знању ученика и предузме мере допунског објашњавања, кориговања грешака и увежбавања како би сви ученици постигли задовољавајући успех и остварили програмом дефинисане резултате учења.

Праћење и вредновање наставе и учења

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају и наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик - наставник, као и ученик - ученик.

ИСХОДИ:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- поздрави и отпоздрави, примењујући једноставнија језичка средства;
- представи себе и другог;
- разуме једноставнија питања личне природе и одговара на њих;
- поставља једноставнија питања личне природе;
- у неколико једноставнијих везаних исказа саопшти информације личне природе о себи и другима водећи рачуна о приватности и поверљивости;
- разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на права детета;
- разуме једноставнија упутства, налоге и упозорења и реагује на њих;
- саопшти једноставнија упутства, налоге и упозорења уз одговарајуће образложење;
- разуме позив на заједничку активност и реагује на одговарајући начин;
- упути позив на заједничку активност;

- разуме кратке и једноставније молбе и реагује на њих уз одговарајуће образложење;
- упути кратке и једноставније молбе;
- искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин;
- разуме једноставније исказане честитке и одговори на њих;
- упути једноставније честитке;
- разуме и, примењујући једноставнија језичка средства, наведе најобичајеније активности које се односе на прославе рођендана и празника;
- именује бића, предмете и места из непосредног окружења;
- разуме једноставније описе бића, предмета и места;
- опише бића, предмете и места у неколико везаних једноставнијих исказа;
- разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих;
- изрази основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;
- разуме једноставнија обавештења о положају у простору и реагује на њих;
- тражи и пружи једноставнија обавештења о положају у простору;
- разуме и саопшти једноставније исказе који се односе на хронолошко и метеоролошко време;
- разуме једноставније исказе којима се изражава припадање/ неприпадање, поседовање/ непоседовање и реагује на њих;
- тражи и даје једноставнија обавештења која се односе на припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање;
- разуме једноставније исказе за изражавање интересовања, допадања/недопадања и реагује на њих;
- изражава допадање/недопадање уз најједноставније образложење;
- тражи најједноставније образложење допадања/недопадања;
- разуме једноставније текстове у којима се описују радње и способности у садашњости;
- размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију;
- опише радње и способности у садашњости користећи једноставнија језичка средства;
- разуме и саопшти једноставније исказе који се односе на бројеве, количине и цене;
- учествује у предлагању садржаја и начина рада.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Ликовна култура);
- Музичка култура;
- Природа и друштво;
- Математика;
- Верска настава (верски празници).

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Family and friends 2 , second edition, (учбеник и радна свеска), аутор: Naomi Simmons

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- CD плејер;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- флеш - картице;
- постери;
- уџбеник и радна свеска;
- лаптоп и пројектор.

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитални уџбеник и интерактивни и мултимедијални наставни садржај

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- посматрање и праћење;
- симулације;
- играње улога;
- тестови говора, слушања, читања и писања;
- различите технике формативног оцењивања;
- ученички радови/пројекти.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Welcome back!	0,5	1,5	0	2
2	Our new things	1,5	2,5	0	4
3	They're happy now!	1,5	2,5	0	4
4	I can ride a bike!	1,5	2,5	0	4
5	Review & Test 1	0	1	1	2
6	Have you got a milkshake?	1,5	2,5	0	4
7	We've got English	1,5	2,5	0	4
8	Let's play after school!	2	2	1	5
9	Review & Test	0	1	1	2
10	Let's buy presents?	2	2	1	5
11	What's the time?	1,5	2,5	0	4
12	Where does she work?	2	2	1	5
13	Review & Test 3	0	1	1	2
14	It's hot today!	2	2	1	5
15	What are you wearing?	1,5	2,5	0	4
16	You're sleeping!	2	2	1	5
17	Review & Test 4	0	1	1	2
18	Look at all the animals!	2	2	1	5
19.	Intercultural awareness	1,5	0,5	0	2
20.	Revision	0	0	2	2
	Укупно часова	24,5	35,5	12	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		13,5	20	4	37,5
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		11	15,5	8	34,5
УКУПНО:		24,5	35,5	12	72

<p>НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МАТЕМАТИКА</p>	<p>РАЗРЕД: ЧЕТВРТИ</p>	<p>ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4</p>
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљеви:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да ученици усвоје елементарна математичка знања; • да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе; • успешно настављање математичког образовања и за самообразовање; • развијање менталних способности; • формирање научног погледа на свет; • свестрани развитак личности ученика. <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • увођење ученика у успешно савладавање читања и писања природних бројева у декадном бројевном систему; • извођење рачунских операција са вишецифреним бројевима; • упознавање са јединицама за мерење површине и примену у задацима; • решавање једначина и неједначина са множењем и дељењем; • именовање и препознавање геометријских фигура; • читање и записивање разломака; • записивање децималним бројем. 		
<p>ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:</p> <p>Предложени редослед реализације тема:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Бројеви - први део; • Мерење и мере; • Геометрија - први део; • Бројеви - други део; • Геометрија - други део; • Бројеви - трећи део. <p>Предложена подела тема и редослед реализације нису обавезни за наставнике, већ само представљају један од могућих модела. Овакав предлог је дат због тога што је пожељно комбиновати алгебарске и геометријске садржаје.</p> <p>Основа за писање исхода и избор садржаја је чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за:</p> <ul style="list-style-type: none"> • решавање разноврсних практичних и теоријских проблема; • комуникацију математичким језиком; • математичко резонување; • доношење закључака и одлука. <p>Сам процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности континуираног развијања знања. Наставници у својој свакодневној наставној пракси треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је то за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години. Остваривањем исхода, ученици граде основне математичке концепте, основним математичким процесима и вештинама оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање образовних стандарда и међупредметних компетенција.</p>		

Планирање наставе и учења

Програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да ученици остваре исходе и да изабере одговарајуће методе, активности и технике за рад са ученицима. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине које су ученику потребне за даље учење и свакодневни живот. Приликом планирања часа, дате исходе треба разложити на мање и на основу њих планирати активности за конкретан час. Треба имати у виду да се исходи у програму разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за одређене исходе потребно више времена и активности, као и рада на различитим садржајима. Исходе треба посматрати као циљеве којима се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција и не треба је усмерити само на остваривање појединачних исхода. При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати да ученици самостално откривају математичке правилности и изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака. Приликом планирања наставе, треба имати у виду да, у овом узрасту, различите игролике активности, као и употреба едукативних софтверских алата, у функцији сазнавања и учења могу бити додатна мотивација за усвајање математичких садржаја. Због тога је важно да се ученицима првог циклуса омогући да развијају математичко мишљење у контексту игроличких активности и употребе едукативних апликација на интернету и других електронских материјала. Поред тога, игролике активности и употреба едукативних апликација и електронских материјала значајно доприносе развијању интересовања за математику и позитивног става према математици. На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

Остваривање наставе и учења

Бројеви

Програм математике предвиђа да ученици поступно упознају бројеве природног низа и 0, како би на крају разреда у потпуности савладали систем природних бројева и његова својства. Операције с бројевима, у духу овог програма, треба схватити по следећем плану: издвајати погодне природне и дидактички припремљене ситуације које дају значење операцијама и бројевима уз истицање непроменљивости резултата. Делење једноцифреним бројем, са и без остатка, заокружује минимум садржаја обавезних за усмено рачунање и тако чине усмени фонд за алгоритме рачунања са бројевима у декадском запису. Програм предвиђа прво упознавање својстава операција, а затим, на тој основи, објашњавање начина рачунања. Тиме се повећава ефикасност наставе и ученицима знатно олакшава усвајање таблица сабирања и множења, као и формирање других рачунских умења. Исто тако, благовремено изучавање својстава операција и веза између њих подиже теоријски ниво целог рада из математике и потпуније открива смисао операције.

Усвајање сваког својства операције пролази кроз неколико етапа:

- припремна вежбања;

- одговарајуће операције на одабраним примерима;
- формулисање својства;
- примена својства у одређивању вредности израза и начину рачунања, запис својства помоћу слова.

Посебно је важно да се утврди како промене компонената рачунских операција утичу на резултат; као и да се укаже на значај ових чињеница у практичном рачунању. Тако, на пример, није довољно да ученици само знају да производ двају бројева не мења вредност ако се један од њих помножи неким бројем, а други подели тим истим бројем, већ то треба да умеју и да примене на конкретним примерима. Поред писменог рачунања и даље треба поклањати пажњу усменом рачунању, јер оно често брже и једноставније доводи до резултата и има предност у практичном животу кад се рачуна с малим бројевима. Тако, на пример, уместо да ученици писмено израчунавају 8×39 , много је брже и једноставније да усмено израчунавају 8×40 , па да од тог привременог резултата одузму 8. За овакав рад неопходно је да ученици добро схвате својства рачунских операција. Ово ће бити остварено тек када ученицима постане потпуно јасна зависност између компонената рачунских операција. При изучавању операција треба предвидети довољан број вежбања чијим ће обављањем ученици изграђивати сигурност и спретност усменог и писменог рачунања. Сама та техника међутим, није довољна. Тек разумевањем шта која рачунска операција представља у конкретним задацима, односно свесно одлучивање, а не нагађање, када коју операцију треба применити, претвара ту технику у стварно а не формално знање. Бројевне изразе треба обрађивати упоредо са увежбавањем рачунских операција. Треба инсистирати на томе да ученици текстуалне задатке приказују бројевним изразимречима исказују бројевне изразе, односно да их читају. Оваквим начином обрађивања бројевних израза ученици се сигурно сналазе у редоследу рачунских операција и лако схватају значај заграда у задацима. Почети формирања математичког језика. - Математички језик чине основни симболи, изрази и формуле. То је језик тачан, јасан и истовремено прецизан. Код ученика се поступно изграђује представа о променљивој, при чему слово наступа у својству симбола променљиве. Ученици најпре одређују вредности најпростијих израза за различите бројевне вредности слова која у њима фигуришу. Касније постепено упознају сложеније изразе. Паралелно са случајевима једнакости двају израза, ученици познају и случајеве неједнакости, који дозвољавају не само увођење многих разноврсности у систем вежбања него и упознавање нових случајева када постоји само неки одређени број вредности слова које задовољавају постављени услов. Корисно је разматрати и такве случајеве када ниједна од могућих бројевних вредности дате области бројева не испуњава задате услове. Програм предвиђа да се једначине и неједначине, као специјалне формуле, решавају паралелно са вршењем одговарајућих рачунских операција. Решавање једначина заснива се на познавању рачунских операција и њихове међусобне повезаности. При решавању једначина с непознатим елементом множења и дељења треба узимати само примере с целобројним решењима. Код решавања неједначина треба користити начин "погађања" на погодно одабраним примерима. Исто тако, уз дату неједначину, треба посматрати и одговарајућу једначину која се добија кад се у неједначини знак неједнакости замени знаком једнакости. Ако одредимо решење једначине, онда је лако одредити скуп решења дате неједначине. Једначине и неједначине пружају велике могућности за још потпуније сагледавање својстава рачунских операција и функционалне зависности резултата операције од њених компонената.

Када одређени број задовољава (не задовољава) дату једначину или неједначину, онда то ученици треба да исказују и записују речима "тачно" ("нетачно") или на неки други, краћи начин. Присутност алгебарске пропедевтике у програму омогућују да се дубље и на вишем нивоу изучавају предвиђени математички садржаји. Другим речима, користећи се елементима математичког језика, ученици усвајају знања с већим степеном уопштености. Идеја функције. - Идеја функције прожима све програмске садржаје, почевши од формирања појма броја и операције. Највећи значај на овом плану придаје се откривању идеје пресликавања (нпр. свакој дужи, при одређеној јединици мерења, одговара један одређени број итд.). Изграђивању појма пресликавања помаже увођење таблица и дијаграма. Таблични начин изражавања пресликавања користи се за утврђивање промене резултата операција у зависности од промене једне од компонената, као и за установљавање пропорционалности промена појединих елемената операције. У процесу систематског рада с таблицама ученици овладавају самим начином коришћења таблица за утврђивање одговарајућих зависности између података (величина) што је, само по себи, посебно важно. Откривању идеје функције доприносе и разноврсна вежбања с бројевним низовима. На пример, може се дати задатак: "Продужити низ 10, 15, 20 ... Који ће број бити у низу на осмом (петнаестом) месту? Да ли је у датом низу број 45 (или 44)? На којем ће месту у датом низу бити број 55 (или 70)?"

Текстуални задаци. - Текстуални задаци користе се као садржаји разних вежбања, при чему ученици у разним животним ситуацијама уочавају одговарајуће математичке релације, и обратно - математичке апстракције примењују у одговарајућим животним односима: они представљају средство повезивања наставе математике са животом. У процесу решавања задатака ученици изграђују практична умења и навике које су им неопходне у животу и упознају нашу друштвену стварност. Сам процес решавања текстуалних задатака на најбољи начин доприноси математичком и општем развоју ученика. Треба настојати да се у процесу решавања потпуно искористе све могућности које постоје у задацима. Разматрају се једноставни задаци који се односе на откривање узајамних веза између директних и обратних операција (задаци за одређивање непознате компоненте). Сложене задатке треба решавати поступно, према њиховој компликованости: прво задатке с две, па затим с три и, на крају, са више операција. Употреба израза предвиђа се и при решавању сложених задатака. При решавању задатака с претходним састављањем израза пажња се усредсређује на анализу услова задатака и састављање плана његовог решења. У структури израза приказује цео ток решења задатака: операције које треба обавити, бројеви над којима се обављају операције и редослед којим се извршавају те операције. Састављање израза представља добру припрему за састављање најпростијих једначина према услову задатка. У свакој конкретној ситуацији задатке треба решавати најрационалнијим начином, уз употребу дијаграма, схема и других средстава приказивања. Неопходно је, такође, да ученик претходно процењује резултат и да проверава тачност самог резултата. Провери треба посвећивати велику пажњу; указати ученицима на њену неопходност, на разне начине проверавања и навикавати их да самостално врше проверу резултата. Ниједан задатак не треба сматрати завршеним док није извршена провера. При рачунању, које се мора обављати тачно, треба развијати брзину, с тим да она никада не иде на штету тачности која је ипак главна.

Геометријски садржаји

Основна интенција програма у области геометрије састоји се у томе што се инсистира и на геометрији облика, као и на геометрији мерења (мерење површи).

Изучавање геометријског градива повезује се с другим садржајима наставе математике. Користе се геометријске фигуре у процесу формирања појма броја и операција с бројевима, и обратно, користе се бројеви за изучавање својства геометријских фигура. Систематски рад на развијању елементарних просторних представа код ученика треба да створи добру основу за шире и дубље изучавање геометријских фигура и њихових својстава у старијим разредима основне школе.

Мерење и мере

За упознавање метарског система мера треба користити очигледна средства и давати ученицима да мере предмете из околине (у учионици, школском дворишту, код куће итд.). Исто тако, неопходно је и да се ученици вежбају да процењују одока (нпр. раздаљину између два предмета, масу и сл.), па да по завршеном таквом мерењу утврђују израчунавањем колику су грешку учинили. Приликом обраде мера за површину треба користити моделе у величини квадратног метра, квадратног дециметра, квадратног центиметра. Претварање јединица у мање и веће јединице треба показивати и увежбавати на примерима, али у задацима не треба претеривати с великим бројем разних јединица. Благовременим увођењем метарског система мера, отпада потреба да се вишеимени бројеви издвајају у посебан одељак, односно рачунске операције са вишеименим бројевима треба изводити упоредо са рачунањем с природним бројевима, на тај начин што ће се вишеимени бројеви претварати у једноимене бројеве најнижих јединица.

Праћење и вредновање наставе и учења

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а важно је ученике оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у учењу.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- прочита и запише и упореди природне бројеве и прикаже их на бројевној правој;
- одреди месну вредност цифре;
- изврши рачунске операције сабирања и одузимања у скупу N ;
- састави израз ,израчуна вредност бројевног израза и примени својства рачунских операција;
- реши једначине и неједначине са сабирањем и одузимањем и провери тачност решења;
- реши проблемски задатак;
- формира низ на основу упуства;
- реши задатак на основу различитог начина представљања;
- прочита, упореди и претвара јединице за мерење површине;
- израчуна површину квадрата и правоугаоника;
- реши проблемске задатке у контексту мерења;
- изврши четири рачунске операције у скупу N ;
- састави израз ,израчуна вредност бројевног израза и примени својства рачунских операција;
- реши једначине и неједначине са множењем и дељењем провери тачност решења ;
- реши проблемски задатак користећи бројевни израз ,једначину или неједначину са множењем и дељењем;
- чита користи представља податке у табелама и графичким дијаграмима;
- формира низ на основу упуства;
- именује елементе и опише квадар и коцку;
- црта мреже и прави моделе квадра и коцке;
- израчуна површину квадра и коцке
- препозна сликовну представу изгледа тела посматраног са различитих страна;
- прочита и запише разломке;
- упореди разломке облика са једнаким бројиоцима или имениоцима;
- сабере и одузме разломке са једнаким имениоцем.
- запише резултат мерења дужине децималним бројем са највише две децимале.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Природа и друштво;
- Ликовна култура;
- Физичко и здравствено васпитање;
- Ваннаставне активности

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- уџбеник за 4. разред Нови Логос (4 дела);
- уџбеници других издавача;
- наставни листићи;
- тестови који прате уџбеник;
- електронски уџбеник.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- шеме;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- табеле;
- цртежи;
- модели геометријских фигура;
- прибор за геометрију.

ИНОВАЦИЈЕ:

- разне игровне активности које су у циљу решавања задатака;
- часови у школском дворишту и физкултурној сали (мерење и мере, геометрија);
- примена примера добре праксе са стручних усавршавања или са посете огледних и угледних часова колега.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усмене провере;
- контролни задаци.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Обнављање градива 3. разреда	-	1	-	1
2.	Бројеви (1.део)	22	41	5	68
3.	Мерење и мере (1.део)	7	5	3	15
4.	Бројеви (2.део)	15	25	2	42
5.	Геометрија	5	6	1	12
6.	Бројеви (3.део)	4	11	2	17
7.	Мерење и мере (2.део)	6	11	2	19
8.	Обнављање градива 4. разреда	6	-	-	6
	Укупно часова	65	100	14	180
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		33	45	7	85
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		31	57	7	95
УКУПНО		64	102	14	180

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ПРИРОДА И ДРУШТВО	РАЗРЕД: ЧЕТВРТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: <p>Општи циљ интегрисаног наставног предмета природе и друштво јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.</p> <p>Оперативни задаци наставе природе и друштва у четвртом разреду основне школе су:</p> <ul style="list-style-type: none">• развијање основних научених појмова из природних и друштвених наука;• развијање основних појмова о ширем природном и друштвеном окружењу - завичају и домовини развијање елемената логичког мишљења;• развијање основних појмова о радозналости интересовања и способности за активно упознавање развијање елемената логичког мишљења;• оспособљавање за сналажење у простору и времену;• разумевање и уважавање различитости међу појединцима и групама;• развијање одговорног односа према себи другима, окружењу и културном наслеђу.		
ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ: <p>Упутство је саставни део наставног програма. Односи се на начин реализације програма ради остваривања циљева и задатака предмета Природа и друштво, као и циљева и задатака разрађених на нивоу разреда. Наставни предмет Природа и друштво у четвртом разреду представља програмски континуитет интегрисаног наставног предмета из прва три разреда основног образовања и васпитања. Наставља развојну концепцију узлазних спиралних кругова у грађењу појмова, усвајању знања, умења, ставова и вредности из интегративних области природе и друштва. Такође се јасно наглашава и нов приступ при изучавању прошлости на овом узрасту, који је ослобођен садржаја из шире политичке историје, јер их ученици теже усвајају и брзо заборављају. организовати тако да се уважи концепција предмета, општи циљ, остали циљеви и задаци предмета, као и циљеви и задаци Природе и друштва у четвртом разреду. У наставном процесу полази се од несистематизованих искуствених сазнања детета и иде се ка општим, научно заснованим, систематизованим знањима из области природе, друштва и културе. При избору програмске грађе, примењена је концепција спиралних кругова у циљу формирања елементарних појмова и постављања мреже за систем појмова из наведених области, у складу са узрастним карактеристикама ученика. Основна интенција наставе предмета Природа и друштво није само усвајање програмских садржаја, већ подстицање развојних потенцијала детета. Наведени садржаји су усмерени на развој интелектуалних, психофизичких, когнитивно-конативних и социјално-афективних сфера личности детета, што се огледа у наведеним циљевима и задацима. Програмом су одређени само општи циљеви и задаци предмета Природа и друштво у целини и у програму четвртог разреда, а даља оперативна разрада циљева и задатака препуштена је учитељима као својеврсни вид слободе у креирању наставног процеса. Садржаји програма Природе и друштва структуриран је у пет тематских целина усмерених ка реализацији постављених циљева и задатака наставног предмета у четвртом разреду. Кохерентна структура предмета изложена је у избору и следу садржаја унутар програмских тема као и њиховом редоследу:</p> <ul style="list-style-type: none">• Моја домовина део света;• Сусрет са природом;• Истражујемо природне појаве;• Рад, енергија, производња и потрошња и Осврт уназад – прошлост.		

Моја домовина део света - одређује појам државе, упућује на основне одреднице државе Србије и њено географско и стратешко лоцирање у простору и на карти. Усвајањем садржаја ове теме ученик треба да добије одговор на питање: "Зашто је Србија моја домовина?" и да развије осећај припадности без обзира на разноврсну мултиетничку, мултинационалну и мултиконфесионалну структуру. Потребно је да упозна природно кретање и основне структуре становништва Србије, схвати узрочно-последичне везе ових одлика у урбаним и руралним срединама (село - град). Важно је уочити узајамна права и обавезе државе и грађана и умети их препознати у правилима која регулишу односе у држави и обезбеђују једнака права свих њених грађана. У оквиру ове теме неопходно је оспособљавати их за интеграцију у светску културну баштину, без асимилације, уз очување и неговање националног идентитета. Неопходно је сазнати шта их чини децом једног света и оспособљавати их за свакодневну примену Конвенцијом декларисаних права. Упознати се са међународним и домаћим организацијама и манифестацијама које су "гаранти" дечијих права.

Сусрет са природом - у оквиру ове теме систематизују се знања и надограђују појмови живе природе из претходних разреда, груписањем на основу карактеристичних сличности и поделом на основу суштинских разлика. Упознавање флоре и фауне наше земље - разноврсности, богатства, угроженост, али и сагледавање значајне улоге човека у заштити и обнављању живог света - одржању еколошке равнотеже ради сопственог опстанка. Важно је сагледавање значаја и могућности производње здраве хране при узгоју животиња и гајењу биљака. Запажање и праћење неких природних појава и облика адаптације кроз промене и понашање живог света, основни је предуслов разумевања и схватања прилагођавања као основног услова опстанка. Ове процесе погодно је хронолошки пратити, код различитих живих бића, и доводити у везу са променама годишњих доба, као и увиђањем веза између живе и неживе природе. У оквиру ове теме спада и комплексно сагледавање човека као живог и свесног друштвеног бића. Спознавање себе и својих основних животних потреба и развијање навика здравог живљења. Поред одговорног односа према себи неопходно је развијати једнако одговоран однос ка другима и свом комплетном окружењу. Неговати суживот кроз: уважавање различитости, толеранцију, хуманост, солидарност, емпатију... Човек - дете, као друштвено биће дат је као окосница од које зависе односи који владају у свету. Он је регулатор у односима различитих животних заједница и друштвених средина што се не сме губити из вида при обради ове теме, али и свих осталих тема у оквиру овог наставног предмета.

Истражујемо природне појаве -Садржаји ове теме у наставном процесу реализују ученици самосталним извођењем огледа уз подршку учитеља. Истраживањем и уочавањем узрочно-последичних веза, издвајањем параметара, увиђањем њихових међусобних односа и закључивањем долази се до систематизовања претходних сазнања на вишем нивоу. Тако се кроз феноменолошки приступ изучавају појаве, процеси и својства материјала, стварају контуре појмова из наведених области и елементарно разумевају односи а потом се омогућује трансфер на препознавање истих у непосредном окружењу и примену у свакодневном животу. Ради лакшег разумевања садржаја ове теме погодно је успостављати сталну корелацију како са свакодневним искуственим сазнањима, тако и са садржајима других тема унутар предмета (посматрати различите начине кретања животиња и облике механичког кретања и уочити шта од чега зависи у кретању по земљи, води и ваздуху - 2. тема - Сусрет са природом. Својства и промене материјала повезати са садржајима из 4. теме - Рад, производња, потрошња...

Рад, енергија, производња и потрошња - кроз реализацију садржаја ове теме неопходно је уочити разлику између рада човека и "рада животиња". Потребно је сагледати рад као суштинску (планску) активност човека и увидети све неопходне предуслове, сврху и смисао људске делатности као и односе према процесу и продукцима људског рада. Истовремено морају се сагледати расположиви ресурси, погодне производне технологије и увидети потреба рационалне потрошње. Сагледавање "граница" природних ресурса и последица њихове неконтролисаних потрошњи потребно је повезати са неопходношћу штедње, рециклаже и могућностима ревитализације обновљивих ресурса. Енергију треба сагледати као свакодневну људску потребу. Упознати се са обновљивим и необновљивим изворима енергије, увидети неопходне уштеде енергије у свакодневном животу и раду. Важно је усмеравати пажњу ученика ка сагледавању недовољно искоришћених и еколошких енергетских извора у свом окружењу (слама, кукурузовина, ветар, вода, сунце). Технологије треба сагледати као процесе прераде сировина и путеве доласка до производа, као и начине коришћења и производње енергије. Важно је разликовати "чисте и прљаве" технологије и увидети значај заштите животне средине. Потребно је знати од чега зависи делатност људи у различитим крајевима и насељима Србије. Увидети везе између понуде и потражње, маркетинга, трговине и потрошње, могућности и значаја размене производа. Све ставке ове теме пожељно је разматрати са аспекта одрживог развоја. Садржаји унутар теме су у непосредној корелацији са свим осталим темама предмета Природа и друштво и могу се преко временске ленте (пратити кроз простор и време) развојно сагледавати и поступно усвајати.

Осврт уназад - прошлост - Преко садржаја ове теме омогућује се сналажење ученика у времену и простору. Проналажењем информација из различитих историјских извора (писаних, материјалних или усмених) сагледавају се поједини догађаји и збивања из прошлости и одређује се њихов редослед (шта се десило пре, шта у току догађаја а шта после). Лоцирањем догађаја - датума на временској ленти сагледава се време догађања радње. Ради добијања што објективније слике протеклих збивања морају се сагледати и околности - контекст догађања. На овај начин омогућује се ученицима да стекну комплексну слику времена у коме се радња (догађај) дешава и тако увиде узрочнопоследичне везе праћених збивања из протеклих времена. Сагледавањем претходника и следбеника директно се прати хронологија и кретање кроз време, а сагледавањем савременика (догађаја, личности...) у једном временском раздобљу (години, деценији... веку) из различитих области уз помоћ разноврсних историјских извора сагледава се контекст (околности, окружење) значајних догађаја - збивања. На тај начин се посредно сагледава прошлост, одређује хронологија и поступно схвата развој одређених друштвених збивања. У оквиру ове теме потребно је сагледати начин живота људи у средњем веку на територији Србије. Такође је потребно упознати се са значајним догађајима из националне прошлости и умети их лоцирати на временској ленти - одредити хронологију. Преко временске ленте може се пратити развој државе Србије од лозе Немањића до данас само у најелементарнијим контурама како би се ученици ослободили непотребне фактографије а ипак сагледали развој српске државе (јачање, слабљење, нестајање, оживљавање модерне српске државе, успоне и падове...). Наведене теме представљају структуру садржаја програма наставног предмета Природа и друштво за четврти разред. Његово уважавање, уз избор адекватних активности ученика, омогућује успешну реализацију циљева и задатака програма како општих за предмет, тако и посебних на нивоу разреда.

Динамика реализације садржаја у самом процесу наставе зависи од разноврсности ситуација учења које осмишљава сам учитељ, имајући у виду циљеве програма, развојне могућности детета и претходна искуства и знања ученика. За изучавање природних појава врло је значајно проблемско структурирање садржаја као подстицај радозналости и интелектуалне активности деце. У четвртом разреду предност и даље имају истраживачке активности засноване на чулном сазнању, али и разумевању узрочно-последичних веза уочених кроз експеримент, у осмишљеној образовној активности, као и у свакодневном животу. Пожељне су активности које омогућују интеракцију са физичком и социјалном средином, јер доприносе спознавању света око нас, тако што се откривају односи и упознају својства и карактеристике предмета, бића, појава и процеса и стичу се социјалне вештине. Приликом планирања и реализације наставе, од учитеља се очекује да оствари интегрисани тематски приступ самосталним избором кохерентних и компатибилних садржаја из наведених тема. Он има могућности да комбинује садржаје унутар предмета, као и оне на нивоу разреда, и из других наставних предмета, да на основу њих примењује мултидисциплинарни приступ при изграђивању појмова. При томе треба поодреднице принципа корелације на свим нивоима (предметном, разредном и међупредметном), уважавајући све наставне и ваннаставне облике рада и активности у школи и изван ње. Природа и друштво као наставни предмет има могућности за корелацију са знатним бројем изборних предмета у четвртом разреду (Чувари природе, Рука у тесту, Народна традиција, Грађанско васпитање, Верска настава...) јер су садржаји ових програма и Природе и друштва међусобно компатибилни. Исти садржаји се могу разматрати са више аспеката и на тај начин се остварују различити циљеви и задаци предмета. Истовремено, исти циљеви и задаци могу се остваривати кроз различите садржаје (унутар и изван предмета), што зависи од избора и начина структурирања садржаја и активности у оквиру планиране теме. Реализовање циљева и задатака преко понуђених садржаја програма Природа и друштво заједничка су обавеза за све учеснике наставног процеса.

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика само је део праћења и вредновања образовно-васпитне праксе. Резултате целокупног праћења и вредновања наставник узима као основу за планирање наредних корака у раду са ученицима и развијању своје образовно-васпитне праксе. Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању.

Потребно је да наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна ин-формација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- одреди положај Србије, положај главног града и већих насеља на географској карти Србије;
- одреди положај и именује природне и друштвене објекте на географској карти Србије;
- повеже различите природно-географске карактеристике Србије са размештајем становништва, изгледом насеља и делатностима људи;
- уважава националну и културну разноликост као основу за суживот свих грађана Републике Србије;
- представи знамените личности, културна добра и природне лепоте по којима је Србија препознатљива у свету;
- повеже резултате рада са уложеним трудом;
- сарађује са другима у групи на заједничким активностима.
- повеже промене у изгледу свог тела и понашања са одрастањем;
- планира своје дневне активности и време проведено уз ИКТ уређаје;
- затражи помоћ уколико се суочи са непримерним садржајима у дигиталном окружењу;
- повеже резултате рада са уложеним трудом;
- прикаже хронолошки на ленти времена значајне историјске догађаје и личности;
- опише начин живота људи кроз време користећи различите изворе информација;
- представи ток и резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, презентацијом и/или цртежом и др.);
- пронађе и одабере потребне информације из различитих извора (писаних, сликовних, дигиталних);
- повеже резултате рада са уложеним трудом;
- сарађује са другима у групи на заједничким активностима;
- идентификује и самостално раздваја смеше просејавањем, одливањем, цеђењем и испаривањем;
- испита електричну проводљивост материјала помоћу једноставног струјног кола;
- наведе примере штедљивог коришћења електричне енергије;
- наведе примере употребе магнета у свакодневном животу;
- наведе примере превенције и заштите од пожара;
- пронађе и одабере потребне информације из различитих извора (писаних, сликовних, дигиталних);
- повеже резултате рада са уложеним трудом;
- сарађује са другима у групи на заједничким активностима.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Ликовна култура;
- Музичко васпитање;
- Математика;
- Српски језик.

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Учбенички комплет за Природу и друштво Нови Логос за четврти разред (учбеник и радна свеска);
- тестови који прате учбеник.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- географска карта;
- модел рељефа.

ИНОВАЦИЈЕ:

- израда паноа;
- модел рељефа;
- ленте времена;
- презентације које користимо за обраду и утврђивање наставног садржаја;
- примена примера добре праксе са стручних усавршавања или са посете огледних и угледних часова колега.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усменим путем;
- писменим путем.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. Градива	други типови	укупно
1	Моја домовина	20	11	6	36
2	Човек-природно и друштвено биће	5	3	1	9
3	Прошлост Србије	11	4	2	17
4	Материјали	6	2	1	9
	Укупно часова	42	20	10	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. Градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		23	10	3	36
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		23	9	4	36
УКУПНО		46	22	7	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МУЗИЧКА КУЛТУРА	РАЗРЕД: ЧЕТВРТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ учења Музичке културе је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.</p>		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ: Препоручени садржаји овог наставног предмета треба да пруже знања и информације ученицима како би могли да с разумевањем и радошћу прате, разликују, доживљавају и процењују музичке вредности. Да би били реализовани циљеви првог циклуса основног образовања и васпитања, као и задаци програма образовања и васпитања, потребно је обезбедити наставна средства у складу с важећим нормативима. Сазнајни процес у настави музичке културе заснива се на доживљавању музике кроз песму и слушање музике. Песма је, као облик рада, основ за формирање и развијање слуха и гласа, музичке писмености. Ученицима се преносе неопходни елементи, који чине основу музичке писмености и знања, а у функцији су бољег разумевања музике. Основни принцип у остваривању циљева и задатака треба да буде активно учешће ученика на часу, а час музичке културе треба да буде доживљај за ученике. Усвајање знања ученика зависи од добре организације часа, који мора бити добро планиран, осмишљен и занимљив. Настава треба да се одвија у ведрој и радној атмосфери. Разним облицима рада, техникама и очигледним средствима ученицима се преносе знања и комбинују разне методе у настави. Домаће писмене задатке или писане тестове, контролне задатке, реферате не треба задавати у оквиру овог предмета ни у једном разреду. Наставу треба увек повезивати са музичким животом друштвене средине уз учествовање на такмичењима и музичким приредбама.</p>		
<p>Извођење музике</p> <p>Певање у четвртном разреду јесте певање по слуху и певање са нотног текста. Потребно је да ученици, поред певања песама по слуху, науче читање и писање нота као и осталих музичких знакова помоћу којих ће сами доћи до мелодије.</p> <p>Да би се што правилније извела обрада песме са нотног текста, потребно је да ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> • анализирају нотни текст кроз уочавање тоналитета, такта, темпа, ритмичких вредности које се налазе у мелодији, имена тонова и начина њиховог певања, ознака за: динамику, репетицију, прима и секунда волту; • обраде ритам на неутрални слог - Ритам песме најбоље ће усвојити ако певају песму неутралним слогом на једном тону уз тактирање. Ритмичко читање нотног текста не треба обрађивати ако је ритам једноставан и ученицима јасан; • обраде ритам парлато - За добар парлато није довољно да је савладан само ритам, већ је потребно познавање положаја и назива тонова у виолинском кључу. <p>Ако ученицима нису најјаснији неки тонови потребно је констатовати о којим је тоновима реч, затим их извести у споријем темпу, а онда композицију извести у одговарајућем темпу.</p>		

У току обраде ритма комбиновати оба начина ритмичког бројања тонова - куцање и тактирање. Куцање је погодно за равномерно бројање основних јединица, а тактирање због лакшег усвајања врсте такта и нагласака у њему. На табли или на хамеру треба да стоји исписана цела песма у виду мелодијске вежбе без речи. Пре певања песме солмизацијом, добро је распевати ученике певањем каденце, или појединих тонова лествице који ће чинити интервалске покрете из саме песме. Прво певање је певање без тактирања да би наставник проверио интонирање тонских висина. Наредна певања су истовремено тактирање и певање песме док се мелодија не савлада. Уколико ученици погрешно певају неко место у песми, интонативно или ритмички, потребно је одмах зауставити певање и исправити грешку.

Одговарајућим разговором објаснити ученицима да би научена мелодијска вежба, додавањем литерарног текста, могла да постане песма. Неопходно је код ученика пробудити жељу за учењем текста песме. Текст песме треба изговорити правилно, а непознате речи је потребно објаснити. Пожељно је повезивање музичких садржаја са садржајима осталих предмета, а посебно са наставним предметом Природа и друштво. Литерарни текст треба исписати испод нота, тако да испод сваке нотне вредности стоји по један слог речи. утврђују и изражајно дотерују песму. Користити способност и предзнање ученика о музичким елементима погодним за одсликавање литерарног текста, нпр. темпо и динамика. Уколико је темпо назначен, онда ученицима треба указати на значење те ознаке, као и на њену повезаност са карактером композиције. Ако темпо није назначен, наставник може сам да га одреди, а да ученицима објасни разлоге за такву одлуку. Бољи поступак је певање песме у неколико различитих темпа, а ученицима препустити да се одреде за прави темпо на основу доживљеног утиска.

За изражајно певање важна је правилна динамика. Она произлази из мелодије песме, али и из добре психолошке анализе литерарног текста. Пожељно је певати композицију у динамичком распону од *pp* до *mf* због особености дечјег гласа. Код ученика нижих разреда форте певање може изазвати негативне последице као што су промуклост и слабија певачка издржљивост. Ако наставник не поседује гласовне способности којима би изражајно отпевао песму, тада ће речима, сликовито, објаснити значење динамичких ознака. После обрађене песме, где је то могуће, користити драматизацију текста и илустрацију песме како би ученици узели активно учешће у раду; - изводе песму уз инструменталну пратњу - Да би ученицима представио извођење композиције у виду музичког доживљаја, наставник ће свирати на неком хармонском инструменту. Уз певање научене песме могу се користити за пратњу и дечји музички инструменти Орфовог инструментаријума; Настава нема задатак да ствара уметнике, већ код ученика развија љубав према уметности и смисао за лепо и узвишено, потпомаже њихов свестрани развој, оплемењује га и улепшава му живот.

Приликом избора композиција наставник има слободу, али мора пазити да буду заступљене дечје, народне, пригодне песме других народа, као и песме савременог музичког стваралаштва за децу. Наставник треба, ради актуелизације програма, да научи децу и неку песму која није наведена у препорученом избору за певање, ако то одговара циљу и задацима програма и ако задовољава критеријуме васпитне и уметничке вредности.

Свирање на инструментима Орфовог инструментаријума развија код ученика свест о сопственим могућностима, а поред певања пружа му задовољство и лично уживање. Свирањем се ученици укључују у разне облике музичког комуницирања, активира се њихова радозналост, развија интересовање за инструментално музицирање, регулише се и ослобађа моторика, негује се интересовање за групне музичке активности...

Кроз свирање ученици развијају:

- осећај за лепо, ритам, динамику, темпо;
- способност меморисања музичких целина, примене музичке писмености.

У току школовања корисно је да сваки ученик свира на инструментима Орфовог инструментаријума.

Да би ученик уживао у свирању његови покрети треба да буду:

- опуштени;
- да што боље искористи могућности инструмента;
- да са својим инструментом изгледа лепо, што подразумева отклањање сваке неспретности при покретима.

Уживајући у свирању на приредбама ученик ће своје одушевљење преносити на оркестар и публику. Наставник може сам, према расположивим инструментима, да прави аранжмане за песме, малу музичку драматизацију или музичку игру тако да употпуни звучни утисак и обогати извођење.

Слушање музике

Од свих облика музичко-васпитног рада слушање музике поред стваралачке активности најјаче делује на формирање ученикове индивидуалности. Ученик треба да је током целог свог школовања у директном додиру са добром музиком намењеном његовом узрасту. Слушање музике треба да допринесе да настава тече у радосној и ведрој атмосфери. Помоћу музике ученици треба да ступе у додир са уметничким изразом богатог регистра људских мисли и осећања (храбрости, радости, одушевљења, туге итд.).

Своје доживљавање музике ученици могу испољити: покретом, мимиком, описом, причом или разговором. Композиције које се слушају морају својим трајањем, садржајем и музичким изразом одговарати могућностима перцепције ученика, што значи да су:

- кратке;
- вокалне или приче илустроване музиком;
- вокално-инструменталне.

Најпогодније за прво слушање и упознавање музике су приче илустроване музиком чији су литерарни садржаји донекле познати и у којима ће ученик по музичким наговештајима наслутити садржај који следи. У причама у којима се личности приказују музиком, ученици ће уочавати који глас, темпо или ритам дочарава одређену личност.

Вокално-инструменталне композиције програмског карактера слушају се онда када ученици могу да схвате могућности музичког изражавања. Код слушања дечјих песама са инструменталном пратњом треба уочавати и објашњавати текст, уочавати инструменталну пратњу и давати запажања како је музика илустровала текст. У раду на развијању ученикових могућности за доживљавање и примање музике наставник може да користи дела и програмског и апсолутног карактера да би изградио и развио његове естетске и емотивне особине. У раду на слушању музике главна пажња треба да буде концентрисана на развијање ученикове љубави према доброј музици, а не на непрекидну борбу са лошом.

Стваралачки рад

Четвртог разреда стваралачки рад се сводио на најелементарније облике стваралаштва, више кроз игру и импровизацију у којој је доминирала маштовитост ученика. Полазећи од природног покрета, пуног личног расположења и доживљаја насталих под снажним утицајем ритма и музике, ученици су стварали слободну форму. Креирајући сопствени израз, пун динамичности и градијација из света дечје маште. Естетски квалитети настали на овај начин богатали су ученичку емотивност и разбијали физичку и психичку укоченост. Сада ће музичко стваралаштво бити разноврсније и изражајније и пружаће веће могућности за инвенцију.

Стваралаштво може бити заступљено кроз:

- музичка питања и одговоре;
- ритмичку допуњалку;
- мелодијску допуњалку са потписаним текстом;
- мелодијску допуњалку;
- импровизацију ритма на задани текст са записивањем;
- састављање мелодије од понуђених двотактних мотива;
- компоновање мелодије на задани текст;
- илустрацију непознате композиције;
- импровизацију игре и покрета на одређену музику.

Праћење и вредновање наставе и учења

На часовима музичке културе најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка тумачењу. Из тих разлога, не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је степен ангажовања, уложен труд и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности, потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- опише своја осећања у вези са слушањем музике;
- препознаје народну и уметничку музику;

- опише улогу музике у медијима;
- разликује инструменте по боји звука и изражајним могућностима;
- повеже карактер дела са избором инструмента и елементима музичке изражајности;
- уочи контраст и понављање у музичком делу;
- пева и свира по слуху и са нотног текста песме различитог садржаја и расположења;
- примени изражајне музичке елементе;
- осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу;
- осмисли музички одговор на музичко питање;
- осмисли једноставну мелодију на краћи задати текст;
- изабере одговарајући музички садржај (од понуђених) према литерарном садржају;
- поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;
- коментарише своје и туђе извођење музике;
- самостално или уз помоћ одраслих користи предности дигитализације;
- учествује у школским приредбама и манифестацијама.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Математика;
- Природа и друштво;
- Ликовна култура;
- Физичко и здравствено васпитање;
- Ваннаставне активности.

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- уџбеник за четврти разред који прати електронски уџбеник, Нови Логос;
- нотна свеска;
- CD.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- пројектор;
- лаптоп;
- CD;
- хамер папир;
- пластичне флаше;
- ситно зрневље за израду музичких инструмената;
- нотне свеске;
- енциклопедија.

ИНОВАЦИЈЕ:

- композиције;
- слушање и извођење музике;
- певање песама у хору;
- играње народних игара и модерног плеса;
- звучни тест.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- кроз активности;
- певање песама;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- препознавање различитих врста композиција;
- записивање;
- звучни тестови;
- извођење игара;
- одељењског такмичења.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Извођење музике	3	2	3	8
2	Извођење и слушање музике	7	2	8	17
3	Извођење и музичко стваралаштво	1		3	4
4	Извођење, слушање музике и музичко стваралаштво	4	1	1	6
5	Слушање музике			1	1
	Укупно часова	15	5	16	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		13	2	5	20
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		5	7	4	16
УКУПНО		18	9	9	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ:
ЛИКОВНА КУЛТУРА

РАЗРЕД:
ЧЕТВРТИ

ОДЕЉЕЊА:
1, 2, 3, 4

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ учења предмета ликовне културе је да се ученик ,развијајући сваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад,оспособљавања за комуникацију и да се изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Имајући у виду наставу ликовне културе у целини и савремени приступ медијима под називом проширени медији, сматра се да је ова целина најпримеријана за увођење ученика у нова искуства. Када се приђе реализацији садржаја колажа, одмах се мисли на већ постојеће извесно искуство ученика о колажу, с тим што се најчешће води рачуна о примерености захтева узрасним могућностима ученика па су се у пракси најчешће тражила решења по логици.

То значи да су преузимани различити облици којима су стварани неки нови облици по личном нахођењу сваког ученика. Користи амбалажу и предмете за једнократну употребу и машту традиционалним ликовним техникама. Пракса је показала да се у таквим ситуацијама често добијају духовита решења.

Такво искуство је примерено за ученике, стога се почиње од површинског колажа. У даљем раду такви колажи могу да буду изванредан материјал за одлепљивање, поновно лепљење, доцртавање, досликавање, те се од ученика тражи извесна доза упорности што је могуће на том узрасту. То је истовремено шанса за ученике да направе неко ново решење а и да се сам водитељ наставног процеса припреми за процену новонасталих остварења. Такви радови могу да буду подведени под назив деколажа. Да би ученици сачинили фротаж могу се користити природни и вештачки облици као подлога преко које ће ученици стављати тањи папир и потом са оловкама које у себи имају меки графитни уложак превлачити преко папира да би се одштампали највиши делови (рељефност - структура материјала који се налази испод папира). Када се ради о асамблажу, мисли се на повезивање тродимензионалних облика у нове за ученике смисаоне целине. Без обзира на вештачке или природне облике које ученици уграђују у свој рад, потребно је да наставник ограничи број материјала исте врсте да би ученици лакше дошли до својих смисаоних решења. Оваква целина програма је у тесној вези са проширеним медијима у савременој уметности. То ће бити уједно и прилика за препознавање савремене уметности у музејима и галеријама. Самим тим, намеће се обавеза наставнику да ученике повремено води на изложбе које се налазе у њиховом непосредном окружењу.

Споразумевање

Тумачење

Невербално изражавање се реализује на интегрисаним часовима или у корелацији са часовима Физичког и здравственог васпитања (драматизација вежбања). Наставник прича причу коју ученик прати одговарајућим покретима, мимиком и кретањем.

На пример:

- опонаша кретање животиња (зеца, змије, кокошке);
- радње (махање, руковање, дириговање, чишћење);
- кретање услед струјања ваздуха (њихање крошње) и слично.

Ове активности су важне за целокупни развој, за укључивање интровертних ученика, као припрема за сценски наступ и за касније презентовање радова и пројеката. Тумачење слике учи се постепено. Користе се стрип и анимирани филм за одређивање редоследа радње, главних јунака, особина и изгледа јунака. Уводи се и разговор о теми, односно (једноставном) садржају ликовног дела, при чему наставник не нуди тумачења, већ дозвољава да ученици слободно исказују мишљење. Ученици треба да обраћају више пажње на знаке у окружењу, почев од важних саобраћајних знакова за пешаке, до ознака на зградама поште, ресторана, апотеке... Могу да добију основне информације о томе како се знаци смишљају и ко их смишља. Предлог тема за разговор: Зашто је важно да се разумемо? Како саопштавамо оно што нам је важно? Да ли можемо да причамо без речи? Шта нам слике говоре? Да ли сваки знак нешто значи? Да ли свако може да разуме знак? Предлог је везан за значај учтиве и добронамерне комуникације. Ученици треба да повезују речи и реченице које изговарају и одговарајућу мимику и гест. Такође, треба да усклађују текст и слику. На крају полугодишта могу да дизајнирају честитке.

Додатни захтеви су, као и у првом разреду, украшавање слова (иницијала), које ће нацртати или насликати и на мањем и на већем формату папира. Предлог тема за разговор: Шта је учтива комуникација и за- што је важна? Шта је најлепше што смо икада чули? Шта је најлепше што смо данас неком рекли? Како можемо да нацртамо лепу реч? Ко смишља изглед украсних слова? Како да смислимо позитивне поруке за честитке? Предлог тема за разговор: Шта је стварност, а шта ма- шта? Када јесте, а када није пожељно да измишљамо? Како себе замишљамо у будућности? О чему размишљамо када посматрамо непознату фотографију? Шта замишљамо када слушамо музичко дело?

Простор

У овој целини су предложени пројекти везани за обликовање простора, који могу да се реализују било када у току године. О амбијенту се учи тако што се ученицима постављају питања: какав утисак неки простор оставља на њих, како се осећају у том простору, шта им привлачи пажњу, а шта им смета, шта би променили и сл. Не нуде се дефиниције и не наводе елементи који чине амбијент. О амбијенту (утиску о простору) разговара се у свакој прилици која се укаже. Ученике би требало упознати са једним одређеним музејом, не само са изгледом зграде и локацијом, већ са ентеријером и врстом експоната, са сврхом чувања експоната, са активностима, односно шта могу да очекују у музеју (тематске изложбе, едукативни програм), на шта је потребно обратити пажњу. Пројекти везани за обликовање простора могу да буду обликовање макета и обликовање дела простора у школи. Најједностав- није макете обликују се техником клуаж. Ученици обликују куће, зграде и друге делове насеља од разноврсне амбалаже (кутијице од лекова, кутије од кекса), појединачне елементе лепе на картонску подлогу и премазују белом бојом (еколошка боја за зидове). Касније могу фломастерима да доцртају детаље (прозоре, врата), али је важно да композиција не буде шарена. Осим насеља које им је познато, могу да обликују и насеља из прошлости, насеља других култура или насеље из маште. Основна сврха овог пројекта је организација композиције у простору и сарадња.

Предлог тема за разговор: Шта нам се највише свиђа у нашој околини? Како се живело некад, а како сад? Како изгледају насеља у неким културама? Шта можемо да научимо у музеју? Како мо- жемо сами да украсимо своју собу?

Кретање

Ученици треба да опажају кретање бића и машина. На пример, како лети једна птица, а како јато птица; како се креће један пешак, а како група пешака. Затим, које материјале може да по- крене струјање ваздуха у затвореном простору (лишће, папир, картон, камен, пластика). Обликовање дела простора у школи може да буде израда мобилне скулптуре (и да се веже за кретање услед струјања ваздуха). Идеје за планирање пројекта могу се пронаћи на интернету ако се у претраживач унесе: „mobile art lesson plans” или „hanging art in school”. Предлог тема за разговор: Шта се све креће у природи? Шта могу да покрену вода и ваздух? Шта се све само креће?

Сцена

Обликовање елемената сцене, маски и костима за школску представу реализује се у пројектној настави (није нужно да представа буде реализована, важно је припремање).

Ученици обликују маске, костиме и реквизите према садржају одабраног текста (бајке, песме, драмског текста).

Предлог тема за разговор: Шта је сцена? Од чега све можемо да направимо маске? Како од старе одеће можемо да направимо костим за представу? Ко и како шминка глумце? Како можемо да уредимо сцену у школи?

Сценски простор

Ако се пође од чињенице да сви живимо у неком амбијенту, посебно је важно да се са ученицима разговара о карактеристикама појединих амбијената. Амбијент учионице, амбијент кухиње, амбијент улице, амбијент аутобуске станице, игралишта. Дакле, у целини гледано, сваки амбијент је карактеристичан по нечему, на наставнику је да заједно са ученицима извуче посебне детаље о неком препознатљивом амбијенту. У духу таквог захтева, ученици могу да раде сцену, маске, костим, да се одреде за музику, али је најважније да се цео процес одвија кроз игру. У тој игри ученици ће доћи до сазнања о искуствима цивилизације, што се може пронаћи у литератури, а самим тим и повезивање оваквог садржаја са другим областима, посебно са књижевношћу, музичком културом, позориштем.

Самопроцена радова је вербална и писана, а захтеви се уводе постепено. Наставник прво тражи од ученика да усмено опише свој рад, а касније и да напише две до три реченице о свом раду. Уколико наставник процени да су ученици спремни, може да користи прилагођену методу 3, 2, 1. У интегрисаној настави ученик на листићу пише: 3 ствари које сам научио/научила на часу, 2 примера која илуструју то што сам научио/научила и 1 ствар која ми није јасна или питање које бих поставио/поставила. Када се ученик ликовно изражава, може да напише на листићу: 3 ствари о којима сам размишљао током рада; 2 ствари које ми се свиђају на мом раду и 1 ствар коју бих променио или бих урадио другачије. На листићу се уписује име и презиме и назив рада, а листић се лепи на полеђину рада или се чува у блоку. Ученик не треба да наводи више од једне нејасноће или грешке, ни у случају када му ништа није јасно или сматра да је рад упропашћен. Издвајање само једне нејасноће или грешке постепено оспособљава ученика да идентификује најважнији пропуст и да се фокусира на његово уклањање. Листићи за самопроцену омогућавају наставнику потпунију слику о напредовању ученика.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- поштује инструкције за припремање, одржавање и одлагање материјала и прибора;
- изражава замисли, интересовања сећања емоцију и машту традиционалним ликовним техникама;
- користи амбалажу и предмете за једнократну употребу у стваралачком раду;
- примени, у стваралачком раду основна знања о композицији;
- користи одабрана уметничка дела и визуелне информације као подстицај за стваралачки рад;
- тумачи једноставне знаке и симболе и знаке уметничких дела;
- разговара о значају одабраног уметничког дела споменика и музеја;
- учествује у планирању и реализацији ликовног пројекта или радионице;
- примени, у стваралачком раду основна знања о изради сцене;
- разматра, у групи, шта и како је учио /учила и где та знања може применити.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Природа и друштво;
- Ваннаставне активности;
- Музичка култура.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Ликовна култура за четврти разред;
- енциклопедије;
- фотографије уметничких дела.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- блок;
- темпера боја;
- дрвене бојице;
- фломастери;
- колаж папири;
- лепак;
- глинамол.

ИНОВАЦИЈЕ:

- репродукције;
- фотографије;
- предмети у окружењу;
- рачунар;
- хамер;
- папир у боји;
- темпера боја;
- водена боја.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- индивидуални рад ученик;
- посматрање (практични рад);
- уређење ученичких радова и ученичког и школског простора;
- учешће на конкурсима;
- дискусија у излагању радова.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Композиција	9	15	12	36
2	Споразумевање	6	14	-	20
3	Наслеђе	3	3	-	6
4	Сцена	2	8	-	10
	Укупно часова	20	40	12	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		22	10	2	34
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		20	10	8	38
УКУПНО		42	20	10	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ	РАЗРЕД: ЧЕТВРТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
--	----------------------------------	--------------------------------------

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ учења предмета физичко и здравствено је да ученик унапређује физичке способности моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Задаци наставе физичког васпитања јесу:

- одстицање раста ,развоја и утицање на правилно држање тела;
- развој и усавршавање моторичких способности;
- стицање моторичких умења;
- стицање теоријских знања;
- стицање и развијање свести о потреби здравља ,чувања здравља и заштити природе и човекове средине;
- развијање свести о потреби и уважавања себе и других.

ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Концепција Физичког и здравственог васпитања заснива се на јединству наставних, ваннаставних и ваншколских организаци-оних облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода овог васпитно-образовног подручја које се састоји из три предметне области:

- физичке способности;
- моторичке вештине;
- физичка и здравствена култура.

Већина исхода у програму је развојног карактера и протеже се кроз цео први циклус основног образовања и васпитања, узимајући у обзир узраст ученика и сензитивне периоде развоја физичких способности.

Физичке способности

На свим часовима као и на другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на:

- развијање физичких способности које се континуирано реализују у припремном делу часа. Део главне фазе користи се за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој. Методе и облици рада бирају се у складу са потребама и могућностима ученика и материјално-техничким условима за рад;
- подстицање ученика на самостално вежбање;
- учвршћивање правилног држања тела.

Моторичке вештине

Усвајање моторичких вештина остварује се путем основних и проширених програмских садржаја тако што се примењују основни дидактичко-методички принципи и методе рада неопходне за достизање постављених исхода. Усвојене моторичке вештине ученицима треба да омогуће примену у свакодневним и специфичним животним ситуацијама. Ученицима који имају потешкоћа да усвоје неке од садржаја, задају се вежбања слична али лакша од предвиђених или предвежбе. Ученику који има потешкоће да достигне предвиђени исход, оставља се могућност да тај исход достигне у наредном периоду. Усавршавање неких моторичких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд.). У раду са напреднијим ученицима, реализују се проширени садржаји. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за различите физичке активности. Пре рада на усвајању нових моторичких вештина из наведених наставних тема, неопходно је поновити моторичке вештине усвојене у првом разреду.

Физичка и здравствена култура

Ова наставна област реализује се кроз све организационе облике рада, наставне области и теме уз практичан рад. Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту и здрављу. Основне информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу.

Ова наставна област обухвата:

- формирање правилног односа према физичком вежбању и здрављу;
- развијање и неговање другарства;
- препознавање негативних - неприхватљивих облика понашања у игри и др.

Поред наведеног, у овој области потребно је радити и на:

- неговању патриотских вредности (народне традиције) и мултикултуралности;
- формирању правилног односа према различитостима;
- чувању личне и школске имовине;
- неговању друштвених вредности, итд.

Атлетика

- рад на техници трчања у месту и у кретању;
- рад руку са савијеним лактовима (напред, напред шака до висине браде, а назад 5 до 10 цм иза зглоба кука);
- стопала паралелна и трчи се на предњем делу стопала;
- труп усправан, глава подигнута и дисање слободно (на нос и на уста);
- варијанта трчања: напред, бочно и леђима окренути у правцу кретања;
- трчање краћим и дужим кораком (уз нагиб трчи се кратким кораком и на предњем делу стопала);
- код крос трчања и на слободним површинама (трава, шума и сл.) обратити пажњу на неравнине због могућих повреда;
- савлађивање брзог трчања кроз убрзања (2 до 3 убрзања на 30-40 м);
- техника високог и ниског старта;
- спринт на деоницама до 50 м;
- за развој издржљивости користити интервални метод рада, умереног интензитета (нпр. на стази дужине највише до 800 метара наизменично 100 м трчања, 100 м ходања, или у укупном трајању од 5 до 10 минута);
- скок увис;
- усавршавање прекорачене технике на већим висинама;
- скок удаљ;
- усавршавање технике згрчне и предвежбе за технику увинућа;
- бацање лоптице од 200 грама у даљ јачом и слабијом руком, техником из места и техником из залета;
- бацање медицинке од 2 кг са две и једном руком на различите начине (напред, увис и назад преко главе);
- штафетно трчање;
- игре, деонице до 20 м са додиром (рука додирне раме, леђа, руку).

Вежбе на тлу и справама

У реализовању програма вежби на справама значајно је искористити све справе које су на располагању, на којима се, без обзира на пол, могу извести вежбе у вису и упору, вежбе на смањеној површини ослонца и прескоци. Одређене вежбе, које су предвиђене за ученике могу изводити и ученице (паралелни разбој, кругови, коњ са хваталкама). Индивидуални приступ ученицима постиже се диференцираним приступом, на свакој справи посебно.

Тло (ученици и ученице):

- поновити обавезни састав (комбинацију вежби) из трећег разреда;
- колут напред до чучња, окрет у чучњу за 180° и спојено (у даљем тексту и сл.) колут назад до чучња;
- суножним одразом колут напред преко препреке;
- став на шакама уз помоћ;

- предвежбе за прамет упором странце;
- из лежања на леђима мост и поново лећи на леђа (уз помоћ - после мостова урадити претклоне);
- вага претклоном и заножењем;
- комбинације савладаних вежби (обавезни састав из првог, другог и трећег разреда допунити новим вежбама, диференцирано према полу и способностима ученика.

За напредније ученике и ученице, поред претходних вежби, додати:

- из става раскорачног колут назад до става раскорачног;
- колут летећи (на сунђер струњаче);
- прамет упором странце;
- мост заклоном;
- усклон уз помоћ.

Прескок (ученици и ученице):

- поновити припремне вежбе за прескок, прво фазу доскока;
- припремне вежбе за разношку;
- разношка преко козлића 110 цм.

За напредније ученике и ученице:

- удаљити даску.

Двовисински разбој (уколико школа нема справу, ученице могу вежбати на једној притки разбоја, вежбе у вису извести на вратилу, а вежбе у упору на дочелном вратилу):

- одразом једне ноге узмак до упора предњег и сп. зањихом саскок;
- испод више притке, лицем према нижој притки наскок у вис предњи (уз помоћ);
- клим и трећим климом премах десном (левом) у вис лежећи јашући;
- прехват разноручно до седа јашућег; потхватом десне (леве) саскок одношка са окретом за 90°, завршити десним боком према разбоју.

За напредније ученице:

- обавезан састав за школско такмичење од првог до четвртог разреда.

Греда (ученице):

- поновити комбинације вежби и саставе из претходних разреда.

У састав укомпоновати кораке уназад зибом почучњем, слободна нога поред греде; окрет у успону за 90° и саскок пруженим телом (чеоно). За напредније ученице саскок увитим телом; делови из обавезног састава за школско такмичење од првог до четвртог разреда. Ученици: ходањем, трчањем, окретима и издржајима у одређеном положају треба да развијају осећај за равнотежу).

Паралелни разбој (ученици):

- поновити вежбе из трећег разреда;
- предњихом сед разножно пред рукама;
- приножити једном (левом) ногом до седа ван (удесно);
- саскок удесно десноручке са окретом за 180° (уз помоћ), доскок десним боком према разбоју;
- предњихом упор седећи разножно пред рукама; саседом њих у упору предњем.

За напредније ученике обавезан састав за школско такмичење од првог до четвртог разреда.

Ученице: 2 њих у упору; предњихом упор седећи разножно пред рукама; саседом њих у упору предњем. Вратило (ученици): поновити вежбе из трећег разреда: дочелно вратило: наскок у упор предњи активни (са повишене површине или одскоком), зањихом саскок.

За напредније ученике обавезан састав за школско такмичење од првог до четвртог разреда.

Кругови (ученици и ученице) - дохватни кругови:

- суножним одривом вис узнето, вис стражњи, саскок;
- доскочни кругови: вис прости предњи, њих у вису уз помоћ.

Коњ са хватаљкама (ученици и ученице):

- упор предњи активни;
- упор стражњи активни;
- упори мешовито одножно;
- ученици: из упора предњег (стражњег) одножити једном са преносом тежине у другу страну - исто са одножењем друге ноге - повезано (замаси).

За напредније ученике: из упора предњег премах одножно у упор јашући (назначити), премах другом ногом у упор стражњи и делови обавезног састава за школско такмичење од првог до четвртог разреда.

Минимални образовни захтеви за ученике и ученице:

- вежбе на тлу: колут напред до чучња, окрет у чучњу за 180° и спојено колут назад до чучња;
- колут напред суножним одразом преко препреке;
- став на шакама уз помоћ;
- прескок: разношка;
- греда - ниска, шведска клупа: наскок на једну ногу бочно, кораци (ученице у успону) до средине греде;
- чучањ;
- окрет у чучњу за 180° ;
- усправ, два корака уназад, успон окрет за 90° ;
- саскок пруженим телом;
- завршити леђима према справи;
- вратило - нижа притка разбоја: узмак одразом једне ноге, саскок зањихом.

Организовати међудодељењско такмичење у обавезним саставима на тлу и справама према програму стручног већа.

Ритмичка гимнастика и народни плесови

Обновити програм из претходног разреда. Повезати различите покрете руку, трупа и ногу у комплекс вежби обликовања. Равнотеже успоном на две и једној ноzi. Окрети за 180° и 360° ослонцем на две и једној ноzi.

- Скокови: високо - далеки скок и повезивање са галопом;
- Вијача: повезивање галопа са дечјим поскоком и елементима из претходног разреда;
- Лопта: бацања и хватања повезати са равнотежама, окретима и скоковима и допунити обавезни састав из трећег разреда овим елементима;
- Обруч: замаси у бочној и чеоној равни са прехватањем и ниским избацивањем из руке у руку у месту и кретању (кораком, трчећи кораком и дечјим поскоком);
- Плесови: Српско коло. Једно коло из краја у којем се налази школа.

Основи спортских игара

Поновити вежбе основних ставова из претходног разреда и комбиновати са разним варијантама ситуација игре.

- рукомет: поновити основне вежбе држања лопте, хватања и додавања.

- вежбе основа технике комбиновати са вежбама ситуације у игри;
- шутирање из места после вођења и заустављања;
- скок - шут (за напредније);
- кошарка: поновити вежбе руковања лоптом и усложњавати вежбама "жонглирања";
- вежбе хватања и додавања поновити и даље их примерити ситуацији њихове примене у основној тактици одбране и напада;
- шутирање испод коша после вођења и заустављања са леве и десне стране;
- двокорак (за напредније);
- игра 3:3 са конкретним задатком из основа тактике у одбрани и нападу;
- одбојка: поновити вежбе додавања прстима из претходног разреда; за напредније ученике: примена технике у неколико ситуација игре; додавање преко главе и бочно;
- игра преко ниже мреже (ластиша) на смањеном терену 2:2 са применом основне технике и за напредније ученике 3:3 из основне тактике у нападу и одбрани;
- фудбал: вођење лопте праволинијско и са променом правца;
- примање лопте и додавање лопте различитим деловима стопала;
- шутирање;
- одузимање лопте;
- игра са основним правилима за мали фудбал.

Организовати такмичења између група у одељењу из игара:

- здравствено васпитање;
- твоја физичка форма;
- лична хигијена;
- хигијена здравља;
- правилна исхрана;
- правилан ритам рада и одмора;
- прва помоћ.

Минимални образовни захтеви:

- атлетика: трчање на 40 м из ниског старта (без стартних блокова);
- скок увис прекорачном техником;
- скок удаљ згрчном техником, залетом до 15 м;
- трчање на 500 м (ученици) и 400 м (ученице);
- вежбе на справама и тлу: обавезни састав на тлу, разбоју и греди;
- прескок: разношка: на вратилу, коњу са хватаљкама и круговима: по један изборни елеменат.
- основи тимских игара: основна техника у кретању (одабрати 2 - 3 вежбе које су коришћене у обучавању и увежбавању).

Ритмичка гимнастика и плесови: обруч - замаси у бочној равни у кретању са ниским избацивањем из руке у руку. Коло из краја у којем се налази школа.

Здравствено васпитање: правилно држање тела, лична хигијена и хигијена здравља, правилна исхрана, ритам рада и одмора.

У четвртном разреду часови се морају добро организовати, како у погледу јасних и прецизних облика и метода рада, тако и у погледу стварања радне и ведре атмосфере.

У дидактичкој четвороделној подели треба да преовладају игре, али и садржаји који захтевају прецизност извођења, а којима претходе тачна упутства учитеља или предметног наставника. Затим, учитељ или предметни наставник треба да прати ток рада и указује на грешке, како би садржаји, претежно природног карактера, дали добру основу за усвајање садржаја са конвенционално сложенијом биомеханичком структуром, који се планирају за наредне разреде. Од метода преовладава метод живе речи, практични прикази задатка од стране учитеља или ученика старијих разреда, као и прикази пригодних садржаја путем слика, скица и видео- технике. На крају часа, учитељ или предметни наставник, пригодним речима треба да да оцену рада током протеклог часа и ученике упозна са наредним садржајем.

Никако не треба да се догоди ситуација да деца није јасно које садржаје су увежбавали и у којој мери су их савладали. У том циљу ће и педагошке мере, као што су похвале и истицање добрих примера извођења, утицати на ефикаснију сазнајну функцију и мотивисаност за усвајање одређених знања и стицање навика, пошто деца у овом узрасту имају велике потребе за такмичењем, што само треба позитивно усмерити. Приликом избора облика рада, учитељ или предметни наставник треба да узму у обзир просторне услове рада, број ученика на часу, број справа и реквизита, динамику обучавања и увежбавања наставног задатка, што значи да предност има онај облик рада (фронтални, групни, индивидуални) који се правовремено примењује.

Фронтални рад се обично примењује у почетној фази обучавања и када је обезбеђен довољан простор и број реквизита у односу на број ученика (трчања, вежбе на тлу, елементи тимских игара); групни рад са различитим задацима примењује се у фази увежбавања и то тако да су групе сталне за једну тематску област, састављене према индивидуалним способностима ученика (хомогенизиране), а које и чине основ у диференцираном приступу избору садржаја, у односу на те индивидуалне способности, радна места у групном раду, осим главног задатка, треба да садрже и помоћне справе за увежбавање делова биомеханичкеструктуре главне вежбе (предвежбе), као и оне вежбе које се односе на развијање оне способности која је релевантна за извођење главне вежбе (највише три вежбе).

Радно место је по садржају конзистентно у односу на главни задатак, што је у складу са принципима интензивно организоване наставе. Индивидуалан рад примењује се за ученике мањих способности, као и за ученике натпросечних способности. Приликом избора методских поступака обучавања и увежбавање моторичких задатака, наставник треба да одабере вежбе такве образовне вредности које ће за расположив број часова обезбедити оптимално усвајање тог задатка.

Праћење и вредновање наставе и учења

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе Физичког и здравственог васпитања, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује.

Ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у физичком и здравственом васпитању који обухвата:

- вежбање у адекватној спортској опреми;
- активно учествује на часовима физичког и здравственог васпитања;
- вежбање и играње у слободно време.

Приказ једног комплекса усвојених општеприпремних вежби (вежби обликовања), без реквизита.

Индивидуални напредак сваког ученика процењује се у односу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неопходно је узети у обзир способности ученика, степен спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и ангажовање ученика у наставном процесу.

Код ученика ослобођених практичног дела наставе прати се и вреднује:

- познавање основних правила елементарних игара, основних здравствено-хигијенских правила вежбања и здраве исхране;
- учешће у ваннаставним активностима.
- праћење, вредновање и оцењивање ученика ослобођених од практичног дела наставе, врши се на основу посебног ангажовања у настави;
- праћење вредновање и оцењивање ученика са инвалидитетом врши се на основу њиховог индивидуалног напретка.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- примени општеприпремне вежбе (вежбе обликовање);
- прати промене у сопственој тежини и висини;
- самостално коригује неправилно држање;
- правилно држи тело;
- сагледа резултате физичких способности;
- правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања;
- комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу;
- одржава равнотежу у различитим кретањима;
- правилно подиже, носи и спушта терет;
- изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу;
- изведе дечји и народни плес;
- правилно изводи и контролише покрете у различитим кретањима;
- користи терминологију вежбања;
- поштује правила понашања на вежбаљима;
- поштује мере безбедности током вежбања;
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима;
- поштује и примени правила игре;
- навија и бодри учеснике у игри на начин који никога не вређа;
- прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења;
- уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања;
- препозна здравствено стање када не треба да вежба;
- примењује хигијенске мере пре, у току и након вежбања и у другим ситуацијама;
- уредно одржава простор у коме живи и борави;
- увиди значај правилне исхране за вежбање;
- повеже различита вежбања са њиховим утицајем на здравље.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Природа и друштво;
- Ликовна култура;
- Музичко васпитање.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- по наставном плану и програму Нови Логос

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- лопте;
- струњаче;
- вијаче;
- палице;
- обруч;
- греде.

ИНОВАЦИЈЕ:

- игре без граница;
- одељењска такмичења;
- примена примера добре праксе са стручних усавршавања или са посете огледних и угледних часова.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Праћење ученика кроз:

- стање моторичких способности;
- стање здравља и хигијенских навика;
- достигнути ниво савладаности моторних знања, умења и навика;
- однос према раду.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Атлетика	9	19	-	28
2	Спортска гимнастика	13	19	-	28
3	Основе тимских, спортских елементарних игара	13	18	-	28
4	Плес и ритмика	6	8	-	14
5	Полигони	-	-	3	3
	Укупно часова	41	64	3	108
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		29	33	-	62
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		12	31	3	46
УКУПНО		41	64	3	108

2.8.1. ПРОГРАМ ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ	РАЗРЕД: ЧЕТВРТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ креативне радионице је да деца искористе креативност, вољу, машту и да преточе своје жеље идеје и замисли у неко уметничко дело. Развијање љубави према уметности, код деце, је изузетно важно, а машта ће помоћи да се створи нешто мање или више корисно за свакодневни живот. Лично стваралаштво и могућност деце долази до изражаја. Кроз игру и забаву научиће да улепшају свој животни простор и простор за учење и дружење. Логику и машту ће испољити на користан и забаван начин. На овај начин, деца ће бескорисним или сувишним предметима удахнути нови смисао и учинити их живим, а такође, ствараће и нове предмете.</p>		
<p>ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:</p> <p>У четвртом разреду ученици се развијају и уче кроз разноврсне активности и задатке који подстичу радозналост и задовољство у истраживању, експериментисању, размишљању, повезивању, изражавању, стварању, дружењу и сарадњи. Кључни појмови су међусобно чврсто повезани и могу се повезати са појмовима из свакодневног живота, уметности и других програма. Приликом планирања интегрисане наставе наставник одређује кључне појмове и потпојмове наставне јединице тако што их бира из програма свих предмета.</p> <p>Планирање наставе и учења</p> <p>Називи, број и редослед наставних тема нису фиксни (прописани или препоручени) да би се омогућило планирање интегрисане и пројектне наставе. Наставник планира број и редослед наставних тема, као и број часова за реализацију сваке теме. У настави треба да доминирају ликовни задаци који циљају више исхода и међупредметних компетенција.</p> <p>Остваривање наставе и учења</p> <p>Програм није организован по предметним областима, јер није пожељно, одвојено изучавати садржаје различитих предметних области. Уместо тога је изложен опис предмета, без стриктне поделе на области учења.</p> <p>Развој ученика</p> <p>Настава је индивидуализована и усмерена на целокупан развој ученика, а пре свега на развијање опажања и памћења, креативност, стваралачко мишљење, еманципације, свести о општем и личном добру, толеранције, способности сарадње, естетичких критеријума, моторике и индивидуалних способности. Све почиње опажањем: креативно изражавање,, посматрање уметничког дела и вредновање. Посматрање, истраживање и стварање изрази су надахнућа, али и примене знања о ликовним елементима, њиховим односима развијају креативне потребе ученика и ликовни говор. Нужно је развијати код ученика знатнијељу, мотивисаност, отвореност за нова искуства, осетљивост за проблеме, самопоуздање а од спознајних функција: флексибилност, спознају, оригиналност, и памћење.</p> <p>Креативност</p> <p>Сваки ученик има потенцијал који може да развија, не само даровити ученици, ако му се пружи прилика. У настави се примењују технике за развој креативности. Поред вербално-текстуалних метода (монолог, дијалог и рад са текстом) и показивачке методе истичу се примена метода сазнавања кроз праксу и откривачка и проблемска метода(учење путем открића и увиђања).</p>		

Важно је да ученици стичу свест на који начин се долази до идеја за стваралачки рад, мотивацији, као и да та искуства могу применити у различитим ситуацијама. Основни услов за развој кретивности су мотивациони садржаји који подстичу интересовање, позитивну емоционалну реакцију и имагинацију ученика.

Опажање

Опажање се темељи на знању и осећањима ученика. Наглашава се ликовно-естетска перцепција (ликовни и тактилни опажаји, сазнања и осећаји у којима ученици проналазе смисао у комуникацији са околином и уметничким ликовним делима). Задаци сваке наставне јединице развијају способност посматрања и уочавања карактеристика ликовних елемената кроз бројне ликовне примере. Ученици се подстичу да изразе оно што су истраживали речима и ликовно-техничким средствима.

Ликовне технике и материјали

Ликовне технике и материјали се обрађују кроз кратко упутство и савете током рада. Наставник указује ученицима и на основна својства и карактеристике материјала и прибора. Учење се заснива на самосталном истраживању (и у сарадњи са другима) изражајних могућности техника, прибора и материјала.

Праћење и вредновање наставе и учења

Оцењивање се врши према Правилнику о оцењивању. Програм подржава индивидуални развој ученика и напредовање ученика током целе школске године. Напредак ученика се прати са циљем да би наставник подржао развој потенцијала сваког ученика.

За успешно процењивање радова ученика у први план се ставља стваралачки процес, којим се дошло до неког продукта који је зависио од маште и инвентивности ученика, труда и преданости, довитљивости и спретности а не само коначан резултат - продукт. Када се обавештавају ученици о њиховом напретку користе се подстицајни изрази и ученици се упознају са аспектима оцене како би могли да напредују у наредним фазама учења. Ученици морају бити упознати са циљевима и исходима учења да би им били јасни критеријуми вредновања постигнућа.

Евалуација остварених резултата и самовредновање наставника остварује се кроз праћење тока часова, бележење запажања. Наставник прати развој ученика, анализира и процењује резултате и активности ученика у току ликовног изражавања, прати оствареност планираних циљева и исхода.

Ваннаставне активности су део целокупног образовно-васпитног рада и прате наставни процес уважавајући специфичности наставних предмета у разреду.

Ослонци планирања и организације ваннаставних активности су:

- уважавање узраста ученика и њихове природне радозналости са којом долазе у први разред;
- коришћење ваншколских знања, вештина и искустава ученика;
- укључивање свих ученика уз поштовање њихових различитости;
- повезивање садржаја свих наставних предмета и употреба савремених информационо-комуникационих технологија.

Полазећи од наведених принципа, ваннаставне активности ће се реализовати уз уважавање ученичког физичког и социјалног окружења и према предвиђеном плану. Доминирају активности које се остварују кроз игру, покрет и креативне захтеве.

ИСХОДИ:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- користи различите аспекте личности (когнитивни, морални, естетски, физички, социјални, моционални);
- повезује, проширује и продубљује знања, развија вештине и навике стечене у школи и свакодневном животу (посебно развој општих и међупредметних компетенција);
- има правилан однос према раду и подстиче професионални развој;
- има бољи однос према школи, школским обавезама, ученичком колективу, наставницима;
- је ангажованији и има бољи однос према другим ученицима; подстакнут потенцијал и задовољена интересовања; оспособљен за комуникацију, интеракцију и сарадњу; партиципацију, иницијативност, предузимљивост;
- оспособљен за превенцију непожељних облика понашања; упознаје друге и другачије;
- јача толеранције на различитост.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Свет око нас;
- Математика;
- Физичко и здравствено васпитање;
- Верска настава;
- Грађанско васпитање

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- дечја штампа;
- енциклопедија

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- папир А4;
- фломастери;
- ђачки прибор;
- картон.

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитализација

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, циљано систематско посматрање ученика у школи и током ваннаставних активности у функцији пружања подршке), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Ликовно стваралаштво	-	-	6	6
2.	Честитке	-	-	3	3
3.	Креативно експериментисање са папиром, картоном, дрветом	-	-	23	23
4.	Креативност са материјалима из природе	-	-	4	4
	Укупно часова	-	-	36	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	Укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	18	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	18	18
УКУПНО		-	-	36	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	РАЗРЕД: ЧЕТВРТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • осамостаљивање ученика у раду; • развијање личне одговорности за реализацију пројекта; • развој социјалних и комуникацијских вештина које јачају самопоуздање ученика; • стицање дуготрајног знања, вештина и навика применљивих у свакодневном животу. <p>Развој самосталности ученика је подстицајни фактор у иновирању наставног процеса. Висок степен ученичке мотивисаности постиже се успешним имплементирањем пројектне наставе, којом се усмеравају и подстичу креативне способности ученика.</p> <p>Кроз пројектну наставу ученици ће учити: да уче, истражују, претражују, филтрирају и користе информације, развијају социјалне вештине, сарађују, стичу практичне и менаџерске вештине, граде позитиван селф концепт... Пројектна настава подразумева уравнотеженост когнитивног учења, развоја мануелних способности, емоционалног и социјалног искуства.</p> <p>Пројектна настава условљава отвореност школе и повезивање са средином која је окружује. Код ученика се унапређује самосталност, властита иницијатива, спремност за преузимање одговорности, способности сарађивања, коришћења расположивих ресурса, оријентисаност ка циљу, креативност, тимски рад.</p>		

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Планом наставе и учења у првом циклусу основног образовања и васпитања дефинисана је Пројектна настава као облик образовно-васпитног рада којим се развијају опште међупредметне компетенције уз употребу информационо комуникационих технологија. Усмерена је на достизање исхода који се првенствено односе на логичко и критичко мишљење као и припрему ученика за лако сналажење у свету технике, технологије и рачунарства, како у свакодневном животу тако и у процесу учења. У складу је са општим исходима образовања и васпитања и у функцији је когнитивног, афективног и социјалног развоја ученика. Пројектна настава почива на савременим схватањима детета, наставе, функције образовања и сазнавања као социјалне конструкције подржане кроз сарадничко деловање, коришћењем различитих извора информација и активности. Применом пројектне наставе долази до повезивања познатог и непознатог, учења помоћу примера, учења примењивањем, развоја процедуралних знања, коришћења информационо-технолошког као и комбиновања конвергентног (логичког) и дивергентног (стваралачког) мишљења. Пројектна настава има елементе проблемске и истраживачке наставе али се овом врстом наставе поред централног захтева, који се односи на тражење решења за неки проблем, потенцирају још и процедуре, планирање, евалуирање, презентовање резултата, коришћење савремених технологија на правилан начин и наравно, тимски рад, односно процес сарадње, који је изнад самог резултата у решавању проблема.

Пројектна настава је део целокупног образовно-васпитног рада и прати наставни процес уважавајући специфичности наставних предмета у четвртном разреду. Ослободилачки планирања и организације пројектне наставе су: уважавање узраста ученика и њихове природне радозналости; коришћење ваншколских знања, вештина и искустава ученика; укључивање свих ученика уз поштовање њихових различитости; повезивање садржаја свих наставних предмета и употреба савремених информационо-комуникационих технологија. Зато ова врста наставе омогућава да наставни предмети буду смислено међусобно повезани као и доведени у везу са свакодневним животом ученика. На тај начин се обезбеђује разумевање сврхе онога што се учи, функционално повезивање знања, вештина и искустава и мотивација ученика. Пројектна настава је драгоцен начин рада јер од ученика захтева бројне активности, међу којима су: самостално проналажење информација; способност решавања проблема; самостално учење; рад у групи, сарадњу; критички однос према властитом и туђем раду; доношење одлука; аргументовање; усвајање другачијих, нових начина рада; планирање; поштовање рокова и преузимање одговорности.

С обзиром на узраст ученика, примерено је да се реализују пројектни задаци где је наставник и даље главни организатор активности, а самосталност ученика се испољава у сегментима пројекта где је то могуће. Наставник пружа подршку свим ученичким активностима у току пројекта. Као и у претходним разредима, и у четвртном разреду је важно наставити са култивисањем сарадње и начина на који се комуницира у групи што су важни циљеви пројектне наставе, јер доприносе јачању одељењске кохезије.

Пројектну наставу треба планирати и организовати на начин да садржи све потребне кораке:

- дефинисање циља и исхода који се пројектом желе постићи;
- школски програм за 4. разред планирање активности које одговарају теми пројекта, односно циљу пројекта, подела активности, избор материјала и метода рада, дефинисање места и динамике рада;
- реализацију планираних активности;

- приказ добијених резултата и продуката пројекта - фотографије, филм, разгледница, полица за књиге, плакат дипломе, цветни аранжмани, корице одељењске збирке, декларације производа, извештаји, албуми, ознаке за поклоне, поклони, биоскопска представа, анкета, макете кућица, химна, природни сувенири;
- вредновање пројекта (процена остварености дефинисаних циљева и исхода, указивање на успехе и тешкоће у току реализације пројекта).

При планирању наставник треба да дефинише:

- тип пројекта;
- да одреди његов циљ;
- очекиване исходе;
- област којом се бави пројекат;
- повезаност са наставним предметима;
- његове садржаје;
- активности ученика;
- потребна средства;
- динамику рада по фазама;
- све што је потребно за успешно спровођење пројектне наставе.

За четврти разред веома је важан развој самосталности који је подстицајни фактор у иновирању наставног процеса. Висок степен ученичке мотивисаности постиже се успешним имплементирањем пројектне наставе, којом се усмеравају и подстичу креативне способности ученика. Све садржаје треба реализовати кроз различито тематско повезивање у игри или функционалној активности која задовољава интересовање и потребе детета на млађем школском узрасту. Кроз пројектну наставу треба започети са развијањем основа дигиталне писмености. На овом узрасту, употреба ИКТ-а треба да буде сведена на употребу најједноставнијих алата и упознавање са коришћењем интернета.

На крају четвртог разреда ученик би требало да буде у стању да:

- правилно укључи рачунар, покрене програм за цртање, претраживач, користи одговарајуће алатке овог програма, сачува свој цртеж и искључи рачунар;
- користи интернет за учење и проналажење информација уз помоћ наставника;
- правилно седи при раду за рачунаром;
- зна да наведе могуће последице на здравље услед неправилног коришћења дигиталних уређаја.

Један од важних исхода реализације пројекта јесте оспособљавање ученика да добијене продукте учине видљивим и представе их другима. Бројни су начини да се то постигне (представе, изложбе, кратки филм, текст у новинама, наступ на локалној телевизији, представљање за родитеље...), а њихов квалитет није приоритет. Пројектна настава јесте захтевнији облик рада који подразумева добру припрему наставника. Планом је предвиђено да се реализује са једним часом недељно али сам наставник ће проценити каква динамика рада највише одговара могућностима ученика и фази у којој је пројекат. То значи, да уколико је потребно пројектна настава се може организовати и на другачији начин (на пример као двочас сваке друге недеље). Родитељи треба да буду упознати са сврхом пројектне наставе и њеним најважнијим исходима. Они треба да подрже самосталне активности своје деце, или њихов заједнички рад са другом децом, као и да разумеју зашто је важно да не преузимају њихове задатке у жељи да имају боље продукте.

Предложени редослед реализације пројектних тема:

- Разгледница мога краја;
- Вишенаменска учионица;
- Одељењске збирке задатака;
- Кућни план одрживог развоја;
- Корисна и фина еко-куповина;
- Култура живљења;
- Култура живљења;
- Ознаке за поклоне;
- Покретне слике на радост публике;
- Зашто су шуме важне;
- И рукотворине су умотворине;
- И рукотворине су умотворине;
- Од жара до пожара;
- Од жара до пожара;
- Наше кућице;
- Вежбањем до здравља;
- Извори светлости;
- Летопис нашег одељења.

ИСХОДИ:

- осамостаљивање ученика у раду;
- развијање личне одговорности за реализацију пројекта;
- развој социјалних и комуникацијских вештина које јачају самопоуздање ученика;
- стицање дуготрајног знања, вештина и навика применљивих у свакодневном животу.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- сви предмети

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- уцбеник (приручник за наставнике) Нови Логос

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- фотографије;
- објекти и предмети из окружења;
- слике;
- цртежи;
- филмови;
- предмети из прошлости;
- енциклопедије;
- енигматске игре

ИНОВАЦИЈЕ:

- примери добре праксе са стручних усвршавања и са посете огледних и угледних часова колега;
- коришћење интернета за истраживање о темама које ће се обрађивати;
- сарадња са родитељима;
- сарадња са колегама и ученицима из других одељења

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Предмет се оцењује са три описне оцене.

Исходи ће бити проверавани:

- усмено;
- за рад у групи;
- паровима;
- израда практичних радова.

ПРОЈЕКТНИ ПРОДУКТИ:

- фотографије;
- филм;
- разгледница;
- цветни аранжман;
- корице одељењске збирке;
- декларације производа;
- извештаји;
- албуми;
- ћилими;
- везена фигура;
- ознаке за поклоне;
- поклони;
- биоскопска представа;
- макете кућица;
- природни сувенири;
- игра меморије;
- збирка пера;
- свеће;
- слике.

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ:

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

РАЗРЕД:

ЧЕТВРТИ

ОДЕЉЕЊА:

1, 2, 3, 4

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ:

- упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса;
- мотивисање ученика за похађање часова верске наставе;
- пружити ученицима неопходно знање да постојање света има свој циљ - да постане Црква;
- развијање свести ученика да је све створено да постоји у заједници са Богом;
- указати ученицима на значење речи Црква;
- развијање свести ученика да смо у Цркви позвани на живот у заједници;
- омогућити ученицима да уоче да Христос зове све људе у заједницу са Њим;
- указати ученицима на значај вере за остварење заједнице са Богом;

- омогућити ученицима да се упознају са новозаветним сведочанством о Христу и Апостолима;
- омогућити ученицима да уоче да су светитељи наши путеводитељи ка Царству Божјем;
- омогућити ученицима да уоче значај жеље за остваривање заједнице са Богом;
- указати ученицима да је Литургија заједница свих светих са Богом;
- омогућити ученицима да схвате грех као промашај циља;
- пружити ученицима могућност да разумеју да је самољубље извор греха;
- омогућити ученицима да уоче шта су врлине;
- указати ученицима да врлине представљају прихватање Божје воље;
- пружити ученицима могућност да примете да они управљају својом вољом и праве личне изборе;
- пружити ученицима могућност да разумеју да је Црква икона Царства Божијег и да смо са Богом у најприснијој заједници на Светој Литургији;
- омогућити ученицима да уоче разлику између иконе и неке друге уметничке слике или фотографије;
- омогућити ученицима да изграде свест о томе да иконе сведоче будуће Царство Божије у садашњем веку;
- установити обим и квалитет знања стечених у току школске године из Православног катихизиса

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Катихизација као литургијска делатност - заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација ("знања о вери"), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонована наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе - узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.

ИСХОДИ:

- Ученик је стекао основне информације о темама које ће се обрађивати у настави Православног катихизиса током четвртог разреда.
- Ученик је у стању да уочи какво је његово предзнање из градива обрађеног у претходном разреду школовања.
- Ученик жели да активно учествује на часовима верске наставе.
- Ученик је у стању да уочи важност постојања заједнице.
- Ученик је у стању да уочи разлику између Цркве и сваке друге заједнице.
- Ученик је у стању да уочи да је Црква слободна заједница у којој учествују само они који то желе.
- Ученик зна да се они који су у заједници са Христом називају хришћани и да је Црква њихова заједница.
- Ученик зна да се заједница Бога, људи и природе зове Црква.
- Ученик је у стању да уочи да изван Цркве свет не може постојати вечно.
- Ученик је подстакнут да активно учествује у животу Цркве.
- Ученик је подстакнут да препознаје живот као дар Божји.
- Ученик је подстакнут да препознаје Живот Вечни као Божји дар.
- Ученик је у стању да уочи да нас Христос позива у лични однос - заједницу љубави.
- Ученик је у стању да уочи да су апостоли људи који су слични нама.
- Ученик је у стању да уочи да је вера основ заједнице са Богом.
- Ученик је у стању да уочи да су Апостоли позивали људе у заједницу љубави са Христом.
- Ученик је у стању да разуме значај Христовог оваплоћења (рађања).
- Ученик је усвојио текст и мелодију песме „Звезда се засја“.
- Ученик је подстакнут да доживети Христа као Личност која нам иде у сусрет.
- Ученик поступно изграђује свест о томе ко су светитељи.
- Ученик је у стању да уочи да су сви позвани да буду светитељи.
- Ученик је у стању да уочи важност светитеља као наших узора за остваривање личног јединства са Богом.
- Ученик зна какву важност Савине речи и дела имају за нас данас.
- Ученик је у стању да уочи да је за остваривање јединства са Богом потребна искрена жеља.
- Ученик зна да је Литургија начин на који сви остварујемо заједницу са Богом.
- Ученик је у стању да препозна да у нашу заједницу са Богом уводимо све оне (и све оно) што волимо.
- Ученик је подстакнут да следује светитељима Божјим и да буде добар човек.
- Ученик је подстакнут да препознаје љубав као највећу врлину.
- Ученик је у стању да уочи да се грех јавља као последица одсуства истинске љубави.
- Ученик је у стању да уочи да је грех наш погрешан избор.
- Ученик је у стању да уочи шта је самољубље и по чему се оно разликује од љубави.
- Ученик је у стању да уочи да без врлина нема љубави.
- Ученик је у стању да уочи да је само врлинама могуће остварити однос љубави са Богом и људима.
- Ученик је упознао најважније хришћанске врлине.

- Ученик је у стању да уочи да врлине нису човеку дате, већ да се за њих треба трудити.
- Ученик је у стању да уочи да се и врлине усавршавају.
- Ученик је подстакнут да следује светитељима Божјим.
- Ученик је подстакнут да се труди да у себи развија хришћанске врлине.
- Ученик је у стању да уочи да служењем Литургије постајемо учесници Царства Божијег и сједињујемо се са Богом.
- Ученик зна садржај молитве «Царе небески».
- Ученик је у стању да уочи да сам изглед православног храма изображава јединство Неба и земље.
- Ученик развија жељу за очувањем природе.
- Ученик је подстакнут да уреди школски простор најуспешнијим радовима.
- Ученик је подстакнут да и наредне године похађа часове Православног катихизиса.
- Ученик је у стању да уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса четвртог разреда основне школе.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА:

- Српски језик;
- Свет око нас;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Грађанско васпитање

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- *Православни катихизис*, за 4. разред основне школе, Епископ Игњатије Мидић, Завод за уџбенике

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- табла;
- CD плејер;
- рачунар;
- пројектор;
- темпере;
- бојице;
- графологија;
- постери;
- иконе

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена дигиталних компетенција (веб-алата)

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Усмено испитивање, писмено испитивање, посматрање понашања ученика

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Увод	-	-	1	1
2	Црква је наш избор	6	-	1	7
3	Христос нас све зове	6	-	1	7
4	Диван је Бог у светима својима	5	3	-	8
5	Значај врлинског живота	5	2	-	7
6	Са нама је Бог	3	2	1	6
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		13	3	2	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		12	4	2	18
УКУПНО:		25	7	4	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ	РАЗРЕД: ЧЕТВРТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Општи циљ предмета је подстицање развоја личности и социјалног сазнања код ученика IV разреда основне школе. Овај предмет треба да пружи ученицима могућност да постану активни учесници у процесу образовања и васпитања, и да изграде сазнања, умења, способности и вредности неопходне за формирање аутономне, компетентне, одговорне и креативне личности, отворене за договор и сарадњу, која поштује и себе и друге.</p>		
Задаци:		
<ul style="list-style-type: none"> • приврженост демократским начелима и поступцима - дечја и људска права, једнакост, правда, друштвена одговорност, солидарност; • приврженост мирољубивом и конструктивном решавању проблема; • спремност на заступање и заштиту својих и туђих права; • спремност на преузимање одговорности за своје поступке; • заинтересованост за свет око себе и отвореност према разликама; • спремност на саосећање са другима и помоћ онима који су у невољи; • спремност на супротстављање предрасудама, дискриминацији и неправди на свим нивоима. 		

ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Планирање наставе и учења

Изборни програм Грађанско васпитање за четврти разред (36 часова годишње) организован је, као и програми за претходна два разреда, по моделу спирале што значи да су садржаји дати у исте четири области:

- **Људска права;**
- **Демократско друштво;**
- **Процеси у савременом свету;**
- **Грађански активизам.**

Теме се проширују и продубљују, а исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. Све четири области су једнако важне, а наставник их, у непосредном раду са ученицима, интегрише јер између њих постоји природна веза.

Остваривање наставе и учења

Програми Грађанског васпитања у првом циклусу, по свом циљу и концепцији, најближи су програмима обавезног предмета Природа и друштво. Како ученици расту, повећавају се и њихове когнитивне, емотивне и социјалне способности да упознају појаве у свету који их окружује. Сам појам локалне заједнице, у овом програму, се посматра као простор у коме грађани у највећој мери задовољавају своје потребе и остварују своја права, а не као дефинисана територијална површина у оквиру организације државне управе. У трећем разреду ученици проширују свој радијус кретања и сваким даном све боље упознају своју локалну заједницу. Знају где је пошта или где су спортски терени, где се иде код лекара или у куповину. Међутим, недовољно познају ко је обезбедио воду, направио пут или организовао превоз људи, одношење ђубрета, сређивање парка или чишћење снега на улицама. Садржај овог програма треба да омогући ученицима да се упознају и са тим аспектом комуналног живота грађана у некој локалној заједници, а које се међусобно могу врло разликовати (сеоска, приградска, градска) о чему ће наставник свакако водити рачуна и прилагођавати садржај и активности. Од ученика се очекује не само да упознају локалну заједницу већ и да имају критички однос према њој, у смислу да промишљају шта све недостаје или није довољно развијено како би она у што већој мери задовољавала потребе свих грађана који ту живе (више паркова, пешачких прелаза, биоскоп, базен, тржни центар, играоница...). У тим активностима ученике треба подстицати да мисле и о потребама других, а не само о сопственим, и да јачају свест и осетљивост за специфичне разлике међу људима у заједници по полу, узрасту, здравственом стању, образовању, националности, вери. Да та осетљивост постоји показују њихови одговори у којима се залажу да у њиховој локалној заједници буде амбуланта, звучни семафори за слепе, паркинг за инвалиде, црква или библиотека. Програм предвиђа да ученици боље упознају и различита удружења грађана којих има велики број чак и у сасвим малим срединама.

Прича о удружењима грађана има за циљ подстицање осећаја припадности заједници и спремности за удруживање са другима како би боље функционисали и боље се осећали у својој заједници. Упознавање ученика са солидарношћу и волонтирањем треба да обезбеди јачање вредности заједништва, хуманости, личне одговорности и поштовања различитости у оквиру локалне заједнице којој природно припадамо. Ученицима ће посебно бити интересантно уколико буду у прилици да се упознају са особама које су својим понашањем то и показале. На пример, може се организовати разговор са особом која је велики број пута дала добровољно крв и са особом која је примила туђу крв што јој је спасло живот. Такође, ученицима би био интересантан и сусрет са особом/особама које су на свом поседу изградиле азил за незбринуте животиње и о њима брину док их не удоме. Програм пружа велике могућности да се ученици током целе школске године укључују у различита дешавања у локалној заједници (традиционални вашари, посела, изложбе, дружења, смотре, фестивали, такмичења, сусрети...) и јачају везе са другим грађанима (старијим, болесним, друге вере, друге нације...). Кроз различите активности и примере потребно је ојачати ученике да разликују саосећање, сажаљење и солидарност. Као илустрацију наводимо пример односа према слепим особама где ученицима треба да буде јасно да је саосећање кад осећамо колико им је тешко да се самостално крећу улицама уз помоћ белог штапа, да је солидарност када осмишљавамо како помоћи тим лицима да се лакше крећу самостално, а да је сажаљење вид дискриминације у коме се слепе особе доживљавају као мање способне, другачије, мање вредне или јадне. Многи су примери где се дискриминација по различитом основу може довести у везу са предрасудама и стереотипима али је на овом узрасту најпогодније о томе говорити на примеру дечака и девојчица, мушких и женских послова, односа према Ромима, деци која похађају школу по индивидуалном образовном плану или имају било коју сметњу у развоју. Ови исходи су врло важни јер подржавају развој осетљивости ученика за различите видове неуважавања и непоштовања што је основ за постизање исхода програма у следећим разредима, а који имају за циљ даље неговање друштвене свести и одговорности. Из тог разлога програм за трећи разред предвиђа акцију солидарности у локалној заједници која захтева да ученици „изађу“ из школе, пронађу особе или групе којима је потребан неки вид помоћи и осмисле на који начин ће исказати своју солидарност с њима. То не морају бити велике акције, довољно је организовати да ученици наизменично посећују неку старију особу о којој нема ко да брине и доносе јој неопходне намирнице, проводе време у разговору са њом, обележе рођендан и празнике или помогну око кућних послова, одласка лекару... Своју активност треба да прате и да је документују. Смисао оваквих акција је не само да ученици боље препознају потребе других који често живе, више или мање, невидљиво ту око нас, већ и да осете ефекте заједничког рада и задовољство у пружању помоћи. Као погодан мотив оваквих акција може се користити позната мисао Душка Радовића: „Наше мало може бити много онима који немају ни мало“. Истраживање може бити окончано припремом изложбе која би садржала фотографије и текстове из новина, књига о том догађају.

У програму су наведени садржаји које наставник може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада али увек имајући у виду исходе које треба достићи.

Они су тако дати да одговарају узрасту ученика и да су мерљиви, проверљиви, односно наставник може, пратећи активности ученика, лако да утврди да ли их они остварују и у којој мери. Најчешће су на нивоу примене што значи да се знање и разумевање подразумевају јер без тога нема примене. Такав приступ одговара концепту Грађанског васпитања од кога се очекује да код ученика развија конативну, вољну компоненту која долази до изражаја у понашању. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање општег циља програма и развоја међупредметних компетенција. Између исхода постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода што се препознаје у томе да се неки исходи у истој или сличној формулацији налазе у програмима за више разреда. У процесу планирања наставе и учења наставник се руководи, преваходно, исходима које ученици треба да достигну. Приликом избора активности, како наставника тако и ученика, треба имати у виду да свака од њих се може вишеструко искористити. На пример, у оквиру скоро свих активности на различитим садржајима могућ је допринос остваривању исхода који се односе на комуникацију, осетљивост за различитост, сарадњу, поштовање правила, доношење одлука. То значи, да за такве исходе нису потребни посебни садржаји, активности и часови. Њихово остваривање одвија се постепено, спонтано и то не само кроз избор садржаја већ и кроз избор одговарајућих начина рада. Достизање исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника. Наставници су у прилици да бирају: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције као и да сами осмисле неке друге активности. Радионице треба да започињу причом која је блиска искуству ученика, а садржи неку врсту заплета (моралну дилему или сукоб потреба и/или вредности) као повод за дискусију у пару или мањој групи, а завршава разменом у целој групи. Циљ је да се пружи могућност сваком ученику да преиспита своје мишљење и деловање због појаве конфликта између његове тачке гледишта и тачке гледишта која је различита од његове. Зато се може рећи да активности на часу треба тако да теку да обезбеде искуствено учење, Грађанско васпитање је део ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је повезано са другим предметима, ваннаставним активностима и етосом школе.

Праћење и вредновање наставе и учења

Оцењивање ученика у Грађанском васпитању се остварује у складу са Правилником о оцењивању у основној школи. Оно је описно и подразумева да ученици имају увид у своје напредовање.

Како је највећи број активности ученика у оквиру часова овог изборног програма организован кроз групни рад, то значи да наставник треба да има јасне критеријуме праћења напредовања који су и ученицима познати. Могу се пратити следећи показатељи: начин на који ученик учествује у активностима, како прикупља податке, како аргументује, евалуира, документује. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. Истовремено, наставник пружа подршку ученицима да и сами процењују сопствено напредовање и напредовање групе.

ИСХОДИ:

По завршеном разреду ученик ће бити у стању да:

- зна своја права;
- препозна најважније категорије дечјих и људских права;
- разуме однос између људских права, демократије, мира и развоја;
- разуме појам идентитета;
- схвата себе у друштвеном контексту;
- схвата разлику између појединачног и групног, мањинског и грађанског идентитета;
- разуме појам одговорности;
- схвата разлику између одговорности према себи, другим људима, заједници;
- познаје обележја своје културе и схвата утицај своје културе на лично понашање;
- разуме узрок културних разлика и схвата да је различитост култура темељ богатства света;
- разуме однос између културних разлика, људских права и демократије;
- препознаје и превазилази стереотипи и предрасуде;
- познаје појам једнакости у контексту расних, културних, националних, верских и других разлика;
- разуме значења појмова права и правде;
- схвата однос између права и правде;
- познаје улогу права у осигурању појединачне и друштвене сигурности;
- познаје основне последице непоштовања правних норми;
- разуме значења појмова мир и схвата улогу коју сарадња и мирно решавање сукоба има за лични, национални и глобални развој;
- познаје неке основне поступке мирног решавања сукоба;
- познаје основна обележја демократског процеса и разуме однос између демократије и дечјих и људских права;
- самостално доноси одлуку и закључак;
- износи своја осећања, потребе, мишљење;
- слуша, разуме и уважа туђи став;
- прикупља и проверава податке из више извора као начин решавања проблема;
- прилагођава своје мишљење групи ,ради изналагања заједничког решења;
- ненасилно решава сукоб - дијалогом, преговарањем, аргументованим излагањем, који су усмерени према заједничким циљевима;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<ul style="list-style-type: none"> • одговорно управља групом према критеријуму опште добробити.
МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ: <ul style="list-style-type: none"> • Српски језик; • Свет око нас; • Ликовна култура; • Музичка култура.
УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА: <ul style="list-style-type: none"> • „Буквар дечјих права“, Љубивоје Ршумовић
НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: <ul style="list-style-type: none"> • постери; • аудио-визуелни записи; • презентације.
ИНОВАЦИЈЕ: <ul style="list-style-type: none"> • дигитализација
НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА: Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање, уобличавање и поимање личних, аутентичних доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Подстицање групног рада, договарања и сарадње са вршњацима и одраслима	2	1	-	3
2.	Дечја права су универзална, једнака за све	5	3	-	8
3.	Заједно стварамо демократску атмосферу у нашем разреду, школи	5	3	-	8
4.	Живим демократију, демократска акција	6	3	-	9
5.	Људско биће је део целог света, развијање еколошке свести	3	2	-	5
6.	Евалуација	2	1	-	3
	Укупно часова	23	13	-	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		12	5	-	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		7	12	-	19
УКУПНО		19	17	-	36

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЧАС ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ	РАЗРЕД: ЧЕТВРТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: <ul style="list-style-type: none"> • развијање свести о себи и другима; • учење лепом понашању; • развијање радних навика; • развој хуманизације међу људима; • реализација садржаја и остваривање задатака подручја здравственог васпитања; • стицање знања о здравој исхрани и рад на развијању здравих навика; • елиминисање утицаја који штетно делују на здравље; • утицај осећања на лични развој, њихов значај и улога; • понашање ученика, примери лепог понашања 		
ИСХОДИ: Ученик ће бити у стању да: <ul style="list-style-type: none"> • учествује у хуманитарним акцијама; • развије свест о себи и другима; • разликује лепог од ружног понашања; • учествује у ваннаставним активностима и развија своје способности; • препознаје значај очувања животне околине и понаша се у складу са наученим; • зна правила лепог понашања у школи и примењује их у односу са вршњацима и одраслима; • унапређује своја знања и развија радне навике; • поставља себи циљеве у стицању знања и умења. 		
МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ: <ul style="list-style-type: none"> • Српски језик; • Природа и друштво; • Ликовна култура; • Музичка култура; • Физичко и здравствено васпитање; • Грађанско васпитање 		
УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА: <ul style="list-style-type: none"> • часописи за децу; • пригодни текстови из Читанке; • енциклопедије. 		
НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: <ul style="list-style-type: none"> • пано; • плакат; • пригодни текстови. 		
ИНОВАЦИЈЕ: <ul style="list-style-type: none"> • укључивање ученика у израду практичних радова везаних за тему часа. 		
НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА: <ul style="list-style-type: none"> • активност ученика у раду и примена научених правила у школском животу. 		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Ја и други	-	-	-	9
2.	Бонтон	-	-	-	11
3.	Здрава храна	-	-	-	5
4.	Моја осећања и ја	-	-	-	11
	Укупно часова	-	-	-	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	-	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	-	18
УКУПНО		-	-	-	36

3. НАСТАВНИ ПЛАН ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Табела: План обавезних и изборних предмета за други циклус основног образовања и васпитања

Редни број	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Српски језик и књижевност	5	180	4	144	4	144	4	136
2.	Енглески Језик	2	72	2	72	2	72	2	68
3.	Ликовна култура	2	72	1	36	1	36	1	36
4.	Музичка култура	2	72	1	36	1	36	1	34
5.	Историја	1	36	2	72	2	72	2	68
6.	Географија	1	36	2	72	2	72	2	68
7.	Физика	-	-	2	72	2	72	2	68
8.	Математика	4	144	4	144	4	144	4	136
9.	Биологија	2	72	2	72	2	72	2	68
10.	Хемија	-	-	-	-	2	72	2	68
11.	Информатика и рачунарство	1	36	1	36	1	36	1	34
12.	Техника и технологија	2	72	2	72	2	72	2	68
13.	Физичко и здравствено васпитање	2	72	2	72	3	108	3	102
14.	Обавезне физичке активности	1	36	1	36	-	-	-	-

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

УКУПНО: А		25	900	26	936	28	1008	28	952
Редни Број	Б. ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Верска настава/ Грађанско васпитање	1	36	1	36	1	36	1	34
2.	Руски језик / Француски језик	2	72	2	72	2	72	2	68
УКУПНО Б		3	108	3	108	3	108	3	102
УКУПНО А+Б		28	1008	29	1044	31	1116	31	1054
Редни Број	В. СЛОБОДНЕ НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ (ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ)								
1.	Сачувајмо нашу планету	1	36	-	-	-	-	-	-
2.	Музиком кроз живот	1	36	-	-	-	-	-	-
3.	Животне вештине	1	36	-	-	-	-	-	-
4.	Медијска писменост	-	-	1	36	-	-	-	-
5.	Чувари природе	-	-	1	36	-	-	-	-
6.	Вежбањем до здравља	-	-	1	36	-	-	-	-
7.	Филозофија са децом	-	-	-	-	1	36	-	-
8.	Домаћинство	-	-	-	-	1	36	-	-
9.	Предузетништво	-	-	-	-	1	36	1	34
10.	Уметност	-	-	-	-	-	-	1	34
11.	Моја животна средина	-	-	-	-	-	-	1	34
УКУПНО: В.		1	36	1	36	1	36	1	34
УКУПНО А+Б+В		29	1044	30	1080	32	1152	32	1088

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Табела: Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни наставни предмети

ОБЛИК ОБРАЗОВНО- ВАСПИТНОГ РАДА		ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Редовна настава	29	1044	30	1080	32	1152	32	1088
2.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	34
3.	Додатни рад	1	36	1	36	1	36	1	34

Табела: Остали облици образовно-васпитног рада

ОБЛИК ОБРАЗОВНО- ВАСПИТНОГ РАДА		ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Обавезне ваннаставне активности								
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
	Час одељењског старешине	1	36	1	36	1	36	1	34
2.	Слободне активности								
	Друштвене, техничке, хуманитарне, спортске и културне активности	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	34-68
	Екскурзија	до 2 дана годишње		до 2 дана годишње		до 2 дана годишње		до 3 дана годишње	

3. 1. НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ ЗА ПЕТИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Планирање наставе

Програми наставе и учења засновани су на општим циљевима и исходима образовања и васпитања и потребама и могућностима ученика првог разреда. Усмерени су на процес и исходе учења, а не на саме садржаје који сада имају другачију функцију и значај. Садржаји више нису циљ сами по себи, већ су у функцији остваривања исхода који су дефинисани као функционално знање ученика тако да показују шта ће ученик бити у стању да учини, предузме, изведе, обави захваљујући знањима, ставовима и вештинама које је градио и развијао током једне године учења конкретног предмета. Овако конципирани програми подразумевају да оствареност исхода води ка развијању компетенција, како општих и специфичних предметних, тако и кључних.

Уџбеници који ће се користити у петом разреду су:

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„КЛЕТ“	<i>Расковник, читанка за пети разред основне школе; ћирилица</i>	Зона Мркаљ, Зорица Несторовић	650-02-00127/2018-07 од 27.4.2018.
	<i>Граматика, српски језик и књижевност за пети разред основне школе; ћирилица</i>	Весна Ломпар	
	<i>Радна свеска уз уџбенички комплет, српски језик и књижевност за пети разред основне школе; Ћирилица</i>	Весна Ломпар, Зорица Несторовић	
СТРАНИ ЈЕЗИК			

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
ЈП „ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ”	<i>Наш класс 1,</i> <i>руски језик за пети разред основне школе,</i> прва година учења, уџбенички комплет (уџбеник, радна свеска, компакт диск)	Лука Меденица, Бранислав Николић, Мира Симеуновић	650-02-00171/2017-07 од 19. 1. 2018.
ЈП „ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ”	<i>Le monde de Léa et Lucas 1,</i> <i>француски језик за пети разред основне школе;</i> прва година учења; уџбенички комплет (уџбеник, радна свеска, компакт диск)	Данијела Милошевић, Милена Милановић	650-02-00041/2078-07 од 24. 4. 2018.
„THE ENGLISH BOOK”	<i>Project 2, Serbian editon,</i> <i>енглески језик за седми разред основне школе;</i> седма година учења; уџбенички комплет (уџбеник и радна свеска тј. student’s book и workbook); Латиница	Уџбеник: Tom Hutchinson; Радна свеска: Tom Hutchinson, Rod Fricker	650-02-00045/2018-07 од 27. 4. 2018.
ЛИКОВНА КУЛТУРА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„ЕДУКА”	<i>Ликовна култура за пети разред основне школе;</i> ћирилица	Јован Мрђењовачки	
МУЗИЧКА КУЛТУРА			

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
ЈП „ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ”	<i>Музичка култура за пети разред основне школе;</i> ћирилица	др Гордана Стојановић, Милица Рајчевић	650-02-00745/2018-07 од 25. 4. 2018.
ИСТОРИЈА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„ДАТА СТАТУС”	<i>Историја 5, уџбеник са одабраним историјским изворима за пети разред основне школе;</i> ћирилица	Никола Бацетић, Немања Цвитковац	650-02-00201/2018-07 од 27. 4. 2018.
ГЕОГРАФИЈА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Географија, уџбеник за пети разред основне школе;</i> ћирилица	Марко Јоксимовић	650-02-00122/2018-07 од 27. 4. 2018.
МАТЕМАТИКА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„КЛЕТ”	<i>Математика 5, уџбеник за пети разред основне школе;</i> ћирилица	Небојша Икодиновић, Слађана Димитријевић	650-02-00170/2018-07 од 27. 4. 2018.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

	<i>Математика, збирка задатака за седми разред основне школе;</i> ћирилица	Бранислав Поповић, Марија Станић, Сања Милојевић, Ненад Вуловић	
БИОЛОГИЈА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„ГЕРУНДИ-ЈУМ”	<i>Биологија, уџбеник за пети разред основне школе;</i> ћирилица	Тијана Прибићевић, Томка Миљановић, Славица Нинковић, Весна Миливојевић	650-02-00159/2018-07 од 27. 4. 2018.
ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Техника и технологија, уџбеник за пети разред основне школе;</i> ћирилица	Жељко Васић, др Дијана Каруовић	650-02-00103/2018-07 од 27.4.2018.
ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО			
Назив издавача	Наслов уџбеника Писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Информатика и рачунарство, уџбеник за пети разред основне школе;</i> ћирилица	Владан Стевановић	650-02-00064/2018-07 од 25.4.2018.

3. 1. 1. НАСТАВНИ ПРОГРАМ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ наставе српског језика јесте да ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> • овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати; • да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине. <p>Задаци наставе српског језика:</p> <ul style="list-style-type: none"> • развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује; • описмењавање ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика; • поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика; • упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика; • оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца); • уочавање разлике између месног говора и књижевног језика; • развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности; • развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво - усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза; • увежбавање и усавршавање гласног читања и читања у себи (доживљајног - изражајног, интерпретативног, истраживачког); • читање с разумевањем, логичко читање) у складу са врстом текста (књижевним и осталим текстовима); • оспособљавање за читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова; • упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу; • поступно и систематично оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста; • развијање потребе за књигом, способности да се њоме ученици самостално служе као извором сазнања; навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељењске, школске, месне); • поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама; • поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм); • усвајање основних функционалних појмова и теоријских појмова из књижевности, позоришне и филмске уметности; • упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења; • развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује; 		

- навикавање на редовно праћење и критичко процењивање часописа за децу и емисија за децу на радију и телевизији;
- подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;
- подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерарна, језичка, рецитаторска, драмска, новинарска секција и др.);
- васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;
- развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима.

Оперативни задаци:

- проверавање и систематизовање знања стечених у претходним разредима;
- овладавање простом реченицом и њеним деловима;
- појам сложене реченице;
- увођење ученика у појам променљивости и непроменљивости врста речи;
- стицање основних знања о именицама, значењима и функцијама падежа;
- стицање основних знања о именичким заменицама и бројевима;
- стицање основних знања о глаголима (видовима и функцијама);
- оспособљавање ученика за уочавање разлике у квантитету акцента;
- савладавање елемената изражајног читања и казивања текстова, одређених програмом;
- увођење ученика у тумачење мотива, песничких слика и изражајних средстава у лирској песни;
- увођење ученика у структуру епског дела, с тежиштем на књижевном лику и облицима приповедања;
- увођење ученика у тумачење драмског дела, са тежиштем на драмској радњи и лицима;
- оспособљавање ученика за самостално, планско и економично препричавање, причање, описивање, извештавање, те за обједињавање разних облика казивања (према захтевима програма).

ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Наставни програм предмета Српски језик и књижевност чине три предметне области:

- Књижевност;
- Језик;
- Језичка култура.

Препоручена дистрибуција часова по предметним областима је следећа:

- Књижевност - 63 часа;
- Језик - 72 часа;
- Језичка култура - 45 часова.

Све три области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима. Наставни програм српског језика и књижевности заснован је на исходима, односно на процесу учења и ученичким постигнућима. Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности које ученик гради, проширује и продубљује кроз све три предметне области овог предмета.

Планирање наставе и учења

Наставни програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења.

Улога наставника јесте да дати програм прилагоди, имајући у виду:

- састав одељења и карактеристике ученика;
- уџбенике и друге наставне материјале које ће користити;
- техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже;
- жресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази.

Полазећи од датих исхода и садржаја, наставник најпре креира свој годишњи, тј. глобални план рада, из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на нивоу конкретних наставних јединица. Од наставника се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час, дефинише исходе на три нивоа: оне које би сви ученици требало да достигну, оне које би већина ученика требало да достигне и оне које могу само неки ученици да достигну. На овај начин постиже се индиректна веза са стандардима на три нивоа постигнућа ученика. Током планирања треба, такође, имати у виду да се неки исходи остварују брже и лакше, али је за већину исхода (посебно за предметну област Књижевност) потребно више времена, више различитих активности и рад на различитим текстовима. Уџбеници који ће се користити су: Читанка „Расковник“ за пети разред основне школе, (аутори Зона Мркаљ и Зорица Несторовић), „Клет“; Граматика за пети разред основне школе (аутор Весна Ломпар), „Клет“; Радна свеска за пети разред основне школе (Весна Ломпар и Зорица Несторовић), „Клет“. Поред тога што ученике треба да оспособи за коришћење уџбеника, као једног од извора знања, наставник ваља да их упуту у начине и облике употребе других извора сазнавања.

Остваривање наставе и учења

Књижевност

Окосницу програма књижевности чине текстови из лектире. Лектира је разврстана по књижевним родовима: лирика, епика, драма, и обogaћена избором нефикционалних, научнопопуларних и информативних текстова. Обавезни део лектире састоји се, углавном, од дела која припадају основном националном корпусу, али је обogaћен савременим, актуелним делима. Избор дела је у највећој мери заснован на принципу прилагођености узрасту. Уз текстове које је потребно обрадити на часу дат је и списак домаће лектире. Циљ поновног увођења домаће лектире је формирање, развијање или неговање читалачких навика код ученика. Обимнија дела ученици могу читати преко распуста чиме се подстиче развијање континуиране навике читања. Уз обавезни списак дела за обраду додат је допунски избор текстова. Изборни део допушта наставнику већу креативност у достизању исхода. Такође, програмом се подстиче упознавање ученика са завичајном, локалном (или регионалном) културом и стваралаштвом, пошто је омогућено да сваки наставник обради дело по избору писца из завичајног (регионалног) корпуса. Уз доминантан корпус текстова канонских писаца којим се утиче на формирање естетског укуса ученика, изграђује и богати свест о природи националне књижевности (и вредностима класика светске књижевности), али и културном и националном идентитету, у избору лектире и допунском избору дата је могућност наставницима да одаберу и извештај број књижевних дела савремених писаца, чиме се ученици упознају са репрезентативним примерима савремене књижевности и у прилици су да критички самеравају поезику њихових дела са канонским вредностима. Циљ увођења савремених књижевних дела која још нису постала део канона јесте да се по својој мотивској или тематској сродности вежу за постојеће теме и мотиве у оквиру наставног програма и да се таквим примерима покаже како и савремени писци промишљају епску народну традицију или теме пријатељства, етичности, развијају имагинацију и емпатију.

Тиме ће се богатити вертикално читалачко искуство ученика и осавременили приступ настави. Овакав избор дела омогућава већу могућност примене компаративног приступа проучавању литерарног стваралаштва, уз одабир различитих нивоа обраде: интерпретације, приказа или осврта. Избор дела треба да буде усклађен са могућностима, потребама и интересовањима конкретног ђачког колектива. Разлике у укупној уметничкој и информативној вредности појединих текстова утичу на одговарајућа методичка решења (прилагођавање читања врсти текста, опсег тумачења текста у зависности од сложености његове структуре, повезивање и груписање са одговарајућим садржајима из других предметних подручја – граматике, правописа и језичке културе и сл.). Текстови из допунског дела програма треба да послуже наставнику и при обради наставних јединица из граматике, као и за обраду и утврђивање садржаја из језичке културе. Дела која неће обрађивати наставник треба да препоручи ученицима за читање у слободно време. Нови програм заснован је на уочавању природе и улоге књижевног дела, као и уочавању разлике књижевних и некњижевних текстова, односно њиховој већој корелативности. Ученици треба да буду оспособљени да разликују особености књижевног текста (фикционалност, конотативност, књижевни поступци, сликовитост, ритмичност и сл.) у односу на денотативност, информативност и казивање засновано на чињеницама и подацима у различитим видовима некњижевних текстова. Корелативност је омогућена адекватним комбиновањем обавезних и изборних дела. Са списка допунског избора наставник бира она дела која ће, уз обавезни део лектире, чинити тематско-мотивске целине. Наставник може груписати и повезивати по сродности дела из обавезног и допунског програма на много начина.

Могући примери функционалног повезивања наставних јединица могу бити следећи (никако и једини):

- тема пријатељство: Нушићеви *Хајдуци* – Твенони *Доживљаји Тома Сојера/Доживљаји Хаклберија Фина* – Кишов *Дечак и пас* – Раичковићево *Велико двориште* – *Господар лопова* К. Функе;
- социјални мотиви и проблеми у одрастању: Кишов *Дечак и пас* – Цанкарова *Десетица* – Г. Олујић, *Село изнад облака* – Коларовљев роман *Аги и Ема* – Глишићева *Прва бразда*;
- родољубље: Душан Васиљев, *Домовина* или Алекса Шантић, *Моја отаџбина* – народне епске песме о Немањићима и Мрњавчевићима;
- савремено детињство: Трајковићева песма *Кад књиге буду у моди* – роман *Аги и Ема* - Г. Олујић *Црвена жаба*; детињство у прошлости: Нушићеви *Хајдуци* – Твенони *Доживљаји Тома Сојера/Доживљаји Хаклберија Фина* - Миланковићеве *Успомене, доживљаји, сазнања* – Кишов *Дечак и пас* – Раичковићево *Велико двориште* – Ђопићев *Поход на Мјесец* – Глишићева *Прва бразда*;
- детињство великих научника и писаца: о Николи Тесли – Миланковићеве *Успомене, доживљаји, сазнања*;
- љубав према науци: Д. Обрадовић, *О љубави према науци* (по потреби прилагодити узрасту ученика) – Алексићеве приче *Музика тражи уши* или *Кога се тиче како живе приче* – Миланковићеве *Успомене, доживљаји, сазнања* – Трајковићева песма *Кад књиге буду у моди*;

- описивање: Илићево *Зимско јутро* – Данојлићева *Шљива* – Андрићеви *Мостови – Сребрне плесачице* Д. Максимовић – *Путовање у путопис* В. Огњеновић;
- обрада портрета: Чича Јордан – Миона – хајдуци – хобит Билбо Багинс – бака Ема – Том Сојер / Хаклбери Фин – Шипио;
- хумор и пародија: Еро с онога свијета – Нушићеви *Хајдуци* – Радовићев *Капетан Џон Пиплфокс*;
- митологија: митолошке народне лирске песме – Ршумовићева обрада грчких митова у књизи *Ујдурме и зврчке из античке Грчке*;
- авантуре: Дефоов *Робинсон Крусо* – проза М. Петровића *Аласа о гусарима, пиратима и путовању на "Робинсоново" острво* – Радовићев *Капетан Џон Пиплфокс* – Твенони *Доживљаји Тома Сојера / Доживљаји Хаклберија Фина*.

Наведени примери показују како се исти текст може повезивати са другима на различите начине, према различитим мотивима или тону приповедања. Књижевна дела која су доживела екранизацију (*Хајдуци*, *Аги и Ема*, *Доживљаји Тома Сојера*, *Хобит*, *Робинсон Крусо*, *Господар лопова*) могу послужити за компаративну анализу и уочавање разлике између књижевне и филмске (адаптиране, измењене) фабуле и израза, чиме ученици могу доћи до закључка о природи два медија и развијати своју медијску писменост. Ученици се могу упутити и на друге филмове са сличном тематиком (дечје авантуре или авантуре у фантастичном свету, одрастање усамљеног детета и сл.) и додатно повезати обраду једне тематско-мотивске целине.

Са појединим елементима медијске писмености ученике треба упознати такође кроз корелацију: појам дечји часопис упознати на конкретном тексту из часописа по избору (садржај текста треба да буде у вези са лектиром); појам радио упознати уз обраду текста *Капетан Џон Пиплфокс* Душка Радовића.

Поред корелације међу текстовима, неопходно је да наставник успостави вертикалну корелацију. Наставник мора бити упознат са садржајима српског језика претходних разреда ради поштовања принципа доступности и систематичности.

Наставник, такође, треба да познаје садржаје предмета природа и друштво за 3. и 4. разред (пример: приликом обраде преткосовских песама у уводном делу часа или приликом мотивације, ученике треба подсетити на оно што су учили о Немањићима и Мрњавчевићима из овог предмета...).

Хоризонталну корелацију наставник успоставља, пре свега, са наставом историје, ликовне културе, музичке културе, верске наставе и грађанског васпитања.

Увођење ученика у свет књижевности, али и осталих, тзв. некњижевних текстова (популарних, информативних), представља изузетно сложен наставни задатак. Управо на овом ступњу школовања стичу се основна и врло значајна знања, умења и навике од којих ће зависити ученичка књижевна култура, али и естетске компетенције. Ученици треба да разумеју фикционалну природу књижевног дела и његову аутономност (односно да праве разлику између лирског субјекта и песника, приповедача и писца), као и чињеницу да књижевно дело обликује једну могућу слику стварности.

При обради текста примењиваће се у већој мери јединство аналитичких и синтетичких поступака и гледишта. У складу са исходима, ученике треба навикавати да своје утиске, ставове и судове о књижевном делу подробније доказују чињеницама из самога текста и тако их оспособљавати за самосталан исказ, истраживачку делатност и заузимање критичких ставова.

Проучавање књижевноуметничког дела у настави је сложен процес који започиње наставниковим и учениковим припремањем (мотивисање ученика за читање, доживљавање и проучавање уметничког текста, читање, локализовање уметничког текста, истраживачки припремни задаци) за тумачење дела, своје најпродуктивније видове добија у интерпретацији књижевног дела на наставном часу, а у облицима функционалне примене стечених знања и умења наставља се и после часа: у продуктивним обнављањима знања о обрађеном наставном градиву, у поредбеним изучавањима књижевноуметничких дела и истраживачко-интерпретативним приступима новим књижевноуметничким остварењима.

Средишње етапе процеса проучавања књижевноуметничког дела у настави јесу методолошко и методичко заснивање интерпретације и њено развијање на наставном часу.

Обрада књижевног дела треба да буде проткана решавањем проблемских питања која су подстакнута текстом и уметничким доживљавањем. Многи текстови, а поготову одломци из дела, у наставном поступку захтевају умесну локализацију, често и вишеструку. Ситуирање текста у временске, просторне и друштвено-историјске оквире, као и обавештења о битним садржајима који претходе одломку – све су то услови без којих се у бројним случајевима текст не може интензивно доживети и правилно схватити. Приликом тумачења текста ученике треба навикавати да своје утиске, ставове и судове о књижевном делу подробније доказују чињеницама из самога текста и тако их оспособљавати за самосталан исказ, истраживачку делатност и заузимање критичких ставова, уз уважавање индивидуалног разумевања смисла књижевног текста и исказивање различитих ставова. У наставној интерпретацији књижевноуметничког дела обједињавајући и синтетички чиниоци могу бити: уметнички доживљаји, текстовне целине, битни структурни елементи (тема, мотиви, песничке слике, фабула, односно сиже, књижевни ликови, смисао и значење текста, мотивациони поступци, композиција), форме приповедања (облици излагања), језичко-стилски поступци и литерарни (књижевноуметнички) проблеми.

Књижевнотеоријске појмове ученици ће упознавати уз обраду одговарајућих текстова и помоћу осврта на претходно читалачко искуство. У програму нису наведени појмови и врсте књижевних дела предвиђени за усвајање у претходним разредима првог основношколског циклуса, али се очекује ће се наставник наслонити на стечено знање ученика, обновити га и продубити на примерима, сходно старијем узрасту. Такав случај је са стилским фигурама (поређењем (компарацијом) и персонификацијом) које се усвајају у трећем и четвртном разреду; појму приповедања и облицима казивања у епском књижевном делу (дијалог, монолог, описивање). Језичко-стилским изражајним средствима прилази се с доживљајног становишта; полазиће се од изазваних уметничких утисака и естетичке сугестије, па ће се потом истраживати њихова језичко-стилска условљеност.

Током обраде књижевних дела, као и у оквиру говорних и писмених вежби, настојаће се да ученици откривају што више особина, осећања и душевних стања појединих ликова, као и да изражавају своје ставове о поступцима ликова.

Приликом повезивања књижевних (фикционалних), граничних, односно нефикционалних текстова (путописна и аутобиографска проза) и некњижевних текстова (енциклопедије, речници, часописи и сл.), треба реализовати исходе везане за уочавање разлике између фикционалне и нефикционалне књижевности (засноване на личном сведочењу и проверљивим подацима), као и књижевног и некњижевног текста и упућивати ученика да увиде разлику у књижевном поступку између наведених врста.

Иако ученик усваја појмове народне и ауторске бајке у претходним разредима, сада треба да буде у стању да детаљније познаје одлике народне бајке и њене разлике у односу на ауторску бајку (композиција, (не)постојање стереотипног почетка и завршетка, ликови - човек као главни лик народне бајке и животиње и натприродна бића као јунаци ауторске бајке, поремећај равнотеже као узрок потраге јунака у народној бајци/потрага за идентитетом и животном срећом у ауторској бајци, коришћење (и измена) мотива народне бајке у ауторској бајци), као и у односу на драмску или сценску бајку (адаптација мотива, односно прилагођавање радње драмском облику). Такође, ученик треба да уочава разлике у особеностима народне и уметничке новеле на примерима из лектире. Загонетке и пословице уводе се у наставу српског језика и књижевности од првог разреда, па се знања о овим врстама обнављају и проширују. Исто важи и за причу о животињама и њену дистинкцију у односу на басну - наставник се наслања на знање из првог циклуса образовања, обнавља га и проширује.

Исходи везани за наставну област књижевност засновани су на читању. Кроз читање и тумачење књижевних дела ученик развија читалачке компетенције које подразумевају не само истраживачко посматрање и стицање знања о књижевности већ подстичу и развијају емоционално и фантазијско уживљавање, имагинацију, естетско доживљавање, богате асоцијативне моћи, уметнички сензибилитет, критичко мишљење и изграђују морално просуђивање. Разни облици читања су основни предуслов да ученици у настави стичу сазнања и да се успешно уводе у свет књижевног дела. У петом разреду негује се, пре свега, доживљајно читање, а ученици се поступно уводе у истраживачко читање (читање према истраживачким задацима, читање из различитих перспектива и сл.) и оспособљавају да искажу свој доживљај уметничког дела, увиде елементе од којих је дело сачињено и разумеју њихову улогу у изградњи света дела.

Језик

У настави језика ученици се оспособљавају за правилну усмену и писану комуникацију стандардним (књижевним) српским језиком. Отуда захтеви у овом програму нису усмерени само на усвајање језичких правила и граматичке норме, већ и на разумевање њихове функције и правилну примену у усменом и писменом изражавању. Када се у садржајима програма наводе наставне јединице које су ученици већ обрађивали у нижим разредима, подразумева се да се степен усвојености и способност примене раније обрађеног градива проверава, а понављање и увежбавање на новим примерима претходи обради нових садржаја, чиме се обезбеђује континуитет рада и систематичност у повезивању новог градива са постојећим знањима. Нужно је да наставник увек има на уму пресудну улогу умесних и систематских вежбања, односно да наставно градиво није усвојено док се добро не увежба. То значи да вежбања морају бити саставни чинилац обраде наставног градива, примене, обнављања и утврђивања знања.

Грамматика

Основни програмски захтев у настави граматике јесте да се ученицима језик представи и тумачи као систем. Ниједна језичка појава не би требало да се изучава изоловано, ван контекста у којем се остварује њена функција (у свакој погодной прилици могу се знања из граматике ставити у функцију тумачења текста, како уметничког тако и научнопопуларног). Један од изразито функционалних поступака у настави граматике јесу вежбања заснована на коришћењу примера из непосредне говорне праксе, што наставу граматике приближава животним потребама у којима се примењени језик појављује као свестрано мотивисана људска активност.

Лезичке појаве не треба наводити нити приказивати као изоловане (нпр. неповезане речи и смисаоно некореспондентне реченице), већ их увек ваља контекстуализовати везивањем за говорне ситуације у којима се могу јасно препознати, издвојити и објаснити њихове карактеристике и функције.

Наставни приступ падежима и вежбе усмерене на утврђивање знања о употреби правилних облика именских речи треба повезивати с одступањима од књижевног језика, колебањима и типичним грешкама које се јављају у усменом и писменом изражавању ученика. Стога се садржај вежбања падежа у настави мора одређивати на основу континуираног праћења језичког испољавања ученика (нпр. током дијалога на часу, а такође и на примерима из домаћих и писмених задатака ученика). Тако ће настава језика бити у функцији оспособљавања ученика за правилно комуницирање савременим књижевним српским језиком.

Обрада предлога не може се сматрати окончаном на једном часу, указивањем на њихову непроменљивост, већ основна знања треба поступно проширивати током обраде падежа, и то наводећи најфреквентније примере и њихову типичну употребу. Исто важи и за прилоге, чију поделу по значењу треба повезати са прилошким одредбама, а функцију показивати у реченици и у тексту. И променљиве врсте речи треба повезивати са њиховим типичним функцијама у реченици да би ученици уочили реч као јединицу на морфолошком и синтаксичком нивоу.

Правопис

Правописна правила се усвајају путем систематских вежбања (правописни диктати, исправка грешака у датом тексту, тестови са питањима из правописа итд.). У оквиру правописних вежби пожељно је повремено укључити и питања којима се проверава графика (писана слова: велико и мало ћирилично Ћ, Ћ; велико и мало латиничко Ћ, велико Г, С, Ш итд.). Такође, треба подстицати ученике да сами уочавају и исправљају правописне грешке у СМС комуникацији, као и у различитим типовима комуникације путем интернета. Поред тога, ученике треба упућивати на служење правописом и правописним речником (школско издање). Пожељно је да наставник доноси примерак Правописа на час кад год се обрађују правописне теме (тако би могао појединачно ученицима задавати да пронађу реч у правописном речнику и одреде њен правилан облик или правилно писање).

Ортоепија

Наставник стално треба да указује на важност правилног говора, који се негује спровођењем одређених ортоепских вежби. Ортоепске вежбе не треба реализовати као посебне наставне јединице, већ уз одговарајуће теме из граматике: нпр. уочавање места акцента у речи може се повезати са обрадом и утврђивањем знања о падежима (именице време, раме, теме и сл. у генитиву једнине и номинативу множине немају акценат на истом слогу итд.); реченична интонација може се с једне стране повезати са правописом, а са друге са синтаксом итд. Уз коришћење аудио снимака, ученике треба навикавати да препознају, репродукују и усвоје правилно акцентован говор, а у местима где се одступа од акценатске нормe, да разликују стандардни акценат од свога акцента, тј. од дијалекатске акцентуације. Неке ортоепске вежбе могу се спроводити и уз одговарајуће теме из књижевности: нпр. артикулација се може вежбати изговарањем брзалица, онда када се оне обрађују као део народног стваралаштва; акценат речи, темпо, ритам, реченична интонација и паузе могу се вежбати гласним читањем одломака из изборне лектире (по избору наставника или ученика) итд. Као ортоепску вежбу треба спроводити и говорење напамет научених одломака у стиху и прози (уз помоћ аудитивних наставних средстава).

Језичка култура

Развијање језичке културе један је од најважнијих задатака наставе матерњег језика. Ова наставна област, иако је програмски конституисана као посебно подручје, мора се повезивати с обрадом књижевних текстова као репрезентативних образаца изражавања, а такође и са наставом граматике и правописа. Исто тако, обрада књижевног текста и рад на граматички и правопису књижевног језика мора укључивати и садржаје који доприносе неговању културе усменог и писменог изражавања. Језичка култура се негује спровођењем лексичко-семантичких и стилских вежби, које имају за циљ богаћење речника и развијање способности и вештине изражавања. Све врсте тих вежбања, чији је циљ развијање језичког мишљења, изводе се на тексту или у току говорних вежби.

Када су у питању домаћи задаци, препоручује се да се четири задатка пишу ћирилицом, а четири латиницом (наизменично).

Годишње се ради четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту (један час за израду задатка и два за анализу и писање побољшане верзије састава). Школске писмене задатке требало би писати ћирилицом.

Приликом реализације програма предмета српски језик и књижевност наставници треба да користе и савремене технологије (нпр. видео-бим, паметну таблу и сл.). Осавремењивање часова може се постићи и коришћењем електронских уџбеника и других наставних средстава.

Праћење и вредновање наставе и учења

Праћење и вредновање резултата напредовања ученика је у функцији остваривања исхода, а започиње иницијалном проценом достигнутог нивоа знања. Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање је саставни део савременог приступа настави и подразумева процену знања, вештина, ставова и понашања, као и развијања одговарајуће компетенције током наставе и учења. Резултат оваквог вредновања даје повратну информацију и ученику и наставнику о томе које компетенције су усвојене, а које нису, као и о ефикасности одговарајућих метода које је наставник применио ради остваривања циља. Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања, праћења и вредновања. Важно је да наставник, поред постигнућа ученика, континуирано прати и вреднује властити рад. Све што се покаже добрим и ефикасним, наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а оно што буде процењено као недовољно делотворно, требало би унапредити.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- разликује књижевни и некњижевни текст;
- упоређује одлике фикционалне и нефикционалне књижевности;
- чита са разумевањем и опише свој доживљај различитих врста књижевних дела;
- чита са разумевањем одабране примере осталих типова текстова;
- одреди род књижевног дела и књижевну врсту;
- разликује карактеристике народне од карактеристика уметничке књижевности;
- разликује реалистичну прозу и прозу засновану на натприродној мотивацији;

- анализира елементе композиције лирске песме (строфа, стих), епског дела у стиху и у прози (делови фабуле - поглавље, епизода; стих), драмског дела (чин, сцена, појава);
- разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца;
- разликује облике казивања;
- увиђа звучне, визуелне, тактилне, ольфакторне елементе песничке слике;
- одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевно-уметничком тексту;
- процени основни тон певања, приповедања или драмске радње (шаљив, ведар, тужан и сл.);
- развија имагинацијски богате асоцијације на основу тема и мотива књижевних дела;
- одреди тему и главне и споредне мотиве;
- анализира узрочно-последично низање мотива;
- илуструје особине ликова примерима из текста;
- вреднује поступке ликова и аргументовано износи ставове;
- илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима;
- уважава националне вредности и негује српску културноисторијску баштину;
- наведе примере личне добити од читања;
- напредује у стицању читалачких компетенција;
- упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст
- разликује променљиве речи од непроменљивих;
- разликује категорије рода, броја, падежа речи које имају деклинацију;
- разликује основне функције и значења падежа;
- употребљава падежне облике у складу са нормом;
- употребљава глаголске облике у складу са нормом;
- разликује основне реченичне чланове (у типичним случајевима);
- доследно примењује правописну норму у употреби великог слова; састављеног и растављеног писања речи; интерпункцијских знакова;
- користи правопис (школско издање);
- правилно изговара речи водећи рачуна о месту акцента и интонацији реченице;
- говори јасно поштујући књижевнојезичку норму;
- течно и разговетно чита наглас књижевне и неуметничке текстове;
- користи различите облике казивања: дескрипцију (портрет и пејзаж), приповедање у 1. и 3. лицу, дијалог;
- издваја делове текста (наслов, пасусе) и организује га у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста);
- саставља говорени или писани текст о доживљају књижевног дела и на теме из свакодневног живота и света маште;
- проналази експлицитно и имплицитно садржане информације у једноставнијем књижевном и некњижевном тексту;
- напамет говори одабране књижевне текстове или одломке.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Историја;
- Географија;
- Биологија;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Верска настава

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- „Расковник“, читанка за 5. разред, Зона Мркаљ, Зорица Несторовић; Клет, 2019;
- Српски језик 5, граматика за пети разред, Весна Ломпар; Клет, 2019;
- Српски језик 5, радна свеска за пети разред, Весна Ломпар, Зорица Несторовић; Клет, 2019.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- читанка;
- граматика;
- радна свеска;
- лектира;
- наставни листићи;
- ученички радови, панои;
- дигитални уџбеници

ИНОВАЦИЈЕ:

- употреба савремених наставних средстава;
- примена мултимедија у настави;
- употреба дидактичког материјала израђеног од стране ученика

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- писменим путем;
- усменим путем

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Књижевност	44	15	4	63
2.	Језик	36	33	3	72
3.	Језичка култура	2	38	5	45
	Укупно часова	82	86	12	180
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		38	40	5	84
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		44	46	7	96
УКУПНО		82	86	12	180

3. 1. 2. НАСТАВНИ ПРОГРАМ СТРАНОГ ЈЕЗИКА

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: <ul style="list-style-type: none"> • упознавање морфолошких, граматичких и лексичких структура енглеског језика кроз комуникативни приступ учењу и кроз теме које су блиске ученицима, а организоване око 6 главних целина; • упознавање са интонацијом енглеског језика и њеном важношћу у свакодневном говору; • разумевање дијалога, прича и других врста текстова које ученик чује уживо или са видео записа; • упознавање ученика са комуникативним функцијама језика нпр. тражење и давање обавештења, описивање лица и предмета, изражавање допадања и непопадања итд; • учествовање ученика у комуникацији и поштовање социјалнокултурних норми комуникације; • разумевање писменог текста (технике и правила читања, разумевање непознатог текста који се углавном састоји од познате језичке грађе); • писмено изражавање (основна правила ортографије); • упознавање са елементима цивилизације и других школских предмета; • упућивање на коришћење диска и интернета при учењу. 		
ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ: Планирање наставе и учења Наставни програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, садржаја и препоручених језичких активности у комуникативним ситуацијама наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, усмеравају наставника да операционализује исходе на нивоу једне или више наставних јединица. Наставник за сваку област има дефинисане исходе и од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и припреме часа, дефинише исходе имајући у виду ниво постигнућа ученика. То значи да исходе треба класификовати од оних које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа. При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упути ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.		

Остваривање наставе и учења

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену.

Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- учбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута:

- слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.);
- рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.);
- мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.);
- вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.);
- игре примерене узрасту;
- класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...);
- решавање "текућих проблема" у разреду, тј. договори и мини пројекти;
- повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова;
- заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице);
- препознавање везе између група слова и гласова;
- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;
- извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

- повезивање гласова и групе слова;
- замењивање речи цртежом или сликом;
- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење "уљеза", осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);
- писање честитки и разгледница;
- писање краћих текстова;
- увођење дечије књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз.

Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем. Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука);
- референцијалну (о темама о којима је реч);
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде;
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст;
- од особина онога ко говори;
- од намера с којима говори;
- од контекста и околности - повољних и неповољних - у којима се слушање и разумевање остварују;
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредсреди на друге појединости);
- дужина усменог текста;
- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију;
- потпуну информацију;

- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца:

- познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције;
- капацитета когнитивне обраде;
- мотивације;
- способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.)

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др;
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције.

Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација;
- спонтану конверзацију;
- неформалну или формалну дискусију;
- дебату;
- интервју или преговарање;
- заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења. Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику. Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања. Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика. Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста. Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

Праћење и вредновање наставе и учења

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес. Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе.

Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик - наставник, као и ученик - ученик.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- разуме краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење / давање информација личне природе;
- поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставна језичка средства;
- постави и одговори на једноставнија питања личне природе;
- у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;
- разуме једноставнији опис особа, биљака, животиња, предмета, појава или места;
- упореди и опише карактеристике живих бића, предмета, појава и места, користећи једноставнија језичка средства;
- разуме једноставније предлоге и одговори на њих;
- упути једноставан предлог;
- пружи одговарајући изговор или одговарајуће оправдање;
- разуме и једноставне молбе и захтеве и реагује на њих;
- упути једноставне молбе и захтеве;
- затражи и пружи кратко обавештење;
- захвали и извине се на једноставан начин;
- саопшти кратку поруку (телефонски разговор, дијалог уживо, СМС, писмо, имејл) којом се захваљује;
- разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота (правила игре, рецепт за припремање неког јела и сл.) са визуелном подршком без ње;
- да једноставна упутства (нпр. може да опише како се нешто користи / прави, напише рецепт и сл.);
- разуме честитку и одговри на њу;
- упути пригодну честитку;
- разуме и, примењујући једноставнија језичка средства, опише начин прославе рођендана, празника и важних догађаја;
- разуме једноставније текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње и способности;
- размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију;

- опише сталне, уобичајене и тренутне догађаје / активности и способности користећи неколико везаних исказа;
- разуме краће текстове у којима се описују догађаји и способности у прошлости;
- размени информације у вези са догађајима и способностима у прошлости;
- опише у неколико краћих, везаних исказа догађај у прошлости;
- опише неки историјски догађај, историјску личност;
- разуме жеље планове и намере и реагује на њих;
- размени једноставне исказе у вези са својим и туђим жељама, плановима и намерама;
- саопшти шта он/ она или неко други жели, планира, намерава;
- разуме и реагује на свакодневне изразе у вези са непосредним и конкретним потребама, осетима и осећањима;
- изрази, основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;
- разуме једноставнија питања и одговори на њих;
- разуме обавештења о простору и величинама;
- опише специфичније просторне односе и величине једноставним, везаним исказима;
- разуме, тражи и даје једноставнија обавештења о хронолошком времену и метеоролошким приликама у ширем комуникативном контексту;
- опише дневни / недељни распоред активности;
- опише метеоролошке прилике и климатске услове у својој земљи и једној од земаља циљне културе једноставним језичким средствима;
- разуме и реагује на једноставније забране, своје и туђе обавезе;
- размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту (у превозном средству, спортском центру, биоскопу, зоолошком врту и сл.) као и на своје и туђе обавезе;
- представи правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства;
- разуме и формулише једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност;
- пита и каже шта неко има / нема и чије је нешто;
- разуме и реагује на једноставније исказе који се односе на описивање интересовања, хобија и изражавање допадања и недопадања;
- опише своја и туђа интересовања и хобије и изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење;
- разуме и формулише једноставније исказе којима се тражи мишљење, изражава слагање/неслагање;
- разуме једноставније изразе који се односе на количину нечега;
- пита и каже колико нечега има/ нема, користећи једноставнија језичка средства;
- на једноставан начин затражи артикле у продавници једноставним изразима за количину, наручи јело и/или пиће у ресторану и пита/каже/ израчуна колико нешто кошта;
- састави списак за куповину – намирнице и количина намирница (две векне хлеба, пакет тестенине, три конзерве туњевине и сл.);
- изрази количину у мерама – 100 гр шећера, 300 гр брашна и сл.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик (времена, врсте речи и њихова промена, разумевање текста, превод);
- Географија (клима, рељеф);
- Историја (догађаји у прошлости);
- Верска настава (Верски празници);
- Биологија (особине животиња);
- Математика (основни и редни бројеви)

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Project 2, уџбеник и радна свеска, аутор: Tom Hutchinson

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- CD плејер;
- пројектор;
- лаптоп

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитални уџбеник;
- интерактивна вежбања;
- мултимедијални садржај

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- активност и учешће у интеракцији током усмених активности;
- израда вежбања у радној свесци и уџбенику;
- вежбе читања, разумевања прочитаног, слушања, писања и говора;
- различите технике формативног оцењивања.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Introduction	-	2	1	3
2.	My life	4	7	1	12
3.	Animals	4	5	1	10
4.	Holidays	4	5	1	10
5.	Food	4	7	1	12
6.	The world	4	5	1	10
7.	Entertainment	4	5	0	9
8.	Written test 1	0	0	3	3
9.	Written test 2	0	0	3	3
	Укупно часова	24	36	12	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		12	19	7	38
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		12	17	5	34
УКУПНО		24	36	12	72

3. 1. 3. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЛИКОВНА КУЛТУРА	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ наставе ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко и креативно мишљење и естетичке принципе кроз практичан рад, оспособљава за комуникацију и решавање проблема као и да изграђује позитиван однос према уметничком наслеђу и културној баштини свог и других народа.</p>		
<p>Образовни циљеви:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стицање знања из теорије обликовања и практичних ликовних искустава кроз самостални стваралачки рад; • упознавање са традицијомми културнм баштином свог и других народа; • упознавање са историјом уметности (дела, аутори, епохе и стилови); • упознавање са теоријом ликовне уметности; • упознавање са подручјима ликовних и визуелних уметности , ликовним средствима, техникама и материјалима; • ликовно описмењавање кроз усвајање ликовног језика (ликовни елементи и начини грађења композиције). 		
<p>Васпитни циљеви:</p> <ul style="list-style-type: none"> • општи развој личности ученика и развој креативности као компоненте личности; • еманципација и социјализација личности ученика; • развој емпатије, толеранције и хумених ставова; • способност комуникације ликовним средствима; • развој посматрања, опажања, визуелне перцепције и рецепције, визуелног мишљења, креативног мишљења, емоција, маште, моторике и координације ока и руке; • развој воље и доследности у раду; • развој свести о сопственом бићу, потребама и могућностима задовољавања тих потреба кроз креативан рад и изражавање кроз ликовно стваралаштво; • развијање способности критичког изражавања о свом раду и радовима других и процењивање квалитета и вредности; • мотивисање ученика да доприноси естетском и културном начину живљења у свом окружењу. 		
<p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • упознавање ученика са својствима различитих ликовних материјала,традиционалним и савременим техникама и оспособљавање за њихову примена у стваралачком раду; • усвајање основе ликовног језика, односно ликовних елеменате(линија, облик, боја, простор) како би се опсособили за самостално ликовно изражавање и стварање; • развијање визуелног опажања, визуелног, дивергентног креативног мишљења; • способност опажања, доживљавања и естетског процењивања лепог у природи, уметности и народној традицији; • развијање код ученика спретности, визуелне и моторичке кординације; • развијање чулне осетљивости, радозналости, истраживачког мишљења; • оспособљавање ученика за нова разноврсна и необична просторна ликовна решења, дводимензонално и тродимензионално представљање облика коа одговора на задате и одабране теме; 		

- формирање естетских критеријума ученика и оспособљавање за самосталну анализу и естетско процењивање у природи, уметничким делима, сопственим ликовним радовима и радовима других ученика;
- стицање теоријских знања из светске и националне традиције и уметничког наслеђа (уметничка дела, аутори, епохе и стилови), вредновање уметничких дела, разумевање контекста времена у коме су настала;
- подстицање ученика да повезују знања из уметничког наслеђа и теорије уметности са њиховом применом у самосталном ликовном изражавању;
- подстицање ученика на мултидисциплинарност кроз повезивање стечених знања и вештина са осталим наставним садржајима;
- подстицање ученика на самостално истраживање, проналажење и систематизовање информација из различитих извора;
- оспособљавање ученика за примену стечених знања и вештина у свакодневном животу и будућим занимањима.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Планирање наставе и учења

Програм наставног предмета Ликовна култура у 5. разреду је оријентисан на процес учења и на исходе, одређен је исходима и стандардима постигнућа у оквиру предмета, као и стандардима постигнућа за крај основног образовања и васпитања. Учење обухвата сва дешавања на часу која воде стицању функционалних знања и умења и развијање способности, навика и вредносних ставова ученика, омогућавајући њихов целовит развој и припрему за живот у савременом свету.

Садржаји програма организовани су у 5 целина и то су:

- Увод у програм;
- Ритам;
- Линија;
- Облик;
- Визуелно споразумевање;
- Наслеђе.

Оквирна дистрибуција часова по предметним целинама је следећа:

- Увод у програм - 6 часова;
- Ритам - 11 часова;
- Линија - 12 часова;
- Облик - 23 часа;
- Визуелно споразумевање - 6 часова;
- Наслеђе - 14 часова.

Све области се прожимају и ниједна се не изучава изоловано. Груписање садржаја у тематске целине неопходно је да би сви ученици, у мањој или већој мери.

Кључни појмови су:

- линија;
- облик;
- ритам.

Остваривање наставе и учења

Иако је програм организован по предметним областима, садржаји различитих предметних области се изучавају интегрисано.

Наставник води рачуна о целокупном развоју ученика. Настава ликовне културе је индивидуализована и усмерена на целокупан развој ученика, а пре свега на развијање: опажања и памћења, креативности, стваралачког мишљења, еманципације, свести о општем и личном добру, толеранције, способности сарадње, естетичких критеријума, моторике и индивидуалних способности ученика. Сваки ученик има потенцијал који може да развија, не само даровити ученици, ако му се пружи прилика. У настави се примењују технике за развој креативности. Поред вербално-текстуалних метода (монолог, дијалог, дискусија и рад са текстом) и показивачке методе истичу се примена метода сазнавања кроз праксу и откривачка и проблемска метода (учење путем открића и увиђања). Важно је да ученици стичу свест о на који начин се долази до идеја за стваралачки рад, мотивацији, као и да та искуства могу применити у различитим ситуацијама. Основни услов за развој кретивности су мотивациони садржаји који подстичу интересовање, позитивну емоционалну реакцију и имагинацију ученика. Опажање се темељи на знању и осећањима ученика. Наставник наглашава сликовно-естетску перцепцију, односно ликовне и тактилне опажаје, сазнања и осећаје у којима ученици проналазе смисао у комуникацији са околином и уметничким ликовним делима. Задаци сваке наставне јединице развијају способност посматрања и уочавања карактеристика ликовних елемената кроз бројне ликовне примере. Ученици се подстичу да изразе оно што су истраживали речима и ликовно-техничким средствима. Ликовне технике и материјали се обрађују кроз кратко упутство и савете током рада. Наставник указује ученицима и на основна својства и карактеристике материјала и прибора. Учење се заснива на самосталном истраживању као и у сарадњи са другима, изражајних могућности техника, прибора и материјала. У програму је предвиђено тумачење простора и тумачење простора и композиције (врсте композиције, ликовни елементи и принципи компоновања). Ученицима се дају једноставне, основне информације. Појмови из теорије обликовања објашњавају се на примерима уметничких дела и на примерима из природе и урбаног окружења. Ова знања примењива су и у другим предметима и свакодневном животу ученика, наставку школовања и различитим занимањима. Садржаји који омогућавају стицање медијске писмености планирају се у колерацији са садржајима предмета српски језик и односе се на читање и разумевање садржаја слике, текста и мултимедијалних садржаја, као и у корелацији са садржајима предмета информатика и рачунарство, техника и технологија, грађанског или верског васпитања. Медијска писменост подразумева и способност визуелног споразумевања (комуницирање медијумима ликовне уметности). Ученици изражавају своје замисли, идеје, поруке, ставове и емоције различитим медијумима ликовне уметности. Садржаји уметничког наслеђа обухватају ликовна дела и споменике културе из прошлости као и уметничка дела модерне и савремене уметности, епохе, стилове, правце, појаве, трендове, уметнике и уметничких група, манифестације, установе културе и установе за заштиту културне баштине. Приликом обраде ових садржаја фокус је на развијању сензибилитета за доживљавање и разумевање дела као и на сагледавању развоја уметности кроз историју и међусобног утицаја уметности и друштва. У ове садржаје се убрајају најзначајнија дела из светске културне баштине као и дела из културне баштине на тлу Србије. Уџбеник је значајан извор примера дела као и визуелна наставна средства и презентације. Остварује се корелација садржаја предмета историја и музичка култура, кроз интегрисану наставу, истраживачке задатке или драмски метод.

Праћење и вредновање наставе и учења

Оцењивање се врши према Правилнику о оцењивању.

Оцена је дефинисана нормативима и верификована нумерички, као и формативно кроз посматрања и вођење белешки о напредовању ученика. Програм подржава индивидуални развој ученика и напредовање ученика током целе школске године. Процењивање напредовања ученика се врши кроз усмене одговоре, учешће у дијалогу, дискусији, истраживачки и стваралачки рад. Напредак ученика се прати са циљем да би наставник подржао развој потенцијала сваког ученика. За успешно процењивање радова ученика у први план се ставља стваралачки процес, којим се дошло до неког продукта који је зависио од маште и инвентивности ученика, труда, преданости, довитљивости и спретности, а не само коначан резултат - продукт. На ликовним радовима вреднује се примена усвојеног садржаја из програмом и планом утврђених области за пети разред. Теоријско знање се проверава кроз усмене или писане одговоре (чек листе за процену и самопроцену напретка). Напредак и оствареност исхода процењује се на три нивоа: основном, средњем и напредном. Када се обавештавају ученици о њиховом напретку користе се подстицајни изрази и ученици се упознају са аспектима оцене како би могли да напредују у наредним фазама учења. Ученици морају бити упознати са циљевима и исходима учења да би им били јасни критеријуми вредновања постигнућа. Евалуација остварених резултата и самовредновање наставника остварује се кроз праћење тока часова, бележење запажања о раду ученика и њиховим постигнућима. Наставник прати развој ученика, анализира и процењује резултате, напредовање и активности ученика у току учења и ликовног изражавања, прати оствареност планираних циљева и исхода.

ИСХОДИ:

Ученик / ученица ће бити у стању да:

- учествује у разговору о програмским целинама и значају ликовне културе, износећи своје утиске;
- вреднује научено из претходног разреда, учествује у разговору о свом знању и мотивацији за проширивање знања;
- прави план за даље учење и вредновање својих постигнућа и презентује свој план у оквиру дијалога или дискусије;
- опише ритам који уочава у природи, окружењу и уметничким делима;
- пореди утисак који на њега остављају различите врсте ритма;
- гради и описује правилан, неправилан и слободан визуелни ритам (спонтано или са одређеном намером), користећи различите ликовне технике, материјале и прибор;
- користи, у сарадњи са другима, одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналног визуелног ритма;
- разматра, у групи, како је учио/учила о визуелном ритму и где та знања може применити;
- естетски вреднује уметничко дело, свој рад као и рад других ученика, износећи свој став, аргументе и утиске;
- направи самостално импровизовани прибор од одабраног материјала;
- исказе своје мишљење о томе зашто људи стварају уметност;
- опише линије које уочава у природи, окружењу и уметничким делима;
- пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте линија;
- гради линије различитих вредности комбинујући материјал, угао и притисак прибора/ материјала;
- користи одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналних цртежа;

- црта разноврсним прибором и материјалом изражавајући замисли, машту, утиске и памћење опаженог;
- разликује и описује различите врсте цртежа;
- естетски вреднује уметничко дело, свој рад као и рад других ученика, износећи свој став, аргументе и утиске;
- разматра у групи, како је уочио/ла о изражајним својствима линија и где се та знања примењују;
- искаже своје мишљење о томе како је развој цивилизације утицао на развој уметности;
- пореди облике из природе, окружења и уметничких дела према задатим условима;
- опажа и описује различите врсте облика у композицијама уметничких дела;
- гради различите врсте облика користећи одабране садржаје као подстицај за стваралачки рад;
- наслика реалне облике у простору, самостално мешајући боје да би добио/ла жељени тон;
- обликује препознатљиве тродимензионалне облике одабраним материјалом и поступком;
- преобликује предмет за рециклажу дајући му нову употребну вредност;
- комбинује ритам, линије и облике стварајући оригиналан орнамент за одређену намену;
- објасни зашто је дизајн важан и ко дизајнира одређене производе;
- разматра у групи, како је учио/ла о облицима и где та знања примењује;
- искаже своје мишљење о томе зашто је уметничко наслеђе важно;
- пореди различите начине комуникације од праисторије до данас;
- обликује убедљиву, визуелну поруку примењујући знања о ритму, линији и облику и материјалу;
- изрази исту поруку писањем, вербалном, невербалном и визуелном комуникацијом
- тумачи једноставне визуелне информације;
- описује и естетски вреднује уметничко дело, свој рад као и рад других ученика, износећи свој став, аргументе и утиске као и
- објасни зашто је културно наслеђе важно;
- опише основне карактеристике уметности и уметничког дела (Праисториско наслеђе у Србији, стари Египат, Месопотамија, Крит, стара Грчка и Рим);
- ствара рад инспирисан уметничким делом;
- описује и естетски вреднује уметничко дело, свој рад као и рад других ученика, износећи свој став, аргументе, доживљај и утиске;
- објасни зашто је очување културног наслеђа важно.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

У оквиру реализације наставних јединица биће остварена корелација садржаја са предметима:

- Српски језик;
- Музичка култура;
- Историја;
- Географија;

- Биологија;
- Математика;
- Техника и технологија.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

У настави се користи:

- уџбеник Ликовна култура за 5. разред, аутора Јована Мрђеновачког, издавачке куће „Едука“, број и датум решења министра: 650-02-00081/2018-07 од 27. 04. 2018. године;
- текстови, штампани садржаји за поједине лекције.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- наведени штампани садржаји са илустрацијама;
- збирка репродукција;
- штампани плакати;
- збирка предмета;
- материјали и прибор за демонстрацију ликовних техника;
- рачунар и пројектор;
- табла и фломастер.

ИНОВАЦИЈЕ:

Поред метода као што су вербално-текстуална, илустрација и демонстрација, учиће кроз:

- истраживачки рад на одабрану тему;
- израду презентација;
- примену апликативног програма за графички дизајн.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

У току школске године наставница прати и вреднује ниво знања и способности ученика у складу са Законом о основном образовању и васпитању и Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. У оквиру предмета Ликовна култура бројчано се оцењују: ликовни радови, теоријско знање, активност на часовима и истраживачки рад. Ученици се у самом процеса учења и примене наученог упознају са скалом оцењивања, са стандардима и исходима постигнућа, како би могли да својим коментарима, аргументовано учествују у оцењивању, као и да планирају и организују своје активности које воде до жељене оцене. Ученици 5. разреда оцењују се за усвојено и примењено знање: о ритму и врстама ритмичког компоновања, врстама линија и цртежа, знање о врстама облика и њиховим односима у простору композиције дела и рада ученика, врстама визуелне комуникације, описе елемената ликовних дела као и за примену традиционалних и савремених ликовних техника. На ликовним радовима вреднује се примена усвојеног садржаја из програмом и планом утврђених области за сваки разред. Приликом оцењивања радова вреднују се параметри: примена усвојених елемената и принципа компоновања у оквиру задате или одабране теме, оригиналност и аутентичност ликовног решења, уз уважавање различитог израза сваког ученика, целовитост композиције рада и примена одговарајуће технике и материјала. Ниво усвојености садржаја наставних јединица, теоријско знање, оцењује се кроз усмене или у комбинацији са писаним одговорима. Ученици усмено одговарају кроз дијалог и дискусију.

Приликом оцењивања вреднује се коришћење ликовног језика, кључних усвојених термина из теорије обликовања и ликовне уметности у сегментима:

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- у оквиру анализе уметничких дела (основне карактеристике композиције, начин компоновања, концепт или намера уметника, стил/епоха, припадност културном наслеђу);
- у оквиру анализе рада ученика, односно аргументовано образлагање идеје, мотива, начина компоновања, примене ликовне технике;
- у описивању потребних знања и вештина која су неопходна у уметничким занимањима.

Оцена за активност изводи се на основу праћења залагања ученика на часовима у сваком полугодишту, вредновањем следећих параметара:

- спремност ученика за час, односно ношење уџбеника, свеске, блока, прибора, боја и материјала за рад;
- ангажовање и активности ученика у оквиру процеса учења, усвајања нових знања из теорије форме (елементи, њихови односи и принципи компоновања), теорије уметности и уметничког наслеђа;
- правремено залагање у стваралачком процесу и примени на ликовним радовима;
- комуникација на задату тему, изношење устисака, идеја, ставова и доживљаја ученика уз поштовање саговорника у дијалогу и дискусији;
- уредна свеска ученика са записа са часова и илустрацијама.

Залагање ученика се вреднује формативно, а на основу формативних записа (смајлија) који се односе на наведене параметре изводи се бројчана оцена. Бројчано се оцењује истраживачки рад ученика на одабрану или задату тему из уметничког наслеђа свог или других народа. Рад може бити у форми писаног текста или презентације. Истраживачки рад садржи: основне информације о аутору дела, епохи или стилу, опис теме и мотива, посебности израза уметника који се огледа у начину компоновања ликовних елемената и технике, опис поруке дела и лични став, запажања и доживљај дела од стране ученика. Уколико је раду облику презентације у критеријум се уводи и складно компоновање текста и визуелних информација - слика.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Увод у програм	2	-	4	6
2.	Ритам	4	1	6	11
3.	Линија	5	1	6	12
4.	Облик	9	2	12	23
5.	Визуелно споразумевање	2	1	3	6
6.	Наслеђе	6	2	6	14
	Укупно:	28	7	37	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		12	3	16	31
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		16	4	21	41
УКУПНО:		28	7	37	72

3. 1. 4. НАСТАВНИ ПРОГРАМ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МУЗИЧКА КУЛТУРА	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ и задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • развијање интересовања за музичку уметност и упознавање музичке традиције и културе других и нашег народа; • оспособљавање и разумевање могућности музичког изражавања; • развијање осетљивости за музичке вредности; • неговање способности извођења музике (певање, свирање); • стицање навике слишања музике; • разумевање музичких порука; • подстицање стваралачког ангажовања у свим музичким активностима. 		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:</p> <p>Природа саме музике, па и предмета музичка култура указује на стално прожимање и садејство свих области и тема које су предвиђене наставним програмом. Све области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима. Настава је усмерена на остваривање исхода и даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање ученика и музичко стваралаштво у оквиру којих ученик користи теоријска знања као средства за партиципацију у музици. У том смислу основни методски приступ је од звука ка теорији. Исходи по холистичком принципу обухватају различите сфере феномена музике и заједно рефлектују музичко биће у нама, те као такви јесу остварљиви за сваког ученика. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање. Да би постигао очекиване исходе васпитно-образовног процеса, наставник остварује наставу и учење користећи глас и покрет, музичке инструменте, елементе информационих технологија као и развијених модела мултимедијалне наставе. Корелација између предмета може бити полазиште за бројне пројектне предлоге у којим ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати вештине приступања и коришћења информација (интернет, књиге...), сараднички рад у групама, као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Рад у групама и радионицама је користан у комбинацији са осталим начинима рада, поготово када постоји изазов значајнијег (нпр. емотивног) експонирања ученика, као вид премошћавања стидљивости или анксиозности.</p> <p>Планирање наставе и учења</p> <p>Наставни програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује овај дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду:</p>		

- састав одељења и карактеристике ученика;
- уџбенике и друге наставне материјале које ће користити;
- техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже;
- ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази.

Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи - глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице. Сада наставник за сваку област има дефинисане исходе. Од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час, дефинише пирамиду исхода на три нивоа: оне које би сви ученици требало да достигну, оне које би већина ученика требало да достигне и оне које би требало само неки ученици да достигну. На овај начин постиже се индиректна веза са стандардима на три нивоа постигнућа ученика. При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство и да он не одређује садржаје предмета. Зато је потребно садржајима датим у уџбенику приступити селективно и у односу на предвиђене исходе које треба достићи. Поред уџбеника, као једног од извора знања, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања.

Остваривање наставе и учења

Настава музичке културе остварује се кроз следеће области:

- Човек и музика;
- Музички инструменти;
- Слушање музике;
- Извођење музике;
- Музичко стваралаштво.

Човек и музика

Знање о музици кроз различите епохе има за циљ разумевање улоге музике у друштву, упознавање музичких изражајних средстава, инструмената, жанрова и облика. У начину реализације ових садржаја увек треба кренути од музичког дела, слушања или извођења. Час треба да буде оријентисан на улогу и природу музике, однос човека у датом периоду према њој и њеној намени, као и промишљању да ли је музика (и ако јесте, на које начине) била уметност какву је данас познајемо или и нешто друго. Информације које се тичу контекста (на пример историјске, антрополошке, културолошке природе) треба да буду одабране и пренесене у служби разумевања света музике у датом духу времена. Хронолошки аспект Музичке културе за пети разред доприноси корелацији знања и треба имати на уму да одређени предмети покривају информисаност о немусичким аспектима праисторије и антике на детаљнији и специфичнији начин.

Музички инструменти

Музички инструменти су незаобилазни елемент свих области Музичке културе. Како су, поред људског тела и гласа, једно од најстаријих средства изражавања човека, информације о првим музичким инструментима треба да проистекну непосредно из историјског контекста и свакодневног живота. У том смислу треба посебно обратити пажњу на везу између избора инструмената и догађаја, односно прилике када се и на који начин музика изводила некада и сада. Инструменти Орфовог инструментаријума могу бити полазна тачка за класификацију инструмената у зависности од начина стварања звука (ударалке, дувачки и жичани). Посебан фокус је на инструментима из групе ударалки, као најједноставнијим и присутним од самог почетка музичког изражавања. Информације треба да буду сведене и усмерене на настанак, првобитан облик и развој, као и основне карактеристике, изражајне могућности и примену ритмичких и мелодијских ударалки.

У настави треба максимално тежити да се до знања о инструментима дође из непосредног искуства свирања, слушања и анализе, а не фактографским набрајањем података. У томе, као и у примени знања из ове области, могу помоћи и доступне ИКТ апликације.

Слушање музике

Слушање музике је активан психички процес који подразумева емоционални доживљај и мисаону активност. Ученик треба да има јасно формулисана упутства на шта да усмери пажњу приликом слушања како би могао да прати музички ток (попут извођачког састава, темпа, начина на који је мелодија извајана, специфичних ритмичких карактеристика и сл.). Постепено, ови елементи музичког тока постају „константа” у процесу ученичке а/перцепције па наставник може да проширује опажајни капацитет код ученика усмеравајући њихову пажњу пре слушања на релевантне специфичности музичког дела. У контексту праисторије и антике, посебно треба обратити пажњу на везу између природе музичког тока и намене слушаног дела – описати специфичност одређених елемената музичког дела и звучни и карактерни ефекат који је њима постигнут, потом повезати са контекстом настанка дела и намене. Композиције које се слушају својим трајањем и садржајем треба да одговарају могућностима перцепције ученика. Вокална, инструментална и вокално-инструментална дела треба да буду заступљена равноправно. Код слушања песама посебно треба обратити пажњу на везу музике и текста, а код инструменталних дела на извођачки састав и изражајне могућности инструмената. Елементи музичке писмености су у служби горе наведеног. Ученичка знања из различитих области треба повезати и ставити у функцију разумевања дела које су ученици слушали, подстичући креативност и критичко мишљење.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- наведе начине и средства музичког изражавања у праисторији и античком добу;
- објасни како друштвени развој утиче на начине и облике музичког изражавања;
- исказа своје мишљење о значају и улози музике у животу човека;

- реконструише у сарадњи са другима начин комуникације кроз музику у смислу ритуалног понашања и пантеизма;
- идентификује утицај ритуалног понашања у музици савременог доба (музички елементи, наступи и сл.);
- класификује инструменте по начину настанка звука;
- опише основне карактеристике удараљки;
- препозна везу између избора врсте инструмента и догађаја, односно прилике када се музика изводи;
- користи могућности ИКТ-а и примени знања о музичким инструментима (коришћење доступних апликација);
- изражава се покретима за време слушања музике;
- вербализује свој доживљај музике;
- идентификује ефекте којима различити елементи музичке изражајности (мелодија, ритам, темпо, динамика) утичу на тело и осећања;
- анализира слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте;
- илуструје примере коришћења плесова и музике према намени у свакодневном животу (војна музика, обредна музика, музика за забаву...);
- критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље;
- понаша се у складу са правилима - музички бонтон;
- користи могућности ИКТ-а за слушање музике;
- пева и свира самостално и у групи;
- примењује правилну технику певања (правилно дисање, држање тела, артикулација);
- кроз свирање и покрет развија сопствену координацију и моторику;
- користи различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције;
- искаже своја осећања у току извођења музике;
- примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;
- учествује у школским приредбама и манифестацијама;
- користи могућности ИКТ-а у извођењу музике (коришћење матрица, караоке, програма, аудио снимака);
- користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет;
- изражава своје емоције осмишљавањем мањих музичких целина;
- комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом;
- учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката;
- користи могућности ИКТ-а за музичко стваралаштво.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- У оквиру наставне теме Човек и музика посебно ће се развијати међупредметна компетенција - Компетенција за целоживотно учење, дигитална и естетска компетенција, решавање проблема, компетенција за учење, комуникација.
- У оквиру наставне теме Музички инструменти посебно ће се развијати међупредметна компетенција - Компетенција за целоживотно учење, дигитална и естетска компетенција.
- У оквиру наставне теме Слушање музике посебно ће се развијати међупредметна компетенција - Компетенција за целоживотно учење, дигитална и естетска компетенција, компетенција за учење, рад са подацима, одговорност према здрављу, комуникација.
- У оквиру наставне теме Извођење музике, певање и свирање посебно ће се развијати међупредметна компетенција - дигитална и естетска компетенција, компетенција за учење, рад са подацима, одговорност према здрављу, комуникација.
- У оквиру наставне теме Музичко стваралаштво посебно ће се развијати међупредметна компетенција - дигитална и естетска компетенција, компетенција за учење, рад са подацима, комуникација, информација.

Повезивање са другим предметима:

- Српски језик и књижевност;
- Историја;
- Ликовна култура;
- Верска настава;
- Географија.

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Учбеник за пети разред основне школе, Др Гордана Стојановић и Милица Рајчевић, Завод за уџбенике, Београд 2018.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- CD

ИНОВАЦИЈЕ:

- уџбеник;
- нотна свеска;
- Орфов инструментаријум;
- клавир;
- компјутер;
- онлајн извори.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- усмено испитивање;
- писмено испитивање;
- практичан рад

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Човек и музика	4	2	-	6
2	Музички инструменти	2	1	-	3
3	Слушање музике	20	6	-	26
4	Извођење музике, певање, свирање	17	12	-	29
5	Музичко стваралаштво	5	5	-	10
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		20	14	-	34
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		24	14	-	38
УКУПНО:		44	28	-	72

3. 1. 5. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ИСТОРИЈЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ИСТОРИЈА	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ предмета историја је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.		
ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ: Програм је конципиран тако да су уз дефинисане исходе за крај разреда и кључне појмове, за сваку од пет тематских целина (Основи проучавања прошлости; Праисторија; Стари Исток; Античка Грчка и Антички Рим), дати исходи, основи и проширени садржаји. Приступ настави заснован на процесу и исходима учења подразумева да ученици развијају не само основна знања, већ да их искористе у развоју вештина историјског мишљења и изградњи ставова и вредности. Програм, у том смислу, нуди садржински оквир, а наставник има могућност да изабере и неке додатне садржаје уколико сматра да су примерени средини у којој ученици живе, или да одговарају њиховим интересовањима (програм се, на пример, може допунити и садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају – археолошка налазишта, музејске збирке). Сви садржаји су дефинисани тако да буду у функцији остваривања исхода предвиђених програмом. Наставник има значајан простор за избор и повезивање садржаја, метода наставе и учења и активности ученика.		
Планирање наставе и учења Програм оријентисан на процес и исходе учења наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења.		

Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази.

Остваривање наставе и учења

Ученици у пети разред улазе са знањем о основним историјским појмовима, са одређеним животним искуствима и уобличеним ставовима и на томе треба пажљиво градити нова знања, вештине, ставове и вредности. Наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљ учења предмета и дефинисане исходе. Битно је искористити велике могућности које Историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања. Посебно место у настави Историје имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација. Добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести. Коришћење историјских карата изузетно је важно јер омогућава ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме се неки од догађаја одвијао, помажући им да кроз време прате промене на одређеном простору. Треба искористити и утицај наставе Историје на развијање језичке и говорне културе (вештине беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика. Неопходно је имати у виду и интегративну функцију Историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека.

Праћење напредовања ученика

Праћење напредовања започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његов даљи рад. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. Сваки наставни час и свака активност ученика су, у том смислу, прилика за регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности. У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се и процес и продукти учења. У вредновању наученог, поред усменог испитивања, користе се и тестови знања. У формативном оцењивању се користе различити инструменти, а избор зависи од врсте активности која се вреднује. Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, може се обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).

ИСХОДИ:

По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:

- разликује основне временске одреднице (годину, деценију, век, миленијум, еру);
- лоцира одређену временску одредницу на временској ленти;
- разликује начине рачунања времена у прошлости и садашњости;
- именује периоде прошлости и историјске периоде и наведе граничне догађаје;
- разврста историјске изворе према њиховој основној подели;
- повеже врсте историјских извора са установама у којима се чувају (архив, музеј, библиотека);

- наведе главне проналаске и опише њихов утицај на начин живота људи у праисторији;
- разликује основне одлике каменог и металног доба;
- на историјској карти најважније цивилизације и државе Старог истока;
- користећи историјску карту, доведе у везу особине рељефа и климе са настанком цивилизација Старог истока;
- одреди место припадника друштвене групе на графичком приказу хијерархије заједнице;
- упореди начин живота припадника различитих друштвених слојева на Старом истоку;
- наведе најважније одлике државног уређења цивилизација Старог истока;
- идентификује основна обележја и значај религије у цивилизацијама Старог истока;
- разликује врсте писама цивилизација Старог истока;
- илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа народа Старог истока на савремени свет;
- користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност у одговарајући миленијум или век;
- изложи, у усменом или писаном облику, историјске догађаје исправним хронолошким редоследом;
- прикупи и прикаже податке из различитих извора информација везаних за одређену историјску тему;
- визуелне и текстуалне информације повеже са одговарајућим историјским периодом или цивилизацијом;
- опише особености природних услова и географског положаја античке Грчке;
- лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе античке Грчке;
- приказује друштвену структуру и државно уређење грчких полиса на примеру Спарте и Атине;
- пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античкој Грчкој;
- идентификује узроке и последице грчко-персијских ратова и Пелопонеског рата;
- истражи основна обележја и значај религије старих Грка;
- разликује легенде и митове од историјских чињеница;
- наведе значај и последице освајања Александра Великог;
- илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античке Грчке и хеленистичког доба на савремени свет;
- користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античке Грчке и хеленизма у одговарајући миленијум, век или деценију;
- израчуна временску удаљеност између појединих догађаја;
- користи основне историјске појмове;
- лоцира на историјској карти простор настанка и ширења Римске државе;
- наведе основне разлике између античке римске републике и царства;
- разликује узроке од последица најзначајнијих догађаја у историји античког Рима;
- истражи основна обележја и значај религије античког Рима;

- илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античког Рима на савремени свет;
- пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античком Риму;
- наведе најзначајније последице настанка и ширења хришћанства;
- лоцира на карти најважније римске локалитете на територији Србије;
- користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античког Рима у одговарајући миленијум, век или деценију.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Географија;
- Ликовна култура;
- Математика;
- Страни језик;
- Верска настава;
- Грађанско васпитање

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Уџбеник - Никола Бацетић, Немања Цвитковац, Историја 5, Уџбеник са одабраним историјским изворима за пети разред основне школе, Data Status, Београд 2018. одобрено решењем Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р. Србије 650-02-00201/2018-07 од 27. 4. 2018;
- историјски атлас за основну и средње школе, Од праисторије до XXI века, Data Status, Београд 2018, одобрено решењем Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р. Србије бр. 650-02-0020/2018-07 од 27. 4. 2018.

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- зидне карте;
- плакати;
- панои;
- мултимедијалне презентације

ИНОВАЦИЈЕ:

- коришћење технологије у настави (презентације, анимације, филмови)

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усмено одговарање;
- контролни задаци;
- писмени домаћи задаци

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Основи проучавања прошлости	4	1	1	6
2.	Праисторија	2	2	-	4
3.	Стари исток	3	2	1	6
4.	Античка грчка	5	3	1	9
5.	Антички рим	6	4	1	11
	Укупно часова	20	12	4	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		10	5	2	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		10	7	2	19
УКУПНО		20	12	4	36

3. 1. 6. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ГЕОГРАФИЈЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ГЕОГРАФИЈА	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ наставе и учења географије је да ученик изучавањем географских објеката, појава и процеса у природном и друштвеном окружењу и међусобној повезаности са њима развије одговоран однос према себи, природи и будућности планете Земље.		
ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ: Наставни програм географије за пети разред представља програм оријентисан на исходе. Исходи дефинисани програмом представљају ученичка постигнућа и као такви су основна водила наставнику који креира наставу и учење. Наставни програм је тематски конципиран. За сваку област/тему дати су садржаји. Како је сада у први план стављен исход, а не садржај предмета, наставни садржаји дати у програму представљају само препоручене садржаје наставнику. Наставник је креатор наставе и учења и он има пуну слободу у планирању, осмишљавању и коришћењу садржаја којима ће остварити дефинисане исходе. Исходи су искази о томе шта ће ученици знати, разумети и умети да ураде након обрађене наставне области/теме, односно на основу знања која граде учећи географију. Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности које ученик гради, проширује и продубљује кроз три програмске области овог предмета. Главна карактеристика наставе усмерене на достизање исхода је учење у школи током којег наставник треба да обезбеди услове у којима ће ученик учити:		
<ul style="list-style-type: none"> • смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; • повезивањем онога што учи са оним што је већ учио из географије и других предмета; • проблемски: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; 		

- постављањем релевантних питања себи и другима;
- развијањем плана решавања задатог проблема;
- дивергентно: предлагањем нових решења;
- смишљањем нових примера;
- повезивањем садржаја у нове целине;
- критички: поређењем важности појединих чињеница и података;
- смишљањем аргумената;
- предвиђањем последица;
- кооперативно: кроз рад и сарадњу са ученицима и наставником, кроз дискусију и размену мишљења користећи све расположиве изворе знања.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Наставни програм географије за пети разред представља програм оријентисан на исходе. Исходи дефинисани програмом представљају ученичка постигнућа и као такви су основна водила наставнику који креира наставу и учење. Наставни програм је тематски конципиран. За сваку област/тему дати су садржаји. Како је сада у први план стављен исход, а не садржај предмета, наставни садржаји дати у програму представљају само препоручене садржаје наставнику. Наставник је креатор наставе и учења и он има пуну слободу у планирању, осмишљавању и коришћењу садржаја којима ће остварити дефинисане исходе. Исходи су искази о томе шта ће ученици знати, разумети и умети да ураде након обрађене наставне области/теме, односно на основу знања која граде учећи географију. Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности које ученик гради, проширује и продубљује кроз три програмске области овог предмета. Главна карактеристика наставе усмерене на достизање исхода је учење у школи током којег наставник треба да обезбеди услове у којима ће ученик учити:

- смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота;
- повезивањем онога што учи са оним што је већ учио из географије и других предмета;
- проблемски: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација;
- постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема;
- дивергентно: предлагањем нових решења;
- смишљањем нових примера;
- повезивањем садржаја у нове целине;
- критички: поређењем важности појединих чињеница и података;
- смишљањем аргумената; предвиђањем последица;
- кооперативно: кроз рад и сарадњу са ученицима и наставником, кроз дискусију и размену мишљења користећи све расположиве изворе знања.

Планирање наставе и учења

Наставни програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази.

Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи (глобални) план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице. Од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час, дефинише пирамиду исхода на три нивоа: оне које би сви ученици требало да достигну, оне које достигну. На овај начин постиже се индиректна веза са образовним стандардима на три нивоа постигнућа ученика. При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. Јако је важно да при планирању за конкретан час наставник, поред својих, испланира и активности ученика. У фази планирања наставе и учења треба имати у виду да је уџбеник наставно средство и да он не одређује садржаје предмета. Зато је потребно садржајима датим у уџбенику приступити селективно и у односу на предвиђене исходе које треба достићи. Поред уџбеника, као једног од извора знања, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања.

Остваривање наставе и учења

Акцент наставе географије у петом разреду је да ученик увиди значај изучавања географије за њега лично и да изучавањем предвиђених наставних области развије знања, вештине, ставове и вредности за одговоран однос према себи, природи и будућности планете Земље. Програм се ослања на савремена достигнућа и перспективе развоја географске науке, корелативан је и примерен интересовањима и развојним способностима ученика. Он уважава дефинисане стандарде постигнућа за овај предмет за крај основног образовања и васпитања, као и међупредметне компетенције. Програмску структуру чине три области: 1. Човек и географија 2. Васиона 3. Планета Земља На првом наставном часу наставник уводи ученике у наставни предмет, односно, упознаје ученике са значајем географије, не улазећи у терминологију географских дисциплина. На овом часу је потребно помоћи ученицима да повежу постојећа знања о природи и друштву са географијом као науком. Заједно са ученицима навести примере и разлоге зашто се изучава географија. Такође је потребно упознати ученике са садржајем наставног програма и дати им јасна упутства за рад. Програмску област Васиона чине најосновнија математичко-географска и астрономска знања о васиони, Сунчевом систему, облику и величини Земље, њеном положају у васиони и о небеским телима Сунчевог система. Кроз ову наставну област потребно је информисати ученике о основним карактеристикама осталих небеских тела, без фактографских података о планетама: величина, удаљеност до Земље и слично. Препоручује се наставнику, ако има могућности, да са ученицима посети Планетаријум и Народну опсерваторију у Београду и да за време ведрих ноћи у локалној средини покаже ученицима видљива сазвезђа и оријентацију помоћу звезде Северњаче. Трећу програмску област Планета Земља чине садржаји физичке географије и разврстани су у шест тема. Би већина ученика требало да достигне и оне које би требало само најбољи ученици да. Посебан значај имају исходи који се односе на облик и величину Земље и распоред континената и океана. За достизање исхода предвиђених овом темом најбоље је користити демонстративно-илустративне методе и методе експеримента уз употребу модела Земље глобуса и географске карте. Имајући у виду оријентацију програма предмета и његов фокус на развијање функционалних знања ученика, географска карта и њено коришћење током просеца учења и подучавања је обавезна.

Упознавање ученика са картом и са основним појмовима картографске писмености према наставном програму започиње у првом циклусу основног образовања и васпитања и представља основу развијања функционалних знања. Зато треба радити на даљем унапређивању сналажења ученика на карти током петог разреда, што представља основу за касније изучавање картографског градива у шестом разреду. За ученике овог узраста посебно може бити тешко разумевање Земљине ротације, револуције и последица ових кретања. Због тога је потребно посебну пажњу посветити обради и утврђивању ових садржаја. Наставнику се препоручује примена очигледних наставних средстава (глобус, батеријска лампа, телуријум, видео записи, анимације) и демонстративно-илустративне методе и методе експеримента како би се могао постићи висок степен разумевања и достизања предвиђених исхода. То ће бити предуслов за касније усвајање низа других појмова који су у вези са сменом обданице и ноћи, сменом годишњих доба, формирањем климатских појасева, односно свих појмова који су у вези са временом и климом и уопште, појавама и процесима у атмосфери, као и у хидросфери и биосфери. При обради наставних садржаја Револуција Земље и Топлотни појасеви треба објаснити термине, као што су екватор, Гринич, северни и јужни повратник и северни и јужни поларник. Не треба улазити у терминологију географске ширине, дужине и часовних зона, јер ће то бити предмет изучавања у шестом разреду. Наставна област Планета Земља има посебан значај јер у оквиру ње ученици упознају објекте, појаве и процесе, гранске и међугранске везе, као и посебне физичко-географске законитости. Акцент треба ставити на достизање исхода који се односе на функционално знање ученика (како се понашати у случају земљотреса, екстремних температура, атмосферских непогода, бујица и поплава...) и треба навести примере позитивног и негативног деловања човека на природу. Природна средина је у суштини сплет тесно повезаних и међусобно условљених компонената које представљају јединствену целину. Имајући у виду нарушавање равнотеже у природној средини, потребно је указивати на превенцију и на заштиту природе. Потребно је код ученика развијати одговорност о очувању биљних и животињских врста и рационалном коришћењу природних ресурса као услову опстанка на Земљи. Један од значајних исхода петог разреда је да се од ученика очекује да опише одговорност коју човек има према планети Земљи, планети коју настањујемо. Препорука је да се приликом планираног излета ученици упознају са објектима геонаслеђа и развију правилне ставове о његовом значају и очувању. Поједини препоручени садржаји могу бити тешки и апстрактни ученицима, па се зато препоручује задржавање на основним појмовима, појавама и процесима уз обилато коришћење дидактичког материјала и разноврсних метода рада. Једна од основних вештина која се препоручује је правилно географско посматрање и уочавање природних објеката, појава и процеса у локалној средини чиме се подстиче природна радозналост деце, самостално истраживање и њихова правилна интерпретација. Садржаји физичке географије дају могућност стицања знања, вештина и навика коришћењем статистичког материјала који је систематизован у табелама, као и руковањем различитим мерним инструментима, регистрањем и обрадом података које они показују. Предлаже се, уколико за то има могућности да за обраду података ученици користе ИКТ. На овај начин повезују се и интерпретирају квантитативни показатељи и утврђују узрочно-последичне везе и односи. У оквиру ове теме сви физичко-географски објекти, појаве и процеси не могу се потпуно обрадити, што и није циљ овог наставног програма.

Праћење и вредновање наставе и учења

Праћење напредовања ученика је у функцији развоја ученика у достизању исхода. Праћење и вредновање ученика започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на то ће се процењивати његов даљи ток напредовања. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. У ту сврху, сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности. Наставник треба да подржи саморефлексију (промишљање ученика о томе шта зна, уме, може) и подстицање саморегулације процеса учења кроз постављање личних циљева напредовања и планирања како да их остваре.

Оцењивање је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење остваривања прописаних циљева, исхода и стандарда постигнућа ученика у току савладавања школског програма. Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа, писмене провере и практичног рада. Ученик се оцењује и на основу активности и његових резултата рада: писању и излагању презентација, различитим облицима групног рада, рад на пројектима и сл. Критеријуми бројчаног оцењивања (сумативно оцењивање) су дефинисани Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Од ученика не захтевати меморисање фактографског и статистичког материјала како би знања била применљива, а ученици оспособљени да сами истражују и анализирају одређене географске објекте, појаве и процесе. Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, као и себе и сопствени рад.

ИСХОДИ:

По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:

- повеже постојећа знања оприроди и друштву са географијом као науком;
- повеже географска знања о свету са историјским развојем људског друштва и научно-техничким прогресом;
- разликује одговорно од неодговорног понашања човека према природним ресурсима и опстанку живота на планети Земљи;
- разликује појмове васиона, галаксија, Млечни пут, Сунчев систем, Земља;
- објасни и прикаже структуру Сунчевог система и положај Земље у њему;
- разликује небеска тела и наводи њихове карактеристике;
- одреди положај Месеца у односу на Земљу и именује месечеве мене;
- помоћи глобуса опише облик Земље и наведе доказе о њеном облику;
- помоћу карте опише распоред копна и воде на Земљи и наведе називе континената и океана;
- примерима објасни деловање Земљине теже на географски омотач-разликује и објасни Земљина кретања и њихове последице;
- повеже смер ротације са сменом дана и ноћи;
- повеже нагнутост земљине осе са различитом осветљеношћу површине Земље;
- повеже револуцију Земље са сменом годишњих доба на северној и јужној полулопти и појавом топлотних појасева;
- разликују даловање унутрашњих сила (сила Земљине теже, унутрашња топлота Земље);

- разликују основне омотаче унутрашње грађе Земље;
- наведе спољашње силе(вода,ветар)Земље;
- помоћу карте и цртежа опише начине и последице кретања литосферних плоча (вулканизам,земљотреси, набирање и раседање);
- разликује хипоцентар и епицентари наведе трусне зоне у свету и у Србији;
- наведе поступке које ће предузети за време земљотреса;
- опише процес вулканске ерупције и њене последице;
- помоћу фотографија или узорка стене разликује основне врсте стена ,описује њихов настанак и наводи примере за њихово коришћење;
- помоћу карте цртежа и мултимедија објашњава настанак планина и низија и разликује надморску и релативну висину;
- разликује ерозивне и акумулативне процесе;
- наведе примере деловања човека на промене у рељефу(бране насипи копови); опише структуру атмосфере;
- наведе временске промене које се дешавају у тропосфери (ветрови,падавине,облаци, загревање ваздуха);
- разликују појам времена и појам климе;
- наведе климатске елементе и чиниоце и основне типове климе;
- графички представи и чита климатске елементе (климадијаграм) користећи ИКТ;
- користи дневне метеоролошке извештаје из медија и планира своје активности у складу са њима;
- наводи примере утицаја човека на загађивање атмосфере и предвиђа последице таквог понашања;
- наводи примере о утицају атмосферских непогода на човека (екстремне температуре и падавине ,град,гром,олуја);
- уочава и разликује на географској карти океане,већа мора,заливи, мореузи;
- наведе и опише својства морске воде;
- помоћу карте прави разлику између речне мреже и речног слива;
- наведе и опише елементе реке (извор,ушће, различити падови,на речном току);
- разликује типове језерских басена према начину постанка;
- наведе узроке настанка поплава и бујица и објасни последице њиховог дејства;
- наведе поступке које ће предузети за време поплаве и након ње;
- наведе примере утицаја човека на загађивање воде и предвиђа последице таквог понашања;
- помоћу карте повеже климатске услове са распрострањеношћу живог света на Земљи;
- помоћу карте наведе природне зоне и карактеристичан живи свет у њему;
- опише утицај човека на изумирање одређених биљних и животињских врста;
- наведе примере за заштиту живог света на Земљи.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Природа и друштво;
- Историја;
- Биологија;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- Математика;
- Информатика и рачунарство

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Географија - уџбеник за пети разред основне школе, Нови Логос, 2018. Марко Јоксимовић 650-02-0012212018-07 од 26. 2. 2018.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- збирка минерала;
- макета рељефа;
- електронски уџбеник

ИНОВАЦИЈЕ:

- коришћење технологије у настави (презентације, анимације, филмови)

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усмено испитивање;
- контролне вежбе;
- истраживачки задаци

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Човек и географија	2	-	-	2
2.	Васиона	2	1	1	4
3.	Облик земље, структура њене површине	1	1	-	2
4.	Земљина кретања	2	1	-	3
5.	Унутрашња грађа и рељеф земље	7	3	1	11
6.	Ваздушни омотач земље	4	2	-	6
7.	Воде на земљи	3	2	-	5
8.	Биљни и животињски свет на земљи	2	1	-	3
	Укупно часова	23	11	2	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		11	5	1	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		12	6	1	19
УКУПНО		23	11	2	36

3. 1. 7. НАСТАВНИ ПРОГРАМ МАТЕМАТИКЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МАТЕМАТИКА	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ наставе математике у основној школи јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и математичку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих исхода, као и да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • оспособи ученике да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама; • оспособи ученике да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима; • развије мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје; • осигура да ученици усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава и законитости у природи и друштву; • оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе; • представља основу за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање; • доприноси развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика. <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе математике сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе математике буду у пуној мери реализовани; • нумеричко описмењавање ради успешног бављења било којом професијом и остваривања квалитета живота; • стицање знања неопходних за разумевање квантитативних и просторних односа и законитости у разним појавама у природи, друштву и свакодневном животу; • стицање основне математичке културе потребне за сагледавање улоге и примене математике у различитим подручјима људске делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивање у рад; • развијање ученикових способности посматрања, опажања и логичког, критичког, аналитичког и апстрактног мишљења; • развијање културних, радних, етичких и естетских навика ученика, као и побуђивање математичке радозналости; • стицање способности изражавања математичким језиком, јасност и прецизност изражавања у писменом и усменом облику; • усвајање основних чињеница о скуповима, релацијама и пресликавањима; • савлађивање основних операција с природним, целим, рационалним и реалним бројевима, као и усвајање основних својстава тих операција; • упознавање најважнијих геометријских објеката: линија, фигура и тела, и разумевање њихових узајамних односа; • оспособљавање ученика за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама; • припрема ученика за разумевање одговарајућих садржаја природних и техничких наука; 		

- изграђивање позитивних особина ученикове личности, као што су: систематичност, упорност, тачност, уредност, објективност, самоконтрола и смисао за самостални рад;
- стицање навика и умешности у коришћењу разноврсних извора знања.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Планирање наставе и учења

Наставни програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да оствари исходе, које методе и технике да примени, као и које активности ће за то одабрати. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине која су ученику потребна за даље учење и свакодневни живот. Приликом планирања часа, исходе предвиђене програмом треба разложити на мање који одговарају активностима планираним за конкретан час. Треба имати у виду да се исходи у програму разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за друге потребно више времена, више различитих активности и рад на различитим садржајима. Исходе треба посматрати као циљ коме се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција, и не треба је усмерити само на остваривање појединачних исхода. При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, где год је то могуће, да ученици самостално изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче, организује и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака. На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

Остваривање наставе и учења

Природни бројеви и дељивост

Ова тема представља природну везу са градивом првог циклуса и у оквиру ње треба проширити и продубити знања која су ученици раније стекли. Обновити својства скупова N и N_0 (претходник или следбеник) и подсетити се придруживања бројева тачкама бројевне праве. Кроз разноврсне задатке са изразима, једначинама и неједначинама из свакодневног живота, наставити са изграђивањем појмова бројевни израз, променљива, израз с променљивом и придруживање, користећи при томе и термине израз, формула, исказ. Код једначина и неједначина задржати се на једноставнијим облицима, у циљу усвајања концепта решавања датог проблема.

Уочавати примере једноставнијих (функцијских) зависности у разним областима (придруживање по датом правилу бројева - бројевима, бројева - дужима, бројева - површинама и др.). При томе је важно коришћење дијаграма и табела (дијаграм тока алгоритма, табела резултата неког пребројавања или мерења и др.). У овом делу треба користити и примере са геометријским облицима, у којима се појављује зависност међу величинама. У делу који се односи на дељивост, подсетити ученике да дељење у скупу природних бројева без остатка није увек могуће. Увести дељење са остатком. На конкретним примерима подскупова \mathbb{N}_0 , увести различите начине записивања скупова уз увођење појма празног скупа и бесконачног скупа. Увести основне појмове о скуповима и математичком изражавању: скуп, елементи, подскуп, једнакост скупова, празан скуп, са одговарајућим знацима; скуповне операције: унија, пресек, разлика и одговарајуће ознаке. Коришћењем примера из текућих садржаја, посебно аритметичких и касније геометријских, даље осмишљавати појам скупа, изграђивати математички језик и уносити прецизност у изражавању. Скуповне операције над два скупа треба илустровати разноврсним примерима са природним бројевима, уз коришћење Венових дијаграма и без њих. Поред тога, ученици треба да решавају задатке у којима се скуповне операције примењују на скупове делилаца, односно садржалаца бројева, што представља добар увод за увођење појмова највећи заједнички делилац и најмањи заједнички садржалац. Увести појмове простог и сложеног броја, објаснити поступак Ератостеновог сита и поступак растављања природних бројева на просте чиниоце и одређивања највећег заједничког делиоца и најмањег заједничког садржаоца, Еуклидов алгоритам (на конкретним примерима) и везу између НЗД и НЗС, и оспособити ученике за њихови примену у проблемским задацима.

Основни појмови геометрије

Главни циљ теме јесте да успостави природни прелаз на више нивое разумевања геометрије, са нивоа визуелизације (на коме су базирани садржаји геометрије у првом циклусу), на нивое анализирања и апстракције (одн. неформалне дедукције). Нови ниво подразумева описивање и репрезентације геометријских објеката на природном и формалном језику, анализирање односа међу објектима. Ученици усвајају елементе дедуктивног закључивања (правилно формулисање тврђења; правилно закључивање, правилно коришћење везника и, или, а нарочито ако...онда). Садржаје треба да прате задаци у којима се истиче правилно изражавање, договорено означавање, коректно цртање, и којима се подстиче логичко-комбинаторно размишљање. Полазећи од појмова тачке и праве и односа припадања и распореда увести појам дужи и појам полуправе и начине њиховог обележавања. Неформално истаћи очигледне истине које се односе на наведене појмове и односе. Разматрати однос две праве у равни; формулисати као очигледну истину да за сваку праву и тачку ван ње постоји јединствена права која пролази кроз дату тачку и паралелна је датој правој; заједно са овом чињеницом показати цртање (обичним и троугаоним лењиром) праве паралелне датој правој кроз тачку која јој не припада.

Кроз задатке истаћи симетричност и транзитивност паралелности (без увођења тих појмова), као и области на које је подељена раван задатим правима. Као посебно важне области (заједно са границом) истаћи троуглове и паралелограме и начине њиховог означавања. Објаснити практичан значај стандарних јединица мере и потребу за деловима јединице мере. Изражавати дужине вишеименованим бројевима и истаћи претварање у једноимене најнижих јединица. Једнакост дужи увести као једнакост њихових дужина (уз истицање да се једнакост не односи на једнакост дужи као скупова тачака). Увести појмове: кружница, круг, центар, полупречник, пречник, лук, тетива и тангента. Однос две кружнице, односно два круга разматрати на конкретним примерима и задацима. Користити шестар као геометријски инструмент за цртање кружница, упоређивање дужи и операције над њима. Централном симетријом пресликавати тачке, дужи, кружнице, троуглове, квадрате и правоугаонике. Истаћи основне особине централне симетрије и повезати их са особинама паралелограма. Увести појмове усмерених дужи и вектора (интензитет, правац, смер). Транслацијом ("паралелним преношењем") пресликавати тачке, дужи, кружнице, троуглове, квадрате и правоугаонике и остале једноставне фигуре, користећи при томе геометријски прибор. Истаћи основне особине транслације и повезати их са особинама паралелограма.

Угао

Угаону линију увести као унију две полуправе са заједничким почетком. Ако угаона линија није опружена, истаћи разлику између конвексне и неконвексне области у зависности од тога да ли та област садржи или не садржи дуж чији су крајеви на крацима. Угао увести као унију угаоне линије и једне од поменутих области, али даља разматрања ограничити само на конвексне углове. Увести и означавање углова малим словима грчког алфабета. Користећи се механичким моделима (кретање клатна, лепеза и сл.) мотивисати придруживање кружних лукова (и одговарајућих тетива) угловима. Једнаке углове увести као углове чије су одговарајуће тетиве у круговима једнаких полупречника једнаке. На ово објашњење надовезати конструктивно преношење углова помоћу шестара и лењира, а затим и конструктивно упоређивање, сабирање и одузимање углова. Развити код ученика вештину мерења и цртања угла помоћу угломера. Повезати једнакост углова са једнакошћу њихових мера. Увести делове степена (минуте и секунде) и поступке сабирања и одузимања мера углова. Објаснити једнакост унакрсних углова и увести нормалност правих. Ученике треба оспособити да цртају нормалу на праву из дате тачке употребом троугаоног лењира, а након истицања нормалности тангенте и одговарајућег полупречника, и за цртање тангенте на кружницу у задатој тачки кружнице. Објаснити шта се подразумева под растојањем тачке од праве. Под углом између правих које нису међусобно нормалне подразумевати одговарајући оштар угао. Истаћи углове које образује трансверзала две паралелне праве. Када трансверзала није нормална на паралелним правима, добијене углове поделити на оштре и тупе и истаћи да су сви углови исте врсте међусобно једнаки.

Обновити једнакост наспрамних страница паралелограма, и извести једнакост наспрамних углова паралелограма. Објаснити шта се подразумева под растојањем између две паралелне праве. Истаћи односе углова са паралелним крацима.

Разломци

Појам разломка, као дела целине, ученици су упознали у првом циклусу. На почетку увести појмове правога односно неправог разломка, као и мешовитог броја. Претварање мешовитог броја у неправи разломак и обрнуто, повезати са поступком дељења са остатком. Геометријску интерпретацију ненегативних рационалних бројева уводимо помоћу бројевне полуправе. Примери за то треба да буду разноврсни, имениоци разломака не треба да буду већи од 10, а ученици треба да схвате важност избора јединичне дужи за прецизно приказивање датих разломака. Бројевна полуправа се може користити и за упоређивање разломака. Проширивање и скраћивање разломака уводити на основу особине количника да се он не мења када се и дељеник и делилац помноже, односно поделе истим бројем различитим од нуле. Скраћивање разломка до несводљивог повезати са познатим поступком налажења највећег заједничког делиоца бројиоца и имениоца. На примерима показати да се скраћивање може извести и поступно, али да је претходни поступак ефикаснији. Упознати ученике са различитим начинима упоређивања разломака. Примере који се користе треба илустровати помоћу кружних исечака или фигура у квадратној мрежи и на тај начин повезати овај део теме са темама из геометрије (нпр. угао и мерење угла). Увођење децималног записа разломка и њихово приказивање на бројевној полуправој повезати са мерењем дужине, масе и запремине течности, коришћењем примера из свакодневног живота. Превођење разломака у децимални запис започети са разломцима који се могу свести на децималне разломке, а након тога увести и појам периодичног децималног записа. Сабирање и одузимање разломака увести свођењем на заједнички именилац, с тим што на почетку не треба инсистирати на најмањем заједничком садржаоцу. Множење разломака најлакше је илустровати у квадратној мрежи нпр. преко површине правоугаоника. Пре дељења разломака упознати ученике са појмом реципрочне вредности разломка и природног броја. Само дељење увести помоћу једноставних примера дељења разломка природним бројем и на крају уопштити да је дељење разломком исто што и множење његовом реципрочном вредношћу. Код сабирања, одузимања и множења децималних бројева користити аналогију са извођењем истих операција са природним бројевима. Код дељења увести прво дељење децималног броја природним, а након тога, кроз добро одабране примере, показати како се дељење децималних бројева своди на претходни случај. Приликом обраде једначина и неједначина треба се задржати на једноставнијим примерима и користити аналогију са решавањем једначина и неједначина у скупу природних бројева. Треба имати у виду да су исходи који се односе на изразе, једначине и неједначине развојног типа, односно исходи који се развијају и током наредних разреда.

Веома важан део ове теме су проблемски - текстуални задаци у којима се користе разломци и децимални запис разломака, помоћу којих се подстиче развој логичког начина мишљења. У делу који се односи на примену, потребно је ученике оспособити да процентни запис разломка, аритметичку средину и размеру повежу са проблемима из свакодневног живота (попусти, поскупљења, подела новца у одређеној размери, израчунавање просечне оцене, висине или примена аритметичке средине у спорту).

Осна симетрија

Код увођења појма осне симетрије од велике важности су: примери који се ученицима дају на непосредно посматрање и експериментисање и питања која ученицима постављамо како би дошли до њихових основних представа о најважнијим карактеристикама осне симетрије. Примере са осном симетријом започети на квадратној мрежи са осама симетрије које су идентичне са линијама мреже, са циљем да ученици самостално дођу до основних особина осне симетрије, а затим прећи на примере без квадратне мреже. Осном симетријом пресликавати тачку, дуж, круг, троугао, квадрат и правоугаоник, а приликом цртања користити геометријски прибор. Појам осносиметричне фигуре се такође усваја интуитивно, што значи да се низом примера указује да постоје фигуре које имају једну или више оса симетрија и фигуре које немају ту особину.

Праћење и вредновање наставе и учења

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе треба да буде и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева);
- реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева);
- примени правила дељивости са 2, 3, 4, 5, 9, 25 и декадним јединицама;
- разликује просте и сложене бројеве и растави број на просте чиниоце;
- одреди и примени НЗС и НЗД;

- изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке, правилно користи речи и, или, не, сваки у математичко-логичком смислу
- анализира односе датих геометријских објеката и запише их математичким писмом;
- опише основне појмове у вези са кругом (центар, полупречник, тангента, тетива) и одреди положај тачке и праве у односу на круг;
- нацрта праву паралелну датој правој користећи геометријски прибор;
- упореди, сабира и одузима дужи, конструктивно и рачунски;
- преслика дати геометријски објекат централном симетријом и транслацијом;
- правилно користи геометријски прибор;
- идентификује врсте и опише својства углова (суседни, упоредни, унакрсни, углови на трансверзали, углови са паралелним крацима) и примени њихове узајамне односе;
- нацрта праву нормалну на дату праву користећи геометријски прибор;
- измери дати угао и нацрта угао задате мере;
- упореди, сабере и одузме углове рачунски и конструктивно;
- реши једноставан задатак применом основних својстава паралелограма (једнакост наспрамних страница и наспрамних углова).
- прочита, запише, упореди и представи на бројевној полуправој разломке у оба записа и преводи их из једног записа у други запис;
- одреди месну вредност цифре у запису децималног броја;
- заокружи број и процени грешку заокруживања;
- израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину;
- реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину;
- одреди проценат дате величине;
- примени размеру у једноставним реалним ситуацијама;
- примени аритметичку средину датих бројева;
- сакупи податке и прикаже их табелом и кружним дијаграмом и, по потреби, користи калкулатор или расположиви софтвер;
- идентификује осносиметричну фигуру и одреди њену осу симетрије;
- симетрично преслика тачку, дуж и једноставнију фигуру користећи геометријски прибор;
- конструише симетралу дужи и симетралу угла и примењује њихова својства;
- конструише праву која је нормална на дату праву или је паралелна датој правој.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Техника и технологија;
- Информатика и рачунарство;
- Географија;
- Физика;
- Ликовна култура

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Небојша Икодиновић и Слађана Димитријевић, Уцбеник из математике за 5. Разред основне школе, Klett 2018;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- Бранислав Поповић, Марија Станић, Сања Милојевић и Ненад Вуловић, Збирка задатака из математике за 5. Разред основне школе, Klett 2018; број и датум решења министра/покрајинског секретара: 650-02-00170/2018-07 од 27. 4. 2018. године

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- уџбеник и збирка за пети разред;
- пројектор;
- рачунар;
- табла;
- свеска;
- модели геометријских фигура;
- прибор за геометрију.

ИНОВАЦИЈЕ:

- коришћење дигиталних уџбеника;
- коришћење паметне табле;
- коришћење онлајн платформи за учење

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- писмене провере знања;
- усмене провере знања;
- активност на часу;
- рад у тиму;
- коришћење ИКТ у настави математике;
- самостална израда пројеката.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Природни бројеви и дељивост	14	21	-	35
2	Основни појмови геометрије	10	9	-	19
3	Угао	7	11	-	18
4	Разломци	25	32	-	57
5	Осна симетрија	5	8	-	13
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		29	38	-	67
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		31	46	-	77
УКУПНО:		60	84	-	144

3. 1. 8. НАСТАВНИ ПРОГРАМ БИОЛОГИЈЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: БИОЛОГИЈА	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.</p>		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:</p> <p>Програм биологије за пети разред је део спиралног програма биологије за основну школу и оријентисан је на достизање исхода. Спирални програм подразумева да у сваком разреду из сваке области ученик усваја мању количину информација, до којих долази самостално уз подршку наставника. У сваком наредном разреду количина информација - знања се по мало повећава, при чему се ново знање повезује са знањем и искуством стеченим у претходним разредима и знањем стеченим неформалним образовањем, уз постепено подизање захтева. На тај начин се знања постепено проширују и продубљују, односно граде.</p> <p>Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи биологију и друге предмете.</p> <p>Исходи се односе на пет области предмета:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Наслеђивање и еволуција; • Јединство грађе и функције као основа живота; • Порекло и разноврсност живота; • Живот у екосистему; • Човек и здравље. <p>Исходи за шесту област Посматрање, мерење и експеримент у биологији су распоређени у претходних пет, сходно планираним активностима. Достизање исхода води развоју предметних, свих кључних и општих међупредметних компетенција и остваривању образовних стандарда. Исходи не прописују структуру, садржаје и организацију наставе, као ни критеријуме и начин вредновања ученичких постигнућа. За израду исхода коришћена је Блумова таксономија. Исходи су формулисани на нивоу примене као минимуму. При планирању треба, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство и да он не одређује садржаје предмета. Зато је потребно садржајима датим у уџбенику приступити селективно и у односу на предвиђене исходе које треба достићи. Поред уџбеника, као једног од извора знања, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања као нпр. сајтове релевантних институција, писану научно популарну литературу, мапе, шеме, енциклопедије.</p>		

Наставник планира и припрема наставу самостално и у сарадњи са колегама због успостављања корелација међу предметима.

Планирање наставе и учења

Програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује дати програм према потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале које ће користити, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи-глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Потребно је да наставник за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час, у односу на одабрани исход, дефинише исходе специфичне идеје и могућа решења проблема. Да би сви ученици достигли предвиђене исходе, потребно је да наставник упозна специфичности начина учења својих ученика да према њима планира и прилагођава наставне активности.

Праћење и вредновање наставе и учења

У настави оријентисаној ка достизању исхода прате се и вреднују процес наставе и учења, постигнућа ученика (продукти учења) и сопствени рад. Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици партиципирају, како прикупљају податке, како аргументују, евалуирају, документују итд., да би вредновање било објективно и у функцији учења, потребно је ускладити нивое исхода и начине оцењивања. За сумативно оцењивање знања и вештина научног истраживања ученици би требало да решавају задатке који садрже неке аспекте истраживачког рада, да садрже новине тако да ученици могу да примене стечена знања и вештине, а не само да се присете информација и процедура које су запамтили, да садрже захтеве за предвиђањем, планирањем, реализацијом неког истраживања и интерпретацијом задатих података. У вредновању научног, поред усменог испитивања, најчешће се користе тестови знања. Формативном вредновању наставник би требало да промовише групни дијалог, користи питања да би генерисао податке из ђачких идеја, али и да помогне развој ђачких идеја, даје ученицима повратне информације, а повратне информације добијене од ученика користи да прилагоди подучавање, охрабрује ученике да оцењују квалитет свог рада. Избор инструмента за формативно вредновање зависи од врсте активности која се вреднује. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, себе и сопствени рад.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- истражује особине живих бића према упутствима наставника и води рачуна о безбедности током рада;
- групише жива бића према њиховим заједничким особинама;
- одабира макро-морфолошки видљиве особине важне за класификацију живих бића;

- идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење;
- једноставним цртежом прикаже биолошке објекте које посматра и истражује и означи кључне детаље;
- прикупља податке о варијабилности организама унутар једне врсте, табеларно и графички их представља и изводи једноставне закључке;
- разликује наследне особине и особине које су резултат деловања средине, на моделима из свакодневног живота;
- поставља једноставне претпоставке, огледом испитује утицај срединских фактора на ненаследне особине живих бића и критички сагледава резултате;
- користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и прикупљању резултата;
- доведе у везу промене у спољашњој средини (укључујући утицај човека) са губитком разноврсности живих бића на Земљи;
- направи разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима у непосредном окружењу;
- предлаже акције бриге о биљкама и животињама у непосредном окружењу;
- илуструје примерима деловање људи на животну средину и процењује последице таквих дејстава;
- идентификује елементе здравог начина живота и у односу на њих уме да процени сопствене животне навике и избегава ризична понашања.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Историја;
- Географија;
- Информатика и рачунарство;
- Техника и технологија;
- Српски језик;
- Математика;
- Ликовна култура

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- уџбеник из биологије за 5 разред основне школе аутори - Тијана Прибићевић, Томка Миљановић, Славица Нинковић, Весна Миливојевић, број решења министра 650-02-00159/2018-07 од 27.4.2018. године, издавачка кућа Герундијум

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- уџбеник;
- дигитални уџбеник;
- слике;
- шеме;
- фотографије;
- атласи;
- енциклопедија;
- лупа;
- природна наставна средства;
- модели;

- лабораторијски прибор (пинцете, капаљке, лабораторијске чаше, сахатно стакло);
- кратки филмови;
- презентације;
- квизови;
- коришћење домаћих и међународних сајтова и портала.

ИНОВАЦИЈЕ:

- употреба ИКТ технологије у савременој настави;
- употреба дигиталног уџбеника

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- праћење ученика путем дијалога;
- коришћење слика и постављање задатака;
- дискусија на часу;
- мапе појмова;
- проблемски задаци;
- лабораторијске вежбе;
- истраживачки пројекти;
- петнаестоминутни тестови;
- усмено испитивање;
- вршњачко оцењивање;
- практичан рад (тимски рад);
- пројектна настава;
- континуирано и систематско праћење ученика;
- подстицај ученика за боље напредовање;
- дискусија на релацији наставник - ученик;
- дискусија на релацији ученик - ученик;
- оспособљавање ученика за самопроцену у реализацији наставе и оцењивању;
- прикупљање информација из различитих извора (интернет, свакодневна посматрања, активност на часу и друго);
- праћење реализације домаћих задатака;
- праћење ученика при решавању задатака по нивоима знања;
- објективни тестови са допуњавањем кратких одговора;
- задаци са означавањем;
- задаци вишеструког избора;
- спаривање појмова;
- дебате;
- есеји.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Порекло и разноврсност живота	16	8	10	34
2.	Јединство грађе и функције као основа живота	5	4	2	11
3.	Наслеђивање и еволуција	3	1	3	7
4.	Живот у екосистему	4	3	5	12
5.	Човек и здравље	4	2	2	8
	Укупно часова	32	18	22	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		Обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		16	9	11	36
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		16	9	11	36
УКУПНО		32	18	22	72

3. 1. 9. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ИНФОРМАТИКЕ И РАЧУНАРСТВА

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ наставе и учења информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, производњу дигиталних садржаја и креирање рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.</p> <p>Задачи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • упознавање ученика са применом рачунара у различитим областима људске делатности; • развијање интересовања за примену рачунара у свакодневном животу и раду; • подстицање креативног рада на рачунару; • упознавање ученика са правилном употребом ИКТ уређаја; • упознавање ученика са поступком креирања дигиталне слике; • упознавање ученика са основним поступцима едитовања дигиталних слика; • упознавање ученика са критеријумима безбедног и небезбедног, пожељног и непожељног понашања на Интернету; • оспособљавање ученика да самостално претражује информације у дигиталном свету; • упознавање ученика са поступцима за заштиту личних података и приватности на Интернету; • упознавање ученика са значајем ауторских права; • упознавање ученика са скуповним операцијама; • упознавање ученика са значајем алгоритама и поступком њиховог креирања; • упознавање ученика са поступком креирања једноставнијих рачунарских програма у визуелном окружењу; 		

- упознавање ученика са фазама креирања и презентације пројекта;
- упознавање ученика са радним окружењем оперативног система;
- упознавање ученика са организацијом дискова, датотека и директоријума;
- упознавање ученика са подешавањем околине за рад на српском језику;
- упознавање ученика са основним програмима за рад у мултимедији;
- упознавање ученика са радом у програму за обраду текста;
- оспособљавање ученика за самостално коришћење рачунарских програма.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета *Информатика и рачунарство*, у другом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по спиралном моделу и оријентисан је на остваривање исхода. Исходи говоре о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања које су стекли учећи овај предмет. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика.

У настави оријентисаној на постизање исхода потребно је уважити стечене дигиталне вештине ученика. У планирању и припремању наставе, наставник полази од исхода које треба остварити и планира, не само своје, већ превасходно активности ученика на часу. Наставник треба да буде више оријентисан ка менторској улози, а мање ка предавачкој. Потребно је да наставник програмске исходе, који треба да се достигну до краја разреда, разложи на исходе – кораке за сваки час, било да се ради о часовима обраде или утврђивања, а које треба да оствари сваки ученик. Такође, треба да за сваки час планира и припреми средства и начине провере остварености пројектованих исхода. Препорука је да наставник планира и припрема наставу самостално и у сарадњи са колегама из разредног већа због успостављања међупредметног повезивања.

Потребно је радити на развоју алгоритамског начина мишљења у поступку решавања проблема и задатака, развоју логичког мишљења и изградњи личних стратегија за учење уз примену информационо-комуникационих технологија.

Да би сви ученици достигли предвиђене исходе, потребно је активности осмислити тако да укључују практичан рад, уз примену информационо-комуникационих технологија, повезивање различитих садржаја из других тема унутар самог предмета, као и са другим предметима. Пожељно је да планиране активности на часу прати сажето и кратко упутство ученику за реализацију задатка, уз демонстрацију поступка. Оставити простор за ученичку иницијативу и креативност, односно да се кроз дискусију са ученицима одаберу најадекватнији алати, концепти и стратегије за реализацију одређених активности. У току реализације планираних активности радити на успостављању и неговању навика и понашања као што су поступност, истрајност, аналитичност, самосталност у раду и спремност на сарадњу.

Достизање дефинисаних исхода може се остварити уз одређени степен слободе наставника како у избору метода рада, програмских алата и технологија (рачунар, дигитални уређај), тако и у редоследу и динамици реализације елемената различитих тематских области. Настава се реализује у групама у рачунарском кабинету.

Предлог за реализацију програма

Приликом израде оперативних планова наставник распоређује укупан број часова предвиђен за поједине теме по типовима часова (обрада новог градива, утврђивање и увежбавање, понављање, проверавање и систематизација знања), водећи рачуна о циљу предмета и исходима.

Планирање наставе и учења

Наставни програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да оствари исходе, које методе и технике да примени, као и које активности ће за то одабрати. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине која су ученику потребна за даље учење и свакодневни живот. Приликом планирања часа, исходе предвиђене програмом треба разложити на мање који одговарају активностима планираним за конкретан час. Треба имати у виду да се исходи у програму разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за друге потребно више времена, више различитих активности и рад на различитим садржајима. Исходе треба посматрати као циљ коме се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција, и не треба је усмерити само на остваривање појединачних исхода. При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, где год је то могуће, да ученици самостално изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче, организује и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да, осим уџбеника, користе и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака. На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

Остваривање наставе и учења

Анализа података

Анализа података и доношење закључака и одлука на основу података представља једну од најзначајнијих вештина у савременом друштву. Стога је ова тема у фокусу током читавог осмог разреда, и подаци и њихова анализа се обрађују кроз све три тематске целине. У оквиру теме ИКТ, подаци се обрађују и анализирају коришћењем програма за табеларне прорачуне, у оквиру теме Дигитална писменост прича се о поузданости података и значају заштите података и приватности, док се у оквиру теме Рачунарство приказује обрада података применом специјализованих програмских језика и окружења.

Информационо-комуникационе технологије

Представити изабрани програм за табеларне прорачуне и његову примену у различитим областима (нпр. креирање спискова, евиденција, израчунавање трошкова, прихода, расхода). Описати улогу основних елемената радног окружења. Описати поступак уноса података, водећи рачуна о типу података који се уноси. Приказати поступке експлицитне промене типа податка (форматирања ћелија) на нивоу појединачних ћелија, редова, колона и селектованих распона ћелија.

Приказати подешавање приказа бројева на одређени број децимала, као и приказа у облику процената. Приказати подешавање формата приказа датума и времена. Описати појам сортирања. Описати појам Приказати употребу функција SUM, COUNT, MAX, MIN, AVERAGE. Дефинисати филтрирање као поступак издвајања података који одговарају неком критеријуму.

Дигитална писменост

Наставник треба да упозна ученике како се користе подаци које о корисницима интернета, њиховим активностима и понашању, прикупљају претраживачи интернет страница, саме интернет странице и друштвене мреже. Посебну пажњу треба посветити креирању личног профила ученика на интернету, било да је у питању играње видео-игара, друштвене мреже или веб-сајтови за учење. Наставник треба да упозна ученике и са правима детета прописаним и појасни да се она односе и на дигитално окружење. Наставник упознаје ученике са начинима сакупљања и обраде података.

Рачунарство

Осим у програмима за табеларна израчунавања анализу података могуће је вршити и у специјализованим програмским језицима и окружењима. У данашње време најпопуларнија окружења тог типа су Jupyter/Python, R studio и Matlab тј. Octave. Овај приступ анализи података често не одмеђује него допуњује програме за табеларна израчунавања. Подаци се из информационих система и репозиторијума отворених података често могу добити у форматима програма за табеларна израчунавања. Програми за табеларна израчунавања су веома погодни за преглед тих података и могу се веома једноставно користити за унос, измену и једноставније обраде података. Са друге стране, обрада података из програмских језика доноси одређене предности и нове квалитете.

Пројектни задаци

Наставник дефинише неколико тема пројектних задатака које погодују развијању међупредметних компетенција, подстичу иницијативу и креативност, функционализују раније стечена знања, као и формирање вредносних ставова ученика. И у овом разреду, пројектни задаци подразумевају корелацију и сарадњу са наставницима осталих предмета. Теме треба да буду што ближе реалном животу и релевантне за ученике.

Приликом дефинисања тема пројектних задатака, наставник може да се ослони и на пројекте који су реализовани претходне школске године и пројектне теме повеже са утврђивањем и евалуацијом њихових резултата.

Праћење и вредновање наставе и учења

У процесу вредновања потребно је континуирано пратити рад ученика. У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се и процес и продукти учења. Требало би и вредновање више усмерити ка праћењу и вредновању практичних радова и вежбања, а мање ка тестовима знања.

Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, се може обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).

Препоручује се да наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења. У процесу оцењивања добро је користити портфолио (електронска збирка докумената и евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења портфолија су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, подстиче развој ученика, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља, подршку у оспособљавању ученика за самопроцену, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика. Употребу портфолија отежавају недостатак критеријума за одабир продуката учења, материјално-физички проблеми, време, финансијска средства и велики број ученика. Већи број ометајућих фактора, у прикупљању прилога и успостављању критеријума оцењивања, је решив успостављањем сарадње наставника са стручним сарадником, уз коришћење Блумове таксономије. Препоручује се и оцењивање базирано на практичним радовима и вежбањима. Квизове, тестове знања и слично користити првенствено за увежбавање и утврђивање појмова и чињеничних знања, а мање за формирање коначних оцена. Креирање таквих инструмената за утврђивање градива, кад год је могуће, препустити самим ученицима, чиме се постиже вишеструки ефекат на усвајање знања и вештина. Препоручено је комбиновање различитих начина оцењивања да би се сагледале слабе и јаке стране сваког свог ученика. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Потребно је да наставник резултате вредновања постигнућа својих ученика континуирано анализира и користи тако да промени део своје наставне праксе. Када је промени, потребно је да прикупи нове податке да би могао да види колико су те промене ефикасне. У оквиру плана рада наставника, у делу ваннаставних активности, поред додатне и допунске наставе, планирати секцију и време за менторски рад са ученицима који учествују на такмичењима из овог предмета. Препоручује се да се избор тема за рад на секцији изврши у сарадњи са другим наставницима, а да се почетна иницијатива препусти ученицима и њиховим интересовањима.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- правилно користи информационо-комуникационе уређаје и именује њихове основне врсте, функције и компоненте;
- прави разлику између хардвера, софтвера и сервиса;
- креира дигиталну слику и примени основне акције едитовања и форматирања, креира текстуални документ и примени основне акције едитовања и форматирања, примени алате за снимање и репродукцију аудио и видео записа, креира мултимедијалну презентацију и примени основне акције едитовања и форматирања;
- чува и организује податке;
- реагује исправно када дође у потенцијално небезбедну ситуацију у коришћењу дигитаних уређаја и Интернета, разликује безбедно од небезбедног, пожељно од непожељног понашања;

- приступа Интернету, самостално претражује, проналази информације у дигиталном окружењу и преузима их на свој уређај, информацијама критички приступа и спроводи поступке за заштиту личних података и риватности на Интернету и разуме значај ауторских права;
- одабере тему, спроведе пројекат и презентује резултате рада на њему;
- приступи решавању задатка прављењем алгорита;
- користи програм Scratch за радно окружење;
- одабере тему, спроведе пројекат и презентује резултате рада на њему.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Математика;
- Техника и технологија;
- Физика

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Информатика и рачунарство за 5. разред основне школе Аутор: Владан Стевановић
Издавач: Нови Логос Број и датум решења министра/покрајинског секретара: 650-02-00064/2018-07 од 25. 4. 2018. године

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- уџбеник;
- табла;
- лаптоп-рачунар;
- пројектор;
- ученички рачунари

ИНОВАЦИЈЕ:

Иновације у извођењу наставе:

- коришћење интернет-страница и материјала у сврху обраде наставног материјала предвиђеног на наставне активности;
- гледање филмова и видео-материјала;
- умрежени рачунари у кабинету у коме се изводи настава.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Оствареност исхода се проверава кроз:

- контролне задатке;
- усмено одговарање;
- разне врсте упитника и тестова отвореног и затвореног типа;
- презентације;
- друге врсте практичног рада.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Информационо-комуникационе технологије	6	7	1	14
2.	Дигитална писменост	3	1	1	5
3.	Истраживачки пројекат - 1. део	0	0	1	1
4.	Рачунарство	7	7	1	15
5.	Истраживачки пројекат - 2. део	0	0	1	1
	Укупно часова	16	15	5	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		9	8	3	20
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		7	7	2	16
УКУПНО		16	15	5	36

3. 1. 10. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ТЕХНИКЕ И ТЕХНОЛОГИЈЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ и задаци наставе и учења технике и технологије су:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да ученик развије техничко-технолошку писменост; • да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса; • стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања; • поступа предузимљиво и иницијативно, развијање алгоритамског начина мишљења (по моделу „од идеје до реализације“); • развијање фине моторике; • развијање уредности и педантности у раду; • проширивање знања о четири основна вида саобраћаја; • упознавање са: начинима примене ИКТ у саобраћају, различитим занимањима у области саобраћаја; • упознавање са основним елементима техничког цртања; • упознавање са начином преноса података између ИКТ уређаја (рачунар, таблет, smartphone, дигитални фотоапарат); • креирање документа у програму за обраду текста; • форматирање текста; • уметање слике и графике увежбавање проналажења и одабира ресурса са интернета; • упознавање са значајем, врстама и основним изворима енергије; • упознавање са могућностима коришћења енергије сунца, ветра и воде; 		

- упознавање и проширивање знања о врстама, својствима и примени природних материјала, примена наученог у пракси;
- обучавање за правилно коришћење алата и прибора, развијање моторичких вештина;
- упознавање са поступцима ручне обраде и спајања дрвета, папира, текстила и коже;
- презентовање рада;
- процењивање остварених резултата;
- примењивање мера заштите на раду.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Наставни предмет техника и технологија намењен је развоју основних техничких компетенција ученика ради његовог оспособљавања за живот и рад у свету који се технички и технолошки брзо мења. Један од најважнијих задатака је да код ученика развија свест о томе да примена стечених знања и вештина у реалном окружењу подразумева стално стручно усавршавање и целоживотно учење, као и да је развијање предузимљивости један од важних предуслова личног и професионалног развоја. Наставни програм за пети разред оријентисан је на остваривање исхода. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи предмет техника и технологија. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у пет наставних тема: животно и радно окружење, саобраћај, техничка и дигитална писменост, ресурси и производња и конструкторско моделовање.

Планирање наставе и учења

Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи – глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице. Сада наставник за сваку област има дефинисане исходе. При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. Поред уџбеника, као једног од извора знања, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања. С обзиром да је настава теоријско-практичног карактера, часове треба реализовати поделом одељења на две групе. Наставник је у планирању, припреми и остваривању наставе и учења аутономан. За сваки час треба планирати и припремити средства и начине провере остварености пројектованих исхода.

Посете музејима технике, сајмовима и обиласке производних и техничких објеката треба остваривати увек када за то постоје услови, ради показивања савремених техничких достигнућа, савремених уређаја, технолошких процеса, радних операција и др. Када за то не постоје одговарајући услови, ученицима треба обезбедити мултимедијалне програме у којима је заступљена ова тематика.

Остваривање наставе и учења

Ученици долазе са извесним знањем из области технике и технологије која су стекли у оквиру предмета природа и друштво, као и са одређеним животним искуствима у коришћењу различитих уређаја и учествовања у саобраћају. На томе треба градити даље стицање знања, овладавање вештинама водећи рачуна да су изузетно важни исходи овог предмета формирање правилних ставова према техници и технологији где је човек лично одговоран за њихову употребу и злоупотребу, као и за заштиту животне средине.

Код ученика узраста 11-12 година постоји природна радозналост за технику и технологију, као и потреба да нешто сами стварају својим рукама. То треба искористити на прави начин и учинити реализацију овог предмета што више повезаним са свакодневним животом.

Реализацијом вежби ученици откривају и решавају једноставне техничке и технолошке проблеме, упознају примену природних законитости у пракси, формирају свест о томе како се применом технике и технологије мења свет у коме живе. Они уочавају како на околину техника утиче позитивно, а како понекад нарушава природни склад и како се могу смањити штетни утицаји на природно окружење чиме развијају свест о потреби, значају и начинима заштите животне средине.

Животно и радно окружење

Упознавање подручја човековог рада и производње, занимања и послова у области технике и технологије треба реализовати уз активну улогу ученика и примену одговарајућих медија. Омогућити ученицима да идентификују одређена занимања којима се људи баве и послове који се обављају у оквиру тих занимања као и техничка средства која се при томе користе. Тако ће упознати основна подручја човековог рада, производње и пословања у техничко-технолошком подручју и развити критички однос који укључује разматрање ширег контекста технике и њеног утицаја на човека и планету Земљу с еколошког, економског, културолошког и социолошког аспекта. Упознати ученике са техником, техничким достигнућима и значајем технике и технологије. Указати на значај наставе технике и технологије у циљу стицања техничке културе, тј. техничке писмености и неопходност усвајања одређених знања о техничким уређајима који нас окружују, добробитима која доносе, начину рада, могућим опасностима, развијањем вештина које омогућују креативност и иновативност у дизајнирању и изради техничких средстава као и сигурно и правилно њихово коришћење. Тако ученици стичу и одређена сазнања о разним професијама што ће им касније помоћи при професионалном усмеравању и опредељивању.

С обзиром да се кабинет за технику и технологију и рад у њему разликује од других кабинета у школи, ученици треба да упознају специфичност рада, распоред и организацију радних места као и правила понашања и рада у кабинету. Посебну пажњу треба посветити безбедности на раду приликом коришћења алата и прибора. Указати на ситуације које могу због непоштовања правила понашања или неправилне употребе алата и прибора бити потенцијалне опасности, као и на примену мера заштите на раду. Коришћење техничких апарата и ИКТ уређаја у животном и радном окружењу, ученици углавном упознају скоро свакодневно у својим домовима. Уз активну улогу ученика и примену мултимедија указивати на правилну употребу и евентуалне последице у случају непридржавања упутстава за коришћење и неисправности техничких апарата у домаћинству (усисивач, миксер, разне грејалице и др.).

Препоручени број часова за реализацију ове наставне теме је 6.

Саобраћај

Ова област је изузетно важна јер се ученици петог разреда осамостаљују и шире радијус свог кретања, а статистика говори да у нашој земљи још увек велики број деце страда у саобраћају. По природи њиховог узраста још увек нису довољно пажљиви у саобраћају где могу бити пешаци, путници, возачи бицикла и дечијих возила. Зато је тежиште исхода на безбедном понашању и преузимању личне одговорности ученика за понашање у саобраћају. Употреба заштитне опреме при вожњи бицикла и других дечијих возила, као и коришћење сигурносних појасева у возилу је најважнији исход који треба постићи. Ученици треба да се на интересантан и очигледан начин упознају са правилима и прописима кретања пешака и бициклиста у саобраћају, начинима регулисања саобраћаја и безбедном кретању од школе до куће, да упознају хоризонталну, вертикалну и светлосну сигнализацију.

За реализацију ових наставних садржаја треба користити одговарајуће мултимедије, а за практично увежбавање могу се користити полигони у оквиру школе или саобраћајне макете које могу израдити и ученици на редовним часовима или у раду слободних активности, као и коришћењем рачунарске симулације. Ученици имају прилику да упознају разне професије у области регулисања друмског саобраћаја и могућности и процене сопствених потенцијала и интересовања у вези са тим професијама.

Препоручени број часова за реализацију ове области је 14.

Техничка и дигитална писменост

Циљ наставне теме је да ученици овладају вештинама употребе информационо-комуникационих технологија у техници и схвате њихову природну повезаност. У оквиру препорученог броја часова планирано је да се ученици упознају са техничким цртежом и обрадом дигиталне слике на рачунару. Техничко цртање представља универзални језик и основу техничке писмености у графичким комуникацијама у свим подручјима технике и свакодневном животу. Технички цртеж је средство размене информација у техници, од његовог настанка до производње тј. од идеје до реализације. Ученици развијају вештине читања и израде једноставнијих техничких цртежа и израду техничке документације. Ученике треба научити како се скицом може изразити идеја и како се применом правила (стандарда) израђује технички цртеж. Ученици треба да упознају формате папира и основни прибор за техничко цртање. Инсистирати на правилном коришћењу прибора за техничко цртање увежбавањем приликом геометријског цртања (паралелне линије, нормалне линије, кружнице). Потребно је да сваки ученик самостално нацрта једноставан технички цртеж у одређеној размери користећи одговарајуће врсте линија као и елементе котирања. Планирани исходи у области употребе и примене информационо-комуникационих технологија у техници у петом разреду се првенствено односе на правилно и безбедно коришћење дигиталних уређаја (рачунар, лаптоп, таблет, мобилни телефон, тв, дигитални фотоапарат, веб камера) а потом и на овладавање вештинама обраде дигиталне слике на рачунару у циљу стицања одговарајућих компетенција које се односе на документовање и дизајн. Ово је једна од основних вештина које су неопходне у стицању општих предузетничких компетенција. Препоручује се наставницима да са ученицима у пару вежбају пренос података између рачунара и екстерних уређаја (мобилни телефон, фотоапарат) а да сваки ученик самостално реализује процедуре током рада на рачунару. Такође је препорука да сваки ученик (користећи знања и вештине које је стекао на часовима информатике и рачунарства) реализује једноставну вежбу уметања фотографије у одговарајући програм за обраду текста и уређивање документа. Где год је то могуће, треба користити Интернет претрагу и приступ онлине ресурсима.

Препоручени број часова за реализацију ове области је 16.

Ресурси и производња

Ученике треба упознати са појмом природних ресурса на Земљи и са значајем њиховог очувања. Тежиште ове теме је на енергији и материјалима. Назначити основне изворе енергије као важан ресурс за живот људи, технолошке процесе и производњу без улажења у детаље. Упознати ученике са начином коришћења и претварања у неке корисне облике њима већ познатих извора енергије воде, ветра и Сунца. Други важан ресурс су материјали. Упознати ученике са појмом и поделом материјала (природни, вештачки). Врсте и својства материјала (физичка, хемијска и механичка): дрво, папир, текстил, кожа објаснити на елементарном нивоу. Начин обраде материјала (принципи деловања алата за механичку обраду материјала, испитивање материјала). Припрема за обраду.

Приказати правилно коришћење алата за ручну обраду материјала, извођење операција и заштита на раду: обележавање, сечење, завршна обрада (бушење, равнање, брушење). Избор материјала, операција и алата и редоследа њихове примене. Рециклажа материјала и заштита животне средине. Поступно увођење ученика у рад са алатом при извођењу разних операција мења суштински карактер наставе технике и технологије – обрада материјала тако постаје средство креативног изражавања, а не циљ у настави технике и технологије. Програм се реализује у форми предавања (теоретска настава) и вежби. Приликом вежбања са алатима и при обради материјала потребно је да ученици своје идеје исказују самостално. Препорука је да ученици, на крају ове области, направе план израде и самостално израде најмање три једноставна модела.

Препоручени број часова за реализацију ове области је 20.

Конструкторско моделовање

У овом делу програма ученици реализују заједничке пројекте примењујући претходно стечена знања и вештине из области обликовања и обраде материјала, употребе ИКТ-а у техници и техничког цртања. Циљ наставне теме је постављање циљева и приоритета, планирање, доношење одлука, тимски рад, комуникацијске вештине, као и развијање упорности, позитивног односа према раду, способностима решавања проблема, самопроцењивања и критичког мишљења. Препорука је да се пројекти реализују у паровима или малим групама. Наставник упознаје ученике са правилима рада у групи, поделом посла и одговорностима, са динамиком и роковима за реализацију пројектних активности. Ученици се сами опредељују за одређену активност у оквиру групе. Пружа им се могућност да реализују своју идеју која је у складу са њиховим интересовањима и способностима при чему се постиже потпуна диференцијација и индивидуализација наставе. Ученици самостално истражују информације за пројектни задатак користећи информационо-комуникационе технологије, налазе решење, формирају идеју, израђују техничку документацију, планирају и реализују сопствени производ. Идентификација и избор материјала и алата за реализацију пројекта врше се уз подршку наставника. У том процесу, ученици усвајају и примењују знања, развијају вештине, ставове, одговорност и самосталност. Препорука је да се користе материјали и технологије које су ученици упознали у претходној области. Ученици самостално врше мерење и обележавање. Обрада материјала може се вршити индивидуално али је препорука да ученици раде у пару, чиме развијају способност сарадње и социјалних вештина. По завршетку, ученици самостално представљају производ/модел, усмено образлажући ток реализације, процењујући оствареност резултата и предлог унапређења. Тежиште оваквог рада није на квалитету коначног продукта већ на процесу који има своје кораке и на сарадничким односима у раду у групи. Наставник је ту пажљиви посматрач, помагач када је то потребно, давалац повратне информације и неко ко охрабрује. Ученицима јасно треба указати да се и на неуспелим производима може много научити ако се схвати где су грешке направљене. Дискутовати са ученицима и о цени понуђених решења. Нагласити важност доброг планирања буџета потребног за његову реализацију као и негативних последица лоших прорачуна. На тај начин ученике полако оспособљавати да размишљају предузетнички и развијати им основне компетенције везане за финансијску писменост. Препоручени број часова за реализацију ове области је 16.

Праћење и вредновање наставе и учења

У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се процес и продукти учења.

У процесу оцењивања потребно је узети у обзир све активности ученика (уредност, систематичност, залагање, самоиницијативност, креативност и др.). Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, може се обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање). Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Ако наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- описује улогу технике, технологије и иновација у развоју заједнице и њихово повезивање;
- разликује основна подручја човековог рада, производње и пословања у техничко-технолошком подручју;
- наводи занимања у области технике и технологије;
- процењује сопствена интересовања у области технике технологије;
- организује радно окружење у кабинету;
- правилно и безбедно користи техничке апарате и ИКТ уређаје у животном и радном окружењу;
- процени како би изгледао живот људи без саобраћаја;
- класификује врсте саобраћаја и саобраћајних средстава према намени;
- наводи професије у подручју рада саобраћаја;
- направи везу између савременог саобраћаја и коришћења информационих технологија;
- разликује безбедно од небезбедног понашања пешака, возача бицикла и дечијих возила;
- правилно се понаша као пешак, возач бицикла и дечијих возила у саобраћају;
- користи заштитну опрему за управљање бициклом и дечијим возилима;
- аргументује неопходност коришћења сигурносних појасева на предњем и задњем седишту аутомобила и увек их користи као путник;
- повеже место седења у аутомобилу са узрастом ученика;
- показује поштовање према другим учесницима у саобраћају;
- анализира симулирану саобраћајну незгоду на рачунару и идентификује ризично понашање пешака и возача бицикла;
- самостално црта скицом и техничким цртежом једноставан предмет;
- правилно чита технички цртеж;
- преноси податке између ИКТ уређаја;
- користи текст процесор за креирање докумената;
- примењује основне поступке обраде дигиталне слике на рачунару;

- користи програм за обраду текста за креирање документа са графичким елементима;
- преузима одговорност;
- представи идеје и планове за акције које предузима користећи савремену информационо-комуникациону технологију и софтвер;
- користи Интернет сервисе за претрагу и приступање онлајн ресурсима;
- направи план управљања отпадом;
- повезује својства природних материјала са применом;
- објасни технологије прераде и обраде дрвета и коже, производњу папира, текстила и коже;
- сече, спаја и врши заштиту папира, текстила, коже и дрвета;
- правилно и безбедно користи алате и прибор за ручну механичку обраду (маказе, моделарска тестера, брусни папир, стега);
- направи план израде једноставног производа;
- самостално проналази информације потребне за израду предмета/модела користећи ИКТ уређаје и Интернет сервисе;
- одабира материјале и алате за израду предмета/модела;
- мери, обележава и оцртава предмет/модел;
- ручно израђује једноставан предмет/модел користећи папир и/или дрво, текстил, кожу и одговарајуће технике, поступке и алате;
- користи текст процесор за креирање докумената реализованог решења;
- самостално представља пројектну идеју, поступак израде и решење/производ;
- показује иницијативу и јасну оријентацију ка остваривању циљева и постизању успеха;
- планира активности које доводе до остваривања циљева укључујући оквирну процену трошкова;
- активно учествује у раду пара или мале групе у складу са својом улогом и показује поштовање према сарадницима;
- пружи помоћ у раду другим ученицима, процењује остварен резултат и развија предлог унапређења.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Информатика и рачунарство;
- Математика;
- Биологија;
- Географија;
- Ликовна култура

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Техника и технологија за 5. разред основне школе, Аутори: Жељко Васић, Дијана Каруовић, одобрено решењем број: 650-02-00103/2018-07 од 27.4.2018. године. Издавачка кућа „Нови Логос“ - Београд

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- рачунар и пројектор;
- мултимедијална презентација;
- уџбеник и радна свеска;
- хамер папир;
- маказе и лепак;
- макете раскрсница и саобраћајних средстава;
- школски полигон;
- прибор за техничко цртање;
- комплети материјала за 5. разред;
- алат и прибор;
- лако обрадиви материјали

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена ИКТ у настави

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- усмено излагање;
- тест;
- активност на часу;
- праћење практичног рада и самосталан практичан рад;
- графички рад;
- показивање иницијативе и рад у тиму.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Животно и радно окружење	4	-	2	6
2	Саобраћај	8	-	6	14
3	Техничка и дигитална писменост	6	-	10	16
4	Ресурси и производња	10	-	10	20
5	Конструкторско моделовање	-	-	16	16
	Укупно часова	28	-	44	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	друге типове	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		20	-	20	40
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		8	-	24	32
УКУПНО		28	-	44	72

3. 1. 11. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ФИЗИЧКОГ И ЗДРАВСТВЕНОГ ВАСПИТАЊА / ОБАВЕЗНИХ ФИЗИЧКИХ АКТИВНОСТИ

<p>НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ ОБАВЕЗНЕ ФИЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ</p>	<p>РАЗРЕД: ПЕТИ</p>	<p>ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3</p>
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ наставе и учења физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада. Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да ученик научи да изводи вежбе обликовања; • да научи и примени технику рукомета, као и правила игре у игри; • да научи да изведе одређене елементе из атлетике и гимнастике; • да научи да изведе основне елементе малог фудбала и стоног тениса и да их примени у игри. <p>Обавезне физичке активности ученика Физичке активности ученика доприносе остваривању постављеног циља и исхода физичког и здравственог васпитања. Ове активности организују се у оквиру редовног распореда или према посебном распореду у складу са просторним могућностима школе и потребама ученика у трајању од 1,5 час недељно. План рада ових активности је саставни је део планирања у физичком и здравственом васпитању. Начини организације рада обавезних физичких активности ученика: Реализују се у трајању од 45 минута, једном у току недеље. У нашој школи, фонд од ½ школског часа, реализујемо тако што ће ученици једном месечно имати двочас ових активности, као дупли претчас или седми и осми час.</p>		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ: Према годишњем плану и програму, за пети разред је предвиђен фонд часова 72+54 (обавезне физичке активности ученика).</p> <p>Упутство за остваривање исхода</p> <p>Концепција физичког и здравственог васпитања заснива се на јединству наставних и ваннаставних организационих облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода и стандарда овог васпитно-образовног подручја. Циљ и исходи предмета се остварују кроз наставу физичког и здравственог васпитања (у трајању од 2 школска часа недељно) и обавезне физичке активности сваког ученика (у трајању од 1,5 школски час недељно). Програм петог разреда базиран је на континуитету усвојених знања, вештина, ставова и вредности из првог циклуса основног образовања и васпитања. Настава физичког и здравственог васпитања усмерена је према индивидуалним разликама ученика, које се узимају као критеријум у диференцираном приступу, па самим тим неопходно је упутити ученика или групу ученика, на олакшане или проширене садржаје у часовној, ванчасовној и ваншколској организацији рада. Где је неопходно, програмске садржаје потребно је реализовати према полу.</p>		

Обавезни организациони облици рада:

- часови физичког и здравственог васпитања;
- обавезне физичке активности ученика.

Остали облици рада (ванчасовне и ваншколске активности):

- слободне активности – секције;
- недеља школског спорта;
- активности у природи (кросеви, зимовање, летовање - камповање);
- школска и ваншколска такмичења;
- корективно-педагошки рад.

Обавезни организациони облици рада

Часови физичког и здравственог васпитања

Наставне области:

Физичке способности

На свим часовима као и на другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на:

- развијање физичких способности које се континуирано реализује у уводном и припремном делу часа путем вежби обликовања. Део главне фазе часа може се користити за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој. Методе и облике рада наставник бира у складу са потребама и могућностима ученика и материјално-техничким условима за рад;
- подстицање ученика на самостално вежбање;
- учвршћивање правилног држања тела.

Програм развоја физичких способности је саставни део годишњег плана рада наставника. Праћење, вредновање и евидентирање физичких способности ученика спроводи се на основу Приручника за праћење физичког развоја и развоја моторичких способности ученика у настави физичког васпитања, (Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, 2016).

Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине

Усвајање моторичких знања, умења и навика, остварује се кроз примену обавезних и препоручених програмских садржаја атлетике, гимнастике, спортских игара, плеса, ритмичке гимнастике, пливања, примењујући основне дидактичко-методичке принципе и методе рада неопходне за достизање постављених исхода. Усвојена знања, умења и навике треба да омогуће примену у спорту, рекреацији и специфичним животним ситуацијама. Стицање знања, умења и навика је континуирани процес индивидуалног напредовања ученика у складу са његовим психо-физичким способностима.

Ученицима који нису у стању да усвоје неке од садржаја, задају се вежбања слична али лакша од предвиђених или предвежбе. Уколико ученик не достигне предвиђени исход, оставља се могућност да исти достигне у наредном периоду. Усаваршавање неких моторичких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд.). У раду са напреднијим ученицима реализују се препоручени садржаји или садржаји из наредних разреда. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за поједине спортове.

Физичка и здравствена култура

Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спроту, рекреацији и здрављу. Посебно планиране и осмишљене информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу. Ова наставна област остварује се кроз све организационе облике рада у физичком и здравственом васпитању и обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању, здрављу и раду; развијање и неговање фер-плеја; препознавање негативних облика понашања у спорту и навијању; вредновање естетских вредности у физичком вежбању, рекреацији и спорту; развијање креативности у вежбању; очување животне средине, као и развијање и неговање здравствене културе ученика. Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању материјалних добара, неговању друштвених вредности итд.

Обавезне физичке активности ученика

Физичке активности ученика доприносе остваривању постављеног циља и исхода физичког и здравственог васпитања. Ове активности организују се у оквиру редовног распореда или према посебном распореду у складу са просторним могућностима школе и потребама ученика у трајању од 1,5 час недељно. План рада ових активности је саставни део планарања у физичком и здравственом васпитању. Школа се може одредити за један од понуђених начина организације ових активности на предлог Стручног већа. Начин организације ових активности је саставни део Школског програма и Годишњег плана рада школе. Начини организације рада обавезних физичких активности ученика: реализују се у трајању од 45 минута, једном у току недеље. У школама које имају одговарајуће материјално-техничке и просторне услове, фонд од $\frac{1}{2}$ школског часа односно 22,5 минута, на недељном нивоу, може се реализовати тако што ће ученици сваке друге недеље имати још један час ових активности, или на други начин који предложи Стручно веће вештина. Ради ефикаснијег рада и обухваћености свих ученика дозвољено је спајање два одељења истог разреда. Два наставника раде истовремено са два одељења. Реализују се у трајању од 45 минута, једном у току недеље. Фонд од $\frac{1}{2}$ школског часа односно 22,5 минута, на недељном нивоу, реализује се кумулативно, једном у тромесечју, у укупном трајању од 6 школских часова односно 4,5 сата. Стручно веће може предложити неки други начин организације ових активности, посебно уколико се школа определи да ове активности реализује изван школе (пливање, скијање, клизање, оријентиринг итд.).

Програмски садржаји обавезних физичких активности

Обавезни програмски садржаји ових активности су:

- кондиционо вежбање ученика у трајању од најмање 20 минута;
- мали фудбал;
- вођење и контрола лопте;
- примање лопте и додавање лопте различитим деловима стопала;
- шутирање на гол и основе игре у нападу (откривање);
- одузимање лопте и основе игре у одбрани (покривање);
- вежбе са два и три играча;
- игра са применом основних правила за мали фудбал.

Препоручени програмски садржаји ових активности:

Обучавање и усавршавање елемената предвиђених препорученим наставним садржајима:

- атлетике;
- гимнастике;
- плеса и ритмике;
- других активности предвиђених пограмом школских такмичења.

Мали фудбал:

- колективна игра у одбрани и нападу;
- техника игре голмана;
- игра уз примену правила

Спортови:

- пливање;
- скијање;
- клизање;
- бадминтон;
- стони тенис;
- оријентиринг;
- друге активности по избору Стручног већа школе.

Ванчасовне и ваншколске активности

План и програм ових активности предлаже Стручно веће и саставни је део годишњег плана рада школе и школског програма.

Секције

Формирају се према интересовању ученика. Наставник сачињава посебан програм узимајући у обзир материјалне и просторне услове рада, узрасне карактеристике и способности ученика. Уколико је неопходно, секције се могу формирати према полу ученика. Ученик се у сваком тренутку може се укључити у рад секције.

Недеља школског спорта

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта.

Недеља школског спорта обухвата:

- такмичења у спортским дисциплинама прилагођеним узрасту и могућностима ученика;
- културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице, слет);

- ђачке трибине и радионице (о здрављу, историји физичке културе, спорту, рекреацији, „ферплеј“, последицама насиља у спорту, технолошка достигнућа у вежбању и спорту и др.).

План и програм Недеље школског спорта сачињава Стручно веће физичког и здравственог васпитања у сарадњи са другим стручним већима (ликовне културе, музичке културе, историје, информатике...) и стручним сарадницима у школи, водећи рачуна да и ученици који су ослобођени од практичног дела наставе физичког и здравственог васпитања, буду укључени у организацију ових активности.

Активности у природи (кросеви, зимовање, летовање)

Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи:

- пролећни крос (дужину стазе одређује стручно веће);
- зимовање - организује се за време зимског распуста (обука скијања, клизања, краћи излети са пешачењем или на санкама, и др.);
- летовање - организује се за време летњег распуста у трајању од најмање седам дана (логорвање, камповање итд.).

Школска и ваншколска тамичења

Школа организује и спроводи обавезна унутаршколска спортска такмичења, као интегрални део процеса физичког васпитања према плану Стручног већа и то у:

- спортској гимнастици (у зимском периоду);
- атлетици (у пролећном периоду);
- најмање једној спортској игри (у току године).

Школа може планирати такмичења из других спортских грана или игара уколико за то постоје услови и интересовање ученика (плес, оријентиринг, бадминтон, између две или четири ватре, полигони итд.). Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са наставним планом и програмом. Како би што већи број ученика био обухваћен системом такмичења, на ваншколским такмичењима један ученик може представљати школу само у једном спорту или спортској дисциплини током школске године.

Корективно-педагошки рад и допунска настава

Ове активности организују се са ученицима који имају:

- потешкоће у савладавању градива;
- смањене физичке способности;
- лоше држање тела;
- здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе.

За ученике који имају потешкоће у савладавању градива и ученике са смањеним физичким способностима организује се допунска настава која подразумева савладавање оних обавезних програмских садржаја, које ученици нису успели да савладају на редовној настави, као и развијање њихових физичких способности.

Рад са ученицима који имају лоше држање тела подразумева:

- уочавање постуралних поремећаја код ученика;
- саветовање ученика и родитеља;
- организовање додатног превентивног вежбања у трајању од један школски час недељно;

- организирање корективног вежбања у сарадњи са одговарајућом здравственом установом.

Рад са ученицима са здравственим потешкоћама организује се искључиво у сарадњи са лекаром специјалистом, који одређује врсту вежби и степен оптерећења.

Ослобађање ученика од наставе физичког и здравственог васпитања

Ученик може бити ослобођен само од практичног дела програма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препоруке изабраног лекара. Ученик ослобођен практичног дела у обавези је да присуствује часовима. За рад са ослобођеним ученицима наставник сачињава посебан програм рада базиран на усвајању теоријских и васпитних садржаја у складу са програмом и корелацији са садржајима других предмета.

Ослобођеним ученицима треба пружити могућност да:

- суде, воде статистику, региструју резултат или прате ниво активности ученика на часу или школском такмичењу;
- направе едукативни постер или електронску презентацију, припреме репортажу са спортског догађаја;
- прате и евидентирају активност ученика на часу уз помоћ наставника и на други начин помажу у организацији, часовних, ванчасовних и ваншколских активности.

Исходи за ученике ослобођене од праткичног дела наставе:

По завршетку теме ученик ће бити у стању да:

- аведе основна правила гимнастике, атлетике, спортске игре, пливања;
- дефинише основна здравствено-хигијенска правила вежбања;
- презентује и анализира информације о физичком вежбању, спорту, здрављу, историји физичке културе, актуелним спортским подацима итд.);
- учествује у организацији Недеље школског спорта и школских такмичења.

Ученицима са инвалидитетом настава се прилагођава у складу са њиховим могућностима и врстом инвалидитета.

Планирање васпитно-образовног рада

Дефинисани исходи су важан део и незаобилазан елемент процеса планирања наставе и учења. Дефинисани као резултати учења на крају сваког разреда, током планирања рада потребно је одредити временску динамику у односу на бављење појединим исходима током школске године. Неопходно је посебну пажњу обратити на исходе које није могуће достићи током једног или више часова, већ је у ту сврху потребно реализовати различите активности током године.

Облици наставе

Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:

- теоријска настава (до 4 часа);
- практична настава (68-72 часа).

Теоријска настава

Посебни теоријски часови могу се организовати само у оним ситуацијама када не постоје услови за реализацију наставе у просторима за вежбање или алтернативним објектима, и као први час у полугодишту. На тим часовима детаљније се обрађују садржаји предвиђени темема Физичко вежбање и спорт и Здравствено васпитање уз могући практичан рад у складу са условима. Максималан број часова без практичног рада не би требало да буде већи од четири у току школске године.

При планирању теоријских садржаја неопходно је узети у обзир: садржај програма, претходна искуства ученика, садржаје других предмета (корелацију - међупредметне компетенције).

Практична настава

Број часова по темама планира се на основу, процене наставника, материјалнотехничких и просторних услова. Наставне теме или поједини садржаји за које не постоје услови за реализацију могу бити замењени одговарајућим темама или садржајима програма за које постоје одговарајући услови.

Оквирни број часова по темама:

- атлетика - 16;
- гимнастика - 16;
- основе тимских и спортских игара: рукомет - минирукомет - 16;
- ритмика и плес - 4;
- пливање - 12;
- тестирање и мерење - 6-8.

Програм физичког и здравственог васпитања остварује се реализацијом обавезних и препоручених садржаја. Обавезни садржаји су они које је неопходно спорвести у раду са ученицима узимајући у обзир способности ученика, материјално-техничке и просторне услове. Препоручени садржаји су они које наставник бира и реализује у раду са ученицима (групама или појединцима), који су савладали обавезне садржаје, узимајући у обзир ниво достигнутог исхода, потребе ученика и услове за рад.

Физичке способности

При планирању кондиционог вежбања у главној фази часа, треба узети у обзир утицај наставне теме на физичке способности ученика и применити вежбе чији делови биомеханичке структуре одговарају основном задатку главне фазе часа и служе за обучавање и увежбавање (обраду и утврђивање) конкретног задатка. Методе вежбања које се примењују у настави су тренажне методе (континуирани, понављајући и интервални метод, кружни тренинг, и др.), пилагођене узрасним карактеристикама ученика. У раду са ученицима примењивати диференциране облике рада, доzirати вежбања у складу са њиховим могућностима и примњивати одговарајућу терминологију вежби. Време извођења вежби и број понављања, задају се групама ученика или поједницима у складу са њиховим способностима, водећи рачуна о постизању што веће радне ефикасности и оптимизацији интензитета рада. Акцент се ставља на оне моторичке активности којима се најуспешније супротставља последицама хипокинезије.

Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика.

- развој снаге без и са реквизитима;
- развој снаге на справама и уз помоћ справа;
- развој покретљивости без и са реквизитима;
- развој покретљивости уз коришћење справа;
- развој покретљивости уз помоћ сувежбача;
- развој аеробне издржљивости;

- истрајно и интервално трчање;
- вежбање уз музику - аеробик;
- тимске и спортске игре;
- други модели вежбања;
- развој координације;
- извођење координационих вежби у различитом ритму и променљивим условима (кретање екстемитетима у две равни);
- развој брзине и експлозивне снаге;
- једноставне и сложене кретне структуре изводити максималним интензитетом из различитих почетних положаја, изазване различитим чулним надражајима (старт из различитих положаја итд.);
- штафетне игре;
- извођење вежби различитом максималном брзином (бацања, скокови, акробатика, шутирања, ударци кроз атлетику, гимнастику, тимске и спортске игре).

За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање.

Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине

Атлетика

Садржаји атлетике реализују у јесењем и пролећном периоду.

Обавезни садржаји:

- истрајно трчање: вежбе технике;
- континуирано и интервално трчање;
- спринтерско трчање: вежбе технике трчања, (ниски скип, високи скип, забацивање потколенице, гребајући корак, итд), ниски старт и фазе трчања;
- скок увис прекорачном техником; техника скока увис кроз фазе (залет, отскок, прелазак летвице и доскок). Обучавање технике врши се у целини а по потреби рашчлањивањем на фазе;
- бацање лоптице у даљ: обучавање кроз фазе (залет и избачај) и усвајање вежбе у целини. Корелација са вежбама из рукомета (доножни корак, замах и техника избачаја дугим замахом).

Препоручени садржаји

Ови садржаји се примењују у раду са ученицима који су савладали обавезне

садржаје применом одговарајуће методике рада:

- техника штафетног трчања (штафетне игре, начини измене палице и др.);
- скок удаљ основни елементи згрчне технике – реализовати кроз фазе;
- бацања кугле 2 kg – из места и бочна техника;
- бацање „вортекс-а" у даљ;
- тробој – кроз одељенско такмичење применити три дисциплине које су ученици савладали (трчање, бацања и скокови).

Спортска гимнастика

Садржаји се реализују у зимском периоду.

Обавезни садржаји

Ученике је неопходно поделити по полу и према способностима. Поставити више радних места. На сваком часу увести нови задатак уз понављање претходних.

Док једна група обрађује нови садржај, остале групе понављају обрађене садржаје. Промена радних места врши се након одређеног броја понављања. Нпр. група које није прошла неки задатак на часу исти ће реализовати на следећем часу. Ученику који не може да изведе задату вежбу даје се олакшани задатак. Након неколико обрађених наставних јединица ове наставне теме, планом предвидети садржаје других наставних тема (спортка или тимска игра и др) у циљу интензификације наставе.

Гимнастички полигон осмислити према степену усвојености обрађених садржаја и претходних знања.

- вежбе на тлу: колут напред, колут назад, став о плећима – „свећа“, мост из лежања на леђима;
- вага претклоном и заножењем; став на шакама уз помоћ;
- прамет упором странце „звезда“;
- прескок: разношка (до 110 цм);
- вежбе у упору;
- паралелни разбој – наскок у упор, издржај, њих у упору, предњихом сед разножно пред рукама, приножити једном до седа ван, саскок;
- вежбе у вису (доскочно вратило, кругови – њих и саскок у зањиху, љуљање и саскоци);
- пењања (шипка, канап, морнарске лестве – до 4 м висине);
- ниска греда: боком поред греде;
- суножним одскоком наскок на греду суножно (једна нога мало испред друге);
- различити начини ходања: у успону, са згрченим предножењем, са заножењем, са одножењем, са високим предножењем;
- скок суножним одскоком, суножни доскок на место одскока;
- вага претклоном и заножењем;
- саскок згрчено;
- гимнастички полигон састављен од обрађених програмских садржаја.

Препоручени садржаји

Могу се реализовати кроз часове на којима се реализују обавезни садржаји, диференцирани облик рада са напредним ученицима који нпр. прескачу козлић по дужини уместо ширини, раде летећи колут након колута напред.

Овакве моделе могуће је применити на све садржаје спортске гимнастике:

- вежбе на тлу: колут напред и назад – варијанте (нпр: из става раскорачног колут напред до става раскорачног, из става раскорачног колут назад до става раскорачног);
- колут летећи;
- мост заклоном;
- висока греда: наскок у упор предњи, упор одножно десном (левом) окретом за 90 степени удесно и прехватом бочно (палчеви су окренути један према другом), упор клечећи на десној са заножењем леве (мала вага);
- основна кретања из претходних разреда на ниској греди извести на средњој или високој греди;
- трамболина или одскочна даска: скокови – предњи пружени и згрчени;
- прескок „разношка“ - козлић постављен по дужини (110 цм);
- коњ са хватаљкама - упори и издржаји;

- вежбе у упору;
- паралелни разбој - наскок у упор, њих и предњихом сед разножно пред рукама, саседом сножити, њих и предњихом саскок предношка;
- коњ са хватаљкама - упори и издржаји;
- вежбе у вису:
- дохватно вратило - вис завесом о потколено, наупор јашући и саскок одношка.

Основе тимских и спортских игара

Садржаји рукомета реализују се на часовима физичког и здравственог васпитања, а малог фудбала на обавезним физичким активностима ученика.

Рукомет - минирукомет

Обавезни садржаји

Обучавање елемената технике и тактике са лоптом:

- држање лопте: једном и обема рукама, плитки и дубоки хват;
- вођење лопте: у месту са променом висине вођења, променом руке, променом положаја;
- вођење лопте бочним и дубинским кретањем;
- праволинијски, са променом брзине и руке којом се води;
- променом правца кретања; вођење у кретању са заустављањем у два корака;
- дриблинг над пасивним и активним противником (игра „1 на 1”);
- додавање лопте: једном руком „кратким замахом” (смер напред, укосом, у страну);
- „дугим замахом” уз примену неког од залета (бочни-доножни, бочни-заножни);
- хватање лопте: у висини груди и главе;
- хватање непрецизно бачених лопти (бочних, изнад висине главе, у висини колена);
- хватање котрљајућих лопти;
- хватање и додавање лопте у кретању;
- шутирање: чеони шут и скок шут у даљ и вис;
- финтирање: (једнострука финта у јачу страну).

Обучавање индивидуалних елемената технике и тактике без лопте:

- у фази напада - позиционирање играча, утрчавање у празне просторе, промена смера кретања, откривање за пријем лопте;
- у фази одбране - одбрамбени став и кретање у ставу;
- заустављање нападача, одузимање лопте од противничког нападача, пресецање путање лопте код додавања, блок;
- елементи технике голмана - (основни став, кретање на голу, одбрана високих и ниских лопти, одбрана шутева са позиције крила, одбрана седмерца);

Обучавање групних и колективних елемената тактике игре:

- игра уз индивидуалну одбрану „човек на човека” (пресинг);
- позиционирање играча у нападу и одбрани 6:0; игра на два гола (3 на 3, 4 на 4);
- игра уз примену основних правила уважавајући усвојени ниво претходно обучаваних елемената.

Препоручени садржаји

Обучавање елемената технике и тактике играча са лоптом:

- вођење лопте: вежбе вођења са радом ногу (кроз ноге, поред и испред тела);
- вођење две лопте; додавање лопте: додавање „дугим замахом” – чеони залет;

- додавање лопте изведеним начинима; додавања са изменом местохватање лопте: хватање једном руком; шутирање: бочни шут са отклоном, шутирање пивотмена, шут са крилне позиције; финтирање: једнострука финта у „слабију страну”

Обучавање групних и колективних елемената тактике игре:

- извођење слободног ударца; укрштања играча у фази напада, игра 5:1 и 5+1.

Плес и ритмика

Обавезни садржаји

Планирати вежбе које је неоподно поновити из програма млађих разреда (докорак, галоп, дечији поскоци, полкин корак). Дати могућност ученику или групи ученика да изабере музику и осмисли ритмичку вежбу на основу усвојених елемената. Са вијачом применити „скокове кроз вијачу“, прескакање вијаче галопом и суножним поскоцима. Обрадити прве две варијанте народног кола „Моравац“.

Препоручени садржаји

Вежбе са вијачом усложити наизменичним прескоцима на левој и десној ноzi и у кретању. Планирати вежбе са обручем у које садрже окретања око разних делова тела, кортљања по тлу и провлачења. Вежбе са лоптом превасходно треба да обухвате манипулацију њом, бацања. Основне варијанте народног кола из краја у коме се школа налази.

Пливање

Наставна тема Пливање, реализује се у школама у којима за то постоје услови, у оквиру редовне наставе или обавезних физичких активности ученика. Школе које се одределе за реализацију програмских садржаја пливања на објектима изван школе, ове часове организују у оквиру обавезних физичких активности ученика. Уколико не постоји могућност реализације наставе пливања у овом разреду, број часова намењен овој наставној теми распоређује се другим наставним темама предвиђених програмом. Приликом реализације садржаја Пливања формирати групе пливача и непливача.

Обавезни садржаји:

- вежбе дисања;
- рад ногу;
- пловак;
- одржавање у месту;
- завеслаји (краул и леђни краул);
- скок на ноге и изрон;
- самопомоћ у води (окретањем на леђа).

Препоручени садржаји:

- пливање техником краула или леђног краула;
- рођење по дужини.

Тестирање и мерење

Праћење физичког развоја и моторичких способности спроводи се на почетку и крају школске године, из простора кардио-респираторне издржљивости (процена аеробног капацитета), телесног састава (посебно телесне масноће), мишићне снаге, издржљивости у мишићној снази, гipкости и агилности. Модел континуираног праћења физичког развоја и моторичких способности у настави физичког и здравственог васпитања, батерија тестова, критеријумске референтне вредности и начин њиховог тумачења, организација и протокол тестирања као педагошке импликације детаљно су објашњени у наведеном приручнику.

Тестирање ученика могуће је спровести на часовима обавезних физичких активности.

Оквирни број часова по темама обавезних физичких активности

Основе тимских и спортских игара:

- мали фудбал - 18

Друге активности предвиђене програмом стручног већа - 36

Дидактичко-методички елементи

Основне карактеристике часова:

- јасноћа наставног садржаја;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;
- избор рационалних облика и метода рада;
- избор вежби оптималне образовне вредности;
- функционална повезаност свих делова часа - унутар једног и више узастопних часова једне наставне теме.

Уколико на часу истовремено вежбају два одељења, настава се спроводи одвојено за ученике и ученице. Приликом избора облика рада неопходно је узети у обзир просторне услове рада, број ученика на часу, број справа и реквизита и динамику обучавања и увежбавања наставног задатка. Избор дидактичких облика рада треба да буде функцији рационалне организације и интензификације часа, као и достизања постављених исхода.

Праћење и оцењивање

Исходи представљају добру основу за праћење и процену постигнућа ученика, односно креирање захтева којима се може утврдити да ли су ученици достигли оно што је описано одређеним исходом. Исходи помажу наставницима у праћењу, прикупљању и бележењу постигнућа ученика. Како ће у процесу вредновања искористити исходе наставник, сам осмишљава у односу на то који се начин праћења и процене њему чини најрационалнијим и најкориснијим. Поред тога, постојање исхода олакшава и извештавање родитеља о раду и напредовању ученика. У процесу оцењивања пожељно је користити лични картон ученика (евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења личног картона ученика су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља подршку у оспособљавању ученика за самопроцену, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика.

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе физичког и здравственог васпитања, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује:

- активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању који обухвата вежбање у адекватној спортској опреми;
- редовно присуствовање на часовима физичког и здравственог васпитања и обавезним физичким активностима;
- учествовање у ванчасовним и ваншколским активностима и др;
- риказ једног од усвојених комплекса општеприпремних вежби (вежби обликовања);
- достигнут ниво постигнућа моторичких знања, умења и навика (напредак у усавршавању технике).

Атлетика:

- приказ технике спринтерског и истрајног трчања; приказ технике, скока увис прекорачна техника (маказе);

- спринтерско трчање 30 – 50 m на време, бацање лоптице до 200 gr у даљ;
- истрајно трчање у трајању од 6 минута;
- трчање школског кроса.

Спортска гимнастика:

- вежбе на тлу;
- колут у напред;
- колут у назад;
- став о шакама уз помоћ;
- мост из лежања;
- став на плећима „свећа“;
- прескок: разношка уз помоћ;
- вежбе у упору;
- паралелни разбој;
- наскок у упор са повишења (шведска клупа, сандук, столица);
- предњихом сед разножно;
- приножити једном и саскок;
- ниско вратило;
- упор одскоком;
- издржај;
- саскок у почетни положај;
- вежбе у вису (вратило/кругови);
- њих и саскок предњихом;
- пењања: приказ технике пењања уз шипку и конопац.

Рукомет:

- контрола лопте у месту и кретању (вођење);
- вођење лопте прволиниски са променом правца кретања (левом и десном руком);
- хвата и додаје лопту у висини главе и рамена;
- шутира једном техником.

Мали фудбал:

- додавање унутрашњом страном стопала и примање лопте ђоном и унутрашњом страном стопала;
- вођење и шут на гол једном техником;
- додавање, примање лопте у и шут на гол у кретању.

Плес и ритмика:

- замаси;
- кружења;
- трчања;
- поскоци и скокови без реквизита;
- поскоци и скокови кроз вијачу;
- народно „Моравац“ коло уз музику (прва и друга варијанта).

Пливање:

- контролише и одржава тело у води;
- самопомоћ у води.

Индивидуални напредак моторичких способности сваког ученика процењује се у односу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неопходно је изети у обзир способности ученика, степен спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир индивидуални напредак његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и ангажовање ученика у наставном процесу.

Код ученика ослобођених од праткичног дела наставе, наставник прати и вреднује:

- ниво остварености ихода из области Физичка и здравствена култура;
- учешће у организацији ваннаставних активности.

Педагошка документација:

- дневник рада за физичко и здравствено васпитање;
- планови рада физичког и здравственог васпитања и обавезних физичких активности ученика: план рада стручног већа, годишњи план (по темама са бројем часова), месечни оперативни план, план ванчасовних и ваншколских активности и праћење њихове реализације;
- писане припреме: форму и изглед припреме сачињава сам наставник уважавајући: временску артикулацију остваривања, циљ часа, исходе који се рализују, конзистентну дидактичку структуру часова, запажања након часа;
- радни картон: наставник води за сваког ученика.

Радни картон садржи:

- податке о стању физичких способности са тестирања;
- оспособљености у вештинама напомене о специфичостима ученика;
- остале податке неопходне наставнику.

ИСХОДИ:

По завршетку теме ученик ће бити у стању да:

- примени једноставне комплексе простих и општеприпремних вежби;
- изведе вежбе (разноврсна природна и изведена кретања) и користи их у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама;
- упореди резултате тестирања са вредностима за свој узраст и сагледа сопствени моторички напредак;
- комбинује и користи достигнути ниво усвојене технике кретања у спорту и свакодневном животу;
- користи елементе технике рукомета у игри;
- примењује основна правила рукомета у игри;
- правилни изводи тенику скок шута;
- доводи у везу развој физичких способности са атлетским дисциплинама;
- одржава стабилну и динамичку равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела;
- користи елементе гимнастике у свакодневним животним ситуацијама и игри;
- процени сопствене могућности за вежбање у гимнастици;

- објасни својим речима сврху и значај вежбања;
- користи основну терминологију вежбања;
- поштује правила понашања у и на просторима за вежбање у школи и ван ње, као и на спортским манифестацијама;
- примени мере безбедности током вежбања;
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање;
- примени и поштује правила тимске и спортске игре у складу са етичким нормама;
- навија и бодри учеснике на такмичењима и решава конфликте на социјално прихватљив начин;
- користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности; прихвати сопствену победу и пораз у складу са „ферплејом“;
- примењује научено у физичком и здравственом васпитању у ванредним ситуацијама;
- препозна лепоту покрета и кретања у физичком вежбању и спорту;
- направи план дневних активности;
- наведе примере утицаја физичког вежбања на здравље;
- разликује здраве и нездраве начине исхране;
- направи недељни јеловник уравнотежене исхране уз помоћ наставника;
- примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања;
- препозна врсту повреде;
- правилно реагује у случају повреде;
- чува животну средину током вежбања.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Математика;
- Биологија;
- Музичка култура;
- Ликовна култура

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Настава физичког и здравственог васпитања за 5. разред основне школе - приручник за наставнике Драгољуб Вишњић, Снежана Радисављевић, Јанић Ивана Милановић Завод за уџбенике 2018.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- лопте;
- струњаче;
- одскачна даска;
- козлић;
- греда;
- карике;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- чуњеви;
- голови и кошеви;
- клупе;
- шведски сандук;
- ситни реквизити.

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена искустава са семинара;
- примена ИКТ технологије.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- практична провера наученог - групно и индивидуално или теорија код ученика који су ослобођени практичног дела часа

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Уводни и завршни час	-	-	2	2
2	Атлетика	6	4	8	18
3	Плес и ритмика	2	-	2	4
4	Спортска гимнастика	6	4	8	18
5	Полигони	2	2	2	6
6	Рукомет	6	2	10	18
7	Тестирање и мерење	-	6	-	6
8	Мали фудбал	4	2	12	18
9	Стони тенис/бадминтон	4	2	12	18
10	Кошарка	3	-	9	12
11	Полигони са лоптом	2	-	4	6
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		19	11	39	69
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		16	11	30	57
УКУПНО:		35	22	69	126

3. 1. 12. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ОБАВЕЗНИХ ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА ЗА ПЕТИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; • установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном школовању; • упознати ученике са основним елементима религије и културе старог века; • упознати ученике са паганским митовима и легендама о вечном животу; • припремити ученике за сусрет са Откровењем Истинитог Бога; • развити код ученика свест о Богу као личности која се открива човеку; • упознати ученике са појмовима Светог Предања и Светог Писма; • објаснити ученицима узрок и начин настанка Библије; • пружити ученицима знање да Бог из љубави ствара свет да би му дао вечно постојање; • оспособити ученике за разумевање посебности улоге човека у свету, као споне између Бога и света; • објаснити ученицима повест о првородном греху и његовим последицама; • указати ученицима на начин на који се Бог стара о свету и човеку од Адама до Ноја; • пробудити у ученицима осећај одговорности за свет који их окружује; • упознати ученике са старозаветним личностима и догађајима; • указати ученицима на везу између старозаветних личности и Христа; • указати ученицима на повезаност Пасхе и Христа; • указати ученицима на етичку вредност старозаветних списа; • развијање свести ученика о старању Божјем за свет кроз библијску историју; • пружити ученицима знање о старозаветним мотивима у иконографији; • објаснити ученицима околности у којима је Бог дао Закон преко Мојсија; • пружити ученицима основно знање о томе да се кроз заповести Божје остварује заједница између Бога и људи; • пружити ученицима основ за разумевање да су Десет Божјих заповести водич и припрема за Христове заповести љубави; • упознати ученике са појмом „обећане земље“ и њеним значајем за „изабрани народ Божији“; • објаснити ученицима значај старозаветне Скиније и Храма; • указати ученицима на улогу старозаветних царева и пророка; • указати ученицима на лепоту Давидових псалама; • објаснити ученицима појам Месије; • предочити ученицима специфичности библијског текста и омогућити им да доживе његову сликовитост. 		

ДИДАКТИЧНО – УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науку да катихеза не постоји ради гомилања информација ("знања о вери"), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе - узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.

ИСХОДИ:

- Ученик је у стању да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 5. разреда основне школе.
- Ученик је у стању да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном циклусу школовања.
- Ученик је у стању да именује неке политеистичке религије.
- Ученик је у стању да наведе неке од карактеристика политеистичких религија и културе старог века.
- Ученик је у стању да уочи да се Бог откривао изабраним људима, за разлику од паганских божанстава.
- Ученик је у стању да објасни да је рођење Христово догађај који дели историју на стару и нову еру.
- Ученик је у стању да наведе неке од библијских књига, њихове ауторе и оквирно време настанка.
- Ученик је у стању да разликује Стари и Нови Завет.
- Ученик је подстакнут да се односи према Библији као светој књизи.
- Ученик је у стању да преприча библијску причу о постању и доживи је као дело љубави Божије.
- Ученик је у стању да увиди да је Бог поред видљивог света створио и анђеле.

- Ученик је у стању да преприча библијску приповест о стварању човека и уочи да је човек сличан Богу јер је слободан.
- Ученик је подстакнут на развијање осећаја личне одговорности према природи.
- Ученик је у стању да наведе неке од последица првородног греха по човека и читаву створену природу.
- Ученик је у стању да преприча неку од библијских прича до Аврама.
- Ученик је у стању да повеже причу о Нојевој барци са Црквом.
- Ученик је подстакнут на послушност као израз љубави према Богу.
- Ученик је у стању да наведе неке од најважнијих старозаветних личности и догађаја.
- Ученик је у стању да уочи везу старозаветних праотаца и патријараха са Христом.
- Ученик је у стању да исприча да јеврејски народ прославља Пасху као успомену на излазак из Египта.
- Ученик је у стању да извуче моралну поуку из библијских приповести.
- Ученик је у стању да препозна старозаветне личности и догађаје у православној иконографији.
- Ученик је у стању да преприча библијски опис давања Десет Божијих заповести Мојсију.
- Ученик је у стању да наведе и протумачи на основном нивоу Десет Божјих заповести.
- Ученик је у стању да разуме да је од односа према Заповестима зависила и припадност Божијем народу.
- Ученик је подстакнут да примени вредности Декалога у свом свакодневном животу.
- Ученик је у стању да препозна на слици Ковчег Завета и Скинину и да у једној реченици каже шта је мана.
- Ученик је у стању да именује најважније личности јеврејског народа у Обећаној земљи.
- Ученик је у стању да уочи да је Светиња над светињама посебно место Божијег присуства.
- Ученик зна да је цар Давид испевао Псалме у славу Божију.
- Ученик је у стању да наведе неке од старозаветних пророка.
- Ученик је у стању да уочи да су старозаветни пророци најављивали долазак Месије. Ученик је увидео значај покајања и молитве као „жртве угодне Богу“ на основу одељака поучних и пророчких књига.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик и књижевност;
- Историја;
- Географија;
- Биологија;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Грађанско васпитање

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- *Православни катихизис*, за 5. разред основне школе, Епископ Игњатије Мидић, Завод за уџбенике

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- табла;
- CD плејер;
- рачунар;
- пројектор

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена дигиталних компетенција (веб-алата)

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- усмено испитивање;
- писмено испитивање;
- посматрање понашања ученика

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Увод	-	-	1	1
2	Религија и култура старог света	2	1	-	3
3	Откривење – Свет Библије	2	1	1	4
4	Стварање света и човека	4	3	1	8
5	Старозаветна историја спасења	5	1	1	7
6	Закон Божији	3	1	-	4
7	Месијанска нада	6	1	2	9
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		11	4	3	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		11	4	3	18
УКУПНО:		22	8	6	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ:
ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

РАЗРЕД:
ПЕТИ

ОДЕЉЕЊА:
1, 2, 3

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ учења Грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.

Задаци:

У овом предмету издваја се неколико најзначајнијих задатака и то:

- подстицање и осопособљавање ученика за активно учешће у животу локалне заједнице;
- разумевање функционисања нивоа и органа власти;

- упознавање мера власти;
- упознавање права и одговорности грађана на нивоу заједнице;
- развијање комуникацијских вештина неопходних за сарадничко понашање;
- аргументовање ставова и изражавање сопственог мишљења;
- обучавање ученика за тимски начин рада;
- развијање способности критичког просуђивања и одговорност одлучивања и деловања.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм наставног предмета Грађанско васпитање, у другом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по моделу спирале и оријентисан је на остваривање исхода. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу онога што су стекли учећи овај предмет.

Они представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у четири области:

- Људска права;
- Демократско друштво;
- Процеси у савременом свету;
- Грађански активизам.

Теме по областима се спирално развијају што значи да се постојећи садржаји из разреда у разред проширују и продубљују, а многи исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, унапређују. Типичан пример таквог исхода су они који се односе на комуникацију. Активно слушање и конструктивно реаговање су исходи који се постепено унапређују кроз бројне активности и садржаје. Слично је и са јачањем осетљивости за потребе и права других, препознавање дискриминације и многе друге исходе који се не могу брзо и лако остварити обрадом само једног програмског садржаја. Све четири области су једнако важне, а наставник их, у непосредном раду са ученицима, интегрише јер између њих постоји природна веза. У програму су наведени садржаји које наставник може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада али увек имајући у виду исходе које треба остварити. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање општег циља предмета. Између исхода, како у оквиру једне, тако и више области, постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода.

Посебност грађанског васпитања је у томе што је оно део ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је тесно повезано са другим предметима, ваннаставним активностима и уопште етосом школе.

По врсти, исходи могу бити:

- сазнајни (нпр. објасни улогу појединца и група у заштити дечијих права);
- емоционални (нпр. препозна своје потребе, као и потребе других);
- вољни (нпр. учествује у извођењу акције);
- комбиновани (нпр. препознаје примере грађанског активизма у својој школи и исказује позитиван став према томе јер ставови садрже сазнајну, емоционалну и вољну компоненту).

Сазнајни исходи се најлакше остварују, али тек кад су исходи све три врсте остварени општи циљ предмета је достигнут у потпуности. Зато није довољно познавати принципе конструктивне комуникације већ и комуницирати на такав начин. У овом програму постоје многи исходи који су вољни и манифестују се у понашању ученика али треба имати у виду да је за њихово остварење потребно више времена и више прилика да се научено непосредно практикује. Образовање за демократију није исто што и образовање о демократији. Зато овај програм тежиште не ставља на знања, већ на вештине применљиве у свакодневном животу у демократској заједници, на демократске ставове и вредности о универзалности права, једнакости, слободи и одговорности, социјалној осетљивости и припадности заједници, уз спремност да се активно делује за сопствену добит као и добит других. Остваривање овако постављених исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника рада са ученицима. Наставници су у прилици да бирају: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дебате, дискусије, пројекте, истраживања, промоције, покретање акција, као и да сами осмисле неке друге активности. За ученике петог разреда неке од ових метода рада су новина те их треба постепено навикавати на начин рада где су и они активни креатори наставе.

Садржај Грађанског васпитања има природну везу са другим наставним предметима. То се види у исходима који се односе на препознавање добрих примера и кршење људских права у садржајима који се обрађују у историји или у књижевним делима која се читају у оквиру Српског језика и књижевности, односно матерњег језика. Из тог разлога, међупредметно планирање је велика подршка остварењу циља овог предмета. Посебну пажњу треба обратити на последњу област програма где се претходно стечена знања и вештине интегришу и практикују. Акције треба да буду мале и изводљиве али да имају све неопходне кораке. Ученике треба охрабривати када наиђу на тешкоће и јасно указивати да су и неуспеле акције такође добре, јер њиховом анализом долазимо до увида који су кораци били погрешни. Бројни су примери тема у оквиру којих се могу осмислити акције у школи у корист права детета. На пример, вршњачка подршка је важан сегмент укупне подршке инклузивног образовања, тако да је укљученост младих људи у овај сегмент живота и рада школе веома значајан.

Он се огледа управо у заједничком промишљању наставника и ученика на тему како осмислити план подршке, како га најуспешније реализовати, водећи рачуна о потребама сваког ученика обухваћеног инклузивним образовањем. У предмету Грађанско васпитање продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте као што су постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања, представе и друго. Они се могу користити при интеграцији или рекапитулацији обрађених садржаја, процени напредовања ученика, као и самопроцени наставника колико успешно ради. Продукти се могу употребити и ван групе, на пример на изложби у холу школе, у школским новинама, сајту школе, у раду ученичког парламента, у локалној заједници или локалним медијима.

За реализацију наставе овог предмета и остваривање дефинисаних исхода, врло је важна улога наставника. Он је модел који својим понашањем даје пример и доприноси стварању демократске атмосфере која је погодна за размену и аргументовање идеја и мишљења међу ученицима; он је тај који даје повратне информације и подстиче ученике на разумевање односа у групи. Коструктивна комуникација и демократске процедуре нису само циљ већ и начин да се остваре жељени исходи. Битно је да наставник обезбеди равноправну укљученост сваког ученика (уважавајући различитост како у стилевима учења тако и у типу личности).

Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима интерактивних односа (активне, проблемске и истраживачке наставе), са сталним рефлексјама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста (прошлости и још више садашњости). Посебан захтев за наставнике представља потреба за припремом нових, актуелних материјала који најбоље одговарају садржају и исходима. Они се могу наћи у различитим изворима информација. За реализацију појединих тема могу се користити филмови јер активирају когнитивну и афективну страну личности и подстицајно делују на ученике да искажу мисли, осећања и ставове. Не треба занемарити ни интернет и различите социјалне мреже јер су то облици комуникације који су блиски младима и на којима се могу препознати и анализирати многи проблеми живота у савременом свету, али и разговарати о говору мржње, нетолеранцији, другим облицима кршења права, као и дигиталном насиљу. Наставник треба да обезбеди да се на часу сваки ученик осећа уважено, прихваћено и добродошло у својој различитости, уз обавезу да поштује и уважи друге и другачије погледе и мишљења. Наставник треба да подстиче код ученика способност да разумеју сопствену одговорност у ситуацијама дискриминације и насиља, као и да бирају конструктивне начине реаговања на њих. Због специфичног статуса предмета (изборност у сваком разреду) сасвим је извесно да ће група у петом разреду бити хетерогена по искуству у области грађанског васпитања (најчешће промене изборног програма дешавају се на преласку у други циклус). Зато је важно на почетку школске године пажљиво и уз поштовање процедура донети правила рада (јер група без реда и основних правила не може бити демократска).

Битно је и да сви ученици учествују у доношењу правила како би свима била разумљива њихова функција. А да би се поштовала важно је да се договоре и прихвате начини њихове контроле (ученици одлучују о мерама за њихово непоштовање). Неколико првих часова су прилика да се ученици подсети шта су научили, да размене сопствена знања, ставове, вредности и вештине као и да се уведу у садржаје којима ће се бавити. Посебну пажњу треба обратити на ученике који се по први пут у петом разреду сусрећу са овим предметом. На основу утврђених потреба ученика, наставник ће планирати реализацију наставе за сваку конкретну групу. Таква ситуација неуједначеног предзнања је прилика за вршњачко учење јер током часа Грађанског васпитања ученици уче једни од других и доприносе настави својим искуствима, знањима и способностима. Значај предмета налази се и у чињеници да исходи Грађанског васпитања у великој мери доприносе развоју неколико међупредметних компетенција и да се његови садржаји врло добро уклапају у различите ваннаставне активности. Посебно је значајан допринос развоју међупредметне компетенције комуникација јер се при раду на свим садржајима инсистира на исказивању сопственог мишљења, осећања, ставова и то на начин који не угрожава друге, као међупредметне компетенције решавање проблема, јер је приступ предмету да се у свакој тематској целини ученици оснажују да препознају проблеме али и активно траже решења.

Чињеница да се предмет описно оцењује не умањује потребу да се континуирано прати напредовање ученика у достизању исхода које започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његово даље напредовање. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. Грађанско васпитање пружа изузетну могућност за неговање саморефлексије (промишљање ученика о томе шта зна, уме, може) и подстицање саморегулације процеса учења кроз постављање личних циљева напредовања и планирања како да се остваре.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- разликује жеље од потреба и наведе примере везе између потреба и људских права;
- препозна своје потребе, као и потребе других и да их уважава;
- штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права;
- учествује у доношењу правила рада групе и поштује их;
- аргументује потребу посебне заштите права детета;
- на примеру препозна уграђеност права деце у основним документима која уређују рад школе;
- наводи примере и показатеље остварености и кршења дечјих права;
- наводи чиниоце који утичу на остварење дечјих права;
- поштује права и потребе ученика који су у инклузији у његовом одељењу/школи;
- препозна ситуације кршења својих права и права других;
- идентификује кршење људских права на примеру неког историјског догађаја;

- поштује правила одељењске заједнице и правила на нивоу школе;
- поступа у складу са моралним вредностима грађанског друштва;
- искаже свој став о значају правила у функционисању заједнице;
- понаша се у складу са правилима и дужностима у школи;
- наводи начине демократског одлучивања;
- препозна одговорност одраслих у заштити права деце;
- објасни улогу појединца и група у заштити дечјих права;
- реално процени сопствену одговорност у ситуацији кршења нечијих права и зна коме да се обрати за помоћ;
- препозна и анализира сличности и разлике између ученика у групи;
- прихвата друге ученике и уважава њихову различитост;
- проналази примере моралних поступака у књижевним делима које чита, у медијима и у свакодневном животу;
- наводи примере из свакодневног живота предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама;
- проналази примере нетолеранције и дискриминације у књижевним делима која чита;
- у медијима проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама и критички их анализира;
- препозна и објасни врсте насиља;
- прави разлику између безбедног и небезбедног понашања на друштвеним мрежама;
- заштити од дигиталног насиља;
- анализира сукоб из различитих углова (препознаје потребе учесника сукоба) и налази конструктивна решења прихватљива за све стране у сукобу;
- аргументује предности конструктивног начина решавања сукоба;
- препознаје примере грађанског активизма у својој школи и исказује позитиван став према томе;
- идентификује проблеме у својој школи;
- прикупља податке о проблему користећи различите изворе и технике;
- осмишљава акције, процењује њихову изводљивост и предвиђа могуће ефекте;
- активно учествује у тиму, поштујући правила тимског рада (у групној дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на неугрожавајући начин);
- учествује у доношењу одлука у тиму/групи поштујући договорене процедуре и правила;
- учествује у извођењу акције;
- процењује ефекте спроведене акције и идентификује пропусте и грешке;
- презентује, образлаже и аргументује изабрану акцију и добијене резултате за унапређивање живота у школи.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик и књижевност;
- Историја;
- Биологија;
- Географија;
- Техника и технологија

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:
<ul style="list-style-type: none"> Приручник за наставнике грађанског васпитања у другом циклусу основног образовања и васпитања, ЗУОВ и Мисија ОЕБС у Србији, група аутора, 2020.
НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:
<ul style="list-style-type: none"> CD плејер
ИНОВАЦИЈЕ:
<ul style="list-style-type: none"> сви часови се реализују у радионичарском раду, где сваки појединац учествује износећи своје ставове, мишљења, предлоге и идеје, дискутује, учествује у избору идеја за реализацију; ученици раде тимски, у групним активностима, учествују у дебатама, презентују рад
НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:
<ul style="list-style-type: none"> радионица; есеј; игроказ

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Људска права	-	-	9	9
2	Демократско друштво	-	-	9	9
3	Процеси у савременом свету	-	-	11	11
4	Грађански активизам	-	-	7	7
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	20	20
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	16	16
УКУПНО:		-	-	36	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ наставе страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика, оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу. То значи омогућавање ученицима да стекну базичну језичку писменост (ниво А1) сходно исходима предвиђених за дату тему, њихово напредовање ка реализацији одговарајућих образовних стандарда постигнућа, развијање мотивисаности за учење и заинтересованости за предметне садржаје, као и овладавање комуникативним вештинама, уз усвајање граматичких категорија, и развијање способности и методе учења страног језика.</p>		

Задаци наставе француског језика у основном образовању и васпитању јесу:

- развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова;
- стицање позитивног односа према сопственом језику и културном наслеђу, као и према француском језику и култури, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији;
- стицање свести и сазнања о функционисању француског и матерњег језика;
- усвајање норми вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима француског језика;
- усвајање језичког и граматичког садржаја, типичних и неопходних за свакодневни говор и комуникацију, и континуирано увежбавање језичких вештина кроз дате ситуације које су прилагођене почетном страном језику (слушање, читање, писање, говор);
- унапређивање знања из француског језика, која ће му омогућити да се у усменој и писменој комуникацији споразумева са људима са француског говорног подручја;
- подстицање на даље учење француског језика, било самостално или на вишем нивоу образовања (могућност стицања доживотног сертификата полагањем испита ДЕЛФ у сарадњи са Француским институтом)

У процесу учења страних језика ученик богати себе и, упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Планирање наставе и учења

Наставни програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, садржаја и препоручених језичких активности у комуникативним ситуацијама наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, усмеравају наставника да операционализује исходе на нивоу једне или више наставних јединица. Наставник за сваку област има дефинисане исходе и од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и припреме часа, дефинише исходе имајући у виду ниво постигнућа ученика. То значи да исходе треба класификовати од оних које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.

У настави ће се користити уџбеник « Le monde de Léa et Lucas 1 », уџбеник и радна свеска са ЦД, француски језик за 5. разред основне школе, прва година учења (аутори Милена Милановић и Данијела Милошевић, издавачка кућа Завод за уџбенике, 2018).

При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима.

С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упути ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

Остваривање наставе и учења

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену.

Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији;
- рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;

- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута:

- слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску);
- рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације);
- мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.);
- вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију);
- игре примерене узрасту;
- класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације);
- решавање "текућих проблема" у разреду, тј. договори и мини-пројекти;
- „превођење" исказа у гест и геста у исказ;
- повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова;
- заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице);
- препознавање везе између група слова и гласова;
- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;
- извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

- повезивање гласова и групе слова;
- замењивање речи цртежом или сликом;
- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење "уљеза", осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);
- писање честитки и разгледница;
- писање краћих текстова.

Увођење дечије књижевности и транспоноване у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. Предвиђена је израда једног писменог задатка у току школске године.

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају.

Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем. Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука);
- референцијалну (о темама о којима је реч);
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде;
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст;
- од особина онога ко говори;
- од намера с којима говори;
- од контекста и околности - повољних и неповољних - у којима се слушање и разумевање остварују;
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредреди на друге појединости);
- дужина усменог текста;
- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију;
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично. Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста. Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.).

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др;
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције.

Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација;
- спонтану конверзацију;
- неформалну или формалну дискусију;
- дебату;
- интервју или преговарање;
- заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења. Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику. Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика. Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста. Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

Праћење и вредновање наставе и учења

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес. Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака.

Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик - наставник, као и ученик - ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га на преузимање одговорности за властито планирање и унапређивање процеса учења.

ИСХОДИ:

Задаци на нивоу језичких вештина

С обзиром на то да се исходи остварују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем. Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Разумевање говора

Ученик разуме једноставну усмену поруку исказану на француском језику, и то на нивоу глобалног разумевања (основно обавештење из поруке), на нивоу селективног разумевања (проналажење тражене информације). Разумевање треба да се односи на различите врсте усмених порука (кратак монолог, питања, налози које даје наставник, краћи разговор, кратка информација).

Разумевање писаног текста

Ученик чита са разумевањем краће писане и илустроване текстове у вези са познатим темама, садржајима и комуникативним функцијама.

Усмено изражавање

У оквиру програмом предвиђене језичке грађе, ученик је у стању да искаже једноставну усмену поруку (да се представи, да се поздрави, користи устаљена правила учтивости, опише себе и другог, и остало што је вазано за свакодневни живот и окружење) самостално или уз помоћ наставника.

Писмено изражавање

У оквиру програмом предвиђене језичке грађе, ученик спелује речи и пише кратке поруке.

Интеракција

Ученик остварује комуникацију и размењује са саговорницима кратке информације у вези са познатим темама, садржајима и комуникативним функцијама.

Знања о језику

Ученик препознаје основне принципе граматичке и социолингвистичке компетенције.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- сви предмети где се може увежбавати говор и употреба француског језика

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Le monde de Léa et Lucas 1: Француски језик за 5. разред основне школе : прва година учења / Данијела Милошевић, Милена Милановић - Београд : Завод за уџбенике, 2015. (и радна свеска);
- граматика француског језика: са решењима / Марија Нешић, Анка Топаловић-Радман - Београд: Дата Статус, 2012.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- пројектор или лаптоп и екран;
- флеш картице;
- панони

ИНОВАЦИЈЕ:

- корелација страног језика и спорта;
- употреба кратких филмова

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- редовном применом комбинованог комуникативног приступа (усмена комуникација, обрада текста);
- писменим проверама;
- коришћењем разноврсних модела наставе који подстичу мишљење и стицање функционалног знања.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
	Introduction, Unité 0 : Bienvenue	-	-	1	1
1.	Unité 1: Salut!	4	4	-	8
2.	Unité 2: On joue ensemble	4	4	1	9
3.	Unité 3: Une famille sympa	4	4	3	11
4.	Unité 4: Brrr! Il fait froid!	4	4	-	8
5.	Unité 5: Quelle heure est-il?	3	4	1	8
6.	Unité 6: J'ai faim	3	5	3	11
7.	Unité 7: Quelle jolie couleur!	4	4	-	8
8.	Unité 8: Vivement les vacances!	4	4	-	8
	Укупно часова:	30	33	9	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		14	14	5	33
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		16	19	4	39
УКУПНО		30	33	9	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: РУСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • упознавање са руском културом и језиком; • упознавање са основним поздравима (фразама приликом поздрављања); • упознавање са руском азбуком и овладавање писаним словима руске азбуке; • упознавање и овладавање основним фонетским правилима (акцент, самогласници, тврди и умекшани сугласници, њ/и); • увежбавање писања бројева до 10, и изговор бројева до 100; • коришћење основних фраза при упознавању у говору и писању (поздрави приликом сусрета и растанку, како се зовеш, колико имаш година); • постављање питања и исказивање припадности, својине, у писаном и усменом облику; • коришћење именица м.р.јд. и ж.р.јд. и личних заменица у генитиву и дативу, у говору и писању (посебно у горепоменутом фразама); • коришћење прошлог и садашњег времена у писаном и усменом облику; • представљање своје породице усмено и писано; • познавање разлика и сличности међу руском и српском културом и на српском језику исказивање тих разлика; • коришћење лексике везане за годишња доба, у писаном и усменом облику исказивање радње која се догодила током одређеног годишњег доба; • упознавање са појмом глагола кретања (основне разлике, сличности са нашим глаголом ићи); • честитање основних празника усмено и писмено; • упознавање са облицима инструментала јд; • коришћење фраза везане за спорт (играти в/ на, заниматься чем) усмено и писмено; • упознавање са називима боја; • упознавање и препознавање лексике на тему «Одећа»; • развијање и увежбавање вештина разумевања одслушаног и прочитаног текста; • развијање и увежбавање вештина писања и говора на одређену обрађену тему; • развијање и увежбавање медијације. 		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:</p> <p>Планирање наставе и учења</p> <p>Наставни програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретне одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, садржаја и препоручених језичких активности у комуникативним ситуацијама наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, усмеравају наставника да операционализује исходе на нивоу једне или више наставних јединица.</p>		

Наставник за сваку област има дефинисане исходе и од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и припреме часа, дефинише исходе имајући у виду ниво постигнућа ученика. То значи да исходе треба класификовати од оних које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.

У настави ће се користити уџбеник „Наш класс 1“ Завод за уџбенике, руски језик за пети разред основне школе, уџбенички комплет (радна свеска, аудио CD).

При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

Остваривање наставе и учења

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену.

Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији;
- рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута:

- слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.);
- рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.);
- мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.);
- вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.);
- гре примерене узрасту;к
- ласирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације);
- решавање "текућих проблема" у разреду, тј. договори и мини-пројекти;
- „превођење" исказа у гест и геста у исказ;
- повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова;
- заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице);
- препознавање везе између група слова и гласова;
- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;
- извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

- повезивање гласова и групе слова;
- замењивање речи цртежом или сликом;
- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење "уљеза", осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљак);
- писање честитки и разгледница;
- писање краћих текстова.

Увођење дечије књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем. Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука);
- референцијалну (о темама о којима је реч);
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде;
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст;
- од особина онога ко говори;
- од намера с којима говори;
- од контекста и околности - повољних и неповољних - у којима се слушање и разумевање остварују;
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредреди на друге појединости);
- дужина усменог текста;
- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;

- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију;
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично. Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста. Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.).

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др;
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције.

Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација;
- спонтану конверзацију;
- неформалну или формалну дискусију;
- дебату;
- интервју или преговарање;
- заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика. Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста. Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

Праћење и вредновање наставе и учења

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада.

Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми.

Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик - наставник, као и ученик - ученик.

ИСХОДИ:

- Ученик је у стању да препозна руску азбуку, слова, да каже основне информације о њој.
- Ученик је у стању да чита и сам користи руску азбуку, посебно писана слова.
- Ученик је у стању да се поздрави приликом сусрета и расанка, и усмено и писмено.
- Ученик је у стању да приликом упознавања пита саговорника како се зове, колико има година, усмено и писмено.
- Ученик је у стању да наведе самогласнике у руском, да разликује тврде и меке.
- Ученик је у стању да разликује тврде и умекшане сугласнике и да се углавном успешно придржава правила умекшавања приликом читања.
- Ученик је у стању да препозна акценат, да поштује правило (о под акцентом), и да сам наглашава краће речи са којима се сусретне, као и већ обрађене речи.
- Ученик је у стању да правилно напише бројеве до 10, и изговори бројеве до 100.
- Ученик је у стању да пита чије је нешто, усмено и писмено, као и да одговори на то питање користећи заменице.
- Ученик је у стању да препозна генитив и датив у реченици, и да именице м.р. ж.р. и заменице (ја, ти, он, она) користи у тим падежима усмено и писмено.
- Ученик је у стању да пита колико неко има година и да да исправан одговор на постављено питање, примењујући правила, усмено и писмено,
- Ученик је у стању да користи прошло и садашње време усмено и писано.
- Ученик је у стању да представи чланове своје породице усмено и писано.
- Ученик је у стању да препозна, и наведе разлике и сличности међу руском и српском културом, као и да говори о њима на матерњем језику.
- Ученик је у стању да у писаном и усменом облику исказује радњу која се догодила током одређеног годишњег доба.
- Ученик је у стању да препозна који глагол кретања означава кретање пешака, а који превозним средством.
- Ученик је у стању да честита основне празнике усмено и писмено.
- Ученик је у стању да каже којим се спортом бави, шта игра усмено и писмено.
- Ученик је у стању да препозна називе боја и да их исказе.
- Ученик је у стању да препозна лекиску везану за тему одећа.
- Ученик је у стању да разуме одслушани и прочитани текст са већ обрађиваном лексиком.
- Ученик је у стању да пише и говори на одређену обрађену тему.
- Ученик је у стању да буде посредник користећи усвојену лексику и фразе.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Географија;
- Физичко и здравствено васпитање;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Информатика и рачунарство

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА: <ul style="list-style-type: none"> • «Наш класс 1» - Лука Меденица, Бранислав Николић, Мира Симеуновић, Завод за уџбенике, Београд уџбеник и радна свеска
НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: <ul style="list-style-type: none"> • табла; • CD плејер; • рачунар; • пројектор
ИНОВАЦИЈЕ: <ul style="list-style-type: none"> • примена дигиталних компетенција (веб-алата)
НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА: <ul style="list-style-type: none"> • на часовима усмено или писмено пре или после обрађене/ увежбане лекције; • тестовима; • контролним задацима; • писменим задацима.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	«Семь шагов»	5	-	2	7
	Контролни задатак	-	1	2	3
2.	«В путь, друзья»	3,5	-	7,5	11
	Писмени задатак	-	1	2	3
3.	«Мой папа хороший»	4	-	5	9
	Контролни задатак	-	1	2	3
4.	«Лучшее время года»	4,5	3	6,5	14
	Писмени задатак	-	1	2	3
5.	«Трус не играет в хоккей»	3,5	2	4,5	10
6.	«Коля и Маша»	4	0,5	4,5	9
	Укупно часова	24,5	9,5	38	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		12,5	2	18,5	33
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		12	7,5	19,5	39
УКУПНО		24,5	9,5	38	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЧАС ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: <ul style="list-style-type: none"> • понашање ученика и развој хуманизације међу људима; • елиминисање утицаја који штетно делују на здравље; • подстицање ваннаставних активности; • подстицање социјалног сазнања; • упознавање са дечјим правима и обавезама; • развијање креативности; • олакшавање адаптације у школи; • развијање односа другарства и сарадње са вршњацима и одраслима; • реализација садржаја и остваривање задатака подручја здравственог васпитања; • превенција малолетничке деликвенције; • превенција болести зависности; • развијање радних навика; • развијање свести о себи и другима. 		
ИСХОДИ: Ученик ће бити у стању да: <ul style="list-style-type: none"> • учествује у хуманитарним акцијама; • разликује штетне и здраве навике у животу људи; • препознаје значај очувања животне околине и понаша се у складу са наученим; • учествује у ваннаставним активностима и развија своје способности; • зна правила лепог понашања у школи и примењује их у односу са вршњацима и одраслима; • унапређује своја знања и развија радне навике; • поставља себи циљеве у стицању знања и умења. 		
МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ: <ul style="list-style-type: none"> • Српски језик; • Ликовна култура; • Музичка култура; • Физичко и здравствено васпитање; • Грађанско васпитање 		
УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА: <ul style="list-style-type: none"> • часописи за децу и пригодни текстови; • енциклопедије; • садржаји преузети са гугл претраживача, википедије 		
НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: <ul style="list-style-type: none"> • пано; • плакат; • пригодни текстови 		
ИНОВАЦИЈЕ: <ul style="list-style-type: none"> • укључивање ученика у израду практичних радова везаних за тему часа; • коришћење ИКТ технологије; 		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- примена наученог са семинара.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- активност ученика у раду;
- примена научених правила у школском животу

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Подстицање договора и сарадње	-	-	6	6
2.	Дечја права и подстицање на активну партиципацију у животу школе	-	-	7	7
3.	Прославе	-	-	2	2
4.	Наша околина	-	-	3	3
5.	Лепо понашање	-	-	4	4
6.	Свест о себи и другима	-	-	9	9
7.	Стварање и развијање радних навика	-	-	5	5
	Укупно часова	-	-	36	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	18	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	18	18
УКУПНО		-	-	36	36

3. 1. 13. НАСТАВНИ ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ ЗА ПЕТИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЖИВОТНЕ ВЕШТИНЕ	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ учења слободне наставне активности Животне вештине је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове који ће му омогућити да боље разуме различите животне ситуације и изазове, повећа капацитет да на одговоран начин брине о себи, другима и околини и понаша се у складу са културом безбедности.</p>		

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм слободне наставне активности Животне вештине, као и друге СНА, доприноси остваривању општих исхода образовања и васпитања и развоју кључних и међупредметних компетенција са фокусом на припрему ученика за изазове свакодневног живота. Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Животне вештине.

Планирање наставе и учења

Програм садржи две тематске целине. Прва се односи на вештине које Светска здравствена организација идентификује као неопходне за успешан и здрав живот и које имају велику примену у различитим животним ситуацијама од области школовања, света рада до живота у заједници и успостављања односа са другим људима. Друга тема се односи на вештине које долазе до изражаја у ванредним животним ситуацијама као што су поплаве, пожари, екстремни климатски услови или саобраћајне незгоде. Фокус ове теме је изградња културе безбедности.

Свака тема се обрађује у току једног полугодишта с тим што наставник има слободу да унутар њих планира на који начин и са колико часова ће поједине кључне појмове садржаја обрађивати. Дубину и ширину обраде неког садржаја превасходно одређују исходи дати у програму, као и узраст ученика. Имајући у виду фонд часова, да би се достигли очекивани исходи, предност добијају материјали и активности који омогућавају да се истовремено ради на више кључних појмова. То је могуће не само за садржаје унутар једне теме већ се могу правити везе и између тема, нпр. када се у обради садржаја који се односи на пожар од ученика тражи да користе вештине критичког мишљења, решавања проблема, доношења одлука, комуникације, сарадње, превазилажење стреса, што је садржај прве теме.

Овако конципиран програм одговор је на процену да данашњим ученицима и поред бројних предмета које изучавају у основној школи недостају још нека знања и посебно неке вештине за успешан свакодневни живот препун изазова и опасности. Наравно, припрема за живот великим делом припада породичном васпитању, али то не ослобађа школу одговорности да јача ученике у том смислу.

Да би се планирани исходи остварили, важан је не само садржај, већ и начин на који се он обрађује. Зато рад са ученицима треба да буде разноврстан, подстицајан и да се ослања на школско и ваншколско искуство ученика. Могућности су велике од модификованих мини предавања које могу држати и наставници и ученици, преко различитих презентација, демонстрација, симулација, до играња улога, студије случаја, трибина, посете одговарајућим установама и гостовање стручњака.

Садржаји из програма могу се довести у везу са оним што су ученици учили или уче у другим предметима и изборним програмима. Та веза најизраженија је са програмима Географије у петом разреду, где постоје садржаји који се односе на земљотресе, поплаве и климатске услове; Физичког и здравственог васпитања у којем се налазе садржаји о значају развоја физичких способности за сналажење у ванредним ситуацијама (земљотрес, пожари, поплаве), пружању прве помоћи и планирању дневних активности; Биологије у шестом разреду где постоји садржај који се односи на прву помоћ и понашање у складу са климатским параметрима; Технике и технологије где је безбедност саобраћаја једна од тема. Осим тога, постоје књижевна дела која су предвиђена програмом Српског језика, а могу помоћи у разумевању понашања човека у различитим животним ситуацијама (нпр. последице погрешних одлука, проблеми у комуникацији, понашање човека у стресу).

Овај програм се одлично надовезује на програм Грађанског васпитања у првом циклусу јер се у трећем разреду обрађује тематска целина Снага узајамне помоћи чији су кључни појмови солидарност, волонтирање, Црвени крст.

Остваривање наставе и учења

Вештине значајне за учење, рад и друштвени живот

У оквиру ове теме садржаји су подељени у три целине. Прва се односи на групу вештина које би се могле назвати когнитивне, другу групу чине организационе, а трећу социјално-емоционалне. Ова подела је програмски неопходна, иако у свакодневном животу све те вештине су међусобно повезане и здружено одређују наше понашање и ефекте које изазивају. Зато већ у процесу увођења у тему треба изабрати примере на којима ће ученици сагледати сложеност различитих животних ситуација и неопходност коришћења различитих вештина да би се постигао жељени циљ као што су сагледавање ствари из различите перспективе, процена последица одлука, разликовање битног од мање битног, или хитног од мање хитног, планирање... У пракси су се показале као врло ефикасне вежбе где се користи техника студије случаја и то баш оних негативних где је особа донела погрешне одлуке, није критички промишљала нити планирала, није имала увид у сопствене приоритете, није препознала сопствене и туђе емоције... Да би дошли до правилног увида ученике треба „водити” кроз пример помоћу низа питања, што је уједно и почетак рада на критичком мишљењу.

Критичко мишљење је окосница прве групе вештина у оквиру ове теме. То је неопходна вештина јер живимо у цивилизацији коју карактерише хиперпродукција информација што често делује ометајуће на процес мишљења, решавања проблема, доношење одлука. Зато је важно да ученици разликују чињенице од претпоставки и неистина, односно да се питају да ли је нешто тачно или не, ко доноси те информације и како их аргуентује, да ли постоје и другачије перспективе и да буду осетљиви на нелогичности, недостатак доказа и манипулацију. Када хоћемо да развијемо критичко мишљење код ученика, ми заправо желимо да они размишљају својом главом и да долазе самостално до закључака на основу проверених података, да посматрају ствари из различитих перспектива уважавајући контекст, да имају увид у однос део-целина, да доводе у везу узрок и последицу и да имају увид у ток сопственог мишљења. У току рада на овом садржају ученицима треба да буде јасна разлика између критичког мишљења и критицизма.

Најмоћнији начин за развој критичког мишљења код ученика јесте постављати им питања, неговати атмосферу у којој се одговори могу слободно дати, без квалификације и захтевати од њих да нешто бране или нападају (техника за и против). Ево неких питања које наставник може поставити ученицима: Зашто то мислиш? Ако би се ... догодило, како би...то било? Можеш ли то да објасниш? Дај ми пример за то. Како то можемо да докажемо? Како си дошао/ла до тог закључка? Ко то тврди и на основу чега? Како то изгледа посматрано из другог угла? Само ових неколико питања довољно је за анализу информација које су доступне у медијима и на друштвеним мрежама што ће показати ученицима колико има нетачности, произвољности и манипулације подацима којима смо изложени.

Вештина критичког мишљења је директно повезана са вештином решавања проблема. Ученици на узрасту од 11 до 13 година често бивају заведени појавним аспектом неке ситуације и не успевају да препознају шта је главни проблем, шта је ту битно, хитно па самим тим умањују могућност да га на прави начин реше. Зато треба користити вежбе за препознавање проблема. Наставник треба да изабере ситуацију у којој је проблем близак ученицима, нпр. туча ученика у дворишту школе.

То је погодан пример јер се може посматрати из различитих перспектива (ученика, дежурног наставника, одељенског старешине, родитеља), што има више могућности за решавање и што је најважније има више нивоа проблема (однос према дежурном наставнику, међусобни однос ученика, поштовање правила понашања...). Више о критичком мишљењу и решавању проблема може се наћи на сајту <https://www.britishcouncil.rs/programmes/education/>.

Доношење одлука је, такође, вештина потребна свакодневно, у различитим животним ситуацијама, али је посебно важна у оним где доношење одлука има велике и дугорочне последице, као што су нпр. одабир средње школе. И ова вештина директно је повезана са критичким мишљењем и решавањем проблема. Са ученицима треба организовати активности које ће им помоћи да разумеју тај процес, на који начин се одлуке доносе, кроз које фазе се пролази, које су препреке доношењу одлука и како не треба доносити одлуке. Више о томе може се наћи на сајту <https://poslovi.infostud.com/saveti/Donosenje-odluka-Kako-izabрати-najbolju-mogucnost/223>.

Организационе вештине се природно надовезују на претходне кључне појмове садржаја и имају врло широку примену у свему што ученик тренутно ради као и шта ће радити у будућности. Добро развијену ову вештину препознајемо по томе што особа: систематично прикупља, класификује и чува потребне информације; одређује приоритете у раду; ефикасно управља временом; поштује рокове; планира (краткорочно и дугорочно) свој рад; поштује процедуре; има иницијативу у решавању проблема; уредно води евиденцију о свом раду.

Постоје велике могућности да се са ученицима ради на развијању организационих вештина. За те потребе могу се користити духовите мини лекције из књиге Јасминке Петровић и Ане Пешикан „Све о (не)учењу: Како постати и остати глуп (у 39 лекција)”. Ту се могу наћи примери о томе како планирати учење на часу и код куће, у које време и на ком месту, како комбиновати различите садржаје, повезивати градиво, лакше запамтити, водити рачуна о потребном материјалу и условима за рад, уклонити могуће ометаче, како распоредити учење, од чега почети...

Како ученици не би дошли до погрешног закључка да су организационе вештине важне само за учење, треба вежбати и на примерима из других сегмената њиховог живота. У наставку је дат пример једне такве вежбе.

Наставник чита текст „Ученици 8. разреда једне основне школе желели су да последњи наставни дан обележе журком у дворишту школе. Група осмака је средином маја анкетирала ученике 8. разреда и након што су утврдили број заинтересованих и на који начин желе да обележе тај дан (уз музику коју би пуштао ди-цеј), саопштили су своју идеју одељенским старешинама. Када су са старешинама утврдили правила понашања на том догађају (која су се односила на одржавање реда и удаљавање оних који тај ред ремете, као и на забрану употребе алкохола и пиротехнике), представници осмака су, са својим одељенским старешинама, заказали разговор са директором школе ради добијања дозволе за организацију једног таквог догађаја. Директор је, након што су му представили своју иницијативу, дозволио да се догађај организује у време када нема наставе и у присуству одељенских старешина. Од ученика је очекивао да му до следеће недеље саопште термин када ће журка почети и завршити се, који број ученика ће бити присутан, ко ће бити задужен за музику, а ко за одржавање реда. Пошто су испоштовали све услове, журка у дворишту школе одржана је у предвиђеном термину у лепом расположењу и без икаквих проблема”. Након читања текста наставник поставља ученицима питања како би дошли до увида који су кључни елементи организације оваквог великог догађаја. Могућа питања су: Када су ученици почели са организацијом журке?

Које су информације ученици прикупили пре него што су добили дозволу за организацију журке? О којим приоритетима су морали да воде рачуна да би организовали журку? Која су задужења морали да планирају и којих правила понашања и процедура да се придржавају? Да ли је осмацима било свеједно када ће се журка одржати? Да ли су испоштовали рокове које им је дао директор и која су сами одредили? Шта су биле њихове могућности, а шта ограничења? Кома су се све ученици обратили да би журка била одобрена и одржана?

Након разговора ученици се деле у групе где ће свака од њих добити неки посао који треба да обави. Задатак група је да направе план рада у којем ће навести које информације је потребно прикупити, коме ће се обратити, којих приоритета ће се држати, како процењују сопствене могућности и ограничења, каква ће им бити динамика рада и рокови, који ресурси су им потребни (материјални и људски) и како ће до њих доћи, какву ће поделу рада направити, како ће водити евиденцију. Као помоћ у раду наставник може да направи неку врсту формулара са кључним елементима организације посла и управљања временом који ће бити „водич” ученицима у овој вежби.

Ради повезивања организационих са вештинама критичког мишљења, доношења одлука и решавања проблема, добродошле су и вежбе за препознавање приоритета (шта ја заиста желим, које су моје потребе у вези са тим, шта осећам...), и за сагледавање сопствених јаких и слабих страна у конкретној ситуацији (SWOT анализа). За узраст ученика петог и шестог разреда прикладно је такву вежбу радити на задату тему као што су како до бољих оцена или како постићи боље резултате у спорту, музичкој школи и сл. Више о томе може се наћи на <https://poslovi.infostud.com/saveti/Kako-da-prepoznate-prioritete-i-planirate-u-skladu-sa-njima/361>.

Трећи кључни појам садржаја у првој теми односи се на социо-емоционалне вештине, које заједно са когнитивним и организационим вештинама значајно доприносе да особа буде успешна и задовољна. Школа и породица су место интензивне социјалне и емоционалне интеракције и самим тим велики „простор” за настанак конфликта и изложености притисцима. Зато Светска здравствена организација велику пажњу поклања развоју социјалних вештина, пре свега комуникацији, решавању конфликта, затим управљању емоцијама и превазилажењу стреса.

Рад на овим вештинама захтева већи опрез него што је то случај код когнитивних и организационих, те треба избегавати вежбе где би се ученици могли осетити неугодно или угрожено. За те потребе погодне су драмске радионице јер се реализују у као да ситуацијама. Са ученицима треба радити на препознавању сопствених и туђи осећања и вези која постоји са решавањем проблема и доношењем одлука. Ради сагледавања ситуације из другог угла и разумевања туђих осећања може се користити радионица из књиге „Учионице добре воље” по имену „Кад станем у туђе ципеле”.

Рад на вештини комуницирања пружа велике могућности и ученици обично у њима радо учествују. Као подстицај за разговор може се користити неки од бројних клипова. За узраст ученика у 5. и 6. разреду посебно је погодан анимирани филм „Мост” доступан на линку <https://www.youtube.com/watch?v=P1900TBJ7q8&index=13&list=PLcp-zjbR-kZ7a5WU63KCheDY8234SUPgr&t=0s>. Очекивани исход рада је да ученици разликују конструктивну комуникацију од оне која то није и да повезују настанак и разрешење конфликта са начином на који се комуницира. Код конфликта може се радити на тзв. неутралним али и личним уколико постоје ученици који су спремни да то поделе са групом. Све активности треба да воде унапређивању вештине ученика да активно слушају и да бирају речи које користе у комуникацији.

За те потребе погодна је радионица „Како нас други слушају” или „Може ли се сукоб решити” из „Учioniце добре воље” као и спот МУП-а РС „Бирај речи хејт спречи” који је доступан на следећем линку <https://www.youtube.com/watch?v=eHW23wa7Sgc>

У оквиру овог кључног појма ученици треба да се упознају, на основном нивоу, шта је асертивност и како се одупрети притиску, посебно вршњака. Није потребно да ученици користе реч асертивност али је потребно да имају вештину да се боре за своја права и интересе на начин који друге не угрожава. У циљу освешћивања механизма путем којих окружење, нарочито вршњачка група, утичу на појединце и њихово понашање може се реализовати и радионица, такође из „Учioniце добре воље”, под називом „Наговорили су ме...”.

По свом садржају поред наведених књига погодне су и следеће: Мој планер личног развоја – ПланУМ, А. Шаровић Атанасовски; Од сутра не одуговлачим! (Али стварно!), П. Еспеланд, Е. Вердик; Твој дан без стреса, Х. Бекер; Конфликти и шта са њима, Д. Плут, Јб. Маринковић.

Вештине значајне за изградњу културе безбедности

За увођење ученика у тему треба користити материјале који на реалистичан начин приказују колико су неке ситуације опасне. Треба комбиновати материјале који говоре о локалним, регионалним и глобалним догађајима. Наставник их може наћи на платформи Црвеног крста Србије www.sigurnijeskoleivrtici.rs <http://p531995.mittwaldserver.info> и на сајту Сектора за ванредне ситуације Министарства унутрашњих послова <http://prezentacije.mup.gov.rs/svs/>. Након тога ученицима треба обезбедити да искажу своје мисли и осећања у вези са оним што су видели. Уколико међу ученицима има оних који су нешто од тога и лично доживели (нпр. поплава, пожар), а желе то да поделе са групом, треба их укључити у активност водећи рачуна да то не буде за њих непријатно.

У оквиру ове тематске целине садржаји су дати у седам кључних појмова. Почиње се са појмом култура безбедности и ко о томе треба да брине у складу са изјавом коју је дао Нелсон Мендела. Он је рекао да се сигурност и безбедност не дешавају сами од себе, већ су резултат колективног одговора и друштвеног улагања. Катастрофе, односно елементарне непогоде и техничко-технолошке несреће, не можемо увек да предвидимо и могу нас задесити било када, било где. Несреће не погађају на исти начин све средине, али оно што је заједничко за све несреће јесте да старији и деца представљају посебно осетљиве групе. Истраживања у свету су показала да научени правилни поступци којих треба да се придржавамо у ситуацијама избијања неке елементарне непогоде представљају разлику између живота и смрти. Зато је јако битно да у најранијем добу почнемо да стичемо знања и вештине за правилно превентивно и реактивно понашање пре, током и након различитих елементарних непогода и других опасности, које нам остају за цео живот. Активности треба да буду усмерене на усвајање знања и развој вештина о безбедносним поступањима, као и да емотивно јачају ученике да буду присебни у таквим ситуацијама и спремни да примене стечена знања и вештине.

Поред стицања знања и развоја вештина код ученика који похађају ову слободну наставну активност могуће је као резултат рада на часовима припремити неке материјале који ће допринети подизању културе безбедности школе, као што су нпр. прављење информативног кутка за смањење ризика од катастрофа где би били постери или презентације о правилима понашања током различитих елементарних непогода, списак телефона хитних служби и сл.

За рад на првом кључном појму садржаја ове теме може се користити филм „Наш свет, наши изазови” <https://www.youtube.com/watch?v=zhYMCs6TqQE> који приказује изазове са којима се данашњи свет суочава (климатске промене, елементарне непогоде). Циљ је да ученици разумеју зашто је битно да сваки грађанин поседује вештине за деловање пре, током и након што се несрећа догоди и да науче које институције и организације служе грађанима у заштити безбедности (Ватрогасци спасиоци, Полиција, Војска, Црвени крст, Цивилна заштита и друга удружења и организације од интереса за заштиту и спасавање). У циљу препознавања снага система за смањење ризика од катастрофа у Републици Србији, како је званичан израз за њих, наставник може упутити ученике да на свом локалу истраже (рад у паровима или малој групи) где се налазе те службе, које послове обављају, односно за шта су надлежне, колико људи запошљавају, какву опрему користе и сл. Осим тога, може се организовати гостовање особе која брине о безбедности грађана или реализовати радионица „Нацртај/направи свој грб” која се налази у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће који је припремљен од стране Црвеног крста Србије. Када ученици буду овладали основним знањима о култури безбедности и снагама система за смањење ризика од катастрофа може се спровести још једна активност. Ученици могу направити неколико питања из те области помоћу којих би утврдили колико њихови родитељи о томе знају.

Други кључни појам садржаја односи се на заштиту животне средине и климатске промене. Многе катастрофе (пожари, поплаве, зрачење, екстремни метеоролошки услови...), директно произилазе из лошег односа човека према животној средини. У раду са ученицима може се користити анимирани филм MAN доступан на линку <https://www.youtube.com/watch?v=WfGMYdalCIU>, или неки други филм о климатским променама и њеним последицама на човечанство. После гледања таквих филмова обавезно је са ученицима разговарати како они виде проблем и, што је још важније, како виде решење. У току разговора упознати ученике са прогнозама научника у вези са климатским променама, пружити им конкретне податке и њихов извор. Позвати се на оно што ученици већ знају о овом проблему, што су учили у другим предметима, што су сазнали из медија.

У циљу подстицања ученика на акцију за смањење климатских промена и заштиту животне средине наставник може реализовати радионицу „Заштити свет” која је намењена и за старије основце, а припремљена је од стране Црвеног крста Србије и налази се у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће. Такође, може се успоставити сарадња са локалним предузећем које је одговорно за одвожење отпада, постављање или прављење канти за рециклажу или разврставање отпада. Ученици треба да се упознају како раде таква предузећа, које проблеме имају и у ком правцу очекују да ће се питање отпада, кога је све више, решити. Ради јачања личне одговорности могу се направити чек листе ствари којих ученици треба да се придржавају како би дали допринос смањењу последица климатских промена. Чек листе требало би проверавати периодично како би се утврдило у којој мери се ученици придржавају правила.

Трећи кључни појам садржаја односи се на општу безбедност, која обухвата правилно поступање у свакодневним активностима, при учествовању у саобраћају, при позивању хитних служби, кад се уоче основни знаци опасности који обавештавају или упозоравају на одређену опасност (хемијска опасност, биолошка опасност, опасност од пожара, запаљива материја, експлозивни остаци рата – ЕОР). У оквиру овог садржаја ученици треба да овладају комуникацијом са хитним службама јер није довољно само знати кога треба позвати, већ тој служби треба дати што више релевантних информација како би могле ефикасно да делују. Табела испод погодна је за рад са ученицима посебно при коришћењу технике играње улога.

Пре позива хитне службе требало би да:

- процениш место незгоде;
- осигураш сопствену безбедност и безбедност осталих присутних;
- процениш стање унесрећених и утврдиш да ли је некоме живот озбиљно угрожен;
- провериш да ли је особа свесна, да ли дише, да ли јако крвари, да ли сме да се помера;
- пружиш мере неодложне помоћи;
- ослободиш дисајне путеве, примениш мере оживљавања, зауставиш крварење.

Када позовеш хитну службу треба да се представиш и кажеш:

- шта се догодило;
- када се догодило;
- каква врста несреће се десила;
- колико је људи повређено, њихове повреде и предузете мере;
- колико је људи угрожено;
- где се несрећа десила;
- да ли опасност и даље постоји;
- оставиш контакт телефон;
- сачекаш оператера да ти каже како даље да поступаш.

Следећи кључни појам садржаја односи се на план комуникације и евакуације. План евакуације чланова домаћинства или заједнице помоћи ће сваком члану домаћинства/заједнице да се евакуише из свог дома у ситуацијама које то захтевају на најсигурнији начин и што је брже могуће. Планом евакуације су унапред дефинисани путеви кретања и коначно зборно место, односно место које је безбедно за прикупљање свих евакуисаних. План комуникације у случају несреће служи за олакшавање комуникације и одржавање контакта са члановима домаћинства, као и прослеђивање битних информација. Дobar план комуникације помоћи ће нам да смањимо панику, ризик и потенцијалне последице несреће. У раду на овом садржају могу послужити примери где је паника људи довела до смртних исхода. Да би ученици схватили како се такве ситуације предупредују, заједно са наставником могу да припреме нацрт плана евакуације и комуникације из учионице до безбедног места, увежбају евакуацију ученика из школе, наведу садржај торбе у случају несреће. Може се користити анимиран филм на енглеском језику који ће ученици уз малу помоћ наставника лако пратити а доступан је на сајту

<https://www.youtube.com/watch?v=UmiGvOha7As>.

Више о припреми породичног плана реаговања у случају несреће може се наћи на сајтовима <https://www.youtube.com/watch?v=kE3XAwR412I> и <https://www.youtube.com/watch?v=hs2prs9xVk8>.

Осим тога, наставник може реализовати са ученицима неке од радионица (Направи свој план, Спреман/на за покрет, Сви за једног, један за све) које се, такође, налазе у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће.

Следећи кључни појам садржаја односи се на елементарне непогоде и то на пожар, земљотрес, поплаву и екстремне метеоролошке услове. Ови садржаји су, у односу на претходне, ближи ученицима, јер су неки од њих, или од чланова њихових породица, имали и лична искуства. Међутим, то не значи да знају како се треба правилно понашати у таквим ситуацијама, те је, поред стицања знања, важно радити на развоју вештина.

Што се тиче земљотреса, ученици треба да овладају правилима понашања и проналажењем безбедног места. У раду се може користити радионица „Сигурна места у затвореном простору/школи/вртићу”, која се налази у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће. Ученицима се може препоручити, уколико желе, да погледају неки од филмова са тематиком земљотреса и да на часу размене утиске.

За увођење ученика у садржај који се односи на пожар, наставник може користити различите материјале (слике, филмове, новинске чланке, статистичке податке о пожарима у свету и нашој земљи...), а може организovati гостовање ватрогасаца или посету најближој ватрогасној станици. Ученицима би био интересантан и разговор са особом која је имала лично искуство са пожаром и жели да га подели са другима. У Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће налази се пригодна радионица „Пожарни троугао”. Ученици треба да буду упознати са карактеристикама пожара на отвореном и у кући, као и са правилним начином понашања у таквим ситуацијама. Више о шумским пожарима налази се на сајту https://www.youtube.com/watch?v=_bNLtjHG9dM.

Рад на поплавама може започети снимком бујичних поплава у источној Србији, доступном на сајту <https://www.youtube.com/watch?v=T5fWhc-adVk> HYPERLINK који никога неће оставити равнодушним. Затим се може реализовати радионица „Ударне вести” која се налази у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће. Као и код других елементарних непогода, ученици треба да буду упознати са корацима којих се треба придржавати у случају најаве поплаве и у случају поплаве. За те потребе може се користити анимиран филм доступан на сајту <https://www.youtube.com/watch?v=43M5mZuzHF8>. Уколико је у средини где живе ученици било скоро поплава, може се одвојити време за размену искустава и анализу погрешних реакција и њихових последица.

Кључни појам садржаја који се односи на екстремне метеоролошке услове ученицима се лако може приближити навођењем неких података на глобалном, регионалном и локалном нивоу. Могу се пронаћи атрактивне приче и занимљивости, као што је она да је у средњовековној Европи, због муња, једно од најопаснијих „занимања” било звонар у цркви. Само у Француској су од 1753. године до 1786. године гromови 386 пута ударили у црквене торњеве, при чему су настрадала 103 звонара, због чега је законом било забрањено оглашавање црквених звона у току грмљавине. Уз причу може се користити приказ муња у реалном времену на сајту <https://euweather.eu/radar.php?en> Интересантан је и податак да је највећи град пао у Бангладешу 1986. године. Тежина појединих ледених кугли била је чак 13,6 килограма. Приликом ове непогоде погинуло је пет људи, а повређено око 225. Наставник треба да се потруди да пронађе оно што је у тој средини релевантан податак у вези елементарних непогода. Нпр. о снежним наносима на коридору 10 у Србији 2014. године ученици могу да погледају на сајту <https://www.youtube.com/watch?v=hYFPfvFiOcM>, а о активностима Црвеног крста у спасавању људи из сметова на <https://www.youtube.com/watch?v=Xo5YHa0VqNw>.

Безбедност на води је добила место у овој теми зато што још увек велики број људи страда утапањем. Процене су да се годишње у свету утопи око 320.000 људи. Република Србија спада у земље са просечним бројем утапања током године, али су то такође велике непотребне жртве. За увођење у појам могу се користити материјали доступни на линковима: <https://www.youtube.com/watch?v=HesWX4CAWnY>

и <https://www.youtube.com/watch?v=B3Vmu-iaub0> где је приказана активност Црвеног крста Србије у области спасилаштва на води. Наставник може реализовати и радионицу „Правила понашања на купалишту” која се налази у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће. У раду на овом садржају највише треба користити примере из локалне средине где ученици живе са фокусом на разликовање безбедних и небезбедних купалишта, разумевање улоге спасиоца и упознавање са начинима пружања самопомоћи у ситуацијама грча мишића. Посебну пажњу треба посветити разговору о распрострањеном убеђењу да добри пливачи не могу доћи у ситуацији да буду у опасности на води, што није тачно.

Рад на овој теми природно се завршава садржајем који се односи на Прву помоћ. Циљ је развој позитивног става према пружању помоћи људима у невољи, стицање знања о основним принципима прве помоћи, о основним средствима за пружање прве помоћи као и овладавање неким основним вештинама примерено узрасту ученика и броју часова који се могу одвојити за вежбање. У Националном каталогу наставник може наћи радионице и за овај кључни појам. У раду на овом садржају треба се ослањати на знања о грађи и функцији људског организма која су ученици стекли из биологије. Уз прву помоћ повезују се појмови самопомоћи и узајамне помоћи. Ученици треба да се упознају на који начин могу постати волонтери Црвеног крста и учествовати у пружању Прве помоћи, као и такмичити се.

Праћење и вредновање наставе и учења

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како предвиђају последице, како критички промишљају, чиме се руководе у процесу доношења одлука, како комуницирају. У складу са исходима, тамо где се очекује знање или нека вештина прикладно је да се то провери у форми квиза, улазних и излазних тестова, презентације, писања есеја и др. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава). Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати.

ИСХОДИ:

На крају програма ученик ће бити у стању да:

- на одговоран начин брине о себи и околини и помаже другима у невољи;
- проналази релевантне и поуздане изворе информација од значаја за сналажење у свакодневним и ванредним животним ситуацијама;
- критички промишља и доноси одлуке уважавајући контекст ситуације, процену последица и најбољи интерес за себе, друге и околину;
- јасно изрази сопствене мисли и осећања, са пажњом слуша саговорника и комуницира са другима на конструктиван начин;
- сарађује са члановима групе којој припада и одупре се притиску групе на асертиван начин;
- организује своје свакодневне активности на продуктиван начин;
- препозна опасности и адекватно реагује;
- разликује ризично од превентивног и безбедног поступања пре, током и након елементарне непогоде;
- тумачи знакове опасности, посебно ЕОР и поступа у складу са упутствима надлежних служби;
- процени сопствене могућности и ограничења у решавању проблема и потражи одговарајућу помоћ кад процени да ситуација превазилази његове могућности;
- повезује информације од релевантних институција са потенцијалним ризицима и правилним реаговањем у кризним ситуацијама;
- образложи значај солидарности са људима у невољи;
- аргументује значај културе безбедности и пружања прве помоћи;
- исказе афирмативни став о људима који су активисти Црвеног крста;

- наведе које надлежан за одређене ванредне ситуације и симулира позив хитним службама;
- доведе у везу заштиту животне средине са климатским променама и културом безбедности;
- разликује безбедно, небезбедно и ризично понашање у саобраћају и примењује мере заштите приликом возње различитим превозним средствима;
- наброји правила којих се треба придржавати у комуникацији током несреће, наведе садржај торбе за случај несреће, поступа према плану евакуације и комуникације;
- наброји и објасни мере за ублажавање и смањења ризика од земљотреса, пожара, поплава и екстремних метеоролошких услова;
- разликује безбедна од небезбедних купалишта, објасни улогу спасиоца, поступа у складу са правилима понашања на купалиштима и демонстрира поступак самопомоћи у случају грча мишића у води;
- наведе принципе и демонстрира пружање прве помоћи на изабраном примеру.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Географија;
- Физичко и здравствено васпитање;
- Биологија;
- Техника и технологија;
- Српски језик;
- Грађанско васпитање

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Правилник СНА (предлози активности и сајтова везаних за теме)

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- лаптоп и пројектор;
- копије материјала везаних за дате теме

ИНОВАЦИЈЕ:

- филмови

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Континуирано праћење активности ученика и њихов напредак у достизању исхода и развоју компетенција:

- материјали и активности који омогућавају да се користе вештине критичког мишљења, решавања проблема, доношења одлука, комуникације, сарадње, превазилажење стреса;
- модификована мини предавања које могу држати и наставници и ученици, преко различитих презентација, квизова, демонстрација, симулација, до играња улога, студије случаја, трибина, посете одговарајућим установама и гостовање стручњака.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Вештине значајне за учење, рад и друштвени живот	8	2	7	17
2.	Вештине значајне за изградњу културе безбедности	10	2	7	19
	Укупно часова	18	4	14	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		8	2	7	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		10	2	7	19
УКУПНО		18	4	14	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: САЧУВАЈМО НАШУ ПЛАНЕТУ	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ учења слободне наставне активности Сачувајмо нашу планету јесте развијање функционалне писмености из области заштите животне средине, разумевање односа човек - природа са циљем бољег схватања света који га окружује, лакше сналажење у природном и социјалном окружењу и формирање одговорног и активног појединца у циљу разумевања и примене концепта одрживог развоја.</p>		
ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:		
<p>Све су чешћи захтеви да процес наставе буде инован на такав начин да боље и успешније припреми младе људе за активан живот у друштву знања и рад у непосредном окружењу. У том смислу, кроз наставу се све више потенцира стицање процедуралних, контекстуалних и функционалних знања и развијање истраживачких вештина, ставова и вредности о околини, који су засновани на принципима одрживог развоја и одрживог образовања. Усредсређеност на исходе образовања и промене парадигме са бихевиоралног ка конструктивистичком и контекстуалном приступу у настави доприноси конструисању компетенција ученика, развијању критичког мишљења, флексибилности, предузетничких вештина, креативности, процени ризика, доношењу одлука, што се одражава на квалитет живота појединца и друштва у целини. Компетенцијски приступ захтева превазилажење оквира традиционалног предметног приступа и концепције преношења знања ка концепцији конструкције знања и захтева оријентацију образовног процеса ка већој партиципацији ученика у васпитно-образовном процесу, са посебним акцентом ка динамичнијем и ангажованијем интегрисању знања, вештина и ставова релевантних за различите реалне контексте који захтевају њихову функционалну примену. Наведени садржаји програма поседују теоријски приступ и приступ који је усмерен ка практичној реализацији ван учионице и ка изради малих пројеката. Овако конципиран програм даје велике могућности наставницима и ученицима да га на креативан начин реализују сходно условима, могућностима и времену.</p>		

Улога наставника је да уз примену различитих метода рада подстичу и усмеравају интересовање и креативност ученика у покушају да самостално објасне узроке и последице човековог дејства на животну средину. Оперативна разрада програмских садржаја препуштена је наставницима који сами креирају место извођења и број часова за одређене теме.

Планирање наставе и учења

У програму су предложене четири теме:

- Одрживост;
- Животна средина и утицај човека;
- Одговоран однос према одрживости животне средине;
- Одговоран однос према разноврсности неживе природе;
- Одговоран однос према разноврсности живот света.

Полазећи од принципа одрживог развоја, првенствено холизма и интердисциплинарности, курикулум предмета је конципиран тако да се током наставе и учења преферирају стратегије које се заснивају на принципима одрживости као што су:

- стратегија интерактивног учења и рада на пројекту;
- стратегија интегративног учења и настава усмерена на деловање;
- стратегија кооперативних облика наставе;
- стратегија учења откривањем и решавања проблема, метакогнитивне стратегије, различити облици искуственог учења.

Кроз рад на пројектима у различитим амбијентима (природног и социјалног) окружења, сарадњом са родитељима, локалном и широм заједницом постиже се отвореност, одговоран однос и понашање према окружењу са циљем постизања активног односа ученика, развој критичког и конструктивног мишљења и одговорност према себи, природној и социјалном окружењу. Стварају се везе између стеченог знања у школи, сопственог искуства и примене у свакодневном животу. Амбијентални приступ у настави и непосредни контакт и искуство са предметима сазнања се допуњује употребом савремене технологије (коришћење мултимедијалних ресурса и визуелних помагала како у настави тако и у размени информација. Потребно је укључивање средстава јавног информисања, организације цивилног друштва, института, истраживачких и образовних центара, удружења у циљу коришћења њиховог знања и искуства, ресурса (физички, људски, материјални) и дистрибуцијских канала.

Једна од важних компетенција наставника је успостављање сарадње са локалним окружењем кроз извођење наставних активности ван учионице. Наставник има сложен задатак да одабиром савремених дидактичких стратегија за остваривање циљева и задатака наставне теме осмишљава и креира наставне ситуације у неформалним ванучионичким амбијентима у локалном окружењу. Како би се што боље остварила веза између садржаја програма и реалног живота пожељно је, кад год је то могуће, да се ученицима омогући истраживање проблема који се проучавају у реалном (локалном) контексту кроз коришћење проблемско-истраживачког приступа у настави. Препоручује се употреба модификованих предавања (добро структурирано, систематично и кратко представљање најважнијих елемената теме/садржаја), затим различитих врста презентације, демонстрације, студије случаја, симулације, играње улога, дебате, рад у малим групама, рад на пројектима, цртање мапе ума, дебате, округли сто.

Улога наставника је преваходно у подстицању ученика у настави на откривање, истраживање, доживљавање, проучавање, вредновање, креирање у процесу учења чиме им се омогућава самостално управљање процесом учења како у учионици тако и ван ње, да уведу ученике у тему, представе кључне појмове садржава и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују.

За сваку тему наставник треба да припреми што више различитих материјала који имају функцију подстицаја, мотивисања ученика за рад на њима. Поред материјала (филмови, слике, приче, новински текстови...), то могу бити гостовања особа или посета установама. Избор подстицаја треба да одговара теми, узрасту ученика и њиховим интересовањима. Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени, већ се ученици подстичу да користе што различитије изворе информација и да имају према њима критички однос. Циљ је оснажити ученике да развијају своје компетенције у раду са подацима. Број часова по темама и редослед тема нису унапред дефинисани. За сваку тему и наставне јединице, потребно је формулисати исходе који су рефлексија исхода за крај разреда и индикатора међупредметних компетенција, а садрже специфичности везане за конкретну тему/проблем.

Остваривање наставе и учења

Одрживост, животна средина и утицај човека

Одрживи развој је реално планиран, научно осмишљен развој, реалан домаћински однос човека и друштва према животној средини, увек и свуда примерен особеностима локалне средине, њеном природном и друштвеном степену развоја, са погледом на генерације које долазе. То значи да одрживи развој представља квалитативан развој и то социо-економски и културни развој који је усклађени са условима (ограничењима) капацитета животне средине и који треба да се одвија тако да се будућим генерацијама не нарушавају услови опстанка. Приликом реализације ове теме ученици дају предлоге управљања отпадом у свом насељу, праве промотивне материјале и осмишљавају различите активности везане за ту сврху.

Одговоран однос према одрживости животне средине

Угроженост зоналних и азоналних елемената природе, деградација станишта и ареала, све већи степен загађености воде и ваздуха, стално проширивање површина под погубним облицима ерозије, сеча шума непримерена прирасту дрвне масе, заслањивање земљишта, потапање обрадивих површина водама акумулационих језера, опасности од класичног и радиоактивног отпада, све већа потрошња нафте, све чешћи шумски пожари, појаве епидемија, бројна хидрична обољења изазвана употребом загађене воде, указују на поремећаје који настају између живе и неживе природе и човека у простору. Проблем регулисања односа у систему човек – животна средина треба сагледавати као историјски изведену категорију, дакле појаву условљену развитком људског друштва и огромним размахом људског деловања на околну природу. За реализацију ове теме могу бити од користи материјали који се односе на Европски зелени појас, климатске промене и систем заштите природе, мале хидроелектране и заштићена подручја, заштиту природе и обновљиве изворе енергије итд. Ученици у групама кроз истраживачке задатке анализирају по један од утицаја човека на животну средину као и последице тих утицаја на живот људи и дају своје предлоге за одрживост животне средине у тим околностима, своје резултате представљају путем есеја, паноа, филма, стрипа или их усменим путем износе пред остале ученике.

Одговоран однос према разноврсности неживе природе и одговоран однос према разноврсности живог света

Организација за образовање, науку и културу Уједињених нација – UNESCO је специјализована организација у оквиру Уједињених нација која се бави унапређењем међународне сарадње на пољима, науке, образовања и културе са циљем да допринесе миру, смањењу сиромаштва, одрживом развоју и међународном дијалогу кроз образовање, културу и информисање. У оквиру за природне науке, UNESCO развија неколико програма од којих се заштитом природних добара баве програми Човек и биосфера и Геопаркови. Програм Човек и биосфера представља природну међународну иницијативу која за основни циљ има дефинисање и примену научних основа за успостављање дугорочно хармоничног односа човека и природе, а на бази рационалне употребе природних ресурса, односно усмерен је на успостављање функционалног модела заштите природе кроз остваривање складног односа људи и њихових развојних потреба са природом. Огледна подручја за дефинисање овог модела су Резервати биосфере, међународно препозната заштићена подручја која су изузетна како у природном, тако и у културном погледу, са очуваном природом, богатом културом и традиционалним начином живота локалног становништва. Резервати биосфере воде ка остваривању одрживе равнотеже између често сукобљених циљева очувања биолошке разноврсности и економског развоја и кључни су за проналажење и промовисање решења за очување биодиверзитета уз његово одрживо искоришћавање. У вези са тим, ученици подељени у групе реализују истраживачки задатак везан за Резервате биосфере у оквиру програма Човек и биосфера на простору Србије: Голија–Студеница и Бачко Подунавље.

Геопарк је територија јасно дефинисаних граница у оквиру које се, поред објеката геонаслеђа који су кључни сведоци историје наше планете, штите, презентују и промовишу и све друге природне и културно-историјске знаменитости од изузетног значаја за науку, образовање, културу, економију и туризам. Активности у геопарку усмерене су на упознавање шире јавности о разноврсним природним и културним вредностима датог подручја кроз развој туризма, а са циљем да се побољша социјални статус локалног становништва, подстакне његов економски развој и унапреди заштита природне и културне баштине. У вези са тим, ученици подељени у групе реализују истраживачки задатак везан за Геопарк Ђердап, тако да једна група истражује природне вредности геопарка, друга његове културно-историјске споменике, трећа његове етнографске вредности итд. Своје резултате представљају путем есеја, паноа или презентација.

UNESCO у оквиру Програма светске баштине води бригу испред међународне заједнице о добрима културног или природног карактера која поседују изузетне карактеристике, а која би у супротном била под ризиком пропадања и нестајања, ради њиховог очувања за будуће генерације. Ради бољег увида и презентовања светске баштине јавности, UNESCO формира Листу светске баштине, на коју се уписују добра у оквиру две категорије: Културна светска баштина и Природна светска баштина. У вези са тим, ученици подељени у групе реализују истраживачки задатак везан за добра светске културне баштине на простору Србије и номиноване пределе природне баштине на простору Србије. Своје резултате презентују на различите начине.

На сличан начин могу се обрадити категорије заштићених природних добара дефинисане на основу Закона о заштити природе из 2010. године: строги и специјални резерват природе, национални парк, споменик природе, заштићено станиште, предео изузетних одлика и парк природе и Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива.

Ради очувања биолошке разноврсности и природног геофонда, односно врста које имају посебан значај за Републику Србију са еколошког, екосистемског, биогеографског, научног, здравственог, економског и другог аспекта, Правилником су утврђене и мере заштите строго заштићених и заштићених врста и њихових станишта. Строго заштићене и заштићене дивље врсте које се заједнички називају заштићене врсте, одређују се на основу националних и међународних црвених листа или црвених књига, потврђених међународних уговора, стручних налаза и научних сазнања. У вези са темама организовати предавања, презентације, креативне радионице, еко-играонице, прилагођена истраживања на терену, излете у природна добра, изложбе цртежа и фотографија, пројекције филмова, спровођење акција – обележавање Дана планете Земље, Светског дана заштите животне средине, Светског дана вода и слично. Приликом организације посете природном добру спровести све активности везане за амбијенталну наставу.

Праћење и вредновање наставе и учења

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа се темељи на целовитом (холистичком) приступу и подстицању индивидуалног развоја и развијање свих потенцијала ученика (когнитивни, афективни и психомоторички домен).

Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како предвиђају последице, како критички промишљају, чиме се руководе у процесу доношења одлука, како комуницирају. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава). Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Ученик је активни субјект у процесу учења, вредновања и самовредновања сопствених постигнућа. Сама природа и концепција предмета и потенцирање на активном, пројектном и истраживачком приступу у стицању ученичких компетенција наглашава формативно оцењивање. Оно се исказује кроз: опис постигнућа ученика, опис ангажовања ученика у настави и препоруке за даље напредовање.

ИСХОДИ:

На крају програма ученик ће бити у стању да:

- дефинише појмове и разуме разлике између појмова географски омотач, животна средина и природна средина;
- наведе примере повезаности и условљености литосфере, атмосфере, хидросфере и биосфере у оквиру географског омотача;
- наведе принципе одрживог развоја;
- уочи активности човека које доприносе одрживости животне средине;
- уочи узрочно последичне везе између активности човека и промена у животној средини;
- уочи повезаност природних, социјалних и економских фактора у очувању животне средине;
- процени и упореди различите утицаје човека на потрошњу ресурса и одлагање отпада;
- истражи изворе загађења у локалној средини;
- анализира узроке и последице загађења у локалној средини;

- разврстава глобалне промене, упореди их и процени њихов утицај на животну средину;
- кроз решење пројектних задатака идентификује разлоге, узроке и последице емисије штетних гасова;
- класификује изворе буке у локалном окружењу;
- наведе и аргументује могућа решења за заштиту од буке;
- класификује објекте геонаслеђа;
- издвоји критеријуме за издвајање објеката геонаслеђа као репрезентативних примера геодиверзитета;
- учествује у дебати о одрживом понашању у заштићеном подручја;
- графички прикаже промену броја заштићених биљних и животињских врста Србије у одређеном временском периоду;
- препозна на карти заштићена подручја из наше земље која имају међународни значај;
- образлаже разлоге заштите појединих биљних и животињских врста у Србији;
- развија ставове и вредности о очувању животне средине кроз решавање проблема на локалитету;
- формулише истраживачки задатак кроз рад у групама;
- прикупи информације релевантне за истраживање;
- користи ИКТ приликом прикупљања информација и представљања резултата истраживања;
- учествује у акцијама које су усмерене ка заштити и очувању животне средине.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Биологија;
- Географија;
- Физика;
- Хемија.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

/

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

/

ИНОВАЦИЈЕ:

/

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усмено - резултати акција

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Одрживост, животна средина и утицај човека	3	1	4	8
2.	Одговоран однос према одрживости животне средине	4	1	5	10
3.	Одговоран однос према разноврсности неживе природе	4	1	2	7
4.	Одговоран однос према разноврсности живог света	3	2	6	11
	Укупно часова	14	5	17	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		7	2	9	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		7	3	8	18
УКУПНО		14	5	17	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ:
МУЗИКОМ КРОЗ ЖИВОТ

РАЗРЕД:
ПЕТИ

ОДЕЉЕЊА:
1, 2, 3

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ учења слободне наставне активности Музиком кроз живот је да ученик развија стваралачко и креативно мишљење кроз практичан рад, мотивацију, интелектуални, социјални, емоционални и морални развој, свест о сопственом здрављу, опажање, осетљивост за естетику, радозналост и самопоуздање како би био оспособљен за креативно решавање проблема и имао одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм слободне наставне активности Музиком кроз живот даје могућност заинтересованим ученицима да могу у целости изразити своје креативне потенцијале и тако у потпуности искористити планиране садржаје програма музичке културе. Омогућава ученицима: да упознају културу и уметност свог народа; да уче како да користе разноврсне, релевантне и поуздане податке и информације за истраживачки и стваралачки рад; да ефикасно сарађују и комуницирају; да развијају критичко мишљење, конструктивно размењују мишљења и формирају позитивне вредносне ставове са циљем очувања културе и идентитета, развијања самопоуздања и самопоштовања, поштовања и заштите људских права; да развијају радозналост, мотивацију, као и афинитет према култури и уметности; да се изражавају у одабраним уметничким дисциплинама и медијима.

Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Музиком кроз живот.

Активности и методе које су погодне за реализацију овог програма су: креативне радионице, рад на пројекту, покретање акција, реаговање на одређене теме, дискусије, дебате, играње улога, анализа информација, истраживање и анализа добијених резултата, прављење досијеа, вртлог идеја, студије случаја, промоције, организовање кампања и сл.

Погодне технике критичког мишљења које могу да се успешно користе, дрво проблема, грозд техника, brainstorming, шест шешира... При реализацији сложенијих активности (на пример, приликом сарадње са локалним/ уметничким/културним институцијама) прати се и вреднује ток организације, међусобна сарадња ученика, поштовање процедура, уочавање тешкоћа, идентификација више различитих решења за уочени проблем, идентификација могућих помагача, овладавање вештином евалуације и вештином презентације постигнутог, размена искуства између група. Свака активност доприноси остварењу задатака.

Планирање наставе и учења

Програм слободне наставне активности Музиком кроз живот се природно надовезује на програм предмета Музичка култура. Конципиран је тако да фаворизује активности ученика сходно њиховим индивидуалним могућностима и афинитетима, повезивање њиховог школског и ваншколског искуства, спознају о социо-емоционалном здрављу, учење путем решавања проблема, сарадњу и тимски рад, као и употребу савремених технологија у образовне сврхе. Потенцира се самосталност ученика у активном начину учења, а улога наставника је превасходно да уведу ученике у тему, представе кључне појмове садржаја и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују.

Ученици раде у групама и темама за које имају афинитет уз могућност промене активности. У односу на избор модула, наставник пројектује, репројектује и поставља циљеве, одређује обим и структуру садржаја, облике и методе реализације, планира и обезбеђује ресурсе, врши избор и адаптацију расположиве технологије и повезује све елементе у целину. Наставник је главни креатор климе на часу и треба да буде свестан да се и на тај начин доприноси остварењу циља предмета. Активности на часу треба да се одвијају у атмосфери поверења, поштовања различитости, међусобног уважавања, конструктивне комуникације и демократске процедуре. Циљ учења мора бити атрактиван за све ученике. Конкретни задаци за које ће се узети ученикова ментална и физичка активност морају бити јасни и изводљиви. У процесу организације унутар групе наставник истражује како ученици виде допринос групе у остваривању својих циљева и ствара опште колективно расположење да се циљеви остваре. Захтеви писања програма су такви да се теме приказују одвојено али у свакодневном животу, дати садржаји су међусобно повезани.

Наставник се унапред припрема за часове тако што бира подстицаје којима ће ученике увести у тему и кључне појмове садржаја и изазвати њихову радозналост да о томе причају, постављају питања, истражују, уче. Постоје бројне могућности избора начина рада у зависности од теме, садржаја, претходног искуства, узраста и интересовања ученика. Предност свакако имају они начини рада у којима су ученици активно укључени у процес наставе и учења, као и они где се савремене технологије користе у едукативне сврхе. Како би се што боље остварила веза између садржаја програма и реалног живота пожељно је, кад год је то могуће, да се ученицима омогуће посете установама и институцијама у средини где живе, као и непосредни контакт са људима који имају интересантна животна и/или професионална искуства у вези са темом која се обрађује.

Концепција ове слободне активности посебан нагласак ставља на подршку сваком детету, индивидуално, у складу са могућностима, афинитетима и претходним предзнањем.

Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени, већ се ученици подстичу да користе што различитије изворе информација и да имају према њима критички однос. Циљ је оснажити ученике да се ослањају на сопствене снаге у процесу проналажења релевантних информација.

Остваривање наставе и учења

Извођење музике

У реализацији слободне наставне активности Музиком кроз живот, у складу са могућностима школе и креативностима наставника, треба инсистирати на већој афирмацији тематских јединица у области Извођење музике. Нагласити и инсистирати на индивидуалном емотивном доживљају при извођењу музичких дела кроз рад на различитом садржају традиционалне и уметничке музике, које су примерене гласовним могућностима и узрасту ученика. Пожељно је повезивање садржаја песама са садржајима осталих наставних предмета уколико је могуће (ученици и школа, годишња доба, празници и обичаји, завичај и домовина, природа и околина, животиње...).

Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Читање с листа једноставног ритмичког записа активира највећи број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење, осетљивост за друге учеснике у музичком догађају (тимски рад, толеранција) и fine моторичке радње. Квалитетно музичко изражавање има значајан утицај на психу ученика, а самим тим и на капацитет и могућност свих видова изражавања. Уједно је важно да кроз извођење музике, а у оквиру индивидуалних могућности ученика, подстиче и развијање личног стила изражавања.

Кроз индивидуално и вишегласно гласовно и инструментално извођење инсистирати на поставци тона, интонацији, правилном дисању, агогици, дикцији, ритму, динамици, поштовању различитости у групном раду (ансамблу)... Елементе музичке писмености треба обрађивати кроз одговарајуће музичке примере и композиције, од нотне слике и тумачења према звуку.

Репертоар одређује наставник сходно саставу и узрасту групе ученика, поштујући мишљење и жеље ученика, узимајући у обзир одговарајућа дела домаћих и страних аутора разних епоха и стилова, тематски разноврсне и усклађене са применом.

Тело као музички инструмент

У оквиру ове теме обједињене су три групе вештина: когнитивне, социјално-емоционалне и организационе. Зато већ у процесу увођења у тему треба изабрати примере на којима ће ученици схватити сложеност коришћења тела као инструмента и сам значај бављења овом темом. У процесу реализације програмских садржаја наставник треба да уведе ученике у одређену тему, кроз кратки теоријски приказ или аудио-видео запис, на сам значај коришћења тела као инструмента, а затим да их кроз конкретне задатке усмери на истраживање које може да се односи на различите аспекте деловања. Сам здравствени аспект кроз побољшање концентрације, техника дисања, развијање самопоуздања, контроли покрета, јачање мускулаторног система, различитих стимулација и уопштено свесности о своме телу, обрадити кроз предавања у којима ће учешће узети и ученици.

За почетак рада предлаже се примена лаганијих примера, као што су тапшалице и бројалице, како би се ученици ослободили и испробавали могућности свога тела као инструмента. Пожељно је да се у почетку ученицима да слобода у креирању ритмичке пратње, како би спознали своје индивидуалне могућности.

У циљу упознавања извора као грађе за истраживање елемената и техника телесних перкусија, може да се остварује и кроз посете појединим институцијама, као и гостовања експерата у школу. Материјала и готових аранжмана за ову тему има на YouTube каналу, тако да у зависности са интересовањима ученика и креативности наставника, може да се користи у настави, а ученике треба оснаживати и осамосталити да сами праве аранжмане или импровизују већ постојеће.

Резултати истраживања у овој области могу бити полазиште за примену вршњачке едукације кроз умрежавање ученика истог или различитог узраста. Ученици стечена знања из ове области такође могу презентовати ученицима првог циклуса основног образовања, преузимајући улогу вршњака ментора.

Рад у групама и радионицама је користан у комбинацији са осталим начинима рада, поготово када постоји изазов значајнијег (нпр. емотивног) експонирања ученика, као вид премощавања стидљивости или анксиозности.

Критичко мишљење кроз музику

После увода наставника у музичку критику као вида уметничке критике ученике треба кроз разговор навести да сами или истраживањем дођу до података који ће им дати одговоре на различита питања као што су: шта је то што музичку критику одваја од извештавања, шта може бити предмет уметничке критике, ко може бити музички критичар и који су објективни за разлику од субјективних аспеката музичке критике; који је значај музичке критике за извођача, публику, музикологе...Ова тема треба да резултира музичком критиком који ће ученици у улози музичког критичара написати након посете неком концерту, или слушања одређене композиције/извођача на часу.

Основна идеја теме је да се код ученика развија конструктивно размишљање путем критике, стварање атмосфере где ученици сами постављају питања. Типови питања којима се доводи до развоја критичког мишљења: меморијска, где се траже чињенице, транслацијска, где се тражи преобликовање информација, интерпретацијска, где се установљавају везе између идеја, чињеница, дефиниција, вредности, аналитичка, где се доводи у сумњу и која траже додатна објашњења, синтетичка, уз које се креативно решавају проблеми помоћу оригиналног мишљења или могућих алтернатива, евалуацијска, где се долази до закључка о добром или лошем и где се заузима став.

Коришћењем различитих метода и техника, као што су шест шешира, дрво проблема, грозд техника и многе друге, наставник приближава ученицима решење проблема који је у почетку изгледао нерешив. Након тога се приступа анализи музичког дела, изведеног или слушаног, користећи научена питања и технике критичког мишљења, које резултирају доношењем појединачног и групног мишљења/става. Потребно је нагласити појединости до којих се долази на основу опсервирања. Тако ученици уочавају доминантна својства по којима су музички инструменти одабрани, изражајни ефекти примењени, музички облици препознатљиви, затим постепено проучавају сложеније облике. На исти начин, поступно проучавају природу, окружење, жива бића и вербално и визуелно изражавају и пореде утиске, те самостално доносе ставове.

ИСХОДИ:

На крају програма ученик ће бити у стању да:

- примењује динамичко нијансирање при извођењу музичких дела;
- препознаје елементе динамике у свакодневном животу;
- анализира врсте такта и ритам у уметничким делима;
- препознаје боју тона у складу са садржајем композиције;
- изводи композиције домаћих и страних аутора самостално и у групи, користећи глас, покрет и инструменте;
- изводи двогласне и трогласне композиције домаћих и страних аутора;
- искаже своја осећања у току извођења музике;
- примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;
- учествује у манифестацијама;

- користи различите технике телесних перкусија самостално и у групи;
- примењује технике правилног дисања у свакодневном животу;
- препознаје говор тела, свој и своје околине;
- контролише покрете користећи концентрацију;
- сарађује са члановима групе којој припада, поштујући различитости;
- процени сопствене могућности у примени телесних перкусија;
- самостално осмишљава и импровизује покрете за ритмичке аранжмане;
- контролише сопствене покрете у циљу боље координације;
- својим речима објасни значај телесних перкусија на у сваком смислу;
- критички анализира своје и туђе извођење;
- истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога;
- објасни и примени различите технике критичког мишљења;
- самостално поставља питања везана за дату тему;
- аргументовано искаже утисак о слушаним делима;
- вербализује свој доживљај музике;
- искаже свој доживљај музике кроз друге уметности;
- критички просуђује утицај музике на здравље;
- разуме и користи интеркултурални дијалог;
- примењује различите врсте писмености (језичке, медијске, културне, научне...);
- разуме концепт инклузије и осетљив је према различитостима;
- самостално анализира музичка дела, користећи научене технике критичког мишљења.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

Уџбеник не постоји, наставник је главни креатор и медијатор програма. У складу са тим, он представља и предлаже литературу, ноте, изворе информација у складу са темама. Програм слободне наставне активности Музиком кроз живот се природно надовезује на програм предмета Музичка култура.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- клавир;
- дечји музички инструменти;
- нотне збирке;
- инструменти ученика.

ИНОВАЦИЈЕ:

- ИКТ везане за музику (електрични инструменти, семплер за почетнике – тело као инструмент)

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Наставник континуирано прати напредак ученике који учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, примењују, процењују последице итд. Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научно, предвиде последице, дају креативна решења.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина, ставова. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Извођење музике	7	2	1	10
2.	Тело као музички инструмент	7	2	1	10
3.	Критичко мишљење кроз музику	12	4	-	16
	Укупно часова	26	8	2	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		9	3	1	16
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		17	5	1	20
УКУПНО		26	8	2	36

3. 2. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Планирање наставе

Програми наставе и учења засновани су на општим циљевима и исходима образовања и васпитања и потребама и могућностима ученика првог разреда. Усмерени су на процес и исходе учења, а не на саме садржаје који сада имају другачију функцију и значај. Садржаји више нису циљ сами по себи, већ су у функцији остваривања исхода који су дефинисани као функционално знање ученика тако да показују шта ће ученик бити у стању да учини, предузме, изведе, обави захваљујући знањима, ставовима и вештинама које је градио и развијао током једне године учења конкретног предмета. Овако конципирани програми подразумевају да оствареност исхода води ка развијању компетенција, како општих и специфичних предметних, тако и кључних.

Уџбеници који ће се користити у шестом разреду су:

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„КЛЕТ“	<i>Извор, читанка за шести разред основне школе; ћирилица</i>	Зона Мркаљ, Зорица Несторовић	650-02-00119/2019-07 од 27. 03. 2019.
	<i>Граматика за шести разред основне школе; ћирилица</i>	Весна Ломпар	
	<i>Радна свеска за шести разред основне школе, уз читанку и граматiku; ћирилица</i>	Весна Ломпар Зона Мркаљ, Зорица Несторовић	
СТРАНИ ЈЕЗИК			

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
ЈП „ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ”	<i>Наш класс 2, руски језик за шести разред основне школе, друга година учења</i> , уџбенички комплет (уџбеник, радна свеска, аудио CD)	Лука Меденица, Бранислав Николић, Мира Симеуновић	650-02-00449/2019-07 од 28. 03. 2019.
ЈП „ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ”	<i>Le monde de Léa et Lucas 2, француски језик за шести разред основне школе; друга година учења</i> ; уџбенички комплет (уџбеник, радна свеска, аудио CD)	Данијела Милошевић, Милена Милановић	650-02-00027/2019-07 од 10. 05. 2019.
„THE ENGLISH BOOK”	<i>Project 3, енглески језик за шести разред основне школе</i> ; уџбенички комплет (уџбеник и радна свеска тј. student’s book и workbook); латиница	Уџбеник: Tom Hutchinson Радна свеска: Tom Hutchinson, Rod Fricker	650-02-00015/2019-07 од 11. 04. 2019.
ЛИКОВНА КУЛТУРА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„ЕДУКА”	<i>Ликовна култура 6, уџбеник за шести разред основне школе</i> ; ћирилица	Драган Ђорђевић, Зоран Игњатовић	650-02-00441/2018-07 од 11. 04. 2019.

МУЗИЧКА КУЛТУРА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
ЈП „ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ”	<i>Музичка култура 6, уџбеник за шести разред основне школе; ћирилица</i>	др Гордана Стојановић, Милица Рајчевић	650-02-00078/2019-07 од 11. 04. 2019.
ИСТОРИЈА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„БИГЗ школство”	<i>Историја 6, уџбеник са одабраним историјским изворима за шести разред основне школе; ћирилица</i>	Урош Миливојевић, Весна Лучић, др Борис Стајковски	650-02-00068/2019-07 од 21. 05. 2019.
ГЕОГРАФИЈА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Географија 6, уџбеник за шести разред основне школе; ћирилица</i>	Снежана Вујадиновић, Рајко Голић, Дејан Шабић	650-02-00116/2019-07 од 09. 05. 2019.
ФИЗИКА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

ЈП „ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ”	<i>Физика са збирком задатака и лабораторијским вежбама и тестовима за шести разред основне школе; ћирилица</i>	Милан О. Распоповић	650-02-00351/2018-07 од 13. 12. 2019.
МАТЕМАТИКА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„КЛЕТТ”	<i>Математика, уџбеник за шести разред основне школе; ћирилица</i>	Небојша Икодиновић, Слађана Димитријевић	650-02-00120/2019-07 од 10. 05. 2019.
	<i>Математика, збирка задатака за шести разред основне школе; уџбенички комплет; ћирилица</i>	Бранислав Поповић, Марија Станић, Сања Милојевић, Ненад Вуловић	
БИОЛОГИЈА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„ГЕРУН- ДИЈУМ”	<i>Биологија за шести разред основне школе; ћирилица</i>	др Весна Миливојевић, др Томка Миљановић, Тихомир Лазаревић, др Тијана Прибићевић	650-02-00051/2019-07 од 21. 05. 2019.
ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

„НОВИ ЛОГОС”	<i>Техника и технологија 6, за шести разред основне школе; ћирилица</i>	Жељко Васић, Дијана Каруовић, Иван Ћисалов, Марија Бокан	650-02-00089/2019-07 од 21. 05. 2019.
ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Информатика и рачунарство 6, уџбеник за шести разред основне школе; ћирилица</i>	Светлана Мандић	650-02-00118/2019-07 од 14. 05. 2019.

3. 2. 1. НАСТАВНИ ПРОГРАМ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.</p> <p>Задачи наставе српског језика:</p> <ul style="list-style-type: none"> • развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује; • описмењавање ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика; • поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика; • упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика; • оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца); • уочавање разлике између месног говора и књижевног језика; • развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности; • развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза; 		

- увежбавање и усавршавање гласног читања и читања у себи (доживљајног, изражајног, интерпретативног, истраживачког; читање с разумевањем, логичко читање) у складу са врстом текста (књижевним и осталим текстовима);
- оспособљавање за читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова;
- упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу;
- поступно и систематично оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста;
- развијање потребе за књигом, способности да се њоме ученици самостално служе као извором сазнања; навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељењске, школске, месне); поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама;
- поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм);
- усвајање основних функционалних појмова и теоријских појмова из књижевности, позоришне и филмске уметности;
- упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења;
- развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује;
- навикавање на редовно праћење и критичко процењивање часописа за децу и емисија за децу на радију и телевизији;
- подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;
- подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерарна, језичка, рецитаторска, драмска, новинарска секција и др.);
- васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;
- развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима;
- увођење ученика у грађење речи;
- упознавање са гласовним системом;
- упознавање гласовних алтернација, њихово уочавање у грађењу и промени речи;
- утврђивање знања о значењу и функцији придевских заменица;
- стицање основних знања о грађењу и значењима глаголских облика (футур II; имперфекат; аорист; плусквамперфекат);
- проширивање знања о сложеној реченици;
- оспособљавање ученика за уочавање разлике између дугих акцената;
- оспособљавање за уочавање и тумачење узрочно-последичних веза у уметничком тексту, за исказивање властитих судова и закључака приликом анализе текста и у разним говорним ситуацијама;
- развијање способности за уочавање и тумачење емоција, мотива и песничких слика у лирском тексту;
- постепено упознавање структуре основних облика усменог и писменог изражавања.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм наставе и учења Српског језика и књижевности чине три предметне области:

- Књижевност;
- Језик;
- Језичка култура.

Препоручена дистрибуција часова по предметним областима је следећа:

- Књижевност - 54 часа;
- Језик - 52 часа;
- Језичка култура - 38 часова.

Укупан фонд часова, на годишњем нивоу, износи 144 часа. Све три области програма наставе и учења се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима. Програм наставе и учења Српског језика и књижевности заснован је на исходима, односно на процесу учења и ученичким постигнућима. Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности које ученик гради, проширује и продубљује кроз све три предметне области овог предмета.

Планирање наставе и учења

Програм наставе и учења оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника јесте да начине реализације подучавања и учења прилагоди потребама сваког одељења имајући у виду:

- састав одељења и карактеристике ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити;
- техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже;
- ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази.

Полазећи од датих исхода и садржаја, наставник најпре креира свој годишњи, тј. глобални план рада, из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на нивоу конкретних наставних јединица. Од наставника се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час прилагоди исходима учења. Током планирања треба, такође, имати у виду да се неки исходи остварују брже и лакше, али је за већину исхода (посебно за предметну област Књижевност) потребно више времена, више различитих активности и рад на различитим текстовима. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство и да он не одређује садржаје предмета. Зато је потребно садржајима датим у уџбенику приступити селективно и у односу на предвиђене исходе које треба достићи. Поред тога што ученике треба да оспособи за коришћење уџбеника, као једног од извора знања, наставник ваља да их упутује у начине и облике употребе других извора сазнавања.

Остваривање наставе и учења

Књижевност

Окосницу програма књижевности чине текстови из лектире. Лектира је разврстана по књижевним родовима - лирика, епика, драма и обогаћена избором нефикционалних, научнопопуларних и информативних текстова. Обавезни део лектире састоји се, углавном, од дела која припадају основном националном корпусу, али је обогаћен актуелним делима. Избор дела је у највећој мери заснован на принципу прилагођености узрасту. Уз текстове које је потребно обрадити на часу, дат је и списак домаће лектире. Циљ увођења домаће лектире је формирање, развијање или неговање читалачких навика код ученика. Обимнија дела ученици могу читати преко распуста, чиме се подстиче развијање континуиране навике читања. Уз обавезни списак дела за обраду додат је допунски избор текстова. Изборни део допушта наставнику већу креативност у достизању исхода. Уз доминантан корпус текстова канонских писаца којим се утиче на формирање естетског укуса ученика, изграђује и богати свест о природи националне књижевности (и вредностима класика светске књижевности), али и културном и националном идентитету, у избору лектире и допунском избору дата је могућност наставницима да одаберу и изванредан број књижевних дела савремених писаца, чиме се ученици упознају са репрезентативним примерима савремене књижевности и у прилици су да критички самеравају поезику њихових дела са канонским вредностима. Циљ увођења савремених књижевних дела која још нису постала део канона јесте да се по својој мотивској или тематској сродности вежу за постојеће теме и мотиве у оквиру програма и да се таквим примерима покаже како и савремени писци промишљају епску народну традицију или теме пријатељства, етичности, развијају имагинацију и емпатију, чиме ће се богатити вертикално читалачко искуство ученика и осавременити приступ настави. Овакав избор дела омогућава већу могућност примене компаративног приступа проучавању литерарног стваралаштва, уз одабир различитих нивоа обраде: интерпретације, приказа или осврта. Избор дела треба да буде усклађен са могућностима, потребама и интересовањима конкретне јачке колектива. Разлике у укупној уметничкој и информативној вредности појединих текстова утичу на одговарајућа методичка решења (прилагођавање читања врсти текста, опсег тумачења текста у зависности од сложености његове структуре, повезивање и груписање са одговарајућим садржајима из других предметних подручја - граматике, правописа и језичке културе и сл.). Текстови из допунског дела програма треба да послуже наставнику и при обради наставних јединица из граматике, као и за обраду и утврђивање садржаја из језичке културе. Дела која неће обрађивати, наставник треба да препоручи ученицима за читање у слободно време. Нови програм заснован је на уочавању природе и улоге књижевних дела, као и уочавању разлике књижевних и некњижевних текстова, односно њиховој већој корелативности.

Ученици треба да буду оспособљени да разликују особености књижевног текста (конотативност, књижевни поступци, сликовитост, ритмичност и сл.) у односу на денотативност, информативност и казивање засновано на чињеницама и подацима у различитим видовима некњижевних текстова.

Корелативност је омогућена адекватним комбиновањем обавезних и изборних дела. Са списка допунског избора наставник бира она дела која ће, уз обавезни део лектире, чинити тематско-мотивске целине. Наставник може груписати и повезивати по сродности дела из обавезног и допунског програма на много начина. Могући примери функционалног повезивања наставних јединица могу бити следећи (никако и једини):

- Словенска митологија: обредне народне лирске песме;
- Вук Стефановић Караџић: Живот и обичаји народа српскога (Божић, Ђурђевдан, Додоле, прпоруше и чароице);
- Весна Алексић: Каљави коњ;
- песма Влашићи Бранислава Петровића;
- Тиодор Росић: Приче старог чаробњака (избор);
- Миодраг Станисављевић: И ми трку за коња имамо;
- Ивана Брлић Мажуранић: Приче из давнина (избор), у корелацији нпр. са филмом Чудотворни мач Војислава Нановића;
- Марко Краљевић: народне епске песме о Марку Краљевићу (Марко Краљевић укида свадбарину);
- предање Смрт Марка Краљевића;
- Светлана Велмар Јанковић: Књига за Марка (прича Сирото ждребе);
- Владислава Војновић: Приче из главе (одломци приче Позориште);
- Авантуре и дружине: Хенрик Сјенкијевич: Кроз пустињу и прашуму (одломци);
- Цек Лондон: Зов дивљине или Бели очњак;
- Ференц Молнар: Дечаци Павлове улице;
- Бранко Ћопић: Орлови рано лете;
- Владимир Андрић: Пустолов; Жан-Бернар Пиј, Серж Блок, Ан Бланшар: Енциклопедија лоших ђака, бунтовника и осталих генијалаца – одломак о Цеку Лондону, прича о Цеку Лондону из Били су деца као и ти Гроздане Олујић.
- Дела заснована на хумору и животном оптимизму: Коста Трифковић: Избирачица;
- Бранислав Нушић: Аутобиографија;
- Владимир Андрић: Пустолов; Влада Стојиљковић: Писмо Бранку Ћопићу (из Писмописца);
- Стеван Раичковић: Хвала сунцу, земљи, трави;
- Добрица Ерић Месечеви миљеници (избор);

- Александар Поповић: Снежана и седам патуљака;
- Слике детињства у различитим епохама и срединама: Исидора Секулић: Буре;
- Бранко Ћопић: Чудесна справа;
- Влада Стојиљковић: Писмо Бранку Ћопићу (из збирке Писмописац);
- Милован Данојлић: Овај дечак зове се Пепо Крста;
- Сергеј Јесењин: Песма о керуши;
- Ференц Молнар: Дечаци Павлове улице;
- Гроздана Олујић: Били су деца као и ти (одабране приче);
- Јасминка Петровић: Ово је најстрашнији дан у мом животу;
- Реј Бредбери: Маслачково вино (избор);
- Џејмс Крис: Тим Талир или Продати смех;
- Анђела Нанети: Мој дека је био трешња;
- Никола Тесла: Моји изуми (одломци о детињству) уз приче о Тесли, Ћопићу и Исидори Секулић из Били су деца као и ти;
- Социјална тематика: Алекса Шантић: О, класје моје;
- Вељко Петровић: Ратар;
- Петар Кочић: Јаблан;
- Антон Павлович Чехов: Вањка;
- Итало Калвино: Шума на ауто-путу (из збирке прича Марковалдо или годишња доба у граду);
- Вилијем Саројан: Зовем се Арам;
- уз приче о Петру Кочићу и Чехову из Били су деца као и ти Г. Олујић;
- Родољубива тематика: Ђура Јакшић: Вече;
- народне епске песме о Косовском боју;
- Смрт Мајке Југовића;
- народне епске песме о Марку Краљевићу;
- Десанка Максимовић: Грачаница;
- Војислав Илић: Свети Сава;
- песме Морава, Дунав Бранислава Петровића;
- Лепота маштања, певања и приповедања: Добрица Ерић: Месечеви миљеници (избор);
- Мирослав Антић: Плава звезда;
- Иво Андрић: Аска и вук;
- песме Па шта, па шта, Говор дрвећа Бранислава Петровића;
- Владимир Андрић: Пустолов;
- Анђела Нанети: Мој дека је био трешња;
- Владимир Хулпах: Легенде о европским градовима (избор);
- Тиодор Росић: Приче старог чаробњака (избор);

- Животиње и људи: Петар Кочић: Јаблан; Вилијем Саројан: Зовем се Арам;
- Сергеј Јесењин: Песма о керуши;
- Иво Андрић: Аска и вук;
- Добрица Ерић: Месечеви миљеници (избор);
- Џек Лондон: Бели очњак или Зов дивљине.

Међупредметне корелације - наставу историје могуће је допунити одломцима: Борислав Пекић: Сентиментална повест Британског царства („Велика повеља слободе у земљи без устава”). Исти текст може се повезивати са другима на различите начине, према различитим мотивима или тону приповедања, у склопу пројектне наставе, која се базира на исходима, а не на садржајима учења. Предложени обавезни, књижевни, научнопопуларни и информативни текстови и садржај обавезне домаће лектире, као и примери из допунског избора, приликом осмишљавања годишњег плана рада, а потом и при обликовању оријентационих, месечних планова рада, могу се тематски повезивати. Поред тога, неопходно је успоставити и уравнотежену дистрибуцију наставних јединица везаних за све подобласти предмета, функционално повезати садржаје из језика и књижевности (где год је то могуће) и оставити довољно часова за утврђивање и систематизацију градива. Књижевна дела која су доживела позоришно извођење или екранизацију могу послужити за компаративну анализу и уочавање разлике између књижевне и позоришне/филмске (адаптиране, измењене) фабуле и израза (рецимо, на примеру Поповићеве сценске бајке може се закључити како драмски писац мења познату причу и смешта је у савремено доба), чиме ученици могу доћи до закључка о природи различитих медија и развијати своју медијску писменост. Препоручује се читање бар једног целовитог драмског текста (од три одређена Програмом). Ученици се могу упутити и на филмове са тематиком сличном прочитаним књижевним текстовима (дечје авантуре или авантуре у фантастичном свету, одрастање усамљеног детета и сл.) и додатно повезати обраду једне тематско-мотивске целине. Са појединим елементима медијске писмености ученике треба упознати такође кроз корелацију: појам дечји часопис или енциклопедија за децу упознати на конкретном тексту из часописа/ енциклопедије по избору (садржај текста треба да буде у вези са лектиром). Поред корелације међу текстовима, неопходно је да наставник успостави вертикалну корелацију. Наставник се претходно обавезно упознаје са садржајима Српског језика и књижевности из претходних разреда ради успостављања принципа поступности и систематичности. Наставник, такође, треба да познаје садржаје других предмета обрађиваних у млађим разредима и у петом разреду основне школе, који корелирају с предметом Српски језик и књижевност. Тако, хоризонталну корелацију наставник успоставља, пре свега, са наставом историје, ликовне културе, музичке културе, верске наставе и грађанског васпитања. Увођење ученика у свет књижевности, али и осталих, тзв. не-књижевних текстова (популарних, информативних), представља изузетно сложен наставни задатак.

Управо на овом степену школовања стичу се основна и врло значајна знања, умења и навике од којих ће зависити ученичка књижевна култура, али и естетске компетенције. Ученици треба да разумеју фикционалну природу књижевног дела и његову аутономност (односно да праве разлику између лирског субјекта и песника, приповедача и писца), као и чињеницу да књижевно дело обликује једну могућу слику стварности. При обради текста, примењиваће се у већој мери јединство аналитичких и синтетичких поступака и гледишта. У складу са исходима, ученике треба навикавати да своје утиске, ставове и судове о књижевном делу подробније доказују чињеницама из самога текста и тако их оспособљавати за самосталан исказ, истраживачку делатност и заузимање критичких ставова. Обрада књижевног дела пожељно је да буде проткана решавањем проблемских питања која су подстакнута текстом и уметничким доживљавањем. Многи текстови, а поготову одломци из дела, у наставном поступку захтевају умесну локализацију, често и вишеструку. Ситуирање текста у временске, просторне и друштвено-историјске оквири, као и обавештења о битним садржајима који претходе одломку - све су то услови без којих се у бројним случајевима текст не може интензивно доживети и правилно схватити. Приликом тумачења текста ученике треба навикавати да своје утиске, ставове и судове о књижевном делу подробније дока- зују чињеницама из самога текста и тако их оспособљавати за самосталан исказ, истраживачку делатност и заузимање критичких ставова, уз уважавање индивидуалног разумевања смисла књижевног текста и исказивање различитих ставова. У наставној интерпретацији књижевноуметничког дела, обједињавајући и синтетички чиниоци могу бити: уметнички доживљаји, текстовне целине, битни структурни елементи (тема, мотиви, песничке слике, фабула, односно сиже, књижевни ликови, смисао и значење текста, мотивациони поступци, композиција), форме приповедања (облици излагања), језичко-стилски поступци и литерарни (књижевноуметнички) проблеми.

Књижевнотеоријске појмове ученици ће упознавати уз обраду одговарајућих текстова и помоћу осврта на претходно читалачко искуство. У програму нису наведени сви појмови и врсте књи- жевних дела предвиђени за усвајање у претходним разредима, али се очекује ће се наставник наклонити на стечено знање ученика, обновити га и продубити на примерима, сходно старијем узрасту. Такав случај је са стилским фигурама (поређењем/компарацијом и персонификацијом) које се усвајају у трећем и четвртном разреду, а потом им се додају епитет, ономотопеја, контраст и хипербола; са појмом приповедања и облицима казивања у епском књижевном делу (дијалог, монолог, описивање: портрет и пејзаж); са појмовима везаним за драмско дело којима се додају заплет и расплет, као елементи драмске радње. Обнављање и повезивање знања из првог циклуса образовања и петог разреда основне школе је обавезно. Језичко-стилским изражајним средствима прилази се с доживљајног становишта; полазиће се од изазваних уметничких утиса- ка и естетичке сугестије, па ће се потом истраживати њихова језичко-стилска условљеност.

Током обраде књижевних дела, као и у оквиру говорних и писмених вежби, настојаће се да ученици откривају што више особина, осећања и душевних стања појединих ликова, као и да изражавају своје ставове о поступцима ликова. Ученик се подстиче да уочава смисао смешног и хумористичног на примерима из лектире, као и да разликује хумористички или оптимистички, дитирамбски тон у певању/приповедању/ драмској радњи од елегичног тона. Теоријско савладавање појма културноисторијско предање није обавезно. Предање Смрт Марка Краљевића уводи се као пример, уз описно образлагање ове врсте предања у оквиру категорије народне прозе. Обновљају се и проширују знања о родољубивој поезији, савладава се појава и смисао социјалних мотива у предложеним песмама или причама, уче се дитирамб и елегија као врсте лирске поезије. Исходи везани за наставну област књижевност засновани су на читању. Кроз читање и тумачење књижевних дела ученик развија читалачке компетенције које подразумевају не само истраживачко посматрање и стицање знања о књижевности већ подстичу и развијају емоционално и фантазијско уживљавање, имагинацију, естетско доживљавање, богате асоцијативне моћи, уметнички сензибилитет, критичко мишљење и изграђују морално просуђивање. Разни облици читања су основни предуслов да ученици у настави стичу сазнања и да се успешно уводе у свет књижевног дела. И у шестом разреду негује се, пре свега, доживљајно читање, а ученици се поступно уводе у истраживачко читање (читање према истраживачким задацима, читање из различитих перспектива и сл.) и оспособљавају да искажу свој доживљај уметничког дела, увиде елементе од којих је дело сачињено и разумеју њихову улогу у изградњи света дела. Повећан број допунског избора лектире указује на могућност обраде појединих предложених садржаја (књижевних дела) на часовима додатне наставе. Препоручује се да ученици у настави користе електронски додатак уз уџбеник, уколико за то постоји могућност у школи. У настави језика ученици се оспособљавају за правилну усмену и писану комуникацију стандардним српским језиком. Отуда захтеви у овом програму нису усмерени само на усвајање језичких правила и граматичке норме, већ и на разумевање њихове функције и правилну примену у усменом и писменом изражавању. Када се у садржајима програма наводе наставне јединице које су ученици већ обрађивали у нижим разредима, подразумева се да се степен усвојености и способност примене раније обрађеног градива проверава, а понављање и увежбавање на новим примерима претходи обради нових садржаја, чиме се обезбеђује континуитет рада и систематичност у повезивању новог градива са постојећим знањима. Нужно је да наставник увек има на уму пресудну улогу умесних и систематских вежбања, односно да наставно градиво није усвојено док се добро не увежба. То значи да вежбања морају бити саставни чинилац обраде наставног градива, примене, обновљања и утврђивања знања. Граматика Основни програмски захтев у настави граматике јесте да се ученицима језик представи и тумачи као систем. Ниједна језичка појава не би требало да се изучава изоловано, ван контекста у којем се остварује њена функција (у свакој погодной прилици могу се знања из граматике ставити у функцију тумачења текста, како уметничког тако и научнопопуларног).

Један од изразито функционалних поступака у настави граматике јесу вежбања заснована на коришћењу примера из непосредне говорне праксе, што наставу граматике приближава животним потребама у којима се примењени језик појављује као свестрано мотивисана људска активност. Настава творбе речи подразумева пре свега поделу речи по настанку на просте и творенице (у оквиру твореница уочавају се речи настале суфиксацијом, префиксацијом и слагањем). На школским примерима (нпр. певач, школски, школовати се, праунук, превелик, научити, Београд, пароброд) ученици треба да уоче саставне делове твореница: творбене основе, префиксе и суфиксе. На примерима породице речи, ученици треба да уочавају корен речи. Тиме се поставља основ за проширивање знања из творбе речи у старијим разредима. На часовима утврђивања градива треба нагласити разлику између граматичке основе и граматичких наставака у поређењу са творбеном основом и суфиксима (нпр. школ-а, школар-ац и сл.). Ученици су се већ раније срили са појмом гласа, а сада проширују своја знања из фонетике основним информацијама о настанку гласова и говорним органима који у овом процесу учествују. На основу изговора гласови се деле на самогласнике и сугласнике (а сугласници на праве сугласнике и сонанте). Сугласници се деле по звучности и по месту изговора (овде је пожељно направити корелацију са наставом страних језика - нпр. различито место изговора неких гласова у српском и енглеском језику и сл.). Подела речи на слоге подразумева проширивање знања у односу на млађе разреде: треба увести и примере слога који се завршавају на сонант, с посебним нагласком на позицију слоготворног р. Ово градиво треба повезати са основним правописним правилима за растављање речи на крају реда. Пошто се ученици у шестом разреду први пут срећу са термином гласовне промене, није потребно правити разлику у односу на гласовне алтернације. Ову разлику ће усвојити у градиву за средњу школу. Препорука је да се, ради лакшег анализирања примера, гласовне промене предају следећим редоследом: непостојано а, промена л у о, палатализација, сибиларизација, јотовање, једначење сугласника по звучности, једначење сугласника по месту изговора, губљење сугласника. Гласовне промене треба уочавати у грађењу и промени речи (а на одступања указати у примерима). Настава морфологије подразумева проширивања знања о заменицама (у петом разреду су биле обрађене само личне заменице). Сада се уводи подела заменица на именичке и придевске. У оквиру именичких обрађују се: односно-упитне, неодређене, опште и одричне; у оквиру придевских: присвојне (с нагласком на употребу заменице свој), показне, односно-упитне, неодређене, опште и одричне. Такође, треба указати и на граматичке категорије заменица: род, број, падеж и лице. Знања о глаголским облицима ученици проширују тако што усвајају грађење осталих глаголска времена изузев презента, перфекта и футура I, с тим што се имперфекат обрађује само на нивоу препознавања, а посебно се наводи имперфекат помоћног глагола бити. Препорука је да се глаголска времена уводе овим редоследом: аорист, имперфекат, плусквампефекат. Посебно треба нагласити правописна решења у вези са писањем глаголских облика. Знања из синтаксе ученици шире поделом независних предикатских реченица према комуникативној функцији.

Потребно је посебно скренути пажњу на употребу знака узвика, као и на остале интерпункцијске знаке. Правописна правила се усвајају путем систематских вежба-ња (правописни диктати, исправка грешака у датом тексту, тестови са питањима из правописа итд.). У оквиру правописних вежби пожељно је повремено укључити и питања којима се проверава графика (писана слова: велико и мало ћирилично Ћ, Ћ; велико и мало латиничко Ђ, велико Г, С, Ш итд.). Такође, треба подстицати ученике да сами уочавају и исправљају правописне грешке у СМС комуникацији, као и у различитим типовима комуникације путем интернета. Поред тога, ученике треба упућивати на служење правописом и правописним речником (школско издање). Пожељно је да наставник доноси примерак Правописа на час кад год се обрађују правописне теме (тако би могао појединачно ученицима задавати да пронађу реч у правописном речнику и одреде њен правилан облик или правилно писање).

Наставник стално треба да указује на важност правилног говора, који се негује спровођењем одређених ортоепских вежби. Ортоепске вежбе не треба реализовати као посебне наставне јединице, већ уз одговарајуће теме из граматике: нпр. уочавање дужине акцента у речи може се повезати са обрадом и утврђивањем знања о врстама речи (именица скуп има кратак акценат, а придев скуп има дуг акценат итд.). На овом нивоу ученици треба само да уоче разлику у дужини акцента, без разликовања интонације и без употребе акценатских знакова. Уз коришћење аудио снимака, ученике треба навикавати да препознају, репродукују и усвоје правилно акценатован говор, а у местима где се одступа од акценатске норме, да разликују стандардни акценат од свога акцента, тј. од дијалекатске акценатуације. Неке ортоепске вежбе могу се спроводити и уз одговарајуће теме из књижевности: нпр. артикулација се може вежбати изговарањем брзалица, онда када се оне обрађују као део народног стваралаштва; акценат речи, темпо, ритам, реченична интонација и паузе могу се вежбати гласним читањем одломака из изборне лектире (по избору наставника или ученика) итд. Као ортоепску вежбу треба спроводити и говорење напамет научених одломака у стиху и прози (уз помоћ аудитивних наставних средстава). Развијање и унапређивање језичке културе ученика представља један од најзначајнијих задатака наставе Српског језика.

Један од основних задатака наставе језичке културе односи се на усавршавање језичкоизражајних средстава код ученика, а њен крајњи циљ је да ученици буду оспособљени за успостављање квалитетне и сврсисходне комуникације. Област Језичка култура обухвата усмено и писмено изражавање. Наставни рад у овој области реализује се у садејству са другим областима предмета Српски језик, као и кроз самосталне наставне јединице. У повратном смеру, обрада књижевног текста и рад на граматици морају укључивати и садржаје за неговање културе усменог и писменог изражавања ученика. Настава ће бити очигледнија и ефикаснија ако се анализирају снимљена казивања и читања. Приликом реализације наставних садржаја пожељно је користити и савремене ИКТ.

Свака од програмских вежби (говорне, правописне, лексичко-семантичке, стилске вежбе) планира се и реализује у наставном контексту у коме постоји потреба за функционалним усвајањем и функционалном применом датих језичких законитости и појава у новим комуникативним ситуацијама, као и потреба за утврђивањем, обнављањем или систематизовањем знања стеченог током наставе језика и наставе књижевности. Све врсте вежби, чији је циљ развијање језичког мишљења, изводе се на тексту или током говорних вежби. Циљ говорних вежби јесте унапређивање културе усменог изражавања. Детаљна организација, вешто осмишљене садржајне структуре и мотивисање ученика за разговор водиће ка правилности, лакоћи, јасности, једноставности, прецизности и флуентности у усменом излагању ученика. Ове вежбе би требало да приближе учеников говор стандарднојезичком изговору.

Форме учтивости, односно посебна језичка средства којима се исказује учтивост представљају важан сегмент у реализацији наставе језичке културе. Потребно је код ученика развијати свест о неопходности и значају језичке учтивости, тј. учтивног комуникативног понашања, односно истакнути значај неговања правилног и учтивног говора и писања. Ученицима треба указати на то да су у домену конвенција учтивости најтипичније форме усмене и писмене етикеције: употреба заменице Ви, етикете за исказивање уважавања приликом ословљавања у јавном и службеном комуницирању (господине, госпођо/госпођице, Ваша екселенцијо, Ваша светости), као и говорни чиновни експресивног типа (формуле учтивости): извињавање, захваљивање, честитање, молба. Лингвометодички текстови који садрже дијалогску форму у којој се испољава језичка учтивост могу послужити за уочавање форми учтивости. Такође, требало би подстицати ученике да износе своје мишљење и сопствена запажања о (не)учтивном комуникативном понашању. Велики део лексике српског језика сачињавају лексеме настале творбом речи. Она представља продуктиван процес којим се свакодневно богати наш лексички фонд. Стога, у настави језичке културе би лексикологији, односно творби речи требало приступити, најпре, као начину за настајање нових речи, како би ученици схватили њен практични значај. Потребно је оспособити ученике да граде и разликују аугментативе (са пејоративима) и деминутиве (са хипокористцима), тако што обрада теме неће бити само описана, тј. требало би се задржати што краће на формалном приступу теми. Стваралачки и истраживачки приступ може позитивно утицати на мотивацију ученика да упознају ову тематику. Пожељно је навести само најчешће суфиксе и за један и за други творбени модел. Требало би подстицати ученике да објасне значење датих изведеница и указати им на њихову улогу у свакодневном језичком изражавању (нпр. експресивно значење и стилска обојеност изведеница, попут мајчица, сестрица, људина и сл.). Правописне вежбе омогућавају ученицима да посебно обратe пажњу на правописне захтеве и на њихову улогу у тексту. Системска примена адекватних правописних вежби омогућава да теоријско правописно знање благовремено пређе у умење, као и да се стечена навика примене правописних правила испољи у практичној и спонтаној намени.

Правописне вежбе представљају најпогоднији начин да се правописна правила науче, провере, као и да се учени недостаци отклоне. Најбоље је примењивати и просте и сложене правописне вежбе које су погодне за савлађивање како само једног правописног правила из једне правописне области, тако и више правописних правила из неколико правописних области. Правописне вежбе је потребно најпре припремити. Притом је пожељно поштовати принцип поступности, систематичности, јединства теорије и праксе. Приликом савлађивања правописних начела погодне могу бити следеће правописне вежбе: диктат, самостално писање, допуњавање текста. Може бити подстицајно и организовање квиза на часовима посвећеним систематизовању градива из правописа (нпр. препознај правописну област, пронађи грешку, да ли су тврдње о употреби, нпр. великог слова, тачне и сл.), а требало би и проверавати да ли су ученици у стању да објасне научена правописна правила у одређеном тексту. Циљ примењивања лексичко-семантичких вежби јесте богаћење речника ученика и упућивање на различите могућности приликом избора речи и израза и указивање на њихову сврсисходнију употребу. Применом лексичко-семантичких вежби код ученика се ствара навика да промишљају и траже адекватан језички израз за оно што желе да искажу (у зависности од комуникативне ситуације) и повећава се фонд таквих израза у њиховом речнику. Врсте ових вежби треба усагласити са интересовањима ученика и наставним садржајима. Развијању смисла за прецизно изражавање и подстицању ученика да размишљају о речима и о њиховим значењима доприносе вежбе којима се ученици упућују на избегавање сувишних речи, поштапалица и туђица.

Подстицајне су и вежбе које се односе на фигуративна значења речи, као и вежба проналажење изостављених реченичних делова која подстиче ученике да пронађу адекватну реч, али и да у складу са контекстом прошире скалу дозвољених значењских и лексичких могућности. Применом стилских вежби, ученици се упућују на то да на другачији начин од уобичајеног повезују речи и изразе и да истражују њихове семантичке потенцијале. Њихов циљ није да се само отклоне учињене грешке, већ да ученици стекну адекватне навике да говоре и пишу ваљано, односно да примењују стваралачке поступке у језику. Знања о стилу и изражајним могућностима језика ученици углавном стичу увидом у књижевноуметничке текстове, због чега је неспорна повезаност са наставом књижевности, али се не сме поистоветити са језичко-стилском анализом ових текстова. Стилске вежбе је потребно што непосредније повезивати и са наставом граматике. Може се креирати ситуациони предлојак за развијање и унапређивање језичко-стилског знања ученика у складу са узрастом и начелом систематичности и условности. Стваралачки облик рада на развијању стилског умења ученика може се, на пример, заснивати на тексту као подстицају за сликовито казивање, с обзиром на то да се на различитим књижевноуметничким текстовима лако увиђа изражајност стилског поступка који може да буде примењен приликом уобличавања језичке грађе у новим комуникативним ситуацијама.

Праћење и вредновање наставе и учења

Праћење и вредновање резултата напредовања ученика је у функцији остваривања исхода, а започиње иницијалном проценом достигнутог нивоа знања, у односу на који ће се одмеравати даљи напредак и формирати оцена. Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности. Формативно вредновање је саставни део савременог приступа настави и подразумева процену знања, вештина, ставова и понашања, као и развијања одговарајуће компетенције током наставе и учења.

Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике:

- реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе;
- непосредна комуникација између ученика и наставника;
- регистар за сваког ученика (мапа напредовања) итд.

Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаномоценом. Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања, праћења и вредновања. Важно је да наставник, поред постигнућа ученика, континуирано прати и вреднује властити рад. Све што се покаже добрим и ефикасним, наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а оно што буде процењено као недовољно делотворно, требало би унапредити. Допунска настава се организује за ученике који - из објективних разлога - у редовној настави матерњег језика не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско тематских подручја. Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад (на пример: група ученика с недовољним знањем одређених садржаја и граматике или правописа; група ученика који нису савладали неки од предвиђених елемената књижевне анализе или облика усменог и писменог изражавања; група ученика са артикулационим проблемима, итд.). На основу претходног испитивања тешкоћа и узрока, за сваку групу се ствара посебан, одговарајући план рада, чијим ће се савладавањем отклонити испољени недостаци у знању, умењу и вештини ученика. Допунски рад претпоставља и специфичне облике у савладавању одређених програмских садржаја (индивидуализација наставе - полупрограмираним и програмираним секвенцама, наставним листићима; предавањима с друкљим - очигледнијим примерима; посебни групни и индивидуални задаци и др.). Нарочито треба водити рачуна о одмерености захтева, као и о стимулисању ученика за показане резултате (похвале, награде, позитивна оцена). Допунски рад организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. им савлада одређену тешкоћу или отклони недостатак, ученик престаје с допунским радом ван редовне наставе.

Током даље редовне наставе такве ученике не треба испуштати из вида, односно - диференцирањем редовне наставе - омогућити ученицима да градиво савладају на редовним часовима.

Додатни рад

- За додатни рад опредељују се ученици од IV до VIII разреда изнадпросечних способности и посебних интересовања за наставу српског језика, односно за продубљивање и проширивање знања из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе (књижевност, језик, култура изражавања, филмска и сценска уметност). То су они ученици чија се знања, интересовања и даровитост изразитије испољавају већ у I, II и III разреду. Такве ученике уочавају, прате и подстичу наставници разредне наставе и педагошко-психолошка служба школе све до IV разреда када се први пут организује додатни рад (изводи се све до завршног разреда).
- Додатни рад се организује и изводи за ученике од IV до VIII разреда, један час недељно током целе наставне године. Изузетно је важно да се започета динамика додатног рада одржи док се не реализује утврђени програм. Уколико се, изузетно, додатни рад организује само у једном делу наставне године, пожељно је да се интересовање даровитих ученика за овај рад доцније не гаси, односно да се они подстичу на самостални рад другим формама рада (нпр. појачаном индивидуализацијом рада у редовној настави, давањем посебних задатака, ангажовањем у одговарајућим слободним активностима и др.).
- Додатни рад - заснован на интересовању ученика за проширивање и продубљивање знања, умења и вештина - непосредније активира ученике и оспособљава их за самообразовање, развија њихову машту, подстиче их на стваралачки рад и упућује на самостално коришћење различитих извора сазнања. Под руководством наставника ученици се у додатном раду самостално служе књижевном и некњижевном грађом (у учењу и истраживању), те припремају и излажу своје радове (усмене, писмене, практичне) пред својом групом, разредом или целом школом. Знања, умења и вештине које су стекли истраживачким, индивидуалним и групним радом ученици користе у редовној настави, слободним активностима и у другим приликама (конкурси, такмичења, школске и друге приредбе). Ученике који се посебно истичу у додатном раду треба и посебно стимулисати (похвале, награде, стипендије за даље школовање, упис у одговарајућу средњу школу и др.).
- Уочавање потенцијално даровитих ученика у овој области остварује се непосредним праћењем од стране наставника разредне и предметне наставе, анализом радова ученика и остварених резултата на смотрема, такмичењима, интервјуисањем ученика и родитеља и применом одређених инструмената од стране школског психолога-педагога.

На основу добијених резултата праћења и испитивања, интересовања и жеља даровитих ученика и напред наведених оријентационих садржаја, наставник заједно са ученицима утврђује (конкретизује) програм додатног рада с групама или појединим даровитим ученицима. Програмом рада обухватају се сегменти оријентационих садржаја програма (зависно од интересовања и жеља ученика: сва подручја или само књижевност, односно језик, односно култура изражавања, односно филмска или сценска уметност). То значи да наставник није обавезан да с појединцем или групом ученика оствари оријентационе програмске садржаје у целини. Битно је да планирани програмски садржаји буду у складу са интересовањима и жељама ученика, као и са расположивим годишњим фондом часова.

- Додатни рад из српског језика може се реализовати као индивидуализовани (примерен појединим ученицима) и групни (за групе ученика једног или више разреда који се посебно интересују за исте програмске садржаје додатног рада). Зависно од интересовања ученика и програмских тема, групе се могу мењати (флексибилност састава групе).
- Улога наставника у додатном раду је специфична. У сарадњи са учеником (евентуално - родитељима и школским педагогом-психологом) наставник утврђује конкретан програм додатног рада (у развијеним школама програм може да утврди и стручни актив наставника српског језика у разредној и предметној настави). Реализујући програм додатног рада, наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе рада, пре свега оне које у највећој могућој мери активирају све потенцијале ученика, а нарочито оне који омогућавају развој креативности ученика. Током додатног рада наставник се поставља као сарадник који стручно помаже рад појединца или групе: упућује и усмерава, помаже да се дође до правих решења, закључака и генерализација. Однос ученика и наставника у додатном раду је сараднички, непосреднији и ближи него у редовној настави, заснован на узајамном поверењу и поштовању.
- У додатном раду са ученицима наставник прати и евидентира њихов развој и напредовање, усавршава утврђене програме, открива нове могућности индивидуализације рада (проблемски задаци, истраживачки радови, програмиране и полупрограмиране секвенце, коришћење књижевне и некњижевне грађе и разних апарата и техничких помагала и др.), те врши уопштавање и примену стечених знања, умења и вештина у различитим ситуацијама. Обезбеђује укључивање ученика у организоване облике рада ван школе (конкурси, смотре, такмичења). За сваког ученика води досије у који уноси битне податке о његовом напредовању у развоју, те се стара да тај досије прати ученике пре уписа у средњу школу.
- Ученици се самостално опредељују за додатни рад из српског језика (могу бити мотивисани, али никако присиљавани на то).

- Приликом опредељивања ученика за додатни рад, објективно треба проценити мотиве који су утицали на њихову одлуку (у обзир долазе само стварно надарени ученици, оцене из српског језика, а жеље ученика и родитеља не представљају пресудан фактор, јер не мора у сваком одељењу да буде даровитих ученика за овај предмет, талентованих за све предмете и области). Ученик остаје укључен у додатни рад онолико времена (година) колико жели. Посебно треба водити рачуна о томе да се даровити ученици не оптерећују изнад њихових стварних могућности и жеља (довољно је да ученик - уз редовну наставу - буде ангажован још само у једном виду васпитно-образовног рада - додатном раду, на пример, из овог предмета).

ИСХОДИ:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- препознаје и повезује књижевне термине и појмове обрађиване у претходним разредима са новим делима која чита;
- чита са разумевањем; парафразира прочитано и описује свој доживљај различитих врста књижевних дела и научно-популарних текстова;
- одреди род књижевног дела и књижевну врсту;
- прави разлику између дела лирског, епског и драмског карактера;
- разликује ауторску приповетку од романа;
- анализира структуру лирске песме (строфа, стих, рима);
- уочава основне елементе структуре књижевноуметничког дела: тема, мотив; радња, време и место радње;
- препознаје етапе драмске радње (заплет и расплет);
- разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца;
- разликује облике казивања;
- увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике;
- одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевноуметничком тексту;
- анализира узрочно-последичне односе у тексту и вреднује истакнуте идеје које текст нуди;
- анализира поступке ликова у књижевноуметничком делу, служећи се аргументима из текста;
- препозна хумор у књижевном делу;
- разликује хумористички и дитирамбски тон од елегичног тона;
- илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима;
- уважава националне вредности; негује културноисторијску баштину;
- препоручи књижевно дело уз кратко образложење;
- упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст;
- користи електронски додатак уз уџбеник;
- повезује граматичке појмове обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима;
- препозна делове речи у вези са њиховим грађењем;

- разликује гласове српског језика по звучности и месту изговора;
- разликује врсте гласовних прмена у једноставним примерима и примењује књижевнојезичку норму;
- одреди врсте и подврсте заменица, као и њихов облик;
- препознаје глаголска времена и употребљава их у складу са нормом;
- разликује реченице по комуникативној функцији;
- доследно примењује правописну норму;
- користи правопис (школско издање);
- правилно изговара речи водећи рачуна о дужини;
- разликује дуги и кратки акценат у изговореној речи;
- употребљава различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање различитих типова текстова, без сажимања и са сажимањем, причање (о догађајима и доживљајима) и описивање;
- разликује и гради аугментативе и деминутиве;
- саставља обавештење, вест и кратак извештај;
- разуме основна значења књижевног и неуметничког текста;
- проналази, повезује и тумачи експлицитно и имплицитно садржане информације у краћем, једноставнијем књижевном и неуметничком тексту;
- драматизује одломак одабраног књижевноуметничког текста;
- говори јасно, поштујући стандарднојезичку норму;
- изражајно чита обрађене књижевне текстове.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Историја;
- Географија;
- Биологија;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Народна традиција;
- Верска настава

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- „Извор“, читанка за 6. разред основне школе, Зона Мркаљ, Зорица Несторовић; Клет, 2019;
- Граматика за 6. разред основне школе, Весна Ломпар; Клет, 2019;
- Радна свеска за 6. разред основне школе, Весна Ломпар, Зона Мркаљ, Зорица Несторовић; Клет, 2019.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- Читанка;
- Граматика;
- радна свеска;
- лектира;
- наставни листићи;
- ученички радови;
- панои;
- дигитални учбеници

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

ИНОВАЦИЈЕ:

- употреба савремених наставних средстава;
- примена мултимедија у настави;
- употреба дидактичког материјала израђеног од стране ученика.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- писменим путем;
- усменим путем.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Књижевност	45	13	3	61
2.	Језик	21	27	4	52
3.	Језичка култура	1	27	3	31
	Укупно часова	67	67	10	144
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		30	30	6	66
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		37	37	4	78
УКУПНО		67	67	10	144

3. 2. 2. НАСТАВНИ ПРОГРАМ СТРАНОГ ЈЕЗИКА

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ наставе енглеског језика је развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика.		
ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ: Програм наставе и учења оријентисан на исходе, наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења, имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, уџбенике и друге наставне материјале, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, комуникативних функција и препоручених језичких активности, наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове.		

Исходи судефинисани за крај разреда и усмеравају наставника да их операционализује на нивоу једне или више наставних јединица имајући у виду ниво постигнућа ученика. Исходи се разликују, тако да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упути ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

Остваривање наставе и учења

Програм усмерен ка исходима указује на то шта је ученик у процесу комуникације у стању да разуме и продукује. Структуриран је тако да наставника постепено води од исхода, преко комуникативне функције као области, до препоручених језичких активности и садржаја у комуникативним функцијама. Применом оваквог приступа у настави страних језика, ученик се оспособљава да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену.

Овај приступ подразумева уважавање следећих ставова:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник треба да буде сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- настава се заснива и на социјалној интеракцији с циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала;
- рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање програма наставе и учења као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.). Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.). Мануелне активности (израда панона, презентација, зидних новина, постера и сл.). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.). Игре примерене узрасту. Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...). Решавање „проблем-ситуација” у разреду, тј. договори и мини-пројекти. „Превођење” исказа у гест и геста у исказ. Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- препознавање везе између група слова и гласова;
- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;
- извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

- повезивање гласова и групе слова;
- замењивање речи цртежом или сликом;
- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза” у неком низу, осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);
- писање честитки и разгледница;
- писање краћих текстова.

Увођење дечје књижевности и транспоноване у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз.

Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

С обзиром на то да се исходи остварују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем. Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука),
- референцијалну (о темама о којима је реч) и
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде;
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст;
- од особина онога ко говори;
- од намера с којима говори;
- од контекста и околности - повољних и неповољних - у којима се слушање и разумевање остварују;
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући могућност да се пажња усредсреди на друге појединости);
- дужина усменог текста;
- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања, неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, арактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију,
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова, итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније

језичке структуре, лексику и комуникативне способности.

За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање давањем конкретних задатака и упутстава, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.)

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др;
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције.

Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација;
- спонтану конверзацију;
- неформалну или формалну дискусију;
- дебату;

- интервју или преговарање;
- заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику. Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, напоредо с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и

примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.

Улога граматике у процесу овладавања језиком је пре свега практична и састоји се у постављању основе за развијање комуникативне компетенције. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста. Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

Праћење и вредновање наставе и учења

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес. Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у

остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе.

Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га напреузимање одговорности за властито планирање и унапређивање процеса учења.

Тематске области у настави страних језика за основну школу – други циклус

- *Напомена:* Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда другог циклуса основног образовања и васпитања – у сваком наредном разреду обнавља се, а затим проширује фонд лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за конкретну тему. Наставници обрађују теме у складу са интересовањима ученика, њиховим потребама и савременим токовима у настави страних језика, тако да свака тема представља одређени ситуацијски комплекс.

Тематске области:

- Лични идентитет;
- Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд.);
- Географске особености;
- Србија - моја домовина;
- Становање - форме, навике;
- Живи свет - природа, љубимци, очување животне средине, еколошка свест
- Историја, временско искуство и доживљај времена (прошлост - садашњост - будућност);
- Школа, школски живот, школски систем, образовање и васпитање;
- Професионални живот (изабрана – будућа струка), планови везани за будуће занимање;
- Млади - деца и омладина;
- Животни циклуси;
- Здравље, хигијена, превентива болести, лечење;

- Емоције, љубав, партнерски и други међуљудски односи;
- Транспорт и превозна средства;
- Клима и временске прилике;
- Наука и истраживања;
- Уметност (нарочито модерна књижевност за младе; савремена музика)
- Духовни живот; норме и вредности (етички и верски принципи); ставови, стереотипи, предрасуде, толеранција и емпатија; брига о другоме
- Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници);
- Слободно време – забава, разонода, хобији;
- Исхрана и гастрономске навике;
- Путовања;
- Мода и облачење;
- Спорт;
- Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења;
- Медији, масмедији, интернет и друштвене мреже;
- Живот у иностранству, контакти са странцима, ксенофобија.

ИСХОДИ:

Ученици ће бити у стању да:

- разумеју једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација о себи и другима;
- поздраве и отпоздраве, представе себе и другог користећи једноставнија језичка средства;
- поставе и одговоре на сложенија питања личне природе;
- у неколико везаних исказа саопште информације о себи и другима;
- разумеју једноставније текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње;
- размене информације које се односе на дате комуникативне ситуације;
- опишу сталне, уобичајене и тренутне догађаје / активности и способности користећи неколико везаних исказа;
- разумеју и примењују правила учтиве комуникације;
- препознају и именују појмове који се односе на тему;
- поставе и одговоре на једноставнија питања личне природе;
- у неколико везаних исказа саопште информације о себи и другима;
- разумеју једноставније текстове у којима се описују догађаји у прошлости;
- размене информације у вези са догађајима у прошлости;
- опишу у неколико везаних исказа догађај из прошлости/историјску личност и сл.
- разумеју и реагују наједноставније исказе који се односе на изражавање допадања/недопадања;
- размене информације које се односе на допадање/недопадање уз образложење;
- разумеју предлоге и одговоре на њих;
- упуте предлоге и реагују на предлоге пружајући одговарајући изговор или одговарајуће оправдање на прикладан начин;
- опишу сличности и разлике у породичном животу у ВБ и код нас.

- разумеју једноставније текстове који се односе на исказивање предвиђања, понуда/одлука, планова и намера у будућности;
- разумеју и размене информације које се односе на предвиђање, нуђење услуге/одлуке, и намере у будућности;
- изразе своја и туђа предвиђања, одлуке, и намере у будућности;
- понуде/прихвате/одбију услугу на прикладан начин;
- разумеју једноставније текстове у којима се описују догађаји из прошлости;
- размене једноставније информације у вези са догађајима у прошлости;
- опишу у неколико везаних исказа догађаје из прошлости;
- опишу историјске догађаје циљне културе користећи једноставнија језичка средства;
- разумеју и реагују на једноставније исказе који се односе на допадање/недопадање;
- изразе допадање/недопадање једноставнијим језичким средствима;
- израчунају време у ВБ, Аустралији, САД у односу на Србију.
- разумеју једноставније текстове који се односе на описивање искуства у прошлости;
- размене информације у вези са искуствима из прошлости;
- опишу у неколико везаних исказа своја и туђа искуства из прошлости користећи једноставнија језичка средства;
- разумеју краће и дуже исказе који се односе на жеље и амбиције;
- изразе своје и туђе жеље и амбиције једноставнијим језичким средствима;
- разумеју једноставније текстове који се односе на упозорења;
- саопште упозорења;
- разумеју текст о значајнијим историјским личностима из ВБ и опишу значајније историјске личности користећи једноставнија језичка средства.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Географија;
- Историја;
- Биологија;
- Техника и технологија;
- Информатика и рачунарство

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Project 3, Serbian edition (енглески језик за 8. разред основне школе) - уџбеник и радна свеска са CD-ом и кодом за Project Online Practice. Аутор: Tom Hutchinson, издавач: *The English Book*, Београд и *Oxford University Press*, Велика Британија, 2021;
- литература за наставнике: Project 5 - Приручник за наставнике са кодом за Online Practice, Золтан Резмувеш;
- дигитални уџбеник;
- остала наставна средства: CPT (classroom presentation tool)– дигитални, интерактивни уџбеник са интегрисаним аудио и видео садржајима; аудио CD, DVD, DVD радни листови и упутства за наставнике;
- тест генератор.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- панои;
- квизови;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<ul style="list-style-type: none"> • пројектор; • видео материјали
ИНОВАЦИЈЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • хибридна настава; • квизови
НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:
<ul style="list-style-type: none"> • континуирано формативно праћење на часовима; • писмене провере

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Introduction	-	2	-	2
2.	My life	4	8	-	12
3.	The future	5	7	-	12
4.	Times and places	4	8	-	12
5.	Cities	4	8	-	12
6.	Experiences	5	7	-	12
7.	What's up?	1	3	-	4
8.	The First Written task	-	-	3	3
9.	The Second Written Task	-	-	3	3
	Укупно часова	23	43	6	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		13	24	3	40
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		10	19	3	32
УКУПНО		23	43	6	72

3. 2. 3. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЛИКОВНА КУЛТУРА	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ наставе ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко и креативно мишљење и естетичке принципе кроз практичан рад, оспособљава за комуникацију и решавање проблема као и да изграђује позитиван однос према уметничком наслеђу и културној баштини свог и других народа.</p> <p>Образовни циљеви:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стицање знања и практичних ликовних искустава кроз самосталан ликовни рад; • упознавање са традицијом и културним баштином; • упознавање са историјом уметности (садржај дела, аутор, епоха и стил); • упознавање са теоријом ликовне уметности; 		

- упознавање са подручјима ликовних и визуелних уметности, ликовним средствима, техникама и материјалима;
- ликовно описмењавање кроз усвајање ликовног језика (ликовни елементи и начини грађења композиције).

Васпитни циљеви:

- општи развој личности ученика и развој креативности као компоненте личности;
- еманципација и социјализација личности ученика;
- развој емпатије, толеранције и хумених ставова;
- способност комуникације ликовним средствима;
- развој посматрања, опажања, визуелне перцепције и рецепције, визуелног мишљења, креативног мишљења, емоција, маште, моторике и кординације ока и руке;
- развој воље и доследности у раду;
- развој свести о сопственом бићу, потребама и могућностима задовољавања тих отреба кроз креативан рад и изражавање кроз ликовно стваралаштво
- способност критичког изражавања о свом раду и радовима других и процењивање квалитета и вредности;
- мотивисање ученика да доприноси естетском и културном начину живљења у свом окружењу.

Задаци:

- упознавање ученика са својствима различитих ликовних материјала, традиционалним и савременим техникама и оспособљавање за њихову примену у стваралачком раду;
- усвајање основе ликовног језика, односно ликовних елемената (боја, текстура, простор, амбијент) како би се оспособили за самостално ликовно изражавање и стварање;
- развијање визуелног опажања, визуелног мишљења, дивергентно креативно мишљење, способност опажања, доживљавања и естетског процењивања лепог у природи, уметности и народној традицији;
- развијање код ученика спретности, визуелне и моторичке кординације;
- развијање чулне осетљивости, радозналости, истраживачког мишљења;
- оспособљавање ученика за нова разноврсна и необична просторна ликовна решења, дводимензионално и тродимензионално представљање облика коа одговора на задате и одабране теме;
- формирање естетских критеријума ученика и оспособљавање за самосталну анализу и естетско процењивање у уметничким делима, сопственим ликовним радовима и радовима других ученика;
- стицање теоријских знања из светске и националне традиције и уметничког наслеђа (уметничка дела, садржај дела, мотиви, аутори, епохе и стилови), вредновање уметничких дела, разумевање контекста времена у коме су настала;
- подстицање ученика да повезују знања из уметничког наслеђа и теорије уметности са њиховом применом у самосталном ликовном изражавању;
- подстицање ученика на мултидисциплинарност кроз повезивање стечених знања и вештина са осталим наставним садржајима;
- подстицање ученика на самостално истраживање, проналажење и систематизовање информација из различитих извора;
- подстицање ученика на учешће у уметничком животу кроз посете музејима и галеријама;

- подстицање ученика на откривање значаја културног наслеђа и његово очување;
- оспособљавање ученика за примену стечених знања и вештина у свакодневном животу и будућим занимањима.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Планирање наставе и учења

Програм наставног предмета Ликовна култура у 6. разреду оријентисан на процес учења и на исходе који се достижу до краја школске године. Исходи воде ка постепеном развијању компетенција. Достижни су за сваког ученика, у мањој или већој мери. Улога наставника у току године је да прати, процењује и подстиче развијање индивидуалног потенцијала сваког ученика. Услови за напредовање ученика стварају се кроз доминирање задатака у настави као што су ликовни, истраживачки и пројектни задаци који циљају више исхода и међупредметних компетенција.

Садржаји програма организовани су у седам тематских целина и то су:

- Увод у програм;
- Боја;
- Комуникација;
- Текстура;
- Уобразиља;
- Простор;
- Наслеђе.

Оквирни дистрибуција часова по предметним целинама је:

- Увод у програм - 2 часа;
- Боја - 9 часова;
- Комуникација - 5 часова;
- Текстура - 5 часова;
- Уобразиља - 4 часа;
- Простор - 4 часа;
- Наслеђе - 7 часова.

Расподела часова подложна је промени у складу са дидактичко- методичким принципима и временом потребним за реализовање циљева и задатака. На почетку школске године 2 часа су уводна у оквиру којих се реализују теме: Научили смо у претходном разреду (иницијално тестирање) и Ликовна култура у 6. разреду. Часови у оквиру целине наслеђе реализују се и у оквиру у 1. и 2. полугодишта: након целине Боја, Комуникација, Текстура и Уобразиља.

Остваривање наставе и учења

Увод у програм

У уводној целини ученици се иницијално тестирају као би наставник имао повратне информације о наученом у претходном разреду, што даје јасне смернице за даљи рад, учење и стварање у шестом разреду. Ученици се постепено уводе у програм 6. разреда упознавањем са целинама и уџбеником.

Боја

У овој целини ученици усвајају знања о односу светлости и боје, пигментним бојама, дејству боја на посматрача, врстама боја, односима боја и практичној примени боја. Наставник подстиче ученике на истраживање информација о темама и на истраживање изражајних могућности различитих ликовних техника.

Комуникација

У овој целини ученици откривају и усвајају теме, мотиве и поруке дела визуелних уметности и откривају улогу уметности у свакодневном животу. Смисао учења огледа се у томе да ученици доживљавају уметничко дело, размишљају о њему и слободно изражавају своје мишљење. Наставник подстиче интересовање ученика питањима, кроз разговор и мотивише за самостални истраживачки рад. У ликовном раду ученици бирају материјал и технику којим ће најефикасније изразити одабрани садржај, идеју, поруку или став.

Текстуре

У оквиру целине Текстуре обрађују се врсте текстура, односи облика и линија и текстуре, ритам текстуралних површина као и изражајне могућности традиционалних цртачких, сликарских и вајарских техника и апликативни програми за стварање текстура. Наставник показује примере примене различитих врста текстура у композицијама уметничких дела (цртеж, слика, скулптура и дизајн предмета или простора) и објашњава значај текстуралних вредности. Ученици примењују знање о текстурама у практичном, стваралачком раду на одабрану тему.

Уобразиља

У овој целини кроз разговор са ученицима обрађује се значај маште за стваралаштво у уметности, науци и свакодневном животу, приликом решавања проблема. Наставник показује репрезентативна остварења светских и домаћих уметника заснованих на сновима, бајкама, митовима и легендама. Подучава ученике како да самостално пронађу подстицај за стваралачки рад који ће реализовати одабраном ликовном техником.

Простор

У овој целини ученици усвајају знања о амбијенту, елементима који га чине као и атмосфери и утицају на кориснике простора. Кроз пројекат обликују део одабраног школског простора (хол, двориште или учионица). Сврха ових активности је да ученици науче како да од доступних материјала направе оно што ће им користити у свакодневном животу. Уколико се у оквиру пројекта ученици опеделе за симулацију музејске поставке или изложбе, у оквиру тимског рада осмишљавају поставку, сами распоређују експонате и дизајнирају позивнице за посетиоце и на тај начин се оспособљавају за презентовање својих радова.

Уметничко наслеђе

У оквиру ове целине ученици се упознају са уметничким делима, музејима, парковима, грађевинама односно културним добрима, њиховим значајем и очувањем. Приликом обраде ових садржаја фокус је на развијању сензибилитета за доживљавање и разумевање дела као и на сагледавању развоја уметности кроз историју и међусобног утицаја уметности и друштва. У ове садржаје се убрајају најзначајнија дела из светске културне баштине као и дела из културне баштине на тлу Србије. Уџбеник је значајан извор примера дела као и визуелна наставна средства и презентације. Остварује се корелација садржаја предмета историја и музичка култура, кроз интегрисану наставу, истраживачке задатке или драмски метод. Самостално бирају уметничко дело као инспирацију за свој стваралачки рад и изражавање својих идеја, замисли и осећања.

Праћење и вредновање наставе и учења

Оцењивање се врши према Правилнику о оцењивању. Оцена је дефинисана нормативима и верификована нумерички, као и формативно кроз посматрање и вођење белешки о напредовању ученика. Програм подржава индивидуални развој ученика и напредовање ученика током целе школске године.

Процењивање напредовања ученика се врши разноврсним и аутентичним методама, кроз вредновање усмених одговора ученика, учешће у дијалогу, дискусији, истраживачки и стваралачки рад. Напредак ученика се прати са циљем да би наставник подржао развој потенцијала сваког ученика. За успешно процењивање радова ученика у први план се ставља стваралачки процес, којим се дошло до неког продукта који је зависио од маште и инвентивности ученика, труда и преданости, довитљивости и спретности, а не само коначан резултат - продукт. Теоријско знање се проверава кроз усмене и писане одговоре (чек листе за процену и самопроцену напретка). Напредак и оствареност исхода процењује се на три нивоа (основном, средњем и напредном). Исходи су формулисани тако да до краја разреда сви могу да их достигну, у већој или мањој мери, уколико су радили разноврсне задатке од којих сваки циља више исхода и међупредметних компетенција. Када се обавештавају ученици о њиховом напретку користе се подстицајни изрази и ученици се упознају са аспектима оцене како би могли да напредују у наредним фазама учења. Наставник упознаје ученике са циљевима и исходима учења да би им били јасни критеријуми вредновања постигнућа.

Уз уважавање индивидуалних и развојних могућности ученика, утицаја окружења у коме ученик одраста, аутентичности његовогликовног израза потребно је пратити следеће параметре:

- однос према раду, спремност за рад, посвећеност, уложен труд, поштовање правила креативног процеса и рада на часу, и коректан, одговоран однос према себи и другима;
- ниво усвојености садржаја наставне јединице у складу са индивидуалним способностима ученика и развојем одређених компетенција: ученик разуме појмове, концепте, разуме визуелне информације, раздваја битно од небитног, повезује и пореди познате и нове информације о делима, идејама, феноменима, људима, догађајима, местима и делима и јасно и аргументовано образлаже свој рад, идеју, доживљај, и опажање;
- ниво креативности ученика који обухвата продуктивност, флексибилност, оригиналност који се огледа кроз резултате стваралачког процеса, примена одговарајућих принципа компоновања и ликовних елемента, употреба одговарајуће технике, процеса рада и истраживање могућности технике и материјала.

Евалуација остварених резултата и самовредновање наставника остварује се кроз праћење тока часова, бележење запажања о активности ученика и заинтересованости за учење и стварање. Наставник прати развој ученика, анализира и процењује резултате активности ученика у току ликовног изражавања као и ниво усвојености градива, прати оствареност планираних циљева, задатака и исхода.

Усвојеност знања у процесу учења прати се кроз дијалог, дискусију или писане одговоре. Од ученика се захтева да наведу које су кључне информације усвојили на часу, примере које илуструју научено и као и да наведу оно што им није било у попуности јасно. На часовима на којима се разговара о ликовним делима ученик наводи или пише кључне речи којима би описао дело и наводи свој утисак, став или доживљај дела. Када се разговара о уметнику ученик наводи информације због којих је уметник значајан, дело или дела која ми се највише свиђају, питање које бих поставио уметнику. Када се ученик ликовно изражава на полеђини пише скалу елемената који се вредују на раду и штиклира сваки остварени захтев, наводи поруку рада, звездицама обележава елементе које сматра успешним, а оно што би урадио другачије, чиме није задовољан обележава спиралном линијом која означава потенцијал.

Навођење нејасноћа у процесу усвајања градива као и незадовољства елементима ликовних радова омогућава и наставнику и ученику да се идентификује највжнији пропуст или проблем у раду и да приступе решавању изазова у учењу или стварању. Вербална самопроцена радова подразумева излагање и поређење ликовних решења.

Кроз истраживачки рад ученика у форми текста, паноа или презентације ученици се мотивишу да самостално, у пару или групи уче и презентују научено. Важно је да параметри који се вреднују у оквиру истраживачког рада буду јасно дефинисани. Наставник их саопштава ученицима као смернице за рад. Такође наставник даје ученицима смернице, на које се ослањају, у потрази за релевантним информацијама на интернету.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- описује изражајна својства различитих врста боја и њихових односа у композицији;
- користи изражајна својства боја у ликовном раду и свакодневном животу;
- изрази своје замисли и позитивне поруке одабраном ликовном техником;
- опише свој рад, естетски доживљај простора, дизајна и уметничких дела и
- користи одабране информације као подстицај за стваралачки рад;
- користи одабране информације као подстицај за стваралачки рад;
- изрази своје замисли и позитивне поруке одабраном ликовном техником;
- опише свој рад, естетски доживљај простора, дизајна и уметничких дела;
- користи одабране информације као подстицај за стваралачки рад;
- прави разноврсне текстуре на подлогама, облицима или у апликативном програму и пише свој рад, естетски доживљај простора, дизајна и уметничког дела;
- користи одабране информације као подстицај за стваралачки рад;
- изрази своје замисли и позитивне поруке одбраном ликовном техником;
- користи изражајна својства боја у ликовном раду;
- опише свој рад, естетски доживљај простора, дизајна и уметничких дела;
- користи одабране информације као подстицај за стваралачки рад;
- изрази своје замисли и позитивне поруке одбраном ликовном техником;
- користи изражајна својства боја у ликовном раду и свакодневном животу и
- опише свој рад, естетски доживљај простора, дизајна и уметничких дела;
- опише уметничко дело, музеј, парк, грађевину односно културно добро ;
- ствара рад инспирисан уметничким делом;
- објасни зашто је очување културног наслеђа важно.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

У оквиру реализације наставних јединица биће остварена корелација садржаја са предметима:

- Српски језик;
- Музичка култура;
- Историја;
- Географија;
- Биологија;
- Математика;
- Техника и технологија;
- Физика.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

У настави се користи:

- уџбеник Ликовна култура за 6. разред, аутора Драгана Ђорђевића и Зорана Игњатовића, издавачке куће „Едука“;
- штампани садржаји лекција појединих наставних јединица.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

У настави ће се користити:

- горе наведени штампани садржаји са илустрацијама;
- збирка репродукција;
- штампани плакати;
- збирка предмета;
- материјали и прибор за демонстрацију ликовних техника;
- рачунар и пројектор;
- табла и фломастер.

ИНОВАЦИЈЕ:

- Поред метода рада као што су вербално-текстуална, илустрација и демонстрација ученици ће учити кроз истраживачки рад на одабрану тему, стварати презентације и користити апликативне програме за графички дизајн и уређивање фотографија.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

У току школске године наставница прати и вреднује ниво знања и способности ученика у складу са Законом о основном образовању и васпитању и Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. У оквиру предмета Ликовна култура бројчано се оцењују: ликовни радови, теоријско знање, активност на часовима и истраживачки рад. Ученици се у самом процеса учења и примене научног упознају са скалом оцењивања, са стандардима и исходима постигнућа, како би могли да својим коментарима, аргументовано учествују у оцењивању, као и да планирају и организују своје активности које воде до жељене оцене. Ученици 6. разреда оцењују се за усвојено и примењено знање о бојама као изражајном средству, традиционалним и савременим ликовним техникама, знање о садржају уметничких дела из различитих епоха и култура и ауторима дела, знање о врстама текста и начинима примене, знање о знаменитим грађевинама, парковима и споменицима у Србији, знање о необичним, маштовитим уметничким остварењима и реалним облицима у нереалним односима, знање о амбијенту и уређењу простора.

На ликовним радовима вреднује се примена усвојеног садржаја из програмом и планом утврђених области за сваки разред. Приликом оцењивања радова вреднују се параметри: примена усвојених елемената и принципа компоновања у оквиру задате или одабране теме, оригиналност и аутентичност ликовног решења, уз уважавање различитог израза сваког ученика, целовитост композиције рада и примена одговарајуће технике и материјала.

Ниво усвојености садржаја наставних јединица, теоријско знање, оцењује се кроз усмене или у комбинацији са писаним одговорима.

Ученици усмено одговарају кроз дијалог и дискусију. Приликом оцењивања вреднује се коришћење ликовног језика, кључних усвојених термина из теорије обликовања и ликовне уметности у сегментима:

- у оквиру анализе уметничких дела (основне карактеристике композиције, начин компоновања, концепт или намера уметника, стил/епоха, припадност културном наслеђу);

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- у оквиру анализе рада ученика, односно аргументовано образлагање идеје, мотива, начина компоновања, примене ликовне технике;
- у описивању потребних знања и вештина која су неопходна у уметничким занимањима.

Оцена за активност изводи се на основу праћења залагања ученика на часовима у сваком полугодишту, вредновањем следећих параметара:

- спремност ученика за час, односно ношење уџбеника, свеске, блока, прибора, боја и материјала за рад;
- ангажовање и активности ученика у оквиру процеса учења, усвајања нових знања из теорије форме (елементи, њихови односи и принципи компоновања), теорије уметности и уметничког наслеђа;
- правовремено залагање у стваралачком процесу и примени наученог на ликовним радовима;
- комуникација на задату тему, изношење устисака, идеја, ставова и доживљаја ученика уз поштовање саговорника у дијалогу и дискусији;
- уредна свеска ученика са записа са часова и илустрацијама.

Залагање ученика се вреднује формативно, а на основу формативних записа (смајлија) који се односе на наведене параметре изводи се бројчана оцена. Бројчано се оцењује истраживачки рад ученика на одабрану или задату тему из уметничког наслеђа свог или других народа. Рад може бити у форми писаног текста, усменог излагања или презентације. Истраживачки рад садржи: основне информације о аутору дела, епохи или стилу, опис теме и мотива, посебности израза уметника који се огледа у начину компоновања ликовних елемената и технике, опис поруке дела и лични став, запажања и доживљај дела од стране ученика. Уколико је раду облику презентације у креитеријум се уводи и складно компоновање текста и визуелних информација, слика.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Увод у програм	1	-	1	2
2	Боја	4	1	4	9
3	Комуникација	2	1	2	5
4	Текстура	2	1	2	5
5	Уобразиља	2	-	2	4
6	Простор	1	-	3	4
7.	Наслеђе	4	1	2	7
	Укупно:	16	4	16	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		7	2	9	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		9	2	7	18
УКУПНО:		16	4	16	36

3. 2. 4. НАСТАВНИ ПРОГРАМ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МУЗИЧКА КУЛТУРА	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • развијање интересовања за музичку уметност и упознавање музичке традиције и културе других и нашег народа; • оспособљавање и разумевање могућности музичког изражавања; • развијање осетљивости за музичке вредности; • неговање способности извођења музике (певање, свирање); • стицање навике слишања музике, разумевање музичких порука; • подстицање стваралачког ангажовања у свим музичким активностима. 		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ИЗВОЂЕЊЕ НАСТАВЕ:</p> <p>Природа саме музике, па и предмета Музичка култура указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене програмом наставе и учења. Ниједна област се не може изучавати изоловано од друге и бити сама себи циљ, а да се истовремено не разговара о свим другим аспектима музике. Музику од почетка треба повезивати са што више догађаја из живота ученика. Паралелно одвијање различитих музичких активности подстиче мисаону активност, драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика, и представља одличну основу за интеграцију са другим предметима. Настава усмерена на остваривање исхода даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање (певање и свирање) ученика и музичко стваралаштво у оквиру којих ученик користи теоријска знања као средства за партиципацију у музици. Основни методски приступ се темељи на звучном утиску, по принципу од звука ка нотној слици и тумачењу. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.</p> <p>Настава Музичке културе остварује се кроз следеће области:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Човек и музика; • Музички инструменти; • Слушање музике; • Извођење музике; • Музичко стваралаштво. <p>Да би постигао очекиване исходе наставе и учења, наставник користи глас и покрет, музичке инструменте, елементе информационих технологија као и развијене моделе мултимедијалне наставе. Корелација између предмета може бити полазиште за бројне пројектне предлоге у којим ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати вештине приступања и коришћења информација (интернет, књиге), сараднички рад у групама, као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања.</p>		

Рад у групама и радионицама је користан у комбинацији са осталим начинима рада, поготово када постоји изазов значајнијег (нпр. емотивног) експонирања ученика, као вид премашћавања стидљивости или анксиозности. Програм наставе и учења омогућава да се, поред наведених композиција за слушање и извођење, могу користити и композиције које нису наведене, односно, наставник има могућност да максимално до 30%, по слободном избору, одабере композиције за слушање и извођење водећи рачуна о примерености наставним садржајима, узрасту ученика, њиховим могућностима и интересовањима, естетским захтевима, исходима и локалитету на коме се налази школа. Однос између понуђених композиција и примера из друге литературе треба да буде најмање 70% у корист понуђених. Из поменутог разлога, у програму наставе и учења се налази већи избор наставног материјала (за слушање и извођење) у односу на годишњи фонд часова предмета Музичка култура.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали;
- наведе изражајна средства музичке уметности карактеристична за период средњег века и ренесансе;
- уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у средњем веку и ренесанси;
- опише улогу музике у средњовековној Србији;
- уочи разлике између духовних и световних вокалних композиција средњег века и ренесансе;
- издвоји начине коришћења изражајних средстава у одабраним музичким примерима;
- објасни како је музика повезана с другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности инструмената);
- одреди врсту музичког инструмента с диркама по изгледу и звуку;
- опише разлику у начину добијања звука код инструмената са диркама;
- препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила;
- разликује вокално-инструменталне и инструменталне облике средњег века и ренесансе;
- коментарише слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте;
- идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника средњег века и ренесансе;
- уочи сличности и разлике између православне и (римо)католичке духовне музике;
- идентификује елементе средњовековне музике као инспирацију у музици савременог доба;
- изводи музичке примере користећи глас, покрете и традиционалне или електронске инструменте, самостално и у групи;
- примењује правилну технику певања;
- примењује различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције;
- развије координацију и моторику кроз свирање и покрет;

- примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;
- користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет;
- комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом;
- учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката;
- изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност);
- учествује у школским приредбама и манифестацијама;
- понаша се у складу с правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама;
- критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље;
- користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик и књижевност;
- Историја;
- Ликовна култура;
- Верска настава;
- Географија.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Уцбеник за шести разред основне школе, Гордана Стојановић, Милица Рајчевић, Завод за уцбенике, Београд, 2019.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- CD плејер

ИНОВАЦИЈЕ:

- клавир;
- дечији музички инструменти;
- CD плејер;
- рачунар;
- онлајн извори.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- усмено испитивање;
- писмено испитивање;
- практичан рад;
- комбиноване методе.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Човек и музика	3	2	-	5
2	Музички инструменти	3	2	-	5
3	Слушање музике	8	2	-	10
4	Извођење музике	6	3	-	10
5	Музичко стваралаштво	3	3	-	6
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		10	4	-	14
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		13	9	-	22
УКУПНО:		23	13	-	36

3. 2. 5. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ИСТОРИЈЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ИСТОРИЈА	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, процеса и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.</p>		
ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:		
<p>Програм је конципиран тако да су уз дефинисане исходе за крај разреда и кључне појмове, за сваку од четири тематске целине (Основи проучавања прошлости; Европа, Средоземље и српске земље у раном средњем веку; Европа, Средоземље и српске земље у позном средњем веку и Европа, свет и српске земље у раном новом веку - преиндустријско доба), дати и садржаји. Приступ настави заснован на процесу и исходима учења подразумева да ученици развијају не само основна знања, већ да их искористе у развоју вештина историјског мишљења и изградњи ставова и вредности. Програм, у том смислу, нуди садржински оквир, а наставник има могућност да изабере и неке додатне садржаје уколико сматра да су примерени средини у којој ученици живе, или да одговарају њиховим интересовањима (програм се, на пример, може допунити и садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају - археолошка налазишта, музејске збирке). Сви садржаји су дефинисани тако да буду у функцији остваривања исхода предвиђених програмом. Наставник има значајан простор за избор и повезивање садржаја, метода наставе и учења и активности ученика.</p>		
Планирање наставе и учења		
<p>Програм оријентисан на процес и исходе учења наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења.</p>		

Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази.

Остваривање наставе и учења

Ученици у шести разред улазе са знањем о основним историјским појмовима, са одређеним животним искуствима и уобличеним ставовима и на томе треба пажљиво градити нова знања, вештине, ставове и вредности. Наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљ учења предмета и дефинисане исходе. Битно је искористити велике могућности које Историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања. Посебно место у настави Историје имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација. Добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести. Коришћење историјских карата изузетно је важно јер омогућава ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме се неки од догађаја одвијао, помажући им да кроз време прате промене на одређеном простору. Треба искористити и утицај наставе Историје на развијање језичке и говорне културе (вештине беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика. Неопходно је имати у виду и интегративну функцију Историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека.

Праћење напредовања ученика

Праћење напредовања започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његов даљи рад. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. Сваки наставни час и свака активност ученика су, у том смислу, прилика за регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности. У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се и процес и продукти учења. У вредновању научног, поред усменог испитивања, користе се и тестови знања. У формативном оцењивању се користе различити инструменти, а избор зависи од врсте активности која се вреднује. Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, може се обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).

ИСХОДИ:

По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:

- образложи узроке и последице историјских догађаја на конкретним примерима;
- пореди историјске појаве;
- наведе најзначајније последице настанка и развоја држава у Европи и Средоземљу у средњем и раном новом веку;
- на основу датих примера, изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском (на плану политике, економских прилика, друштвених и културних појава);

- сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту;
- приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена;
- на историјској карти лоцира правце миграција и простор насељен Србима и њиховим суседима у средњем и раном новом веку;
- идентификује разлике између типова државног уређења у периоду средњег и раног новог века;
- изводи закључак о значају српске средњовековне државности и издваја најистакнутије владарске породице;
- пореди положај и начин живота жена и мушкараца, различитих животних доби, припадника постојећих друштвених слојева, у средњем и раном новом веку;
- разликује основна обележја и идентификује најзначајније последице настанка и ширења различитих верских учења у средњем и раном новом веку;
- на понуђеним примерима, разликује легенде и митове од историјских чињеница, као и историјске од легендарних личности;
- образлаже најважније последице научно-техничких открића у периоду средњег и раног новог века;
- идентификује основне одлике и промене у начину производње у средњем и раном новом веку;
- илуструје примерима значај прожимања различитих цивилизација;
- разликује споменике различитих епоха, са посебним освртом на оне у локалној средини;
- илуструје примерима важност утицаја политичких, привредних, научних и културних тековина средњег и раног новог века у савременом друштву;
- користећи ИКТ, самостално или у групи, презентује резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе;
- повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни);
- учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Географија;
- Српски језик;
- Страни језик;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Верска настава;
- Грађанско васпитање;
- Математика.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<p>УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Урош Миливојевић, Весна Лучић, Борис Стојковски, Историја 6, Уџбеник са одабраним историјским изворима за шести разред основне школе, БИГЗ школство, Београд 2019, одобрено решењем Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р. Србије, бр. 650-02-00068/2019-07 од 21. 5. 2019. • Историјски атлас за основну и средње школе, од праисторије до XXI века, Data Status, Београд 2018, одобрено решењем Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р. Србије бр. 650-02-0020/2018-07 од 27. 4. 2018.
<p>НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • историјске зидне карте; • плакати; • панои; • ПП презентације; • зидне историјске карте; • родословна стабла; • панои.
<p>ИНОВАЦИЈЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • коришћење технологије у настави (презентације, анимације, филмови)
<p>НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усмено одговарање; • писмени задаци (контролни, тестови, петнаестоминутне провере знања); • израда презентација у виду паноя и презентација

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Основи проучавања прошлости	2	2	1	5
2.	Европа, средоземље и српске земље у раном средњем веку	10	6	2	18
3.	Европа, средоземље и српске земље у позном средњем веку	15	13	4	32
4.	Европа, средоземље и српске земље у раном новом веку (преиндустријско доба)	8	7	2	17
	Укупно часова	35	28	9	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		18	12	4	34
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		17	16	5	38
УКУПНО		35	28	9	72

3. 2. 6. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ГЕОГРАФИЈЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ГЕОГРАФИЈА	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Усвајање знања о природно географским и друштвено географским објектима, појавама и процесима и њиховим међусобним везама и односима у геопростору. Настава географије треба да допринесе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стварању реалне и исправне слике о свету као целини и месту и улози наше државе у свету; • картографском описмењавању, употреби географске карте и других извора информација у процесу учења и истраживања и у свакодневном животу; • разумевању узрочно-последичне повезаности појава и процеса у географском омотачу; • стицању знања о основним појмовима о становништву, насељима и привреди и уочавању њиховог просторног размештаја; • разумевању утицаја природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва, насеља и привредних делатности; • стицању знања о основним географским одликама Европе, њеним регијама и државама. 		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ: Планирање наставе и учења</p> <p>Програм оријентисан на процес и исходе учења наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању процеса наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале које ће користити, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и препоручених садржаја, образовних стандарда за крај обавезног образовања, циљева и исхода образовања и васпитања, кључних компетенција за целоживотно учење, предметних и општих међупредметних компетенција наставник најпре креира свој годишњи (глобални) план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Наставник има слободу да сам одреди број часова за дате теме у годишњем плану. Предметни исходи су дефинисани у складу са ревидираном Блумовом таксономијом и највећи број њих је на нивоу примене. Редослед исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање циља предмета. Од наставника се очекује да операционализује дате исходе у својим оперативним плановима за конкретну тему, тако да тема буде једна заокружена целина која укључује могућа међупредметна повезивања. У фази планирања и писања припреме за час наставник дефинише циљ и исходе часа.</p> <p>Остваривање наставе и учења</p> <p>Дати садржаји су препоручени и распоређени у седам тематских целина:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Друштво и географија; • Географска карта; 		

- Становништво;
- Насеља;
- Привреда;
- Држава и интеграциони процеси;
- Географија Европе.

У раду са ученицима препоручује се наставнику да на почетку школске године упути ученике на самостални рад тако што ће сваки ученик добити задатак да обради по једну европску државу. Кроз све теме друштвене географије које изучавају у шестом разреду, самостално, у паровима или у групама, ученици ће уз помоћ наставника, расположивих статистичких извора, картографске грађе и средстава ИКТ-а (интернет извори, презентације: Power Point, Prezi, Edmodo, Kahoot квизове, и др.) обрађивати појединачне државе Европе (нпр. природни прираштај, миграције, велики градови, рударство, пољопривреда Русије, Немачке, Словеније, итд.). До краја школске године, ученици ће имати детаљан преглед друштвених одлика по одабраним државама, а онда ће добијене материјале удруживати како би добили регионално-географске приказе. На овај начин ученици ће бити у могућности да сагледају синтетички карактер регионалне географије у односу на појединачне дисциплине опште (физичке и друштвене) географије које карактерише примена аналитичких научних метода.

У обради прве теме Друштво и географија, ученици треба да се упознају са општим предметом проучавања ове, веома широке области географије. Друштвена географија представља систем географских дисциплина, које се, свака из свог угла, баве односом човека (друштва) и географског простора (географске средине) у најширем смислу. С тим у вези, треба да се упознају са друштвено-географским дисциплинама и њиховим предметима проучавања (нпр. географија становништва, географија насеља – у оквиру ње урбана и рурална географија, економска, политичка географија итд.), као и са њиховим везама са другим географским дисциплинама и другим наукама. На реализацији првог исхода, који се односи на успостављање веза између физичко-географских и друштвено-географских објеката, појава и процеса, ради се током четврте године, а исход се остварује на крају шестог разреда. Тема Географска карта чини скуп знања и вештина којима ученици треба да овладају у настави географије, а односе се на познавање географске карте, њено практично коришћење и начине оријентисања у простору. На првим часовима потребно је објаснити и усвојити појмове меридијани (подневци), паралеле (упоредници), екватор и гринич. При обради садржаја о картографској/географској мрежи неопходно је користити глобус, индукциони глобус и карту света. Након усвајања ових појмова и демонстрације на глобусу и географској карти света акценат се ставља на одређивање географске ширине и географске дужине, односно угаоно растојање неке тачке на Земљиној површини у односу на екватор и гринички меридијан. Од изузетног је значаја оспособити ученике да самостално одређују географску ширину и дужину задатих тачака на глобусу, географској карти света и Србије. При обради ових садржаја логична је корелација са математиком, посебно када одређујемо угаоно растојање тачке на Земљиној површини у односу на почетни меридијан и почетну паралелу.

На наредним часовима потребно је да ученици усвоје и разумеју појам географске карте, а затим истаћи да свака географска карта мора да садржи математичке, географске и допунске елементе. Када је реч о математичким елементима карте посебно је важно објаснити како се помоћу размера карте и размерника одређује однос растојања на карти и стварних растојања у природи, како се врше различита мерења на карти и како се деле карте према величини размера. Треба истаћи да се у обради ових садржаја успоставља корелација са математиком. При обради препоручених садржаја о географским елементима карте неопходно је објаснити да се они на географској карти представљају картографским знацима (линијским, контурним и ванразмерним) и да се њихово објашњење налази у легенди карте. Треба оспособити ученике да тумаче различите картографске знаке. Нарочито је битно објаснити како се представља рељеф на географским картама, применом различитих метода (изохипси, боја, сенчења и шрафирања). Потребно је научити шта су изохипсе, како се нагиб терена доводи у везу са растојањем међу изохипсама, шта су изобате, који облици рељефа се представљају различитим нијансама зелене, браон и плаве боје, чему служи висинско-дубинска скала у легенди карте. Комбинацијом различитих метода за представљање рељефа ученици стичу представу о његовој конфигурацији, а истиче се трећа димензија у простору. Од изузетног је значаја оспособити ученике да читају, тумаче и анализирају општегеографске и тематске карте. На тај начин долази до изражаја самосталност у раду ученика и усавршава се вештина практичне примене географске карте. При обради садржаја везаних за оријентацију у простору неопходно је повезати већ постојеће знање о начинима оријентације помоћу Сунца, звезде Северњаче, маховине на дрвету, година итд., и усвојити нова знања о оријентацији помоћу компаса, географске карте и компаса, Глобалних сателитских система (GPS и Галилео).

Тему Становништво чине садржаји који третирају основне појаве и процесе у развоју становништва и њихове просторне карактеристике. Ученике треба упознати са одликама и факторима демографског развоја, распоредом становништва на Земљи, као и његовим структурним обележјима. На уводном часу посвећеном овој теми препоручује се да нагласак буде на обради основних појмова о становништву, значају његовог проучавања, као и основним изворима података. У наставној јединици која обрађује број становника на Земљи неопходно је указати на основне карактеристике популационе динамике у прошлости и данас, уз издвајање карактеристичних простора са популационим порастом и падом. Приликом обраде теме која се односи на распоред становништва на Земљи ученике је потребно упознати са појмовима екумена и анекумена, као и са појмом густина насељености, уз издвајање области велике и мале густине насељености у свету, Европи и Србији. Како је распоред становништва условљен различитим физичкогеографским карактеристикама средине, код ученика треба развијати свест о значају улоге човека у простору у којем живи, али и обратно. Када је реч о садржајима који се односе на компоненте популационе динамике (природно и миграционо кретање) препоручује се да се поред основних термина и процеса, ученици упознају и са одређеним показатељима.

Наиме, неопходно им је представити начине израчунавања стопа наталитета, морталитета и природног прираштаја, али на један једноставан, њима прихватљив и разумљив начин, кроз примере из света и Србије. Обрадом садржаја о миграцијама становништва препоручује се да се нагласак стави на појам, врсте, узроке и последице ових кретања, као и на значај ових процеса за савремени демографски развитак. На наредним часовима ученике треба упознати са поделом становништва према одређеним карактеристикама, односно основним структурним обележјима. Препоручује се да се ова обимна целина о структурама становништва подели на две потцелине ради лакше обраде и разумевања и то на биолошке и на друштвеноекономске структуре. Приликом обраде садржаја који се односи на биолошке структуре, неопходно је објаснити старосно-полну (бројчани однос мушкараца и жена у свету, старост становништва, као и њен графички приказ старосно-полну пирамиду) и расну структуру становништва (основне и мешовите типове раса и њихово географско распрострањење). Приликом обраде садржаја који се односи на друштвено-економске структуре неопходно је ученике упознати са економском структуром, затим образовном структуром (писменост, завршени степен формалног образовања), етничком структуром (најбројнији народи света и њихово географско распрострањење), верском структуром (највеће светске религије, њихова основна обележја и географско распрострањење религија), језичком структуром (најзаступљенији језици света, географско распрострањење језика у свету). Кроз обраду садржаја о структурама становништва ученицима се указује на различитости социјалних, етничких и културних група што је важан корак у подстицању толеранције и солидарности. При обради садржаја о становништву ученике не треба оптерећивати квантитативним вредностима и фактографским материјалом, већ више инсистирати на појавама и процесима који утичу на демографски развитак света уз адекватне примере из Србије. С обзиром на комплексност проблематике, наставницима се препоручује да уз помоћ географске карте, различитих тематских карата, дијаграма, графичких приказа, објасне основне демографске процесе, издвоје карактеристичне регионе и укажу на позитивне и негативне трендове у развоју становништва у свету и у Србији. Неопходно је да ученици усвоје и правилно одреде појмове као што су популациона експлозија, неравномеран размештај становништва, пренасељеност, недовољно рађање, депопулација, бела куга, имиграционе и емиграционе области, процес старења становништва, а све у циљу разумевања савремених популационих процеса. Обрадом садржаја о демографским карактеристикама потребно је допринети да ученици правилно разумеју односе становништва и географског простора, уз коришћење адекватних примера у локалној средини. Значајно је указати ученицима на постојање публикације Републичког завода за статистику: Попис и основци (<http://popis2011.stat.rs/?p=3397>), чији је циљ да на сликовит начин прикаже историјат, процес припреме и спровођења пописа становништва, као најзначајнијег и најобимнијег статистичког истраживања. Предлог пројектног задатка за ученике: Израда постера о одређеним демографским карактеристикама становништва Србије, Европе и света.

Ученици у паровима израђују постере на којима су приказне одређене демографске карактеристике (нпр. области високе и ниске густине насељености, простори или државе са по- растом и падом броја становника, простори са позитивним и негативним природним прираштајем, имиграциони и емиграциони простори), односно структурна обележја (најбронији народи све- та, распоред језика, распоред светских религија, распоред раса на Земљи). За поједине задатке се могу користити неме карте, на ко- јима се могу издвојити методом боја карактеристични простори и државе. Ако постоје техничке могућности, ученици могу припре- мити и Power Point презентацију. На тај начин ученици ће бити у стању да кроз визуелизацију садржаја самостално анализирају и доносе закључке о одређеним демографским питањима и пробле- мима савременог света и Србије.

У оквиру ове теме предвиђено је да се ученици упознају са основним појавама и процесима (законитостима) у развоју насеља у Србији, Европи и свету. У првим наставним јединицама потребно је дефинисати појам насеља, а затим и направити преглед најстаријих насеља на свету, али и на тлу Србије. У обради ових садржаја логична је корелација са историјом, посебно када се помињу најстарија насеља у свету (нпр. градови у долинама река, у Палестини, Месопотамији, Египту и сл.), али и на територији Србије (нпр. Лепенски вир, Винча и винчанска култура). Проблематика географског положаја насеља неодвојива је од њиховог постанка, јер на положај и генезу насеља утичу пре свега природни услови и фактори (вода, земљиште и сл.), али и историјске околности, као и функције. У наставним јединицама које се баве величином насеља најважније је скренути пажњу на популационе величине. Такође је смислено број становника повезати са површинама које различита насеља заузимају, са густином насељености, те направити разлике (нпр. разбијена села наспрам милионских градова). Иако ученике не треба оптерећивати фактографским подацима, потребно је да они стекну представе о основним квантитативним показатељима, као што је популациона величина градова. Тако нпр. Дивчибаре (141 становник), Куршумлијска бања (106) и Алексиначки рудник (1.300) су градска насеља у Србији (око 9 мил. ст.), а градско насеље је и Град Мексико (око 9 мил. ст.), чије шире градско подручје има преко 20 милиона становника. Када је реч о функцијама насеља потребно је разликовати пољопривредну, индустријску, административну, културну, туристичку итд. Ове разлике могу се представити и као један од критеријума за разликовање типова насеља. У обради типова насеља важно је објаснити најосновнију поделу на села и градове. Кроз ову поделу акценат треба да буде на критеријумима разликовања села и градова: популациона величина, густина насељености, структуре становништва - старосна, образовна, социо-економска, изграђеност и физички изглед насеља, веза са природном среди- ном, начин живота, административни значај, доминантне функције насеља. Подједнако је важно и указати им на то да постоје и прелазне форме насеља која су између ове две осневне категорије (приградска насеља или општински центри или насеља са специ- фичним функцијама, нпр. туристичком и сл.). Акценат треба ставити на процесе у развоју насеља (урбани- зација уз паралелне процесе депопулације и деаграризације села).

Препоручује се упознавање ученика са појмовима урбанизације и депопулације, док се појам деаграризације може обрадити само као напуштање пољопривреде. Кроз читаву тему важно је нагласити да се сва насеља мењају временом - развијају се, нестају (гасе се) или мењају своје функције. Процес урбанизације потребно је сагледати кроз његове елементе - демографске, функционалне и сл., а посебно довести у везу са миграцијама из руралних насеља и напуштањем пољопривреде у њима. У склопу процеса урбанизације треба поменути и мегаполисе и конурбације. У вези са овим процесима јесу и унутарградске просторне и социоекономске разлике, које су последица урбанизације. Ове разлике односе се на издвајање централне пословне зоне (центра града, урбаног језгра) и слабије урбанизоване периферије, која личи на село. У великим градовима посебно на западу постоје сламови – сиротињске четврти, наспрам богатих делова града, који су често у непосредном суседству. Ово је последица стихијског развоја. Под појмом односа града са околним простором мисли се на утицај града на окружење. Он опслужује окружење разним функцијама (нпр. административна, здравствена, културна итд.), али истовремено и привлачи елементе окружења - радну снагу - сталне или дневне миграције, сировине, шири изграђене просторе). Мањи градови утичу на мањи околни простор. За разлику од њих, светски (глобални) градови утичу на регије, континенте, свет (нпр. Њујорк и Лондон у којима су светске берзе на којима се одређују цене пољопривредних производа у читавом свету). Важно је нагласити да су процеси урбанизације у вези са руралним процесима. Под руралним процесима мисли се на процесе напуштања (депопулације) руралних насеља, напуштања пољопривреде у њима (деаграризације), као и на преображај руралних насеља у близини градова, тако да све више добијају одлике града. За ученике шестог разреда може бити тешко разумевање појмова „критеријума за поделу насеља” и „функција” насеља, али им се они могу приближити различитим примерима - у традиционалном српском селу већина становника се бавила земљорадњом и сточарством, а данас више не, већ се становници руралних насеља или пресељавају у град, где раде друге послове (најчешће услужне делатности), или свакодневно путују на посао из села у суседни град. Пример могу бити и индустријски градови, где велики део становника ради у доминантној производњи (нпр. у аутомобилској индустрији у Крагујевцу), док су Београд и Нови Сад градови услуга (терцијарног и кварталног сектора). У том смислу, могу се поменути и туристички градови или рударски и слично. Акцент ове наставне теме треба да буде на законитости- ма процеса који мењају насеља. Овим процесима требало би да се обједине сви елементи ове наставне теме. Такође, корелације са претходном темом - Становништво, као и са осталим темама које следе (Привреда, Држава и интеграциони процеси, Географија Европе) су незаобилазне. Након што усвоје основне појмове и законитости, од ученика се очекује да препознају и описују појаве и процесе у развоју насеља кроз примере из локалне средине, Србије, Европе и света.

Предлог пројектног задатка: Проучимо насеље

Ученици раде у групама, а свакој групи се задаје по једно насеље из Србије или света.

Задатак групе је да открије и објасни: положај насеља, његову величину, значај, функције, изглед (физиономију простора), начин живота, као и ком типу припада. 1. предлог пројектног задатка: Пресељавање из села у град Ученици раде у групама (на часу или као домаћи задатак), тако да свака група тражи одговоре на по једно питање: 1. група: Који су узроци ових миграција? 2. Које су последице ових миграција у селу? 3. Које су последице овог процеса у граду? 4. Какве су структуре становништва које учествују (старосно-полне, образовне, економске и сл.)? 5. Какве су функције села, а какве града? 6. Какав је начин живота у селу и у граду? Радећи овај задатак, ученици примењују знања о узрочно-последичним везама у процесу миграција становништва из села у градове, а тиме уче и о законитостима процеса урбанизације и депопулације села.

Тему Привреда чине садржаји из области економске географије у оквиру којих ученици треба да се упознају са основним појмовима о привреди, факторима развоја привреде и појединих при- вредних делатности, утицајем привреде на географски простор, концептом одрживог развоја и да се уведу у регионалне разлике у развоју светске привреде. На уводном часу посвећеном овој теми препоручује се обрада појмова привреде, привредних делатности и сектора привреде као и појмова природна и географска средина. На наредним часовима ученици ће се упознати са структуром привредних сектора, природним и друштвеним факторима њиховог развоја и утицајима на географски простор (животну средину) најважнијих привредних грана у склопу сваког сектора (пољопривреде у склопу примарног сектора, индустрије у склопу секундарног, саобраћаја и туризма у склопу терцијарног сектора). У обради непривредних делатности (квартарни сектор) ученицима треба истаћи да услед развоја информационо-комуникационих технологија и аутоматизације индустријских процеса све већи број људи у свету прелази да ради у овом сектору и да је број запослених у њему показатељ економске развијености државе. У обради економско-географских садржаја, осим разјашњења природних и друштвених фактора развоја привреде, важно је да ученици разумеју да су велике разлике у степену економске развијености држава и појединих регија у оквиру једне државе узроци просторне покретљивости (миграција) становништва. Настава географије треба да допринесе да ученици правилно разумеју односе привреде и географског простора. У том смислу треба избећи погрешно разумевање привреде као фактора нужне деградације природе. Где год постоје могућности, треба искористити поучне примере у локалној средини (нпр. испуштање у реке загађујућих материја из фабричких постројења, пречишћавање воде, површински копови угља, рекултивација, ветропаркови, дивље депоније, адекватно збрињавање комуналног отпада - постројења за сепарацију, рециклажу, итд.). У светлу концепције одрживог развоја треба показати да се правилним односом према географској средини постиже и економска развијеност уз истовремено побољшање стања квалитета животне средине и смањење социјалних разлика у друштву и тај став илустровати примерима из развијених европских земаља. У обради привредно развијених и неразвијених региона и држава у свету ученицима треба разјаснити услове природне средине (географски положај, постојање привредних ресурса, итд.) и друштвено-историјске и савремене узроке ових (политичких и економских) односа.

Предлог пројектног задатка: Применом групног облика рада ученици уз помоћ наставника могу да прикажу како се збрињава комунални отпад у њиховој средини, да ли је реч о санитарној депонији или о сметлишту, где се она налази, ко и како живи на њеном ободу, да ли је то (еколошки) прихватљив начин решавања проблема отпада и како се он исправно решава (на неком примеру у Европи).

Тема Држава треба ученика да упозна са политичко-географским карактеристикама државе, дефинише појам државе, њене елементе и укаже на време и место настанка првих држава у свету. Приликом проучавања државне границе, као линије која раздваја суверене државе, треба указати на ефекте које оне остварују у простору у зависности од функције (баријерна, филтрирајућа, контактна, интеграциона). Анализа територије државе треба да се заснива на посматрању њене површине и компактности као и ефектима који произилазе из тих карактеристика. Према површини територије треба извршити класификацију држава од оних највећих (гигантских), до најмањих (микро државе). Битна напомена је да не постоји опште прихваћена класификација, тако да је на наставнику да сам изабере. У случају компактности треба да се узме у обзир да ли су у питању државе које имају компактну или фрагментирану (издељену) територију. У оквиру садржаја који говори о државама са фрагментираним територијом треба дефинисати појмове енклава и ексклава и навести примере. Свака држава има своју престоницу (главни град). За ученика је важно да се упозна са појмом и функцијама главног града, разлочи зашто се премештају као и типовима престоница (европски и амерички). Када се говори о географском положају државе, важно је да се дефинише појам географског положаја, наведу његове компоненте (математичко-географски положај, физичко-географски положај, економско-географски положај, саобраћајно-географски положај, друштвено-географски положај). Важна карактеристика државе, са којом би требало упознати ученика, је и начин на који она бира свог председника као и који облици владавине постоје (монархије, републике). Посредством географских карата ученик би требало да се упозна са настанком нових самосталних држава након Другог светског рата као и процесима који су довели до тога. На нивоу од неколико примера упознати ученика са примерима нарушавања територијалног интегритета државе где треба поред изабраних примера из света (Тајван, Арапско-израелски спор, Кашмир, итд.) навести и пример Косова и Метохије. Интеграциони процеси издвојени су као посебан појам с обзиром на њихов значај који имају за државу. У склопу ове јединице, важно је ставити акценат на мотиве (интересе) интеграционих процеса – економске, политичке, војностратегијске итд. Указати на значајне међународне организације које су пример интеграционих процеса (ЕУ, УН, НАТО пакта и сл.).

Након обраде друштвено-географских појава и процеса, ученици се уводе у садржаје регионале географије као трећег субсистема географских наука. На првом часу у склопу ове наставне теме ученици уче шта је предмет проучавања регионалне географије и које је њено место у систему географских наука.

Ученици треба да увиде да знања која су стицали из опште (физичке и друштвене) географије сада налазе примену у регионалној географији будући да су географске регије јединствене (непоновљиве), континуиране (непрекинуте) и ограничене просторне целине које су одређене (детерминисане) склопом природних и друштвених објеката, појава и процеса. У програму наставе и учења за шести разред основне школе планирано је да се направи увод у регионалну географију Европе. Наставна тема Географија Европе обухвата основне појмове о континенту: географски положај, границе и величину, природне одлике и друштвене одлике и то према шеми како су проучаване друштво-ногеографске теме: Становништво, Насеља, Привреда и Географске регије Европе. Географске регије Европе појединачно, карактеристичне државе Европе и Европска Унија обрађиваће се током седмог разреда који је цео посвећен регионалној географији света. Будући да су ученици још на почетку школске године добили задатак да самостално, у пару или групама обрађују друштво-но-географске појаве и процесе, крај школске године, односно време када се обрађује наставна тема Географија Европе је право време када ће они да презентују резултате свога рада (нпр. у виду реферата, мини енциклопедијских чланака, тематских атласа, статистичких / табеларних приказа, фотоалбума, постер презентација, видеоклипова са својих путовања,...). Врло је важно да наставник током целе школске године прати рад ученика на њиховим истраживачким задацима, усмерава их на релевантне изворе и литературу, како би током обраде наставне теме Географија Европе могли да се презентују кључни подаци (закључци), изведу најбоља поређења држава (нпр. у величини природног прираштаја или производњи угља или стању загађености и заштите животне средине у изабраним географским регијама) и издвоје географске регије. Ученицима треба указати да је могуће да се географски простор Европе подели на различите начине према различитим географским критеријумима те да географске регије нису некакве објективне датости где једна географска подела простора Европе искључује било коју другу.

Праћење и вредновање наставе и учења

Оцењивање је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење и оцењивање резултата постигнућа ученика, а у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Праћење и вредновање ученика започиње иницијалном проценом нивоа знања на коме се ученик налази. Свака активност на часу служи за континуирану процену напредовања ученика. Неопходно је ученике стално оспособљавати за процену сопственог напретка у остваривању исхода предмета. Како ниједан од познатих начина вредновања није савршен, потребно је комбиновати различите начине оцењивања. Једино тако наставник може да сагледа слабе и јаке стране сваког свог ученика. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Ако наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу.

На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења. На почетку школске године наставници географије треба да направе план временске динамике и садржаја оцењивања знања и умења (процењивања постигнућа) ученика водећи рачуна о адекватној заступљености сумативног и формативног оцењивања. Будући да се у новим програмима наставе и учења инсистира на функционалним знањима, развоју међупредметних компетенција и пројектној настави, важно је да наставници на почетку школске године добро осмисле и са ученицима договоре како ће се обављати формативно оцењивање. Оно за циљ има да укаже ученику на чему треба и колико додатно да ради, као и да развија мотивацију код ученика. У том смислу препоручује се наставницима да на нивоу стручних већа договоре критеријуме и елементе формативног оцењивања (активност на часу, допринос групном раду, израда домаћих задатака, кратки тестови, познавање географске карте). Потребно је да наставник резултате вредновања постигнућа својих ученика континуирано анализира и користи тако да унапредује део своје наставне праксе. Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, као и себе и сопствени рад.

ИСХОДИ:

- успоставља везе између физичко-географских и друштвено-географских објеката, појава и процеса;
- одређује математичко-географски положај на Земљи;
- анализира, чита и тумачи општегеографске и тематске карте;
- оријентише се у простору користећи компас, географску карту и сателитске навигационе системе;
- анализира, чита и тумачи општегеографске и тематске карте;
- оријентише се у простору користећи компас, географску карту и сателитске навигационе системе;
- доводи у везу размештај светског становништва са природним карактеристикама простора;
- анализира компоненте популационе динамике и њихов утицај на формирање укупних демографских потенцијала на примерима Србије, Европе и света;
- анализира различита обележја светског становништва и развија свест о солидарности између припадника различитих социјалних, етничких и културних група;
- објашњава континуиране процесе у развоју насеља и даје примере у Србији, Европи и свету;
- доводи у везу типове насеља и урбане и руралне процесе са структурама становништва, миграцијама, економским и глобалним појавама и процесима;
- уз помоћ географске карте анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности;
- доводи у везу размештај привредних објеката и квалитет животне средине;
- вреднује алтернативе за одрживи развој у својој локалној средини, Србији, Европи и свету;
- доводи у везу размештај привредних објеката и квалитет животне средине;

- вреднује алтернативе за одрживи развој у својој локалној средини, Србији, Европи и свету;
- објасни политичко-географску структуру државе;
- представи процесе који су довели до формирања савремене политичко-географске карте света;
- објасни политичко-географску структуру државе;
- представи процесе који су довели до формирања савремене политичко-географске карте;
- објасни како се издвајају географске регије;
- илуструје уз помоћ карте најважније географске објекте, појаве и процесе на простору Европе.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Природа и друштво;
- Биологија;
- Историја;
- Ликовна култура;
- Техника и технологија;
- Информатика и рачунарство;
- Грађанско васпитање.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Географија - уџбеник за шести разред основне школе, Нови Логос, 2019. Снежана Вујадиновић, Рајко Галић, Дејан Шабић, 650-02-001 16/2019-07 од 31. 1. 2019.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- географска карта;
- географски атлас;
- глобус;
- рачунар;
- пројектор.

ИНОВАЦИЈЕ:

- већа употреба мултимедија (рачунар, филм, презентације...)

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усмено испитивање;
- писмено испитивање;
- презентације;
- електронски уџбеник.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Друштво и географија	2	1	-	3
2.	Географска карта	8	5	-	13
3.	Становништво	7	3	-	10
4.	Насеља	4	3	-	7
5.	Привреда	7	5	-	12
6.	Држава и интеграциони процеси	9	6	-	15
7.	Географија европе	8	4	-	12
	Укупно часова	45	27	-	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		19	17	-	36
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		26	10	-	36
УКУПНО		45	27	-	72

3. 2. 7. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ФИЗИКЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ФИЗИКА	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ учења Физике јесте да ученици стекну базичну језичку и научну писменост, оспособе се да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, образложе своје мишљење у оквиру дискусије, упознају природне појаве и основне природне законе и њихову примену у свакодневном животу, развију мотивисаност за учење и напредују ка достизању одговарајућих исхода.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • развијање функционалне писмености; • упознавање основних начина мишљења и расуђивања у физици; • разумевање појава, процеса и односа у природи на основу физичких закона; • развијање способности за активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање; • развијање логичког и апстрактног мишљења; • схватање смисла и метода остваривања експеримента и значаја мерења; • развијање способности за примену знања из физике; • схватање повезаности физичких појава и екологије и развијање свести о потреби заштите, обнове и унапређивања животне средине. 		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:</p> <p>Из физике за ученике 6. разреда су одабрани само они наставни садржаји које на одређеном нивоу могу да усвоје сви ученици основне школе.</p>		

Полазна опредељења при дефинисању исхода и конципирању програма физике били су усвојени Стандарди постигнућа ученика у основној школи.

Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина и ставова које ученик стиче у процесу остваривања наставе у шест области предмета:

- Увод;
- Кретање;
- Сила;
- Мерење;
- Маса и густина;
- Притисак

Циљеви и задаци наставе физике остварују се кроз следеће основне облике:

- излагање садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе;
- решавање квалитативних и квантитативних задатака;
- лабораторијске вежбе;
- коришћење и других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја теме (домаћи задаци, читање популарне литературе из историје физике и сл.);
- систематско праћење рада сваког појединачног ученика.

Важно је да се при извођењу прва три облика наставе наглашава њихову обједињеност у јединственом циљу: откривање и формулисање закона и њихова примена. На тај начин је могуће избећи да ученик стекне утисак да постоје три различите физике: једна се слуша на предавањима, друга се ради кроз рачунске задатке, а трећа се користи у лабораторији. Да би се циљеви и задаци наставе физике остварили у целини, неопходно је да ученици активно учествују у свим облицима наставног процеса. Имајући у виду да сваки од наведених облика наставе има своје специфичности у процесу остваривања, то су и методска упутства прилагођена овим специфичностима.

Од свих метода логичког закључивања које се користе у физици, ученицима основне школе најприступачнији је индуктивни метод при проналажењу и формулисању основних закона физике. Увођење једноставних експеримената за деминортирање физичких појава има за циљ враћање огледа у наставу физике, развијање радозналости и интереса за физику и истраживачки приступ природним наукама. Једноставне експерименте могу да изводе сами ученици на часу или код куће користећи материјал или предмете из свакодневног живота.

Свака тематска целина обрађује се оним радоследом који је назначен у програму. Унутар сваке теметске целине, после поступног и аналитичког излагања, кроз систематизацију и обнављање, врши се синтеза битних чињеница и закључака, и кроз њихово обнављање омогућава се ученицима разумевање и трајно усвајање.

При обради садржаја сваке теме, на сваком часу део времена се користи за обнављање. Да би се циљеви и задаци наставе физике остварили у целини неопходно је да ученици активно учествују у свим облицима наставног процеса.

При решавању рачунских задатака прво сагледати физичке сарджаје па затим прећи на математичко формулисање и израчунавање.

Решавање задатака одвија се кроз три етапе:

- физичка анализа задатака;
- математичко израчунавање;
- дискусија резултата.

Час експерименталних вежби састији се из уводног дела, мерења и записивања резултата мерења. Битан облик рада су домаћи задаци, који се планирају за час. Наставник континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидну контролу његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних и квалитативних задатака и лабораторијских вежби. Имајући у виду све што је наведено очекујем да ће постигнућа ученика бити висока.

На основу садржаја програма и описаног начина остваривања наставе физике у 6.разреду и остварености исхода ученик ће на крају шестог разреда бити у стању да:

- кроз већи број занимљивих и атрактивних демонстрационих огледа, који манифестују појаве из различитих области физике, схвати како физика истражује природу и да је материјални свет погодан за истраживања и постављање бројних питања;
- уме да рукује мерилима и инструментима за мерење одговарајућих физичких величина: метарска трака, лењир са милиметарском поделом, хронометар, мензура, вага, динамометар;
- само се упозна са појмом грешке и значајем релативне грешке а да зна шта је апсолутна грешка и како настаје грешка при читавању скала мерних инструмената - користи јединице SI система за одговарајуће физичке величине: m, s, kg, N, m/s, Pa;
- усвоји основне предсаве о механичком кретању и зна величине које карактеришу равномерно кретање и средњу брзину као карактеристику променљивог праволинијског кретања;
- на основу појава узајамног деловања тела схвати силу као меру узајамног деловања тела која се одређује интензитетом, правцем и смером;
- усвоји појам масе и тежине и прави разлику између њих;
- уме да одреди густину чврстих тела и густину течности мерењем њене масе и запремине - усвоји појам притиска, схвати преношење спољњег притиска кроз течност и гасове и разуме Паскалов закон;
- разуме атмосферски притисак;
- уме да користи барометар

Време евалуације:

- континуирано током целе године;
- посматрање ангажованости ученика;
- усмено и писмено испитивање(разговор, дискусија, тестови знања, контролне вежбе);
- ученички радови и продукти ученичких активности (постери, панои, презентације, домаћи задаци.

Начин и поступак остваривања прописаних наставних планова и програма

Наставе физике остварује се кроз следеће основне облике:

- излагање садржаја тема уз одговарајуће демонстрационе огледе;
- решавање квалитативних и квантитативних задатака;
- лабораторијске вежбе;
- коришћење и других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја тема (домаћи задаци, читање популарне литературе из историје физике и сл.);
- систематско праћење рада сваког појединачног ученика;
- веома је важно да се при извођењу прва три облика наставе наглашава њихова обједињеност јединственом циљу: Откривање и формулисање закона и њихова примена.

Врсте активности у образовно-васпитном раду:

- ученици прате ток посматране појаве при извођењу демонстрационог огледа, затим својим речима на основу сопственог расуђивања, описују појаву коју посматрају;
- рад у малим групама при извођењу експерименталних вежби;
- мерење различитих физичких величина при извођењу лабораторијских вежби;
- процена грешке само за директно мерење величине(дужина, време...);
- приказује графички и табеларно добијене податке -израда домаћих задатака;
- израда паноя за учионицу или хол школе.

Корелација наставе је усмерена на развијање међупредметних компетенција, што се остварује приликом остваривања наставног програма и кроз садању са следећим математиком, техником и технологијом, информатиком и рачунарством, географијом, прецизирано у годишњим плановима рада предметима.

Допунска настава

Допунска настава из физике организује се једним часом недељно. Програмски садржаји ове наставе обухватају садржаје, који су из програма редовне наставе. Ученицима је омогућено да на тим часовима уз помоћ наставника разјасне све евентуалне нејасноће и недоумице. Наставник је у могућности да се посвећује посебно сваком ученику прилагођавајући рад индивидуалним способностима ученика.

На допунској настави ученик треба да:

- стекне представу; препозна величине које карактеришу кретање; зна шта је брзина и која је њена мерна јединица;

- на основу узајамног деловања тела схвати силу као меру узајамног деловања, која се мери динамометром и зна њену мерну јединицу;
- научи мерење физичких величина: дужине, времена и запремине;
- зна уређаје за њихово мерење и њихове мерне јединице;
- добије преставу о маси;
- зна уређај за мерење масе и њене мерне јединице;
- уме да израчуна густину и зна мерну јединицу густине;
- зна да израчуна притисак и да зна његову мерну јединицу;
- зна Паскалов закон;
- зна шта је атмосферски и хидростатички притисак.

Додатна настава

Додатна настава намењена је посебно заинтересованим ученицима и треба да задовољи њихову жељу да сазнају више, да искажују, да се припремају за такмичења. У оквиру ове наставе могу се продубљивати и проширивати садржаји из редовне наставе, радити нови садржаји, тежи задаци, и сложенији експерименти од оних у редовној настави.

На додатној настави ученик треба да:

- Кретање: самостално и спонтано посматра кретање, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава сложене рачунске задатке. Повезује и примењује стечена знања о кретању и величинама које карактеришу кретање да би извео закључке и дошао до решења сложених задатака (графичких и рачунских);
- Сила: самостално и спонтано посматра различита деловања између тела, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава сложене рачунске задатке и врши калибрисање еластичне опруге. Повезује и примењује стечена знања о узајамном деловању између тела и сили као мери узајамног деловања да би извео закључке и дошао до решења сложених задатака и решио проблеме у вези са истезањем еластичне опруге, односно са калибрисањем опруге;
- Мерење: самостално и спонтано посматра различита мерила и инструменте, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава сложене рачунске задатке, врши разна мерења, записује резултате, врши анализу и дискутује. Повезује и примењује стечена знања о мерењу различитих физичких величина различитим мерним инструментима, записује резултате мерења, изводи закључке и долази до решења сложених задатака;
- Маса и густина: самостално и спонтано врши мерење масе и тежине, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава сложене рачунске задатке, записује резултате, врши анализу и дискутује. Повезује и примењује стечена знања;
- Притисак: самостално и спонтано врши мерење притиска, разликује и зна узроке појаве атмосферског, хидростатичког и притиска чврстих тела поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава сложене рачунске задатке, записује резултате, врши анализу и дискутује. Повезује и примењује стечена знања.

ИСХОДИ:

Исходи за ученике шестог разреда из физике представљају опис интегрисаних знања, вештина и ставова које ученик стиче у процесу остваривања наставе у шест области предмета:

- Увод у физику;
- Кретање;
- Сила;
- Мерење;
- Маса и густина;
- Притисак.

Ученик ће на крају шестог разреда бити у стању да:

- ученик разуме појам и значај физике као природне науке;
- разликује методе којима се она служи;
- уме да препозна врсту кретања према облику путање (праволинијско и криволинијско);
- разликује равномерно и неравномерно кретање;
- уме у да тексту препозна величине које описују равномерно кретање;
- препознаје да је основна јединица за брзину (m/s);
- уме да препозна гравитациону силу у једноставним ситуацијама;
- зна да кад тело клизи по подлози на њега делује сила трења;
- зна да стални магнети имају два пола N и S и да тела могу бити позитивно или негативно наелектрисана;
- препознаје када је узајамно деловање између два тела привлачно, односно одбојно;
- уме да препозна важније изведене јединице за силу;
- препознаје основна и најједноставнија мерила и инструменте за мерење неких основних физичких величина;
- зна да одреди вредност најмањег подеока на мерној скали и очита вредност измерене физичке величине као и да запише измерену бројну вредност са одговарајућом јединицом мере;
- зна да препозна основне јединице за дужину, масу, запремину, температуру и време као и оне мерне јединице које се најчешће користе;
- зна основна правила за исправно мерење;
- зна да мери дужину, масу, запремину и време;
- уме да препозна инерцију као узрок појава при промени брзине тела;
- зна разлику између појмова масе и тежине тела;
- разуме и примењује појам густине;
- зна да користи основне јединице за масу и густину;
- зна да користи основне јединице за масу и густину;
- разуме принцип спојених судова и зна да примени принцип на примерима;
- зна шта је атмосферски притисак;
- уме да препозна уређаје за мерење притиска (барометар, манометар);
- уме да користи основне јединице за притисак, препознаје да је основна јединица Паскал.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Математика;
- Географија;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- Техника и технологија;
- Информатика и рачунарство.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Физика 6 са збирком задатака, лабораторијским вежбама и тестовима за шести разред основне школе, Милан О. Распоповић, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, Решењем министарства просвете Републике Србије број 650-02-00351/2018-07 од 13.12.2019;
- Физика 6, збирка задатака са лабораторијским вежбама за 6.разред основне школе, Наташа Чалуковић, Круг, Београд, Решењем министарства просвете Републике Србије број 650-02-00369/2008-6 од 29. 8. 2008.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- збирка рачунских задатака са лабораторијским вежбама;
- опрема за извођење демонстрационих огледа и лабораторијских вежби;
- интернет;
- часописи

ИНОВАЦИЈЕ:

- веће ангажовање ученика у примени ИКТ-а у настави физике

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усмене провере;
- писане провере до 15 минута;
- писане провере дуже од 15 минута;
- провере теоријског дела градива коришћењем платформе Respondere, Socrative;
- израде презентација;
- практични радови

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Увод у физику	2	2	-	4
2.	Кретање	6	5	6	11
3.	Сила	7	6	2	15
4.	Мерење	5	3	4	12
5.	Маса и густина	5	3	4	12
6.	Притисак	5	5	2	12
	Укупно часова	30	24	18	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		15	13	3	31
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		15	11	15	41
УКУПНО		30	24	18	72

3. 2. 8. НАСТАВНИ ПРОГРАМ МАТЕМАТИКЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МАТЕМАТИКА	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ је да ученици усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава и зависности у животу и друштву; да се ученици оспособе за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе, за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање; као и допринос развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стицање знања неопходних за разумевање квантитативних и просторних односа и законитости у разним појавама у природи, друштву и свакодневном животу; • стицање основне математичке културе потребне за откривање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивање у рад; • развијање ученикове способности посматрања, опажања и логичког, критичког, аналитичког и апстрактног мишљења; • развијање културних, радних, етичких и естетских навика ученика, као и математичке радозналости; • стицање способности изражавања математичким језиком, јасност и прецизност изражавања у писменом и усменом облику; • усвајање основних чињеница о скуповима, релацијама и пресликавањима; • савлађивање основних операција с природним, целим, рационалним и реалним бројевима, као и усвајање основних својстава тих операција; • упознавање најважнијих геометријских објеката: линија, фигура и тела, и разумевање њихових узајамних односа; • оспособљавање ученика за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама; • припрема ученика за разумевање одговарајућих садржаја природних и техничких наука; • изграђивање позитивних особина ученикове личности, као што су: систематичност, упорност, тачност, уредност, објективност, самоконтрола и смисао за самостални рад; • стицање навика и умешности у коришћењу разноврсних извора знања. 		

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Планирање наставе и учења

Наставни програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да оствари исходе, које методе и технике да примени, као и које активности ће за то одабрати. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине која су ученику потребна за даље учење и свакодневни живот. Приликом планирања часа, исходе предвиђене програмом треба разложити на мање који одговарају активностима планираним за конкретан час. Треба имати у виду да се исходи у програму разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за друге потребно више времена, више различитих активности и рад на различитим садржајима. Исходе треба посматрати као циљ коме се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција, и не треба је усмерити само на остваривање појединачних исхода. При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, где год је то могуће, да ученици самостално изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче, организује и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака. На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

Остваривање наставе и учења

Цели бројеви

Проширивањем система \mathbb{N}_0 , природних бројева са нулом, настаје систем целих бројева \mathbb{Z} , као скуп који је допуњен негативним целим бројевима и на који се, са \mathbb{N}_0 , такође проширује значење операција и релација. Уводи се појам апсолутне вредности, супротног броја и поређење целих бројева. Цели бројеви се приказују на бројевној правој. Након тога се врше рачунске операције, где је од већег значаја применити сама правила, него их научити без практичне примене. Након увођења сабирања целих бројева, одузимање целих бројева треба објаснити свођењем на сабирање супротним бројем. Правила се даље примењују и на скуп рационалних бројева. Увести појмове комутативности, асоцијативности и дистрибутивности.

Рационални бројеви

Проширивање скупа ненегативних рационалних бројева тече на потпуно аналоган начин као и проширивање скупа \mathbb{N}_0 , при чему се треба позивати на одговарајуће поступке примењене у случају конструкције система \mathbb{Z} и тиме скраћивати излагање.

Дељење у систему рационалних бројева Q осмишљава се као множење реципрочним бројем, па треба истаћи да је сад та операција увек изводљива (сем дељења нулом, кад треба рећи да такво дељење нема смисла). На крају, систематизују се основна својства операција у скупу Q . Решавање линеарних једначина и неједначина обрађивати после проширења бројевних система до скупа Q рационалних бројева. Тек у овом скупу је то решавање изводљиво без познатих ограничења. Решавајући текстуалне проблеме састављањем и решавањем одговарајућих једначина и неједначина, утврђују се научени поступци и сагледава њихова примена. У делу који се односи на примену, најпре увести појам координатног система (апсцисна и ординатна оса, јединична дуж, квадранти), као и појам координата као уређеног пара који одређује положај тачке у координатној равни. Обрадити одређивање растојања између две тачке само када оне имају једнаке вредности апсциса или ордината, а одређивање средишта дате дужи у координатном систему повезати са појмом аритметичке средине из петог разреда. Након усвајања основних појмова, ученици могу да прошире знања из петог разреда и приказују податке о зависним величина на табелама, тачкастим, линијским или стубичастим дијаграмима (и са вишеструким стубићима). Важно је да се ученици оспособе да „читају” графиконе и уочавају зависности међу величинама и у случајевима када оне нису приказане директно на графикону или табели (пређени пут – брзина, број килограма – цена и сл.). Након понављања о појму размере из претходног разреда, увести појам пропорције и коефицијента пропорционалности. Обраду овог градива подредити практичном циљу, уз повезивање са већ познатим садржајима Математике (проценти) и других предмета (Физика, Географија, Биологија, Информатика) у циљу израчунавања непознатог члана пропорције. Кроз практичне примере, увести појам директне и обрнуте пропорционалности уз приказ зависности директне пропорционалности у координатном систему.

Троугао

Појам троугла повезати са познатим појмом затворене изломљене линије, а обим троугла повезати са збиром дужина дужи. Повезати тврђење о збиру унутрашњих углова троугла са познатим својствима трансверзалних углова и анализирати својства спољашњих углова троугла.. Инсистирати да класификацију троуглова на оштроугле, правоугле и тупоугле усвоје сви ученици. Појмове једнакокраког и једнакостраничног троугла повезати са осном симетријом и инсистирати да ученици прихвате да се наспрам једнаких углова у троуглу налазе једнаке странице и обрнуто. Објаснити чињеницу да се наспрам дуже странице у троуглу налази већи угао и обрнуто, као и теорему о неједнакости троугла. Увести висину троугла као дуж која садржи теме троугла и нормална је на праву одређену наспрамном страницом, али не помињати ортоцентар, који је предвиђен за седми разред. Конструкције висине лењиром и шестаром повезати са знањима из петог разреда – конструкцијом нормале из тачке на праву. Објаснити најпре конструкције углова од 90° и 60° , а затим увежбати конструкцију симетрале угла лењиром и шестаром и подсетити ученике на конструктивно сабирање и одузимање углова. На овај начин конструисати и друге углове.

Након претходних уводних садржаја о троуглу, обрадити основне конструкције троуглова:

- (СУС) конструкција троугла када су дате дужине две странице и величина угла између њих; (УСУ) конструкција троугла када је дата дужина једне странице и мера угла који на њу належу;
- (ССС) конструкција троугла када су дате дужине све три странице;
- (ССУ) конструкција троугла када су дате дужине две странице и величина угла наспрам веће од њих.

На часовима вежбања, кроз задатке истицати специфичности у вези са конструкцијама једнакокраних, једнакостраничних и правоуглих троуглова. (Сложеније конструкције троуглова планиране су за седми разред.) Обрада појма подударности међу троугловима природно се дели на три фазе. У првој фази увести појам подударности ослањајући се на визуелну перцепцију и геометријску интуицију ученика. Два троугла сматрамо подударним ако се један од њих може пренети тако да потпуно поклопи други, односно ако се ти троуглови разликују само по свом положају (у равни) и осим тога не постоји било каква друга разлика међу њима (по облику и димензијама). У овој фази, најважније је да ученици уочавају парове одговарајућих страница и парове одговарајућих углова два подударна троугла. Друга фаза је упознавање са ставовима подударности. Тврђења СУС, УСУ, ССС, ССУ, раније формулисана у вези са основним конструкцијама, треба да послуже за формулацију одговарајућих ставова подударности троуглова.

Четвороугао

У овој области треба обрадити дефиниције и основна својства четвороуглова: паралелограма, квадрата, правоугаоника, ромба, трапеза и делтоида. Истицати и логичку повезаност ових фигура (квадрат је правоугаоник, правоугаоник је паралелограм, ромб је паралелограм). Посебно је важно нагласити да све особине паралелограма задовољавају и квадрат, правоугаоник и ромб, али да и сваки од њих има своје специфичне особине. Велики број особина троуглова треба поновити и искористити приликом откривања особина четвороуглова. Запазити да се четвороугао разлаже на два троугла (дијагоном), ослањајући се на теореме о угловима троуглова доћи до одговарајуће теореме о угловима четвороуглова. Паралелограму посветити највећу пажњу и пре свега обновити научено о паралелограму у петом разреду. На основу наученог о паралелограму у петом разреду као и наученог о подударности троуглова и централној симетрији, осној симетрији и транслацији у шестом разреду, изводе се особине паралелограма и услови да четвороугао буде паралелограм. Важно је доказати својства паралелограма Сваки задатак са конструкцијом искористити за обнављање основних особина четвороугла који се конструише. Обновити појам усмерених дужи и вектора (интезитет, правац, смер, једнакост вектора). Увести појам супротног вектора и множења вектора бројем. Објаснити поступак сабирања вектора надовезивањем вектора. Повезати сабирање вектора са паралелограмом, дијагоном паралелограма.

Одузимање вектора увести као сабирање вектора при чему се један вектор сабира са супротним вектором другог вектора. Траpez дефинисати као четвороугао који има тачно један пар паралелних страница. Разлагањем трапеza на паралелограм и троугао или паралелограм и два троугла проучити његова својства. Такође, иста разлагања применити приликом конструкције трапеza и тако извођење конструкције трапеza свести на оне конструкције које су ученицима већ познате. Код увођења појма средње линије троугла и трапеza и њихових својстава треба се ослонити на знања о векторима. Увести појам и особине делтоида. Није предвиђена конструкција делтоида.

Површина четвороугла и троугла

Појам површине, којој је посвећено доста пажње, ученици су упознали у првом циклусу. Важно је обновити јединице које се користе за мерење површине. Показати и израчунавање површине неких једноставнијих фигура нацртаних у квадратној мрежи, при чему је један квадрат те мреже изабран за јединицу мере. Једначење површина геометријских фигура осмишљава се на класични начин, ослањајући се на појмове разложиве једнакости. При томе се узима да су површине подударних троуглова једнаке. Полазећи од формуле за површину правоугаоника, допуњавањем и разлагањем, изводе се формуле за површину паралелограма, троугла и трапеza. Обрадити израчунавање површине четвороуглова са нормалним дијагоналама: квадрат, ромб, делтоид, као и израчунавање површине произвољног четвороугла разлагањем на познате геометријске фигуре.

Праћење и вредновање наставе и учења

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе треба да буде и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета.

ИСХОДИ:

Наставна тема: Цели бројеви

Ученик ће бити у стању да:

- представи елементе скупа целих бројева на бројевној правој, рачуна њихову апсолутну вредност и упоређује их по величини;
- одреди вредност бројевних израза са сабирањем, одузимањем, множењем и дељењем целих бројева водећи рачуна о приоритету рачунских операција.

Наставна тема: Троугао

Ученик ће бити у стању да:

- евидентира различите врсте троуглова и примењује њихова својства у задацима;
- примењује својства основних елемената троугла (страница и углова) у задацима;
- примењује ставове подударности троуглова у задацима;
- изводи основне конструкције троуглова и њихових описаних и уписаних кружница;

Наставна тема: Рационални бројеви - 1. део

Ученик ће бити у стању да:

- представи елементе скупа рационалних бројева (у облику разломака и у децималном облику) на бројевној правој, рачуна њихову апсолутну вредност и упоређује их по величини;
- одреди вредност бројевних израза са сабирањем, одузимањем, множењем и дељењем рационалних бројева (у облику разломака и у децималном облику) водећи рачуна о приоритету рачунских операција.

Наставна тема: Четвороугао

Ученик ће бити у стању да:

- евидентира различите врсте четвороуглова и примењује њихова својства у задацима;
- примењује својства основних елемената четвороугла (страница и углова) у задацима;
- конструише паралелограм и трапез;
- врши операције са векторима.

Наставна тема: Рационални бројеви – 2. део

Ученик ће бити у стању да:

- решава једначине и неједначине у скупу рационалних бројева;
- позиционира тачке у Декартовом правоуглом координатном систему;
- поставља и решава директне и обрнуте пропорције на основу текстуалних задатака.

Наставна тема: Површина четвороугла и троугла

Ученик ће бити у стању да:

- одреди површину различитих врста четвороуглова (квадрат, правоугаоник, ромб, паралелограм, трапез, делтоид);
- одреди површину различитих врста троуглова (правоугли троугао, разностранични троугао, једнакокраки троугао, троугао).

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Техника и технологија;
- Ликовна култура;
- Физика;
- Информатика и рачунарство;
- Географија...

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

Уџбенички комплет, издавач: Klett, број и датум решења министра/покрајинског секретара: 650-02-00099/2019-07 од 9. 5. 2019. године:

- Математика, уџбеник за 6. разред основне школе, аутори: Небојша Икодиновић, Слађана Димитријевић;
- Математика, збирка задатака за 6. разред основне школе, аутори: Бранислав Поповић, Марија Станић, Ненад Вуловић, Сања Милојевић

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- уџбеник;
- збирка задатака;
- табла;
- лаптоп-рачунар;
- пројектор;
- геометријски прибор за таблу (лењир, троуглови, шестар)

ИНОВАЦИЈЕ:

- коришћење интернет-страница и материјала у сврху обраде наставног материјала предвиђеног на наставне активности;
- чешће коришћење пројектора и презентација у циљу модернијег извођења наставе.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- контролн задаци;
- писмени задаци;
- усмено одговарање;
- разне врсте упитника и тестова отвореног и затвореног типа;
- презентације и друге врсте практичног рада.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Цели бројеви	9	9	5	23
2.	Троугао	13	15	3	31
3.	Рационални бројеви - 1. део	9	12	5	26
4.	Четвороугао	12	6	2	20
5.	Рационални бројеви - 2. део	14	13	3	30
6.	Површина четвороугла и троугла	5	7	2	14
	Укупно часова	62	62	20	144
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		31	36	13	80
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		31	26	7	64
УКУПНО		62	62	20	144

3. 2. 9. НАСТАВНИ ПРОГРАМ БИОЛОГИЈЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: БИОЛОГИЈА	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.</p>		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ: Програм биологије за шести разред је део спиралног програма биологије за основну школу и оријентисан је на достизање исхода. Спирални програм подразумева да у сваком разреду из сваке области ученик усваја мању количину информација, до којих долази самостално уз подршку наставника. У сваком наредном разреду количина информација - знања се по мало повећава, при чему се ново знање повезује са знањем и искуством стеченим у претходним разредима и знањем стеченим неформалним образовањем, уз постепено подизање захтева. На тај начин се знања постепено проширују и продубљују, односно граде. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи биологију и друге предмете. Исходи се односе на пет области предмета:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Наслеђивање и еволуција; • Јединство грађе и функције као основа живота; • Порекло и разноврсност живота; • Живот у екосистему; • Човек и здравље. <p>(Исходи за шесту област Посматрање, мерење и експеримент у биологији су распоређени у претходних пет, сходно планираним активностима.) Достизање исхода води развоју предметних, свих кључних и општих међупредметних компетенција и остваривању образовних стандарда. Исходи не прописују структуру, садржаје и организацију наставе, као ни критеријуме и начин вредновања ученичких постигнућа. За израду исхода коришћена је Блумова таксономија. Исходи су формулисани на нивоу примене као минимуму. При планирању треба, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство и да он не одређује садржаје предмета. Зато је потребно садржајима датим у уџбенику приступити селективно и у односу на предвиђене исходе које треба достићи. Поред уџбеника, као једног од извора знања, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања као нпр. сајтове релевантних институција, писану научно популарну литературу, мапе, шеме, енциклопедије...Наставник планира и припрема наставу самостално и у сарадњи са колегама због успостављања корелација међу предметима.</p> <p>Планирање наставе и учења</p> <p>Програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења.</p>		

Улога наставника је да контекстуализује дати програм према потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале које ће користити, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи-глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Потребно је да наставник за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час, у односу на одабрани исход, дефинише исходе специфичне идеје и могућа решења проблема. Да би сви ученици достигли предвиђене исходе, потребно је да наставник упозна специфичности начина учења својих ученика да према њима планира и прилагођава наставне активности.

Праћење и вредновање наставе и учења

Настави оријентисаној ка достизању исхода прате се и вреднују процес наставе и учења, постигнућа ученика (продукти учења) и сопствени рад. Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици партиципирају, како прикупљају податке, како аргументују, евалуирају, документују итд., да би вредновање било објективно и у функцији учења, потребно је ускладити нивое исхода и начине оцењивања.

За сумативно оцењивање знања и вештина научног истраживања ученици би требало да решавају задатке који садрже неке аспекте истраживачког рада, да садрже новине тако да ученици могу да примене стечена знања и вештине, а не само да се присете информација и процедура које су запамтили, да садрже захтеве за предвиђањем, планирањем, реализацијом неког истраживања и интерпретацијом задатих података. У вредновању научног, поред усменог испитивања, најчешће се користе тестови знања. Формативном вредновању наставник би требало да промовише групни дијалог, користи питања да би генерисао податке из ђачких идеја, али и да помогне развој ђачких идеја, даје ученицима повратне информације, а повратне информације добијене од ученика користи да прилагоди подучавање, охрабрује ученике да оцењују квалитет свог рада. Избор инструмента за формативно вредновање зависи од врсте активности која се вреднује. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, себе и сопствени рад.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- упореди грађу животиња, биљака и бактерија на нивоу ћелија и нивоу организма;
- повеже грађу и животне процесе на нивоу ћелије и нивоу организма;
- одреди положај органа човека и њихову улогу;
- цртежом или моделом прикаже основне елементе грађе ћелије једноћелијских и вишећелијских организама;
- користи лабораторијски прибор и школски микроскоп за израду и посматрање готових и самостално израђених препарата;
- хумано поступа према организмима које истражује;
- користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;

- табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке;
- разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени;
- направи разлику између животне средине, станишта, популације, екосистема и еколошке нише;
- размотри односе међу члановима једне популације, као и односе између различитих популација на конкретним примерима;
- илуструје примерима међусобни утицај живих бића и узајамни однос са животном средином;
- истражи утицај средине на испољавање особина, поштујући принципе научног метода;
- користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата.
- табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке;
- разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени;
- истражи утицај средине на испољавање особина, поштујући принципе научног метода;
- идентификује примере природне и вештачке селекције у окружењу и у задатом текст
- повеже еволутивне промене са наследном варијабилношћу и природном селекцијом;
- користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата.
- табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке;
- разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени;
- групише организме према особинама које указују на заједничко порекло живота на Земљи;
- одреди положај непознате врсте на „дрвету живота”, на основу познавања општих карактеристика једноћелијских и вишећелијских организама;
- користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата.
- табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке;
- разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени;
- прикупи податке о радовима научника који су допринели изучавању људског здравља и изнесе свој став о значају њихових истраживања;
- одржава личну хигијену и хигијену животног простора у циљу спречавања инфекција;
- доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци;
- збрине површинске озледе коже, укаже прву помоћ у случају убода инсеката, сунчанице и топлотног удара и затражи лекарску помоћ кад процени да је потребна;
- повеже узроке нарушавања животне средине са последицама по животну средину и људско здравље и делује личним примером у циљу заштите животне средине;
- користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;
- табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке;
- разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Историја;
- Географија;
- Физика;
- Информатика и рачунарство;
- Техника и технологија;
- Српски језик;
- Математика;

- Ликовна култура

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Уцбеник за шести разред биологије, аутори - Томка Миљановић, Тихомир Лазаревић, Тијана Прибићевић, Весна Миливојевић, број решења 650-02-00051/2019-07 од 21.5.2019. године издавачке куће ГЕРУНДИЈУМ

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- уцбеник;
- дигитални уцбеник;
- слике, шеме и фотографије;
- атласи;
- енциклопедија;
- микроскоп;
- препарати;
- природна наставна средства;
- модели;
- лабораторијски прибор (пинцете, капаљке, лабораторијске чаше, сахатно стакло и сл.) кратки филмови, презентације, квизови, коришћење домаћих и међународних сајтова и портала...

ИНОВАЦИЈЕ:

- активна употреба дигиталног уцбеника у настави;
- коришћење савремених ИКТ средстава у настави биологије

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- праћење ученика путем дијалога, уз коришћење слика и постављање задатака,;
- дискусија на часу;
- мапе појмова;
- проблемски задаци;
- лабораторијске вежбе;
- истраживачки пројекти;
- петнаестоминутни тестови;
- усмено испитивање;
- вршњачко оцењивање;
- практичан рад (тимски рад);
- пројектна настава;
- континуирано и систематско праћење ученика;
- подстицај ученика за боље напредовање;
- дискусија на релацији наставник - ученик;
- дискусија на релацији ученик – ученик;
- оспособљавање ученика за самопроцену у реализацији наставе и оцењивању;
- прикупљање информација из различитих извора (интернет, свакодневна посматрања, активност на часу и друго);
- праћење реализације домаћих задатака;
- праћење ученика при решавању задатака по нивоима знања;
- објективни тестови са допуњавањем кратких одговора;
- задаци са означавањем;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- задаци вишеструког избора;
- спаривање појмова;
- дебате;
- есеји.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Јединство грађе и функције као основа живота	15	11	10	36
2.	Живот у екосистему	7	4	5	16
3.	Наслеђивање и еволуција	3	1	2	6
4.	Порекло и разноврсност живота	3	1	2	6
5.	Човек и здравље	4	1	3	8
	Укупно часова	32	18	22	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		16	9	11	36
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		16	9	11	36
УКУПНО		32	18	22	72

3. 2. 10. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ИНФОРМАТИКЕ И РАЧУНАРСТВА

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ учења информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.</p>		
Задачи:		
<ul style="list-style-type: none"> • стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе рачунарства и информатике сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе рачунарства и информатике буду у пуној мери реализовани; • управљање дигиталним документима; • оспособљавање за рад са текстом, сликом и мултимедијалним презентацијама; • правилна употреба ИКТ уређаја на сигуран начин у мрежном окружењу; • оспособљавање за безбедан рад на интернету; • одабир резултата и преузимање садржаја са интернета; • упознавање са заштитом приватности и ауторским правима на интернету; • овладавање основама изабраног програмског језика; • коришћење основних рачунских операција у изабраном програмском језику; 		

- упознавање и рад са структурама програма;
- коришћење уграђених функција у изабраном програмском језику;
- упознавање и рад са нискама (стринговима);
- упознавање и рад са наредбама гранања и слично;
- израда пројектног задатка од фазе планирања до решења;
- вредновање резултата пројектног задатка.

ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Информатика и рачунарство, у другом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по спиралном моделу и оријентисан је на остваривање исхода. Исходи говоре о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања које су стекли учећи овај предмет. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика. У настави оријентисаној на постизање исхода потребно је уважити стечене дигиталне вештине ученика. У планирању и припремању наставе, наставник полази од исхода које треба остварити и планира, не само своје, већ преваходно активности ученика на часу. Наставник треба да буде више оријентисан ка менторској улози, а мање ка предавачкој. Потребно је да наставник програмске исходе, који треба да се достигну до краја разреда, разложи на исходе – кораке за сваки час, било да се ради о часовима обраде или утврђивања, а које треба да оствари сваки ученик. Такође, треба да за сваки час планира и припреми средства и начине провере остварености пројектованих исхода. Препорука је да наставник планира и припрема наставу самостално и у сарадњи са колегама из разредног већа због успостављања међупредметног повезивања. Потребно је радити на развоју алгоритамског начина мишљења у поступку решавања проблема и задатака, развоју логичког мишљења и изградњи личних стратегија за учење уз примену информационо-комуникационих технологија.

Да би сви ученици достигли предвиђене исходе, потребно је активности осмислити тако да укључују практичан рад, уз примену информационо-комуникационих технологија, повезивање различитих садржаја из других тема унутар самог предмета, као и са другим предметима. Пожељно је да планиране активности на часу прати сажето и кратко упутство ученику за реализацију задатка, уз демонстрацију поступка. Оставити простор за ученичку иницијативу и креативност, односно да се кроз дискусију са ученицима одаберу најадекватнији алати, концепти и стратегије за реализацију одређених активности. У току реализације планираних активности радити на успостављању и неговању навика и понашања као што су поступност, истрајност, аналитичност, самосталност у раду и спремност на сарадњу. Достизање дефинисаних исхода може се остварити уз одређени степен слободе наставника како у избору метода рада, програмских алата и технологија (рачунар, дигитални уређај), тако и у редоследу и динамици реализације елемената различитих тематских области. Настава се реализује у групама у рачунарском кабинету.

Предлог за реализацију програма

Приликом израде оперативних планова наставник распоређује укупан број часова предвиђен за поједине теме по типовима часова (обрада новог градива, утврђивање и увежбавање, понављање, проверавање и систематизација знања), водећи рачуна о циљу предмета и исходима.

Планирање наставе и учења

Наставни програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да оствари исходе, које методе и технике да примени, као и које активности ће за то одабрати. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине која су ученику потребна за даље учење и свакодневни живот.

Приликом планирања часа, исходе предвиђене програмом треба разложити на мање који одговарају активностима планираним за конкретан час. Треба имати у виду да се исходи у програму разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за друге потребно више времена, више различитих активности и рад на различитим садржајима. Исходе треба посматрати као циљ коме се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција, и не треба је усмерити само на остваривање појединачних исхода. При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, где год је то могуће, да ученици самостално изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче, организује и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да, осим уџбеника, користе и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака. На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

Остваривање наставе и учења

Анализа података

Анализа података и доношење закључака и одлука на основу података представља једну од најзначајнијих вештина у савременом друштву. Стога је ова тема у фокусу током читавог осмог разреда, и подаци и њихова анализа се обрађују кроз све три тематске целине. У оквиру теме ИКТ, подаци се обрађују и анализирају коришћењем програма за табеларне прорачуне, у оквиру теме Дигитална писменост прича се о поузданости података и значају заштите података и приватности, док се у оквиру теме Рачунарство приказује обрада података применом специјализованих програмских језика и окружења.

Информационо-комуникационе технологије

Представити функције стандардних дијалога за читавање, снимање и проналажење датотека. Наставник бира корисничке програме (комерцијалне или слободне) које ће ученици користити. Програми за цртање, обраду текста, израду мултимедијалних презентација, снимање звука и видео-записа, репродукцију звука и видео материјала могу бити инсталирани локално на рачунару или у “облаку” тј. могу се користити преко интернета. При изради мултимедијалних презентација демонстрирати примену основних алата за уређивање и обликовање садржаја у изабраном програму.

Дигитална писменост

Представити појам и врсте рачунарских мрежа и увести основне појмове и терминологију из ове области (сервер, клијент, локалне мреже, мреже широког распона, глобална мрежа – Интернет). Представити веб као најпознатији интернет сервис. Нагласити да се приликом посете сајтовима, као и приликом преузимања садржаја, дигитални уређај који користимо је изложен процедурама којима се прикупљају подаци за које корисник не зна у коју ће сврху бити употребљени (IP адреса, локација), а уређај може бити изложен дејству нежељених програма (вируси, шпијунски програми). У ту сврху је потребно применити расположиве мере заштите. Посебну пажњу посветити питањима дигиталног насиља.

Рачунарство

Представити концепт текстуалних програмских језика. Представити едитор изабраног текстуалног програмског језика и значај поштовања основних правила приликом писања наредби. Направити везу између наредби које записујемо текстом и очекиваног дејства те наредбе. Пожељно је бирати задатке који имају реалну примену у стварном животу из области блиских ученицима. Поред израчунавања, још један незаобилазан елемент програмирања чине наредбе и контрола тока програма. Осим секвенцијалног ређања наредби једне иза друге, основу контроле тока чине гранање и понављање. Описати намену и начин употребе коментара као поруке приликом задавања улазних и излазних вредности за променљиве. Поред рада са бројевима у реалним програмима најчешћи је рад са текстуалним подацима.

Пројектни задаци

Наставник дефинише неколико тема пројектних задатака које погодују развијању међупредметних компетенција, подстичу иницијативу и креативност, функционализују раније стечена знања, као и формирање вредносних ставова ученика. И у овом разреду, пројектни задаци подразумевају корелацију и сарадњу са наставницима осталих предмета. Теме треба да буду што ближе реалном животу и релевантне за ученике. Приликом дефинисања тема пројектних задатака, наставник може да се ослони и на пројекте који су реализовани претходне школске године и пројектне теме повеже са утврђивањем и евалуацијом њихових резултата.

Праћење и вредновање наставе и учења

У процесу вредновања потребно је континуирано пратити рад ученика. У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се и процес и продукти учења. Требало би и вредновање више усмерити ка праћењу и вредновању практичних радова и вежбања, а мање ка тестовима знања. Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, се може обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање). Препоручује се да наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења.

У процесу оцењивања добро је користити портфолио (електронска збирка докумената и евиденција о процесу и продукцима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења портфолија су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, подстиче развој ученика, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља, подршку у оспособљавању ученика за самопроцену, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика. Употребу портфолија отежавају недостатак критеријума за одабир продуката учења, материјално-физички проблеми, време, финансијска средства и велики број ученика. Већи број ометајућих фактора, у прикупљању прилога и успостављању критеријума оцењивања, је решив успостављањем сарадње наставника са стручним сарадником, уз коришћење Блумове таксономије. Препоручује се и оцењивање базирано на практичним радовима и вежбањима. Квизове, тестове знања и слично користити првенствено за увежбавање и утврђивање појмова и чињеничних знања, а мање за формирање коначних оцена. Креирање таквих инструмената за утврђивање градива, кад год је могуће, препустити самим ученицима, чиме се постиже вишеструки ефекат на усвајање знања и вештина. Препоручено је комбиновање различитих начина оцењивања да би се сагледале слабе и јаке стране сваког свог ученика. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Потребно је да наставник резултате вредновања постигнућа својих ученика континуирано анализира и користи тако да промени део своје наставне праксе. Када је промени, потребно је да прикупи нове податке да би могао да види колико су те промене ефикасне. У оквиру плана рада наставника, у делу ваннаставних активности, поред додатне и допунске наставе, планирати секцију и време за менторски рад са ученицима који учествују на такмичењима из овог предмета. Препоручује се да се избор тема за рад на секцији изврши у сарадњи са другим наставницима, а да се почетна иницијатива препусти ученицима и њиховим интересовањима.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- правилно користи ИКТ уређаје;
- креира, уређује и структурира дигиталне садржаје који садрже табеле у програму за рад са текстом и програму за рад са мултимедијалним презентацијама;
- креира и обрађује дигиталну слику;
- самостално снима и врши основну обраду аудио и видео записа;
- уређује мултимедијалну презентацију која садржи видео и аудио садржаје;
- чува и организује податке локално и у облаку;
- одговорно и правилно користи ИКТ уређаје у мрежном окружењу;
- разликује основне интернет сервисе;
- примењује поступке и правила за безбедно понашање и представљање на мрежи;
- приступа Интернету, самостално претражује, проналази и процењује информације и преузима их на свој уређај поштујући ауторска права;
- објасни поступак заштите дигиталног производа/садржаја одговарајућом СС лиценцом;
- креира једноставан програм у текстуалном програмском језику;
- користи математичке изразе за израчунавања у једноставним програмима;
- објасни поступак прикупљања података путем онлајн упитника;

- објасни и примени одговарајућу програмску структуру (наредбе доделе, гранања, петље);
- користи у оквиру програма нумеричке, текстуалне и једнодимензионе низовске вредности;
- разложи сложени проблем на једноставније функционалне целине (потпрограме);
- проналази и отклања грешке у програму;
- прочита, запише, упореди и представи на бројевној полуправој разломке у оба записа и преводи их из једног записа у други запис;
- сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала, представљању пројектних резултата и закључака;
- користи могућности које пружају рачунарске мреже у сфери комуникације и сарадње;
- креира, објављује и представља дигиталне садржаје користећи расположиве алате;
- вреднује процес и резултате пројектних активности.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Техника и технологија;
- Математика;
- Физика;
- Географија

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- издавач: „Нови Логос“, назив уџбеника: Информатика и рачунарство за 6. разред основне школе, аутор: Светлана Мандић, број и датум решења министра/покрајинског секретара: 650-02-0118/2019-07 од 14.05.2019. године

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- уџбеник за шести разред;
- пројектор;
- наставнички лаптоп-рачунар;
- ученички рачунари;
- табла;
- фломастери;
- свеска.

ИНОВАЦИЈЕ:

- коришћење дигиталних уџбеника;
- коришћење паметне табле;
- онлајн платформе за учење.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- писмене провере знања;
- усмене провере знања;
- активност на часу;
- рад у тиму;
- коришћење ИКТ опреме;
- самостална израда пројектата.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Информационо - комуникациона технологија	5	5	-	10
2.	Дигитална писменост	2	4	-	6
3.	Истраживачки пројекат	0	0	2	2
4.	Рачунарство	10	8	-	18
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		7	9	1	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		10	8	1	19
УКУПНО:		17	17	2	36

3. 2. 11. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ТЕХНИКЕ И ТЕХНОЛОГИЈЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ наставе и учења технике и технологије је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.</p> <p>Остали циљеви и задаци предмета су да ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стекну основно техничко и технолошко васпитање и образовање; • стичу основна техничко- технолошка знања, умења и вештине и оспособљавају се за њихову примену у учењу, раду и свакодневном животу; • схвате законитости природних и техничких наука; • сазнају основни концепт информационо- комуникационих технологија (ИКТ), сазнају улоге ИКТ у различитим струкама и сферама живота; • упознају рад на једном од оперативних система и неколико најчешће коришћених корисничких програма и стекну навике да их користе у свакодневним активностима; • развију стваралачко и критичко мишљење; • усвоје претпоставке за свесну примену науке у техници, технологији и другим облицима друштвено корисног рада; • развијају прецизност у раду, упорност и истрајност приликом решавања задатака; • стичу радне навике и оспособљавају се за сарадњу и тимски рад; • комуницирају на језику технике(техничка терминологија, цртеж); • препознају природне ресурсе и њихову ограниченост у коришћењу; • упознају економске, социјалне, техничко- технолошке, еколошке и етичке аспекте рада и производње и њихов значај на развој друштва; • на основу знања о врстама делатности и сагледавања својих интересовања правилно одаберу своју будућу професију и др. 		

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм наставе и учења технике и технологије захтева разноврстан методички приступ с обзиром на различитост функција и карактера појединих делова програмских садржаја, као и психофизичке могућности ученика.

За успешно остваривање програма, односно циља учења, потребно је организовати наставу у складу са следећим захтевима:

- уводити ученике у свет технике и савремене технологије на занимљив и атрактиван начин, чиме се подстиче њихово интересовање за техничко стваралаштво;
- омогућити ученицима да исказују властите креативне способности, да траже и налазе сопствена техничка решења и да се доказују у раду;
- систематизовано излагати ученике проблемским ситуацијама – расподела комплексних задатака на низ једноставнијих захтева, идентификовање елемента који ученик мора узети у разматрање приликом решавања проблемских ситуација, као и подстицање ученика на коришћење различитих когнитивних процеса као што су индуктивно и дедуктивно закључивање, поређење, класификација, предвиђање резултата, трансфер знања од познатог на непознато;
- обезбедити услове да ученици на најефикаснији начин стичу трајна и применљива научно-технолошка знања и да се навикавају на правилну примену техничких средстава и технолошких поступака;
- не инсистирати на запамћивању података, поготову мање значајних чињеница и теоријских садржаја који немају директну примену у свакодневном животу;
- ради што успешније корелације одговарајућих садржаја, усклађивања терминологије, научног осмишљавања садржаја и рационалног стицања знања, умења и навика, неопходна је стална сарадња са наставницима информатике и рачунарства, физике, математике, хемије, биологије и ликовне културе. у циљу развоја међупредметних компетенција;
- приликом конкретизације појединих садржаја, нарочито упознавања нових и савремених технологија, у обзир узимати специфичности средине и усклађивати их са њеним потребама.

С обзиром да је настава технике и технологије теоријско-практичног карактера, часове треба остваривати са одељењем подељеним на групе, односно са највише 20 ученика. Програм наставне и учења треба остваривати на спојеним часовима.

Животно и радно окружење

У области животно и радно окружење обрађују се садржаји који се односе на грађевинарство као грану технике. Уз помоћ медија потребно је, у најкраћим цртама, приказати историјски развој грађевинарства и повезати га са побољшањем услова живљења (по могућству интерактивно). Потребно је нагласити значај урбанизма и просторног планирања (на основу посматрања планова, макета, слика насеља, треба објаснити значај околине стана са хигијенског и естетског становишта). Препорука је да се користите рачунарске мапе за одређивање положаја грађевинских објеката у односу на околину. Путем посматрања и анализе примера, навести ученике да анализирају и закључују како се култура становања разликује у зависности од врста насеља (рурално и урбано насеље) и стамбених објеката, које су карактеристике и посебности, као и како се одређује распоред просторија у стану са аспекта функционалности, удобности и економичности. Потребно је упознати ученике са врстама и наменом кућних инсталација и правилном употребом. Препорука је да се обезбеде услови за ситуационо учење нпр. кроз компјутерску симулацију. Препоручени број часова је 6.

Саобраћај

У односу на програм петог разреда, у области саобраћај садржај је проширен и односи се на саобраћајне објекте, њихову намену, функционисање и организацију саобраћаја. Посебно обратити пажњу да безбедност учесника у саобраћају зависи и од прописне инфраструктуре (опреме пута, обележавања и сигнализација, квалитет израде саобраћајних објеката) као и прилагођавања постојећим условима (брзина). Препорука је да се кроз примере симулације, а који су доступни на Интернету, ученици уведу у ситуацију да препознају сигурносне ризике и предвиде опасне ситуације у саобраћају. Уз помоћ мултимедијалних примера објаснити како се управља саобраћајем коришћењем ИКТ и колико такво управљање утиче на безбедност путника и робе. Са аспекта безбедности учесника у саобраћају обратити пажњу на учешће пешака и возача бицикла у јавном саобраћају. За реализацију ових садржаја користити мултимедије као и саобраћајне полигоне практичног понашања у саобраћају у оквиру школе. Препоручује се да се, уколико школа нема просторне могућности за израду саобраћајног полигона, користе дворишта, шири ходници или фискултурне сале ради остваривања овог исхода. Препоручени број часова је 8.

Техничка и дигитална писменост

У овом делу програма ученици развијају нове интегрисане модалитете техничке и дигиталне писмености. На почетку реализације области укратко поновити која су знања и вештине из техничког цртања ученици усвојили у претходном разреду. Ученике треба оспособити за рад у рачунарској апликацији за техничко цртање примереној њиховом узрасту и потребама. Објаснити правила и симболе који се користе у техничком цртању у области грађевинарства. Приликом израде техничких цртежа на папиру и помоћу рачунара препоручује се индивидуални облик рада. Ученици треба да развијају вештине визуелног опажања и разумевања релацијских односа између објеката и предмета, стога је примерено задати им да скицирају просторни изглед одређеног грађевинског објекта који им је познат. Представити могућности и рад са једноставним рачунарским апликацијама за 3Д приказ грађевинских објеката. Ученицима објаснити појам пресека коришћењем наставних помагала и рачунарске симулације. Упознати ученике са радом у рачунарској апликацији за унутрашње уређење стана наглашавајући функционалност и естетску вредност решења. Како би ученици функционализовали стечена знања предвидите мини-пројекат на тему израде скице хоризонталног и вертикалног пресека стана у коме ученици живе и уређење стана према истим. Скица може бити израђена на папиру или помоћу рачунара. Ученици своја решења скице грађевинског објекта и унутрашњег уређења стана самостално представљају током редовне наставе. У оквиру ових активности предвидети коришћење дигиталних презентација које су ученици израдили. Акцент треба да буде на дизајну мултимедијалних елемената презентације, начину представљања решења (ток презентације) и развоју вештине комуникације (контакт са публиком), а не на техници израде презентације. У оквиру ове активности потребно је обезбедити простор за дискусију и давање вршњачке повратне информације на основу успостављених критеријума. Препоручени број часова је 18.

Ресурси и производња

Ово је сложена наставна област јер се у оквиру ње изучавају грађевинарство, пољопривреда, енергетика и екологија надовезује се на знања које су ученици стекли о ресурсима у петом разреду. На почетку рада на овој области упознати ученике, на нивоу обавештености, са основном поделом грађевинских материјала (према пореклу и намени). Врсте, начин производње, основне карактеристике грађевинских материјала и њихову примену објаснити на елементарном нивоу, без улажења у детаље.

Препоручљиво је ученицима показати угледне примере појединих грађевинских материјала или своје предавање поткрепити сликама, проспектима или мултимедијом.

Упознати ученике са конструктивним елементима грађевинског објекта (темељ, зидови, међуспратна конструкција, степенице и кров) уз међусобно функционално повезивање и начине изградње. Направити везу између конструктивних делова грађевинског објекта и материјала за њихову изградњу.

Уз помоћ мултимедије или слика упознати ученике са врстама грађевинских објеката у оквиру нискоградње, високоградње и хидроградње. Тежиште овог дела теме ставити на изградњи стамбених грађевинских објеката у оквиру класичног (традиционалног) и савременог начина изградње. У оквиру овог дела области ученици треба да повежу делове конструкције и начине градње грађевинског објекта са њиховом наменом.

Савремени начин изградње све више потискује традиционални начин изградње помоћу ручних алата и предност даје савременим грађевинским машинама уз помоћ којих се убрзава и побољшава квалитет изградње. У том смислу оспособити ученике да препознају и повезују алате и машине са врстама грађевинских радова (основна подела грађевинских машина и алата и њихове најважније карактеристике). Тежиште дела теме, у вези енергетике, је на рационалној потрошњи енергије за загревање стана/куће. Указати на значај планирања избора материјала за изградњу грађевинског објекта и његове изолације још током пројектовања, са аспекта рационалне потрошње енергије и уштеде топлотне енергије. Повезати значај извођења топлотне изолације са уштедом енергије. Упознати ученике са врстама грејања у кући/стану. Кроз разговор са ученицима и уз изношење различитих примера из живота, ученике упутити на правилно и безбедно коришћење уређаја за загревање и климатизацију простора у кући/стану, а све са циљем рационалне потрошње енергије. Посебно нагласити значај великих могућности коришћења обновљивих и алтернативних извора енергије за загревање стана/куће. За реализацију овог дела наставне теме користити мултимедију и разне узорке изолационих материјала.

У другом делу ове области, ученике упознати са организацијом рада у пољопривредној производњи и најважнијим машинама и уређајима које су неопходне за нормално одвијање производње. Кроз разне илустрације модела или мултимедију, оспособити ученике да препознају основне процесе пољопривредне производње са посебним освртом на производњу хране. Савремена пољопривредна производња не би могла да се замисли без савремених машина и уређаја. Уз помоћ слика, мултимедије или макета ученицима треба представити најважније машине у пољопривреди са њиховим најбитнијим карактеристикама. Истакнути значај рециклаже материјала и заштите животне средине у грађевинарству и пољопривреди. Организовати активне методе рада и учења (рад у малим групама) при чему ће ученицима бити омогућено да разумеју успостављање везе између квалитета животне средине и квалитета свог живота. Могуће је организовати нпр. интерни конкурс за предлог пројекта/активности којим би ученици приказали да разумеју које активности подстичу одрживост (нпр. штедња воде и енергије, разврставање отпада, рециклажа) као и да ли повезују значај тих активности са својим будућим животом, животом заједнице као и животом будућих генерација.

На крају ове области ученике поступно увести у свет практичног стваралаштва. Кроз практичан рад ученици стечена теоријска знања претварају у функционална, развијајући алгоритамски начин размишљања од идеје до реализације. Њихов стваралачки рад треба да се заснива на изради модела грађевинске или пољопривредне машине, уређаја или модела који користи обновљиве изворе енергије, уз обавезну примену мера заштите на раду.

Препоручени број часова је 20.

Конструкторско моделовање

У овом делу програма ученици реализују заједничке пројекте примењујући претходно стечена знања и вештине што даје простора за креативну слободу, индивидуализацију наставе и диференцијацију према способностима, полу и интересовањима ученика, могућностима школе и потребама животне средине. За остваривање исхода у овој области потребно је поступно уводити ученике у алгоритме конструкторског моделовања при изради сопственог пројекта, креирању планске документације (листа материјала, неопходан прибор и алат, редослед операција, процена трошкова) до извршавања радних операција, графичког представљања замисли и процене и вредновања.

Ученике треба упознати са могућношћу да се сами опредељују за одређену активност у оквиру дате теме која се односи на израду модела разних машина и уређаја у грађевинарству, израду макете грађевинског објекта или стана на основу плана и предлог за његово уређење као и моделовање машина и уређаја у пољопривредној производњи. Потребно је да ученици користе податке из различитих извора, самостално проналазе информације о условима, потребама и начину реализације макете/модела користећи ИКТ, израђују макету/модел, поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду. Реализацијом својих пројеката откривају и решавају једноставне техничке и технолошке проблеме, сазнавајући примену природних законитости у пракси. На тај начин ученици формирају свест о томе како се применом технике и технологије мења свет у коме живе. Уочавају како техника утиче позитивно на околину, а како се, понекад нарушава природни склад и како се могу смањити штетни утицаји на природно окружење и развијање еколошке свести. У пројекат се може укључити и више ученика уколико је рад сложенији, односно ако се ученици за такав вид сарадње одлуче. Ученици учествују у успостављању критеријума за вредновање, процењују свој рад и рад других и предлажу унапређење постојеће макете/модела.

На избор активности, може утицати и опремљеност кабинета алатом и материјалом.

У свим сегментима наставе у овој области, код ученика треба развијати предузетнички дух.

Препоручени број часова је 20.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- повеже развој грађевинарства и значај урбанизма у побољшању услова живљења;
- анализира карактеристике савремене културе становања;
- класификује кућне инсталације на основу њихове намене;
- класификује врсте саобраћајних објеката према намени;
- повезује неопходност изградње прописне инфраструктуре са безбедношћу учесника у саобраћају;
- повезује коришћење информационих технологија у саобраћајним објектима са управљањем и безбедношћу путника и робе;
- демонстрира правилно и безбедно понашање и кретање пешака и возача бицикла на саобраћајном полигону и/или уз помоћ рачунарске симулације
- класификује врсте саобраћајних објеката према намени;
- повезује неопходност изградње прописне инфраструктуре са безбедношћу учесника у саобраћају;
- повезује коришћење информационих технологија у саобраћајним објектима са управљањем и безбедношћу путника и робе;

- демонстрира правилно и безбедно понашање и кретање пешака и возача бицикла на саобраћајном полигону и/или уз помоћ рачунарске симулације
- класификује врсте саобраћајних објеката према намени;
- повезује неопходност изградње прописне инфраструктуре са безбедношћу учесника у саобраћају;
- повезује коришћење информационих технологија у саобраћајним објектима са управљањем и безбедношћу путника и робе;
- демонстрира правилно и безбедно понашање и кретање пешака и возача бицикла на саобраћајном полигону и/или уз помоћ рачунарске симулације
- класификује врсте саобраћајних објеката према намени;
- повезује неопходност изградње прописне инфраструктуре са безбедношћу учесника у саобраћају;
- повезује коришћење информационих технологија у саобраћајним објектима са управљањем и безбедношћу путника и робе;
- демонстрира правилно и безбедно понашање и кретање пешака и возача бицикла на саобраћајном полигону и/или уз помоћ рачунарске симулације.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Информатика и рачунарство;
- Математика;
- Биологија;
- Географија;
- Ликовна култура

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- аутори: Жељко Васић, Иван Ђисалов, Дијана Каруовић, Марија Бокан, одобрено решењем број: 650-02-00089/2019-07 од 10.05.2019. године, издавачка кућа „Нови Логос“ – Београд

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- рачунар;
- пројектор;
- мултимедијална презентација;
- узорци материјала;
- макете и модели;
- уџбеник и радна свеска;
- хамер, папир, маказе, лепак;
- макете раскрсница и саобраћајних средстава;
- школски полигон;
- прибор за техничко цртање;
- комплети материјала за б. разред;
- алат и прибор;
- ручни алати;
- лако обрадиви материјали.

ИНОВАЦИЈЕ: /

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- усмено излагање;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- тест;
- активност на часу;
- праћење практичног рада;
- самосталан практични рад;
- графички рад;
- показивање иницијативе;
- рад у тиму.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Животно и радноокружење	5	1	-	6
2.	Саобраћај	5	-	3	8
3.	Техничка и дигитална писменост	3	-	15	18
4.	Ресурси и производња	16	1	3	20
5.	Конструкторско моделовање	-	-	20	20
	Укупно часова	29	2	41	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		21	1	18	40
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		8	1	23	32
УКУПНО		29	2	41	72

3. 2. 12. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ФИЗИЧКОГ И ЗДРАВСТВЕНОГ ВАСПИТАЊА / ОБАВЕЗНИХ ФИЗИЧКИХ АКТИВНОСТИ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ / ОБАВЕЗНЕ ФИЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ наставе и учења и је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да ученик научи да изводи вежбе обликовања да ученик научи и примени технику кошарке, као и правила игре у игри; • да ученик научи да изведе одређене елементе из атлетике и гимнастике; • да ученик усаврши елементе рукомета, малог фудбала и стоног тениса и да их примени у игри. <p>Обавезне физичке активности ученика</p> <p>Физичке активности ученика доприносе остваривању постављеног циља и исхода физичког и здравственог васпитања.</p>		

Ове активности организују се у оквиру редовног распореда или према посебном распореду у складу са просторним могућностима школе и потребама ученика у трајању од 1,5 час недељно. План рада ових активности је саставни део планирања у физичком и здравственом васпитању.

Начини организације рада обавезних физичких активности ученика: реализују се у трајању од 45 минута, једном у току недеље. У нашој школи, фонд од $\frac{1}{2}$ школског часа, реализујемо тако што ће ученици једном месечно имати двочас ових активности, као дупли претчас или седми и осми час.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Циљ наставе и учења физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада. Према годишњем плану и програму, за шести разред је предвиђен фонд часова 72+54 (обавезне физичке активности ученика).

Упутство за остваривање програма

Концепција физичког и здравственог васпитања заснива се на јединству наставних и ваннаставних организационих облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода и стандарда овог васпитно-образовног подручја. Циљ и исходи предмета се остварују кроз наставу физичког и здравственог васпитања (у трајању од 2 школска часа недељно) и обавезне физичке активности сваког ученика (у трајању од 1,5 школски час недељно). Програм петог разреда базиран је на континуитету усвојених знања, вештина, ставова и вредности из првог циклуса основног образовања и васпитања.

Настава физичког и здравственог васпитања усмерена је према индивидуалним разликама ученика, које се узимају као критеријум у диференцираном приступу, па самим тим неопходно је упутити ученика или групу ученика, на олакшане или проширене садржаје у часовној, ванчасовној и ваншколској организацији рада. Где је неопходно, програмске садржаје потребно је реализовати према полу.

Обавезни организациони облици рада:

- часови физичког и здравственог васпитања;
- обавезне физичке активности ученика.

Остали облици рада (ванчасовне и ваншколске активности):

- слободне активности - секције;
- недеља школског спорта;
- активности у природи (кросеви, зимовање, летовање - камповање...);
- школска и ваншколска такмичења;
- корективно-педагошки рад.

Обавезни организациони делови рада:

- Часови физичког и здравственог васпитања

Наставне области:

- Физичке способности

На свим часовима као и на другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на:

- развијање физичких способности које се континуирано реализује у уводном и припремном делу часа путем вежби обликовања;

- део главне фазе часа може се користити за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој;
- методе и облике рада наставник бира у складу са потребама и могућностима ученика и материјално-техничким условима за рад;
- подстицање ученика на самостално вежбање;
- учвршћивање правилног држања тела.

Програм развоја физичких способности је саставни део годишњег плана рада наставника. Праћење, вредновање и евидентирање физичких способности ученика спроводи се на основу Приручника за праћење физичког развоја и развоја моторичких способности ученика у настави физичког васпитања, (Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, 2016).

- Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине

Усвајање моторичких знања, умења и навика, остварује се кроз примену обавезних и препоручених програмских садржаја атлетике, гимнастике, спортских игара, плеса, ритмичке гимнастике, пливања, примењујући основне дидактичко- методичке приципе и методе рада неопходне за достизање постављених исхода. Усвојена знања, умења и навике треба да омогуће ученицима њихову примену у спорту, рекреацији и специфичним животним ситуацијама. Стицање знања, умења и навика је континуирани процес индивидуалног напредовања ученика у складу са његовим психио-физичким способностима. Ученицима који нису у стању да усвоје неке од садржаја, задају се вежбања слична али лакша од предвиђених или предвежбе. Уколико ученик не достигне предвиђени исход, оставља се могућност да исти достигне у наредном периоду. Усаваршавање неких моторичких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд). У раду са напреднијим ученицима реализују се препоручени садржаји или садржаји из наредних разреда. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за поједине спортове.

- Физичка и здравствена култура

Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту, рекреацији и здрављу. Посебно планиране и осмишљене информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу. Ова наставна област остварује се кроз све организационе облике рада у физичком и здравственом васпитању и обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању, здрављу и раду; развијање и неговање фер-плеја; препознавање негативних облика понашања у спорту и навијању; вредновање естетских вредности у физичком вежбању, рекреацији и спорту; развијање креативности у вежбању; очување животне средине, као и развијање и неговање здравствене културе ученика. Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању материјалних добара, неговању друштвених вредности итд.

Обавезне физичке активности ученика

Физичке активности ученика доприносе остваривању постављеног циља и исхода физичког и здравственог васпитања. Ове активности организују се у оквиру редовног распореда или према посебном распореду у складу са просторним могућностима школе и потребама ученика у трајању од 1,5 час недељно. План рада ових активности је саставни део планарања у физичком и здравственом васпитању. Школа се може одредити за један од понуђених начина организације ових активности на предлог Стручног већа.

Начин организације ових активности је саставни део Школског програма и Годишњег плана рада школе. Начини организације рада обавезних физичких активности ученика:

Реализују се у трајању од 45 минута, једном у току недеље. У школама које имају одговарајуће материјално-техничке и просторне услове, фонд од $\frac{1}{2}$ школског часа односно 22,5 минута, на недељном нивоу, може се реализовати тако што ће ученици сваке друге недеље имати још један час ових активности, или на други начин који предложи Стручно веће физичког и здравственог васпитања. Ради ефикаснијег рада и обухваћености свих ученика дозвољено је спајање два одељења истог разреда. Два наставника раде истовремено са два одељења. Реализују се у трајању од 45 минута, једном у току недеље. Фонд од $\frac{1}{2}$ школског часа односно 22,5 минута, на недељном нивоу, реализује се кумулативно, једном у тромесечју, у укупном трајању од 6 школских часова односно 4,5 сата. Стручно веће може предложити неки други начин организације ових активности, посебно уколико се школа определи да ове активности реализује изван школе (пливање, скијање, клизање, оријентиринг итд.).

Програмски садржаји обавезних физичких активности

Обавезни програмски садржаји ових активности су:

- кондиционо вежбање ученика у трајању од најмање 20 минута;
- рукомет/минирукомет.

Напредни елементи технике, тактике и правила игре:

- хватања котрљајућих лопти;
- дриблинг - вежбе вођења са радом ногу (кроз ноге, поред и испред тела);
- вођење две лопте;
- додавање лопте: додавање „дугим замахом” – чеони залет; додавање лопте изведеним начинима;
- додавања са изменом места;
- шутирања на гол, бочни шут са отклоном, шутирање пивотмена, шут са крилне позиције;
- финтирање: једнострука финта у „слабију страну”;
- хватање лопте: хватање једном руком;
- вежбе са два и три играча у нападу;
- основни принципи колективне одбране;
- техника игре голмана;
- игра са применом правила.

Препоручени програмски садржаји ових активности:

Обучавање и усавршавање елемената предвиђених проширеним наставним садржајима:

- атлетике;
- гимнастике;
- плеса и ритмике;
- других активности предвиђених програмом.

Мали фудбал:

- колективна игра у одбрани и нападу;
- техника игре голмана;
- игра уз примену правила.

Додатно:

- пливање;

- скијање;
- клизање;
- бадминтон;
- стони тенис;
- оријентиринг;
- друге активности по избору Стручног већа школе;
- активности од значаја за локалну заједницу.

Ваннаставне активности

План и програм ових активности предлаже Стручно веће и саставни је део годишњег плана рада школе и школског програма.

Секције

Формирају се према интересовању ученика. Наставник сачињава посебан програм узимајући у обзир материјалне и просторне услове рада, узрасне карактеристике и способности ученика. Уколико је неопходно, секције се могу формирати према полу ученика. Ученик се у сваком тренутку може се укључити у рад секције.

Недеља школског спорта

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта.

Недеља школског спорта обухвата:

- такмичења у спортским дисциплинама прилагођеним узрасту и могућностима ученика;
- културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице, слет...);
- ђачке трибине и радионице (о здрављу, историји физичке културе, спорту, рекреацији, „фер плеју“, последицама насиља у спорту, технолошка достигнућа у вежбању и спорту и др.);
- план и програм Недеље школског спорта сачињава Стручно веће физичког и здравственог васпитања у сарадњи са другим стручним већима (ликовне културе, музичке културе, историје, информатике...) и стручним сарадницима у школи, водећи рачуна да и ученици који су ослобођени од практичног дела наставе физичког и здравственог васпитања, буду укључени у организацију ових активности.

Активности у природи (кросеви, зимовање, летовање)

Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи:

- пролећни крос (дужину стазе одређује стручно веће);
- зимовање - организује се за време зимског распуста (обука скијања, клизања, краћи излети са пешачењем или на санкама, и др.);
- летовање – организује се за време летњег распуста у трајању од најмање седам дана (логорвање, камповање итд.).

Школска и ваншколска тамичења

Школа организује и спроводи обавезна унутаршколска спортска такмичења, као интегрални део процеса физичког васпитања према плану Стручног већа и то у:

- спортској гимнастици (у зимском периоду);
- атлетици (у пролећном периоду);

- најмање једној спортској игри (у току године).

Школа може планирати такмичења из других спортских грана или игара уколико за то постоје услови и интересовање ученика (плес, оријентиринг, бадминтон, између две или четири ватре, полигони итд.). Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са наставним планом и програмом. Како би што већи број ученика био обухваћен системом такмичења, на ваншколским такмичењима један ученик може представљати школу само у једном спорту или спортској дисциплини током школске године.

Корективно-педагошки рад и допунска настава

Ове активности организују се са ученицима који имају:

- потешкоће у савладавању градива;
- смањене физичке способности;
- лоше држање тела;
- здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе.

За ученике који имају потешкоће у савладавању градива и ученике са смањеним физичким способностима организује се допунска настава која подразумева савладавање оних обавезних програмских садржаја, које ученици нису успели да савладају на редовној настави, као и развијање њихових физичких способности;

Рад са ученицима који имају лоше држање тела подразумева:

- уочавање постуралних поремећаја код ученика;
- саветовање ученика и родитеља;
- организовање додатног превентивног вежбања у трајању од један школски час недељно;
- организовање корективног вежбања у сарадњи са одговарајућом здравственом установом.

Рад са ученицима са здравственим потешкоћама организује се искључиво у сарадњи са лекаром специјалистом, који одређује врсту вежби и степен оптерећења.

Ослобађање ученика од наставе физичког и здравственог васпитања

Ученик може бити ослобођен само од практичног дела програма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препоруке изабраног лекара. Ученик ослобођен практичног дела у обавези је да присуствује часовима. За рад са ослобођеним ученицима наставник сачињава посебан програм рада базиран на усвајању теоријских и васпитних садржаја у складу са програмом и корелацији са садржајима других предмета.

Ослобођеним ученицима треба пружити могућност да:

- суде, воде статистику, региструју резултат или прате ниво активности ученика на часу или школском такмичењу;
- направе едукативни постер или електронску презентацију, припреме репортажу са спортског догађаја;
- прате и евидентирају активност ученика на часу уз помоћ наставника и на други начин помажу у организацији, часовних, ванчасовних и ваншколских активности.

Исходи за ученике ослобођене од праткичног дела наставе:

По завршетку теме ученик ће бити у стању да:

- наведе основна правила, гимнастике, атлетике, спортске игре, пливања;
- дефинише основна здравствено-хигијенска правила вежбања;
- презентује и анализира информације о физичком вежбању, спорту, здрављу, историји физичке културе, актуелним спортским подацима итд.);

- учествује у организацији Недеље школског спорта и школских такмичења.

Ученицима са инвалидитетом настава се прилагођава у складу са њиховим могућностима и врстом инвалидитета.

Планирање васпитано-образовног рада

Дефинисани исходи су важан део и незаобилазан елемент процеса планирања наставе и учења. Дефинисани као резултати учења на крају сваког разреда, током планирања рада потребно је одредити временску динамику у односу на бављење појединим исходима током школске године. Неопходно је посебну пажњу обратити на исходе које није могуће достићи током једног или више часова, већ је у ту сврху потребно реализовати различите активности током године.

Облици наставе

Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:

- теоријска настава (до 4 часа);
- практична настава (68-72 часа).

Теоријска настава

Посебни теоријски часови могу се организовати само у оним ситуацијама када не постоје услови за реализацију наставе у просторима за вежбање или алтернативним објектима, и као први час у полугодишту. На тим часовима детаљније се обрађују садржаји предвиђени темема Физичко вежбање и спорт и Здравствено васпитање уз могући практичан рад у складу са условима. Максималан број часова без практичног рада не би требало да буде већи од четири (4) у току школске године. При планирању теоријских садржаја неопходно је узети у обзир: садржај програма, претходна искуства ученика, садржаје других предмета (корелацију – међупредметне компетенције).

Практична настава

Број часова по темама планира се на основу, процене наставника, материјалнотехничких и просторних услова. Наставне теме или поједини садржаји за које не постоје услови за реализацију могу бити замењени одговарајућим темама или садржајима програма за које постоје одговарајући услови.

Оквирни број часова по темама:

- атлетика (16);
- гимнастика (16);

Основе тимских и спортских игара:

- кошарка (16);
- ритмика и плес (4);
- пливање (12);
- полигони (6-8);
- тестирање и мерење (6-8).

Програм физичког и здравственог васпитања остварује се реализацијом обавезних и препоручених садржаја. Обавезни садржаји су они које је неопходно спорвести у раду са ученицима узимајући у обзир способности ученика, материјално-техничке и просторне услове. Препоручени садржаји су они које наставник бира и реализује у раду са ученицима (групама или појединцима), који су савладали обавезне садржаје, узимајући у обзир ниво достигнутог исхода, потребе ученика и услове за рад.

Физичке способности

При планирању кондиционог вежбања у главној фази часа, треба узети у обзир утицај наставне теме на физичке способности ученика и применити вежбе чији делови биомеханичке структуре одговарају основном задатку главне фазе часа и служе за обучавање и увежбавање (обраду и утврђивање) конкретног задатка. Методе вежбања које се примењују у настави су тренажне методе (континуирани, понављајући и интервални метод, кружни тренинг, и др.), пилагођене узрасним карактеристикама ученика. У раду са ученицима примењивати диференциране облике рада, доzirати вежбања у складу са њиховим могућностима и примењивати одговарајућу терминологију вежби. Време извођења вежби и број понављања, задају се групама ученика или поједницима у складу са њиховим способностима, водећи рачуна о постизању што веће радне ефикасности и оптимизацији интензитета рада. Акцент се ставља на оне моторичке активности којима се најуспешније супротставља последицама хипокинезије. Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика

Развој снаге:

- без и са реквизитима;
- на справама и уз помоћ справа.

Развој покретљивости:

- без и са реквизитима;
- уз коришћење справа;
- у помоћ сувежбача.

Развој аеробне издржљивости:

- истрајно и интервално трчање;
- вежбање уз музику - аеробик;
- тимске и спортске игре;
- други модели вежбања.

Развој координације:

- извођење координационих вежби у различитом ритму и променљивим условима (кретање екстемитетима у две равни).

Развој брзине и експлозивне снаге:

- једноставне и сложене кретне структуре изводити максималним интензитетом из различитих почетних положаја, изазване различитим чулним надражајима (старт из различитих положаја итд.);
- штафетне игре;
- извођење вежби различитом максималном брзином (бацања, скокови, акробатика, шутирања, ударци кроз атлетику, гимнастику, тимске и спортске игре).

За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање, а за оне са којима се програм реализује по индивидуалном образовном програму неопходно је обезбедити одговарајуће услове, узимајући у обзир њихове могућности.

Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине

Атлетика

Препорука је да се садржаји атлетике реализују у јесењем и пролећном периоду, у складу са условима.

Основни садржаји:

- техника штафетног трчања (начини измене палице и др.);

- скок удаљ, основни елементи технике «увинуће» - реализовати кроз фазе(предвежбе);
- скок увис опкорачном техником, техника скока увис кроз фазе (залет, отскок, прелазак летице и доскок). Обучавање технике врши се у целини а по потреби рашчлањивањем на фазе;
- бацања кугле 2 kg - бочна техника;
- бацање „вортекс-а" у даљ;

Проширени садржаји: тробој - кроз одељенско такмичење применити три дисциплине које су ученици савладали (трчање, бацања и скокови).

Спортска гимнастика

Препорука је да се садржаји реализују у оба полугодишта са одређеним бројем часова.

Основни садржаји

Ученике је неопходно поделити у радне групе према полу и према нивоу усвојености елемената из претходних разреда и способностима. Са ученицима који нису савладали поједине вежбе из програма до шестог разреда потребне су предвежбе и вежбе којима се то надокнађује. Усвојени елементи из петог разреда надограђују се новим вежбовним садржајима предвиђеним овим програмом. Поставити више радних места. На сваком часу увести нови задатак уз понављање претходних. Док једна група обрађује нови садржај, остале групе понављају усвојене садржаје где је могуће чување и помагање од стране ученика. Промена радних места врши се након одређеног броја понављања. Нпр. група које није прошла неки задатак на часу исти ће реализовати на следећем часу. Ученику који не може да изведе задату вежбу даје се лакши задатак. Након неколико обрађених наставних јединица наставне теме, планом предвидети садржаје других наставних тема (спортска или тимска игра и др.) у циљу интензификације наставе. Гимнастички полигон осмислити према степену усвојености обрађених садржаја и претходних знања.

Вежбе на тлу (ученице и ученици):

- повезана два колута напред;
- колут назад;
- став о плећима – „свећа“;
- колут напред летећи; став на глави уз помоћ, став на шакама уз помоћ;
- прамет упором странце „звезда“. Састав на тлу комбинован од елемената из петог и шестог разреда;
- прескок (ученице и ученици): разношка, згрчка (до 120 цм).

Вежбе у упору:

- дохватно вратило (ученици) или двовисински разбој - нижа притка (ученице) – вис завесом о потколено, наупор јашући и саскок одношка;
- паралелни разбој (ученици) – наскок у упор; њихање и предњихом сед разножно пред рукама; сасед и њихање; њихање и зањихом саскок.
- састав од научених елемената. Вежбе реализовати уз помоћ наставника;
- двовисински разбој (ученице);
- наскок из места или залета у упор предњи, премах једном ногом у сед јашући;
- премах другом ногом у упор стражњи и саскок уз помоћ.

Вежбе у вису:

- доскочно вратило (ученици) њихање са повећаном амплитудом и саскок у зањиху;
- кругови (ученици и ученице);
- љуљање на круговима мањом амплитудом и саскоци уз помоћ наставника;

- двовисински разбој или нека друга справа за вежбе у вису (ученице) климом успоставити њих;
- њихање са већом амплитудом и спојено саскок у зањиху;
- пењања (шипка, канап, морнарске лестве – до 5 м висине);
- трамболина или одскачна даска: скокови – предњи пружени и згрчени

Ниска греда:

- боком поред греде;
- суножним одскоком наскок на греду суножно (једна нога мало испред друге);
- различити начини ходања: у успону, са згрченим предножењем, са заножењем, са одножењем, са високим предножењем; окрет у успону на средини греде;
- суножни одскок из става предножног са променом ноге и доскок;
- вага претклоном и заножењем;
- саскок згрчено.

Проширени садржаји

Могу се реализовати кроз часове на којима се реализују обавезни садржаји, диференцирани облик рада са напредним ученицима који нпр. прескачу козлић по дужини уместо ширини, раде летећи колут након колута напред. Овакве моделе могуће је применити на све садржаје спортске гимнастике.

Вежбе на тлу:

- колут напред и назад - сложеније варијанте;
- колут летећи преко препреке;
- повезани премети странце „звезда“ у једну или у обе стране.

Висока греда:

- наскок у упор предњи, упор одножно десном (левом) окретом за 90 степени удесно и прехватом бочно (палчеви су окренути један према другом), вага претклоном и заножењем уз помоћ;
- основна кретања из претходних разреда на ниској греди извести на средњој или високој греди;
- прескок „разношка“ – козлић постављен по дужини, или са продуженом фазом првог лета (120 цм);
- коњ са хватаљкама – упори и издржаји.

Вежбе у упору:

- двовисински разбој (ученици);
- саскок предњихом.

Основе тимских и спортских игара

Садржаји кошарке реализују се на часовима физичког и здравственог васпитања, а садржаји рукомета/минирукомета на обавезним физичким активностима ученика заједно са другим наставним садржајима.

Кошарка

Према просторним и материјалним условима школе користити могућност реализације наставе у оба полугодишта. Усвојене елементе технике треба применити у игри на часу. Континуитет у усвајању садржаја могуће је постићи тако што се претходно усвојени садржаји користе као уводни или специфично припремни у наредном часу.

Основни садржаји:

- држање лопте, основни ставови у нападу са лоптом, заустављање у став;

- хватање и додавање лопте у месту и кретању;
- пивотирање;
- дриблинг у месту и кретању;
- двокораком шут на кош;
- шут из места и скок шут;
- основни став у одбрани, кретање у одбрани, чување нападача са лоптом;
- ситуациона игра 1:1;
- сарадња два и три играча у позиционој игри и контранападу (обука кроз игру);
- игра 3:3; 4:4 (игра на један кош);
- игра 5:5 уз примену правила прилагођених нивоу усвојености елемената игре.

Проширени садржаји:

- демаркирање;
- повезивање елемената технике у акционе целине (хватање лопте, дриблинг, шутирање и др);
- финте (продор, шут);
- игра „2:2- pick and roll“;
- игра „2:2“ по на принципу „додај и утрчи – back door“;
- позициона игра 3:3 и 5:5.

Плес и ритмика

Основни садржаји

Њихања и кружења са вијачом у фронталној и сагиталној равни у месту и кретању (вежбе по избору наставника). Поновити прве две варијанте народног кола Моравац и обрадити трећу и четврту варијанту.

Проширени садржаји:

- састав са вијачом од елемената предвиђених програмом петог и шестог разреда;
- састав са обручем састављен од елемената обрађених у петом разреду;
- састав са лоптом састављен од елемената обрађених у петом разреду;
- усавршити коло из краја у коме се школа налази усвојено у предходном разреду;
- Енглески Валцер.

Пливање

Ова наставна тема реализује се у школама у којима за то постоје услови, у оквиру редовне наставе или обавезних физичких активности ученика. Приликом реализације садржаја формирати групе пливача и непливача.

Школе које се одределе за реализацију програмских садржаја пливања на објектима изван школе, ове часове организују у оквиру обавезних физичких активности ученика.

Уколико не постоји могућност реализације наставе пливања у овом разреду, број часова намењен овој наставној теми распоређује се другим наставним темама из програма.

Основни садржаји:

- вежбе дисања, рад ногу, пловак, одржавање у месту, завеслаји (краул и леђни краул), скок на главу и изрон;
- пливање техником краула или леђног краула.

Проширени садржаји:

- пливање 25m на време слободном техником;
- роњење по дужини у складу са способностима ученика.

Полигони

Наставник након једне или више обрађених наставних тема може реализовати полигон у складу са усвојеним моторичким садржајима и могућностима ученика.

Тестирање и мерење

Праћење физичког развоја и моторичких способности спроводи се на почетку и крају школске године, из области кардиореспираторне издржљивости (процена аеробног капацитета), телесног састава (посебно телесне масноће), мишићне снаге, издржљивости у мишићној снази, гипкости и агилности. Модел континуираног праћења физичког развоја и моторичких способности у настави физичког и здравственог васпитања, батерија тестова, критеријумске референтне вредности и начин њиховог тумачења, организација и протокол тестирања као педагошке импликације детаљно су објашњени у наведеном приручнику.

Оквирни број часова по темама обавезних физичких активности:

- Основе тимских и спортких игара:
Рукомет/минирукомет (18);
- Друге активности предвиђене програмом стручног већа (36).

Дидактичко-методички елементи

Основне карактеристике часова:

- јасноћа наставног садржаја;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;
- избор рационалних облика и метода рада;
- избор вежби оптималне образовне вредности;
- функционална повезаност свих делова часа – унутар једног и више узастопних часова једне наставне теме.

Уколико на часу истовремено вежбају два одељења, настава се спроводи одвојено за ученике и ученице. Приликом избора облика рада неопходно је узети у обзир просторне услове рада, број ученика на часу, број справа и реквизита и динамику обучавања и увежбавања наставног задатка. Избор дидактичких облика рада треба да буде функцији рационалне организације и интензификације часа, као и достизања постављених исхода.

Праћење и оцењивање

Исходи представљају добру основу за праћење и процену постигнућа ученика, односно креирање захтева којима се може утврдити да ли су ученици достигли оно што је описано одређеним исходом. Исходи помажу наставницима у праћењу, прикупљању и бележењу постигнућа ученика. Како ће у процесу вредновања искористити исходе наставник, сам осмишљава у односу на то који се начин праћења и процене њему чини најрационалнијим и најкориснијим. Поред тога, постојање исхода олакшава и извештавање родитеља о раду и напредовању ученика.

У процесу оцењивања пожељно је користити лични картон ученика (евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења личног картона ученика су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља, подршку у оспособљавању ученика за самопроцену, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика.

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе физичког и здравственог васпитања, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању који обухвата:

- вежбање у адекватној спортској опреми;
- редовно присуствовање на часовима физичког и здравственог васпитања и обавезним физичким активностима;
- учествовање у ванчасовним и ваншколским активностима и др;
- приказ једног од усвојених комплекса општеприпремних вежби (вежби обликовања);
- достигнут ниво постигнућа моторичких знања, умења и навика (напредак у усавршавању технике).

Атлетика:

- приказ технике штафтног трчања - техника измене штафете, приказ технике, скока увис опкорачна техника;
- спринтерско трчање 50 m на време, бацање вортекса. Истрајно трчање у трајању од 7 минута;
- трчање школског кроса.

Спортска гимнастика:

- вежбе на тлу: колут у напред, колут у назад, летећи колут, став о шакама уз помоћ, мост из лежања, став на плећима „свећа“, прамет странце „звезда“.
- прескок: згрчка уз помоћ.

Вежбе у упору:

- дохватно вратило (ученици) или двовисински рабој - нижа притка (ученице) – вис завесом о потколелу, наупор јашући и саскок одношка;
- паралелни разбој (ученици) – наскок у упор; њихање и предњихом сед разножно пред рукама; сасед и њихање; њихање и зањихом саскок. Састав од научних елемената. Вежбе реализовати уз помоћ наставника;
- двовисински разбој (ученице);
- наскок из места или залета у упор предњи, премак једном ногом у сед јашући, премак другом ногом у упор стражњи и саскок уз помоћ.

Вежбе у вису:

- доскочно вратило (ученици) њихање са повећаном амплитудом и саскок у зањиху;
- кругови (ученици и ученице) љуљање на круговима мањом амплитудом и саскоци уз помоћ наставника;
- двовисински разбој или нека друга справа за вежбе у вису (ученице);
- климом успоставити њих, њихање са већом амплитудом и спојено саскок у зањиху;
- приказ технике пењања (шипка, канап, морнарске лестве – до 4 м висине);
- трамболина или одскочна даска: скокови – предњи пружени и згрчени;

Ниска греда:

- боком поред греде;
- суножним одскоком наскок на греду суножно (једна нога мало испред друге);
- различити начини ходања: у успону, са згрченим предножењем, са заножењем, са одножењем, са високим предножењем; окрет у успону на средини греде;
- суножни одскок из става предножног са променом ноге и доскок; вага претклоном и заножењем; саскок згрчено;
- гимнастички полигон састављен од обрађених програмских садржаја.

Кошарка:

- контрола лопте у месту и кретању (вођење);
- вођење лопте са променом правца кретања (левом и десном руком);
- хвата и додаје лопту у висини груди, кука изнад главе;
- двокорак у „јачу“ страну;
- шут на кош.

Рукомет и други садржаји Обавезних физичких активности ученика: пратити и вредновати обрађене садржаје рукомета/минирукомета и друге садржаје реализоване у складу са програмом.

Плес и ритмика: замаси, кружења, трчања, поскоци и скокови са вијачом, поскоци и скокови кроз вијачу, народно Моравац коло уз музику (трећа и четврта варијанта).

Пливање: техника краула.

Индивидуални напредак моторичких способности сваког ученика процењује се у односу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неопходно је изети у обзир способности ученика, степен спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир индивидуални напредак његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и ангажовање ученика у наставном процесу.

Код ученика ослобођених од практичног дела наставе, наставник прати и вреднује:

- познавање основних правила, гимнастике, атлетике, спортске игре, пливања и основних здравствено-хигијенских правила вежбања;
- учешће у организацији ваннаставних активности;
- Праћење, вредновање и оцењивање ученика ослобођених од практичног дела наставе, наставник може извршити усменим или писменим путем. Праћење вредновање и оцењивање ученика са инвалидитетом врши се на основу њиховог индивидуалног напретка.

Педагошка документација:

- дневник рада за физичко и здравствено васпитање;
- планови рада физичког и здравственог васпитања и обавезних физичких активности ученика: план рада стручног већа, годишњи план (по темама са бројем часова), месечни оперативни план, план ванчасовних и ваншколских активности и праћење њихове реализације;
- писане припреме: форму и изглед припреме сачињава сам наставник уважавајући: временску артикулацију остваривања, циљ часа, исходе који се рализују, конзистентну дидактичку структуру часова, запажања након часа;
- радни картон: наставник води за сваког ученика. Радни картон садржи: податке о стању физичких способности са тестирања, оспособљености у вештинама напомене о специфичностима ученика и остале податке неопходне наставнику.

Педагошку документацију наставник сачињава у електронској или писаној форми.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- примени комплексе простих и општеприпремних вежби у већем обиму и интензитету у самосталном вежбању;
- користи научене вежбе у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама;
- упоређује резултате тестирања са вредностима за свој узраст;

- примени досегнути ниво усвојене технике кретања у игри, спорту и свакодневном животу;
- разликује атлетске дисциплине;
- развија своје моторичке способности применом вежбања из атлетике;
- одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела;
- схвати вредност спортске гимнастике за сопствени развој;
- изведе елементе кошаркашке технике;
- примени основна правила кошарке;
- користи елементе кошарке у игри;
- примени основне елементе тактике у одбрани и нападу;
- учествује на унутар одељенским такмичењима;
- изведе кретања у различитом ритму;
- игра народно коло;
- изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура;
- изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу;
- објасни својим речима значај примењених вежби;
- процени ниво сопствене дневне физичке активности;
- препозна начине за побољшање својих физичких способности;
- препозна могуће последице недовољне физичке активности;
- правилно се понаша на вежбаљима као и на спортским манифестацијама;
- примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње;
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима;
- примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама;
- примерено се понаша као посматрач на такмичењима;
- решава конфликти на друштвено прихватљив начин;
- пронађе и користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско рекреативних активности;
- прихвати победу и пораз;
- вреднује спортове без обзира на лично интересовање;
- примени усвојене моторичке вештине у ванредним ситуацијама;
- процени лепоту покрета у физичком вежбању и спорту;
- подстиче породицу на потребу примене редовне физичке активности;
- повеже врсте вежби, игара и спорта са њиховим утицајем на здравље;
- примени препоручени дневни ритам рада, исхране и одмора;
- користи здраве намирнице у исхрани и само препоручене додатке исхрани;
- примењује здравствено - хигијенске мере у вежбању;
- правилно реагује након повреда;
- чува животну средину током вежбања;
- препозна последице конзумирања дувана.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Математика;
- Биологија;
- Музичка култура;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<ul style="list-style-type: none"> • Ликовна култура; • Физика.
УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА: <ul style="list-style-type: none"> • Настава физичког и здравственог васпитања за 6. разред основне школе – приручник за наставнике Драгољуб Вишњић, Снежана Радисављевић, Јанић Ивана Милановић, Завод за уџбенике 2018.
НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: <ul style="list-style-type: none"> • лопте; • струњаче; • одскочна даска и козлић; • греда; • карике; • чуњеви; • голови и кошеви; • клупе и шведски сандук; • ситни реквизити
ИНОВАЦИЈЕ: <ul style="list-style-type: none"> • примена искустава са семинара; • примена ИКТ технологије
НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА: <ul style="list-style-type: none"> • практична провера наученог - групно и индивидуално; • теорија код ученика који су ослобођени практичног дела часа.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Уводни и завршни час	-	-	2	2
2	Атлетика	6	4	8	18
3	Плес и ритмика	2	-	2	4
4	Спортска гимнастика	6	4	8	18
5	Полигони	2	2	2	6
6	Кошарка	6	2	10	18
7	Тестирање и мерење	-	6	-	6
8	Рукомет	4	2	12	18
9	Стони тенис/бадминтон	4	2	12	18
10	Мали фудбал	3	-	9	12
11	Полигони са лоптом	2	-	4	6
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		19	11	39	69
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		16	11	30	57
УКУПНО:		35	22	69	126

3. 2. 13. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ОБАВЕЗНИХ ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; • установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном разреду школовања; • упознати ученике са културно-историјским приликама у Палестини пред Христово рођење; • указати ученицима на старозаветна пророштва везана за долазак Спаситеља - Месије; • објаснити ученицима улогу и значај Светог Јована Претече; • развити свест код ученика о значају покајања и врлинског живота; • упознати ученике са настанком новозаветних књига; • објаснити ученицима кључне новозаветне појмове; • пружити ученицима основ за разумевање смисла новозаветних догађаја; • подстаћи ученике да самостално читају Свето Писмо; • пружити ученицима основно знање о личности Пресвете Богородице; • објаснити ученицима хришћанско поимање слободе; • пружити ученицима основно знање о јеванђељским казивањима о Господу Исусу Христу; • објаснити ученицима разлог оваплоћења Сина Божијег; • подстаћи ученике да у описима Христових чуда увиде љубав Божију; • подстаћи ученике да у описима Христових чуда увиде љубав Божију; • кроз Христове заповести о љубави и тумачење појединих одељака из Беседе на гори указати ученицима на значај љубави према Богу и ближњима; • подстаћи ученике да живе по Јеванђељу; • указати ученицима на повезаност Тајне Вечере и Свете Литургије; • представити ученицима догађаје Страдања и Васкрсења Христовог као кључне за спасење света и човека; • објаснити ученицима значај догађаја Вознесења и Педесетнице; • упознати ученике са мисионарском делатношћу светих апостола; • упознати ученике са особеностима сведочења вере у раној Цркви; • указати ученицима на узроке гоњења хришћана; • подстаћи ученике на толеранцију према припадницима других вероисповести. 		

ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација ("знања о вери"), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонована наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе - узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.

ИСХОДИ:

- Ученик је у стању да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току овог разреда основне школе.
- Ученик је у стању да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.
- Ученик је у стању да каже да су Јевреји пред долазак Месије били под Римском окупацијом и да су међу њима постојале поделе.
- Ученик је у стању да препозна да су Јевреји очекивали Месију на основу старозаветних пророштава.
- Ученик је у стању да преприча живот Светог Јована Претече и Крститеља Господњег и каже да је он припремао народ за долазак Христа.
- Ученик је у стању да доживи врлински живот и покајање као припрему за сусрет са Христом.
- Ученик је у стању да закључи да је доласком Исуса Христа Бог склопио Нови Завет са људима.
- Ученик је у стању да наведе неке од новозаветних књига и околности њиховог настанка.
- Ученик је у стању да пронађе одређени библијски одељак.
- Ученик је у стању да каже да се Библија користи на богослужењима.
- Ученик је у стању да именује Јеванђелисте и препозна њихове иконографске симболе.
- Ученик је подстакнут на читање Светог Писма.

- Ученик је у стању да преприча догађај Благовести и да препозна да је то „почетак спасења“.
- Ученик је у стању да препозна службу анђела као гласника и служитеља Божијих.
- Ученик је у стању да препозна Богородичино прихватање воље Божије као израз слободе.
- Ученик је у стању да уочи да је за разлику од Еве, Богородица послушала Бога.
- Ученик је у стању да преприча неке од догађаја из живота Пресвете Богородице и повеже их са Богородичиним празницима.
- Ученик је у стању да преприча библијски опис Рођења Христовог.
- Ученик је у стању да препозна да је Христос дошао на свет да сједини Бога и човека.
- Ученик је у стању да преприча библијски опис Христовог Крштења, поста и кушања.
- Ученик је у стању да препозна да су Христова чуда израз Његове љубави према људима.
- Ученик је у стању да увиди разлику између старозаветног закона и новозаветних заповести о љубави.
- Ученик је подстакнут да прихвати Христа за свој животни узор.
- Ученик је у стању да преприча догађаје Васкрсења Лазаревог и Уласка у Јерусалим.
- Ученик је у стању да увиди контрадикторност између очекивања јеврејског народа спрема Христове личности.
- Ученик је у стању да хронолошки наведе догађаје Страсне седмице.
- Ученик је у стању да преприча библијски опис Тајне Вечере и у приносу хлеба и вина препозна Свету Литургију.
- Ученик је у стању да преприча библијски опис Христовог Страдања и Васкрсења.
- Ученик је у стању да кроз тумачење тропара Христовог Васкрсења препозна да је Христос победио смрт и омогућио свима васкрсење из мртвих.
- Ученик је у стању да преприча догађаје Вазнесења и Педесетнице.
- Ученик је у стању да каже да је силаском Духа Светог на апостоле рођена Црква Христова.
- Ученик је у стању да именује неколико светих апостола и наведе неке од догађаја из њиховог живота.
- Ученик је у стању да уочи да су у Римском царству хришћани били гоњени и наведе неке од примера мучеништва.
- Ученик је у стању да објасни значај доношења Миланског едикта.
- Ученик је у стању да усвоји вредност толеранције међу људима различитих верских убеђења.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик и књижевност;
- Историја;
- Географија;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Грађанско васпитање

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:
<ul style="list-style-type: none"> Православни катихизис, за 6. разред основне школе, Епископ Игњатије Мидић, Завод за уџбенике
НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:
<ul style="list-style-type: none"> табла; CD плејер; рачунар; пројектор
ИНОВАЦИЈЕ:
<ul style="list-style-type: none"> примена дигиталних компетенција (веб-алата)
НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:
<ul style="list-style-type: none"> усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања ученика

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Увод	-	-	1	1
2	Припрема света за долазак Сина Божијег	3	-	2	5
3	Увод у Нови Завет	3	-	2	5
4	Богочовек Исус Христос	12	1	4	17
5	Црква Духа Светога	5	-	3	8
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		12	-	6	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		11	1	6	18
УКУПНО:		23	1	12	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ учења Грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.</p> <p>У овом предмету издваја се неколико најзначајнијих задатака и то:</p> <ul style="list-style-type: none"> подстицање и оспособљавање ученика за активно учешће у животу локалне заједнице; разумевање функционисања нивоа и органа власти; упознавање мера власти; упознавање права и одговорности грађана на нивоу заједнице; 		

- развијање комуникацијских вештина неопходних за сарадничко понашање, аргументовање ставова и изражавање сопственог мишљења;
- обучавање ученика за тимски начин рада;
- развијање способности критичког просуђивања и одговорност одлучивања и деловања.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Изборни програм Грађанско васпитање за шести разред основног образовања и васпитања организован је, као и програм за претходни разред, по моделу спирале, што значи да су садржаји дати у исте четири области (Људска права, Демократско друштво, Процеси у савременом свету и Грађански активизам), али се они проширују и продубљују, а исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. Све четири области су једнако важне, а наставник их, у непосредном раду са ученицима, интегрише, јер између њих постоји природна веза. У програму су наведени садржаји које наставник може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада, али увек имајући у виду исходе које треба остварити. Они су тако дати да одговарају узрасту ученика, мерљиви су, проверљиви, односно наставник може, пратећи активности ученика, да лако утврди да ли их они остварују и у којој мери. Најчешће су исходи дати на нивоу примене, што значи да се знање и разумевање подразумевају као предуслови примене. Такав приступ одговара концепту Грађанског васпитања од кога се очекује да код ученика развија вољну компоненту која долази до изражаја на нивоу понашања. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер сви они доприносе постизању општег циља овог програма и развоју међупредметних компетенција. Између исхода постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада током дужег временског периода, што се препознаје у томе да се неки исходи у истој или сличној формулацији налазе у програмима и за пети и за шести разред. Посебност Грађанског васпитања је у томе што је оно део ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је повезано са другим предметима, ваннаставним активностима и уопште етосом школе. У процесу планирања наставе и учења наставник се руководи, преваходно, исходима које ученици треба да остваре. Приликом осмишљавања активности, како наставника тако и ученика, треба имати у виду да свака од њих може да се вишеструко искористи. На пример, у оквиру скоро свих активности на различитим садржајима могућ је допринос остваривању исхода који се односе на комуникацију, осетљивост за различитост, емпатичност и др. То значи, да за такве исходе нису потребни посебни садржаји, активности и часови. Њихово остваривање одвија се постепено и спонтано са тенденцијом да ученици аутентично развијају пожељне облике понашања. У оквиру прве области ученици проширују своја знања у вези са правима али је фокус на одговорности. Постепено се из разреда у разред додају нова права како би ученици имали целовиту слику. У овом програму посебно је важно право на квалитетно образовање за све и инклузивни приступ образовању који се базирају на поштовању људских права. Ученике треба тако водити да разликују инклузију од ексклузије, поштовање и прихватање насрам стигматизације и сепарације и да у свом понашању према ученицима који похађају школу по индивидуалном образовном плану исказују разумевање, толеранцију и спремност да пружи помоћ и подршку. Друга област има за циљ да уведе ученике у основне појмове демократског друштва са фокусом на партиципацији. То никако не би требало претворити у сувопарна предавања и теорију која се уче. Из исхода се види ниво захтева у овој области. Од ученика се очекује да својим речима и на примерима могу објаснити кључне појмове демократије.

О партиципацији ученика у одељењу и школи треба говорити и у контексту ученичког парламента који ће бити актуелан у следећем разреду. У програму се налази озбиљан захтев да ученици разликују стварну партиципацију ученика у школи од оне која је декоративна, што пак захтева од наставника да осмишљавају активности које подстичу критичко мишљење ученика. Трећа област односи се на употребу и злоупотребу интернета и мобилних телефона. Сва истраживања показују да дванаестогодишњаци имају велико интересовање за те видове комуникације, али и да нису свесни великих могућности које оне пружају и још више нису свесни ризика који постоје. Савремене технологије су неопходне за приватни и професионални живот и зато ученике треба охрабривати да их користе на позитиван начин (за едукацију, информисање, дружење, пружање помоћи и подршке, покретање акција и др.). У оквиру свих наставних предмета предвиђени су исходи који се односе на овај циљ, а у оквиру Грађанског васпитања фокус је на злоупотреби интернета и мобилних телефона када они постају средство насиља (директног или преко посредника), чиме се крше права детета. Ученици треба да знају шта је на интернету дозвољено, а шта није, шта се све подразумева под интернет насиљем и како се заштитити. Када се говори о заштити, ученицима треба да буде јасно које су њихове одговорности (7 златних правила за сигурно четовање и СМС поруке и како се понашати у ситуацији интернет насиља), као и коме се обратити за помоћ у школи. За активности у овој области може се користити материјал који је припремљен у оквиру пројекта Школа без насиља коју подржава УНИЦЕФ јер одговара садржају овог програма и узрасту ученика шестог разреда. У оквиру четврте области програма ученици треба да припреме и спроведу мање истраживање ставова и/или понашања ученика, а које је у вези са садржајима треће области. Овај захтев уводи ученике у процедуре истраживања као што су: избор конкретне теме истраживања у оквиру задате области, дефинисање узорка истраживања, одабир инструмента који ће се користити и извођење закључака на основу добијених резултата. Циљ ових активности је да ученици изграде правилан однос према грађанском активизму, где акције, кад год је то могуће, треба заснивати на чињеницама добијеним на основу конкретних истраживања. Да би ученици били успешни у овом захтеву неопходне су извесне преактивности у којима наставник појашњава шта су ставови, указује на њихову сазнајну, емоционалну и конативну (вољну) компоненту што их чини „одговорним“ за понашање појединаца, јер се људи понашају у складу са својим ставовима. Ученицима треба указати на везу ставова са знањима и повезати са појмовима предрасуде и стереотипи који су неосновани ставови јер се не базирају на тачним чињеницама о чему су учили у оквиру програма Грађанског васпитања у петом разреду. Подсетити ученике да предрасуде и стереотипи показују велику отпорност на промену и зато је важно учинити све да се не формирају. У ту сврху треба користити што више различитих примера који су ученицима блиски и који показују везу између ставова и понашања. Нпр., ако особа има став да су газирани пића јако штетна, да су препуна шећера и вештачких боја велика је вероватноћа да ће таква пића ретко пити. Осим тога, потребно је представити неколико једноставних истраживања ставова и/или понашања људи како би ученици имали јасну слику о значају инструмента којим се оно спроводи и на основу ког се изводе закључци. Ученицима треба дати слободу да сами осмисле све кључне елементе истраживања (тему, узорак, инструмент), уз свесрдну помоћ и подршку наставника која ће им у шестом разреду свакако бити потребна. Подразумева се да истраживање треба да буде што једноставније, на мањем узорку, са инструментом (најчешће упитником) који може бити преузет из неког спроведеног истраживања или које ће ученици сами направити.

Ученицима се може предочити могућност да се поделе у мање групе које ће спровести истраживање на различитим узорцима (нпр. ученици 4, 6. и 8. разреда), што ће им обезбедити да изводе сложеније закључке, односно да констатују промене у ставовима и понашању у односу на узраст ученика. Изабрана тема истраживања може бити у вези са злоупотребом интернета и мобилних телефона, али и позитивних примера као што су покретање хуманитарних акција, учење, информисање, дружење и сл., у којима се могу истраживати мотиви таквих активности, ставови учесника, њихова осећања... У сваком случају, независно од изабране теме, за свако истраживање треба предвидети довољно времена како оно не би остало незавршено и то је одговорност наставника. Изузетно је важно да ученици обраде добијене податке, да изведу закључке, припреме њихову презентацију и направе критички осврт на урађено. Све тешкоће и грешке које се десе у току истраживања добра су прилика да ученици унапреде своје компетенције за рад са подацима, закључивање, предвиђање, као и непосредну комуникацију и сарадњу. Највећи домет у овој области био би да ученици, уз помоћ наставника, успеју да осмисле акцију (само на нивоу разрађене идеје), као одговор на добијене резултате истраживања. Остваривање овако постављених исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника рада са ученицима. Наставници су у прилици да користе: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дебате, дискусије, пројекте, истраживања, промоције, као и да сами осмисле неке друге активности. У остваривању програма грађанског васпитања продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте као што су постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања, представе и друго. Они се могу користити при интеграцији или рекапитулацији обрађених садржаја, процени напредовања ученика, као и самопроцени наставника колико успешно ради. Продукти се могу користити и ван групе, на пример на изложби у холу школе, у школским новинама, сајту школе, у локалној заједници или локалним медијима. За реализацију наставе овог програма и остваривање дефинисаних исхода, врло је важна улога наставника. Он је модел који својим понашањем даје пример и доприноси стварању демократске атмосфере која је погодна за размену и аргументовање идеја и мишљења међу ученицима; он је тај који даје повратне информације и подстиче ученике на разумевање односа у групи. Конструктивна комуникација и демократске процедуре нису само циљ већ и начин да се остваре жељени исходи. Битно је да наставник обезбеди равноправну укљученост сваког ученика (уважавајући различитост како у стилевима учења тако и у типу личности). Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима интерактивних односа (активне, проблемске и истраживачке наставе), са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста (прошлости и још више садашњости). Посебан захтев за наставнике представља потреба за припремом нових, актуелних материјала који најбоље одговарају садржају и исходима. Они се могу наћи у различитим изворима информација. За реализацију појединих тема могу се користити филмови јер активирају когнитивну и афективну страну личности и подстицајно делују на ученике да искажу мисли, осећања и ставове. Не треба занемарити ни интернет и различите социјалне мреже јер су то облици комуникације који су блиски младима и на којима се могу препознати и анализирати многи проблеми живота у савременом свету, али и разговарати о говору мржње, нетолеранцији, другим облицима кршења права, као и интернет насиљу. Подразумева се да наставник има потпуни увид у материјале који се користе у раду са ученицима (филмови, видео-клипови, текстови из новина и сл.) како би се заштитили од неодговарајућих садржаја.

Наставник треба да обезбеди да се на часу сваки ученик осећа уважено, прихваћено и добродошло у својој различитости, уз обавезу да поштује и уважи друге и другачије погледе и мишљења. Наставник треба да подстиче код ученика способност да разумеју сопствену одговорност у ситуацијама дискриминације и насиља, као и да бирају конструктивне начине реаговања на њих. Чињеница да се програм описно оцењује не умањује потребу да се континуирано прати напредовање ученика у достизању исхода које започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његово даље напредовање. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. Грађанско васпитање пружа изузетну могућност за неговање саморефлексије (промишљање ученика о томе шта зна, уме, може) и подстицање саморегулације процеса учења кроз постављање личних циљева напредовања и планирања како да се остваре. Кључни показатељи напредовања у овом изборном програму, из разреда у разред, су све правилнија употреба термина који се односе на демократске појаве и процесе, исказивање ставова аргументацијом, ненасилна комуникација, прихватање различитости, показивање емпатије, све чешће испољавање иницијативе, већи степен сарадљивости.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- разликује жеље од потреба и наведе примере везе између потреба и људских права;
- препозна своје потребе, као и потребе других и да их уважава;
- штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права;
- учествује у доношењу правила рада групе и поштује их;
- аргументује потребу посебне заштите права детета;
- на примеру препозна уграђеност права деце у основним документима која уређују рад школе;
- наводи примере и показатеље остварености и кршења дечјих права;
- наводи чиниоце који утичу на остварење дечјих права;
- поштује права и потребе ученика који су у инклузији у његовом одељењу/школи;
- препозна ситуације кршења својих права и права других;
- идентификује кршење људских права на примеру неког историјског догађаја;
- поштује правила одељењске заједнице и правила на нивоу школе;
- поступа у складу са моралним вредностима грађанског друштва;
- искаже свој став о значају правила у функционисању заједнице;
- понаша се у складу са правилима и дужностима у школи;
- наводи начине демократског одлучивања;
- препозна одговорност одраслих у заштити права деце;
- објасни улогу појединца и група у заштити дечјих права;
- реално процени сопствену одговорност у ситуацији кршења нечијих права и зна коме да се обрати за помоћ;
- препозна и анализира сличности и разлике између ученика у групи;
- прихвата друге ученике и уважава њихову различитост;
- проналази примере моралних поступака у књижевним делима које чита, у медијима и у свакодневном животу;

- наводи примере из свакодневног живота предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама;
- проналази примере нетолеранције и дискриминације у књижевним делима која чита;
- у медијима проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама и критички их анализира;
- препозна и објасни врсте насиља;
- прави разлику између безбедног и небезбедног понашања на друштвеним мрежама;
- заштити од дигиталног насиља;
- анализира сукоб из различитих углова (препознаје потребе учесника сукоба) и налази конструктивна решења прихватљива за све стране у сукобу;
- аргументује предности конструктивног начина решавања сукоба;
- препознаје примере грађанског активизма у својој школи и исказује позитиван став према томе;
- идентификује проблеме у својој школи;
- прикупља податке о проблему користећи различите изворе и технике;
- осмишљава акције, процењује њихову изводљивост и предвиђа могуће ефекте;
- активно учествује у тиму, поштујући правила тимског рада (у групној дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на неугрожавајући начин);
- учествује у доношењу одлука у тиму/групи поштујући договорене процедуре и правила;
- учествује у извођењу акције;
- процењује ефекте спроведене акције и идентификује пропусте и грешке;
- презентује, образлаже и аргументује изабрану акцију и добијене резултате за унапређивање живота у школи.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик и књижевност;
- Историја;
- Биологија;
- Географија;
- Техника и технологија

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Приручник за наставнике грађанског васпитања у другом циклусу основног образовања и васпитања, ЗУОВ и Мисија ОЕБС у Србији, Група аутора, 2020.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- CD

ИНОВАЦИЈЕ:

- Цви часови се реализују у радионичарском раду, где сваки појединац учествује износећи своје ставове, мишљења, предлоге и идеје, дискутује, учествује у избору идеја за реализацију; ученици раде тимски, у групним активностима, учествују у дебатама, презентују рад.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- радионица;
- есеј;
- игроказ

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Људска права	-	-	9	9
2.	Демократско друштво	-	-	9	9
3.	Процеси у савременом свету	-	-	8	8
4.	Грађански активизам	-	-	10	10
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	20	20
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	16	16
УКУПНО:		-	-	36	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ наставе страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика, оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу. То значи омогућавање ученицима да стекну базичну језичку писменост (ниво А1) сходно исходима предвиђених за дату тему, њихово напредовање ка реализацији одговарајућих образовних стандарда постигнућа, развијање мотивисаности за учење и заинтересованости за предметне садржаје, као и овладавање комуникативним вештинама, уз усвајање граматичких категорија, и развијање способности и методе учења страног језика.</p> <p>Задаци наставе француског језика у основном образовању и васпитању јесу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова; • стицање позитивног односа према сопственом језику и културном наслеђу, као и према француском језику и култури, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији; • стицање свести и сазнања о функционисању француског и матерњег језика; • усвајање норми вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима француског језика; • усвајање језичког и граматичког садржаја, типичних и неопходних за свакодневни говор и комуникацију, и континуирано увежбавање језичких вештина кроз дате ситуације које су прилагођене почетном страном језику (слушање, читање, писање, говор); • унапређивање знања из француског језика, која ће му омогућити да се у усменој и писменој комуникацији споразумева са људима са француског говорног подручја; • подстицање на даље учење француског језика, било самостално или на вишем нивоу образовања (могућност стицања доживотног сертификата полагањем испита ДЕЛФ у сарадњи са Француским институтом); 		

У процесу учења страних језика ученик богати себе и, упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Задаци на нивоу језичких вештина

С обзиром на то да се исходи остварују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем. Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Разумевање говора

Ученик разуме једноставну усмену поруку исказану на француском језику, и то на нивоу глобалног разумевања (основно обавештење из поруке), на нивоу селективног разумевања (проналажење тражене информације). Разумевање треба да се односи на различите врсте усмених порука (кратак монолог, питања, налози које даје наставник, краћи разговор, кратка информација).

Разумевање писаног текста

Ученик чита са разумевањем краће писане и илустроване текстове у вези са познатим темама, садржајима и комуникативним функцијама.

Усмено изражавање

У оквиру програмом предвиђене језичке грађе, ученик је у стању да исказе једноставну усмену поруку (да се представи, да се поздрави, користи устаљена правила учтивости, опише себе и другог, и остало што је вазано за свакодневни живот и окружење) самостално или уз помоћ наставника.

Писмено изражавање

У оквиру програмом предвиђене језичке грађе, ученик спелује речи и пише кратке поруке.

Интеракција

Ученик остварује комуникацију и размењује са саговорницима кратке информације у вези са познатим темама, садржајима и комуникативним функцијама.

Знања о језику

Препознаје основне принципе граматичке и социолингвистичке компетенције.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Планирање наставе и учења

Наставни програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, садржаја и препоручених језичких активности у комуникативним ситуацијама наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, усмеравају наставника да операционализује исходе на нивоу једне или више наставних јединица. Наставник за сваку област има дефинисане исходе и од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и припреме часа, дефинише исходе имајући у виду ниво постигнућа ученика. То значи да исходе треба класификовати од оних које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.

У настави ће се користити уџбеник « Le monde de Léa et Lucas 2 », уџбеник и радна свеска са CD, француски језик за 6. разред основне школе, прва година учења (аутори Милена Милановић и Данијела Милошевић, издавачка кућа Завод за уџбенике, 2019).

При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упути ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

Остваривање наставе и учења

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену.

Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији;
- рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;

- уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.). Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.). Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.). Игре примерене узрасту. Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...). Решавање "текућих проблема" у разреду, тј. договори и мини-пројекти. "Превођење" исказа у гест и геста у исказ. Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова. Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- препознавање везе између група слова и гласова;
- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;
- извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

- повезивање гласова и групе слова;
- замењивање речи цртежом или сликом;
- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење "уљеза", осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);
- писање честитки и разгледница;
- писање краћих текстова.

Увођење дечије књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

Стратегије за унапређивање и увежбавање

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем. Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука);
- референцијалну (о темама о којима је реч);
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде;
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст;
- од особина онога ко говори;
- од намера с којима говори;
- од контекста и околности;
- повољних и неповољних;
- у којима се слушање и разумевање остварују;
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредреди на друге појединости);
- дужина усменог текста;
- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;

- посебну информацију;
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично. Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста. Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размеђују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.).

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др;
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација;
- спонтану конверзацију;
- неформалну или формалну дискусију;
- дебату;
- интервју или преговарање;
- заједничко планирање;
- сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику. Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика. Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста. Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

Праћење и вредновање наставе и учења

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес. Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака.

Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик - наставник, као и ученик - ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га на преузимање одговорности за властито планирање и унапређивање процеса учења.

ИСХОДИ:

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији:

- поздрави и представи себе и друге, именује и затражи школски прибор;
- опише свој радни дан;
- каже тачно време, објасни свој распоред часова, разуме кратки монолог у вези са школом;
- представи свој разред;
- говори о својим плановима за будућност, попуни формулар и упише се на курс или обуку;
- говори о својим хобијима;
- изрази своје мишљење;
- говори о спортским активностима;
- говори о блиским догађајима у прошлости;
- представи институцију која се бави младима;
- разуме распоред часова и направи стрип;
- провери и утврди усвојене садржаје;
- представи и опише своју породицу, опише чланове своје породице;
- именује и опише животиње;
- упореди две различите животиње;
- говори о догађајима у прошлости;
- говори о француским филмовима и глумцима;
- говори о прошлим догађајима;
- разуме и искаже једноставна упутства и захтеве;
- говори о божићним обичајима у својој земљи и у Француској, исприча како је провео божићне празнике;
- говори о рециклажи и заштити околине;
- искаже уопштена упутства и препоруке, искаже препоруке у вези са екологијом и добрим навикама;
- говори о напуштеним животињама и исказује емпатију;
- упознаје и именује делове тела животиња, преприча посету зоо врту;
- затражи храну и наведе састојке потребне за припрему сендвича;
- изрази неодређену количину, састави листу састојака;
- љубазно затражи помоћ;
- говори о навикама у прошлости;
- разуме текст са блога и говори о куповини;
- постави питање о теми која га занима;
- говори о навикама у куповини, разуме рецепт за десерт;
- провери и утврди усвојене садржаје;
- наведе кућне послове које обавља;
- говори о будућим догађајима;
- опише крај у коме живи и именује продавнице и радње;
- на учтив начин затражи услугу у институцији или радњи;
- именује различите професије;
- наведе веће градове у Француској.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> сви предмети где се може увежбавати говор и употреба француског језика
УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:
<ul style="list-style-type: none"> Le monde de Léa et Lucas 2: Француски језик за 6. разред основне школе: друга година учења / Данијела Милошевић, Милена Милановић - Београд: Завод за уџбенике, 2018. (и радна свеска); Граматика француског језика: са решењима / Марија Нешић, Анка Топаловић-Радман – Београд: Дата Статус, 2012.
НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:
<ul style="list-style-type: none"> пројектор или лаптоп и екран; флеш картице, панои
ИНОВАЦИЈЕ:
<ul style="list-style-type: none"> употреба кратких филмова
НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:
<ul style="list-style-type: none"> редовном применом комбинованог комуникативно приступа (усмена комуникација, обрада текста); писменим проверама, тј., коришћењем разноврсних модела наставе који подстичу мишљење и стицање функционалног знања.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Unité 1: On se connaît	4	4	1	9
2.	Unité 2: Qu'est-ce qu'on va faire cette année?	4	4	1	9
3.	Unité 3: C'est ma famille!	4	4	3	11
4.	Unité 4: Les fetes approchent	4	4	-	8
5.	Unité 5: Notre environnement	3	4	1	8
6.	Unité 6: On fait les courses	3	5	3	11
7.	Unité 7: Dans la ville	4	4	-	8
8.	Unité 8: Allons en vacances	4	4	-	8
	Укупно часова	30	33	9	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		14	14	5	33
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		16	19	4	39
УКУПНО		30	33	9	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: РУСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • упознавање са руском културом и језиком; • упознавање са начинима изражавања временских прилика; • упознавање са променом именица на –ия; • увежбавање и овладавање основним фонетским правилима (акцент, самогласници, тврди и умекшани сугласници, ы/и...); • увежбавање писања бројева до 100; • упознавање са глаголским видом и његовом употребом у руском језику; • упознавање са лексиком на тему „кућни послови“; • упознавање са исказивањем будућег времена; • упознавање са начинима образовања императива; • упознавање са основним одликама глагола одређеног и неодређеног кретања; • упознавање и коришћење фраза – допада ми се / не допада ми се; • упознавање са образовањем локатива једнине и његовом употребом; • систематизација усвојених падежних наставака у деклинације; • упознавање са коришћењем инфинитива у одређеним фразама; • упознавање са лексиком «Животиње»; • упознавање са придевском деклинацијом; • коришћење основних фраза при упознавању у говору и писању (поздрави приликом сусрета и расстанку, како се зовеш, колико имаш година...); • коришћење именица м.р.јд. и ж.р.јд. и личних заменица у генитиву и дативу, у говору и писању (посебно у горепомнутим фразама); • коришћење прошлог и садашњег времена у писаном и усменом облику; • упознавање са глаголима типа рисовать; • упознавање са променом глагола пить и пить; • постављање питања (почему) и давање одговора на њега; • исказивање места у просторији (шта се где налази); • промена присвојних заменица; • упознавање са редним бројевима; • исказивање времена; • упознавање са основним терминима везаним за позориште и биоскоп; • познавање разлика и сличности међу руском и српском културом и на српском језику исказивање тих разлика; • честитање основних празника усмено и писмено; • коришћење лексике на тему «Одећа»; • развијање и увежбавање вештина разумевања одслушаног и прочитаног текста; • развијање и увежбавање вештина писања и говора на одређену обрађену тему; • развијање и увежбавање медијације. 		

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Планирање наставе и учења

Наставни програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, садржаја и препоручених језичких активности у комуникативним ситуацијама наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, усмеравају наставника да рационализује исходе на нивоу једне или више наставних јединица. Наставник за сваку област има дефинисане исходе и од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и припреме часа, дефинише исходе имајући у виду ниво постигнућа ученика. То значи да исходе треба класификовати од оних које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа. У настави ће се користити уџбеник „Наш класс 2“ Завод за уџбенике, руски језик за шести разред основне школе, уџбенички комплет (радна свеска, аудио CD). При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упути ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

Остваривање наставе и учења

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен на исходе који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену.

Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији;
- рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;

- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- учбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута:

- слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.);
- рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.);
- мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.);
- вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.);
- игре примерене узрасту;
- класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...);
- решавање "текућих проблема" у разреду, тј. договори и мини-пројекти;
- „превођење" исказа у гест и геста у исказ;
- повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова;
- заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- препознавање везе између група слова и гласова;

- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;
- извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

- повезивање гласова и групе слова;
- замењивање речи цртежом или сликом;
- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење "уљеза", осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);
- писање честитки и разгледница;
- писање краћих текстова.

Увођење дечије књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем. Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука);
- референцијалну (о темама о којима је реч);
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде;
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст;
- од особина онога ко говори;
- од намера с којима говори;
- од контекста и околности - повољних и неповољних - у којима се слушање и разумевање остварују;
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњу могућност да се усредсреди на друге појединости);
- дужина усменог текста;

- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију;
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично. Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста. Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.).

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др;
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције.

Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација;
- спонтану конверзацију;
- неформалну или формалну дискусију;
- дебату;
- интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења. Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику. Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће.

Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексице и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика. Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста. Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

Праћење и вредновање наставе и учења

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес. Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања.

Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик - наставник, као и ученик – ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га на преузимање одговорности за властито планирање и унапређивање процеса учења.

ИСХОДИ:

- Ученик је у стању да чита и сам користи руску азбуку, посебно писана слова.
- Ученик је у стању да се поздравља приликом сусрета и расанка, и усмено и писмено.
- Ученик је у стању да приликом упознавања пита саговорника како се зове, колико има година, усмено и писмено.
- Ученик је у стању да разликује тврде и умекшане сугласнике и да се углавном успешно придржава правила умекшавања приликом читања.
- Ученик је у стању да своја «фонетска знања» о особинама гласова примени приликом усвајања дефлекција.
- Ученик је у стању да правилно напише бројеве до 100.
- Ученик је у стању да постави питање «зашто», усмено и писмено, као и да одговори на то питање.
- Ученик је у стању да препозна генитив и датив у реченици, и да именице м.р. ж.р. и заменице (ја, ти, он, она) користи у тим падежима усмено и писмено.
- Ученик је у стању да пита колико је сати и да одговори (пун сат и половина) користећи редне бројеве.
- Ученик је у стању да образује и користи прошло и садашње време усмено и писано.
- Ученик је у стању да препозна вид глагола и исказе његову употребу.

- Ученик је у стању да образује заповедни начин усмено и писмено.
- Ученик је у стању да у свим временима промени глаголе типа рисовањ.
- Ученик је у стању да у свим временима промени глаголе пити и пети.
- Ученик је у стању да препозна, и наведе разлике и сличности међу руском и српском културом, као и да говори о њима на матерњем језику.
- Ученик је у стању да наведе разлике између глагола одређеног и неодређеног кретања.
- Ученик је у стању да примени стечена знања из области «глагола кретања» усмено и писмено у конкретним примерима.
- Ученик је у стању да препозна именице на –ија, и да их промени у једнини усмено и писмено.
- Ученик је у стању да препозна лексику на тему „кућни послови“.
- Ученик је у стању да опише свој стан/кућу, собу, усмено и писмено.
- Ученик је у стању да направи будуће време, и да објасни његово образовање.
- Ученик је у стању да искаже допадање/ не допадање усмено и писмено.
- Ученик је у стању да образује локатив једнине и употреби га у реченици.
- Ученик је у стању да промени именице м.р. ж.р. и с.р. у оба броја.
- Ученик је у стању да користи инфинитив у одређеним фразама.
- Ученик је у стању да препозна лексику на тему «Животиње».
- Ученик је у стању да препозна и разликује придевске наставке за родове.
- Ученик је у стању да искаже место у просторији (шта се где налази).
- Ученик је у стању да препозна промену присвојних заменица и разликује облике за он, она, оно.
- Ученик је у стању да разуме лексику у вези са темом позориште и филм.
- Ученик је у стању да наведе празнике које се слави у Русији и на матерњем језику да их представи.
- Ученик је у стању да користи лексику везану за тему одећа.
- Ученик је у стању да разуме одслушани и прочитани текст са углавном усвојеном лексиком.
- Ученик је у стању да пише и говори на одређену обрађену тему.
- Ученик је у стању да буде посредник користећи усвојену лексику и фразу.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Географија;
- Физичко и здравствено васпитање;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Информатика и рачунарство.

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- «Наш класс 2» – Лука Меденица, Бранислав Николић, Мира Симеуновић, Завод за уџбенике, Београд уџбеник и радна свеска

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- табла;
- CD плејер;
- рачунар;
- пројектор.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

ИНОВАЦИЈЕ: <ul style="list-style-type: none"> • примена дигиталних компетенција (веб-алата)
НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА: <ul style="list-style-type: none"> • на часовима усмено или писмено пре или после обрађене/ увежбане лекције; • тестовима; • контролним задацима; • писменим задацима.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	«Привет из Сочи»	5	-	5	10
	Контролни задатак	-	1	2	3
2.	«Новая квартира Насти»	4,5	-	5,5	10
	Писмени задатак	-	1	2	3
3.	«В стране чудес»	6	-	5	11
	Контролни задатак	-	1	2	3
4.	«Ой блины, блины, блины»	5	1	4	10
	Писмени задатак	-	1	2	3
5.	«В нашей школе - класс»	5	1	3	9
6.	«Если не мы, то кто же»	4	1	5	10
	Укупно часова	29,5	7	35,5	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		15,5	2	19,5	37
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		14	5	16	35
УКУПНО		29,5	7	35,5	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЧАС ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: <ul style="list-style-type: none"> • сазнавања о себи и другима; • давање могућности ученицима да постану свесни својих унутрашњих доживљаја и да их сагледају у новом светлу; • поштовање договора о правима и обавезама којих треба да се придржавају сви ученици; • оспособљавање ученика да препознају и разумеју сопствена осећања, потребе и њихоцу међусобну повезаност, да штите и остварују своје потребе на начин који не угрожава друге; • оспособљавање ученика да упознају непосредно друштвено окружење, сопствено место у њему и да активно доприносе развоју школе по мери детета; 		

- оспособљавање ученика да упознају и уважавају дечја права и да буду способни да активно учествују у њиховом остваривању;
- побољшање квалитета узајамног слушања;
- изграђивање сазнања, умења, способности и вредности неопходних за формирање одговорне и креативне личности отворене за договор и сарадњу, која поштује и себе и друге;
- развијање комуникативне способности, невербалне и вербалне комуникације, вештина ненасилне комуникације;
- оспособљавање ученика за примену вештина ненасилне комуникације у решавању сукоба и вршњачком посредовању;
- подстицање развоја личности и социјалног сазнања;
- развијање и неговање основних људских вредности;
- подстицање и одржавање интересовања и мотивације за креативно изражавање ученика;
- развијање креативног изражавања;
- оспособљавање ученика да активно доприносе развоју школе по мери детета, односно постану активни учесници у процесу образовања и васпитања.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- свесно и објективно доживљава себе и друге са свим манама и врлинама;
- уважава дечја права и активно учествује у њиховом остваривању;
- штити и остварује своје потребе на начин који не угрожава друге;
- невербално и вербално комуницира;
- примењује вештине ненасилне комуникације у решавању сукоба и вршњачком посредовању;
- развије самосвест, склапа договоре и сарађује са вршњацима и одраслима;
- креативно се изражава.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Математика;
- Историја;
- Физичко и здравствено васпитање.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- часописи за децу;
- пригодни текстови;
- енциклопедије

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- панои;
- плакати;
- мултимедијалне презентације (пројектор).

ИНОВАЦИЈЕ:

- гледање видео-материјала и филмова на одређене теме

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- активност и учешће ученика на часовима;
- примена наученог у свакодневном животу и боравку у школи

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Сазнање о себи и другима	-	-	5	5
2.	Комуникација, сарадња и социјална интеракција	-	-	17	17
3.	Креативно изражавање	-	-	3	3
4.	Вредновање, самовредновање и планирање	-	-	11	11
	Укупно часова	-	-	36	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	18	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	18	18
УКУПНО		-	-	36	36

3. 2. 14. НАСТАВНИ ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: <p>Циљ учења слободне наставне активности Медијска писменост је да подстакне развој медијске културе ученика и допринесе јачању способности разумевања, деконструкције и креирања медијских садржаја, које ће ученику помоћи за даљи когнитивни, емоционални и социјални развој у савременом медијацентричном окружењу.</p>		
ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ <p>Програм слободне наставне активности Медијска писменост доприноси остваривању општих исхода другог циклуса образовања и васпитања, као и развоју кључних и међупредметних компетенција. Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Медијска писменост.</p>		
Планирање наставе и учења <p>Програм се ослања на компетенције развијене у првом циклусу образовања и васпитања, теме и активности изборног програма Грађанско васпитање у претходним разредима, као и на богато ваншколско искуство ученика и наставника са медијима. Програм Медијска писменост обухвата четири тематске области. Услед уважавања методичког принципа поступности, наведене области обавезују утврђени редослед када је реч о прве две теме из програма (Појам медија и њихове функције и Деконструкција и конструкција медијске поруке.), а преостале две теме наставник може обрадити и другим редоследом, у складу са могућностима и интересовањима ученика, као и техничким могућностима и опремљеношћу дидактичким средствима.</p> <p>Основни задатак наставника који остварује овај програм је да подстиче интересовање ученика за аналитички приступ медијским садржајима и развија одговорно понашање ученика приликом креирања и објављивања медијских порука путем друштвених мрежа и телефонских апликација.</p>		

Остваривање наставе и учења

Моћ медија стоји у чињеници да су медији данас креатори друштвене и индивидуалне стварности. Медији могу дати значај обичним људима и обичним догађајима, утицати на стварање друштвене историје. Место и улога медија у глобалној култури с почетка 21. века захтева нови приступ учењу, усклађен са великим медијским и технолошким променама. Нова епоха подразумева способност критичке перцепције моћних слика мултимедијалне културе, разумевање њиховог значења, као и развијену вештину комуникације и продуковања медијских порука. Културни контекст савремене епохе условио је појаву медијске писмености, уже области образовања о медијима и за медије, која има есенцијални значај за активно учешће у грађанском друштву у новом миленијуму.

Богато свакодневно искуство ученика са медијима, пре свега путем друштвених мрежа и апликација на мобилним телефонима, одличан су ресурс за њихово упознавање са темама и циљевима програма.

У процесу остваривања наставе посебно се подстичу:

- интерактивност, која се потврђује у договарању наставника и ученика о динамици и начинима реализације тема, иницијативи и активном учешћу ученика у активностима, предлагању илустративно-демонстративних дидактичких средстава, попут медијских садржаја које ученици свакодневно прате на интернету и сл;
- рад у групама као облик рада који подстиче развој компетенције за комуникацију и сарадњу, значајне за разумевање феномена медија;
- креативност, која се развија кроз стваралачки однос према медијима и активности конструкције медијских порука, надовезане на активности деконструкције медијских садржаја;
- пројектна настава, која омогућава синтезу истраживачког и стваралачког приступа медијима, јачање сарадње, иницијативе и предузетничких могућности ученика.

Уводне активности могу бити засноване на разговору о личним искуствима са медијима – праћењем, креирањем, објављивањем и дељењем својих медијских садржаја и садржаја које су креирали други. Поред упознавања ученика са основним темама предмета, циљ активности је и стицање увида у медијске навике ученика, интересовања, вредности, као и однос према медијима.

Питања за вођени разговор требало би да буду подстицајна за брзо и активно укључивање свих ученика у тему. Вођени разговор можете започети овако:

- Колико сте у овом тренутку удаљени од свог мобилног телефона?
- У којим ситуацијама не носите са собом мобилни?
- Који је ваш рекорд у раздвојености од телефона? Колико сати/дана је то трајало? Како сте се тада осећали? Шта вам је највише недостајало?
- Ко је од вас доживео да му привремено одузимање телефона буде казна коју су изrekli родитељи?
- Кома је од вас куповина новог мобилног телефона била награда или поклон за рођендан/одличан успех/пласман на такмичењу?
- Размислите које садржаје најрадије пратите на телефону. Шта пратите на Јутјубу? Које видео-игрице играте? Ко игра са вама?
- Које речи најчешће укуцавате у претрази на интернету?
- Колико вам интернет помаже у добијању информација?
- Како се информисете? Шта читате/гледате/слушате?

- Како се информишу ваше баке и деке? Како се информишу ваши родитељи? Хајде да укрстимо изворе и начине информисања! Нека се ваши родитељи и баке и деке информишу на начин на који ви радите, а ви на њихов омиљени начин информисања! Замислите један такав дан! Зашто вам је таква ситуација смешна? Како би изгледао живот ваших бака и дека да проводе једнак број сати дневно као ви, гледајући у дисплеј телефона? Шта би на тај начин пропустили? Шта ви пропуштате, а шта добијате проводећи толико времена уз медије? Размислите.
- Нека свако на листу папира напише три информације које му прво падну на памет, а које је данас сазнао путем радија, телевизије, новина или интернета! Зашто је тако тешко сетити се само три информације из медија? Колико сте их данас прочитали, чули, видели? Шта закључујемо – колико смо свакодневно у контакту са медијима?
- Као што нам је способност читања и писања слова (алфанумеричка писменост) омогућила да прочитамо све информације које сте навели, медијска писменост ће нам помоћи да све што смо прочитали, чули и видели, у потпуности разумемо. Да бисмо у томе успели, потребно је да развијемо неке посебне способности.

Разговор је једна од најстаријих и најснажнијих човекових потреба, која потиче из човекове жеље да комуницира и гради везе са другим људима. Вежбе замишљања део су стваралачког односа према настави и имају вишеструку улогу – осим што опуштају ученике и подстичу на излагање сопствених идеја и осећања, истовремено граде и поверење према наставнику и другим ученицима, као и позитиван однос према настави уопште. На крају вођеног разговора, наставник на приступачан начин представља ученицима теме којима ће се у оквиру програма бавити и активности које планира, најављујући ученицима могућност да и сами учествују у предлагању начина обраде, активности, задатака, као и дидактичких средстава.

Појам и функције медија

Кључни значај за развијање медијске писмености појединца имају базична знања о начинима функционисања медија. Од наставника се очекује да ученике подстакне на стицање основних знања о медијима, која ће бити полазиште за све будуће активности из медијске писмености. Због тога је важно усмерити наставне активности које прате ову тему ка следећим закључцима ученика:

- медијски садржаји се размењују путем медија, који се деле на традиционалне или старе (штампа, радио, телевизија, филм) и дигиталне (оне за које је потребан интернет);
- основне функције медија су да информишу јавност, образују и шире културне вредности, али и да је забаве;
- медији имају важну улогу у креирању ставова друштва о разним појавама и људима.

Активности могу да подразумевају колективну анализу медијских навика ученика и самовредновање, уписивањем у одговарајућу табелу свог избора медија и медијског садржаја, као и времена утрошеног уз медије у току једног дана. Активност има за циљ да ученицима помогне у стицању увида у сопствене медијске навике и утрошено време уз медије.

Деконструкција и конструкција медијске порукe

Остваривањем наставних активности у оквиру ове теме, приступа се кључним питањима медијске писмености.

Све наставне активности требало би да воде ка следећим закључцима ученика:

- медијски садржаји нису стварност, већ конструкт стварности – приказ стварности који је неко са одређеним циљем осмислио;
- тај приказ стварности може бити близак истини или далеко од ње;
- медијске садржаје не разумеју сви примаоци на исти начин;

- сви медијски садржаји имају циљну групу (публику) којој су намењени, што одређује њихова изражајна средства, облик, начин на који су упућени публици итд;
- медијски садржаји се стално морају преиспитивати и проверавати.

За обраду теме одговарајућа активност је анализа новинског текста или другог медијског садржаја (ТВ или радио-емисије, садржаја са Јутјуба и сл.). Пожељно је да ученици индивидуално или групно одаберу одређени медијски садржај и припреме га за час. Вођени од стране наставника, ученици на примеру одабраног медијског садржаја одговарају на питања кључна за деконструкцију медијске поруке, у форми која је усклађена са њиховим когнитивним могућностима у том узрасту:

- Ко је осмислио и упутио овај медијски садржај публици? Ко је та особа/група људи?
- Која средства су употребљена да би се привукла моја пажња? Што сте у том медијском садржају одмах уочили?
- На који начин ће људи другачији од мене разумети исту медијску поруку? Како би је разумели моји родитељи, а како моји најстарији чланови шире породице?
- Зашто је та порука послата? Шта се њеним упућивањем постигло?
- Како су представљени догађаји, простор и људи? Шта је представљено као посебно лепо/ружно, а шта није поменуто, а могло је да буде? Какав начин живота се овом медијском поруком представља као бољи од других?

Методички је пожељно сваку критичку анализу и деконструкцију медијских садржаја заокружити активностима конструкције медијских порука. Такве активности обухватају групно или индивидуално креирање медијских садржаја на основу стеченог знања о деконструкцији медијских порука. Задаци за ученике као почетни корак подразумевају јасно дефинисање циља поруке и публике којој се обраћају.

Оглашавање

Ову тему наставници могу да обраде на различите начине: разговором, планираним активностима, малим истраживачким задацима. Кључно је утврдити колико су ученици изложени рекламним порукама. Може се почети питањима:

- Где најчешће срећете рекламне поруке?
- Да ли у школи или на путу од куће до школе срећете поруке које нешто оглашавају?
- Да ли уочавате поруке на предметима у учионици (свеске, оловке, флашице воде, одећа, обућа...)?
- На који начин рекламе привлаче пажњу?

Могуће је реализовати мали пројекат – анализа телевизијске рекламе. Ученике је могуће поделити на групе где ће једна установити који се производи најчешће рекламирају, друга колико информација заиста можемо добити гледајући рекламу, а трећа колико је у рекламама заступљена машта, а колико стварност.

Могуће је урадити и „домаћи задатак“: На путу од куће до школе забележи рекламе које примећујеш и покушај да одговориш на питања:

- Где се реклама налази?
- Шта рекламира оглас?
- Да ли се у твојој породици користи тај производ?
- Да ли мислиш да ове рекламе имају некакав утицај на тебе?
- На који начин можеш да се супротставиш осећању ускраћености? (Шта из нематеријалног света може да замени потребу за рекламираним производом?).

Важно је да ученици схвате разлику између идеалне слике које реклама пружа (продаја идеје и фантазије) и стварног живота. Такође, могуће је разговарати са ученицима да ли постоји нешто нематеријално што ће надоместити осећање ускраћености ако неки производ немамо.

Медијски садржаји на мобилним дигиталним платформама и претраживање на интернету Ову тему наставници могу да обраде са ученицима кроз разговор и истраживачке задатке. Пожељно је да отвореним питањима подстакну дискусију о томе које мобилне дигиталне платформе ученици познају и како их користе. Ученици могу да говоре о томе зашто су им корисне и занимљиве - размена информација са вршњацима, договарање, дружење. Пожељно је да се развије разговор о томе да ли мобилне дигиталне платформе могу да буду од користи за процесе учења, да ли су им нешто значиле у периоду пандемије када се није ишло сваки дан у школу. Други део дискусије треба да иде у правцу уочавања негативних страна мобилних дигиталних платформи. Наставници могу да поставе питање колико времена проводе на платформама а колико у непосредном дружењу. Шта им причињава већу радост - када се друже и размењују поруке на платформама или када се виде и разговарају, играју се, баве се спортом или неком другом активности. Потребно је покренути и питања зависности од мобилних дигиталних платформи, тако да ученици најпре освесте тај појам, разумеју шта значи а онда промисле о свом коришћењу платформи, времену које ту проводе. Са ученицима треба разговарати и о томе да ли на платформама ступају у контакт само са вршњацима које познају или и са непознатим особама. Питати их да ли знају какви ризици постоје ако прихватају за пријатеље особе које иначе не познају, да ли знају шта су то лажни профили, скренути пажњу да никако не треба да пристају да размењују фотографије или да се налазе уживо са особама које су упознали на дигиталним платформама.

Ученици треба да усвоје став да нису све информације које добијају са интернета поуздане/веродостојне. Који год претраживач или агрегатор да изабере, важно је да разумеју да претраживање појмова и прикупљање података у дигиталном окружењу мора да буде повезано са разграничењем објективних и проверених чињеница од нетачних информација, личних ставова, предрасуда и дезинформација. На понуђене резултате у претрагама могу утицати различити утицаји као и алгоритми који се ослањају на понашање корисника уређаја у дигиталном окружењу. Уводна вежба стога може бити одређени појам који ће наставник изабрати, а ученици „претражити” на својим уређајима (компјутерима или телефонима). Уколико су у прилици да упореде резултате, увидеће да су добили различите изворе.

Питања могу бити:

- Које претраживаче или агрегаторе садржаја користите најчешће и због чега?
- До којих врста информација долазите?
- Да ли је увек могуће наћи аутора садржаја и информација?
- Да ли и како проверавате информације до којих сте дошли путем онлајн претраживача?

Пример за задатак:

Наставник дели ученике у групе од три до пет чланова. Свака група користи други претраживач (Гугл, Јаху, Бинг) и на различитом уређају – школском рачунару, свом мобилном телефону, лаптопу... Свима се задају исти појмове за претраживање. На следећем часу свака група представља првих десет резултата претраге.

- Који резултати су увек наведени први? Како су означени, да ли је јасно назначено да су у питању спонзорисани, плаћени резултати?
- Да ли се тим резултатима верује мање или више од осталих који нису спонзорисани?

Суштина је да ученици разумеју да претраживачи могу фаворизовати одређене садржаје (плаћене у односу на бесплатне; пожељније од мање пожељних, а да се примењују и алгоритми који откривају лично понашање у дигиталном окружењу). Стога је важно да се добијене информације провере у веродостојним изворима (уџбеницима, енциклопедијама, речницима...).

Праћење и вредновање наставе и учења

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, документују итд. Постигнућа ученика се, дакле, прате и вреднују формативно: током целог процеса.

Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина, ставова. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

ИСХОДИ:

На крају програма ученик ће бити у стању да:

- идентификује/процени комуникацијски процес у односу медији – публика (корисници);
- разликује традиционалне и нове медије поредећи начине пласирања порука;
- упореди основне особености различитих медија и изводи закључке о функцијама медија;
- опише и анализира своје медијске навике;
- разликује медијске садржаје од стварности, идентификујући их као конструкте стварности;
- деконструира једноставније примере медијских порука;
- одговорно креира једноставније медијске садржаје.
- критички вреднује оглашавање у различитим медијским садржајима и препознаје профит као основни циљ;
- наводи примере манипулације у медијским садржајима којима се подстичу куповина и потрошња, одређена осећања, вредности и ставови потрошача.
- разликује функције и могућности мобилних дигиталних платформи;
- идентификује недостатке и предности мобилног телефона као уређаја за комуницирање, информисање и забаву;
- препознаје сврху и начин функционисања претраживача „на мрежи” и агрегатора садржаја;
- вреднује и разврстава једноставније примере информација са интернета према изворима из којег потичу, делећи их на поуздане и непоуздане;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- препознаје ризично понашање на друштвеним мрежама.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Грађанско васпитање;
- Енглески језик;
- Информатика и рачунарство.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- разни извори са интернета;
- часописи;
- видео запис.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- пројектор;
- мобилни телефон;
- панои.

ИНОВАЦИЈЕ:

- употреба квизова

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- континуирано формативно праћење;
- посвремене провере кроз Гугл упитник и/или квизове.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Појам и функције медија и	3	5	1	9
2.	Деконструкција и конструкција медијске поруке	3	5	1	9
3.	Оглашавање	3	5	1	9
4.	Медијски садржаји на мобилним дигиталним платформама и претраживање на интернету	3	5	1	9
	Укупно часова	12	20	4	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		7	11	2	20
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		5	9	2	16
УКУПНО		12	20	4	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЧУВАРИ ПРИРОДЕ	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ учења слободне наставне активности је да ученици стекну знања, понашање, ставове и вредности који су потребни за очување и унапређење животне средине, биодиверзитета, природе и одрживог развоја.</p>		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ: Програм наставе и учења слободне наставне активности „Чувари природе” намењен је ученицима петог или шестог разреда. Сврха програма је да ученици стекну кључне компетенције из области очувања животне средине и биодиверзитета, како би разумели узроке и последице различитих природних феномена и промена под дејством човека и предложили сврсисходне, алтернативне начине деловања и понашања.</p>		
<p>Циљ учења слободне наставне активности је да ученици стекну знања, понашање, ставове и вредности који су потребни за очување и унапређење животне средине, биодиверзитета, природе и одрживог развоја.</p>		
<p>Планирање наставе и учења</p>		
<p>У програму су предложене четири теме: Упознај живи свет своје околине, Значај живог света за човека, Помозимо да преживе и Ја чувам природу.</p>		
<p>Програм промовише истраживачки приступ у настави и примену образовања за одрживи развој. Уз помоћ наставника ученици могу да испланирају и реализују одређену активност или ураде експеримент/оглед и да то затим прикажу на начин који је примерен теми или спроведеној активности (писано, усмено, графички, одговарајућом уметничком техником, итд.). Наставну тему треба ученицима предочити у облику кратког уводног часа, али не у форми унапред задатих и/или очекиваних резултата дате активности, или стриктно формулисаног писаног упутства за рад. Наставник треба да дефинише задатак и покрене дискусију, да ученицима пружи прилику да сами покушају да испланирају, осмисле, ураде и својим речима опишу запажања и резултате које су добили, да ли су и где грешили, и на крају да то презентују пред одељењем или ширим аудиторијумом.</p>		
<p>Избор дидактичко-методичких модела при реализацији предвиђених активности треба да буде усмерен ка стицању нових вештина и развијању критичког погледа мишљења о актуелним питањима очувања животне средине и биодиверзитета, при чему се скреће пажња ученицима да у њиховом решавању постоји могућност више опција и избора са различитим последицама и исходима. Сходно томе, постоји и потреба да се код ученика развија свест о неопходности промене понашања (нпр. кроз начин на који користимо природне ресурсе, начин производње, начин на који бринемо о сопственом и колективном здрављу, начин на који комуницирамо).</p>		
<p>Препоручене теме и кључни појмови, као и упутство за њихову реализацију су предлог наставницима како да обраде одређену проблематику, а наставник треба да прилагоди динамику и активности интересовањима ученика, специфичностима локалне заједнице и природном окружењу у коме се школа налази. У реализацији програма (посебно током прве године реализације са ученицима 5. разреда) потребно је ослонити се на претходно стечено знање ученика и постојеће интегрисане предмете Свет око нас (1. и 2. разред) и Природа и друштво (3. и 4. разред), а затим и Биологија (5. и 6. разред) у делу који проучава појаве у природи и одрживом развоју.</p>		

Ученици могу у складу са својим могућностима, разматрати ова питања, истраживати, правити изложбе, презентације, пројекте, паное, симулирати радио и ТВ интервјуе и наступе или правити кратке видео снимке и флајере о пројекту (нпр. коришћењем мобилног телефона) или директно учествовати у локалним радио и ТВ емисијама, подкастима, блогovima, организовати дебате и сл.

Праћење и вредновање наставе и учења

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, документују што се постиже формативним оцењивањем.

Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина, ставова. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- препознаје проблем, планира стратегију решавања и решава проблем примењујући знања и вештине стечене у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства;
- прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником;
- користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања;
- вреднује утицај својих навика у заштити животне средине и биодиверзитета;
- активно учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и биодиверзитета;
- повеже значај очувања животне средине и биодиверзитета са бригом о сопственом и колективном здрављу;
- одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу;
- аргументује своје ставове према еко-култури и култури свакодневног живљења;
- сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању задатог циља;
- критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи;

- критички се односи према употреби и злоупотреби природе;
- користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања;
- вреднује утицај својих навика у заштити животне средине и биодиверзитета;
- активно учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и биодиверзитета;
- повеже значај очувања животне средине и биодиверзитета са бригом о сопственом и колективном здрављу;
- одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Историја;
- Географија;
- Информатика и рачунарство;
- Техника и технологија;
- Српски језик;
- Математика;
- Ликовна култура.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Уџбеник из биологије за 5 разред основне школе аутори- Тијана Прибићевић, Томка Миљановић, Славица Нинковић, Весна Миливојевић, број решења 650-02-00159/2018-07 од 27.4.2018. године издавачке куће ГЕРУНДИЈУМ;
- Уџбеник за шести разред биологије аутори- Томка Миљановић, Тихомир Лазаревић, Тијана Прибићевић, Весна Миливојевић, број решења 650-02-00051/2019-07 од 21.5.2019. године издавачке куће ГЕРУНДИЈУМ.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- слике, шеме и фотографије;
- атласи;
- енциклопедија;
- лупа;
- природна наставна средства;
- модели.

ИНОВАЦИЈЕ:

- коришћење савремене доступне ИКТ технологије у настави

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- праћење ученика путем дијалога, уз коришћење слика;
- дискусија на часу;
- мапе појмова;
- проблемски задаци;
- лабораторијске вежбе;
- истраживачки пројекти;
- усмено испитивање;
- вршњачко оцењивање;
- практичан рад (тимски рад);
- пројектна настава;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- континуирано и систематско праћење ученика;
- подстицај ученика за боље напредовање;
- дискусија на релацији наставник - ученик, дискусија на релацији ученик – ученик;
- оспособљавање ученика за самопроцену у реализацији наставе и оцењивању;
- прикупљање информација из различитих извора (интернет, свакодневна посматрања, активност на часу и друго);
- дебате;
- есеји.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Упознај живи свет своје околине	3	1	2	6
2.	Значај живог света за човека	6	3	3	12
3.	Помозимо да преживе	3	1	2	6
4.	Ја чувам природу	6	3	3	12
	Укупно часова	18	8	10	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		9	4	5	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		9	4	5	18
УКУПНО		18	8	10	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ВЕЖБАЊЕМ ДО ЗДРАВЉА	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ учења слободне наставне активности Вежбањем до здравља је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове и вредности од значаја за одговоран однос према сопственом здрављу, физичком вежбању и здравим животним навикама.</p>		
<p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да ученик научи да разликује врсте здравља и утицај вежбања на здравље; • да ученик научи да направи план сопствених физичких активности; • да ученик научи да чува животну средину у којој вежба; • да ученик научи да пружа прву помоћ; • да ученик научи да правилно држи тело; • да ученик научи како да води рачуна о исхрани. 		

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Концепт слободне наставне активности Вежбањем до здравља припремљен је у складу са Законом о основама система образовања и васпитања у коме се наводи као један од циљева развијање и практиковање здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности, као и општа међупредметна компетенција одговоран однос према здрављу. Истраживања спроведена на школској популацији показала су да ученици немају довољно физичке активности, посебно на свежем ваздуху и да се често неправилно хране. Ученици су у узрасту када формирају однос према вежбању и потребно је да добију шири контекст физичког вежбања које се не повезује само са спортом већ са правом на развој и здравље. Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Вежбањем до здравља.

Планирање наставе и учења

Програм се природно надовезује на садржај програма предмета Физичко и здравствено васпитање и не захтева посебан простор и опрему. Увидом у исходе може се видети да је фокус програма на вежбању као вредности, стицању релевантних знања о вежбању, здрављу и исхрани, као и развоју позитивних ставова који ће допринети да ученик самостално, без присиле одраслих, бира да се храни правилно и уместо седења у затвореном простору за компјутером изађе напоље и физички буде активан са својим вршњацима. Наставник планира начин на који ће реализовати програм, као и број часова за сваку од четири теме. Број часова по темама не мора да буде исти, а подразумева се да неке активности својим садржајем и исходима којима воде могу припадати различитим темама. Захтеви писања програма су такви да се теме приказују одвојено али у свакодневном животу дати садржаји су међусобно повезани па сами тим предност у планирању треба дати оним активностима које изражавају интегрисаност вежбања, здравља, исхране, физичког изгледа, животне средине. Наставник се унапред припрема за часове тако што бира подстицаје којима ће ученике увести у тему и кључне појмове садржаја и изазвати њихову радозналост да о томе причају, постављају питања, истражују, уче. Постоје бројне могућности избора начина рада у зависности од теме, садржаја, претходног искуства, узраста и интересовања ученика. Предност свакако имају они начини рада у којима су ученици активно укључени у процес наставе и учења, као и они где се савремене технологије користе у едукативне сврхе. Реализација програма треба да буде заснована на комбиновању различитих техника рада као што су демонстрације, презентације, мини предавања, дебате, студије случаја, анализе видео прилога, гостовање стручњака, посете просторима за вежбање, спортским и рекреативним дешавањима. У остваривању програма наставник се ослања на ученичка школска и ваншколска искуства. Осим везе са програмом Физичко и здравствено васпитање, садржаји овог програма надовезују се на оно што ученици уче у Биологији у петом разреду.

Остваривање наставе и учења

Вежбање, здравље и животна средина

Тема прожима вежбање, здравље и животну средину и настоји да одговори на питање чему служи вежбање и како и где то радити. Има већи број кључних појмова и било би добро да наставник предност да оним активностима и примерима на којима ће ученици најлакше разумети ту повезаност. Како свако вежбање није аутоматски и здраво, на различитим примерима, треба ученицима указати на разлику између правилног и неправилног вежбања и више пута се током целог програма враћати на то јер се ради о важном исходу.

Ученици се могу организовати да радећи у мањим групама на интернету пронађу и направе избор и план вежби по одређеном задатку (вежбе за јачање мишића ногу, вежбе за правилно држање и сл.). На ту тематику природно се надовезује питање о томе зашто нека особа вежба, односно из којих мотива то ради као и зашто се одустаје од вежбања. За тај садржај погодне су активности у којима ученици имају могућност да изнесу сопствено мишљење, дискутују, супротстављају аргументе. Ученици се могу поделити у две групе тако да једна треба да припреми аргументе којима би некога убедили да вежба, а друга да не вежба. Наставник треба да прати аргументацију ученика и да интервенише уколико се мотивација за вежбање тражи само у томе што то сви раде, што је лепо ићи у теретану, што се купује лепа спортска одећа и сл. Трећи елемент теме односи се на животну средину и предвиђа упознавање ученика са могућностима вежбања у природи и са правилима чувања природе приликом вежбања. Посебно је важно указати на важност праћења квалитета ваздуха непосредно пре вежбања јер вежбање у условима загађеног ваздуха има више штете него користи. Ученике треба упутити да о квалитету ваздуха информације прикупљају на званичном сајту <http://www.sepa.gov.rs/>

У оквиру ове теме предвиђено је да се са ученицима обради и садржај који се односи на повреде којих свакако има чак и када се правилно вежба. Било би добро да ученици стекну увид које су то најчешће повреде и шта се може урадити у првом тренутку како би се последице повреде умањиле. Ту се мисли и на самопомоћ и пружање прве помоћи другоме. У оквиру фонда од једног часа недељно није могуће много времена посветити првој помоћи те се треба задржати на основним принципима прве помоћи и свакако упутити ученике да у случају повреде консултују лекаре.

Исхрана и вежбање

Тематика правилне исхране природно је повезана са вежбањем и зато има своје место у овом програму. Како ученици о томе већ имају солидна школска и ваншколска знања, навике и ставове наставник може, у оквиру првих активности, да направи неку врсту снимања стања у смислу да кроз разговор или наменски припремљен упитник утврди шта знају о нутритивним вредностима намирница, какве су им навике у исхрани, шта знају о правилима исхране пре и после вежбања и сл. У складу са добијеним одговорима може планирати даљи рад на овој теми.

Истраживања показују да на узрасту ученика од 12 и 13 година има пуно оних који се неправилно хране. Поред рада на стицању знања о принципима правилне исхране наставник треба да планира и активности које ће водити достизању исхода који тражи од ученика да се критички односе према рекламираним производима животињских намирница. То је важно јер су циљна група реклама произвођача намирница које имају превише масти, соли и шећера најчешће баш ученици 5. и 6. разреда. То није случајно јер на ранијем узрасту исхрана ученика је под већом контролом родитеља који су најчешће ученицима припремали ужину код куће. Међутим, у првим разредима другог циклуса ученици мењају понашање и за време одмора одлазе у самопослуге и пекаре и сами бирају шта ће ужинати. Нажалост, њихови избори су често повезани са атрактивним реклама производа који нису добри за раст и развој. Зато са ученицима треба радити на анализи таквих реклама, коме се оне обраћају и са каквим порукама, као и на њиховом оснаживању да буду пажљиви потрошачи и пре куповине се упознају са информацијама о садржају производа, као и о њиховом року трајања и цени. Ученици могу да спроведу мини истраживање са циљем да утврде да такви рекламирани нездравни производи немају високу цену, да су често на акцијама, да су изложени на местима која су лако доступна и близу касе, да понекад уз њих гратис иде други нездравни производ или играчка из чега се јасно види да произвођачи заједно са трговинама подржавају да деца и млади што више купују такве производе.

Иако у тим годинама ученици још увек не прибегавају у већој мери дијетама прави је тренутак да се упознају са њиховим позитивним и негативним последицама и развију позитиван став да се вишак или мањак килограма правилним вежбањем и исхраном може боље решити него дијетом преузетом из новина. Уколико је дијета неопходна онда је стручно лице прописује и прилагођава потребама конкретне особе.

Вежбање и физички изглед

Ова тема у потпуности одговара узрасту ученика 5. и 6. разреда који су у фази интензивног психофизичког мењања из детета у одраслог и физички изглед им је врло важан. Свакодневно посматрају себе у огледалу и углавном су незадовољни како изгледају. Рад на садржајима у оквиру ове теме има за циљ да ученици прихвате своје тело, његове потребе и могућности што је важно јер одрастају у култури где медији и друштвене мреже намећу идеал физичког изгледа који је најчешће удаљен од реалних пропорција људи. Ученици треба критички да промишљају о информацијама које их „бомбардују” о физичком изгледу као и да се упознају са акцијама широм света да се тај „диктат” промени. Највећу пажњу треба да добије кључни појам садржаја који се односи на правилно држање јер се оно вежбањем може унапредити што је значајно и за здравље и за физички изглед.

У вежбању једнаки

Садржаји ове теме су важни за формирање правилног става према вежбању и развоју компетенције за одговорно учешће у демократском друштву. Ученици су већ упознати са Конвенцијом о правима детета и треба је повезати са садржајем овог програма у смислу колики значај има физичко вежбање у остваривању права детета на раст, развој, здравље, игру и дружење. Доступност опреме и простора за вежбање је повезана са правима и ученици могу организовати покретање иницијативе да се направе неке промене у том смислу нпр. да се у околини школе у парку поставе справе за вежбање или да. Таква иницијатива може бити покренута заједно са ученицима који похађају Грађанско васпитање јер у петом разреду програмом је предвиђена акција у корист права ученика. Код рада на родној равноправности у вежбању и спорту важно је да се она не представи да су једнаки захтеви у вежбању за мушкарце и жене. Неопходно је да ученици увек воде рачуна о уважавају различитих потреба, могућности и физичких ограничења као и да препознају примере дискриминације кад су за исти спорт и исто постигнут резултат мушкарци и жене различито награђени. У теми није дат садржај који се односи на вежбање и менструални циклус јер је то већ предвиђено програмом обавезног предмета Физичко и здравствено васпитање али се може повезати са садржајем из овог програма. У оквиру рада на овој теми ученици ће имати прилику, вероватно по први пут, да се упознају са значајем вежбања код особа које су биле болесне или повређене (саобраћајне незгоде, спортске повреде), као и са специфичностима вежбања особа са сметњама у развоју и инвалидитетом. За раду на тим садржајима погодне су различите технике, а посебно се издваја примена студије случаја јер омогућава да се ученици упознају са током и изазовима у вежбању стварних особа које су направиле велики успех у спорту иако су нпр. биле озбиљно повређене или рођене са неким тешким обољењима. То се може повезати са садржајем из прве теме који се односи на мотивацију за вежбање и факторе одустајања од вежбања. Тема пружа одличне могућности за реализацију радионица у оквиру којих ученици имају могућност да размене сопствена искуства о вежбању, искажу своје ставове, дилеме, страхове и чују шта други о томе мисле. То је посебно погодно за оне који избегавају да вежбају јер су гојазни или мршави а задатак наставника је да радионицу тако води да они буду охрабрени да вежбају.

Праћење и вредновање наставе и учења

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити наставник континуирано прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како аргументују, које ставове изражавају. Поуздани показатељи напретка су квалитет постављених питања, способност да се промени мишљење у контакту са аргументима, разликовање чињеница од интерпретације, способност да се изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице. Код неких садржаја могу се урадити иницијални и излазни тест којим ће се утврдити знања, вештине, ставови пре и после рада на неком садржају. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Оцењивање је описно (истиче се, добар, задовољава), а оцена не улази у општи успех. Ученике треба унапред упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати, а приликом сваког вредновања постигнућа потребно је дати повратну информацију.

ИСХОДИ:

На крају програма ученик ће бити у стању да:

- дефинише појам здравља, разликује физичко, ментално и социјално здравље и образлаже утицај вежбања на здравље;
- упореди специфичности вежбања у спорту и ван спорта;
- разликује правилно од неправилног вежбања и планира сопствене физичке активности у складу са потребама, могућностима и интересовањима;
- има увид у сопствене разлоге вежбања и истрајава у вежбању;
- препозна ситуације у којима не сме да вежба;
- препозна утицај различитих вежбања на физички изглед и здравље;
- повеже позитиван и негативан утицај вежбања на имунитет;
- поштује еколошка правила у средини где вежба;
- правилно поступа у пружању прве помоћи при повредама у вежбању;
- критички вреднује идеале физичког изгледа који се намећу као и начине за њихово достизање;
- користи поуздане изворе информација о утицају исхране и вежбања на здравље и физички изглед;
- разликује добро од лошег држања тела и коригује сопствено држање тела;
- препозна ризике гојазности и мршавости;
- наведе принципе правилне исхране и примењује их у свом свакодневном животу;
- критички се односи према рекламираним производима животних намирница;
- аргументовано дискутује о физичким активностима и начину исхране и ризицима неодговарајућих дијета;
- доведе у везу вежбање са правима детета;
- аргументује значај вежбања после болести и неких повреда;
- поштује потребе и могућности различитих учесника у вежбању и наведе примере равноправности и неравноправности у спорту;
- преферира физичке активности на свежем ваздуху са другом децом у односу на седење код куће за компјутером.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Биологија;
- Српски језик.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- енциклопедије;
- стручни часописи.

НАСТАВНА СРЕДСТВА КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- коришћење садржаја са интернета;
- прављење презентација и панона.

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена ИКТ технологије

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити наставник континуирано прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како аргументују, које ставове изражавају. Поуздани показатељи напретка су квалитет постављених питања, способност да се промени мишљење у контакту са аргументима, разликовање чињеница од интерпретације, способност да се изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице. Код неких садржаја могу се урадити иницијални и излазни тест којим ће се утврдити знања, вештине, ставови пре и после рада на неком садржају. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Оцењивање је описно (истиче се, добар, задовољава), а оцена не улази у општи успех. Ученике треба унапред упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати, а приликом сваког вредновања постигнућа потребно је дати повратну информацију.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Појам и врсте здравља, начини његовог праћења и чувања	1	-	-	1
2.	Утицај вежбања на здравље, раст и развој	1	-	1	2
3.	Људско тело и вежбање – кости, зглобови, мишићи	1	-	1	2
4.	Специфичности вежбања у и ван спорта	1	-	1	2
5.	Правилно и неправилно вежбање	1	-	1	2
6.	Мотивација за вежбање и фактори који утичу на одустајање	1	-	1	2
7.	Када не треба вежбати	1	-	1	2
8.	Вежбање и имунитет	1	-	-	1
9.	Значај вежбања на чистом ваздуху	1	-	1	2
10.	Вежбање и очување животне средине	1	-	1	2
11.	Повреде при вежбању и прва помоћ	1	-	1	2
12.	Исхрана као и звор енергије; карактеристике основних животних намирница важних за вежбање	1	-	1	2
13.	Гојазност и мршавост – ризици и компликације; дијете	1	-	1	2
14.	Здрава исхрана; правилна исхрана пре и после вежбања	1	-	1	2
15.	Правилно држање тела и физички изглед	1	-	1	2
16.	Претерана употреба дигиталних технологија и последице на здравље и физички изглед	1	-	1	2
17.	Остваривање права детета на раст, развој, здравље, игру и дружење кроз вежбање	1	-	-	1
18.	Доступност опреме и простора за вежбање	1	-	-	1
19.	Родна (не)равноправност у вежбању и спорту	1	-	-	1
20.	Вежбање после болести и повреда	1	-	1	2
21.	Значај вежбања за особе са сметњама у развоју и инвалидитетом	1	-	-	1
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова 36			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		10	-	7	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		11	-	8	19
УКУПНО:		21	-	15	36

3.3. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Планирање наставе

Програми наставе и учења засновани су на општим циљевима и исходима образовања и васпитања и потребама и могућностима ученика првог разреда. Усмерени су на процес и исходе учења, а не на саме садржаје који сада имају другачију функцију и значај. Садржаји више нису циљ сами по себи, већ су у функцији остваривања исхода који су дефинисани као функционално знање ученика тако да показују шта ће ученик бити у стању да учини, предузме, изведе, обави захваљујући знањима, ставовима и вештинама које је градио и развијао током једне године учења конкретног предмета. Овако конципирани програми подразумевају да оствареност исхода води ка развијању компетенција, како општих и специфичних предметних, тако и кључних.

Уџбеници који ће се користити у седмом разреду су:

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ			
Назив издавача	Наслов уџбеника Писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„КЛЕТ“	<i>Плетисанка, Читанка за седми разред основне школе; Тирилица</i>	Зона Мркаљ, Зорица Несторовић	650-02-00525/2019-07 од 4.2.2020.
	<i>Граматика, Српски језик и књижевност за седми разред основне школе; Тирилица</i>	Весна Ломпар	
	<i>Радна свеска уз уџбенички комплет, Српски језик и књижевност за седми разред основне школе; Тирилица</i>	Весна Ломпар Зона Мркаљ, Зорица Несторовић	
СТРАНИ ЈЕЗИК			

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Назив издавача	Наслов уџбеника Писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
ЈП „ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ”	<i>Наш класс 3, руски језик за седми разред основне школе, трећа година учења, уџбенички комплет (уџбеник, радна свеска, компакт диск)</i>	Лука Меденица, Бранислав Николић, Мира Симеуновић	650-02-00480/2019-07 од 10.1.2020.
ЈП „ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ”	<i>Le monde de Léa et Lucas 3, француски језик за седми разред основне школе; трећа година учења; уџбенички комплет (уџбеник, радна свеска, компакт диск)</i>	Данијела Милошевић, Милена Милановић	650-02-00547/2019-07 од 27.1.2020.
„DATA STATUS”	<i>To the Top Plus 3, енглески језик за седмиразред основне школе, седма година учења; уџбенички комплет (уџбеник, радна свеска)</i>	Н.Q. Mitchell, Marileni Malkogianni	650- 0200452/2019-07 од 4.2.2020.
ЛИКОВНА КУЛТУРА			
Назив издавача	Наслов уџбеника Писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„ЕДУКА”	<i>Ликовна култура 7, уџбеник за седми разред основне школе; ћирилица</i>	Драган Ђорђевић, Зоран Игњатовић	650-02-00483/2019-07 од 16.1.2020.
МУЗИЧКА КУЛТУРА			

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Назив издавача	Наслов уџбеника Писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
ЈП „ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ”	<i>Музичка култура за седми разред основне школе; ћирилица</i>	др Гордана Стојановић, Милица Рајчевић	650-02-00607/2019-07 од 28.1.2020.
ИСТОРИЈА			
Назив издавача	Наслов уџбеника Писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„БИГЗ школство”	<i>Историја 7, уџбеник са одабраним историјским изворима за седми разред основне школе; ћирилица</i>	Урош Миливојевић, Весна Лучић, Зоран Павловић	650-02-00624/2019-07 од 12.2.2020.
ГЕОГРАФИЈА			
Назив издавача	Наслов уџбеника Писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Географија 7, уџбеник за седми разред основне школе; ћирилица</i>	Дејан Шабић, Снежана Вујадиновић	650-02-00618/2019-07 од 28.1.2020.
ФИЗИКА			
Назив издавача	Наслов уџбеника Писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„САЗНАЊЕ”	<i>Физика 7, уџбеник за седми разред основне школе</i>	Мићо М. Митровић	650-02-00583/2019-07 од 4.2.2020.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

	<i>Практикум Физика 7, збирка задатака и експерименталних вежби за седми разред основне школе; уџбенички комплет; ћирилица</i>		
МАТЕМАТИКА			
Назив издавача	Наслов уџбеника Писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„KLETT”	<i>Математика, уџбеник за седми разред основне школе</i>	Небојша Икодиновић, Слађана Димитријевић	650-02-00536/2019-07 од 20.1.2020.
	<i>Математика, збирка задатака за седми разред основне школе; уџбенички комплет; ћирилица</i>	Бранислав Поповић, Марија Станић, Сања Милојевић, Ненад Вуловић	
БИОЛОГИЈА			
Назив издавача	Наслов уџбеника Писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
ЈП „ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ ”	<i>Биологија 7, за седми разред основне школе; ћирилица</i>	Ана Пауновић, Маја Срдић, Тамара Бајчета	650-02-00384/2020-07 од 28.1.2021.
ХЕМИЈА			

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Назив издавача	Наслов уџбеника Писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„ГЕРУНДИ-ЈУМ”	<i>Хемија за седми разред основне школе</i>	Јасна Адамов, Наталија Макивић, Станислава Олић Нинковић	650-02-00555/2019-07 од 27.1.2020.
	<i>Лабораторијске вежбе са задацима из хемије за седми разред основне школе;</i> уџбенички комплет; ћирилица		
ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА			
Назив издавача	Наслов уџбеника Писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Техника и технологија за седми разред основне школе;</i> уџбенички комплет (уџбеник и збирка материјала за конструкторско моделовање са упутством); ћирилица	Аутори уџбеника: Иван Ћисалов, Дијана Каруовић, Иван Палинкаш. Аутори збирке материјала: Иван Ћисалов, Драган Урошевић	650-02-00464/2019-07 од 12.2.2020.
ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО			
Назив издавача	Наслов уџбеника Писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„KLETT”	<i>Информатика и рачунарство 7, уџбеник за седми разред основне школе;</i> ћирилица	Светлана Мандић	650-02-00574/2019-07 од 12.2.2020.

3.3.1. НАСТАВНИ ПРОГРАМ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљеви учења српског језика и књижевности јесу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да се ученик оспособи да правилно користи српски језик и различитим говорним ситуацијама, у говору и писању; • да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање обухватају емоционално и фантазијско уживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; • да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; • да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; • да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области. 		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:</p> <p>Програм наставе и учења Српског језика и књижевности чине три предметне области:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Књижевност; • Језик; • Језичка култура. <p>Препоручена дистрибуција часова по предметним областима је следећа:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Књижевност - 54 часа; • Језик - 52 часа; • Језичка култура - 38 часова. <p>Укупан фонд часова, на годишњем нивоу, износи 144 часа. Све три области програма наставе и учења се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима.</p> <p>Програм наставе и учења Српског језика и књижевности заснован је на исходима, односно на процесу учења и ученичким постигнућима. Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности које ученик гради, проширује и продубљује кроз све три предметне области овог предмета.</p>		

Планирање наставе и учења

Програм наставе и учења оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника јесте да начине реализације подучавања и учења прилагоди потребама сваког одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја, наставник најпре креира свој годишњи, тј. глобални план рада, из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на нивоу конкретних наставних јединица. Од наставника се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час прилагоди исходима учења. Током планирања треба, такође, имати у виду да се неки исходи остварују брже и лакше, али је за већину исхода (посебно за предметну област Књижевност) потребно више времена, више различитих активности и рад на различитим текстовима. Препоручени исходи нису диференцирани према нивоима ученичких постигнућа. Они представљају обавезне делове описа стандарда и могу се уситњавати или ширити, у зависности од ученичких индивидуалних могућности и других наставних потреба. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство и да он не одређује садржаје предмета. Зато је потребно садржајима датим у уџбенику приступити селективно и у односу на предвиђене исходе које треба достићи. Поред тога што ученике треба да оспособи за коришћење уџбеника, као једног од извора знања, наставник ваља да их упути у начине и облике употребе других извора сазнавања.

Остваривање наставе и учења

Књижевност

Поред тога, неопходно је успоставити и уравнотежену дистрибуцију наставних јединица везаних за све подобласти предмета, функционално повезати садржаје из језика и књижевности (где год је то могуће) и оставити довољно часова за утврђивање и систематизацију градива. Са списка допунског избора наставник бира она дела која ће, уз обавезни део лектире, чинити тематско-мотивске целине. Наставник може груписати и повезивати по сродности дела из обавезног и допунског програма на много начина. Могући примери функционалног повезивања наставних јединица могу бити следећи (никако и једини). Јунаци/хероји, борци за слободу (хајдуци и ускоци): народне епске песме; С. Митров Љубиша, Кањош Мацедоновић; В. Огњеновић, Кањош Мацедоновић; Ј. Веселиновић, Хајдук Станко; М. Бојић, Плава гробница; М. Црњански, Наша небеса („Крф, плава гробница“ – одломак); Д. Максимовић, Крвава бајка.

Хероине (истакнути женски ликови у различитим епохама): Смрт војводе Пријезде, Диоба Јакшића; В. Петковић Дис, Међу својима; Дневник Ане Франк; лик мајке у Пупиновом делу Са пашњака до научењака; путописна перспектива путнице у Седам мора и три океана.

Судбине наставника и ђака – чувара језика и културе: А. Доде, Последњи час; Д. Максимовић, Крвава бајка; Дневник Ане Франк; М. Пупин, Са пашњака до научењака.

Размишљање о себи и свету: С. Раичковић, После кише; Р. Тагоре, Папирни бродови; В. Шимборска, Облаци; песме у прози Г. Брајовић; Дневник Ане Франк; Д. Киш, Еолска харфа; И. Андрић: Јелена, жена које нема; афоризми.

Одрастање у различитим временима и културама: А. Манић, У свитање света; Г. Малетић, Зебња и др.; М. Пупин, Са пашњака до научењака; В. Петковић Дис, Међу својима; Дневник Ане Франк; Е. Кишон, Код куће је најгоре; Д. Киш, Прича о печуркама, Еолска харфа; В. Набоков: Лош дан; М. Антић: Плави чуперак / Шашава књига; Г. Стојковић, Хајдук у Београду; Д. Ковачевић, Свемирски змај; Ј. Петровић, Лето кад сам научила да летим; М. Капор, Мали принц.

Дете и породица: М. Пупин, Са пашњака до научењака; П. Кочић, Кроз мећаву; В. Петковић Дис, Међу својима; Дневник Ане Франк; М. Антић: Плави чуперак / Шашава књига; Г. Стојковић, Хајдук у Београду; Д. Киш, Прича о печуркама, Еолска харфа; В. Набоков, Лош дан; Е. Кишон, Код куће је најгоре; Ј. Петровић, Лето кад сам научила да летим.

Описивање простора у различитим временским условима: Ј. Дучић, Подне; М. Ракић, Божур; С. Раичковић, После кише; П. Кочић, Кроз мећаву; П. Милосављевић: Потера за пејзажима; М. Павић, Руски хрт, Тургењев, Шума и степа; Ј. Димитријевић, Седам мора и три океана; Ј. Цвијић, Охридско језеро; Г. Малетић, Катарке Београда; Г. Брајовић, Пролази слон пун мириса.

Хумор, иронија и сатира: афоризми; Д. Ковачевић, Свемирски змај; Ј. Јовановић Змај, Јутутунска јухахаха; Б. Нушић, Власт; Р. Домановић, Вођа; Ј. Стерија Поповић, Покондирена тиква, А. Павлович Чехов, Чиновникова смрт; Д. Алексић: Ципела на крају света.

Књижевна дела која су доживела позоришно извођење или екранизацију могу послужити за компаративну анализу и уочавање разлике између књижевне и позоришне/филмске (адаптиране, измењене) фабуле и израза (у случају драматизације Кочићеве приче, драме Б. Нушића, В. Огњеновић, Д. Ковачевића, *Дневника Ане Франк* или екранизације Егзиперијевог *Малог принца* / романа Корнелије Функе), чиме ученици могу доћи до закључка о природи различитих медија и развијати своју медијску писменост. Ученици се могу упутити и на филмове са тематиком сличном прочитаним књижевним текстовима и додатно повезати обраду једне тематско-мотивске целине. Кроз упоредну анализу филма и књижевног дела, ученици треба да разумеју да је филм независно уметничко остварење а не препичавање књиге, односно да је књига само предложак за ново, оригинално уметничко дело.

Предвиђени часови у оквиру подобласти *Језичка култура* у одређеном обиму изједначени су са часовима утврђивања садржаја из подобласти *Књижевност*, што доприноси функционалном повезивању наставног градива. Са појединим елементима медијске писмености ученике треба упознати такође кроз корелацију: са појмом дејчи часопис или енциклопедија за децу упознати се на конкретном тексту из часописа / енциклопедије по избору (садржај текста треба да буде у вези са лектиром).

Поред корелације међу текстовима, неопходно је да наставник успостави вертикалну корелацију. Наставник се претходно обавезно упознаје са садржајима Српског језика и књижевности из претходних разреда ради успостављања принципа поступности и систематичности.

Ученици треба да разумеју фикционалну природу књижевног дела и његову аутономност (односно да праве разлику између лирског субјекта и песника, приповедача и писца), као и чињеницу да књижевно дело обликује једну могућу слику стварности. Поређење књижевног и научнопопуларног текста о истој теми (нпр. средњовековни начин живота у Београду за време Деспота Стефана Лазаревића у књижевном тексту Гордане Малетић и научнопопуларном тексту Светлане Велмар Јанковић) омогућава ученику да лакше уочи ту врсту разлике. У седмом разреду уводе се и неки гранични, нефикционални жанрови: дневник, путопис и аутобиографија, па ученици треба да разумеју како се и у текстовима који почивају на стварносном искуству примењују књижевни поступци.

При обради текста примењиваће се у већој мери јединство аналитичких и синтетичких поступака и гледишта. У складу са исходима, ученике треба навикавати да своје утиске, ставове и судове о књижевном делу подробније доказују чињеницама из самога текста и тако их оспособљавати за самосталан исказ, истраживачку делатност и заузимање критичких ставова. Обрада књижевног дела пожељно је да буде проткана решавањем *проблемских питања* која су подстакнута текстом и уметничким доживљавањем. Многи текстови, а поготову одломци из дела, у наставном поступку захтевају умесну *локализацију*, често и вишеструку. Ситуирање текста у временске, просторне и друштвено-историјске оквире, као и обавештења о битним садржајима који претходе одломку – све су то услови без којих се у бројним случајевима текст не може интензивно доживети и правилно схватити. Приликом *тумачења текста* ученике треба навикавати да своје утиске, ставове и судове о књижевном делу подробније доказују чињеницама из самога текста (и то експлицитно и имплицитно садржане информације) и тако их оспособљавати за самосталан исказ, истраживачку делатност и заузимање критичких ставова, с посебном пажњом на заузимање различитих позиција у односу на текст и уважавање индивидуалног разумевања смисла књижевног текста. Ученике у овом узрасту треба подстицати да актуелизују свет књижевног дела, односно да га доведу у везу са сопственим искуством, размишљањима и светом у којем живе (посебно у вези са рефлексивним песмама и сатиричним делима). У наставној интерпретацији књижевноуметничког дела обједињавајући и синтетички чиниоци могу бити: уметнички доживљаји, текстовне целине, битни структурни елементи (тема, мотиви, песничке слике, фабула, односно сиже, књижевни ликови, смисао и значење текста, мотивациони поступци, композиција), форме приповедања (облици излагања), језичко-стилски поступци и литерарни (књижевноуметнички) проблеми. Књижевнотеоријске појмове ученици ће упознавати уз обраду одговарајућих текстова и помоћу осврта на претходно читалачко искуство. У програму нису наведени сви појмови и врсте књижевних дела предвиђени за усвајање у претходним разредима, али се очекује ће се наставник наклонити на стечено знање ученика, обновити га и продубити на примерима, сходно старијем узрасту. Обновљање и повезивање књижевних термина и појмова обрађиваних у претходним разредима са новим делима која се обрађују у овом разреду је обавезно. У погледу разумевања лирских књижевних дела на постојеће знање о врстама стихова, строфа и риме надовезују се појмови цезуре и опкорачења, уочавање разлике између везаног и слободног стиха, и песме у стиху и прози. Обновљају се и проширују знања о родољубивој поезији, савладава се смисао социјалних мотива у предложеним песмама или причама, усвајају се нове врсте лирских песама (рефлексивна и сатирична).

У претходним разредима ученик је подстицан да уочава смисао смешног и хумористичног на примерима из лектире и да разликује хумористички, дитирамбски и елегични тон у певању/приповедању/драмској радњи. Та умења треба продубити уочавањем разлика између хумористичког, иронијског и сатиричног тона у певању / приповедању и довођењем основног тона певања / приповедања у везу са идејним слојем текста. Такође, пошто овладају појмом мотивације, ученици треба да развију способност разликовања реалистичке и натприродне мотивације (и њених различитих видова: чудесне мотивације у народној бајци, фантастике и научне фантастике у уметничкој књижевности) на одабраним примерима из лектире.

Језичко-стилским изражајним средствима прилази се с доживљајног становишта; полазиће се од изазваних уметничких утисака и естетичке сугестије, па ће се потом истраживати њихова језичко-стилска условљеност.

Током обраде књижевних дела, као и у оквиру говорних и писмених вежби, настојаће се да ученици буду у стању да начине различите врсте карактеризације ликова: откривају што више особина, осећања и душевних стања књижевних ликова (према особинама: физичким, говорним, психолошким, друштвеним и етичким), да изражавају своје ставове о њиховим поступцима и да покушају да их сагледају из различитих перспектива.

Исходи везани за наставну област књижевност засновани су на читању. Кроз читање и тумачење књижевних дела ученик развија читалачке компетенције које подразумевају не само истраживачко посматрање и стицање знања о књижевности, већ подстичу и развијају емоционално и фантазијско уживљавање, имагинацију, естетско доживљавање, богате асоцијативне моћи, уметнички сензибилитет, критичко мишљење и изграђују морално просуђивање. Разни облици читања су основни предуслов да ученици у настави стичу сазнања и да се успешно уводе у свет књижевног дела. Осим доживљајног читања ученике све више треба усмеравати на истраживачко читање (читање према истраживачким задацима, читање из различитих перспектива и сл.) и оспособљавају да искажу свој доживљај уметничког дела, увиде елементе од којих је дело сачињено и разумеју њихову улогу у изградњи света дела. Повећан број допунског избора лектире указује на могућност обраде појединих предложених садржаја (књижевних дела) на часовима додатне наставе. Препоручује се да ученици у настави користе електронски додатак уз уџбеник, уколико за то постоји могућност у школи.

Језик

У настави језика ученици се оспособљавају за правилну усмену и писану комуникацију стандардним српским језиком. Отуда захтеви у овом програму нису усмерени само на усвајање језичких правила и граматичке норме, већ и на разумевање њихове функције и правилну примену у усменом и писменом изражавању. Када се у садржајима програма наводе наставне јединице које су ученици већ обрађивали у претходним разредима, подразумева се да се степен усвојености и способност примене раније обрађеног градива проверава, а понављање и увежбавање на новим примерима претходи обради нових садржаја, чиме се обезбеђује континуитет рада и систематичност у повезивању новог градива са постојећим знањима.

Грамматика

Основни програмски захтев у настави граматике јесте да се ученицима језик представи и тумачи као систем. Ниједна језичка појава не би требало да се изучава изоловано, ван контекста у којем се остварује њена функција.

Настава морфологије подразумева заокруживање знања о грађењу глаголских облика. Као нови садржаји усвајају се: грађење и значење футура II, императива и потенцијала; трпног глаголског придева, глаголског прилога садашњег и глаголског прилога прошлог. Неопходно је повезати нове садржаје са градивом обрађеним у претходним разредима, па прегледом свих обрађених глаголских облика направити синтезу и поделити све глаголске облике најпре на личне и неличне, а потом личне глаголске облике на времена и начине. Такође, потребно је указати и на поделу свих глаголских облика на просте и сложене. Посебно треба обратити пажњу на футур I као сложени глаголски облик, који се само због правописног решења јавља у облику једне речи. Футур II треба првенствено сврставати у начине, али треба напоменути да се њиме могу изразити и временска значења (о чему ће више учити у средњој школи). Употребу трпног глаголског придева треба објаснити најтипичнијим примерима пасивних конструкција. Систематизовати поделу врста речи усвајањем нових садржаја: везника, речци и узвика.

Настава синтаксе подразумева увођење појма синтагме и уочавање главног и зависног члана у оквиру ње. На јасним и неспорним примерима ученици кроз вежбања уочавају главни и зависни члан, као и врсту синтагме. Уводи се атрибут и то као синтагматски, а не реченични члан. Важно је указати на то које врсте речи се јављају у оквиру атрибута. У ранијим разредима обрађен је граматички субјекат, а сада се уводи и појам логичког субјекта. Неопходно је повезивање са раније обрађеним градивом и на примерима показати разлику између граматичког и логичког субјекта. Прости глаголски предикат је усвојен у ранијим разредима, а сада се уводи и сложени глаголски предикат. Потребно је да ученици уоче разлику између сложеног предиката и зависних реченица са везником *да*. Уводи се појам комуникативне и предикатске реченице. Мора се указати на надређени појам (комуникативна реченица) и показати однос ова два типа реченица (једна комуникативна реченица може садржати више предикатских реченица). У оквиру напоредних односа међу независним реченицама и реченичним члановима обрађују се само саставни, раставни и супротни однос. Усвајају се основни типови зависних реченица у једноставним примерима, а то се повезује са морфолошким знањима о везницима, с једне стране, а с друге са правописним решењима у вези са запетом.

Нови садржаји из синтаксе могу да се систематизују и исказивањем реченичних чланова речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом. Потребно је указати на разлику између синтагме и предлошко-падежне конструкције. Уводи се појам конгруенције који се илуструје једноставним примерима. На овом нивоу само се уводи појам, а типови конгруенције и друга сложена питања остају за обраду у средњој школи.

Правопис

Садржаје из правописа неопходно је повезивати са одговарајућим темама и на часовима граматике и на часовима књижевности. На пример, када се обрађује грађење глаголских облика, треба обрадити и правописна решења у вези са писањем глаголских облика. То подразумева и обнављање наученог и усвајање нових садржаја (нпр. писање негације уз глаголе, писање облика у футуру I, облици помоћног глагола у потенцијалу, облици императива и сл.). У вези са усвајањем типова реченица неопходно је обрадити интерпункцију, првенствено, запету као најважнији интерпункцијски знак. Потребно је јасно навести правила када се запета мора писати, а када је запета необавезни знак или одлика стила. Повезивање садржаја из граматике и књижевности врши се анализирањем употребе запете у издвојеним реченицама и уочавањем употребе запете у књижевним делима.

Правописна правила се усвајају путем систематских вежбања (правописни диктати, исправка грешака у датом тексту, тестови са питањима из правописа итд.). Такође, треба подстицати ученике да сами уочавају и исправљају правописне грешке у SMS комуникацији, као и у различитим типовима комуникације путем интернета. Поред тога, ученике треба упућивати на служење правописом и правописним речником (школско издање). Пожељно је да наставник доноси примерак Правописа на час кад год се обрађују правописне теме (тако би могао појединачно ученицима задавати да пронађу реч у правописном речнику и одреде њен правилан облик или правилно писање).

Ортоепија

Ортоепске вежбе не треба реализовати као посебне наставне јединице, већ уз одговарајуће теме из граматике, али и на часовима из књижевности. На овом нивоу ученици треба да уоче разлику између дугосилазног и дугоузлазног акцента и да правилно обележе ове акценте у типичним случајевима. Уколико за то постоје могућности, наставник би требало да пушта снимке правилног изговора и указује на разлике у изговору. Ученике треба навикавати да препознају, репродукују и усвоје правилно акцентован говор, а у местима где се одступа од акценатске норме да разликују стандардни акценат од свога акцента, тј. од дијалекатске акцентуације.

Језичка култура

Један од основних задатака наставе језичке културе односи се на усавршавање језичкоизражајних средстава код ученика, а њен крајњи циљ је да ученици буду оспособљени за успостављање квалитетне и сврсисходне комуникације. Иако је област језичке културе програмски конституисана као посебно подручје, предвиђено је да се у целокупној настави српског језика и књижевности повезује са другим двама областима: са књижевношћу и са језиком. Област *Језичка култура* обухвата усмено и писмено изражавање. Притом, једнаку пажњу би требало посветити усменом и писаном изражавању.

На овом узрасту требало би разматрати специфичности два функционална стила: књижевноуметничког и публицистичког. Ученике би требало подстицати да у задатом наменски креираном мешовитом тексту проналазе и разврставају реченице с обзиром на то да ли припадају књижевноуметничком или публицистичком стилу. Потом, да пронађу реченицу написану публицистичким стилем у тексту који је написан књижевноуметничким стилем и обрнуто. Требало би да објасне сличности и разлике између ова два функционална стила, да препознају и образложе елементе оба стила у адекватно одабраним текстовима, развијајући способност разумевања њихових особености.

Кохерентност представља значајно обележје текстуалне структуре и упућује на континуални карактер неког текста. Стога би у настави језичке културе требало оспособљавати ученике да у усменој и писменој форми конципирају саставе према смерницама које ће им бити задате. На пример, требало би да састављају логички смислене текстове на основу задатих речи уз обавезну употребу ових речи; да састављају текстове чија ће дужина бити ограничена (ограничен број речи); да у тексту који састављају употребљавају искључиво одређене граматичке моделе или одређену лексику. Такође, требало би их подстицати да осмисле више различитих почетака текста на исту задату тему или да осмисле више различитих завршетака наменски припремљеног и према захтеву прилагођеног недовршеног текста; да мењају крај (или друге погодне делове) литерарног предлошка; да успостављају нарушен хронолошки или смислени поредак у задатом тексту и слично.

Веома важна компетенција – која се налази у основи виших нивоа разумевања текста, јесте вештина аргументације. Имајући у виду да развој аргументованог мишљења има значајну улогу у образовању јер може позитивно да утиче на усвајање знања, током наставе језичке културе требало би проверавати у којој мери су ученици у стању да разумеју аргументативне текстове. Требало би подстицати ученике да аргументовано образлажу свој став везан за проблемску ситуацију у књижевном делу; да аргументовано образлажу свој експлицитно изнети став о неком, за њих, значајном питању; да у низу образложења неког/нечијег става издвајају аргументе којима је тај став образложен и одбацују делове текста који нису повезани са аргументацијом; да аргументима искажу зашто се не слаже са аргументима других. Такође, требало би их оспособити да тумаче поступке јунака у књижевном делу, позивајући се на аргументе који проистичу из текста.

Један од основних облика усменог и писменог изражавања – описивање, представља темељан програмски садржај за усавршавање и неговање ваљане језичке културе ученика. На овом узрасту ученици би требало да користе обе врсте описа: технички и сугестивни, односно требало би их оспособити да описују одређени предмет, појам или биће, најпре објективно (технички опис), а потом изражавајући сопствене утиске (сугестивни опис). Такође, требало би их подстицати да смишљају паралелно обе врсте описа истог предмета описивања; да проналазе елементе оба описа у мешовитом тексту; да открију „уљеза” (технички опис *залутао* у сугестивни и обрнуто); да препознају ситуације у којима би требало употребити једну или другу врсту описа и да образложе своје мишљење; да на основу готовог техничког и сугестивног описа уочавају одлике једног и другог начина описивања.

Једна од форми изражавања која је у функцији оспособљавања ученика да свој језички израз унапреде, обогате и прилагоде одређеној комуникативној ситуацији може бити и репортажа. Ученике би требало упутити у основне карактеристике овог новинарског жанра како би могли да напишу састав репортажног типа (на пример, репортажа о школи, екскурзији и слично).

Током наставе језичке културе на овом узрасту требало би указати ученицима, између осталог, и на методе приказивања извора и идеја, као и додатних појашњења која се користе у тексту. Требало би их подстицати да објашњавају разлоге и функције цитирања; да тумаче проблемске ситуације уочене у књижевним и другим текстовима помоћу цитата; да тумаче значај и смисао употребљене фусноте на задатом примеру; да разликују цитате и парафразе у задатим примерима. Такође, требало би има указати на правила која се тичу писања експонираних бројева којима се означавају фусноте на крају реченице. Оспособљавање ученика за успешно читање, коришћење и разумевање нелинеарног текста један је од задатака наставе језичке културе на овом узрасту. Ученици би требало да направе једноставне табеле на основу задатог текста који садржи податке погодне за табеларни приказ; да читају податке из табеле и тумаче их; да праве једноставне дијаграме на основу задатих података, као и да тумаче податке из једноставнијих дијаграма и да изводе закључке на основу тих података. Требало би да смештају садржаје погодних граматичких јединица у табеларне приказе и да на основу података из нелинеарног текста саставе линеарни текст и друго.

Имајући у виду утицај медијских технологија на језик, током наставе језичке културе требало би подстицати ученике да примењују експлицитну норму и када комуницирају посредством савремених информационо-комуникационих технологија. Ученике би требало подстицати, на пример, да анализирају имејл/SMS поруке.

Примењивање различитих стратегија читања повезано је са разумевањем прочитаног и са успешним читањем текста. Стога би у настави језичке културе требало подстицати ученике, на пример, да уочавају разлике у функцији и квалитету различитих типова читања; да дефинишу ситуације у којима би требало употребити неку стратегију читања; да вежбају да брзо, временски ограничено пронађу информације у задатом тексту; да тумаче доживљај прочитаног текста; да разликују чињенице од коментара у склопу истраживачког читања; да аргументовано образлажу читалачки доживљај. Да би говорна вежба у потпуности остварила своју улогу у настави језичке културе, потребно је да буде прецизно испланирана, ваљано припремљена и детаљно организована. Кроз говорне вежбе треба указивати и на основне особине правилног и доброг говора (није важно само шта се каже већ и како се каже), као и на најчешћа огрешења као што су употреба поштапалица, непримерене лексике и сл. На овом узрасту најпогодније могу бити следеће говорне вежбе: интерпретативно-уметничке (изражајно читање, рецитовање); вежба аргументовања (дебатни разговор).

Правописне вежбе представљају најбољи начин да се правописна правила науче, провере, као и да се уочени недостаци отклоне. На овом узрасту најбоље је примењивати и просте и сложене правописне вежбе које су погодне за савлађивање како само једног правописног правила из једне правописне области, тако и више правописних правила из неколико правописних области. Адекватне могу бити следеће правописне вежбе: диктат, исправљање правописних грешака у тексту; запета у зависносложеним реченицама; глаголски облици; електронске поруке.

Врсте језичких вежби потребно је одабрати према интересовањима ученика или у контексту наставног садржаја. То могу бити: допуњавање текста различитим облицима променљивих речи; допуњавање текста непроменљивим речима; обележавање комуникативне реченице у тексту; исказивање реченичног члана на више начина. Применом језичких вежби код ученика се ствара навика да промишљају и траже адекватан језички израз за оно што желе да искажу (у зависности од комуникативне ситуације) и повећава се фонд таквих израза у њиховом речнику, са нарочитим нагласком на фразеологизме и устаљене изразе (примере узимати из обрађених текстова).

У сваком полугодишту раде се по два писмена задатка (укупно четири годишње). Препоручује се да се ради осам домаћих задатака (писаних састава).

Праћење и вредновање наставе и учења

Праћење и вредновање резултата напредовања ученика је у функцији остваривања исхода, а започиње иницијалном проценом достигнутог нивоа знања, у односу на који ће се одмеравати даљи напредак и формирати оцена. Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности. Формативно вредновање је саставни део савременог приступа настави и подразумева процену знања, вештина, ставова и понашања, као и развијања одговарајуће компетенције током наставе и учења. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и наставника, регистар за сваког ученика (мапа напредовања) итд. Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом. Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања, праћења и вредновања. Важно је да наставник, поред постигнућа ученика, континуирано прати и вреднује властити рад. Све што се покаже добрим и ефикасним, наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а оно што буде процењено као недовољно делотворно, требало би унапредити.

ИСХОДИ:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- разликује глаголске начине и неличне глаголске облике и употреби их у складу са нормом;
- одреди врсте непроменљивих речи у типичним случајевима;
- уочи делове именичке синтагме;
- искаже реченични члан речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом;
- разликује граматички и логички субјекат;
- разликује сложени глаголски предикат од зависне реченице са везником да;
- препозна врсте напоредних односа међу реченичним члановима и независним реченицама;
- идентификује врсте зависних реченица;
- примени основна правила конгруенције у реченици;
- доследно примени правописну норму;
- разликује дугосилазни и дугоузлазни акценат;
- користи књижевне термине и појмове обрађиване у претходним разредима и повезује их са новим делима која чита;
- истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи;
- чита са разумевањем различите врсте текстова и коментарише их, у складу са узрастом;
- разликује народну од ауторске књижевности и одлике књижевних родова и основних књижевних врста;
- разликује основне одлике стиха и строфе –укрштену, обгрљену и парну риму; слободни и везани стих; рефрен;
- тумачи мотиве (према њиховом садејству или контрастивности) и песничке слике у одабраном лирском тексту;
- локализује књижевна дела из обавезног школског програма;
- разликује етапе драмске радње;
- разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта;
- разликује облике казивања (форме приповедања);
- идентификује језичко-стилска изражајна средства и разуме њихову функцију;
- анализира идејни слој књижевног дела служећи се аргументима из текста;
- уочи разлике у карактеризацији ликова према особинама: физичким, говорним, психолошким, друштвеним и етичким;
- разликује хумористички од ироничног и сатиричног тона књижевног дела;
- критички промишља о смислу књижевног текста и аргументовано образложи свој став;
- доведе у везу значење пословица и изрека са идејним слојем текста;
- препозна националне вредности и негује културноисторијску баштину;
- размотри аспекте родне равноправности у вези са ликовима књижевно-уметничких текстова.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Историја;
- Географија;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Народна традиција;
- Верска настава.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Српски језик и књижевност 7, Читанка „Плетисанка“ за седми разред, Зона Мркаљ, Зорица Несторовић, Београд, 2020. године;
- Српски језик и књижевност 7, Граматика за седми разред, Весна Ломпар, Београд, 2020. године;
- Радна свеска 7 уз уцбенички комплет, Весна Ломпар, Зона Мркаљ, Зорица Несторовић, Klett, 2020. година

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- Читанка, граматика и радна свеска;
- лектира;
- наставни листићи;
- ученички радови;
- панои

ИНОВАЦИЈЕ:

- Коришћење технологије у настави (презентације, инсерти из филмова)

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усмене провере;
- писмене провере;
- домаћи задаци;
- пројекти ученика (израда паноя, презентација)

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Језик	27	27	8	62
2.	Књижевност	44	6	6	56
3.	Језичка култура	-	22	4	26
	Укупно часова	71	55	18	144
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		30	2	8	40
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		41	35	10	86
УКУПНО		71	55	18	144

3.3.2. НАСТАВНИ ПРОГРАМ СТРАНОГ ЈЕЗИКА

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ учења страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писану и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.</p>		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:</p> <p>Планирање наставе и учења Наставни програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, садржаја и препоручених језичких активности у комуникативним ситуацијама наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, усмеравају наставника да рационализује исходе на нивоу једне или више наставних јединица. Наставник за сваку област има дефинисане исходе и од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и припреме часа, дефинише исходе имајући у виду ниво постигнућа ученика. То значи да исходе треба класификовати од оних које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.</p> <p>При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упути ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.</p> <p>Остваривање наставе и учења Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену.</p> <p>Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:</p> <ul style="list-style-type: none"> • циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; • говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; • наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; 		

- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- ученици представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.).

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.).

Мануелне активности (израда панона, презентација, зидних новина, постера и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту.

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...).

Решавање „текућих проблема” у разреду, тј. договори и мини-пројекти.

„Превођење” исказа у гест и геста у исказ.

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- препознавање везе између група слова и гласова;
- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;
- извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

- повезивање гласова и групе слова;
- замењивање речи цртежом или сликом;
- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);
- писање честитки и разгледница;
- писање краћих текстова.

Увођење дечије књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз.

Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем.

Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука);
- референцијалну (о темама о којима је реч);
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде;
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст;
- од особина онога ко говори;
- од намера с којима говори;

- од контекста и околности - повољних и неповољних - у којима се слушање и разумевање остварују;
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредсреди на друге појединости);
- дужина усменог текста;
- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију;
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.).

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др;
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције.

Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација;
- спонтану конверзацију;
- неформалну или формалну дискусију;
- дебату;
- интервју или преговарање;
- заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневnoj комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.

Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре.

Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

Праћење и вредновање наставе и учења

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социolingвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик.

Тематске области у настави страних језика за основну школу – други циклус

- *Напомена:* Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда другог циклуса основног образовања и васпитања – у сваком наредном разреду обнавља се, а затим проширује фонд лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за конкретну тему.

Наставници обрађују теме у складу са интересовањима ученика, њиховим потребама и савременим токовима у настави страних језика, тако да свака тема представља одређени ситуацијски комплекс.

- Лични идентитет;
- Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд.);
- Географске особености;
- Србија - моја домовина;
- Становање - форме, навике;
- Живи свет - природа, љубимци, очување животне средине, еколошка свест;
- Историја, временско искуство и доживљај времена (прошлост- садашњост - будућност);
- Школа, школски живот, школски систем, образовање и васпитање;
- Професионални живот (изабрана - будућа струка), планови везани за будуће занимање;
- Млади – деца и омладина;
- Животни циклуси;
- Здравље, хигијена, превентива болести, лечење;
- Емоције, љубав, партнерски и други међуљудски односи;
- Транспорт и превозна средства;
- Клима и временске прилике;
- Наука и истраживања;
- Уметност (нарочито модерна књижевност за младе; савремена музика);
- Духовни живот; норме и вредности (етички и верски принципи); ставови, стереотипи, предрасуде, толеранција и емпатија; брига о другоме;
- Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници);
- Слободно време – забава, разонода, хобији;
- Исхрана и гастрономске навике;
- Путовања;
- Мода и облачење;
- Спорт;
- Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења;
- Медији, масмедији, интернет и друштвене мреже;
- Живот у иностранству, контакти са странцима, ксенофобија.

ИСХОДИ:

Ученици ће бити у стању да:

- разумеју једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости;
- размене појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;
- разумеју једноставније текстове који се односе на опис радњи, стања и збивања;
- опишу и упореде радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;
- опишу радње користећи неколико везаних исказа;
- разумеју једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагују на њих;
- изражавају мишљење, слагање/неслагање и дају кратко образложење;
- разумеју једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагују на њих;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- размене једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима;
- саопште шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа;
- разумеју једноставније предлоге и позиве на заједничке активности и одговоре на њих уз одговарајуће образложење;
- упуте предлоге и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- затраже и пруже додатне информације у вези са предлозима и позивима на заједничке активности; - разумеју сличности и разлике у школским и ваншколским активностима у ВБ и код нас;
- препознају и именују појмове који се односе на тему;
- разумеју једноставније текстове у којима се описују догађаји, способности и обавезе у прошлости;
- размене појединачне информације и/или неколико информација у низу о догађајима, способностима и обавезама у прошлости;
- опишу у неколико краћих, везаних исказа догађај из прошлости;
- опишу неки историјски догађај, историјску личност и слично;
- размене једноставније информације личне природе;
- у неколико везаних исказа саопште информације о себи и другима;
- опишу и упореде жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;
- разумеју уобичајене молбе и захтеве и реагују на њих;
- упуте уобичајене молбе и захтеве;
- разумеју једноставније исказе који се односе на дозволе и реагују на њих;
- размене једноставније информације које се односе на дозволе;
- препознају и именују појмове који се односе на тему;
- разумеју једноставније текстове који се односе на опис особа, предмета, места и појава;
- опишу и упореде жива бића, предмете, места и појаве користећи једноставнија језичка средства;
- разумеју једноставније предлоге и савете и одговоре на њих;
- упуте предлоге и савете користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- затраже и пруже додатне информације у вези са предлозима и саветима;
- разумеју и изразе претпоставке;
- разумеју једноставније исказе који се односе на количину;
- размене информације у вези са количином;
- разумеју уобичајене изразе у вези са жељама и осећањима и реагују на њих;
- изразе жеље и осећања једноставнијим језичким средствима; - разумеју исказе којима се изражава слагање или неслагање и реагују на њих;
- изразе слагање и неслагање једноставнијим језичким средствима; - опишу популарне спортове у ВБ;
- препознају и именују појмове који се односе на тему;
- разумеју једноставније текстове у којима се описују искуства и догађаји у прошлости;
- размене појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима и догађајима у прошлости;

- опишу у неколико краћих, везаних исказа искуства и догађаје из прошлости;
- разумеју једноставније текстове који се односе на опис особа, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- опишу и упореде жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;
- захвале и извине се користећи мање сложена језичка средства;
- разумеју и примењују правила учтиве комуникације са одраслима;
- уоче сличности и разлике у навикама читања младих у ВБ и код нас
- препознају и именују појмове који се односе на тему;
- разумеју једноставније текстове у којима се описују догађаји и радње у садашњости и прошлости;
- размене појединачне информације и/или неколико информација у низу о догађајима и радњама у садашњости и прошлости;
- опишу догађаје и радње у садашњости и прошлости користећи неколико везаних исказа;
- разумеју једноставније текстове који се односе на опис особа и појава;
- опишу жива бића и појаве користећи једноставнија језичка средства;
- разумеју молбе, наредбе и савете и реагују на њих;
- изразе своје и пренесу туђе молбе, наредбе и савете;
- разумеју и опишу легенде и историјске личности и догађаје везане за циљну културу.
- препознају и именују појмове који се односе на тему;
- разумеју једноставније текстове који се односе на описивање радњи, стања и појава у садашњости, прошлости и будућности;
- опишу у неколико везаних исказа стања и појаве у садашњости, прошлости и будућности;
- разумеју уобичајене изразе који се односе на осећања;
- изразе осећања једноставнијим језичким средствима;
- разумеју и опишу основне одлике регија и животне услове у државама циљне културе.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Географија;
- Српски језик;
- Историја;
- Ликовна култура;
- Физичко и здравствено васпитање

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- To the Top 3, Data Status, усбеник и радна свеска, приручник за наставнике

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: /

ИНОВАЦИЈЕ:

- квизови;
- хибридна учионица;
- изокренута учионица

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- континуирано формативно праћење постигнућа на часовима;
- писмене провере.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Hello	-	2	-	2
2.	Module 1 battle of the teens	4	5	-	9
3.	Module 2 travelling around	2	8	-	10
4.	Module 3 get active	3	4	-	7
5.	The first written test	-	-	3	3
6.	Module 4 the unexplained	4	7	-	11
7.	Module 5 let's communicate	4	6	-	10
8.	Module 6 h20	4	5	-	9
9.	The second written test	-	-	3	3
10.	Module 7 stand by me	3	5	-	8
	Укупно часова	24	42	6	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		14	24	3	41
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		10	18	3	31
УКУПНО		24	42	6	72

3.3.3. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЛИКОВНА КУЛТУРА	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ наставе ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко и креативно мишљење и естетичке принципе кроз практичан рад, оспособљава за комуникацију и решавање проблема као и да изграђује позитиван однос према уметничком наслеђу и културној баштини свог и других народа.</p> <p>Образовни циљеви:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стицање знања и практичних ликовних искустава кроз самостални стваралачки рад; • упознавање са традицијом и културним баштином; • упознавање са историјом уметности (дела, аутори, епохе и стилови); • упознавање са теоријом ликовне уметности; • упознавање са подручјима ликовних и визуелних уметности, ликовним средствима, техникама и материјалима; • ликовно описмењавање кроз усвајање ликовног језика (ликовни елементи и начини грађења композиције). <p>Васпитни циљеви:</p> <ul style="list-style-type: none"> • општи развој личности ученика и развој креативности као компоненте личности; • еманципација и социјализација личности ученика; • развој емпатије, толеранције и хуманих ставова; 		

- способност комуникације ликовним средствима;
- развој посматрања, опажања, визуелне перцепције и рецепције, визуелног мишљења, креативног мишљења, емоција, маште, моторике и кординације ока и руке;
- развој воље и доследности у раду;
- развој свести о сопственом бићу, потребама и могућностима задовољавања тих отреба кроз креативан рад и изражавање кроз ликовно стваралаштво;
- способност критичког изражавања о свом раду и радовима других и процењивање квалитета и вредности;
- мотивисање ученика да доприноси естетском и културном начину живљења у свом окружењу.

Задаци:

- упознавање ученика са својствима различитих ликовних материјала, традиционалним и савременим техникама и оспособљавање за њихову примена у стваралачком раду;
- усвајање основе ликовног језика, односно ликовне елементе (линија, облик, боја, простор и принципи компоновања елемената) како би се оспособили за самостално ликовно изражавање и стварање;
- развијање визуелног опажања, визуелног мишљења, дивергентно креативно мишљење, способност опажања, доживљавања и естетског процењивања лепог у природи, уметности и народној традицији;
- развијање код ученика спретности, визуелне и моторичке кординације;
- развијање чулне осетљивости, радозналости, истраживачког мишљења;
- оспособљавање ученика за нова разноврсна и необична просторна ликовна решења, дводимензионално и тродимензионално представљање облика коа одговора на задате и одабране теме;
- формирање естетских критеријума ученика и оспособљавање за самосталну анализу и естетско процењивање у природи, уметничким делима, сопственим ликовним радовима и радовима других ученика;
- стицање теоријских знања из светске и националне традиције и уметничког наслеђа (уметничка дела, аутори, епохе и стилови), вредновање уметничких дела, разумевање контекста времена у коме су настала;
- подстицање ученика да повезују знања из уметничког наслеђа и теорије уметности са њиховом применом у самосталном ликовном изражавању;
- подстицање ученика на мултидисциплинарност кроз повезивање стечених знања и вештина са осталим наставним садржајима;
- подстицање ученика на самостално истраживање, проналажење и систематизовање информација из различитих извора;
- оспособљавање ученика за примену стечених знања и вештина у свакодневном животу и будућим занимањима.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ

Планирање наставе и учења

Програм наставног предмета Ликовна култура у 7. разреду оријентисан на процес учења и на исходе који се достижу до краја школске године. Исходи воде ка постепеном развијању компетентности. Достижни су за сваког ученика, у мањој или већој мери.

Садржаји програма обухваћени су у четири тематске целине и то су:

- Увод у програм;
- Простор и композиција;
- Комуникација;

- Уметност око нас.

Оквирни дистрибуција часова за целину Увод у програм је 2 часа, за Простор и композицију је 20 часова, за целину Комуникација 10 часова и за Уметност око нас је предвиђено 4 часа. Расподела часова подложна је промени у складу са дидактичко- методичким принципима и временом потребним за реализовање исхода, циљева и задатака. На почетку школске године 2 часа су уводна у оквиру којих се реализују теме: Научили смо у претходном разреду (иницијално тестирање) и Ликовна култура у 7. разреду.

У оквиру обрађиваних тема повезују се појмови из свих целина. Централни појам је простор, јер се све што видимо и доживљавамо налази у простору. То је свет/ простор у коме ученик живи, одраста и треба свесно да га опажа, доживљава и истражује из различитих углова. Из овог појма изведени су сви остали појмови. У 7. разреду их има шест и то су: простор, линија, облик, светлина и текстура. Ученици усвајају начине на које се ови елементи повезују у целину дела или ликовног рада, као и као се кроз њих преноси визуелан порука, идеја или осећање ствараоца.

Остваривање наставе и учења

Услови за напредовање ученика стварају се кроз доминирање сложених задатака у настави, као што су ликовни, истраживачки или пројектни задаци који циљају више исхода и међупредметних компетенција. Поред стваралачког рада значајан је разговор и дискусија. Кроз питања се подстичу ученици на размишљање, истраживање уметничких дела, културног наслеђа и развијање креативних идеја. Поједини задаци или активности се планирају тимски или као домаћи задатак (индивидуални или тимски пројекти).

Простор и композиција

У овој целини ученици усвајају знања о композицији и ликовним елементима (линја, боја, облик, стилизација облика), принципима компоновања (равнотежа, контраст, понављање и степеновање облика), орнаменту/арабески, пропорцијама (пропорције главе и тела) и перспективи (линеарна, ваздушна и колористичка). Наставник подстиче ученике на истраживање питања и одабраних информација у оквиру ликовног рада на часу и истраживачког рада код куће. Ученици могу да се опредељују за истраживачке теме везане за ликовни елемент боју: повезивање боја и емоција, психолошко дејство боја, боје у дизајну (боје на амбалажи, плакату, у ентеријеру, колорит предела, називи боја и занимљиве информације о производњи боја кроз историју). Теме се обрађују помоћу одговарајућих визуелних садржаја као што су репродукције дела, презентације и штампани текстови за истраживачки рад. Ученици на часу уче о битним, препознатљивим, карактеристикама сложених облика, а затим кроз одабране поступке (брисање детаља сложеног цртежа, свођењем на геометријске облике, истицање контуре и карактеристичних детаља) своде на стилизовани облик и знак. Кроз стваралачки рад ученици усвајају разлику између тродимензионалног облика и илузије тродимензионалности, која се постиже на дводимензионалној подлози традиционалним техникама или у апликативном програму. Учење о принципима компоновања освија се на часовима кроз постављање ликовног проблема, који ученици решавају планском применом принципа који су учили, као и да искуствено и спонтано откривају оне о којима нису учили. У седмом разреду акценат је на оригиналности композиционих решења.

У креирању наставних јединица ликовни појмови, проблеми и садржаји се повезују (нпр. композиција, перспектива, боја и емоције; орнамент и арабеска, ритам, уметничко наслеђе и уметничка занимања).

Цртежи и текстуре се креирају традиционалним техникама на часу.

Мобилни уређаји, осим за истраживање података и стварање збирке инспиративних мотива/фотографија, користе се и у експериментално истраживање линија осветљавањем тродимензионалне форме (скулптуре од жице или глине, као и необичних предмета) и бележење бачене сенке на папиру, од које затим ученици стварају апстрактни цртеж применом комбиноване технике.

Наставник нуди основне податке о пропорцијама главе и тела, кроз одабране визуелне примере, а ученици уче кроз практичан рад: цртање портрета, моделовање фигура од меког материјала са жичаном конструкцијом или представљање фигуре у простору цртачким/сликарским средствима, уз вођење рачуна о односу величина више облика у простору.

Наставник уводи ученике у тему кроз графичке приказе тродимензионалног објекта у отвореном простору и објашњења примене централне перспективе (стајалишна тачка посматрача, линија хоризонта и тачка нестајања или недогледа). Ученици најпре приказују, цртањем, једноставне облике (коцка, квадар, слово...) у перспективи, на малом формату папира, са квадратићима. Циљ је да ученици развијају визуелно мишљење и опажање, као и да примењују перспективу без мерења и лежира. Као визуелна припрема косисте се очигледни примери перспективе у уметничким делима. Сложенији задатак у коме ученици примењују перспективу је примена наученог у стварању урбаног пејзажа. Учење о перспективи се одвија постепено и наставља се у осмом разреду.

Комуникација

У овој целини су груписани садржаји који се односе на комуникацију, тимачење садржаја и изражавање (визуелно, вербално, писано и невербално). Ученици се поучавају како да кратко, аргументовано и афирмативно говоре о својим радовима, радовима вршњака као и о уметничким делима и наслеђу. Поучавају се како да на прихватљив начин изразе /прихвате критику и неслагање. Кроз креирање наставних јединица одабрани појмови и теме се повезују са одговарајућим појмовима и другим целинама. Теме и мотиви које су ученици, постепено, упознавали у претходним разредима (портрет, аутопортрет, пејзаж, мртва природа и друге) обнављају се пре обраде нових примера историјских, религиозних и митолошких композиција. У разговору са ученицима, појмови и теме се повезују са садашњим тренутком и искуством ученика. Ученици се постепено уводе у разговор о намери уметника, значају и утицају одабраних уметника и уметничких остварења, у прошлости и данас, почевши од примера из националног наслеђа. Ученици се упознају са значајем оригиналног дела за разлику од копија уметничких дела и плагијата као и односом друштва према плагирању. У стварању ликовних радова фокус је на изражавању емоција, стања и имагинације. Ученици се кроз практичан рад и мотив близак њиховом искуству постепено уводе у начин комуницирања фотографијом. Елементарни подаци о организацији композиције и основна терминологија у повезују се са одговарајућим садржајима прве целине и представљају основу након које ученици могу да се фокусирају на комуникацију, односно изражавање емоција, стања и порука као и утисака који фотографија оставља на посматрача. Разговор са ученицима почиње се анализом аутопортрета уметника урађеног традиционалним техникама и пореди се са селфијем - дигиталном фотографијом. Ученицима се укратко презентује развој фотографије кроз векове. Кроз практичан рад ученици уче како да ураде занимљив селфи, примењујући основна знања о кадрирању и композицији фотографије (правило трећина). У настави ученици користе фото апарате/ мобилне телефоне. Рад се организује као индивидуалан или рад у пару/групи, у договору са ученицима. Фотографије се на часу анализирају, али се не излажу и не објављују без дозволе ученика и родитеља/старатеља.

Наставник поучава ученике да фотографисање других ученика, мењање и објављивање фотографија није допуштено без знања и дозволе.

Ученици се укратко упознају са начином креирања анимираних остварења, сложеним послом који обухвата планирање, продукцију и продају. Наставник упознаје ученике са функцијом књиге снимања или стори борда. Пореди стори борд и стрип који је целовито остварење, за разлику од стори борда. Ученици на часовима скицирају своју замисао, причу, у форми стори борда користећи традиционалну цртачку технику у комбинацији са сликарско техником, акварелом, примењујући знање о врстама кадрова.

Уметност око нас

У овој целини су груписани садржаји који се односе на укључивање ученика у културне и уметничке активности у заједници и на развијање позитивних ставова према наслеђу свог и других народа.

Ученици уче како да из текста издвоје најбитније садржаје и да на основу јасних захтева раде дигиталну презентацију. Захтеви су: релевантне визуелне информације, пет до седам слајдова, текст и слика су у равнотежи, умерен контраст између боје слова и подлоге.

Наставник упознаје ученике са уметничким занимањима и њиховим производима као и са применом нових технологија које утичу на рад савремених уметника. Објашњава основне појмове као што је виртуална реалност или симулација облика и простора, компјутерски генерисана слика, апликацијативни програми за обликовање и холограми. Неким уметничким дисциплинама нова технологија пружа више могућности, док друге ограничава. Наставник подстиче ученике да развијају своје ставове о примени нових технологија.

Такође наставник подстиче ученике на ангажовање у ликовном раду са применом рециклаже, на учешће културно-уметничким манифестацијама у свом месту кроз поставку изложбе, као и да заједно посећују виртуелне изложбе користећи предности дигиталног наслеђа. Наставник прави избор садржаја из наслеђа, као подстицај за истраживачки рад, тему, као и за истраживање ликовног проблема у процесу стварања ликовних радова.

Праћење и вредновање настае

Оцењивање се врши према Правилнику о оцењивању. Оцена је дефинисана нормативима и верификована нумерички као и формативно кроз посматрање и вођење белешки о напредовању ученика. Програм подржава индивидуални развој ученика и напредовање ученика током целе школске године. Процењивање напредовања ученика се врши разноврсним и аутентичним методама, кроз вредновање усмених одговора ученика, учешће у дијалогу, дискусији, истраживачки и стваралачки рад. Напредак ученика се прати са циљем да би наставник подржао развој потенцијала сваког ученика. За успешно процењивање радова ученика у први план се ставља стваралачки процес, којим се дошло до неког продукта који је зависио од маште и инветивности ученика, труда и преданости, довитљивости и спретности, а не само коначан резултат/ продукт. Теоријско знање се проверава кроз усмене и писане одговоре (чек листе за процену и самопроцену напретка). Напредак и оствареност исхода процењује се на три нивоа (основном, средњем и напредном). Исходи су формулисани тако да до краја разреда сви могу да их достигну, у већој или мањој мери, уколико су радили разноврсне задатке од којих сваки циља више исхода и међупредметних компетенција. Када се обавештавају ученици о њиховом напредку користе се подстицајни изрази и ученици се упознају са аспектима оцене како би могли да напредују у наредним фазама учења. Ученици морају бити упознати са циљевима и исходима учења да би им били јасни критеријуми вредновања постигнућа.

Уз уважавање индивидуалних и развојних могућности ученика, утицаја окружења у коме ученик одраста, аутентичности његовог ликовног израза потребно је пратити следеће параметре:

- однос према раду, спремност за рад, посвећеност, уложен труд, поштовање правила креативног процеса и рада на часу, и коректан, одговоран однос према себи и другима;
- ниво усвојености садржаја наставне јединице у складу са индивидуалним способностима ученика и развојем одређених компетенција: ученик разуме појмове, концепте, разуме визуелне информације, раздваја битно од небитног, повезује и пореди познате и нове информације о делима, идејама, феноменима, људима, догађајима, местима и делима и јасно и аргументовано образлаже свој рад, идеју, доживљај, и опажање;
- ниво креативности ученика који обухвата продуктивност, флексибилност, оригиналност који се огледа кроз резултате стваралачког процеса, примена одговарајућих принципа компоновања и ликовних елемената, употреба одговарајуће технике, процеса рада и истраживање могућности технике и материјал.

Евалуација остварених резултата и самовредновање наставника остварује се кроз праћење тока часова, бележење запажања о активности ученика и заинтересованости за учење и стварање. Наставник прати развој ученика, анализира и процењује резултате активности ученика у току ликовног изражавања, као и ниво усвојености градива, прати оствареност планираних циљева, задатака и исхода. На основу ових информација креира свој даљи рад са ученицима. Усвојеност знања у процесу учења прати се кроз дијалог, дискусију или писане одговоре. Од ученика се захтева да наведу које су кључне информације усвојили на часу, примере које илуструју научено и као и да наведу оно што им није било у потпуности јасно. На часовима на којима се разговара о ликовним делима ученик наводи или пише кључне речи којима би описао дело и наводи свој утисак, став или доживљај дела. Када се разговара о уметнику ученик наводи информације због којих је уметник значајан, дело или дела која ми се највише свиђају, питање које бих поставио уметнику. Када се ученик ликовно изражава на полеђини пише скалу елемената кој се вредују на раду и штиклира сваки остварени захтев, наводи поруку рада, звездицама обележава елементе које сматра успешним, а оно што би урадио другачије, чиме није задовољан обележава спиралном линијом која означава потенцијал за развој и даље напредовање. Навођење нејасноћа у процесу усвајања градива, као и незадовољства елементима ликовних радова омогућава и наставнику и ученику да се идентификује најважнији пропуст или проблем у раду и да приступе решавању изазова у учењу или стварању. Вербална самопроцена радова подразумева излагање и поређење ликовних решења.

Кроз истраживачки рад ученика у форми текста, панорама или презентације ученици се мотивишу да самостално, у пару или групи уче и презентују научено. Важно је да параметри који се вреднују у оквиру истраживачког рада буду јасно дефинисани и саопштени ученицима као смернице за рад. Такође наставник ученицима даје смернице у потрази за релевантним информацијама на интернету.

ИСХОДИ:

Ученик / ученица ће бити у стању да:

- користи традиционалне технике и одабрана савремена средства за ликовно изражавање;
- изражава одабраним ликовним елементима емоције, стање или имагинацију;

- обликује композиције примењујући основна знања о пропорцији, перспективи, ритму и равнотежи;
- опише свој рад, естетски доживљај простора, дизајна и уметничких дела;
- користи, сам или у сарадњи са другима, одабране изворе, податке и информације као подстицај за стваралачки рад;
- разговара о одабраним идејама, темама или мотивима, у уметничким остварењима различитих култура или епоха;
- опише свој рад, естетски доживљај простора, дизајна и уметничких дела;
- уважава себе и друге када снима, обрађује или дели дигиталне фотографије;
- учествује у заједничком креативном раду који обједињује различите уметности или уметност и технологију;
- прави самостално или у тиму презентацију или пано о дизајну повезујући кључне, текстуалне податке и визуелне информације;
- представи свој и радове других, кратко, аргументовано и афирмативно;
- разматра своја интересовања и могућности у односу на занимања у визуелној уметности.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

У оквиру реализације наставних јединица биће остварена корелација садржаја са предметима:

- Српски језик;
- Музичка култура;
- Историја;
- Географија;
- Биологија;
- Математика;
- Физика;
- Техника и технологија.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- У настави се користи уџбеник Ликовна култура за 7. разред, аутора Драгана Ђорђевића и Зорана Игњатовића, издавачке куће „Едука“, са бројем и датумом решења министра 650-02-00483/2019-07 од 16. 1. 2020. године, дигитални уџбеник као и штампани садржаји за поједине лекције.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- У настави ће се користити штампани садржаји са илустрацијама, збирка репродукција, штампани плакати, збирка предмета као и материјали и прибор за демонстрацију ликовних техника, рачунар, пројектор, табла и фломастери.

ИНОВАЦИЈЕ:

Поред метода рада као што су вербално-текстуална, илустрација и демонстрација ученици ће учити кроз истраживачки рад на одабрану тему, стварати презентације и користити апликативне програме за графички дизајн и уређивање фотографија. У оквиру области Комуникација предвиђена је могућност рада у облику пројекта, уколико ученици буду заинтересовани за овакв облик рада, односно уколико за то постоје ресурси и материјана средства.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

У току школске године наставница прати и вреднује ниво знања и способности ученика у складу са са Законом о основном образовању и васпитању и Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. У оквиру предмета Ликовна култура бројчано се се оцењују: ликовни радови, теоријско знање, активност на часовима и истраживачки рад. Ученици се у самом процеса учења и примене наученог упознају са скалом оцењивања, са стандардима и исходима постигнућа, како би могли да својим коментарима, аргументовано учествују у оцењивању, као и да планирају и организују своје активности које воде до жељене оцене.

Ученици 7. разреда оцењују се за знање и примену знања:

- о начинима компоновања елемената у простору (композиција линија, облика и боја, равнотежа, контраст, понављање и степеновање, компоновање арабеске, примена пропорција и перспективе);
- знање о простору у уметничким делима различитих епоха, знање о различитим темама и мотивима уметничких дела као и примена на ликовном раду;
- знање о садржају фотографије, аутопортрету и селфију, процесу анимације, сториборду, практично знање о примени традиционалних и савремених ликовних техника и знање о уметничким занимањима и производима.

На ликовним радовима вреднује се примена усвојеног садржаја из програмом и планом утврђених области за сваки разред. Приликом оцењивања радова вреднују се параметри: примена усвојених елемената и принципа компоновања у оквиру задате или одабране теме, оригиналност и аутентичност ликовног решења, уз уважавање различитог израза сваког ученика, целовитост композиције рада и примена одговарајуће технике и материјала.

Ниво усвојености садржаја наставних јединица, теоријско знање, оцењује се кроз усмене или у комбинацији са писаним одговорима. Ученици усмено одговарају кроз дијалог и дисјусију.

Приликом оцењивања вреднује се коришћење ликовног језика, кључних усвојених термина из теорије обликовања и ликовне уметности у сегментима:

- у оквиру анализе уметничких дела (основне карактеристике композиције, начин компоновања, концепт или намера уметника, стил/епоха, припадност културном наслеђу);
- у оквиру анализе рада ученика, односно аргументовано образлагање идеје, мотива, начина компоновања, примене ликовне технике;
- у описивању потребних знања и вештина која су неопходна у уметничким занимањима.

Оцена за активност изводи се на основу праћења залагања ученика на часовима у сваком полугодишту, вредновањем следећих параметара:

- спремност ученика за час, односно ношење уџбеника, свеске, блока, прибора, боја и материјала за рад;
- ангажовање и активности ученика у оквиру процеса учења, усвајања нових знања из теорије форме (елементи, њихови односи и принципи компоновања), теорије уметности и уметничког наслеђа;
- правовремено залагање у стваралачком процесу и примени наученог на ликовним радовима;
- комуникација на задату тему, изношење устисака, идеја, ставова и доживљаја ученика уз поштовање саговорника у дијалогу и дискусији;
- уредна свеска ученика са записама са часова и илустрацијама.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Залагање ученика се вреднује формативно, а на основу формативних записа (смајлија) који се односе на наведене параметре изводи се бројчана оцена. Бројчано се оцењује истраживачки рад ученика на одабрану или задату тему из уметничког наслеђа свог или других народа. Рад може бити у форми писаног текста или презентације.

Истраживачки рад садржи:

- основне информације о аутору дела, епохи или стилу;
- опис теме и мотива;
- посебности израза уметника који се огледа у начину компоновања ликовних елемената и технике;
- опис поруке дела и лични став;
- запажања и доживљај дела од стране ученика.

Уколико је раду облику презентације у креитеријум се уводи и складно компоновање текста и визуелних информација - слика.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Увод у програм	-	-	2	2
2.	Простор и композиција	7	2	11	20
3.	Комуникација	5	-	5	10
4.	Уметност око нас	1	-	3	4
		13	2	21	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		6	1	10	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		7	1	11	19
УКУПНО:		13	2	21	36

3.3.4. НАСТАВНИ ПРОГРАМ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МУЗИЧКА КУЛТУРА	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<ul style="list-style-type: none"> • развијање интересовања за музичку уметност и упознавање музичке традиције и културе других и нашег народа; • оспособљавање и разумевање могућности музичког изражавања; • развијање осетљивости за музичке вредности; • неговање способности извођења музике (певање, свирање); • стицање навике слушања музике, разумевање музичких порука, подстицање стваралачког ангажовања у свим музичким активностима. 		

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Природа саме музике, па и предмета музичка култура указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене програмом наставе и учења. Ни једна област се не може изучавати изоловано од друге и бити сама себи циљ, а да се истовремено не разговара о свим другим аспектима музике. Музику од почетка треба повезивати са што више догађаја из живота ученика. Паралелно одвијање различитих музичких активности подстиче мисаону активност, драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика, и представља одличну основу за интеграцију са другим предметима.

Настава усмерена на остваривање исхода даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање (певање и свирање) ученика и музичко стваралаштво у оквиру којих ученик користи теоријска знања као средства за партиципацију у музици. Основни методски приступ се темељи на звучном утиску, по принципу од звука ка нотној слици и тумачењу.

Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Настава музичке културе остварује се кроз следеће области:

- Човек и музика.
- Музички инструменти.
- Слушање музике.
- Извођење музике.
- Музичко стваралаштво.

Да би постигао очекиване исходе образовног-васпитног процеса, наставник користи глас и покрет, музичке инструменте, елементе информационих технологија као и развијене моделе мултимедијалне наставе. Корелација између предмета може бити полазиште за бројне пројектне предлоге у којим ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати вештине приступања информацијама и њиховог коришћења (интернет, књиге...), сараднички рад у групама, као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Рад у групама и радионицама је користан у комбинацији са осталим начинима рада, поготово када постоји изазов значајнијег (нпр. емотивног) експонирања ученика, као вид премошћавања стидљивости или анксиозности. Програм наставе и учења омогућава да се, поред наведених композиција за слушање и извођење, могу користити и композиције које нису наведене, односно, наставник има могућност да максимално до 30%, по слободном избору, одабере композиције за слушање и извођење водећи рачуна о примерености наставним садржајима, узрасту ученика, њиховим могућностима и интересовањима, естетским захтевима, исходима и локалитету на коме се налази школа. Однос између понуђених композиција и примера из друге литературе треба да буде најмање 70% у корист понуђених. Из поменутог разлога, у програму наставе и учења се налази већи избор наставног материјала (за слушање и извођење) у односу на годишњи фонд часова предмета Музичка култура.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали;
- наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период барока и класицизма;
- уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у бароку и класицизму;
- објасни како је музика повезана с другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота);
- извођачке и техничке могућности инструмената;
- разликује музичке форме барока и класицизма;
- идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника барока и класицизма;
- идентификује елементе музике барока и класицизма као инспирацију у музици савременог доба;
- препозна врсту жичаних инструмента по изгледу и звуку;
- опише начин добијања тона код жичаних инструмената;
- препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила;
- препозна врсту жичаних инструмента по изгледу и звуку;
- препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила;
- објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота); извођачке и техничке могућности инструмената;
- разликује музичке форме барока и класицизма;
- идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника барока и класицизма;
- изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи;
- користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет;
- примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;
- понаша се у складу с правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама;
- критички просуђује утицај музике на здравље;
- комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом;
- учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката;
- изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност);
- учествује у школским приредбама и манифестацијама;
- користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик и књижевност;
- Историја;
- Ликовна култура;
- Верска настава;
- Географија.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Уџбеник за седми разред основне школе, Гордана Стојановић, Милица Рајчевић, Завод за уџбенике, Београд, 2020.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- уџбеник;
- клавир;
- дечији музички инструменти;
- CD плејер;
- Компјутер;
- онлајн извори.

ИНОВАЦИЈЕ: /

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- усмено;
- писмено;
- практичан рад;
- комбинована метода.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Човек и музика	10	10	-	20
2	Музички инструменти	4	3	-	7
3	Слушање музике	-	-	-	-
4	Извођење музике	4	5	-	9
5	Музичко стваралаштво	-	-	-	-
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		12	6	-	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		12	6	-	18
УКУПНО:		24	12	-	36

3.3.5. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ИСТОРИЈЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ИСТОРИЈА	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊЕ: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, процеса и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.</p>		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ: Програм је конципиран тако да су уз дефинисане исходе за крај разреда и кључне појмове, за сваку од четири тематске целине (Основи проучавања прошлости; Европа, свет, српска држава и народ на почетку индустријског доба (до средине XIX века), Европа, свет, српска држава и народ у другој половини XIX века и Европа, свет, српска држава и народ на почетку XX века), дати и садржаји. Приступ настави заснован на процесу и исходима учења подразумева да ученици развијају не само основна знања, већ да их искористе у развоју вештина историјског мишљења и изградњи ставова и вредности. Програм, у том смислу, нуди садржински оквир, а наставник има могућност да изабере и неке додатне садржаје уколико сматра да су примерени средини у којој ученици живе, или да одговарају њиховим интересовањима (програм се, на пример, може допунити и садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају – археолошка налазишта, музејске збирке). Сви садржаји су дефинисани тако да буду у функцији остваривања исхода предвиђених програмом. Наставник има значајан простор за избор и повезивање садржаја, метода наставе и учења и активности ученика.</p>		
<p>Планирање наставе и учења Програм оријентисан на процес и исходе учења наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду:</p> <ul style="list-style-type: none"> • састав одељења и карактеристике ученика; • уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; • техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; • ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. 		
<p>Остваривање наставе и учења Ученици у седми разред улазе са знањем о основним историјским појмовима, са одређеним животним искуствима и уобличеним ставовима и на томе треба пажљиво градити нова знања, вештине, ставове и вредности. Наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљ учења предмета и дефинисане исходе. Битно је искористити велике могућности које Историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања. Посебно место у настави Историје имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација. Добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести. Коришћење историјских карата изузетно је важно јер омогућава ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме се неки од догађаја одвијао, помажући им да кроз време прате промене на одређеном простору.</p>		

Треба искористити и утицај наставе Историје на развијање језичке и говорне културе (вештине беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика. Неопходно је имати у виду и интегративну функцију Историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека.

Праћење напредовања ученика

Праћење напредовања започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његов даљи рад. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. Сваки наставни час и свака активност ученика су, у том смислу, прилика за регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности. У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се и процес и продукти учења. У вредновању наученог, поред усменог испитивања, користе се и тестови знања. У формативном оцењивању се користе различити инструменти, а избор зависи од врсте активности која се вреднује. Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, може се обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).

ИСХОДИ:

По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:

- доводи у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима;
- изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском на основу датих примера;
- уочава везу између развоја српске државности током новог века и савремене српске државе;
- сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту;
- наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група насталих у новом веку;
- препознаје основне карактеристике различитих идеологија;
- анализира процес настанка модерних нација и наводи њихове основне карактеристике;
- уочава утицај историјских догађаја, појава и процеса на прилике у савременом друштву;
- уочава утицај и улогу књижевних и уметничких дела на формирање националног идентитета у прошлости;
- препознаје историјску подлогу савремених институција и друштвених појава (грађанска права, парламентаризам, уставност);
- анализирајући дате примере, уочава утицај научно-технолошког развоја на промене у друштвеним и привредним односима и природном окружењу;
- пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених слојева и група у индустријско доба;
- приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена у новом веку;

- уочава историјске промене, поређењем политичке карта савременог света са историјским картама других епоха;
- пореди информације приказане на историјској карти са информацијама датим у другим симболичким модалитетима;
- повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни);
- пореди различите историјске изворе и класификује их на основу њихове сазнајне вредности;
- анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја;
- уочава специфичности у тумачењу одређених историјских догађаја и појава на основу поређења извора различитог порекла;
- уочи пристрасност, пропаганду и стереотипе у садржајима историјских извора;
- употреби податке из графикана и табела у елементарном истраживању;
- презентује, самостално или у групи, резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе, користећи ИКТ;
- упоређује, анализира и уочава разлике између својих и ставова других;
- раздваја битно од небитног у историјској наративи;
- препознаје смисао и сврху неговања сећања на важне личности и догађаје из историје државе и друштва;
- идентификује историјске споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Географија;
- Страни језик;
- Верска настава;
- Грађанско васпитање;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Техника и технологија;

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Урош Миливојевић, Весна Лучић, Зоран Павловић, Историја 7, Уџбеник са одабраним историјским изворима за седми разред основне школе, БИГЗ школство, Београд 2020. Министарство просвете, науке и технолошког развоја је издавање и употребу овог уџбеника решењем број: 650-02-00624/2019-07 од 12.02.2020.
- Историјски атлас за основну и средње школе, Од праисторије до XXI века, Data Status, Београд 2018. Одобрено решењем Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р. Србије бр. 650-02-0020/2018-07 од 27.4.2018.

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- историјске зидне карте;
- плакати;
- панои;
- ПП презентације

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- зидне историјске карте;
- родословна стабла;
- панои

ИНОВАЦИЈЕ:

- коришћење технологије у настави (презентације, анимације, филмови)

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усмено одговарање;
- писмени задаци (контролни, тестови, петнаестоминутне провере знања);
- израда презентација у виду паноя и презентација

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Основи проучавања прошлости	2	2	1	5
2.	Европа, свет, српска држава и народ на почетку индустријског доба (до средине 19. века)	12	9	2	23
3.	Европа, свет, српска држава и народ у другој половини 19. Века	11	8	3	22
4.	Европа, свет, српска држава и народ на почетку 20. Века	11	8	3	22
Укупно часова		36	27	9	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		18	13	3	34
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		18	14	6	38
УКУПНО		36	27	9	72

3. 3. 6. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ГЕОГРАФИЈЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ:
ГЕОГРАФИЈА

РАЗРЕД:
СЕДМИ

ОДЕЉЕЊА:
1, 2, 3

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

- Да осигура да сви ученици стекну базичну језичку и научну писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих стандарда образовних постигнућа;
- да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама;
- да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима;
- развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје;
- да упознају и разумеју географске објекте, појаве и процесе и законитости у простору њихове узрочно последичне везе и односе;

- развију географску писмености географски начин мишљења свести и одговорног односа према свом завичају, држави, континенту и свету као целини и толерантног става према различитим народима, њиховим културама и начину живота.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Планирање наставе и учења

Програм оријентисан на процес и исходе учења наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању процеса наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале које ће користити, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и препоручених садржаја, образовних стандарда за крај обавезног образовања, циљева и исхода образовања и васпитања, кључних компетенција за целоживотно учење, предметних и општих међупредметних компетенција наставник најпре креира свој годишњи (глобални) план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Наставник има слободу да сам одреди број часова за дате теме у годишњем плану. Предметни исходи су дефинисани у складу са ревидираном Блумовом таксономијом и највећи број њих је на нивоу примене. Редослед исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање циља предмета. Од наставника се очекује да операционализује дате исходе у својим оперативним плановима за конкретну тему, тако да тема буде једна заокружена целина која укључује могућа међупредметна повезивања. У фази планирања и писања припреме за час наставник дефинише циљ и исходе часа.

Начин остваривања програма

Током остваривања програма потребно је уважити високу образовну и мотивациону вредност активних и интерактивних (кооперативних) метода наставе/учења те кроз све програмске целине доследно осигурати да најмање једна трећина наставе буде организована употребом ових метода. У настави користити, најмање у трећини случајева, задатке који захтевају примену наученог у разумевању и решавању свакодневних проблемских ситуација препоручених од стране Министарства и Завода, а приликом оцењивања обезбедити да су ученици информисани о критеријумима на основу којих су оцењивани.

Садржаји програма наставног предмета географија у седмом разреду основне школе обухватају систематско изучавање регионалне географије ваневропских континената, а програмску структуру чини осам наставних тема. Кроз прву наставну тему потребно је ученике упознати са сврхом, циљем, задацима и наставним садржајима географије за седми разред, са планом рада, начином рада, начином коришћења дидактичког материјала, стручне и научнопопуларне литературе. У оквиру регионалне географије ваневропских континената предвиђена је обрада континената у целини, што треба да пружи могућност сагледавања општих одлика континената да би се на основу њих могле јасније уочити особености њихових регија и појединих држава. Регионална географија ваневропских континената значајна је у васпитном и у образовном погледу јер пружа широке могућности да ученици упознају различите регије и државе на Земљи, како у погледу њихових природних одлика, тако и у погледу становништва, природних богатстава, друштвено-економских односа и степена развијености привреде. Наставни садржаји регионалне географије ваневропских континената одабрани су по егземплярном и функционалном дидактичком принципу што је омогућило линеарно степенасто структурирање по Керовом систему.

Наставни програм чине наставне целине и теме за које је предложен оријентациони број часова, а слобода и креативност наставника се огледа у самосталном планирању и распореду типова часова, избору наставних метода, техника, активности, дидактичких средстава и помагала. Приликом обраде регија и појединих држава света потребно је истицати разноврсност природногеографских одлика (рељеф, клима, воде, биљни и животињски свет) којима се истичу поједине регије и указивати на разноврсност њиховог природног богатства. Природногеографске одлике односе се на опште одлике континената, регија и држава. Приликом обраде ових садржаја тежиште треба ставити на опште садржаје, као и на интерактивне везе и односе свих чинилаца географске средине. При обради ових географских садржаја посебну пажњу треба посветити проблемима заштите и унапређивања животне средине. Потребно је такође истицати битне карактеристике становништва (број, размештај становништва, структуре, природни прираштај, културно-образовни ниво, миграције) што је значајно за друштвеноекономски положај држава у свету. Кроз друштвеногеографске садржаје упознати ученике са демографским развојем и насељеношћу појединих делова света. Ово наставно градиво треба повезивати са сличним садржајима других наставних предмета, у циљу сагледавања популационих проблема и изграђивања свести о неопходности заједничког живота различитих народа. Кроз садржаје ове наставне теме ученици се упознају са популационом политиком и њеним значајем. С тим у вези, неопходно је објаснити и указати на факторе који су довели до крупних промена и трансформација током прошлог и почетком овог века, што се снажно одражава на становништво и насеља у свету. Потребно је наглашавати и међуусловљеност природногеографских и друштвеногеографских појава, процеса и односа који истовремено утичу на развој привреде регије или државе о којој је реч. Треба, такође, посебно указати на постојеће разлике у степену демографске развијености континената, као и на противуречности које постоје између њихових природних богатстава и нивоа развијености њихове привреде. При обради садржаја који се односе на развој привреде у целини и појединих привредних делатности, као и о природно-географској основи развоја, тежиште треба ставити на најважније карактеристике развоја, територијални размештај и неравномерност у нивоу развијености, а избегавати сувопарно набрајање обиља бројчаних података. Кроз обраду савремених интеграцијских процеса треба омогућити да ученици схвате разгранатост и развојност међусобне политичке, економске, културнопросветне и научнотехнолошке сарадње међу државама и организацијама у свету. Важно је упознати ученике са актуелним интеграцијским процесима у Европи и свету и указати на значај и место наше земље у овој сфери. Наставне садржаје из регионалне географије ваневропских континената треба максимално користити за васпитно деловање на ученике, развијање духа солидарности и толеранције према другим народима у свету и указати на неопходност сарадње земаља у региону, на континенту и на глобалном нивоу. У раду са ученицима препоручује се наставнику да користи различите наставне методе, облике и средства рада да би наставне садржаје учинио приступачнијим ученицима, њиховом узрасту и способностима. Потребно је да се избегава вербализам, а да се код ученика подстиче радозналост, систематичност и креативност. Фонд часова треба рационално користити у складу са наставним садржајима. Ученици могу вршити мала истраживања, а потом презентацију географских одлика неког дела света, на основу чега наставник може да сагледа обим и квалитет самосталног рада сваког појединца. У настави географије неопходно је коришћење географских карата на свим типовима часова и у свим облицима наставног рада. Поред географских карата неопходно је користити табеле, дијаграме, схеме и остале дидактичке материјале који доприносе очигледности и трајности знања и умења код ученика.

Праћење и вредновање наставе и учења

Оцењивање је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење и процењивање резултата постигнућа ученика, а у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Праћење и вредновање ученика започиње иницијалном проценом нивоа знања на коме се ученик налази. Свака активност на часу служи за континуирану процену напредовања ученика. Неопходно је ученике стално оспособљавати за процену сопственог напретка у остваривању исхода предмета. Како ниједан од познатих начина вредновања није савршен, потребно је комбиновати различите начине оцењивања. Једино тако наставник може да сагледа слабе и јаке стране сваког свог ученика. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Ако наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења. На почетку школске године наставници географије треба да направе план временске динамике и садржаја оцењивања знања и умења (процењивања постигнућа) ученика водећи рачуна о адекватној заступљености сумативног и формативног оцењивања. Будући да се у новим програмима наставе и учења инсистира на функционалним знањима, развоју међупредметних компетенција и пројектној настави, важно је да наставници на почетку школске године добро осмисле и са ученицима договоре како ће се обављати формативно оцењивање. Оно за циљ има да укаже ученику на чему треба и колико додатно да ради, као и да развија мотивацију код ученика. У том смислу препоручује се наставницима да на нивоу стручних већа договоре критеријуме и елементе формативног оцењивања (активност на часу, допринос групном раду, израда домаћих задатака, кратки тестови, познавање географске карте). Потребно је да наставник резултате вредновања постигнућа својих ученика континуирано анализира и користи тако да унапреди део своје наставне праксе. Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, као и себе и сопствени рад.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- уз помоћ географске карте објашњава специфичности појединих просторних целина и предлаже различите начине издвајања регија;
- доводе у везу квалитет живота становништва са природним, демографским, економским и политичко-географским одликама простора;
- проналази на карти државе проучаване регије и именује их;
- приказује на некој карти најважније географске појмове: континенте, океане, мора, облике разуђености обала, низије, планине, реке, језера, државе, градове, туристичке атракције, културно-историјске споменике;
- препознаје облике рељефа, водне објекте и живи свет карактеристичан за наведену регију;
- анализира утицај географске ширине, рељефа, односа копна и мора, морских струја, вегетације и човека на климу;

- проналази податке о бројном стању становништва по континентима, регијама и одабраним државама и издваја просторне целине са највећом концентрацијом становништва у свету;
- укаже на узроке и последице кретања броја становника, густине насељености, природног прираштаја, миграција и специфичних структура становништва по континентима, регијама и у одабраним државама;
- тумачи и израђује тематске карте становништва по континентима, регијама и одабраним државама;
- открива узроке и последице процеса урбанизације на различитим континентима, регијама и у одабраним државама;
- доведе у везу природне ресурсе са степеном економске развијености појединих регија и одабраних држава;
- анализира примере позитивног утицаја човека на животну средину у државама које улажу напоре на очувању природе и упоређује их са сличним примерима у нашој земљи;
- истражује утицај Европске уније на демографске, економске и политичке процесе у Европи и свету;
- доводе у везу квалитет живота становништва са природним, демографским, економским и политичко-географским одликама простора.
- дефинише границе континента и показује на карти океане и мора којима је проучавани континент окружен и лоцира највећа острва, полуострва, мореузе, земљоузе, пролазе;
- проналази на карти државе проучаване регије и именује их;
- приказује на некој карти најважније географске појмове: континенте, океане, мора, облике разуђености обала, низије, планине, реке, језера, државе, градове, туристичке атракције, културно-историјске споменике;
- препознаје облике рељефа, водне објекте и живи свет карактеристичан за наведену регију;
- анализира утицај географске ширине, рељефа, односа копна и мора, морских струја, вегетације и човека на климу;
- објашњава настанак пустиња на територији проучаваног континента;
- проналази податке о бројном стању становништва по континентима, регијама и одабраним државама и издваја просторне целине са највећом концентрацијом становништва у свету;
- изводи закључак о могућим решењима за коришћење чистих извора енергије у државама чија се привреда заснива највише на експлоатацији нафте и угља;
- објашњава узроке и последице глобалних феномена као што су сиромаштво, унутрашње и спољашње миграције, демографска експлозија и пренасељеност, болести и епидемије, политичка нестабилност;
- препознаје негативне утицаје човека на животну средину настале услед специфичности развоја пољопривреде, рударства, енергетике, индустрије, саобраћаја и туризма на проучаваним континентима, регијама и у одабраним државама.
- дефинише границе континента и показује на карти океане и мора којима је проучавани континент окружен и лоцира највећа острва, полуострва, мореузе, земљоузе, пролазе;
- проналази на карти државе проучаване регије и именује их;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- приказује на немој карти најважније географске појмове: континенте, океане, мора, облике разуђености обала, низије, планине, реке, језера, државе, градове, туристичке атракције, културно-историјске споменике.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Историја;
- Биологија;
- Техника и технологија;
- Ликовна култура;
- Математика;
- Енглески језик;
- Руски језик;
- Француски језик.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Географија-учбеник за седми разред основне школе, Нови Логос, 2019 Дејан Шабић, Снежана Вујадиновић 650-02-00618/2019-01 от 4.11.2019

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: /

ИНОВАЦИЈЕ:

- више ученичких радова у оквиру истраживања са рефератима;
- коришћење електронског учбеника.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усмено;
- писмено;
- ученички радови (презентације и реферати).

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Регионална географија	2	-	-	2
2.	Географске регије Европе	16	7	-	23
3.	Азија	10	5	-	15
4.	Африка	6	3	-	9
5.	Северна Америка	5	4	-	9
6.	Јужна Америка	4	3	-	7
7.	Аустралија и Океанија	3	1	-	4
8.	Поларне области	1	1	1	3
	Укупно часова	47	24	1	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		25	11	-	36
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		22	13	1	36
УКУПНО		47	24	1	72

3.3.7. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ФИЗИКЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ФИЗИКА	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ учења Физике јесте да ученици стекну базичну језичку и научну писменост, оспособе се да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, образложе своје мишљење у оквиру дискусије, упознају природне појаве и основне природне законе и њихову примену у свакодневном животу, развију мотивисаност за учење и напредују ка достизању одговарајућих исхода.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • развијање функционалне писмености - упознавање основних начина мишљења и расуђивања у физици; • разумевање појава, процеса и односа у природи на основу физичких закона; • развијање способности за активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање; • развијање логичког и апстрактног мишљења; • схватање смисла и метода остваривања експеримента и значаја мерења; • развијање способности за примену знања из физике; • схватање повезаности физичких појава и екологије и развијање свести о потреби заштите, обнове и унапређивања животне средине. 		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:</p> <p>Из физике за ученике 7. разреда су одабрани само они наставни садржаји које на одређеном нивоу могу да усвоје сви ученици основне школе.</p> <p>Полазна опредељења при дефинисању исхода и конципирању програма физике били су усвојени Стандарди постигнућа ученика у основној школи.</p> <p>Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина и ставова које ученик стиче у процесу остваривања наставе у шест области предмета:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сила и кретање; • Кретање тела под дејством силе теже; • Трење; • Равнотежа тела; • Механички рад и енергија; • Снага; • Топлотне појаве <p>Циљеви и задаци наставе физике остварују се кроз следеће основне облике:</p> <ul style="list-style-type: none"> • излагање садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе; • решавање квалитативних и квантитативних задатака; • лабораторијске вежбе; • коришћење и других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја теме (домаћи задаци, читање популарне литературе из историје физике и сл.); • систематско праћење рада сваког појединачног ученика. <p>Важно је да се при извођењу прва три облика наставе наглашава њихову обједињеност у јединственом циљу: откривање и формулисање закона и њихова примена.</p>		

На тај начин је могуће избећи да ученик стекне утисак да постоје три различите физике: једна се слуша на предавањима, друга се ради кроз рачунске задатке, а трећа се користи у лабораторији. Да би се циљеви и задаци наставе физике остварили у целини, неопходно је да ученици активно учествују у свим облицима наставног процеса. Имајући у виду да сваки од наведених облика наставе има своје специфичности у процесу остваривања, то су и методска упутства прилагођена овим специфичностима.

Од свих метода логичког закључивања које се користе у физици, ученицима основне школе најприступачнији је индуктивни метод при проналажењу и формулисању основних закона физике. Увођење једноставних експеримената за деминсртаирање физичких појава има за циљ враћање огледа у наству физике, развијање радозналости и интереса за физику и истраживачки приступ природним наукама. Једноставне експерименте могу да изводе сами ученици на часу или код куће користећи материјал или предмете из свакодневног живота.

Свака тематска целина обрађује се оним радоследом који је назначен у програму. Унутар сваке теметске целине, после поступног и аналитичког излагања, кроз систематизацију и обнављање, врши се синтеза битних чињеница и закључака, и кроз њихово обнављање омогућава се ученицима разумевање и трајно усвајање.

При обради садржаја сваке теме, на сваком часу део времена се користи за обнављање. Да би се циљеви и задаци наставе физике остварили у целини неопходно је да ученици активно учествују у свим облицима наставног процеса.

При решавању рачунских задатака прво сагледати физичке сарджаје па затим прећи на математичко формулисање и израчунавање.

Решавање задатака одвија се кроз три етапе:

- физичка анализа задатака;
- математичко израчунавање;
- дискусија резултата.

Час експерименталних вежби састаји се из уводног дела, мерења и записивања резултата мерења. Битан облик рада су домаћи задаци, који се планирају за час. Наставник континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидну контролу његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонсртационих огледа, предавања, решавања квантитативних и квалитативних задатака и лабораторијских вежби.

Из садржаја програма и начина остваривања наставе физике у 7. разреду и остварености исхода ученик ће на крају седмог разреда бити у стању да:

- разликује физичке величине које су одређене само бројном вредношћу од оних које су дефинисане интензитетом, правцем и смером (време, маса, температура, рад, брзина, убрзање, сила...);
- користи, на нивоу примене, основне законе механике - Њутнове законе;
- стекне појам о гравитацији и разликује силу теже од тежине тела (безтежинско стање) упозна силу трења;
- разуме да је рад силе једнак промени енергије и на нивоу примене користи;
- трансформацију енергије у рад и обрнуто;
- на нивоу примене користи законе одржања (масе, енергије);
- прави разлику између температуре и топлоте;
- уме да рукује мерним инструментима;
- користи јединице Међународног система (SI) за одговарајуће физичке величине.

Време евалуације:

- континуирано током целе године;
- посматрање ангажованости ученика;
- усмено и писмено испитивање (разговор, дискусија, тестови знања, контролне вежбе);
- ученички радови и продукти ученичких активности (постери, панои, презентације, домаћи задаци).

Начин и поступак остваривања прописаних наставних планова и програма наставе физике остварује се кроз следеће основне облике:

- излагање садржаја тема уз одговарајуће демонстрационе огледе;
- решавање квалитативних и квантитативних задатака;
- лабораторијске вежбе;
- коришћење и других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја тема (домаћи задаци, читање популарне литературе из историје физике и сл.);
- систематско праћење рада сваког појединачног ученика;
- веома је важно да се при извођењу прва три облика наставе наглашава њихова обједињеност јединственом циљу: откривање и формулисање закона и њихова примена.

Врсте активности у образовно-васпитном раду:

- ученици прате ток посматране појаве при извођењу демонстрационог огледа, затим својим речима на основу сопственог расуђивања, описују појаву коју посматрају;
- рад у малим групама при извођењу експерименталних вежби;
- мерење различитих физичких величина при извођењу лабораторијских вежби;
- процена грешке само за директно мерење величине;
- приказује графички и табеларно добијене податке - израда домаћих задатака;
- израда паноя за учионицу или хол школе.

Корелација наставе је усмерена на развијање међупредметних компетенција, што се остварује приликом остваривања наставног програма и кроз садању са следећим математиком, техником и технологијом, информатиком и рачунарством, географијом, прецизирано у годишњим плановима рада предметима.

Допунска настава и додатни рад

Допунска настава из физике организује се једним часом недељно. Програмски садржаји ове наставе обухватају садржаје, који су из програма редовне наставе. Ученицима је омогућено да на тим часовима уз помоћ наставника разјасне све евентуалне нејасноће и недоумице. Наставник је у могућности да се посвећује посебно сваком ученику прилагођавајући рад индивидуалним способностима ученика.

Додатна настава намењена је посебно заинтересованим ученицима и треба да задовољи њихову жељу да сазнају више, да искажују, да се припремају за такмичења. У оквиру ове наставе могу се продубљивати и проширивати садржаји из редовне наставе, радити нови садржаји, тежи задаци, и сложенији експерименти од оних у редовној настави.

ИСХОДИ:

Исходи за ученике седмог разреда из физике представљају опис интегрисаних знања, вештина и ставова које ученик стиче у процесу остваривања наставе у пет области предмета: Сила и кретање, Кретање тела под дејством силе теже. Силе трења, Равнотежа тела, Механички рад и енергија. Снага, Топлотне појаве.

Ученик ће на крају седмог разреда бити у стању да:

- разликује скаларне и векторске физичке величине;
- користи и анализира резултате мерења различитих физичких величина и приказује их табеларно и графички;
- анализира зависност брзине и пређеног пута од времена код праволинијских кретања са сталним убрзањем;
- примени Њутнове законе динамике на кретање тела из окружења;
- покаже од чега зависи сила трења и на основу тога процени како може променити њено деловање;
- демонстрира појаве: инерције тела, убрзаног кретања, кретање тела под дејством сталне силе, силе трења и сила акције и реакције на примерима из окружења;
- самостално изведе експеримент из области кинематике и динамике, прикупи податке мерењем, одреди тражену физичку величину и објасни резултате експеримента;
- покаже врсте и услове равнотеже чврстих тела на примеру из окружења;
- наводи примере простих машина које се користе у свакодневном животу;
- прикаже како сила потиска утиче на понашање тела потопљених у течност и наведе услове пливања тела на води;
- повеже појмове механички рад, енергија и снага и израчуна рад силе теже и рад силе трења;
- разликује кинетичку и потенцијалну енергију тела и повеже њихове промене са извршеним радом;
- демонстрира важење закона одржања енергије на примерима из окружења;
- решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (кинematика и динамика кретања тела, трење, равнотежа полуге, сила потиска, закони одржања...);
- разликује појмове температуре и количине топлоте и прикаже различите механизме преноса топлоте са једног тела на друго;
- анализира промене стања тела (димензија, запремине и агрегатног стања) приликом грејања или хлађења;
- наведе методе добијања топлотне енергије и укаже на примере њеног рационалног коришћења.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Математика;
- Хемија;
- Биологија;
- Техника и технологија;
- Информатика и рачунарство.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Физика 7 уџбеник за седми разред основне школе, Мићо М. Митровић, Сазнање, Београд, решење Министарство за просвету, науку и технолошки развој Републике Србије одобрило је овај уџбеник решењем број 650-02-00583/2019-07 од 4. 2. 2020. године;
- Практикум Физика 7 збирка задатака и експерименталних вежби за седми разред основне школе, Мићо М. Митровић, Сазнање, Београд, решење Министарство за просвету, науку и технолошки развој Републике Србије одобрило је овај уџбеник решењем број 650-02-00583/2019-07 од 4.2.2020.године.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАСТАВНА СРЕДСТВА КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- збирка рачунских задатака са лабораторијским вежбама;
- опрема за извођење демонстрационих огледа и лабораторијских вежби;
- интернет;
- часописи

ИНОВАЦИЈЕ:

- веће ангажовање ученика у примени ИКТ-а у настави физике

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усмене провере;
- писане провере до 15 минута;
- писане провере дуже од 15 минута;
- провере теоријског дела градива коришћењем платформе Respondere, Socrative;
- израде презентација;
- практични радови.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Сила и кретање	10	10	5	25
2.	Кретање тела под утицајем Земљине теже	6	4	1	11
3.	Равнотежа тела	7	4	1	12
4.	Механички рад и енергија	6	4	4	14
5.	Топлотне појаве	4	4	2	10
	Укупно часова	33	26	13	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		14	11	5	30
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		19	15	8	42
УКУПНО		33	26	13	72

3.3.8. НАСТАВНИ ПРОГРАМ МАТЕМАТИКЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МАТЕМАТИКА	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ је:		
<ul style="list-style-type: none"> • да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и математичку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих исхода образовних постигнућа; • да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама; • да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима; • да развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје; 		

- да усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава и законitosti у природи и друштву;
- да се оспособе ученици за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе;
- да представља основу за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање;
- допринос развијању менталних способности;
- допринос формирању научног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика.

Задаци:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе математике сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе математике буду у пуној мери реализовани;
- стицање знања неопходних за разумевање квантитативних и просторних односа и законitosti у разним појавама у природи, друштву и свакодневном животу;
- стицање основне математичке културе потребне за сагледавање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивање у рад;
- развијање ученикових способности посматрања, опажања и логичког, критичког, аналитичког и апстрактног мишљења;
- развијање културних, радних, етичких и естетских навика ученика, као и побуђивање математичке радозналости;
- стицање способности изражавања математичким језиком, јасност и прецизност изражавања у писменом и усменом облику;
- усвајање основних чињеница о скуповима, релацијама и пресликавањима;
- савлађивање основних операција с природним, целим, рационалним и реалним бројевима, као и усвајање основних својстава тих операција;
- упознавање најважнијих геометријских објеката: линија, фигура и тела, и разумевање њихових узајамних односа;
- оспособљавање ученика за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама;
- припрема ученика за разумевање одговарајућих садржаја природних и техничких наука;
- изграђивање позитивних особина ученикове личности, као што су: систематичност, упорност, тачност, уредност, објективност, самоконтрола и смисао за самостални рад;
- стицање навика и умешности у коришћењу разноврсних извора знања.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Планирање наставе и учења

Наставни програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да оствари исходе, које методе и технике да примени, као и које активности ће за то одабрати. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине која су ученику потребна за даље учење и свакодневни живот. Приликом планирања часа, исходе предвиђене програмом треба разложити на мање који одговарају активностима планираним за конкретан час. Треба имати у виду да се исходи у програму разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за друге потребно више времена, више различитих активности и рад на различитим садржајима. Исходе треба посматрати као циљ коме се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција, и не треба је усмерити само на остваривање појединачних исхода. При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, где год је то могуће, да ученици самостално изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче, организује и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака. На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

Остваривање наставе и учења

Реални бројеви

Увести појам квадрата рационалног броја и илустровати га површином квадрата. Тема Реални бројеви наставља се представљањем мерних бројева дужи на бројевној правој. Цртање дужи чији је мерни број дати рационалан број. Пример дужи чији мерни број није рационалан; нпр. отвара се питање колики је мерни број странице квадрата чија је површина 2 и доказује (Аристотелов доказ) да тај број није рационалан. За такве бројеве кажемо да су ирационални, а онда за рационалне и ирационалне користимо заједнички назив реални бројеви. Као резултат претходног, ученици долазе до сазнања о узајамно једнозначној вези између тачака на правој с једне, и реалних бројева с друге стране. Саопштити ученицима да рационални бројеви имају коначан или периодичан децималан запис, и на основу тога видети да ирационални бројеви морају имати бесконачан и непериодичан децимални запис.

Питагорина теорема

Ова теорема изражава једну значајну везу страница правоуглог троугла и има широке примене у рачунским и конструктивним задацима, па јој треба посветити одговарајућу пажњу (познавање формулације, једноставнијег доказа и разумевање суштине Питагорине теореме). Треба постићи увежбаност у њеној примени код разних фигура у којима се појављује правоугли троугао. Такође треба ученике увежбати да неке троуглове с целобројним страницама (на пример 3,4,5 и 5,12,13) препознају као правоугле. Корисно је навести и неке примере практичне примене (рецимо да провере да ли су два суседна зида просторије ортогонална или да помоћу конопца са чворовима на 3. 7. и 12. метру исцртају на тлу прав угао). Ученици такође треба да науче да конструишу тачке бројевне праве које одговарају бројевима 2, 3, 5...

Цели и рационални алгебарски изрази

Основни циљ ове теме јесте да се код ученика изгради навика (на основу познавања својстава степена) да успешно врше идентичне трансформације полиномијалних изрази (полинома). Реализација ове теме започиње се даљом изградњом појма степена: упознавање степена чији је изложилац конкретан природан број и операција са таквим степенима, с примерима примене у физици и другим областима. После тога се може прећи на упознавање појма алгебарског изрази, уз израчунавање вредности једноставнијих изрази. Међу алгебарским изразима посебно се обрађују полиноми (при чему се моном третира као посебан случај полинома). Рачунске операције с полиномима (у сређеном облику), односно идентичне трансформације збира и производа полинома врше се на основу познатих закона рачунских операција с бројевима (а то је случај и с било којим изразима). Од осталих идентичних трансформација полинома обрадити само растављање на чиниоце полинома. Растављање на чиниоце може се искористити и за решавање једначина.

Многоугао

Полазећи од раније стечених знања о појединим геометријским фигурама (област, изломљена линија, конвексна област, троугао, четвороугао), многоугао треба дефинисати као део равни ограничен многоугаоном линијом. Треба обрадити зависност збира углова и броја дијагонала ма ког многоугла од броја његових страница, па зависност међу елементима правилног многоугла, као и његову симетрију. Осим конструкција неких правилних многоуглова (са 3, 4, 6, 8, 12 страница), могу се цртати и други правилни многоуглови (са 7, 9, 10, ... страница) уз коришћење угломера. При томе треба јасно разликовати конструкцију од приближног цртања. Зависне величине и њихово графичко представљање

Координатни систем, координате тачке и растојање две тачке изражено преко њихових координата. Примери зависних величина (време и за две променљиве величине x и y дефинисати директну (и обрнуту) пропорционалност везом $y = kx$ ($x \cdot y = k$, $x \neq 0$ и $y \neq 0$). Пропорција - својство и решавање по једном непознатом члану. Представљање директне пропорционалности и график зависности величина x и y везаних условом $y = kx$. Не уводи се општи појам функције, али може се говорити о линеарној функцији (у поменутом посебном случају). Директну пропорционалност везивати за размере на географским картама и рачунање стварног растојања. температура, време пуњења базена водом и дубина воде, итд.) и њихово графичко представљање. Читање својстава с графика.

Круг

Осим увођења појмова централног и периферијског угла круга и уочавања и доказивања њиховог односа, централна тема треба да буде одређивање обима и површине круга. То треба започети кроз практичне аспекте проблема (пут који пређе точак...). Добро је да се експерименталним путем осети, односно констатује, сталност односа обима и пречника круга, уз увођење броја π и информативно упознавање ученика с његовом (ирационалном) природом. По обради обима и површине круга извести обрасце за дужину кружног лука, површину кружног исечка и површину кружног прстена. У практичним израчунавањима за π не треба увек узимати приближну вредност 3,14, него повремено радити и с другим приближним вредностима.

Сличност

Троуглови са једнаким угловима се дефинишу као слични. Код сличних троуглова аналогне странице су пропорционалне (без доказа). Примене: прича о Талесу и фараону, одређивање висине дрвета мерењем углова и дужине његове сенке, мерење растојања до неприступачних места, итд.

Праћење и вредновање наставе и учења

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе треба да буде и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- решава бројевне изразе, односно примењује рачунске операције над реалним бројевима у којима фигурише и кореновање реалних бројева водећи рачуна о приоритету рачунских операција;
- поставља и решава продужене пропорције;
- примењује Питагорину теорему на правоугли троугао, правоугаоник, квадрат, једнакокраки троугао, једнакостранични троугао, ромб и трапез;
- одређује растојање међу тачкама у Декартовом правоуглом координатном систему користећи Питагорину теорему;
- степенује бројеве природним изложиоцем;
- врши операције са степенима и степеном производа и количника;
- сабира и одузима полиноме;
- разликује врсте многоуглова;
- рачуна укупан број дијагонала, број дијагонала из једног темена многоугла, збир унутрашњих углова, обим и површину правилног многоугла;
- конструише правилне многоуглове, тежиште и ортоцентар троугла;
- решава изразе са сабирањем, одузимањем, множењем полинома, водећи рачуна о приоритету рачунских операција;
- одређује квадрат бинома;
- раставља полиноме на чиниоце користећи квадрат бинома, разлику квадрата, дистрибутивни закон;
- одређује централни и периферијски угао круга;
- одређује обим и површину круга, дужину кружног лука, површину кружног исечка и кружног прстена;
- одреди средњу вредност и медијану података;
- интерпретира резултате истраживања.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Техника и технологија;
- Ликовна култура;
- Физика;
- Информатика и рачунарство.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

Уцбенички комплет:

- Математика, уцбеник за 7. разред основне школе, аутори: Небојша Икодиновић, Слађана Димитријевић;
- Математика, збирка задатака за 7. разред основне школе, аутори: Бранислав Поповић, Марија Станић, Ненад Вуловић, Сања Милојевић

Издавач: Klett, број и датум решења министра/покрајинског секретара: 650-02-00536/2019-07 од 20. 1. 2020. године

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- уцбеник;
- збирка задатака;
- табла;
- лаптоп-рачунар;
- пројектор;
- геометријски прибор (лењир, троуглови, шестар)

ИНОВАЦИЈЕ:

- коришћење интернет-страница и материјала у сврху обраде наставног материјала предвиђеног на наставне активности;
- чешће коришћење пројектора и презентација у циљу модернијег извођења наставе.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Оствареност исхода се проверава кроз:

- контролне задатке;
- писмене задатке;
- усмено одговарање;
- разне врсте упитника и тестова отвореног и затвореног типа;
- презентације и друге врсте практичног рада.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Реални бројеви	9	10	5	24
2.	Питагорина теорема	8	12	1	21
3.	Цели алгебарски изрази - 1. део	10	11	2	23
4.	Многоугао	9	12	2	23
5.	Цели алгебарски изрази - 2. Ео	10	12	5	27
6.	Круг	7	10	3	20
7.	Обрада података	-	-	6	6
	Укупно часова	53	67	24	144
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		32	39	9	80
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		21	28	15	64
УКУПНО		53	67	24	144

3.3.9. НАСТАВНИ ПРОГРАМ БИОЛОГИЈЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: БИОЛОГИЈА	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.</p>		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ: Програм биологије за седми разред је део спиралног програма биологије за основну школу и оријентисан је на достизање исхода. Спирални програм подразумева да у сваком разреду из сваке области ученик усваја мању количину информација, до којих долази самостално уз подршку наставника. У сваком наредном разреду количина информација - знања се по мало повећава, при чему се ново знање повезује са знањем и искуством стеченим у претходним разредима и знањем стеченим неформалним образовањем, уз постепено подизање захтева. На тај начин се знања постепено проширују и продубљују, односно граде. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи биологију и друге предмете. Исходи се односе на пет области предмета: наслеђивање и еволуција, јединство грађе и функције као основа живота, порекло и разноврсност живота, живот у екосистему и човек и здравље. (Исходи за шесту област посматрање, мерење и експеримент у биологији су распоређени у претходних пет, сходно планираним активностима.) Достизање исхода води развоју предметних, свих кључних и општих међупредметних компетенција и остваривању образовних стандарда. Исходи не прописују структуру, садржаје и организацију наставе, као ни критеријуме и начин вредновања ученичких постигнућа. За израду исхода коришћена је Блумова таксономија. Исходи су формулисани на нивоу примене као минимуму. При планирању треба, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство и да он не одређује садржаје предмета. Зато је потребно садржајима датим у уџбенику приступити селективно и у односу на предвиђене исходе које треба достићи. Поред уџбеника, као једног од извора знања, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања као нпр. сајтове релевантних институција, писану научно популарну литературу, мапе, шеме, енциклопедије...Наставник планира и припрема наставу самостално и у сарадњи са колегама због успостављања корелација међу предметима.</p>		
<p>Планирање наставе и учења Програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује дати програм према потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале које ће користити, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи-глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Потребно је да наставник за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час, у односу на одабрани исход, дефинише исходе специфичне идеје и могућа решења проблема.</p>		

Да би сви ученици достигли предвиђене исходе, потребно је да наставник упозна специфичности начина учења својих ученика да према њима планира и прилагођава наставне активности.

Праћење и вредновање наставе и учења

Настави оријентисаној ка достизању исхода прате се и вреднују процес наставе и учења, постигнућа ученика (продукти учења) и сопствени рад. Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици партиципирају, како прикупљају податке, како аргументују, евалуирају, документују итд., да би вредновање било објективно и у функцији учења, потребно је ускладити нивое исхода и начине оцењивања. За сумативно оцењивање знања и вештина научног истраживања ученици би требало да решавају задатке који садрже неке аспекте истраживачког рада, да садрже новине тако да ученици могу да примене стечена знања и вештине, а не само да се присете информација и процедура које су запамтили, да садрже захтеве за предвиђањем, планирањем, реализацијом неког истраживања и интерпретацијом задатих података. У вредновању наученог, поред усменог испитивања, најчешће се користе тестови знања. Формативном вредновању наставник би требало да промовише групни дијалог, користи питања да би генерисао податке из ђачких идеја, али и да помогне развој ђачких идеја, даје ученицима повратне информације, а повратне информације добијене од ученика користи да прилагоди подучавање, охрабрује ученике да оцењују квалитет свог рада. Избор инструмента за формативно вредновање зависи од врсте активности која се вреднује. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, себе и сопствени рад.

ИСХОДИ:

- прикупи и анализира податке о животним циклусима почевши од оплођења;
- упореди бесполно и полно размножавање;
- идентификује разлике између митозе и мејозе на основну промене броја хромозома и њихове улоге у развићу и репродукцији;
- одреди однос између гена и хромозома и основну улогу генетичког материјала у ћелији;
- шематски прикаже наслеђивање пола и других особина према првом Менделовом правилу;
- одреди положај организма на дрвету живота на основу прикупљених и анализираних информација о његовој грађи;
- упореди организме на различитим позицијама на „дрвету живота” према начину на који обављају животне процесе;
- користи микроскоп за посматрање грађе гљива, биљних и животињских ткива;
- разврста организме према задатим критеријумима применом дихотомих кључева;
- повеже принципе систематике са филогенијом и еволуцијом на основу данашњих и изумрлих врста - фосила;
- идентификује основне односе у биоценози на задатим примерима;
- илуструје примерима однос између еколошких фактора и ефеката природне селекције;
- упореди прикупљене податке о изабраној врсти и њеној бројности на различитим стаништима;

- повеже утицај абиотичких чинилаца у одређеној животној области - биому са животним формама које га насељавају;
- анализира разлику између сличности и сродности организама на примерима конвергенције и дивергенције;
- идентификује трофички ниво организма у мрежи исхране;
- предложи акције заштите биодиверзитета и учествује у њима;
- анализира задати јеловник са аспекта уравнотежене и разноврсне исхране;
- идентификује поремећаје исхране на основу типичних симптома (гојазност, анорексија, булимија);
- планира време за рад, одмор и рекреацију;
- доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци;
- аргументује предности вакцинације;
- примени поступке збрињавања лакших облика крварења;
- расправља о различитости међу људима са аспекта генетичке варијабилности, толеранције и прихватања различитости.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Историја;
- Географија;
- Физика;
- Хемија;
- Информатика и рачунарство;
- Техника и технологија;
- Српски језик;
- Математика;
- Ликовна култура.

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Учбеник за седми разред основне школе аутори - Ана Пауновић, Маја Срдић, Тамара Бајчета, број решења 650-02-00384/2020-07 од 28.01.2021 године издавачке куће ЗУНС.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- уџбеник;
- дигитални уџбеник;
- слике, шеме и фотографије;
- атласи и енциклопедије;
- микроскоп;
- препарати;
- природна наставна средства;
- модели;
- лабораторијски прибор (пинцете, капаљке, лабораторијске чаше, сахатно стакло и сл.);
- кратки филмови;
- презентације;
- квизови;
- коришћење домаћих и међународних сајтова и портала.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена дигиталног уџбеника у настави;
- примена доступних ИКТ технологија у настави

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- праћење ученика путем дијалога;
- уз коришћење слика и постављање задатака;
- дискусија на часу;
- мапе појмова;
- проблемски задаци;
- лабораторијске вежбе;
- истраживачки пројекти;
- петнаестоминутни тестови;
- усмено испитивање;
- вршњачко оцењивање;
- практичан рад (тимски рад);
- пројектна настава;
- континуирано и систематско праћење ученика;
- дискусије на релацији наставник – ученик и на релацији ученик - ученик;
- оспособљавање ученика за самопроцену у реализацији наставе и оцењивању;
- прикупљање информација из различитих извора (интернет, свакодневна посматрања, активност на часу и друго);
- праћење реализације домаћих задатака;
- праћење ученика при решавању задатака по нивоима знања;
- објективни тестови са допуњавањем кратких одговора;
- задаци са означавањем и задаци вишеструког избора;
- спаривање појмова;
- дебате;
- есеји.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Наслеђивање и еволуција	3	2	3	8
2.	Јединство грађе и функције као основа живота	14	11	6	31
3.	Порекло и разноврсност живота	3	-	3	6
4.	Живот у екосистему	4	2	5	11
5.	Човек и здравље	9	4	3	16
	Укупно часова	33	19	20	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		17	10	11	38
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		16	9	9	34
УКУПНО		33	19	20	72

3.3.10. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ХЕМИЈЕ

<p>НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ХЕМИЈА</p>	<p>РАЗРЕД: СЕДМИ</p>	<p>ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3</p>
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ наставе је да сви ученици стекну основну језичку и научну писменост и да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама. Циљ је и развијање мотивисаности, заинтересованости за предметне садржаје, способности за извођење једноставних хемијских истраживања, као и развијање способности ученика да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима.</p> <p>Задаци наставе су:</p> <ul style="list-style-type: none"> • омогућити ученицима да разумеју предмет изучавања хемије и научни метод којим се у хемији долази до сазнања; • омогућити ученицима да сагледају значај хемије у свакодневном животу, као и значај хемије за развој различитих технологија и друштва уопште; • оспособити ученике да се користе хемијским језиком, тј. да разумеју значење хемијских симбола, формула и једначина; • оспособити ученике да правилно користе уџбеник, радну свеску, као и основно лабораторијско посуђе и прибор; • ученик треба да овлада основним операцијама лабораторијске технике уз мере опреза и заштите; • да ученик самостално изводи једноставне експерименте; • оспособити ученике за извођење једноставних истраживања. 		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:</p> <p>Програм Хемије за седми разред оријентисан је на достизање исхода. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи хемију и друге предмете. Исходи се односе на осам области предмета:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Хемија као експериментална наука и хемија у свету око нас; • Хемијска лабораторија; • Атоми и хемијски елементи; • Молекули елемената и једињења, јони и јонска једињења; • Хомогене и хетерогене смеше; • Хемијске реакције и хемијске једначине; • Израчунавања у хемији; • Водоник, кисеоник и њихова једињења; • Соли. <p>Достизање исхода води развоју -предметних, свих кључних и општих међупредметних компетенција и остваривању образовних стандарда. Исходи не прописују структуру, садржаје и организацију наставе, као ни критеријуме и начин вредновања ученичких постигнућа. За израду исхода коришћена је Блумова таксономија. Исходи су формулисани на нивоу примене као минимуму. При планирању треба, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство и да он не одређује садржаје предмета.</p>		

Зато је потребно садржајима датим у уџбенику приступити селективно и у односу на предвиђене исходе које треба достићи. Поред уџбеника, као једног од извора знања, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања као нпр. сајтове релевантних институција, писану научно популарну литературу, мапе, шеме, енциклопедије...Наставник планира и припрема наставу самостално и у сарадњи са колегама због успостављања корелација међу предметима.

Планирање наставе и учења

Програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује дати програм према потребама конкретне одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале које ће користити, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи-глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Потребно је да наставник за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час, у односу на одабрани исход, дефинише исходе специфичне идеје и могућа решења проблема. Да би сви ученици достигли предвиђене исходе, потребно је да наставник упозна специфичности начина учења својих ученика да према њима планира и прилагођава наставне активности.

Праћење и вредновање наставе и учења

Настави оријентисаној ка достизању исхода прате се и вреднују процес наставе и учења, постигнућа ученика (продукти учења) и сопствени рад. Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици партиципирају, како прикупљају податке, како аргументују, евалуирају, документују итд., да би вредновање било објективно и у функцији учења, потребно је ускладити нивое исхода и начине оцењивања. За сумативно оцењивање знања и вештина научног истраживања ученици би требало да решавају задатке који садрже неке аспекте истраживачког рада, да садрже новине тако да ученици могу да примене стечена знања и вештине, а не само да се присете информација и процедура које су запамтили, да садрже захтеве за предвиђањем, планирањем, реализацијом неког истраживања и интерпретацијом задатих података. У вредновању научног, поред усменог испитивања, најчешће се користе тестови знања. Формативном вредновању наставник би требало да промовише групни дијалог, користи питања да би генерисао податке из ђачких идеја, али и да помогне развој ђачких идеја, даје ученицима повратне информације, а повратне информације добијене од ученика користи да прилагоди подучавање, охрабрује ученике да оцењују квалитет свог рада. Избор инструмента за формативно вредновање зависи од врсте активности која се вреднује. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, себе и сопствени рад.

ИСХОДИ:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- Х7И1 – идентификује и објашњава појмове који повезују хемију са другим наукама и различитим професијама, и принципима одрживог развоја;
- Х7И2 – правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, и показује одговоран однос према здрављу и животној средини;

- Х7И3 – експериментално појединачно и у групи испита, опише и објасни физичка и хемијска својства супстанци, и физичке и хемијске промене супстанци;
- Х7И4 – повезује физичка и хемијска својства супстанци са применом у свакодневном животу и различитим професијама;
- Х7И5 – налази потребне информације у различитим изворима користећи основну хемијску терминологију и симболику;
- Х7И6 – објашњава основну разлику између хемијских елемената и једињења, и препознаје примере хемијских елемената и једињења у свакодневном животу;
- Х7И7 – објашњава по чему се разликују чисте супстанце од смеша и илуструје то примерима;
- Х7И8 – разликује хомогене и хетерогене смеше, наводи примере из свакодневног живота и раздваја састојке смеша;
- Х7И9 – представља структуру атома, молекула и јона помоћу модела, хемијских симбола и формула;
- Х7И10 – повезује распоред електрона у атому елемента с положајем елемента у Периодном систему елемената и својствима елемента;
- Х7И11 – разликује хемијске елементе и једињења на основу хемијских симбола и формула;
- Х7И12 – разликује типове хемијских веза, препознаје тип хемијске везе у супстанцама и повезује са својствима тих супстанци;
- Х7И13 – објасни процес растварања супстанце и квантитативно значење растворљивости супстанце;
- Х7И14 – изводи израчунавања у вези с масеним процентним саставом раствора;
- Х7И15 – напише једначине хемијских реакција и објасни њихово квалитативно и квантитативно значење;
- Х7И16 – квантитативно тумачи хемијске симболе и формуле користећи појмове релативна атомска и молекулска маса, количина супстанце и моларна маса;
- Х7И17 – опише и објасни физичка и хемијска својства водоника и кисеоника;
- Х7И18 – разликује оксиде, киселине, хидроксиде и соли на основу хемијске формуле и назива, и опише основна својства ових класа једињења;
- Х7И19 – индикаторима испита и на рН скали процени киселост раствора;
- Х7И20 – тумачи ознаке са амбалаже супстанци/комерцијалних производа.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Физика;
- Биологија;
- Математика;
- Информатика и рачунарство.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Хемија за 7. разред основне школе
- Радна свеска са збирком задатака за 7. разред основне школе

Аутори: Адамов Ј, Макивић Н, Олић С .

Издавач: Герундијум, Београд 2020. год.

Кат. број : 650-02-00555/2019-07 од 27. 01. 2020.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- лабораторијски прибор и посуђе;
- хемикалије;
- наставни филмови;
- презентације;
- панои;
- модели молекула...

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена наученог на вебинарима и осталим облицима стручног усавршавања.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- писмене провере знања (контролни задаци, петнаестоминутне провере);
- усмено одговарање ученика на постављена питања.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Хемија као експериментална наука и хемија у свету око нас	2	1	0	3
2.	Хемијска лабораторија	2	2	3	7
3.	Атоми и хемијски елементи	5	4	1	10
4.	Молекули елемената и једињења, јони и јонска једињења	4	4	1	9
5.	Хомогене и хетерогене смеше	5	4	2	11
6.	Хемијске реакције и хемијске једначине	3	4	1	8
7.	Израчунавања у хемији	5	6	1	12
8.	Водоник и кисеоник и њихова једињења. Соли	6	5	1	12
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		15	12	5	32
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		17	18	5	40
УКУПНО		32	30	10	72

3.3. 11. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ИНФОРМАТИКЕ И РАЧУНАРСТВА

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ учења информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења. Задаци: <ul style="list-style-type: none"> • стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе рачунарства и информатике сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе рачунарства и информатике буду у пуној мери реализовани; • управљање дигиталним документима; • оспособљавање за рад са текстом, сликом и мултимедијалним презентацијама; • правилна употреба ИКТ уређаја на сигуран начин у мрежном окружењу; • оспособљавање за безбедан рад на интернету; • одабир резултата и преузимање садржаја са интернета; • упознавање са заштитом приватности и ауторским правима на интернету; • овладавање основама изабраног програмског језика; • коришћење основних рачунских операција у изабраном програмском језику; • упознавање и рад са структурама програма; • коришћење уграђених функција у изабраном програмском језику; • упознавање и рад са нискама (стринговима); • упознавање и рад са наредбама гранања и слично; • израда пројектног задатка од фазе планирања до решења; • вредновање резултата пројектног задатка. 		
ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ Програм предмета Информатика и рачунарство, у другом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по спиралном моделу и оријентисан је на остваривање исхода. Исходи говоре о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања које су стекли учећи овај предмет. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика. У настави оријентисаној на постизање исхода потребно је уважити стечене дигиталне вештине ученика. У планирању и припремању наставе, наставник полази од исхода које треба остварити и планира, не само своје, већ превасходно активности ученика на часу. Наставник треба да буде више оријентисан ка менторској улози, а мање ка предавачкој. Потребно је да наставник програмске исходе, који треба да се достигну до краја разреда, разложи на исходе – кораке за сваки час, било да се ради о часовима обраде или утврђивања, а које треба да оствари сваки ученик. Такође, треба да за сваки час планира и припреми средства и начине провере остварености пројектованих исхода. Препорука је да наставник планира и припрема наставу самостално и у сарадњи са колегама из разредног већа због успостављања међупредметног повезивања. Потребно је радити на развоју алгоритамског начина мишљења у поступку решавања проблема и задатака, развоју логичког мишљења и изградњи личних стратегија за учење уз примену информационо-комуникационих технологија.		

Да би сви ученици достигли предвиђене исходе, потребно је активности осмислити тако да укључују практичан рад, уз примену информационо-комуникационих технологија, повезивање различитих садржаја из других тема унутар самог предмета, као и са другим предметима. Пожељно је да планиране активности на часу прати сажето и кратко упутство ученику за реализацију задатка, уз демонстрацију поступка. Оставити простор за ученичку иницијативу и креативност, односно да се кроз дискусију са ученицима одаберу најадекватнији алати, концепти и стратегије за реализацију одређених активности. У току реализације планираних активности радити на успостављању и неговању навика и понашања као што су поступност, истрајност, аналитичност, самосталност у раду и спремност на сарадњу.

Достизање дефинисаних исхода може се остварити уз одређени степен слободе наставника како у избору метода рада, програмских алата и технологија (рачунар, дигитални уређај), тако и у редоследу и динамици реализације елемената различитих тематских области. Настава се реализује у групама у рачунарском кабинету.

Предлог за реализацију програма

Приликом израде оперативних планова наставник распоређује укупан број часова предвиђен за поједине теме по типовима часова (обрада новог градива, утврђивање и увежбавање, понављање, проверавање и систематизација знања), водећи рачуна о циљу предмета и исходима.

Планирање наставе и учења

Наставни програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да оствари исходе, које методе и технике да примени, као и које активности ће за то одабрати. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине која су ученику потребна за даље учење и свакодневни живот. Приликом планирања часа, исходе предвиђене програмом треба разложити на мање који одговарају активностима планираним за конкретан час. Треба имати у виду да се исходи у програму разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за друге потребно више времена, више различитих активности и рад на различитим садржајима. Исходе треба посматрати као циљ коме се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција, и не треба је усмерити само на остваривање појединачних исхода.

При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, где год је то могуће, да ученици самостално изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче, организује и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да, осим уџбеника, користе и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака.

На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

Остваривање наставе и учења

Анализа података

Анализа података и доношење закључака и одлука на основу података представља једну од најзначајнијих вештина у савременом друштву.

Стога је ова тема у фокусу током читавог осмог разреда, и подаци и њихова анализа се обрађују кроз све три тематске целине. У оквиру теме ИКТ, подаци се обрађују и анализирају коришћењем програма за табеларне прорачуне, у оквиру теме Дигитална писменост прича се о поузданости података и значају заштите података и приватности, док се у оквиру теме Рачунарство приказује обрада података применом специјализованих програмских језика и окружења.

Информационо-комуникационе технологије

Наставник треба да представи технику израде прегледа садржаја текстуалног документа, а ученици да је примене на документу који су логички структурирали. У сегменту креирања и обраде дигиталне слике, ученицима треба објаснити карактеристике векторског и растерског представљања слике на рачунару. Показати основне геометријске трансформације над сликом (опсецање, ротирање, смицање и превртање слике у целини).

Дигитална писменост

Представити интернет сервис електронска пошта (е-маил). Објаснити значење појма адреса електронске поште, описати и по потреби демонстрирати поступак креирања налога за електронску пошту. Представити поступак креирања и форматирања електронске поште, поступак уметања прилога и хипервеза. Представити концепт рада изабраног дељеног диска (на пример: OneDrive, Google Drive...) за организацију података, демонстрирати рад у апликацијама и направити аналогију са офлајн апликацијама исте намене (процесор текста, програм за рад са слајд-презентацијама...). Представити поступак дељења и подешавање опција дељења садржаја (на пример, путем линка на конкретне мејл адресе). Описати и демонстрирати рад на дељеном тексту, презентацији или упитнику кроз активности на конкретном садржају.

Рачунарство

Описати основну структуру графичког програма и потрудити се да се током наставе та структура што мање варира. Уколико графичка библиотека захтева нетривијалан програмски код за иницијализацију и деиницијализацију, ученицима понудити готову мустру од које могу да крену програмирање својих апликација, са што мање когнитивног оптерећења у вези са техничким детаљима одабране графичке библиотеке и са централним фокусом на технике заједничке већини графичких библиотека. Увести појам координатног система прозора, описати сличности и разлике у односу на традиционални координатни систем који се користи у математици. самостално по прилагођеном програму. Приказати ученицима могућност употребе референтних приручника, туторијала, видео-туторијала и интернет форума у циљу налажења потребних информација о примени библиотечких функција, алгоритама и релевантних делова програмског кода.

Пројектни задаци

Наставник дефинише неколико тема пројектних задатака које погодују развијању међупредметних компетенција, подстичу иницијативу и креативност, функционализују раније стечена знања, као и формирање вредносних ставова ученика. И у овом разреду, пројектни задаци подразумевају корелацију и сарадњу са наставницима осталих предмета. Теме треба да буду што ближе реалном животу и релевантне за ученике. Приликом дефинисања тема пројектних задатака, наставник може да се ослони и на пројекте који су реализовани претходне школске године и пројектне теме повеже са утврђивањем и евалуацијом њихових резултата.

Праћење и вредновање наставе и учења

У процесу вредновања потребно је континуирано пратити рад ученика. У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се и процес и продукти учења. Требало би и вредновање више усмерити ка праћењу и вредновању практичних радова и вежбања, а мање ка тестовима знања.

Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, се може обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање). Препоручује се да наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења.

У процесу оцењивања добро је користити портфолио (електронска збирка докумената и евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења портфолија су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, подстиче развој ученика, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља, подршку у оспособљавању ученика за самопроцену, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика. Употребу портфолија отежавају недостатак критеријума за одабир продуката учења, материјално-физички проблеми, време, финансијска средства и велики број ученика. Већи број ометајућих фактора, у прикупљању прилога и успостављању критеријума оцењивања, је решив успостављањем сарадње наставника са стручним сарадником, уз коришћење Блумове таксономије.

Препоручује се и оцењивање базирано на практичним радовима и вежбањима. Квизове, тестове знања и слично користити првенствено за увежбавање и утврђивање појмова и чињеничних знања, а мање за формирање коначних оцена. Креирање таквих инструмената за утврђивање градива, кад год је могуће, препустити самим ученицима, чиме се постиже вишеструки ефекат на усвајање знања и вештина.

Препоручено је комбиновање различитих начина оцењивања да би се сагледале слабе и јаке стране сваког свог ученика. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Потребно је да наставник резултате вредновања постигнућа својих ученика континуирано анализира и користи тако да промени део своје наставне праксе. Када је промени, потребно је да прикупи нове податке да би могао да види колико су те промене ефикасне.

У оквиру плана рада наставника, у делу ваннаставних активности, поред додатне и допунске наставе, планирати секцију и време за менторски рад са ученицима који учествују на такмичењима из овог предмета. Препоручује се да се избор тема за рад на секцији изврши у сарадњи са другим наставницима, а да се почетна иницијатива препусти ученицима и њиховим интересовањима.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- правилно користи ИКТ уређаје;
- креира, уређује и структурира дигиталне садржаје који садрже табеле у програму за рад са текстом и програму за рад са мултимедијалним презентацијама;
- креира и обрађује дигиталну слику;
- самостално снима и врши основну обраду аудио и видео записа;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- уређује мултимедијалну презентацију која садржи видео и аудио садржаје;
- чува и организује податке локално и у облаку;
- одговорно и правилно користи ИКТ уређаје у мрежном окружењу;
- разликује основне интернет сервисе;
- примењује поступке и правила за безбедно понашање и представљање на мрежи;
- приступа Интернету, самостално претражује, проналази и процењује информације и преузима их на свој уређај поштујући ауторска права;
- објасни поступак заштите дигиталног производа/садржаја одговарајућом СС лиценцом;
- креира једноставан програм у текстуалном програмском језику;
- користи математичке изразе за израчунавања у једноставним програмима;
- објасни поступак прикупљања података путем онлајн упитника;
- објасни и примени одговарајућу програмску структуру (наредбе доделе, гранања, петље);
- користи у оквиру програма нумеричке, текстуалне и једнодимензионе низовске вредности;
- разложи сложени проблем на једноставније функционалне целине (потпрограме);
- проналази и отклања грешке у програму;
- прочита, запише, упореди и представи на бројевној полуправој разломке у оба записа и преводи их из једног записа у други запис;
- сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала, представљању пројектних резултата и закључака;
- користи могућности које пружају рачунарске мреже у сфери комуникације и сарадње;
- креира, објављује и представља дигиталне садржаје користећи расположиве алате;
- вреднује процес и резултате пројектних активности.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Техника и технологија;
- Математика;
- Физика;
- Географија

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Издавач: „Клет“, назив Уџбеника: Информатика и рачунарство за 7. разред основне школе, аутор: Светлана Мандић, број и датум решења министра/покрајинског секретара: 650-02-0574/2019-07 од 12. 02. 2020. године

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- Уџбеник за седми разред;
- пројектор;
- рачунар;
- табла;
- свеска

ИНОВАЦИЈЕ:

- коришћење дигиталних уџбеника;
- коришћење паметне табле;
- коришћење онлајн платформи за учење

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- писмене провере знања;
- усмене провере знања;
- активност на часу;
- рад у тиму;
- коришћење ИКТ опреме;
- самостална израда пројеката.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Информационо - комуникациона технологија	4	6	1	11
2.	Дигитална писменост	3	1	1	5
3.	Истраживачки пројекат	0	0	2	2
4.	Рачунарство	8	10	0	18
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		7	7	3	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		8	10	1	19
УКУПНО:		15	17	4	36

3. 3. 12. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ТЕХНИКЕ И ТЕХНОЛОГИЈЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ наставе и учења Технике и технологије је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно. Остали циљеви и задаци предмета су да ученици: <ul style="list-style-type: none"> • стекну основно техничко и технолошко васпитање и образовање; • стичу основна техничко- технолошка знања, умења и вештине и оспособљавају се за њихову примену у учењу, раду и свакодневном животу; • схвате законитости природних и техничких наука; • сазнају основни концепт информационо- комуникационих технологија(ИКТ), сазнају улоге ИКТ у различитим струкама и сферама живота; • упознају рад на једном од оперативних система и неколико најчешће коришћених корисничких програма и стекну навике да их користе у свакодневним активностима; • развију стваралачко и критичко мишљење; 		

- усвоје претпоставке за свесну примену науке у техници, технологији и другим облицима друштвено корисног рада;
- развијају прецизност у раду, упорност и истрајност приликом решавања задатака;
- стичу радне навике и оспособљавају се за сарадњу и тимски рад;
- комуницирају на језику технике(техничка терминологија, цртеж);
- препознају природне ресурсе и њихову ограниченост у коришћењу;
- упознају економске, социјалне, техничко- технолошке, еколошке и етичке аспекте рада и производње и њихов значај на развој друштва;
- на основу знања о врстама делатности и сагледавања својих интересовања правилно одаберу своју будућу професију и др.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Наставни предмет Техника и технологија намењен је развоју основних техничких компетенција ученика ради његовог оспособљавања за живот и рад у свету који се технички и технолошки брзо мења. Један од најважнијих задатака је да код ученика развија свест о томе да примена стечених знања и вештина у реалном окружењу подразумева стално стручно усавршавање и целоживотно учење, као и да је развијање предузимљивости један од важних предуслова личног и професионалног развоја. Програм наставе и учења за седми разред оријентисан је на остваривање исхода.

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи предмет техника и технологија.

Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у пет наставних тема:

- Животно и радно окружење;
- Саобраћај;
- Техничка и дигитална писменост;
- Ресурси и производња;
- Конструкторско моделовање.

Планирање наставе и учења

Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи - глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Дефинисани исходи олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице. При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. Настава се не планира према структури уџбеника јер ученици не треба да уче лекције по реду, већ да истражују уџбеник као један од извора података и информација како би развијали међупредметне компетенције. Поред уџбеника, као једног од извора знања, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања.

Наставник је у планирању, припреми и остваривању наставе и учења аутономан. За сваки час треба планирати и припремити средства и начине провере остварености пројектованих исхода. Посете музејима технике, сајмовима и обиласке производних и техничких објеката треба остваривати увек када за то постоје услови, ради показивања савремених техничких достигнућа, савремених уређаја, технолошких процеса, радних операција и др. Када за то не постоје одговарајући услови, ученицима треба обезбедити мултимедијалне програме у којима је заступљена ова тематика.

С обзиром да је настава технике и технологије теоријско-практичног карактера, часове треба реализовати поделом одељења на 2 (две) групе, са највише 20 ученика. Програм наставне и учења треба остваривати на спојеним часовима.

Остваривање наставе и учења

Ученици у седмом разред долазе са извесним знањем из области технике и технологије која су стекли у претходним разредима, као и са одређеним животним искуствима у коришћењу различитих уређаја и учествовања у саобраћају. На томе треба градити даље стицање знања, овладавање вештинама водећи рачуна да су изузетно важни исходи овог предмета формирање правилних ставова према техници и технологији где је човек лично одговоран за њихову употребу и злоупотребу, као и за заштиту животне средине. Реализацијом вежби ученици откривају и решавају једноставне техничке и технолошке проблеме, упознају примену природних законитости у пракси, формирају свест о томе како се применом технике и технологије мења свет у коме живе. Они уочавају како на околину техника утиче позитивно, а како понекад нарушава природни склад и како се могу смањити штетни утицаји на природно окружење чиме развијају свест о потреби, значају и начинима заштите животне средине.

Животно и радно окружење

Да би се достигли исходи за ову област, потребно је повезивати садржаје осталих области са примерима са којима се ученици готово свакодневно срећу, стимулирати их да препознају утицај технологије на живот и рад у свом окружењу као и да стекну знања о томе како су људи до сада решавали проблеме у борби за преживљавање.

Појам и улогу машина и механизма и њихово коришћење у окружењу треба представити ученицима што је могуће више на практичним примерима користећи доступна наставна средства и мултимедије. Потребно је упутити ученике да проналазе и откривају предности и противречности убрзаног развоја технологије методом истраживачког рада у групама.

Посебну пажњу треба обратити утицају технологије на животну средину, а нарочито на експлоатацију сировина, загађење ваздуха производњу токсичних отпада и њихов утицај на климатске промене. Препорука је да се што више користе мултимедијални материјали, како готови, тако и они које су ученици сами урадили.

На животну средину веома утиче и енергетска ефикасност. Да би ученици што лакше усвојили појам уштеде енергије, потребно је упутити их да на примеру свог домаћинства истраже колика је потрошња енергије, који су највећи потрошачи и шта би било најбоље учинити да би се потрошња смањила. Ово је потребно остварити задајући ученицима да прикупе и обраде податке о потрошњи појединих доступних уређаја и укупној количини потрошене енергије на месечном нивоу. У зависности од средине, може се истраживати и потрошња горива (грејање, самостални превоз, пољопривредне машине) и могућности уштеде.

У оквиру активности у којима користе машине и алате ученици су готово свакодневно изложени утицају дизајна на конфорно и безбедно руковање машинама и уређајима. Без дубљег задирања у појам ергономије објаснити ученицима како је добар дизајн предуслов за квалитетнији и безбеднији рад, као и на који начин се треба прилагодити (став, правилно држање, безбедна растојања од машина, екрана) ради постизања комфора и очувања здравља. Препоручени број часова је 6.

Саобраћај

Област која се односи на саобраћај се реализује у континуитету као важна компонента саобраћајног васпитања.

На почетку реализације ове области подсетити ученике да су у претходним разредима учили о саобраћајним системима, намени, функционисању и организацији саобраћаја у оквиру саобраћајних објеката, као и о правилима и прописима за регулисање друмског саобраћаја која се, пре свега, односе на пешаке и бициклисте као учеснике у саобраћају. Посебно нагласити да је тежиште исхода у претходна два разреда било на безбедном понашању и преузимању личне одговорности ученика за понашање у саобраћају.

У седмом разреду тежиште је на саобраћајним средствима која се користе и њиховим најважнијим подсистемима (погонски, преносни, управљачки и кочиони). У складу са исходима ову област треба реализовати у два корака. У првом кораку фокус је на основним деловима саобраћајних средстава и њиховим најважнијим подсистемима друмског саобраћаја са безбедносног аспекта. Други део треба реализовати у области Ресурси и производња са аспекта елемената машина и механизма (елементи за пренос снаге и кретања, елементи за везу, специјални елементи) и са енергетског аспекта (погонске машине и мотори).

Уз помоћ мултимедије упознати ученике са машинама и њиховим главним карактеристикама спољашњег (бицикли, мопеди/мотоцикли, аутомобили, камиони, аутобуси, возови, бродови, авиони) и унутрашњег транспорта (дизалице, виљушкар, транспортери, лифтови).

При реализацији ових садржаја посебно назначити наведене подсистеме код бицикла, мопеда и аутомобила. Оспособити ученике да самостално провере и подесе техничку исправност бицикла (управљачки, преносни и кочиони систем, пнеуматике, висину седишта, осветљење и др.) и демонстрирају поступке одржавања бицикла или мопеда. За остваривање ових исхода користити школски бицикл и постер мопеда. Препоручени број часова је 6.

Техничка и дигитална писменост

Ова област се ослања на усвојена знања ученика из техничког цртања у претходним разредима. Потребно је упознати и оспособити ученике за ортогонално и просторно представљање предмета и коришћење рачунарских апликација за ЦАД. У оквиру апликације ученици најпре креирају модел користећи 2Д приказ на основу података које читају са техничког цртежа. Коришћењем 3Д модела ученици активирају основне технике дизајна са циљем самосталног креирања техничког цртежа у складу са стандардима. Креирати вежбу у оквиру које ученици анализирају елемент сложеније геометрије, израђују модел користећи ЦАД и рендерују га.

Ученике треба упознати са наменом основних електронских компоненти рачунара и осталих ИКТ уређаја. Уколико временски оквир дозвољава, ученике упознати и са начином функционисања појединих компоненти, али на елементарном нивоу препоручено коришћењем рачунарских симулација и анимација. Код ученика треба развити свест о значају коришћења рачунарске технике у апаратима, уређајима и производним процесима и објаснити појам и улогу интерфејса у управљању и контроли. Уколико школа поседује одговарајућу опрему, реализовати вежбе у којима ће ученици управљати моделом користећи рачунар и интерфејс, у супротном исту активност реализујте коришћењем рачунарских симулација. Препоручен број часова за реализацију ове области је 18.

Ресурси и производња

Упознати ученике са значајем рационалног коришћења ресурса и принципима очувања животне средине. Уколико има могућности, организовати посету установи или погону чија је делатност директно или индиректно везана за наведене принципе.

Поставити ученицима задатак за самосталан рад у оквиру кога ће у свом домаћинству истражити у којој мери и на који начин се они остварују.

Уз практичне примере и реалне моделе навести ученике да закључе који се материјали најчешће користе у машинству и због којих њихових својстава. Демонстрирати правилно коришћење прибора за мерење и контролу у машинству и реализовати практичне вежбе са истима. Објаснити улогу елемената машина и механизма и демонстрирати њихов рад на моделу или путем рачунарске симулације. Потребно је увести ученике у карактеристике обраде материјала који се користе у машинству, практично демонстрирати операције и реализовати једноставну вежбу водећи рачуна о безбедности ученика. Илустровати савремене технологије обраде материјала и по могућности организовати посету производном погону који их користи. Упознати ученике са савременим производним машинама у машинској индустрији и значајем њихове примене у појединачној и серијској производњи. Увести појам роботике и објаснити њен значај у савременој индустрији. Уколико постоји могућност, демонстрирати рад школског робота или користити рачунарску симулацију. Упознати ученике са основама конструкције робота и улогом појединих делова. Роботику повезати са наставним садржајима као што су информатичка технологија, машине и механизми, енергетика и технологија обраде материјала. Реализацију ових садржаја урадити уз корелацију са наставом Информатике и рачунарства. Ученицима представити класификацију погонских машина – мотора и илустровати њихову примену на практичним примерима из учениковог окружења. Препоручен број часова за реализацију ове области је 20.

Конструкторско моделовање

У овом делу програма ученици кроз практичан рад примењују претходно стечена знања и вештине. Садржаје треба реализовати кроз ученичке пројекте, од графичког представљања замисли, преко планирања, извршавања радних операција, маркетинга до процене и вредновања. Наставити са алгоритамским приступом у конструкторском моделовању посебно у приступу развоја техничког стваралаштва – од идеје до реализације. Ова тема се односи на израду модела разних машина и уређаја који су засновани на основним елементима и принципима рада машина и механизма (елементима за везу, за пренос снаге и кретања, специјални елементи). То се односи на моделовање производних машина, саобраћајних средстава, транспортних машина и уређаја, претварача енергије и др. Један од аспекта употребе рачунара и периферних уређаја је и у функцији управљања техничким системима и процесима (интерфејс – систем веза са рачунаром) и конструкцијом робота. Реализацију ових садржаја урадити уз корелацију са наставом Информатике и рачунарства.

Пошто се ученици слободно опредељују за одређену активност у оквиру дате теме, један од корака ка дефинисању свога пројекта је проналажење информација, стварање идеје и дефинисање задатка. Потребно је да ученици користе податке из различитих извора, самостално проналазе информације о условима, потребама и начину реализације макете/модела користећи ИКТ и адекватну литературу. Исто тако, мора се водити рачуна о принципу економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина, примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду. У пројекат се може укључити и више ученика (тимски рад) уколико је рад сложенији, односно ако се ученици за такав вид сарадње одлуче. У сврху боље координације чланова тима треба упутити ученике на употребу електронске кореспонденције са циљем унапређења рада на реализацији пројекта. Избор модула активности прилагодити постојећим условима рада тј. опремљености кабинета за технику и технологију алатима и материјалом.

Приликом израде техничке документације изабраног модела, ручно или уз помоћ рачунарских апликација, примењивати научено: просторно приказивање предмета, ортогонално пројектовање као и специфичности техничког цртања у области машинства. Треба настојати да се остварује континуитет информатичке писмености с циљем да ученици науче да користе рачунар за цртање и израду презентација.

По завршетку радова треба организовати представљање идеје од које се пошло, поступака израде и готовог производа. У овој етапи се врши и процена сопственог рада и рада других на основу постављених критеријума (уредност, систематичност, залагање, самоиницијативност, креативност и др.). На основу утрошеног материјала, енергије и рада реализатори (појединац или тим) треба да искажу оквирне цене трошкова и вредност израђеног модела. У складу са предузетничким аспектима, реализатори треба да израде и одговарајуће материјале за рекламе за израђени производ.

Препоручен број часова за реализацију ове области је 22.

Праћење и вредновање наставе и учења

У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се процес и продукти учења. У процесу оцењивања потребно је узети у обзир све активности ученика (уредност, систематичност, залагање, самоиницијативност, креативност и др.). Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, потребно је обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање). Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је да наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу. На тај начин ученици ће бити подстакнути да промишљају о квалитету свог рада и начинима како га унапредити. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- повеже развој машина и њихов допринос подизању квалитета живота и рада;
- повеже ергономију са здрављем и комфором људи при употреби техничких средстава;
- анализира да ли је коришћење одређене познате технике и технологије у складу са очувањем животне средине;
- истражи могућности смањења трошкова енергије у домаћинству.
- разликује врсте транспортних машина;
- повеже подсистеме код возила друмског саобраћаја са њиховом улогом;
- провери техничку исправност бицикла;
- демонстрира поступке одржавања бицикла или мопеда.
- разликује врсте транспортних машина и повезује подсистеме код возила друмског саобраћаја са њиховом улогом;
- провери техничку исправност бицикла;
- демонстрира поступке одржавања бицикла или мопеда.
- разликује врсте транспортних машина;
- повеже подсистеме код возила друмског саобраћаја са њиховом улогом;
- провери техничку исправност бицикла;
- демонстрира поступке одржавања бицикла или мопеда.
- разликује врсте транспортних машина;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- повеже подсистеме код возила друмског саобраћаја са њиховом улогом;
- провери техничку исправност бицикла;
- демонстрира поступке одржавања бицикла или мопеда.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Информатика и рачунарство;
- Математика;
- Биологија;
- Географија;
- Ликовна култура.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Аутори: Иван Ђисалов, Дијана Каруовић, Иван Палинкаш, Одобрено решењем број: 650-02-00464/2019-07 од 12.02.2020. године. Издавачка кућа „Нови Логос“ - Београд

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- Рачунар и пројектор;
- мултимедијална презентација;
- узорци материјала, макете и модели;
- уџбеник и радна свеска, комплети материјала за 7. разред;
- алат/ прибор за машинску обраду материјала и машине за обраду метала;
- ручни алати и лако обрадиви материјали.

ИНОВАЦИЈЕ: /

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- усмено излагање;
- тест;
- активност на часу;
- праћење практичног рада, самосталан практични рад;
- графички рад;
- показивање иницијативе;
- рад у тиму.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Животно и радно окружење	4	1	1	6
2.	Саобраћај	4	1	1	6
3.	Техничка и дигитална писменост	10	4	4	18
4.	Ресурси и производња	16	4	-	20
5.	Конструкторско моделовање	-	-	22	22
	Укупно часова	34	10	28	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		28	8	6	42
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		6	2	22	30
УКУПНО		34	10	28	72

3.3.13. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ФИЗИЧКОГ И ЗДРАВСТВЕНОГ ВАСПИТАЊА

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ наставе и учења и је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да ученик научи да изводи вежбе обликовања; • да ученик научи и примени технику одбојке, као и правила игре у игри; • да ученик научи да изведе одређене елементе из атлетике и гимнастике; • да ученик усаврши елементе рукомета, малог фудбала и кошарке и да их примени у игри. <p>Фонд часова је 108.</p>		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:</p> <p>Концепција физичког и здравственог васпитања заснива се на јединству наставних и ваннаставних организационих облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода и стандарда овог васпитно-образовног подручја. Циљ и исходи предмета се остварују кроз наставу физичког и здравственог васпитања (у трајању од 2 школска часа недељно) и обавезне физичке активности сваког ученика (у трајању од 1,5 школски час недељно). Програм петог разреда базиран је на континуитету усвојених знања, вештина, ставова и вредности из првог циклуса основног образовања и васпитања.</p> <p>Настава физичког и здравственог васпитања усмерена је према индивидуалним разликама ученика, које се узимају као критеријум у диференцираном приступу, па самим тим неопходно је упутити ученика или групу ученика, на олакшане или проширене садржаје у часовној, ванчасовној и ваншколској организацији рада. Где је неопходно, програмске садржаје потребно је реализовати према полу.</p> <p>Обавезни организациони облици рада:</p> <ul style="list-style-type: none"> • часови физичког и здравственог васпитања; • обавезне физичке активности ученика. <p>Остали облици рада (ванчасовне и ваншколске активности):</p> <ul style="list-style-type: none"> • слободне активности - секције; • недеља школског спорта; • активности у природи (кросеви, зимовање, летовање - камповање...); • школска и ваншколска такмичења; • корективно-педагошки рад. <p>Обавезни организациони делови рада:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Часови физичког и здравственог васпитања <p>Наставне области:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Физичке способности 		

На свим часовима као и на другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на:

- развијање физичких способности које се континуирано реализује у уводном и припремном делу часа путем вежби обликовања;
- део главне фазе часа може се користити за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој;
- методе и облике рада наставник бира у складу са потребама и могућностима ученика и материјално-техничким условима за рад;
- подстицање ученика на самостално вежбање;
- учвршћивање правилног држања тела.

Програм развоја физичких способности је саставни део годишњег плана рада наставника. Праћење, вредновање и евидентирање физичких способности ученика спроводи се на основу Приручника за праћење физичког развоја и развоја моторичких способности ученика у настави физичког васпитања, (Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, 2016).

- Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине

Усвајање моторичких знања, умења и навика, остварује се кроз примену обавезних и препоручених програмских садржаја атлетике, гимнастике, спортских игара, плеса, ритмичке гимнастике, пливања, примењујући основне дидактичко- методичке приципе и методе рада неопходне за достизање постављених исхода. Усвојена знања, умења и навике треба да омогуће ученицима њихову примену у спорту, рекреацији и специфичним животним ситуацијама. Стицање знања, умења и навика је континуирани процес индивидуалног напредовања ученика у складу са његовим психио-физичким способностима. Ученицима који нису у стању да усвоје неке од садржаја, задају се вежбања слична али лакша од предвиђених или предвежбе. Уколико ученик не достигне предвиђени исход, оставља се могућност да исти достигне у наредном периоду. Усаваршавање неких моторичких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд). У раду са напреднијим ученицима реализују се препоручени садржаји или садржаји из наредних разреда. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за поједине спортове.

- Физичка и здравствена култура

Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту, рекреацији и здрављу. Посебно планиране и осмишљене информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу. Ова наставна област остварује се кроз све организационе облике рада у физичком и здравственом васпитању и обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању, здрављу и раду; развијање и неговање фер-плеја; препознавање негативних облика понашања у спорту и навијању; вредновање естетских вредности у физичком вежбању, рекреацији и спорту; развијање креативности у вежбању; очување животне средине, као и развијање и неговање здравствене културе ученика. Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању материјалних добара, неговању друштвених вредности итд.

Обавезни програмски садржаји активности су:

- кондиционо вежбање ученика у трајању од најмање 20 минута;
- рукомет/минирукомет.

Напредни елементи технике, тактике и правила игре:

- хватања котрљајућих лопти;
- дриблинг - вежбе вођења са радом ногу (кроз ноге, поред и испред тела);
- вођење две лопте;
- додавање лопте: додавање „дугим замахом” – чеони залет; додавање лопте изведеним начинима;
- додавања са изменом места;
- шутирања на гол, бочни шут са отклоном, шутирање пивотмена, шут са крилне позиције;
- финтирање: једнострука финта у „слабију страну”;
- хватање лопте: хватање једном руком;
- вежбе са два и три играча у нападу;
- основни принципи колективне одбране;
- техника игре голмана;
- игра са применом правила.

Препоручени програмски садржаји ових активности:

Обучавање и усавршавање елемената предвиђених проширеним наставним садржајима:

- атлетике;
- гимнастике;
- плеса и ритмике;
- других активности предвиђених програмом.

Мали фудбал:

- колективна игра у одбрани и нападу;
- техника игре голмана;
- игра уз примену правила.

Додатно:

- пливање;
- скијање;
- клизање;
- бадминтон;
- стони тенис;
- оријентиринг;
- друге активности по избору Стручног већа школе;
- активности од значаја за локалну заједницу.

Ваннаставне активности

План и програм ових активности предлаже Стручно веће и саставни је део годишњег плана рада школе и школског програма.

Секције

Формирају се према интересовању ученика. Наставник сачињава посебан програм узимајући у обзир материјалне и просторне услове рада, узрастне карактеристике и способности ученика. Уколико је неопходно, секције се могу формирати према полу ученика. Ученик се у сваком тренутку може се укључити у рад секције.

Недеља школског спорта

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта.

Недеља школског спорта обухвата:

- такмичења у спортским дисциплинама прилагођеним узрасту и могућностима ученика;
- културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице, слет...);
- ђачке трибине и радионице (о здрављу, историји физичке културе, спорту, рекреацији, „фер плеју“, последицама насиља у спорту, технолошка достигнућа у вежбању и спорту и др.);
- план и програм Недеље школског спорта сачињава Стручно веће физичког и здравственог васпитања у сарадњи са другим стручним већима (ликовне културе, музичке културе, историје, информатике...) и стручним сарадницима у школи, водећи рачуна да и ученици који су ослобођени од практичног дела наставе физичког и здравственог васпитања, буду укључени у организацију ових активности.

Активности у природи (кросеви, зимовање, летовање)

Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи:

- пролећни крос (дужину стазе одређује стручно веће);
- зимовање - организује се за време зимског распуста (обука скијања, клизања, краћи излети са пешачењем или на санкама, и др.);
- летовање – организује се за време летњег распуста у трајању од најмање седам дана (логорвање, камповање итд.).

Школска и ваншколска тамичења

Школа организује и спроводи обавезна унутаршколска спортска такмичења, као интегрални део процеса физичког васпитања према плану Стручног већа и то у:

- спортској гимнастици (у зимском периоду);
- атлетици (у пролећном периоду);
- најмање једној спортској игри (у току године).

Школа може планирати такмичења из других спортских грана или игара уколико за то постоје услови и интересовање ученика (плес, оријентиринг, бадминтон, између две или четири ватре, полигони итд.). Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са наставним планом и програмом. Како би што већи број ученика био обухваћен системом такмичења, на ваншколским такмичењима један ученик може представљати школу само у једном спорту или спортској дисциплини током школске године.

Корективно-педагошки рад и допунска настава

Ове активности организују се са ученицима који имају:

- потешкоће у савладавању градива;
- смањене физичке способности;
- лоше држање тела;
- здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе.

За ученике који имају потешкоће у савладавању градива и ученике са смањеним физичким способностима организује се допунска настава која подразумева савладавање оних обавезних програмских садржаја, које ученици нису успели да савладају на редовној настави, као и развијање њихових физичких способности;

Рад са ученицима који имају лоше држање тела подразумева:

- уочавање постуралних поремећаја код ученика;
- саветовање ученика и родитеља;
- организовање додатног превентивног вежбања у трајању од један школски час недељно;
- организовање корективног вежбања у сарадњи са одговарајућом здравственом установом.

Рад са ученицима са здравственим потешкоћама организује се искључиво у сарадњи са лекаром специјалистом, који одређује врсту вежби и степен оптерећења.

Ослобађање ученика од наставе физичког и здравственог васпитања

Ученик може бити ослобођен само од практичног дела програма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препоруке изабраног лекара. Ученик ослобођен практичног дела у обавези је да присуствује часовима. За рад са ослобођеним ученицима наставник сачињава посебан програм рада базиран на усвајању теоријских и васпитних садржаја у складу са програмом и корелацији са садржајима других предмета.

Ослобођеним ученицима треба пружити могућност да:

- суде, воде статистику, региструју резултат или прате ниво активности ученика на часу или школском такмичењу;
- направе едукативни постер или електронску презентацију, припреме репортажу са спортског догађаја;
- прате и евидентирају активност ученика на часу уз помоћ наставника и на други начин помажу у организацији, часовних, ванчасовних и ваншколских активности.

Исходи за ученике ослобођене од практичног дела наставе:

По завршетку теме ученик ће бити у стању да:

- наведе основна правила, гимнастике, атлетике, спортске игре, пливања;
- дефинише основна здравствено-хигијенска правила вежбања;
- презентује и анализира информације о физичком вежбању, спорту, здрављу, историји физичке културе, актуелним спортским подацима итд.);
- учествује у организацији Недеље школског спорта и школских такмичења.

Ученицима са инвалидитетом настава се прилагођава у складу са њиховим могућностима и врстом инвалидитета.

Планирање васпитано-образовног рада

Дефинисани исходи су важан део и незаобилазан елемент процеса планирања наставе и учења. Дефинисани као резултати учења на крају сваког разреда, током планирања рада потребно је одредити временску динамику у односу на бављење појединим исходима током школске године. Неопходно је посебну пажњу обратити на исходе које није могуће достићи током једног или више часова, већ је у ту сврху потребно реализовати различите активности током године.

Облици наставе

Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:

- теоријска настава (до 4 часа);
- практична настава (68-72 часа).

Теоријска настава

Посебни теоријски часови могу се организовати само у оним ситуацијама када не постоје услови за реализацију наставе у просторима за вежбање или алтернативним објектима, и као први час у полугодишту. На тим часовима детаљније се обрађују садржаји предвиђени темема Физичко вежбање и спорт и Здравствено васпитање уз могући практичан рад у складу са условима. Максималан број часова без практичног рада не би требало да буде већи од четири (4) у току школске године. При планирању теоријских садржаја неопходно је узети у обзир: садржај програма, претходна искуства ученика, садржаје других предмета (корелацију – међупредметне компетенције).

Практична настава

Број часова по темама планира се на основу, процене наставника, материјалнотехничких и просторних услова. Наставне теме или поједини садржаји за које не постоје услови за реализацију могу бити замењени одговарајућим темама или садржајима програма за које постоје одговарајући услови.

Оквирни број часова по темама:

- атлетика (16);
- гимнастика (16);

Основе тимских и спортских игара:

- кошарка (16);
- ритмика и плес (4);
- пливање (12);
- полигони (6-8);
- тестирање и мерење (6-8).

Програм физичког и здравственог васпитања остварује се реализацијом обавезних и препоручених садржаја. Обавезни садржаји су они које је неопходно спорвести у раду са ученицима узимајући у обзир способности ученика, материјално-техничке и просторне услове. Препоручени садржаји су они које наставник бира и реализује у раду са ученицима (групама или појединцима), који су савладали обавезне садржаје, узимајући у обзир ниво достигнутог исхода, потребе ученика и услове за рад.

Физичке способности

При планирању кондиционог вежбања у главној фази часа, треба узети у обзир утицај наставне теме на физичке способности ученика и применити вежбе чији делови биомеханичке структуре одговарају основном задатку главне фазе часа и служе за обучавање и увежбавање (обраду и утврђивање) конкретног задатка. Методе вежбања које се примењују у настави су тренажне методе (континуирани, понављајући и интервални метод, кружни тренинг, и др.), пилагођене узрасним карактеристикама ученика. У раду са ученицима примењивати диференциране облике рада, доzirати вежбања у складу са њиховим могућностима и примењивати одговарајућу терминологију вежби. Време извођења вежби и број понављања, задају се групама ученика или појединцима у складу са њиховим способностима, водећи рачуна о постизању што веће радне ефикасности и оптимизацији интензитета рада. Акцент се ставља на оне моторичке активности којима се најуспешније супротставља последицама хипокинезије.

Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика

Развој снаге:

- без и са реквизитима;
- на справама и уз помоћ справа.

Развој покретљивости:

- без и са реквизитима;
- уз коришћење справа;
- у помоћ сувежбача.

Развој аеробне издржљивости:

- истрајно и интервално трчање;
- вежбање уз музику - аеробик;
- тимске и спортске игре;
- други модели вежбања.

Развој координације:

- извођење координационих вежби у различитом ритму и променљивим условима (кретање екстемитетима у две равни).

Развој брзине и експлозивне снаге:

- једноставне и сложене кретне структуре изводити максималним интензитетом из различитих почетних положаја, изазване различитим чулним надражајима (старт из различитих положаја итд.);
- штафетне игре;
- извођење вежби различитом максималном брзином (бацања, скокови, акробатика, шутирања, ударци кроз атлетику, гимнастику, тимске и спортске игре).

За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање, а за оне са којима се програм реализује по индивидуалном образовном програму неопходно је обезбедити одговарајуће услове, узимајући у обзир њихове могућности.

Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине

Атлетика

Препорука је да се садржаји атлетике реализују у јесењем и пролећном периоду, у складу са условима.

Основни садржаји:

- техника штафетног трчања (начини измене палице и др.);
- скок удаљ, основни елементи технике «увинуће» - реализовати кроз фазе(предвежбе);
- скок увис опкорачном техником, техника скока увис кроз фазе (залет, отскок, прелазак летице и доскок). Обучавање технике врши се у целини а по потреби рашчлањивањем на фазе;
- бацања кугле 2 kg - бочна техника;
- бацање „вортекс-а" у даљ;

Проширени садржаји: тробој - кроз одељенско такмичење применити три дисциплине које су ученици савладали (трчање, бацања и скокови).

Спортска гимнастика

Препорука је да се садржаји реализују у оба полугодишта са одређеним бројем часова.

Основни садржаји

Ученике је неопходно поделити у радне групе према полу и према нивоу усвојености елемената из претходних разреда и способностима. Са ученицима који нису савладали поједине вежбе из програма до шестог разреда потребне су предвежбе и вежбе којима се то надокнађује. Усвојени елементи из петог разреда надограђују се новим вежбовним садржајима предвиђеним овим програмом. Поставити више радних места.

На сваком часу увести нови задатак уз понављање претходних. Док једна група обрађује нови садржај, остале групе понављају усвојене садржаје где је могуће чување и помагање од стране ученика. Промена радних места врши се након одређеног броја понављања. Нпр. група које није прошла неки задатак на часу исти ће реализовати на следећем часу. Ученику који не може да изведе задату вежбу даје се лакши задатак. Након неколико обрађених наставних јединица наставне теме, планом предвидети садржаје других наставних тема (спортска или тимска игра и др.) у циљу интензификације наставе. Гимнастички полигон осмислити према степену усвојености обрађених садржаја и претходних знања.

Вежбе на тлу (ученице и ученици):

- повезана два колута напред;
- колут назад;
- став о плећима – „свећа“;
- колут напред летећи; став на глави уз помоћ, став на шакама уз помоћ;
- прамет упором странце „звезда“. Састав на тлу комбинован од елемената из петог и шестог разреда;
- прескок (ученице и ученици): разношка, згрчка (до 120 цм).

Вежбе у упору:

- дохватно вратило (ученици) или двовисински разбој - нижа притка (ученице) – вис завесом о потколелу, наупор јашући и саскок одношка;
- паралелни разбој (ученици) – наскок у упор; њихање и предњихом сед разножно пред рукама; сасед и њихање; њихање и зањихом саскок.
- састав од научених елемената. Вежбе реализовати уз помоћ наставника;
- двовисински разбој (ученице);
- наскок из места или залета у упор предњи, премах једном ногом у сед јашући;
- премах другом ногом у упор стражњи и саскок уз помоћ.

Вежбе у вису:

- доскочно вратило (ученици) њихање са повећаном амплитудом и саскок у зањиху;
- кругови (ученици и ученице);
- љуљање на круговима мањом амплитудом и саскоци уз помоћ наставника;
- двовисински разбој или нека друга справа за вежбе у вису (ученице) климом успоставити њих;
- њихање са већом амплитудом и спојено саскок у зањиху;
- пењања (шипка, канап, морнарске лестве – до 5 м висине);
- трамболина или одскачна даска: скокови – предњи пружени и згрчени

Ниска греда:

- боком поред греде;
- суножним одскоком наскок на греду суножно (једна нога мало испред друге);
- различити начини ходања: у успону, са згрченим предножењем, са заножењем, са одножењем, са високим предножењем; окрет у успону на средини греде;
- суножни одскок из става предножног са променом ноге и доскок;
- вага претклоном и заножењем;
- саскок згрчено.

Проширени садржаји

Могу се реализовати кроз часове на којима се реализују обавезни садржаји, диференцирани облик рада са напредним ученицима који нпр. прескачу козлић по дужини уместо ширини, раде летећи колут након колута напред. Овакве моделе могуће је применити на све садржаје спортске гимнастике.

Вежбе на тлу:

- колут напред и назад - сложеније варијанте;
- колут летећи преко препреке;
- повезани премети странце „звезда“ у једну или у обе стране.

Висока греда:

- наскок у упор предњи, упор одножно десном (левом) окретом за 90 степени удесно и прехватом бочно (палчеви су окренути један према другом), вага претклоном и заножењем уз помоћ;
- основна кретања из претходних разреда на ниској греди извести на средњој или високој греди;
- прескок „разношка“ – козлић постављен по дужини, или са продуженом фазом првог лета (120 цм);
- коњ са хватаљкама – упори и издржаји.

Вежбе у упору:

- двовисински разбој (ученици);
- саскок предњихом.

Основе тимских и спортских игара

Садржаји кошарке реализују се на часовима физичког и здравственог васпитања, а садржаји рукомета/минирукомета на обавезним физичким активностима ученика заједно са другим наставним садржајима.

Кошарка

Према просторним и материјалним условима школе користити могућност реализације наставе у оба полугодишта. Усвојене елементе технике треба применити у игри на часу. Континуитет у усвајању садржаја могуће је постићи тако што се претходно усвојени садржаји користе као уводни или специфично припремни у наредном часу.

Основни садржаји:

- држање лопте, основни ставови у нападу са лоптом, заустављање у став;
- хватање и додавање лопте у месту и кретању;
- пивотирање;
- дриблинг у месту и кретању;
- двокораком шут на кош;
- шут из места и скок шут;
- основни став у одбрани, кретање у одбрани, чување нападача са лоптом;
- ситуациона игра 1:1;
- сарадња два и три играча у позиционој игри и контранападу (обука кроз игру);
- игра 3:3; 4:4 (игра на један кош);
- игра 5:5 уз примену правила прилагођених нивоу усвојености елемената игре.

Проширени садржаји:

- демаркирање;
- повезивање елемената технике у акционе целине (хватање лопте, дриблинг, шутирање);

- финте (продор, шут);
- игра „2:2- pick and roll”;
- игра „2:2“ по на принципу „додај и утрчи – back door”;
- позициона игра 3:3 и 5:5.

Плес и ритмика

Основни садржаји

Њихања и кружења са вијачом у фронталној и сагиталној равни у месту и кретању (вежбе по избору наставника). Поновити прве две варијанте народног кола Моравца и обрадити трећу и четврту варијанту.

Проширени садржаји:

- састав са вијачом од елемената предвиђених програмом петог и шестог разреда;
- састав са обручем састављен од елемената обрађених у петом разреду;
- састав са лоптом састављен од елемената обрађених у петом разреду;
- усавршити коло из краја у коме се школа налази усвојено у предходном разреду;
- Енглески Валцер.

Пливање

Ова наставна тема реализује се у школама у којима за то постоје услови, у оквиру редовне наставе или обавезних физичких активности ученика. Приликом реализације садржаја формирати групе пливача и непливача.

Школе које се одреде за реализацију програмских садржаја пливања на објектима изван школе, ове часове организују у оквиру обавезних физичких активности ученика.

Уколико не постоји могућност реализације наставе пливања у овом разреду, број часова намењен овој наставној теми распоређује се другим наставним темама из програма.

Основни садржаји:

- вежбе дисања, рад ногу, пловак, одржавање у месту, завеслаји (краул и леђни краул), скок на главу и изрон;
- пливање техником краула или леђног краула.

Проширени садржаји:

- пливање 25m на време слободном техником;
- роњење по дужини у складу са способностима ученика.

Полигони

Наставник након једне или више обрађених наставних тема може реализовати полигон у складу са усвојеним моторичким садржајима и могућностима ученика.

Тестирање и мерење

Праћење физичког развоја и моторичких способности спроводи се на почетку и крају школске године, из области кардиореспираторне издржљивости (процена аеробног капацитета), телесног састава (посебно телесне масноће), мишићне снаге, издржљивости у мишићној снази, гipкости и агилности. Модел континуираног праћења физичког развоја и моторичких способности у настави физичког и здравственог васпитања, батерија тестова, критеријумске референтне вредности и начин њиховог тумачења, организација и протокол тестирања као педагошке импликације детаљно су објашњени у наведеном приручнику.

Оквирни број часова по темама обавезних физичких активности:

- основе тимских и спортских игара:
Рукомет/минирукомет (18);
- друге активности предвиђене програмом стручног већа (36).

Дидактичко-методички елементи

Основне карактеристике часова:

- јасноћа наставног садржаја;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;
- избор рационалних облика и метода рада;
- избор вежби оптималне образовне вредности;
- функционална повезаност свих делова часа – унутар једног и више узастопних часова једне наставне теме.

Уколико на часу истовремено вежбају два одељења, настава се спроводи одвојено за ученике и ученице. Приликом избора облика рада неопходно је узети у обзир просторне услове рада, број ученика на часу, број справа и реквизита и динамику обучавања и увежбавања наставног задатка. Избор дидактичких облика рада треба да буде функцији рационалне организације и интензификације часа, као и достизања постављених исхода.

Праћење и оцењивање

Исходи представљају добру основу за праћење и процену постигнућа ученика, односно креирање захтева којима се може утврдити да ли су ученици достигли оно што је описано одређеним исходом. Исходи помажу наставницима у праћењу, прикупљању и бележењу постигнућа ученика. Како ће у процесу вредновања искористити исходе наставник, сам осмишљава у односу на то који се начин праћења и процене њему чини најрационалнијим и најкориснијим. Поред тога, постојање исхода олакшава и извештавање родитеља о раду и напредовању ученика.

У процесу оцењивања пожељно је користити лични картон ученика (евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења личног картона ученика су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља подршку у оспособљавању ученика за самопроцену, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика.

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе физичког и здравственог васпитања, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању који обухвата:

- вежбање у адекватној спортској опреми;
- редовно присуствовање на часовима физичког и здравственог васпитања и обавезним физичким активностима;
- учествовање у ванчасовним и ваншколским активностима и др;
- приказ једног од усвојених комплекса општеприпремних вежби (вежби обликовања);
- достигнут ниво постигнућа моторичких знања, умења и навика (напредак у усавршавању технике).

Атлетика:

- приказ технике штафтног трчања - техника измене штафете, приказ технике, скока увис опкорачна техника;
- спринтерско трчање 50 m на време, бацање вортекса. Истрајно трчање у трајању од 7 минута;
- трчање школског кроса.

Спортска гимнастика:

- вежбе на тлу: колут у напред, колут у назад, летећи колут, став о шакама уз помоћ, мост из лежања, став на плећима „свећа“, премет странце „звезда“.
- прескок: згрчка уз помоћ.

Вежбе у упору:

- дохватно вратило (ученици) или двовисински рабој - нижа притка (ученице) – вис завесом о потколелу, наупор јашући и саскок одношка;
- паралелни разбој (ученици) – наскок у упор; њихање и предњихом сед разножно пред рукама; сасед и њихање; њихање и зањихом саскок. Састав од научних елемената. Вежбе реализовати уз помоћ наставника;
- двовисински разбој (ученице);
- наскок из места или залета у упор предњи, премах једном ногом у сед јашући, премах другом ногом у упор стражни и саскок уз помоћ.

Вежбе у вису:

- доскочно вратило (ученици) њихање са повећаном амплитудом и саскок у зањиху;
- кругови (ученици и ученице) љуљање на круговима мањом амплитудом и саскоци уз помоћ наставника;
- двовисински разбој или нека друга справа за вежбе у вису (ученице);
- климом успоставити њих, њихање са већом амплитудом и спојено саскок у зањиху;
- приказ технике пењања (шипка, канап, морнарске лестве – до 4 м висине);
- трамболина или одскочна даска: скокови – предњи пружени и згрчени;

Ниска греда:

- боком поред греде;
- суножним одскоком наскок на греду суножно (једна нога мало испред друге);
- различити начини ходања: у успону, са згрченим предножењем, са заножењем, са одножењем, са високим предножењем; окрет у успону на средини греде;
- суножни одскок из става предножног са променом ноге и доскок; вага претклоном и заножењем; саскок згрчено;
- гимнастички полигон састављен од обрађених програмских садржаја.

Кошарка:

- контрола лопте у месту и кретању (вођење);
- вођење лопте са променом правца кретања (левом и десном руком);
- хвата и додаје лопту у висини груди, кука изнад главе;
- двокорак у „јачу“ страну;
- шут на кош.

Рукомет и други садржаји Обавезних физичких активности ученика: пратити и вредновати обрађене садржаје рукомета/минирукомета и друге садржаје реализоване у складу са програмом.

Плес и ритмика: замаси, кружења, трчања, поскоци и скокови са вијачом, поскоци и скокови кроз вијачу, народно Моравац коло уз музику (трећа и четврта варијанта).

Пливање: техника краула.

Индивидуални напредак моторичких способности сваког ученика процењује се у односу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неопходно је изети у обзир способности ученика, степен спретности и умешности.

Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир индивидуални напредак његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и ангажовање ученика у наставном процесу.

Код ученика ослобођених од практичног дела наставе, наставник прати и вреднује:

- познавање основних правила, гимнастике, атлетике, спортске игре, пливања и основних здравствено-хигијенских правила вежбања;
- учешће у организацији ваннаставних активности;
- Праћење, вредновање и оцењивање ученика ослобођених од практичног дела наставе, наставник може извршити усменим или писменим путем. Праћење вредновање и оцењивање ученика са инвалидитетом врши се на основу њиховог индивидуалног напретка.

Педагошка документација:

- дневник рада за физичко и здравствено васпитање;
- планови рада физичког и здравственог васпитања и обавезних физичких активности ученика: план рада стручног већа, годишњи план (по темама са бројем часова), месечни оперативни план, план ванчасовних и ваншколских активности и праћење њихове реализације;
- писане припреме: форму и изглед припреме сачињава сам наставник уважавајући: временску артикулацију остваривања, циљ часа, исходе који се рализују, конзистентну дидактичку структуру часова, запажања након часа;
- радни картон: наставник води за сваког ученика. Радни картон садржи: податке о стању физичких способности са тестирања, оспособљености у вештинама напомене о специфичостима ученика и остале податке неопходне наставнику.

Педагошку документацију наставник сачињава у електронској или писаној форми.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- примени комплексе простих и општеприпремних вежби у већем обиму и интензитету у самосталном вежбању;
- користи научене вежбе у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама;
- упоређује резултате тестирања са вредностима за свој узраст;
- примени досегнути ниво усвојене технике кретања у игри, спорту и свакодневном животу;
- разликује атлетске дисциплине;
- развија своје моторичке способности применом вежбања из атлетике;
- одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела;
- схвати вредност спортске гимнастике за сопствени развој;
- изведе елементе кошаркашке технике;
- примени основна правила кошарке;
- користи елементе кошарке у игри;
- примени основне елементе тактике у одбрани и нападу;
- учествује на унутар одељенским такмичењима;
- изведе кретања у различитом ритму;
- игра народно коло;
- изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура;
- изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу;

- објасни својим речима значај примењених вежби;
- процени ниво сопствене дневне физичке активности;
- препозна начине за побољшање својих физичких способности;
- препозна могуће последице недовољне физичке активности;
- правилно се понаша на вежбалиштима као и на спортским манифестацијама;
- примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње;
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима;
- примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама;
- примерено се понаша као посматрач на такмичењима;
- решава конфликте на друштвено прихватљив начин;
- пронађе и користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско рекреативних активности;
- прихвати победу и пораз;
- вреднује спортове без обзира на лично интересовање;
- примени усвојене моторичке вештине у ванредним ситуацијама;
- процени лепоту покрета у физичком вежбању и спорту;
- подстиче породицу на потребу примене редовне физичке активности;
- повеже врсте вежби, игара и спорта са њиховим утицајем на здравље;
- примени препоручени дневни ритам рада, исхране и одмора;
- користи здраве намирнице у исхрани и само препоручене додатке исхрани;
- примењује здравствено - хигијенске мере у вежбању;
- правилно реагује након повреда;
- чува животну средину током вежбања;
- препозна последице конзумирања дувана.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Математика;
- Биологија;
- Музичка култура;
- Ликовна култура;
- Физика.

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Настава физичког и здравственог васпитања за 6. разред основне школе – приручник за наставнике Драгољуб Вишњић, Снежана Радисављевић, Јанић Ивана Милановић, Завод за уџбенике 2018.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- лопте;
- струњаче;
- одскочна даска и козлић;
- греда;
- карике;
- чуњеви;
- голови и кошеви;
- клупе и шведски сандук;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<ul style="list-style-type: none"> • ситни реkvизити
ИНОВАЦИЈЕ: <ul style="list-style-type: none"> • примена искустава са семинара; • примена ИКТ технологије
НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА: <ul style="list-style-type: none"> • практична провера научног - групно и индивидуално; • теорија код ученика који су ослобођени практичног дела часа.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Уводни и завршни час	-	-	2	2
2.	Атлетика	4	4	9	17
3.	Спортска гимнастика	4	4	9	17
4.	Полигони	2	2	4	8
5.	Одбојка	8	4	8	20
6.	Футсал	-	-	8	8
7.	Рукомет	-	-	8	8
8.	Кошарка	-	-	8	8
9.	Активност по избору ученика	3	-	7	10
10.	Плес и ритмика	2	-	2	4
11.	Тестирања и мерења	-	6	-	6
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		14	11	35	60
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		9	9	30	48
УКУПНО:		23	20	65	108

3.3.14. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ОБАВЕЗНИХ ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА ЗА СЕДМИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<ul style="list-style-type: none"> • упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; • установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном разреду школовања; • подстаћи ученике да преиспитају свој однос према знању и учењу; • кроз очигледне примере и експерименте објаснити ученицама три начина сазнавања: објективно, субјективно и личносно и границе њихове примене (наука, уметност, теологија); 		

- указати ученицима на повезаност љубави и знања у црквеном искуству;
- објаснити ученицима да нам Христос открива Бога као Свету Тројицу;
- развити код ученика свест о љубави као темељу заједнице;
- указати ученицима на Саборе као израз јединства Цркве;
- објаснити појмове јереси и догмата;
- пружити ученицима основно знање о историјском контексту настанка Символа вере;
- пружити ученицима основ за разумевање основне истине о Тајни Богочовека Христа;
- развијање свести ученика о значају и месту Символа вере у Крштењу и Литургији;
- пружити ученицима основ за разумевање да се кроз учешће у Светим Тајнама Цркве наш живот и сви његови елементи узводе у личосни однос са Богом;
- пружити ученицима основ за разумевање смисла и значаја Светих Тајни;
- развијање свести ученика о неопходности личног учествовања у светотајинском животу Цркве;
- објаснити ученицима значај мисионарске и просветитељске делатности Свете браће и Светог Саве;
- указати ученицима кроз примере српских светитеља на значај стицања хришћанских врлина;
- указати ученицима на историјски пут Српске Цркве кроз житија изабраних светитеља;
- подстаћи ученике да развију доживљај Крсне славе као молитвеног прослављања Бога и светитеља;
- развити код ученика свест о важности неговања традиције и обичаја (Крсна слава, литије, храмовне и градске славе);
- пружити ученицима могућност да сагледају улогу СПЦ у развоју српске културе и идентитета.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација ("знања о вери"), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонована наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе - узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика.

У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.

ИСХОДИ:

- Ученик је у стању да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 7. разреда основне школе.
- Ученик је у стању да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.
- Ученик је у стању да уочи да су знање и учење важни у његовом животу.
- Ученик је у стању да кроз очигледне примере и експерименте закључи да постоје различити начини сазнавања.
- Ученик је у стању да кроз примере из личног искуства уочи да једино онај кога заволимо за нас постаје личност - непоновљиво и бескрајно важно биће.
- Ученик је у стању да повезује личносно познање са нашим познањем Бога.
- Ученик је у стању да препозна да нам Христос открива Бога као љубавну заједницу три личности.
- Ученик је у стању да вреднује своје понашање на основу љубави коју исказује према својим ближњима.
- Ученик је подстакнут на одговорније обликовање заједничког живота са другима.
- Ученик је у стању да уочи да је Црква на Саборима решавала проблеме са којима се сусретала кроз историју.
- Ученик је подстакнут да своје проблеме и несугласице са другима решава кроз разговор и заједништво.
- Ученик зна да је Символ вере установљен на Васељенским саборима.
- Ученик је у стању да интерпретира Символ вере.
- Ученик зна да се Символ вере изговара на Крштењу и Литургији.
- Ученик је у стању да уочи да појам Богочовека описује Христа као истинитог Бога и истинитог Човека.
- Ученик је у стању да увиди да Црква Светим Тајнама повезује човека са Богом у најважнијим моментима његовог живота (рођење и духовно рођење – Крштење, венчање и Брак, Црквена брига за болесне у јелеосвећењу...).
- Ученик је у стању да увиди да је Литургија извор и циљ свих Тајни Цркве.
- Ученик зна да је Причешће врхунац светотајинског живота.
- Ученик је у стању да препозна Крштење и Миропомазање као Тајне уласка у Цркву.
- Ученик је подстакнут да на покајање гледа као на промену начина живота.
- Ученик је у стању да увиди да су брак и монаштво два пута која воде ка Богу.
- Ученик је у стању да разликује и именује службе у Цркви (епископ, свештеник, ђакон и народ).
- Ученик је у стању да препозна своју службу у Цркви.
- Ученик је у стању да у молитвословљима уочи важност природних елемената (воде, грозђа, жита, светлости...).
- Ученик је подстакнут на учествовање у светотајинском животу Цркве.

- Ученик је у стању да препозна да култура и писменост Словена имају корен у мисионарској делатности просветитеља равноапостолних Кирила и Методија.
- Ученик је у стању да објасни просветитељску улогу и значај Светога Саве за српски народ.
- Ученик је подстакнут да доживи српске светитеље као учитеље хришћанских врлина.
- Ученик је у стању да препозна неговање српских православних обичаја као начин преношења искуства вере и прослављања Бога и светитеља.
- Ученик је у стању да препозна евхаристијску симболику у елементима Крсне Славе.
- Ученик је подстакнут да прослављање Крсне славе везује за Литургију.
- Ученик је подстакнут да доживи, вреднује и негује богатство и лепоту српске културне баштине.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик и књижевност;
- Историја;
- Географија;
- Биологија;
- Физика;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Грађанско васпитање;
- Техника и технологија.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Православни катихизис, за 7. разред основне школе, Епископ Игњатије Мидић, Фреска

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- табла;
- CD плејер;
- рачунар;
- пројектор.

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена дигиталних компетенција (веб-алата)

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- усмено испитивање;
- писмено испитивање;
- посматрање понашања ученика.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Увод	-	-	1	1
2.	Богоспознање	4	1	-	5
3.	Јединство Цркве Христове	4	3	-	7
4.	Светотајински живот Цркве	8	2	2	12
5.	Српска Црква кроз векове	7	2	2	11
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		12	4	2	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		11	4	3	18
УКУПНО:		23	8	5	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ учења Грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.</p> <p>Задаци У овом предмету издваја се неколико најзначајнијих задатака и то:</p> <ul style="list-style-type: none"> • подстицање и оспособљавање ученика за активно учешће у животу локалне заједнице; • разумевање функционисања нивоа и органа власти; • упознавање мера власти; • упознавање права и одговорности грађана на нивоу заједнице; • развијање комуникацијских вештина неопходних за сарадничко понашање; • аргументовање ставова и изражавање сопственог мишљења; • обучавање ученика за тимски начин рада; • развијање способности критичког просуђивања и одговорност одлучивања и деловања. 		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ: Изборни програм Грађанско васпитање за седми разред организован је, као и претходни програми, по моделу спирале што значи да су садржаји дати у исте четири области (Људска права, Демократско друштво, Процеси у савременом свету и Грађански активизам) али се они проширују и продубљују, а исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. Све четири области су једнако важне, а наставник их, у непосредном раду са ученицима, интегрише јер између њих постоји природна веза. У програму су наведени садржаји које наставник може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада али увек имајући у виду исходе које треба остварити. Они су тако дати да одговарају узрасту ученика и да су мерљиви, проверљиви, односно наставник може, пратећи активности ученика, да утврди да ли их они остварују и у којој мери.</p>		

Најчешће су исходи дати на нивоу примене што значи да се знање и разумевање подразумевају јер без тога нема примене. Такав приступ одговара концепту Грађанског васпитања од кога се очекује да код ученика развија конативну, вољну компоненту која долази до изражаја у понашању. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање општег циља програма и развој међупредметних компетенција. Између исхода постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода што се препознаје у томе да се неки исходи у истој или сличној формулацији налазе у програмима и за претходне разреде. Посебност Грађанског васпитања је у томе што је оно део ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је тесно повезано са другим предметима, ваннаставним активностима и уопште етосом школе. Садржај овог програма у великој мери корелира са предметом Историја у оквиру ког се проучава развој уставности, парламентаризма, грађанских права и слобода. У оквиру Српског језика и књижевности ученици имају прилику да упознају више књижевних дела која се односе на развој политичког живота у модерној српској држави што омогућава повезивање са садржајима Грађанског васпитања. Погодна књижевна дела из програма су: сатирична поезија Јована Јовановића Змаја Јутутунска јухахаха, сатирично иронична проза Радоја Домановића Вођа, драма Бранислава Нушића Власт. Овако богата корелација између ова три предмета пружа одличне могућности за тематско планирање.

У процесу планирања наставе и учења наставник се руководи, преваходно, исходима које ученици треба да достигну. Приликом осмишљавања активности, како наставника тако и ученика, треба имати у виду да се свака од њих може вишеструко искористити. На пример, у оквиру скоро свих активности на различитим садржајима могућ је допринос постизању исхода који се односе на комуникацију, осетљивост за различитост, емпатичност, улогу медија и др. То значи, да за такве исходе нису потребни посебни садржаји, активности и часови. Њихово остваривање одвија се постепено и спонтано са тенденцијом да ученици аутентично развијају пожељне облике понашања. У оквиру прве области ученици проширују своја знања о правима, а фокус је на њиховим карактеристикама (урођеност, универзалност, неотуђивост, неделјивост) и вези са општим добром које има за циљ да осигура права појединца као и добробит заједнице. За очекивати је да ученицима седмог разреда буде интересантно да промишљају и разговарају о односу између права и правде јер је то узраст појачане осетљивости на неправду. Тај садржај, као уосталом и све друге, треба ученицима приближити кроз конкретне примере из свакодневног живот као што су нпр. дилема да ли је праведно казнити особу која нема карту за превоз у аутобусу (то право има контролор јер превоз није бесплатан), а која за свој рад у предузећу није добила последња три месеца плату. Ученици овог узраста сасвим добро могу да износе своје ставове и да дискутују када се ставе у позицију супротстављених података, само је важно да наставник добро води активност и да је поентира на крају.

Како је концепција програма да се из разреда у разред проширује листа права, у седмом разреду ученици се упознају са социјалним правима што се логично надовезује на дискусију о правима и правди. Према Универзалној декларацији о људским правима и Пакту о економским, социјалним и културним правима, социјална права се третирају као елемент животног стандарда. Према таквој оријентацији, свако има право на стандард живота који обезбеђује здравље и благостање појединца и његове породице. У раду са ученицима требало би посебну пажњу посветити здрављу младих и то са становишта права и обавеза државе, родитеља али и самих ученика да сачувају своје здравље.

Из тог разлога, програм садржи само један исход који је повезан са социјалним правима и односи се на личну одговорност ученика у заштити сопственог здравља јер су други аспекти овог права ученицима још увек недовољно блиски. Садржаји из друге области програма обезбеђују наставак увођења ученика у функционисање демократског друштва са фокусом на парламент, његову функцију и надлежности, организацију и процедуре, а на примеру Народне скупштине Републике Србије. Ученицима треба приближити појмове са којима су се они свакако сусрели али им нису довољно познати као што су политичке странке, посланици, посланичке групе, опозиција. О овим појмовима ученици треба да стекну само основна знања, а њихова дубина и ширина одређена је исходима којих је само неколико из ове области и омогућавају даље разумевање функционисања демократског друштва.

Ученике треба упознати са скупштинском расправом, њеним циљевима и процедурама (ко даје реч, колико дуго се може говорити, реплике) јер ће им то требати за активност у оквиру четврте области овог програма. Осим тога, ученицима треба предочити кораке од предлагања закона до његовог усвајања и објављивања. За овај програм најважније је представити могућност да предлоге закона дају грађани својим потписима. У ту сврху могу се користити подаци из реалног политичког живота наше земље као што је, на пример, гласање посланика у Народној скупштини о тзв. Тијанином закону који је резултат акције коју су грађани водили заједно са оцем отете, а затим убијене девојчице од 15 година. У питању је закон који прецизира процедуре за ангажовање полицијских снага у случају пријаве да је особа нестала чиме се повећава правна сигурност грађана. На том примеру може се видети како изгледа грађански активизам, коришћење друштвених мрежа за покретање акција и увођење захтева грађана у парламентарну процедуру.

Како је социјални живот ученика седмог разреда сваким даном све богатији садржај треће области се односи на вршњачке групе, конформизам и вршњачки притисак. Вршњаци утичу на вредности које ће млади настојати да остваре, на ставове које ће развити, на тежњу за самосталношћу, прихватање друштвених норми. Повезано с тим је и дилема где су границе између укључености у заједницу и приватности. За активности у оквиру ове области добро је консултовати психологе и педагоге у школи, односно користити њихове већ развијене радионице чији је циљ оснаживање ученика да се одупру конформизму и различитим врстама притиска вршњака. Понашање људи у маси добило је место у садржају јер се ученици овог узраста све чешће налазе у таквим ситуацијама (концерти, спортски догађаји) и могу бити угрожени. Зато је одговарајући исход дат на нивоу понашања. Област Грађански активизам логично се надовезује на садржај и активности из друге области. Уз помоћ наставника ученици треба да припреме и спроведу симулацију рада Народне скупштине. Она би требала да садржи неке од постојећих процедура у раду скупштине с тим да је њихов избор на самој групи. На пример, може се симулирати цео ток активности од предлагања до усвајања закона или симулација једним делом може да садржи процедуру посланичких питања премијеру и министрима у Влади.

Да би се таква симулација остварила ученици који ће бити у улози посланика треба да припреме питања која се тичу актуелних догађаја у нашој држави (најбоље би било унапред дефинисати тему нпр. повећање плата и пензија, обавезна средња школа и др.), што је само по себи вредан исход. Са друге стране, ученици који буду у улози премијера и министра такође треба да буду спремни да дају одговоре. Симулације се могу на различите начине организовати, а могу се допунити још неким аспектима као што је информисање грађана о раду скупштине. На пример, неколико ученика може добити задатак да буду у улози новинара и да припреме извештај о симулацији рада Народне скупштине који ће презентовати.

Остали ученици процењиваће извештаје са становишта веродостојности, тачности. Активност се може учинити богатијом и самим тим занимљивијом ако се, на пример, унапред наложи појединим „новинарима“ у ком правцу треба да пишу извештај (сензационалистички, негативистички, оптимистички, објективно, увредљиво...) што остали учесници симулације неће знати. Након тога, треба пратити да ли су остали ученици у групи то препознали и како су реаговали. Поред симулације у раду са ученицима садржаји програма и дефинисани исходи пружају велике могућности за примену и других интерактивних облика рада као што су: радионице, играње улога, студије случаја, дебате, дискусије, истраживања, промоције. И у овом програму Грађанског васпитања, као и код претходних, продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте, с тим да је посебно пригодно да продукт буде снимак симулације рада скупштине који се може касније користити у различите сврхе. Драгоцен је у евалуацији урађене симулације али и у интеграцији и рекапитулацији обрађених садржаја. За остваривање овог програма, као и свих претходних, наставник је врло важан. Он је модел који својим понашањем и организацијом рада на часу даје пример и доприноси стварању демократске атмосфере која је погодна за размену и аргументовање идеја и мишљења међу ученицима; он је тај који даје почетни подстицај за садржај који се обрађује, као и повратне информације о активности. Конструктивна комуникација и демократске процедуре нису само циљ већ и начин да се остваре жељени исходи.

Наставник је тај који обезбеђује равноправну укљученост сваког ученика (уважавајући различитост у типу личности и стилевима учења). Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима интерактивних односа (активне, проблемске и истраживачке наставе), са сталним рефлексима на одговарајуће појаве из друштвеног контекста (прошлости и још више садашњости). Посебан захтев за наставнике представља потреба за припремом нових, актуелних материјала који најбоље одговарају садржају и исходима. Они се могу наћи у различитим изворима информација.

За реализацију појединих тема могу се користити филмови јер активирају когнитивну и афективну страну личности и подстицајно делују на ученике да искажу мисли, осећања и ставове. Не треба занемарити ни интернет и различите социјалне мреже јер су то облици комуникације који су блиски младима и на којима се могу препознати и анализирати многи проблеми живота у савременом свету, али и разговарати о говору мржње, нетолеранцији, облицима кршења права (на пример у самој Народној скупштини). Подразумева се да наставник има потпуни увид у материјале који се користе у раду са ученицима (филмови, видео клипови, текстови из новина и сл.) како би се заштитили од неодговарајућих садржаја. Наставник треба да обезбеди да се на часу сваки ученик осећа уважено, прихваћено и добродошло у својој различитости, уз обавезу да поштује и уважи друге и другачије погледе и мишљења. Чињеница да се програм описно оцењује не умањује потребу да се континуирано прати напредовање ученика у достизању исхода, посебно оних који су кумулативни и који се не наводе у програму за седми разред, већ су у претходним програмима, али се подразумева да се они и даље подржавају и развијају. Како се ближи крај основног образовања и другог циклуса у оквиру њега, потребно је што чешће повезивати све оно што је рађено.

Највећи број ученика похађа Грађанско васпитање континуирано током циклуса, многи од њих и свих осам разреда и зато је важан процес интегрисања обрађиваних садржаја и провера остварености исхода. Кључни показатељи напредовања у овом изборном програму, из разреда у разред, су све правилнија употреба термина који се односе на демократске појаве и процесе, исказивање ставова аргументацијом, ненасилна комуникација, прихватање различитости, емпатија, све чешће испољавање иницијативе, већа сарадљивост.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- разликује жеље од потреба и наведе примере везе између потреба и људских права;
- препозна своје потребе, као и потребе других и да их уважава;
- штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права;
- учествује у доношењу правила рада групе и поштује их;
- аргументује потребу посебне заштите права детета;
- на примеру препозна уграђеност права деце у основним документима која уређују рад школе;
- наводи примере и показатеље остварености и кршења дечјих права;
- наводи чиниоце који утичу на остварење дечјих права;
- поштује права и потребе ученика који су у инклузији у његовом одељењу/школи;
- препозна ситуације кршења својих права и права других;
- идентификује кршење људских права на примеру неког историјског догађаја;
- поштује правила одељењске заједнице и правила на нивоу школе;
- поступа у складу са моралним вредностима грађанског друштва;
- искаже свој став о значају правила у функционисању заједнице;
- понаша се у складу са правилима и дужностима у школи;
- наводи начине демократског одлучивања;
- препозна одговорност одраслих у заштити права деце;
- објасни улогу појединца и група у заштити дечјих права;
- реално процени сопствену одговорност у ситуацији кршења нечијих права и зна коме да се обрати за помоћ;
- препозна и анализира сличности и разлике између ученика у групи;
- прихвата друге ученике и уважава њихову различитост;
- проналази примере моралних поступака у књижевним делима које чита, у медијима и у свакодневном животу;
- наводи примере из свакодневног живота предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама;
- проналази примере нетолеранције и дискриминације у књижевним делима која чита;
- у медијима проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама и критички их анализира;
- препозна и објасни врсте насиља;
- прави разлику између безбедног и небезбедног понашања на друштвеним мрежама;
- заштити од дигиталног насиља;
- анализира сукоб из различитих углова (препознаје потребе учесника сукоба) и налази конструктивна решења прихватљива за све стране у сукобу;
- аргументује предности конструктивног начина решавања сукоба;
- препознаје примере грађанског активизма у својој школи и исказује позитиван став према томе;
- идентификује проблеме у својој школи;
- прикупља податке о проблему користећи различите изворе и технике;
- осмишљава акције, процењује њихову изводљивост и предвиђа могуће ефекте;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- активно учествује у тиму, поштујући правила тимског рада (у групној дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на неутрожавајући начин);
- учествује у доношењу одлука у тиму/групи поштујући договорене процедуре и правила;
- учествује у извођењу акције;
- процењује ефекте спроведене акције и идентификује пропусте и грешке;
- презентује, образлаже и аргументује изабрану акцију и добијене резултате за унапређивање живота у школи.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик и књижевност;
- Историја;
- Биологија;
- Географија;
- Техника и технологија.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Приручник за наставнике грађанског васпитања у другом циклусу основног образовања и васпитања, ЗУОВ и Мисија ОЕБС у Србији, група аутора, 2020.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: /

ИНОВАЦИЈЕ:

Сви часови се реализују у радионичарском раду, где сваки појединац учествује изnoseћи своје ставове, мишљења, предлоге и идеје, дискутује, учествује у избору идеја за реализацију; ученици раде тимски, у групним активностима, учествују у дебатама, презентују рад.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- радионица;
- есеј;
- игроказ.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Људска права	-	-	8	8
2	Демократско друштво	-	-	10	10
3	Процеси у савременом свету	-	-	8	8
4	Грађански активизам	-	-	10	10
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	20	20
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	16	16
УКУПНО:		-	-	36	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ наставе страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика, оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу. То значи омогућавање ученицима да стекну језичку писменост (ниво А2) сходно исходима предвиђених за дату тему, њихово напредовање ка реализацији одговарајућих образовних стандарда постигнућа, развијање мотивисаности за учење и заинтересованости за предметне садржаје, као и овладавање комуникативним вештинама, уз усвајање граматичких категорија, и развијање способности и методе учења страног језика.</p> <p>Задаци наставе француског језика у основном образовању и васпитању јесу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова; • стицање позитивног односа према сопственом језику и културном наслеђу, као и према француском језику и култури, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији; • стицање свести и сазнања о функционисању француског и матерњег језика; • усвајање норми вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима француског језика; • усвајање језичког и граматичког садржаја, типичних и неопходних за свакодневни говор и комуникацију, и континуирано увежбавање језичких вештина кроз дате ситуације које су прилагођене почетном страном језику (слушање, читање, писање, говор); • унапређивање знања из француског језика, која ће му омогућити да се у усменој и писменој комуникацији споразумева са људима са француског говорног подручја; • подстицање на даље учење француског језика, било самостално или на вишем нивоу образовања (могућност стицања доживотног сертификата полагањем испита ДЕЛФ у сарадњи са Француским институтом). <p>У процесу учења страних језика ученик богати себе и, упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.</p> <p>Задаци на нивоу језичких вештина</p> <p>С обзиром на то да се исходи остварују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем. Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.</p> <p>Разумевање говора</p> <p>Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дискузивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука); 		

- референцијалну (о темама о којима је реч);
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Ученик разуме усмену поруку исказану на француском језику, и то на нивоу како глобалног разумевања (основно обавештење из поруке), тако и селективног разумевања (проналажење тражене информације). Разумевање треба да се односи на различите врсте усмених порука (монолог, питања, налози које даје наставник, разговор, информација). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...). Решавање „проблем-ситуација“ у разреду, тј. договори и мини-пројекти. „Превођење“ исказа у гест и геста у исказ. Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Разумевање писаног текста

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију;
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Ученик треба да:

- уочава дистинктивна обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- препозна везе између група слова и гласова;
- одговори на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;
- извршава прочитана упутства и наредбе;
- ређа чињенице логичким или хронолошким редоследом.

Ученик, дакле, чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са познатим темама, садржајима и комуникативним функцијама.

Усмено изражавање

У оквиру програмом предвиђене језичке грађе, ученик је у стању да исказе једноставну усмену поруку (да се представи, да се поздрави, користи устаљена правила учтивости, опише себе и другог, и остало што је вазано за свакодневни живот и окружење) самостално или уз помоћ наставника.

Говор као продуктивна вештина у функцији монолошког излагања, значи да говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.).

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела; дијаграма, цртежа и др;
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције.

Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација;
- спонтану конверзацију;
- неформалну или формалну дискусију;
- дебату;
- интервју или преговарање;
- заједничко планирање и сарадњу.

Ученик, дакле, остварује комуникацију и размењује са саговорницима информације у вези са познатим темама, садржајима и комуникативним функцијама.

Писмено изражавање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца:

- познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције;
- капацитета когнитивне обраде;
- мотивације;
- способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);

- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Ученик треба да зна да:

- пронађе недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење "уљеза", осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повеже краћи текст и реченице са сликама/илустрацијама;
- попуни формулар (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљак);
- пише честитке и разгледнице;
- пише краће текстове.

Знања о језику

Настава граматике, напоредо с наставом и усвајањем лексики и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора. Улога граматике у процесу овладавања језиком је пре свега практична и састоји се у постављању основе за развијање комуникативне компетенције. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Ученик треба да зна да:

- примењује и комбинује основна граматичка правила кроз све видове говорне активности.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Планирање наставе и учења

Наставни програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, садржаја и препоручених језичких активности у комуникативним ситуацијама наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, усмеравају наставника да операционализује исходе на нивоу једне или више наставних јединица. Наставник за сваку област има дефинисане исходе и од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и припреме часа, дефинише исходе имајући у виду ниво постигнућа ученика. То значи да исходе треба класификовати од оних које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа. У настави ће се користити уџбеник « Le monde de Léa et Lucas 4 », уџбеник и радна свеска са ЦД, француски језик за 7. разред основне школе, прва година учења (Аутори Милена Милановић и Данијела Милошевић, издавачка кућа Завод за уџбенике, 2020).

При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упути ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

Остваривање наставе и учења

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену.

Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији;
- рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;

- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.). Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.). Мањуелне активности (израда панона, презентација, зидних новина, постера и сл.). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.). Игре примерене узрасту. Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...). Решавање "текућих проблема" у разреду, тј. договори и мини-пројекти. "Превођење" исказа у гест и геста у исказ. Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова. Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- препознавање везе између група слова и гласова;
- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;
- извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

- повезивање гласова и групе слова;
- замењивање речи цртежом или сликом;
- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење "уљеза", осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);
- писање честитки и разгледница;
- писање краћих текстова.

Увођење дечије књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем.

Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука);
- референцијалну (о темама о којима је реч);
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде;
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст;
- од особина онога ко говори;
- од намера с којима говори;
- од контекста и околности - повољних и неповољних - у којима се слушање и разумевање остварују;
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњу могућност да се усредреди на друге појединости);
- дужина усменог текста;
- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;

- посебну информацију;
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца:

- познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције;
- капацитета когнитивне обраде;
- мотивације;
- способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.).

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др;
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација;
- спонтану конверзацију;
- неформалну или формалну дискусију;
- дебату;
- интервју или преговарање;
- заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику. Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања. Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком.

Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика. Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста. Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

Праћење и вредновање наставе и учења

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес. Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социolingвистичких норми.

Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик - наставник, као и ученик – ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га на преузимање одговорности за властито планирање и унапређивање процеса учења.

ИСХОДИ:

- Ученик је у стању да говори о свом распусту користећи перфекат.
- Ученик разуме употребу перфекта.
- Ученик уме да изрази своје утиске.
- Ученик је у стању да опише свој распуст.
- Ученик правилно користи имперфекат за описе и трајне радње.
- Ученик уме да наведе превозна средства. Ученик је у стању да препозна и наведе неколико чињеница из историје и географије Француске.
- Ученик разликује употребу перфекта и имперфекта у говору и писаном тексту.
- Ученик је у стању да на карти Француске препозна регионе и регионалну поделу.
- Ученик разуме захтеве које ДЕЛФ А2 испит поставља пред њега и у стању је да уради вежбања.
- Ученик је у стању да говори о својим школским и ваншколским активностима и хобијима.
- Ученик је у стању да користи блиско будуће време.
- Ученик је у стању да разуме и правилно употреби прости футур.
- Ученик је у стању да говори о својим школским обавезама и избору занимања.
- Ученик је у стању да разуме интервју са стручњаком у некој области.
- Ученик је у стању да опише професију која га интересује.
- Ученик уме да користи негацију.
- Ученик је у стању да опише школски систем у Француској и да га упореди са школским системом у Србији.
- Ученик разуме захтеве које ДЕЛФ А2 испит поставља пред њега и у стању је да уради вежбања.
- Ученик је у стању да наведе неколико музичких врста и стилова.
- Ученик је у стању да говори о стиливима и врстама музике коју воли.
- Ученик је у стању да изрази свој укус.
- Ученик је у стању да изрази жељу користећи кондиционал.
- Ученик је у стању да наведе неколико филмских жанрова и да говори о жанровима који му се допадају и не допадају.
- Ученик је у стању да говори о свом омиљеном певачу или певачици.
- Ученик правилно користи заповедни начин.
- Ученик уме да да препоруку или савет.
- Ученик уме да хронолошки организује своје излагање.
- Ученик је у стању да наведе имена француских музичара и да говори о француској музици.

- Ученик разуме захтеве које ДЕЛФ А2 испит поставља пред њега и у стању је да уради вежбања.
- Ученици су у стању да опишу предмет и да објасне његову употребу.
- Ученици су у стању да користе упитне реченице.
- Ученици препознају француске телевизијске канале.
- Ученици су у стању да говоре о телевизијским емисијама које гледају.
- Ученици су у стању да говоре о садржајима на интернету које користе и који их занимају.
- Ученици разликују добре од лоших садржаја.
- Ученици су у стању да правилно употребе прилоге за начин.
- Ученик је у стању да наведе најпопуларније друштвене мреже и да их правилно користи.
- Ученик разуме захтеве које ДЕЛФ А2 испит поставља пред њега и у стању је да уради вежбања.
- Ученик је у стању да опише себе и другу особу (физички изглед и карактерне особине).
- Ученик је у стању да објасни сличности (и разлике) са чланом породице.
- Ученик је у стању да наведе називе одеће.
- Ученик је у стању да каже који величину одеће и обуће носи као и цену одређеног одевног предмета.
- Ученик правилно користи показне придеве и заменице.
- Ученик је у стању да опише свој стил одевања и да наведе називе одеће која му се допада.
- Ученик је у стању да правилно пореди два предмета или особе користећи компаратив и суперлатив придева.
- Ученик је у стању да наведе неколико француских модних марки.
- Ученик разуме захтеве које ДЕЛФ А2 испит поставља пред њега и у стању је да уради вежбања.
- Ученик је у стању да разликује врсте ресторана и да говори о свом омиљеном ресторану.
- Ученик је у стању да предложи излазак, да упути, прихвати или одбије позив на активност.
- Ученик је у стању да разликује неколико израза из француског говорног језика од израза из књижевног језика. Ученик је у стању да напише позивницу за прославу.
- Ученик је у стању да наведе свој број телефона и мејл.
- Ученик је у стању да наведе здраве намирнице.
- Ученик је у стању да изрази одређену и неодређену количину.
- Ученик разуме рецепт за једноставно јело и уме да састави листу састојака за јело.
- Ученик је у стању да опише начин исхране у школама у Француској и упореди га са системом у Србији.
- Ученик разуме захтеве које ДЕЛФ А2 испит поставља пред њега и у стању је да уради вежбања.
- Ученик је у стању да изрази поседовање уз правилно коришћење облика присвојних придева и заменица првог и другог лица.
- Ученик уме да наведе делове лице и тела.
- Ученик је у стању да наведе неколико спортова и да каже којим спортом или активношћу се бави.

- Ученик уме да говори о здравим животним навикама.
- Ученик је у стању да користи основне и редне бројеве.
- Ученик разуме текст који говори о загађењу.
- Ученик уме да говори о узроцима загађења и да предложи решења.
- Ученик је у стању да наведе најпопуларније спортове у Француској и упореди их са ситуацијом у Србији.
- Ученик разуме захтеве које ДЕЛФ А2 испит поставља пред њега и у стању је да уради вежбања
- Ученик је у стању да разуме породичне односе и да опише породичну прославу.
- Ученик правилно користи личне заменице директног и индиректног објекта.
- Ученик правилно користи погодбену реченицу.
- Ученик уме да говори о организовању хуманитарне акције.
- Ученик разуме текст који говори о учешћу младих у хуманитарним акцијама.
- Ученик уме да пита за правац и да објасни правац.
- Ученик уме да се договори о месту и времену састанка.
- Ученик је у стању да објасни структуру типичне породице у Француској и упореди их са породицом у Србији.
- Ученик разуме захтеве које ДЕЛФ А2 испит поставља пред њега и у стању је да уради вежбања.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- сви предмети где се може увежбавати говор и употреба француског језика.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Le monde de Léa et Lucas 3: француски језик за 7. разред основне школе: трећа година учења / Данијела Милошевић, Милена Милановић - Београд: Завод за уџбенике, 2019 (и радна свеска);
- Граматика француског језика: са решењима / Марија Нешић, Анка Топаловић-Радман Београд: Дата Статус, 2012.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- CD;
- диск плејер;
- пројектор;
- лаптоп и екран;
- флеш картице;
- панои;
- Google учионица

ИНОВАЦИЈЕ:

- употреба кратких филмова;
- изокренута учионица

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Наставник је у сталној комуникацији са учеником; наставник прати израду домаћих задатака, учешће ученика на часовима и сарадњу са осталим ученицима у раду или у групи. Наставник прати рад ученика на пројектима и самостални рад на платформи.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обра да	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Unité 1 Et si on parlait des vacances?	4	4	-	8
2.	Unité 2 Et si on parlait de l'avenir?	4	4	1	9
3.	Unité 3 Et si on parlait de nos goûts?	4	4	-	8
4.	Unité 4 Et si on parlait des nouvelles technologies?	4	4	3	11
5.	Unité 5 Et si on parlait de notre style vestimentaire?	4	4	-	8
6.	Unité 6 Et si on parlait de notre alimentation?	4	4	1	9
7.	Unité 7 Et si on parlait des bonnes habitudes?	4	4	3	11
8.	Unité 8 Et si on parlait de nos valeurs?	4	4	-	8
	Укупно часова	32	32	8	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обра да	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		14	14	4	32
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		18	18	4	40
УКУПНО		32	32	8	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: РУСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ наставе страног језика-руског језика у основном образовању заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативних вештина и развијањем способности и метода учења страног језика. Циљ наставе руског језика у основном образовању стога јесте:развијање сазнајних и интелектуалних способности, ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавања на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Током основног образовања, ученик треба да усвоји основна знања из страног језика која ће му омогућити да се у једноставној усменој и писаној комуникацији споразумева са људима из других земаља, усвоји норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који учи, као и да настави, на вишем нивоу образовања и самостално, учење истог или другог страног језика.</p> <p>Општи стандарди</p> <p>Кроз наставу страних језика богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.</p> <p>Задаци на нивоу језичких вештина</p> <p>Разумевање говора</p> <p>Ученик треба да разуме усмену поруку исказану савременим језиком, без непотребних лексичких и синтаксичких тешкоћа, ине дужу од две до три минуте; и то на нивоу глобалног разумевања, на нивоу селективног разумевања и разумевања имплицитног садржаја. Разумевање треба да се односи на различите врсте усмених порука.</p>		

Ученик треба да буде способен да идентификује различите врсте исказа, да уочи кључне речи експресивне елементе исказа, да уочи одредбе за исказивање различитих, програмом предвиђених односа, да реконструише непознато на основу контекста и да запамти кључне елементе поруке.

Усмено изражавање

Ученик треба да, у оквиру програма предвиђене језичке грађе, буде оспособљен да савременим језиком, примереним свакодневном комуникацији, исказе једноставну усмену поруку, да буде у стању да учествује у једноставном разговору, да једноставно и јасно исприча лични доживљај, садржај разговора или наративног текста.

Разумевање писаног текста

Ученик треба да прочита и разуме једноставне поруке, знакове, информације, да разуме, глобално, селективно и на нивоу имплицитног, једноставније аутентичне текстове писане савременим језиком, у вези са свакодневном ситуацијом и из домена његовог интересовања.

Писано изражавање

Ученик треба да, у оквиру програмом предвиђене језичке грађе, буде способен да напише своје личне податке, да напише честитку разгледницу, једноставно краће неформално писмо, да опише неки доживљај и место у којем живи, да напише нешто о себи и својим интересовањима, да напише кратак резиме о ономе што јечуо, видео или прочитао и изнесе лични став.

Развијање социокултурне компетенције

Поред сазнања о основним чињеницама везаним за историју, географију, културу и уметност земље чији језик учи, ученик треба да стекне увид, у оквиру поља свог интересовања и искуства, у сличности и разлике у навикама, обичајима, менталитету и институцијама између наше земље и земље чији језик учи. Оперативни задаци на нивоу језичких вештина

Разумевање говора

Ученик треба да:

- препознаје страни језик који учи међу другим страним језицима;
- препознаје изјавну, заповедну и упитну интонацију;
- препознаје гласове, нарочито оне којих у матерњем језику нема;
- разуме оне изразе које наставник употребљава током часа да би дао упутства за рад и друго;
- разуме кратке дијалоге и монолошка излагања до пет реченица, које исказује природним темпом наставник, други ученици.

Разумевање треба да се односи на различите врсте усмених порука, а ученик треба да буде способен да идентификује различите врсте исказа, да уочи кључне речи експресивне елементе исказа, да уочи одредбе за исказивање различитих, програмом предвиђених односа, да реконструише непознато на основу контекста и да запамти кључне елементе поруке.

Усмено изражавање

Ученик треба да, у оквиру програма предвиђене језичке грађе, буде оспособљен да савременим језиком, примереним свакодневном комуникацији, исказе једноставну усмену поруку, да буде у стању да учествује у једноставном разговору, да једноставно и јасно исприча лични доживљај, садржај разговора или наративног текста.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Планирање наставе и учења

Наставни програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, садржаја и препоручених језичких активности у комуникативним ситуацијама наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, усмеравају наставника да операционализује исходе на нивоу једне или више наставних јединица. Наставник за сваку област има дефинисане исходе и од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и припреме часа, дефинише исходе имајући у виду ниво постигнућа ученика. То значи да исходе треба класификовати од оних које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.

У настави ће се користити уџбеник „Наш класс 3“ Завод за уџбенике, руски језик за седми разред основне школе, уџбенички комплет (радна свеска, аудио ЦД).

При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упути ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

Остваривање наставе и учења

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену.

Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;

- са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- учбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.). Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.). Мануелне активности (израда панова, презентација, зидних новина, постера и сл.). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.). Игре примерене узрасту. Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...). Решавање "текућих проблема" у разреду, тј. договори и мини-пројекти. "Превођење" исказа у гест и геста у исказ. Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова. Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- препознавање везе између група слова и гласова;
- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;

- извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

- повезивање гласова и групе слова;
- замењивање речи цртежом или сликом;
- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење "уљеза", осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);
- писање честитки и разгледница;
- писање краћих текстова.

Увођење дечије књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем. Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука);
- референцијалну (о темама о којима је реч);
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде;
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст;
- од особина онога ко говори;
- од намера с којима говори;
- од контекста и околности - повољних и неповољних - у којима се слушање и разумевање остварују;
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњу могућност да се усредсреди на друге појединости);
- дужина усменог текста;

- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију;
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично. Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста. Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.).

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др; реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције.

Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација;
- спонтану конверзацију;
- неформалну или формалну дискусију;
- дебату;
- интервју или преговарање;
- заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику. Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће.

Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексице и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика. Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста. Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

Праћење и вредновање наставе и учења

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес. Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања.

Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик - наставник, као и ученик – ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га на преузимање одговорности за властито планирање и унапређивање процеса учења.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- примени једноставне усмене исказе за представљање и упознавање, да постави питање и да одговор једноставним језичким средствима;
- користи устаљене обрасце за попуњавање споменара;
- исприча о својој породици, о својим и интересовањима чланова своје породице;
- исказује и описује прошлу радњу, користећи прелазне и повратне глаголе свршеног и несвршеног вида;
- исказује и описује радњу у садашњем времену, користећи познате фреквентне глаголе;
- даје и разуме дата упутства у форми заповедног начина;
- примењује именице женског рода типа фамилија;
- пева руске песме;
- примењује комуникативну функцију (питања и одговоре) за исказивање активности у прошлом/садашњем времену;
- разуме правила за грађење будућег времена и исказивање радње у будућности;
- разуме смисао историјског текста и издваја кључне информације;
- даје упутства за кретање;

- разуме одслушани текст и бити у стању да селекује тражену информацију;
- постављати питања без упитних речи (интонацијом);
- усвојити нову лексику на тему храна / пиће (употреба глагола *ест* / *пить*);
- разликовати вид глагола и примењивати облике у будућем времену;
- усвојити нове врсте именица (тетрадь);
- научити промену глагола са суфиксом *-ова-* и глагол *хотеть*;
- примењује комуникативну функцију исказивања својине присвојним заменицама;
- употреби присвојне заменице у изражавању припадности у прошлом, садашњем и будућем времену;
- поставља питања без упитне речи примењујући одговарајућу интонацију и одређујући логички акценат;
- примењује исказивање својине / припадности генитивом именица;
- разуме основни смисао текста, уме да извуче кључне информације из прочитаног текста;
- разуме начине за исказивање интересовања за нешто и бављења нечим;
- примењује комуникативну функцију за исказивање допадања / недопадања;
- проширује знања о начинима исказивања сопственог мишљења.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Грађанско васпитање;
- Музичка култура;
- Географија;
- Физика;
- Историја;
- Биологија.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- «НАШ КЛАСС 3» РУСКИ ЈЕЗИК ЗА 7. РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ - уџбеник, аутори: Мира Симеуновић, Лука Меденица, Бранислав Николић, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд;
- «НАШ КЛАСС 3» РУСКИ ЈЕЗИК ЗА 7. РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ - радна свеска, аутори: Мира Симеуновић, Лука Меденица, Бранислав Николић, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- табла и маркери;
- CD плејер;
- Пројектор

ИНОВАЦИЈЕ:

- филмови;
- изокренута учионица

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- писаним путем;
- усменим путем;
- праћењем активности на часу;
- кроз израду домаћих задатака/пројектних активности.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	«Счастливого пути!»	3	4	3	10
2.	«Приключения Алексея в Сербии»	3.5	3	3.5	10
3.	«Случай с Костей»	5.5	3	3.5	12
	Писмени задатак	-	-	3	3
4.	«Случай с пропавшей книгой»	6.5	2.5	2	11
5.	«История любви»	6.5	2.5	2	11
	Писмени задатак	-	-	3	3
6	«Спортивная Россия»	4	4	4	12
	Укупно часова	29	19	24	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		15	10	12	36
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		14	9	12	36
УКУПНО		29	19	24	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЧАС ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<ul style="list-style-type: none"> • сазнавања о себи и другима; • давање могућности ученицима да постану свесни својих унутрашњих доживљаја и да их сагледају у новом светлу; • поштовање договора о правима и обавезама којих треба да се придржавају сви ученици; • оспособљавање ученика да препознају и разумеју сопствена осећања, потребе и њихову међусобну повезаност, да штите и остварују своје потребе на начин који не угрожава друге; • оспособљавање ученика да упознају непосредно друштвено окружење, сопствено место у њему и да активно доприносе развоју школе по мери детета; • оспособљавање ученика да упознају и уважавају децја права и да буду способни да активно учествују у њиховом остваривању; • побољшање квалитета узајамног слушања; • изграђивање сазнања, умења, способности и вредности неопходних за формирање одговорне и креативне личности отворене за договор и сарадњу, која поштује и себе и друге; • развијање комуникативне способности, невербалне и вербалне комуникације, вештина ненасилне комуникације; • оспособљавање ученика за примену вештина ненасилне комуникације у решавању сукоба и вршњачком посредовању; • подстицање развоја личности и социјалног сазнања; 		

- развијање и неговање основних људских вредности;
- подстицање и одржавање интересовања и мотивације за креативно изражавање ученика;
- развијање креативног изражавања;
- оспособљавање ученика да активно допринесе развоју школе по мери детета, односно постану активни учесници у процесу образовања и васпитања.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- свесно и објективно доживљава себе и друге са свим манама и врлинама;
- уважава дечја права и активно учествује у њиховом остваривању;
- штити и остварује своје потребе на начин који не угрожава друге;
- невербално и вербално комуницира;
- примењује вештине ненасилне комуникације у решавању сукоба и вршњачком посредовању;
- развије самосвест, склапа договоре и сарађује са вршњацима и одраслима;
- креативно се изражава.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Математика;
- Историја;
- Физичко и здравствено васпитање.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- часописи за децу;
- пригодни текстови;
- енциклопедије.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- панои;
- плакати;
- мултимедијалне презентације (пројектор)

ИНОВАЦИЈЕ:

- гледање видео-материјала и филмова на одређене теме

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- активност и учешће ученика на часовима;
- примена наученог у свакодневном животу и боравку у школи.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Сазнање о себи и другима	0	0	5	5
2.	Комуникација, сарадња и социјална интеракција	0	0	17	17
3.	Креативно изражавање	0	0	3	3
4.	Вредновање, самовредновање и планирање	0	0	11	11
	Укупно часова	0	0	36	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		0	0	18	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		0	0	18	18
УКУПНО		0	0	36	36

3.3.15. НАСТАВНИ ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ФИЛОЗОФИЈА СА ДЕЦОМ	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ учења слободне наставне активности Филозофија са децом је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове који ће подстаћи и убрзати његов интелектуални развој и унапредити вештине размишљања, закључивања, самосталног, критичког и креативног мишљења.		
ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ: Програм слободне наставне активности филозофија са децом је инспирисан историјом филозофије, али његов циљ није да подучава филозофији. СНА филозофија са децом у центар ставља филозофско истраживање које подстиче децу да критички и самостално мисле, формирају, храбро и рационално аргуменују своје ставове. СНА филозофија са децом доприноси остваривању општих исхода другог циклуса образовања и васпитања, као и развоју кључних и међупредметних компетенција. Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, циљеви и исходи образовања и васпитања одређени чл. 8. и 9. ЗОСОВА, опште међупредметне компетенције одређене чланом 12. ЗОСОВА, Стратегија развоја образовања 20–30, као и ово упутство које изражава специфичности програма филозофије с децом. Програм СНА филозофија са децом има подршку Међународног савета за филозофско истраживање са децом (ICPIC), Европске фондације за филозофирање са децом (SOPHIA), УНЕСКА, Америчког филозофског друштва, бројних националних организација и програма Европе, Америке, Аустралије, Јужне Америке, српског Центра за филозофско истраживање у образовању – филозофија за децу, Српског филозофског друштва.		

Планирање наставе и учења

Како програм фаворизује активност ученика, планирање наставе подразумева најпре припрему простора у којем је традиционална учионица претворена у простор истраживачке радионице погодан за филозофију са децом. Важно је да у учионици има довољно места да се столице сместе у круг или полукруг, тако да могу једни друге да виде. У тој позицији ученици могу чешће и лакше да комуницирају и ступају у контакте једни са другима. Ученицима не треба дозволити да седе изван круга и да се на тај начин искључе из дискусије.

Улога наставника у радионицама филозофских истраживања подразумева вештину фасилитатора. Наставник нема за циљ трансфер знања и вредности, већ увођење ученика у тему, помагање деци да оно што већ постоји у њиховом духу искажу на артикулисан начин, да у сарадњи са другом децом, конструишу нова знања. Наставник води и прати ученике током процеса истраживања, представља кључне појмове садржаја, подстиче ученике да анализирају, пореде понуђене одговоре, траже алтернативе, откривају везе међу појмовима. Наставник прати интересовања ученика, подстиче радозналост, негује критички дух својих ученика, подстиче ученике на размишљање о вредностима, на култивисање врлина, аргументовање, истрајност и аутономно мишљење. Наставник подучава ученике помоћу упитаности, на рефлексиван и самокоригујући начин, као такав он је модел својим ученицима.

Наставник не користи уџбеник, већ стимулус, материјал који раније припреми да би мотивисао ученике, изазвао конфликт у мишљењу и патос за учење и истраживање. Стимулус провоцира тему и мотивише ученике за дискусију. Стимулус зависи од теме и узраста ученика. У филозофској радионици је то најчешће прича, али то може бити и слика, филм, етички конфликт, нечији поступак, песма, музика, провокативно питање, новински текст...

Филозофска питања која наставник припреми да би подстакао дискусију зависе од вештина које се тим питањима желе изградити код ученика. Питањима којима се тражи разјашњење (можеш ли то да објасниш, можеш ли да ми даш пример за, шта тиме хоћеш да кажеш...) изграђују се вештине дефинисања, објашњавања, давања примера, преиспитивања. Питањима којима се траже разлози, узроци и аргументи (зашто тако мислиш, на чему то засниваш, како то знамо...) изграђују се вештине формирања аргумената и претпоставки, образлагање, тражење разлога и узрока. Питањима којима се испитују алтернативни ставови (можеш ли то да кажеш на други начин, постоји ли другачији став, а шта ако неко предложи да...) изграђујемо вештине прављења дистинкције, спекулисања, испитивање алтернативних ставова. Питањима којима се испитују последице (шта следи из тога што си рекла, да ли се тај став слаже са оним што је претходно речено, како би ти проверио да ли је то тачно...) изграђују се вештине имплицирања, доследности испитивања последица, проверавање. Питањима којима се испитују сама питања (какво је то питање, где смо стигли са тим питањем, да ли смо сад ближи одговору на наше питање...) развијамо вештине испитивања, анализирања, повезивања, сумирања.

Теме о којим се у радионицама расправља су отворени проблеми и питања која упућују на даље размишљање и истраживање, дискусију и сукоб различитих идеја, питања на које није могуће дати један, тачан, коначан одговор, питања на које ученици дају различите, често супротстављене одговоре. Филозофска питања нису емпиријска, не могу се решити рачунањем, гледањем у књигу и провером у искуству. Наставник може дозволити ученицима да и сами постављају питања.

Отворени филозофски проблеми (теме – питања) за дискусију би на пример били: шта значи бити срећан, како знамо да је нешто добро, шта је толеранција, зашто је важно говорити истину и да ли је некада добро лагати, шта је циљ нашег живота, шта је време, шта је то што нешто чини лепим, шта је пријатељство, храброст, вредности породице, правда, слобода итд. Број питања и број часова по темама унапред није дефинисан. Једна тема може бити разматрана на два часа, идеално би било на сваком часу обрадити по једну тему тј. један проблем. За сваку тему и часове на којима се она обрађује, потребно је формулисати исходе који су рефлексивни исходи за крај разреда и индикатора међупредметних компетенција, а садрже специфичности везане за конкретну тему/садржај. У остваривању програма СНА филозофија са децом садржаји и теме се могу надовезати на програме предмета историје, српског језика и књижевности, психологије, наставом из уметности, рачунарства и информатике, са животом у школи и ваншколским искуством. Литература коју наставник може користити у припреми филозофских истраживачких радионица:

- Радмила Бранковић-Сатон, Радмила Гошовић, Весна Гошовић, Филозофија с децом, Приручник за наставнике, Креативни центар, Београд, 2007;
- Михаил Епштејн, Чему све уопште, Службени гласник, Београд, 2020;
- Јустејн Гордер, Софијин свет, Геопоетика, Београд, 1998;
- Ђурко Бруно, Грегурић Ивана, Нови вал у филозофији, Загреб, Јасенски и Турк, 2012, Ćurko, Bruno, Kragić, Ivana: Filozofija za decu-primer Male filozofije, Osijek: Život i škola, 2008;
- Lipman Matthew, Philosophy for Children, Thinking: the Journal of Philosophy for Children, 3, Montclair State, NY, USA 1996;
- Lipman Matthew, The Educational Role of Philosophy, Critical & Creative Thinking 1/1, Dubuque, Iowa, March 1993;
- Lipman Matthew, Thinking Children and Education, Kendal/Hunt Publishing Company, Dubuque, Iowa, 1993;
- Fisher, R., Teaching Children to Learn, Stanley Thornes, Cheltenham, UK 1995;
- Brenifier O., La pratique de la philosophie, à l'école primaire, Paris, Alcofribas nasier 2007;
- Gregory, M., Philosophy for Children and its Critics: a Mendham Dialogue, 2011;
- E Marsal, T. Dobashi, B. Weber (Eds.): Children Philosophize Worldwide: Theoretical and Practical Concepts (pp. 23–46). Frankfurt: Peter Lang;
- Vansieghem, N. & Kennedy, D., What is Philosophy for Children, What is Philosophy with Children – After Matthew Lipman. Journal of Philosophy of Education, 45(2), 171–182., 2011;
- Pešić, J., Sličnosti i razlike u konceptualizovanju kritičkog mišljenja. Psihološka istraživanja, 14 (1), 5–23. 2011;
- Cleghorn, Paul (2002): „Why Philosophy with Children?“, Education Review, Vol. 15, No. 2, str. 47–51.

Остваривање наставе и учења

Активности у филозофским истраживачким радионицама имају форму структурираног и дисциплинованог, одређеним правилима вођеног дијалога у којем ученици и наставник најпре заједно читају причу (гледају, слушају филм...). Потом наставник, фацилитатор даје могућност (време) да ученици испитају своје мисли о причи (филму, слици...) и да размисле о ономе што их чуди или збуњује, о ономе што их је заинтриговало.

Наставник пружа прилику да ученици размене сопствена мишљења са другом или са групом. Затим ученици, уз асистенцију тј. фино подешену подршку наставника, предлажу и демократски бирају питања за дискусију, исписују сва важна питања на табли.

На почетку дискусије наставник тражи од ученика да погледају да ли постоји неки појам који треба дефинисати, да ли постоје различите интерпретације појмова које треба разјаснити. Отварањем дискусије водитељ, наставник треба да се уздржи од личног изјашњавања и давања одговора на питања. Кроз дискусију ученици развијају критички смисаони дијалог. Учесници у дијалогу чине заједницу истраживача која покушава да пронађе најсмисаоније решење за проблем, да трага за истином, а не да покаже како је неко у праву а неко није. У овако замишљеном, сократском дијалогу влада дух заједнице истраживача који развија способност грађења својих идеја на идејама осталих учесника.

Иако наставник има план вођења дискусије, своју агенду, он мора знати када може да се повуче, да деци преда контролу и води истраживање са стране. На крају дискусије треба размислити о ономе о чему је дискутовано и о начину на који је дискутовано. Тема о којој се дискутује има једнаку важност за постизање циља као и начин на који се дискутује. У дискусију треба укључити и ученике који се сами не јављају. Завршна реч треба да буде кратка и не треба је коментарисати.

Радионице филозофских истраживања програма филозофија са децом могу бити унапређене играма. У овом контексту игре имају функцију средства за подучавање и подстицање развоја ученика. Игре које се користе у програму филозофија са децом омогућују ученицима да вежбају вештине као што су планирање, постављање питања, расуђивање, посматрање нечега са различитих тачака гледишта, размишљање о новим идејама.

У филозофским истраживањима фасилитатор ће бирати оне игре које ће се најбоље уклопити у постизање задатог циља: вежбање креативног мишљења, концентрације, пажљивог слушања и памћења, вежбање говорења, размишљање о значењу веза међу речима, размишљање о узрочно-последичним везама, вежбању самодисциплине и говорења пред публиком, подстицања сарадње чланова групе, подизање енергије у групи, креативно хипотетичко мишљење ...

Упркос разликама међу играма, све оне код ученика играча подстичу независност, самопоуздање, сарадњу и уважавање. Оне, такође, подржавају вредности и позитивно понашање које је неопходно за односе у заједници.

Праћење и вредновање наставе и учења

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како дају креативна решења, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, примењују, процењују последице итд.

Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, како решавају задатке који садрже аспекте истраживачког рада.

За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина, ставова.

Евалуатори овог програма не морају бити само наставници који изводе наставу. Допринос процесу евалуације могу дати сама деца (само-евалуација), родитељи заинтересовани за резултате рада са њиховом децом, али и колеге и стручни сарадници који могу даље користити резултате евалуације за планирање својих активности.

У филозофији са децом постоје многи елементи који утичу на различите циљеве образовања, тако да је потребно да одлучимо шта желимо да евалуирамо и колико ће евалуација бити селективна. Евалуациони упитници, најчешће направљени у виду евалуационих листова могу процењивати резултате когнитивног плана и односе у истраживачкој групи, затим метакогнитивне процесе, тј. критичко промишљање о сопственим мисаоним процесима и вештинама мишљења, као и промишљање о процесима и вештинама мишљења других чланова групе, потом мишљење о томе у којој се мери група понашала као заједница истраживача и шта ученици мисле о сопственом доприносу у остварењу циља часа, мишљење о сопственим и туђим идејама и предлозима за дискусију.

Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

ИСХОДИ:

На крају програма ученик ће бити у стању да:

- критички промишља и анализира питања и проблеме свог окружења;
- са пажњом слуша саговорника и комуницира са другима на конструктиван начин;
- јасно изрази сопствене мисли и осећања;
- практикује интелектуалну отвореност и радозналост;
- уважава релевантне аргументе;
- практикује толеранцију и разлике у мишљењу;
- искаже објективност и непристрасност у процени властитих и туђих становишта, поступака и постигнућа;
- сарађује са члановима групе којој припада и одупре се притиску групе на асертиван начин;
- препозна проблеме у свом непосредном окружењу и дискутује о могућностима њиховог решавања;
- развије осетљивост за социјални и културни контекст;
- учествује у расправи која доприноси атмосфери отворености и узајамног уважавања
- преузме одговорност за сопствене поступке, однос према природном и друштвеном окружењу;
- усвоји интелектуалне врлине истинољубивости.

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ:

- Компетенција за целоживотно учење;
- Сарадња;
- Решавање проблема;
- Одговорно учешће у демократском друштву;
- Рад са подацима и информацијама;
- Дигитална компетенција;
- Комуникација;
- Одговоран однос према околини;
- Естетичка компетенција

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Радмила Бранковић-Сатон, Радмила Гошовић, Весна Гошовић, Филозофија с децом, Приручник за наставнике, Креативни центар, Београд, 2007;
- Ćurko, Bruno, Kragić, Ivana: Filozofija za decu-primer Male filozofije, Osijek: Život i škola, 2008, – Lipman Mattew, The Educational Role of Philosophy, Critical&Creative Thinking 1/1, Dubuque, Iowa, March 1993.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: /

ИНОВАЦИЈЕ: /

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- писаним путем;
- усменим путем;
- праћењем активности на часу;
- кроз израду домаћих задатака/пројектних активности.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Појам добра/зла	1	1	-	2
2.	Појам уметности	1	1	-	2
3.	Појам правде	1	1	-	2
4.	Појам слободе	1	1	-	2
5.	Појам среће	1	1	-	2
6.	Појам толеранције	1	1	-	2
7.	Појам вршњачког насиља	1	1	-	2
8.	Појам истине/лажи	1	1	-	2
9.	Појам живота	1	1	-	2
10.	Појам времена и простора	1	1	-	2
11.	Појам пријатељства	1	1	-	2
12.	Појам храбрости	1	1	-	2
13.	Појам бога	1	-	-	1
14.	Појам човека	1	-	-	1
15.	Појам мудрости и знања	1	1	-	2
16.	Појам света	1	1	-	2
17.	Појам природе	1	1	-	2
18.	Појам једнакости и различитости	1	1	-	2
19.	Појам љубави	1	1	-	2
	Укупно часова	19	17	-	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		10	9	-	19
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		9	8	-	17
УКУПНО		19	17	-	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ДОМАЋИНСТВО	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ учења слободне наставне активности Домаћинство је да ученици интегришу и функционализују знања стечена у оквиру различитих предмета у контексту свакодневног живота, да унапреде вештине и формирају навике у вези са важним активностима у свакодневном животу у области становања, одевања, исхране и употребе различитих материјала.</p>		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:</p> <p>Сврха наставне активности Домаћинство је да се интегришу знања стечена у оквиру различитих предмета у контексту свакодневног живота, да се унапреде вештине и формирају навике у вези са важним активностима у свакодневном животу у области становања, одевања, исхране и употребе различитих материјала.</p>		
<p>Планирање наставе и учења</p> <p>Током остваривања програма потребно је уважити високу образовну и мотивациону вредност активних и интерактивних метода наставе-учења те кроз све програмске целине доследно осигурати да најмање трећина наставе буде организована употребом овог метода. Треба пружити услове за интегрисање и функционализацију знања из различитих предмета и свакодневног животног искуства, умења и формирање навика потребних за унапређивање квалитета живота, заштите, како сопственог здравља, тако и здравља других људи и очувања животне околине. Настава ће се изводити применом метода кооперативног учења у групама. Ученици ће у складу са својим интересовањима, разматрати нека питања, истраживати, правити презентације, пројекте, паное, организовати дебате итд.</p> <p>У програму слободне наставне активности Домаћинство обрађиваћемо четири наставне теме:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Савремено домаћинство и породица; • Култура становања; • Култура одевања; • Исхрана у домаћинству. 		
<p>Остваривање наставе и учења</p> <p>У оквиру наставне теме Савремено домаћинство и породица ученици интегришу, функционализују знања, али и стичу знања о појмовима: породица, породица у ужем смислу и ширем смислу, о фазама породичног живота, односима у породици и потребама савремене породице. У оквиру стицања знања о породици ученици уче о њеној улози у формирању културних потреба, навика и интересовања и развоју културног идентитета и припадности одређеној групи. На исти начин се објашњава појам културно наслеђе, тако да ученици разумеју да се култура као начин живота у прошлости испољава кроз наслеђе. У оквиру ове теме ученици би требали да направе план активности своје породице на дневном, недељном или месечном нивоу, и да истраже културно наслеђе своје породице.</p> <p>У наставној теми <i>Култура становања</i> ученици треба да науче да постоје различите врсте стамбеног простора, о могућностима за економично коришћење тог простора, као и о могућностима прилагођавања стамбеног простора функционалним и естетским потребама чланова породице. У овој теми ћемо размотрити начине уређења и одржавања стана према потребама чланова породице. У оквиру практичних вежби различите групе ученика треба да израде предлоге уређења стана у коме живе, поштујући потребе, склоности и активности особа које у њему живе, и да међусобним извештавањем кроз дискусију одобре или унапреде предлоге.</p>		

Кроз дискусију ћемо размотрити безбедност у домаћинству при употреби кућних апарата. Кроз искуства деце указаћемо на значај савремених апарата у домаћинству.

У оквиру наставне теме Култура одевања ученици треба да науче: које улоге имају одећа и обућа у животу савременог човека (физиолошка, психолошка, естетска, функционална) од којих се материјала праве итд. Кроз практичан рад треба овладати вештинама одржавања одеће направљене од различитих материјала (прање, уклањање флека, пеглање, одлагање итд).

Наставна тема Исхрана у домаћинству ће омогућити ученицима да истражују и упознају се са” Органском производњом хране”. Да истраже планирају буџет и за исхрану свог домаћинства ако користе органску или неорганску храну, са посебним освртом на ГМО. Ученици морају да се упознају са термином правилна исхрана и да испланирају потрошачку корпу за једно домаћинство. Ученици треба да истраже и да презентују потребе за градивним, енергетским и заштитно регулаторним састојцима хране, у зависности од узраста, врсте занимања, пола, климатских услова, здравог и физиолошког стања организма. Шта су последице неправилне исхране? Такође требају да уче о правилном одлагању, чувању и конзервирању намирница, како се припрема храна, који су начини обраде намирница итд. Култура понашања за трпезом и култура исхране се демонстрирају. Ученици презентују националну и светску кухињу. Планиране су вежбе у групама: састављање јеловника итд.

Праћење и вредновање наставе и учења

У Домаћинству као слободној наставној активности најважније је да наставник прати напредовање ученика у вештинама комуникације, критичког мишљења, мотивисаности, предузимљивости, организацијским вештинама, културним навикама, односу према сопственом здрављу, здрављу његове околине, као и о бризи за очување животне средине, креативности и решавању проблема.

ИСХОДИ:

На крају програма, ученик ће бити у стању да:

- одговорно испуњава обавезе потребне за живот у заједници / домаћинству;
- преиспита сопствене и навике других чланова заједнице/домаћинства и утиче на њихову промену ка рационалном планирању, економичној потрошњи и развијању одговорних еколошких навика;
- користи рачунарске апликације, 3D приказ грађевинског објекта и унутрашњег уређења домаћинства, уважавајући потребе савремене културе становања;
- учествује у активностима уређења и заштите домаћинства и окружења у коме се оно налази;
- анализира карактеристике савремене културе становања и повеже развој и значај урбанизма за побољшање услова живљења домаћинства;
- правилно разврстава и одлаже отпад из домаћинства, припрема га и предаје на рециклажу;
- образлаже на примеру у домаћинству употребу обновљивих извора енергије и значај топлотне изолације са уштедом енергије у домаћинству;
- правилно и безбедно користи уређаје за загревање и климатизацију простора;
- разликује природне од вештачких тканина, правилно их употребљава и одржава;
- планира буџет домаћинства и управља њиме;
- планира радну недељу, укључује и усклађује обавезе које има као појединац и у заједници/ домаћинству;

- припрема и уређује простор за ручавање и формира културне навике приликом узимања хране;
- правилно се храни, води рачуна о сопственом здрављу и здрављу породице;-планира дневне оброке за своје домаћинство у складу са општим принципима правилне исхране уз уважавање потреба свих чланова домаћинства;
- примењује основне технике и правила обраде и припреме намирница уз примену правилног руковања прибором, посуђем, справама и апаратима за припрему хране;
- истражује и прави план набавке средстава за одржавање личне хигијене и чистоће домаћинства;
- процењује значај и утицај информација и извора информација и повезује их са сопственим искуством ради решавања различитих проблемских ситуација;
- комуницира на конструктиван начин;
- процењује значај и утицај научних достигнућа на свакодневни живот;
- осмишљава и предузима истраживање у решавању проблема, одговорно се односи према свом животу, животу других и животној средини;
- критички процењује сопствени рад и рад сарадника у групи;
- сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и афирмише толеранцију и равноправност у дијалогу.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Ликовна култура;
- Техника и технологија;
- Биологија;
- Физика;
- Хемија;
- Историја;
- Географија.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_bezbednosti_hrane.html;
- <https://www.vet.minpolj.gov.rs/projects/sr/den/>;
- <https://www.efsa.europa.eu/en>;
- http://www.dnrl.minpolj.gov.rs/lat/o_nama/hrana.html;
- <https://www.muzejisrbije.rs/>;
- https://www.nb.rs/pages/article_link.php?id=109;
- <http://192.168.8.1/html/guide.html?randid=1004436850?updatadirect=www.sepa.gov.rs>;
- <http://www.sepa.gov.rs/>;
- https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_upravljanju_otpadom.html;
- <https://kompanije.co.rs/kategorija/otkup-i-prodaja-sekundarnih-sirovina>;
- <https://www.paragraf.rs/propisi/pravilnik-nacinu-skladistenja-pakovanja-obelezavanja-opasnog-otpada.html>;
- <https://www.ekologija.gov.rs/dokumenta/upravljanje-otpadom/pravilnicih><https://www.ekologija.gov.rs/dokumenta/upravljanje-otpadom/pravilnici>;
- <https://www.who.int/>;
- <http://etnokutak.com/blog/koji-su-stari-zanati/>.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- У зависности од наставних тема, би ће коришћена најразличитија средства у настави.

ИНОВАЦИЈЕ: /

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Наставник позива ученике на крају сваког часа да процене себе, у смислу, колико су напредовали у стицању знања, вештина, формирању ставова, током часа. То би, уједно, могла бити и ученичка евалуација наставниковог рада на часу. Наставник сваку врсту оцењивања јасно и прецизно образлаже ученику, поштујући његов интегритет. У Домаћинству као слободној наставној активности најважније је да наставник прати напредак ученика у вештинама комуникације (вршњачкој и са одраслима), критичког мишљења, мотивисаности, предузимљивости, организацијским вештинама, културним навикама, односу према сопственом здрављу, здрављу његове околине, као и о брзи за очување животне средине, креативности и решавању проблема

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Савремено домаћинство и породица	2	2	5	9
2.	Култура становања	2	2	5	9
3.	Култура одевања	2	2	5	9
4.	Исхрана у домаћинству	2	2	5	9
	Укупно часова	8	8	20	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		4	4	10	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		4	4	10	18
УКУПНО		8	8	20	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ПРЕДУЗЕТНИШТВО

**РАЗРЕД:
СЕДМИ**

**ОДЕЉЕЊА:
1, 2, 3**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ учења слободне наставне активности Предузетништво је да допринесе развоју иновативности и предузимљивости код ученика, способности да се идеје претворе у акцију, способности за тимски рад и коришћење разноврсних извора знања ради бољег разумевања друштвених процеса и појава и преузимања одговорне улоге у савременом друштву. Сврха слободне наставне активности Предузетништво је развој предузетничких компетенција, подршка професионалном развоју ученика као и припрема за сналажење у савременом свету рада који се мења услед технолошког развоја.

Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Предузетништво.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Сврха слободне наставне активности предузетништво је развој предузетничких компетенција, подршка професионалном развоју ученика као и припрема за сналажење у савременом свету рада који се мења услед технолошког развоја. Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Предузетништво.

Планирање наставе и учења

У програму су предложене четири теме које иако су програмски дате одвојено у реалном животу се прожимају и са ученицима треба радити тако да се укаже на њихову повезаност. По садржају тема програм има највећу корелацију са програмом Техника и технологија, уз уважавање ученичких ваншколских знања и вештина из света рада. Наставник је модератор активности. За увођење ученика у тему он припрема што више различитих материјала који имају функцију подстицаја, односно мотивисања ученика за рад на њима. Избору мотивационог материјала треба посветити посебну пажњу, имајући у виду узраст ученика, њихова интересовања, специфичност теме и предзнања. Материјал треба да мотивише ученике да истражују, улазе у дискусију, образлажу своје ставове. Наставник је пратилац ученичких активности и, уколико је потребно, давалац додатних подстицаја, али не и готових решења. Потребно је подстицати радозналост, аргументовање, креативност, рефлексивност, истрајност, одговорност, аутономно мишљење, сарадњу, једнакост међу половима.

Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени, већ се ученици подстичу да користе што различитије изворе информација и да према њима имају критички однос.

Број тема по часовима није унапред дефинисан. За сваку тему и часове на којима се она обрађује, потребно је формулисати исходе који су рефлексивни исходи за крај разреда и индикатора међупредметних компетенција, а садрже специфичности везане за конкретну тему/садржај.

Остваривање наставе и учења

Заштита права потрошача

Кроз студију случаја ученици се оспособљавају да у оквиру задатог буџета одаберу производ или услугу и аргументују свој избор у односу на критеријуме као што су квалитет, цена, еколошка подобност, корисност производа/услуге, естетска вредност, робна марка, трајање гаранције, могућност сервисирања итд. Ученици се оспособљавају да се информишу о производу (прехрамбеном, хемијском, техничком, одећа и обућа) на основу његове декларације. Упознају се шта су то права потрошача и на који начин могу да их остваре. Упутити ученике на услове које потрошач мора да испуни да би остварио своја права. Посебну пажњу посветити правима потрошача у односу на безбедност и квалитет производа/услуге, могућност замене или повраћаја новчаних средстава уколико није обезбеђена потпуна функционалност производа у гарантном року, као и у случајевима када производ није у складу са декларацијом или за услугу није успуњена уговорна обавеза. Постоје велике могућности за истраживачке задатке као што су нпр. да ученици пронађу информације о уобичајеном трајању гаранција за различите врсте производа.

Свет рада

Уводне активности у ову тематску целину имају за циљ да ученици сагледају развојност занимања што подразумева и њихово нестајање, као и факторе који до тога доводе (технолошки развој, промене људских потреба...). За промишљање о развоју занимања у будућности погодне су креативне радионице.

Ради пуног разумевања света рада ученици треба да се упознају са образовним профилима у оквиру различитих подручја рада, школама које их образују и захтевима које треба да испуне они који желе да се за њих школују. У ту сврху може се користити информатор за упис у средњу школу, а ученици подељени у групе могу добити различите задатке да га проуче (подручја рада, образовни профили у подручју рада, услови за упис, трогодишњи и четворогодишњи образовни профили, дуално образовање...). Неко од ученика би требало да се бави и информацијама о питањима како се наставља школовање после средње школе и разлике између похађања гимназије и средње стручне школе, односно разликама између стручне и опште матуре. Имајући у виду узраст ученика ниво академског образовања треба да буде само на информативном нивоу. На основу тог истраживачког рада може се организовати активност у којој сваки ученик или пар треба да припреми презентацију у стандардизованој форми за изабрани образовни профил. Презентација би требало да садржи информације о школама које образују тај образовни профил, минималном броју бодова из претходних школских година, условима усписа, могућностима запошљавања и наставка школовања, као и за које послове су ученици оспособљени након завршетка школовања. Припремљене појединачне презентације објединити и објавити на сајту школе. Уколико постоји могућност, ученицима омогућити комуникацију са предстваницима средњих школа, као и појединцима који се баве тим занимањима, а то може бити и неко од родитеља.

У оквиру ове теме ученици треба да се упознају са појмовима професионални развој, професионална оријентација и селекција, форма и функција CV и мотивационог писма. Током рада ученицима сугерисати да ће због динамичних промена на тржишту рада, током своје професионалне каријере бити принуђени да буду флексибилни, да се континуирано усавршавају и оријентишу ка целоживотном учењу.

Покрени себе и друге

За увођење у тему наставник може да припреми примере неких иницијатива, пожељно је да буду на глобалном и локалном нивоу, који илуструју снагу иницијативе и предузетништва. Након тога, може се организовати активност у којој ученици треба да идентификују различите проблеме у свом непосредном окружењу (нпр. проблеми у вези са животном средином, безбедношћу у саобраћају...), и сагледају могућности њиховог решавања из перспективе сопственог ангажовања и укључивања појединаца, група и организација из локалне заједнице. Овај садржај добро кореспондира са програмом Грађанског васпитања за све разреде јер он потенцира грађански активизам који се заснима на истим овим корацима: препознавање проблема-тражење решења. Након спроведене анализе ученици треба да изаберу два проблема и промишљају које су могућности њиховог решавања. Подељени у групе сачињавају план акције са основним елементима. Наставник кроз примере успешних лидера и менаџера, упознаје ученике са особинама које их одликују. На основу својих интересовања и способности ученици преузимају улоге у тиму, а затим анализирају које особине лидера и менаџера су им потребне за успешно решавање задатка. У раду се могу консултовати са особама које им могу бити од помоћи. Спровођење ове активности не треба да буде дуже од 3 часа јер је то увод у следећу тему где се очекује да ученици искажу, у складу са својим знањем и узрастом неки ниво иницијативности и предузимљивости.

Ученичка предузећа

Током остваривања ове теме, ученици треба да кроз практичан рад и симулацију рада привредног друштва стекну јаснију слику о економском, финансијском функционисању предузећа, да развијају сопствене предузетничке капацитете, социјалне, организационе и лидерске вештине.

Привредно друштво се оснива као виртуелни привредни субјекат који нема правни значај, али су сви процеси који се одвијају у њему реални. Уколико школа има регистровану ученичку задругу, пословање ученичких предузећа је потребно укључити у рад ученичке задруге.

Ученици се деле у две групе (од 10-15 ученика). Свака група оснива и води сопствено предузеће-привредни субјекат, са реалним процесима, производима/услугама и остварује зараду. Ученичко предузеће, под менторством предметног наставника, пролази кроз све фазе развоја привредног друштва (оснивање, развијање, затварање). Свако ученичко предузеће развија свој производ или услугу, трудећи се да буду оригинални, иновативни и креативни. Са циљем постизања овог захтева, важно је да ученици прикупе информације о истим или сличним производима или услугама на тржишту и успоставе комуникацију са окружењем како би испитали могућност остваривања пословног успеха. У складу са производом/услугом, ученици бирају назив предузећа, израђују лого предузећа и праве план активности. Са циљем прикупљања новчаних средстава за почетак рада предузећа, ученици могу да организују спортски или културни догађај, продајну изложбу, аукцију, сајам. Како би обезбедили успешно пословање, ученици се уз помоћ наставника упознају са правилима пословне комуникације, основним етичким принципима у пословању и рационалном управљању ресурсима. Ученицима треба указати на важност кодекса пословног понашања, од начина опхођења до кодекса облачења. Потребно је да ученици уоче разлику између свакодневне и пословне комуникације (вербалне и невербалне). Инсистирати на поштовању основних етичких начела, као што је професионално обављање пословне активности, савесно извршавање обавеза и преузимање одговорности, поштовање преузетих обавеза, коришћење допуштених средстава за постизање пословних циљева.

Ученици израчунавају све трошкове који су имали током реализације своје идеје. У те трошкове спадају трошкови материјала, трошкови израде и други трошкови. На основу прикупљених података, формирају продајну цену и усклађују је са ценама сличних производа на тржишту.

Уз помоћ наставника, осмишљавају различите облике промовисања и продаје свог производа, остварују интеракцију са пословним сектором и потенцијалим купцима. Промовисање се може остварити и коришћењем ИКТ алата. Продајне активности могу бити реализоване на продајним изложбама, сајмовима и базарима.

Након реализоване теме, неопходно је да сваки тим изврши евалуацију спроведених активности и изради презентацију о раду свог предузећа. Чланови тима доносе заједничку одлуку у које сврхе ће бити искоришћена средства зарађена током пословања ученичког предузећа.

Праћење и вредновање наставе и учења

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како комуницирају и сарађују, како прикупљају податке, како аргументују, евалуирају, дају креативна решења, како представљају резултате свог рада итд. Посебно поудани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења.

Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, колико су креативни, како решавају задатке који садрже неке аспекте истраживачког рада, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе потешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици свакако треба да буду унапред упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа ученика потребно је дати повратну информацију која помаже ученику да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

ИСХОДИ:

По завршетку програма ученик ће бити у стању да:

- наведе основна права потрошача и начине њихове заштите;
- на декларацији пронађе најважније информације о производу и одреди однос цене и квалитета;
- посматра занимања из перспективе некад и сад и предвиди могућности њиховог развоја у будућности;
- повезује одређена занимања и врсту и нивое образовања;
- препозна проблеме у свом непосредном окружењу и дискутује о могућностима њиховог решавања;
- се укључи у иницијативе које се покрећу у школи;
- разликује особине лидера и менаџера;
- одговорно преузима задужења у тиму, сарађује са другим члановима тима и учествује у доношењу одлука:
- планира, распоређује и управља ресурсима (знања и вештине, време, новац, технологије);
- учествује у осмишљавању пословне идеје;
- информише се о постојању сличних производа на тржишту;
- комуницира са окружењем о креативним идејама свога тима;
- примењује правила пословне комуникације;
- поштује етичке принципе у пословању;
- израчуна трошкове израде производа према датим инструкцијама;
- прикупи информације о ценама сличних производа на тржишту и на основу њих одреди цену свог производа;
- учествује у промоцији и продаји производа;
- презентује рад свог тима.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Информатика и рачунарство;
- Математика;
- Географија;
- Српски језик и књижевност;
- Биологија.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- <https://zastitapotrosaca.gov.rs/za-potrosace>;
- <https://www.zastitapotrosaca.gov.rs/>;
- https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zastiti_potrosaca.html;
- <https://otvorenavratapravosudja.rs/media/finalno-7-vodic-za-zastitu-prava-potrosacacep.pd>;
- <https://mtt.gov.rs/tekst/87/sektor-za-zastitu-potrosaca.php>;
- <https://registarobjekata.minpolj.gov.rs/consumers/consumer-rights>;
- https://www.danas.rs/vesti/drustvo/native_-zakon-o-zastiti-potrosaca-izmedju-teorije-i-prakse/;
- <https://www.bbc.com/serbian/lat/srbija-60744815>;
- <file:///C:/Users/jelen/Downloads/US%20%20Menad%C5%BEment%20ljudskih%20resursa%20-%202018.pdf>;
- <https://srednjeskole.edukacija.rs/privatne-srednje-skole/beograd/srednja-skola-dositej/obrazovni-profil> (уознавање са профилима рада);
- https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_osnovama_sistema_obrazovanja_i_vaspitanja.html (разлика између основне и средње школе);
- <http://www.razvojkarijere.bg.ac.rs/v-savetnik/pisanje-motivacionog-pisma>;
- <https://poslovi.infostud.com/saveti/Kako-napisati-motivaciono-pismo/39>;
- <https://poslovi.infostud.com/saveti/Kako-napisati-CV-biografiju/34>;
- <http://www.razvojkarijere.bg.ac.rs/v-savetnik/kako-napisati-dobru-biografiju>;
- <https://www.halobeba.rs/bezbednost/bezbednost-dece-u-saobracaju/>;
- <https://www.abs.gov.rs/sr/o-nama/sektor-za-prevenciju-i-lokalne-samouprave/preventivne-aktivnosti/kampanje-421/arhiva-kampanja/video-spot-bezbednost-dece-u-saobracaju>;
- <https://www.abs.gov.rs/sr/preventivne-aktivnosti/kampanje-421/arhiva-kampanja/video-spot-bezbednost-motociklista-u-saobracaju>;
- <https://www.abs.gov.rs/sr/preventivne-aktivnosti/kampanje-421/arhiva-kampanja/video-spot-bezbednost-vozaca-traktora-u-saobracaju>;
- <https://pokretslobodnih.rs/novosti/autorski-tekstovi/ocuvanje-zivotne-sredine-je-najvazniji-zadatak-svakoga-od-nas>;
- <https://nationalgeographic.rs/ekologija/a21347/6-jednostavnih-nacina-da-svako-od-nas-doprinese-ocuvanju-zivotne-sredine.html>;
- <http://www.ves-pec.edu.rs/dokumenta/KnjigaPredmetaFP.pdf>

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- коришћење интернет страница у сврху обраде наставног материјала предвиђеног за ту наставну активност;
- израда презентација;
- коришћење пројектора у сврху обраде наставне јединице;
- разни видео записи;
- кратки филмови;
- израда паноа и слично.

ИНОВАЦИЈЕ:

- интервјуи са познатим и успешним личностима из области предузетништва на територији Србије

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- кроз разне врсте упитника;
- тестова отвореног и затвореног типа;
- презентације и вербалном методом рада;
- праћењем прикупљања података;
- аргуменовањем;
- евалуирањем;
- давањем креативних решења;
- представљањем резултата свога рада.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Заштита права потрошача	4	2	3	9
2.	Свет рада	5	1	3	9
3.	Покрени себе и друге	4	2	3	9
4.	Ученичка предузећа	4	2	3	9
Укупно часова		17	7	12	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		9	3	6	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		8	4	6	18
УКУПНО		17	7	12	36

3.4. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ОСМИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Планирање наставе

Програми наставе и учења засновани су на општим циљевима и исходима образовања и васпитања и потребама и могућностима ученика првог разреда. Усмерени су на процес и исходе учења, а не на саме садржаје који сада имају другачију функцију и значај. Садржаји више нису циљ сами по себи, већ су у функцији остваривања исхода који су дефинисани као функционално знање ученика тако да показују шта ће ученик бити у стању да учини, предузме, изведе, обави захваљујући знањима, ставовима и вештинама које је градио и развијао током једне године учења конкретног предмета. Овако конципирани програми подразумевају да оствареност исхода води ка развијању компетенција, како општих и специфичних предметних, тако и кључних.

Уџбеници који ће се користити у осмом разреду су:

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„КЛЕТ“	<i>Цветник, Читанка за осми разред основне школе</i>	Зона Мркаљ, Зорица Несторовић	650-02-00287/2020-07 од 16.12.2020.
	<i>Граматика Српски језик и књижевност за осми разред основне школе</i>	Весна Ломпар	
	<i>Радна свеска уз уџбенички комплет, Српски језик и књижевности за осми разред основне школе</i>	Весна Ломпар, Зона Мркаљ, Зорица Несторовић	
СТРАНИ ЈЕЗИК			

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
ЈП „ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ”	<i>Наши класс 4, руски језик за осми разред основне школе; други страни језик. четврта година учења; уџбенички комплет (уџбеник, радна свеска и компакт диск)</i>	Лука Меденица, Бранислав Николић, Мира Симеуновић	650-02-00303/2020-07 од 17.11.2020.
ЈП „ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ”	<i>Le monde de Léa et Lucas 4, француски језик за осми разред основне школе, други страни језик, четврта година учења; уџбенички комплет (уџбеник са радном свеском и компакт диск)</i>	Милена Милановић, Данијела Милошевић	650-02-00370/2020-07 од 22.1.2021.
ЈП „ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ”	<i>Enjoying English 8, енглески језик за осми разред основне школе, први страни језик, осма година учења; уџбенички комплет (уџбеник са аудио диском и радна свеска)</i>	Катарина Ковачевић, Jonathan Pendlebury	650-02-00170/2020-07 од 27.10.2020.
ЛИКОВНА КУЛТУРА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

„KLETT”	<i>Ликовна култура 8, уџбеник за осми разред основне школе; ћирилица</i>	Сања Филиповић	650-02-00235/2020-07 од 11.12.2020.
МУЗИЧКА КУЛТУРА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„ВУЛКАН ИЗДАВА- ШТВО”	<i>Музичка култура 8, уџбеник за осми разред основне школе; ћирилица</i>	Јасмина Чолић, Александра Хаџи- Ђорђевић	650-02-00171/2020-07 од 26.10.2020.
ИСТОРИЈА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„БИГЗ школство”	<i>Историја 8, уџбеник са одабраним историјским изворима за осми разред основне школе; ћирилица</i>	Урош Миливојевић, Зоран Павловић, Весна Лучић	650-02-00457/2020-07 од 1.3.2021.
ГЕОГРАФИЈА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„KLETT”	<i>Географија 8, уџбеник за осми разред основне школе; ћирилица</i>	Тања Плазинић	650-02-00258/2020-07 од 1.2.2021.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

ФИЗИКА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„САЗНАЊЕ”	<i>Физика 8, уџбеник за осми разред основне школе</i>	Мићо М. Митровић	650-02-00394/2020-07 од 30.12.2020.
	<i>Практикум Физика 8, збирка задатака и експерименталних вежби за осми разред основне школе; уџбенички комплет; ћирилица</i>		
МАТЕМАТИКА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„KLETT”	<i>Математика 8, уџбеник за осми разред основне школе</i>	Небојша Икодиновић, Слађана Димитријевић	650-02-00298/2020-07 од 16.12.2020.
	<i>Математика 8, збирка задатака за осми разред основне школе са Решењима уззбирку задатака за осми разред основне школе; уџбенички комплет; ћирилица</i>	Бранислав Поповић, Марија Станић, Ненад Вуловић, Сања Милојевић	
БИОЛОГИЈА			

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„ГЕРУНДИ-ЈУМ”	<i>Биологија 8 за осми разред основне школе; ћирилица</i>	Томка Миљановић, Весна Миливојевић, Оливера Бијелић Чабрило, Тихомир Лазаревић	650-02-00364/2020-07 од 5.1.2021.
ХЕМИЈА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„ГЕРУНДИ-ЈУМ”	<i>Хемија 8, за осми разред основне школе;</i> <i>Лабораторијске вежбе са задацима из хемије за осми разред основне школе;</i> уџбенички комплет; ћирилица	Јасна Адамов, Соња Велимировић, Гордана Гајић, Снежана Каламаковић	650-02-00378/2020 -07 од 11.1.2021.
ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„KLETT”	<i>Техника и технологија 8, за осми разред основне школе;</i> уџбенички комплет; ћирилица	Ненад Стаменовић, Алекса Вучићевић	650-02-00288/2021 -07 од 21. 01. 2022.

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО			
Назив издавача	Наслов уџбеника Писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења министра/покрајинског секретара
„KLETT”	<i>Информатика и рачунарство 8, уџбеник за осми разред основне школе;</i> Ћирилица	Светлана Мандић	650-02-00289/2021 -07 од 09.03.2022.

3. 4. 1. НАСТАВНИ ПРОГРАМ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ наставе српског језика су:</p> <ul style="list-style-type: none"> да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање обухвата и емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, развија критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; одговарајућим врстама читања се оспособљава да уметнички приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности и језичкој култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области. <p>Задаци наставе српског језика:</p> <ul style="list-style-type: none"> развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује; основно описмењавање најмлађих ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика; поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика, језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика; оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца); развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности; 		

- развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза;
- увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (дживљајног, усмереног, истраживачког);
- оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова;
- упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу;
- поступно, систематично и доследно оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста;
- развијање потребе за књигом, способности да се њоме самостално служе као извором сазнања; навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељењске, школске, месне);
- поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама;
- поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм);
- усвајање основних теоријских и функционалних појмова из позоришне и филмске уметности, упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења;
- развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује;
- навикавање на редовно праћење и критичко процењивање емисија за децу на радију и телевизији;
- подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;
- подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерарна, језичка, рецитаторска, драмска, новинарска секција и др.);
- васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости,
- солидарности и других моралних вредности;
- развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО О ОСТВАРИВАЊУ НАСТАВЕ:

Наставни програм предмета Српски језик и књижевност чине три предметне области:

- Књижевност;
- Језик;
- Језичка култура.

Препоручена дистрибуција часова по предметним областима је следећа:

- Књижевност - 64 часа;
- Језик - 40 часова;
- Језичка култура - 32 часа.

Све три области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима.

Наставни програм српског језика и књижевности заснован је на исходима, односно на процесу учења и ученичким постигнућима. Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности које ученик гради, проширује и продубљује кроз све три предметне области овог предмета.

Начин остваривања програма

Језик (граматика, правопис и ортоепија)

У настави језика ученици се оспособљавају за правилну усмену и писмену комуникацију стандардним српским језиком. Отуда захтеви у овом програму нису усмерени само на језичка правила и граматичке норме већ и на њихову функцију. На пример, реченица се не упознаје само као граматичка јединица (са становишта њене структуре), већ и као комуникативна јединица (са становишта њене функције у комуникацији). Основни програмски захтев у настави граматике јесте да се ученицима језик представи и тумачи као систем. Ниједна језичка појава не би требало да се изучава изоловано, ван контекста у којем се остварује њена функција. У I и II разреду у оквиру вежби слушања, говорења, читања и писања ученици запажају језичке појаве без њиховог именовања, да би се од III до VIII разреда у концентричним круговима и континуираним низовима граматички садржаји изучавали поступно и селективно у складу са узрастом ученика. Поступност се обезбеђује самим избором и распоредом наставних садржаја, а конкретизација нивоа обраде, као врста упутства за наставну праксу у појединим разредима, назначена је описно формулисаним захтевима: запажање, уочавање, усвајање, појам, препознавање, разликовање, информативно, употреба, обнављање, систематизација и другима. Указивањем на ниво програмских захтева наставницима се помаже у њиховим настојањима да ученике не оптерете обимом и дубином обраде језичке грађе. Селективност се остварује избором најосновнијих језичких законитости и информација о њима. Таквим приступом језичкој грађи у програму наставници се усмеравају да тумачење граматичких категорија заснивају на њиховој функцији коју су ученици у претходним разредима уочили и њоме, у мањој или већој мери, овладали у језичкој пракси. Поступност и селективност у програму граматике најбоље се уочавају на садржајима из синтаксе и морфологије од I до VIII разреда. Исти принципи су, међутим, доследно спроведени и у осталим областима језика. На пример, алтернацију сугласник к, г, х ученици ће прво запажати у грађењу речи и деклинацији у V разреду, а вежбама и језичким играма у том и претходним разредима навикавати се на правилну употребу тих консонаната у говору и писању; елементарне информације о палатализацији добиће у VI разреду, а усвојена знања о битним гласовним особинама српског језика обновити и систематизовати у VIII разреду. Тим начином ће ученици стећи основне информације о гласовним променама и алтернацијама, оспособиће се за језичку праксу, а неће бити оптерећени учењем описа и историје тих језичких појава. Елементарне информације из морфологије почињу се ученицима давати од II разреда и поступно се из разреда у разред проширују и продубљују. Од самог почетка ученике треба навикавати да уочавају основне морфолошке категорије, на пример: у II разреду поред уочавања речи које именују предмете и бића, уводи се и разликовање рода и броја код тих речи а у III разреду разликовање лица код глагола. Тим путем ће се ученици поступно и логички уводити не само у морфолошке већ и у синтаксичке законитости (разликовање лица код глагола - лични глаголски облици - предикат - реченица). Речи увек треба уочавати и обрађивати у оквиру реченице, у којој се запажају њихове функције, значења и облици. Програмске садржаје из акцентологије не треба обрађивати као посебне наставне јединице. Не само у настави језика, већ и у настави читања и језичке културе, ученике треба у сваком разреду уводити у програмом предвиђене стандардне акценатске норме а сталним вежбањем, по могућству уз коришћење аудио снимака, ученике треба навикавати да чују правилно акцентовану реч, а у местима где се одступа од акценатске норме, да разликују стандардни акценат од свога акцента. Правопис се савлађује путем систематских вежбања, елементарних и сложених, која се организују често, разноврсно и различитим облицима писмених вежби.

Поред тога, ученике врло рано треба упућивати на служење правописом и правописним речником (школско издање). Настава ортоепије обухвата следеће елементе говора: артикулацију гласова, јачину, висину и дужину, акценат речи, темпо, ритам, реченичну интонацију и паузе. Артикулационе вежбе односе се на правилан изговор гласова: -ч, -ћ, -ц, -ђ, -х, као и -е (често отворено). Ученици с неправилним изговором -р, -с, -з упућују се логопеду. Гласови се најпре вежбају појединачно, а онда у говорном ланцу, у тексту. Ортоепске вежбе, обично краће и чешће, изводе се не само у оквиру наставе језика него и наставе читања и језичке културе. Треба указивати на правилност у говору, али и на логичност и јасност. Вежбе за усвајање и утврђивање знања из граматике до нивоа његове практичне примене у новим говорним ситуацијама проистиче из програмских захтева, али су у великој мери условљене конкретном ситуацијом у одељењу - говорним одступањима од књижевног језика, колебањима, грешкама које се јављају у писменом изражавању ученика. Стога се садржај вежбања у настави језика мора одређивати на основу систематског праћења говора и писања ученика. Тако ће настава језика бити у функцији оспособљавања ученика за правилно комуницирање савременим књижевним српским језиком.

У настави граматике треба примењивати следеће поступке који су се у пракси потврдили својом функционалношћу:

- подстицање свесне активности и мисаоног осамостаљивања ученика;
- сузбијање мисаоне инерције и ученикових имитаторских склоности;
- заснивање тежишта наставе на суштинским вредностима, односно на битним својствима и стилским функцијама језичких појава;
- уважавање ситуационе условљености језичких појава;
- повезивање наставе језика са доживљавањем уметничког текста;
- откривање стилске функције, односно изражајности језичких појава;
- коришћење уметничких доживљаја као подстицаја за учење матерњег језика;
- систематска и осмишљена вежбања у говору и писању;
- што ефикасније превазилажење нивоа препознавања језичких појава;
- неговање примењеног знања и умења;
- континуирано повезивање знања о језику са непосредном говорном праксом;
- остваривање континуитета у систему правописних и стилских вежбања;
- побуђивање учениковог језичког израза животним ситуацијама;
- указивање на граматичку сачињеност стилских изражајних средстава;
- коришћење прикладних илустрација одређених језичких појава.

У настави граматике изразито су функционални они поступци који успешно сузбијају ученикову мисаону инертност, а развијају радозналост и самосталност ученика, што појачава њихов истраживачки и стваралачки однос према језику. Наведена усмерења наставног рада подразумевају његову чврсту везаност за животну, језичку и уметничку праксу, односно за одговарајуће текстове и говорне ситуације.

Због тога је указивање на одређену језичку појаву на изолованим реченицама, истргнутим из контекста, означено као изразито непожељан и нефункционалан поступак у настави граматике. Усамљене реченице, лишене контекста, постају мртви модели, подобни да се формално копирају, уче напамет и репродукују, а све то спречава свесну активност ученика. Савремена методика наставе граматике залаже се да тежиште обраде одређених језичких појава буде засновано на суштинским особеностима, а то значи на њиховим битним својствима и стилским функцијама, што подразумева занемаривање формалних и споредних обележја проучаваних језичких појава.

У настави језика нужно је посматрати језичке појаве у животним и језичким околностима које су условиле њихово значење. Ученике ваља упутити на погодне текстове и говорне ситуације у којима се одређена језичка појава природно јавља и испољава. Текстови би требало да буду познати ученицима, а ако пак нису, треба их прочитати и о њима разговарати са ученицима. Наставник ваља да има на уму и то да упознавање суштине језичке појаве често води преко доживљавања и схватања уметничког текста, што ће бити довољно јак подстицај за наставника да што чешће упућује ученике да откривају стилску функцију (изражајност) језичких појава. То ће допринети развијању ученикове радозналости за језик, јер уметничка доживљавања чине граматичко градиво конкретнијим, лакшим и применљивијим. Кад ученицима постане приступачна стилска (изражајна, експресивна) функција језичке појаве, прихватају је као стваралачки поступак, што је врло погодан и подстицајан пут да знања о језику брже прелазе у умења, да се на тај начин доприноси бољем писменом и усменом изражавању, али и успешнијој анализи књижевних текстова.

Нужно је да наставник увек има на уму пресудну улогу умесних и систематских вежбања, односно да наставно градиво није усвојено док се добро не увежба. То значи да вежбања морају бити саставни чинилац обраде наставног градива, примене, обнављања и утврђивања знања. Методика наставе језика, теоријски и практично, упућује да у настави матерњег језика треба што пре превазићи нивое препознавања и репродукције, а стрпљиво и упорно неговати више облике знања и умења - применљивост и стваралаштво. У настојањима да се у наставној пракси удовољи таквим захтевима, функционално је у свакојгодној прилици знања из граматике ставити у функцију тумачења текста (уметничког и популарног), чиме се оно уздиже од препознавања и репродукције на нивое умења и практичне примене. Практичност и применљивост знања о језику и његово прелажење у умење и навике посебно се постиже неговањем правописних и стилских вежби. Ученике, такође, континуирано треба подстицати да своја знања о језику повезују са комуникативним говором. Један од изразито функционалних поступака у настави граматике јесу вежбања заснована на коришћењу примера из непосредне говорне праксе, што наставу граматике приближава животним потребама у којима се примењени језик појављује као свестрано мотивисана људска активност. Настава на тај начин постаје практичнија и занимљивија, чиме ученику отвара разноврсне могућности за његова стваралачка испољавања. Ситуације у којима се испољавају одређене језичке појаве може и сам наставник да поставља ученицима, да их спретно подсећа на њихова искуства, а они ће казивати или писати како у изазовним приликама говорно реагују. Целовити сазнајни кругови у настави граматике, који започињу мотивацијом, а завршавају сазнавањем, резимирањем и применом одређеног градива, у савременом методичком приступу, поготову у проблемски усмереној настави, отварају се и затварају више пута током наставног часа. Такав сазнајни процес подразумева учестало спајање индукције и дедукције, анализе и синтезе, конкретизације и апстракције, теоријских обавештења и практичне обуке. Савремена методика наставе истиче низ са односних методичких радњи које ваља применити у наставној обради програмских јединица из језика и које омогућују да сваки целовит сазнајни пут, почев од оног који је уоквирен школским часом, добије своју посебну структуру.

Обрада нових наставних (програмских) јединица подразумева примену следећих методичких радњи:

- коришћење погодног полазног текста (језичког предлошка) на коме се увиђа и објашњава одговарајућа језичка појава. Најчешће се користе краћи уметнички, научнопопуларни и публицистички текстови, а и примери из писмених радова ученика;

- коришћење исказа (примера из пригодних, текућих или запамћених) говорних ситуација;
- подстицање ученика да полазни текст доживе и схвате у целини и појединостима;
- утврђивање и обнављање знања о познатим језичким појавама и појмовима који непосредно доприносе бољем и лакшем схватању новог градива. (Обично се користе примери из познатог текста);
- упућивање ученика да у тексту, односно у записаним исказима из говорне праксе, уочавају примере језичке појаве која је предмет сазнавања;
- најављивање и бележење нове наставне јединице и подстицање ученика да запажену језичку појаву истраживачки сагледају;
- сазнавање битних својстава језичке појаве (облика, значења, функције, промене, изражајних могућности...);
- сагледавање језичких чињеница (примера) са разних становишта, њихово упоређивање, описивање и класификовање;
- илустровање и графичко представљање језичких појмова и њихових односа;
- дефинисање језичког појма; истицање својства језичке појаве и уочених законитости и правилности;
- препознавање, објашњавање и примена сазнатог градива у новим околностима и у примерима које наводе сами ученици (непосредна дедукција и прво вежбање);
- утврђивање, обнављање и примена стеченог знања и умења (даља вежбања, у школи и код куће).

Наведене методичке радње међусобно се допуњују и прожимају, а остварују се у сукцесивној и синхроној поставци. Неке од њих могу бити остварене пре наставног часа на коме се разматра одређена језичка појава, а неке и после часа. Тако, на пример, добро је да текст на коме се усваја градиво из граматике буде раније упознат, а да поједине језичке вежбе буду предмет ученичких домаћих задатака. Илустровање, на пример, не мора бити обавезна етапа наставног рада, већ се примењује кад му је функционалност неспорна. Паралелно и здружено, у наведеном сазнајном путу теку све важне логичке операције: запажање, упоређивање, закључивање, доказивање, дефинисање и навођење нових примера. То значи да часови на којима се изучава граматичко градиво немају одељене етапе, односно јасно уочљиве прелазе између њих. Нешто је видљивији прелаз између индуктивног и дедуктивног начина рада, као и између сазнавања језичке појаве и увежбавања.

Књижевност

Увођење ученика у свет књижевности, али и осталих, тзв. некњижевних текстова (популарних, информативних), представља изузетно одговоран наставни задатак. Управо на овом ступњу школовања стичу се основна и врло значајна знања, умења и навике од којих ће у доброј мери зависити не само ученичка књижевна култура, већ и његова општа култура на којој се темељи укупно образовање сваког школованог човека.

Лектира

Укинута је непотребна подела на домаћу и школску лектуру, па тако извори за обраду текстова из лектире, поред читанки, постају књиге лектире за одређени узраст и сва остала приступачна литература. Дата је лектира за одређен разред, разврстана по књижевним родовима - лирика, епика, драма, да би се кроз све програме могла пратити одговарајућа и разложна пропорција и имати увид у то. Подела је извршена према основној разлици везаној за стих и прозу. Лектира је обogaћена избором научнопопуларних и информативних текстова. Текстови из лектире представљају програмску окосницу.

Наставник има начелну могућност да понуђене текстове прилагођава конкретним наставним потребама, али је обавезан и на слободан избор из наше народне усмене књижевности и тзв. некњижевних текстова - према програмским захтевима. Разлике у укупној уметничкој и информативној вредности појединих текстова утичу на одговарајућа методичка решења (прилагођавање читања врсти текста, опсег тумачења текста у зависности од сложености његове структуре, повезивање и груписање са одговарајућим садржајима из других предметних подручја - граматике, правописа и језичке културе и сл.). Наставнику је дата могућност и допунског избора дела у складу са наставним потребама и интересовањима конкретног ђачког колектива са којим остварује програм. Тумачење текста заснива се на његовом читању, доживљавању и разумевању. При томе је квалитет доживљавања и разумевања текста и непосредно условљен квалитетом читања. Зато су разни облици усмереног читања основни предуслов да ученици у настави стичу сазнања и да се успешно уводе у свет књижевног дела. Изражајно читање негује се систематски, уз стално повећавање захтева и настојање да се што потпуније искористе способности ученика за постизање високог квалитета у вештини читања. Вежбања у изражајном читању изводе се плански и уз солидно наставничко и ученичко припремање. У оквиру своје припреме наставник благовремено одабира погодан текст и студиозно проучава оне његове особености које утичу на природу изражајног читања. У складу са мисаоно-емотивним садржајем текста, наставник заузима одговарајући став и одређује ситуациону условљеност јачине гласа, ритма, темпа, интонације, пауза, реченичног акцента и гласовних трансформација. При томе се повремено служи аудио снимцима узорних интерпретативних читања. Читање у себи је најпродуктивнији облик стицања знања па му се у настави поклања посебна пажња. Оно је увек усмерено и истраживачко; помоћу њега се ученици оспособљавају за свакодневно стицање информација и за учење. Вежбе читања у себи непосредно се уклапају у остале облике рада и увек су у функцији свестранијег стицања знања и разумевања не само књижевног дела, већ и свих осмишљених текстова.

Тумачење текста

Са обрадом текста почиње се после успешног интерпретативног читања наглас и читања у себи. Књижевноуметничко дело се чита, према потреби и више пута, све док не изазове одговарајуће доживљаје и утиске који су неопходни за даље упознавање и проучавање текста. Разни облици поновљеног и усмереног читања дела у целини, или његових одломака, обавезно ће се примењивати у обради лирске песме и краће прозе. При обради текста примењиваће се у већој мери јединство аналитичких и синтетичких поступака и гледишта. Значајне појединости, елементарне слике, експресивна места и стилско-језички поступци неће се посматрати као усамљене вредности, већ их треба сагледавати као функционалне делове виших целина и тумачити у природном садејству с другим уметничким чиниоцима. Књижевном делу приступа се као сложенем и непоновљивом организму у коме је све условљено узрочно-последичним везама, подстакнуто животним искуством и уобличено стваралачком маштом. Методика наставе књижевности већ неколико деценија, теоријски и практично, развија и стално усавршава наставничков и учеников истраживачки, проналазачки, стваралачки и сатворачки однос према књижевноуметничком делу. Књижевност се у школи не предаје и не учи, већ чита, усваја, у њој се ужива и о њој расправља. То су путеви да настава књижевности шири ученикове духовне видике, развија истраживачке и стваралачке способности ученика, критичко мишљење и уметнички укус, појачава и култивише литерарни, језички и животни сензибилитет.

Модерна и савремена организација наставе матерњег језика и књижевности подразумева активну улогу ученика у наставном процесу. У савременој настави књижевности ученик не сме бити пасивни слушалац који ће у одређеном тренутку репродуковати "научено градиво", односно наставникова предавања, већ активни субјекат који истраживачки, стваралачки и сатворачки учествује у проучавању књижевно-уметничких остварења. Ученикова активност треба да свакодневно пролази кроз све три радне етапе; пре часа, у току часа и после часа. У свим етапама ученик се мора систематски навикавати да у току читања и проучавања дела самостално решава бројна питања и задатке, који ће га у пуној мери емоционално и мисаоно ангажовати, пружити му задовољство и побудити истраживачку радозналост. Такви задаци биће најмоћнија мотивација за рад што је основни услов да се остваре предвиђени интерпретативни домети. Наставник ваља да постави задатке који ће ученика подстицати да уочава, открива, истражује, процењује и закључује. Наставникова улога јесте у томе да осмишљено помогне ученику тако што ће га подстицати и усмеравати, настојећи да развија његове индивидуалне склоности и способности, као и да адекватно вреднује ученичке напоре и резултате у свим облицима тих активности. Проучавање књижевноуметничког дела у настави је сложен процес који започиње наставниковим и учениковим припремањем (мотивисање ученика за читање, доживљавање и проучавање уметничког текста, читање, локализовање уметничког текста, истраживачки припремни задаци) за тумачење дела, своје напродуктивније видове добија у интерпретацији књижевног дела на наставном часу, а у облицима функционалне примене стечених знања и умења наставља се и после часа: у продуктивним обнављањима знања о обрађеном наставном градиву, у поредбеним изучавањима књижевноуметничких дела и истраживачко интерпретативним приступима новим књижевноуметничким остварењима. Средишње етапе процеса проучавања књижевноуметничког дела у настави јесу методолошко и методичко заснивање интерпретације и њено развијање на наставном часу. О оквиру основне методолошке оријентације да наставна интерпретација књижевноуметничког дела у највећој мери буде усмерена према уметничком тексту, примат припада опредељењу да се динамика интерпретације усклађује са водећим уметничким вредностима књижевног остварења, тако што ће оне бити чиниоци обједињавања интерпретативних токова кроз свет дела. Једно од најважнијих начела које поштује тако заснована и опредељена наставна интерпретација јесте удовољавање захтеву да се тумачењем водећих вредности обухвати, односно проучи, дело у целини. Пошто су обједињена поставка и односи свестраних међусобних прожимања природне датости уметничких чинилаца у делу, тумачењем водећих уметничких вредности обухватају се и упознају и сви други битни чиниоци уметничке структуре, међу којима сваки у интерпретацији добија онолико места колико му припада у складу са уделом који има у општој уметничкој вредности дела. У наставној интерпретацији књижевноуметничког дела обједињавајући и синтетички чиниоци могу бити: уметнички доживљаји, текстовне целине, битни структурни елементи (тема, мотиви, уметничке слике, фабула, сиже, књижевни ликови, поруке, мотивациони поступци, композиција), форме приповедања (облици излагања), језичко стилски поступци и литерарни (књижевноуметнички) проблеми.

Језичка култура

Развијање језичке културе један је од најважнијих задатака наставе матерњег језика. Овај наставни процес, иако је програмски конституисан као посебно подручје, с посебним садржајима и облицима рада, мора се преносити како на обраду књижевног текста који је најбољи образац изражавања, тако и на некњижевне текстове и на граматику с правописом, која нормира правила и дефинише језичке законе.

Исто тако, у повратном смеру, обрада књижевног текста и рад на граматици и правопису књижевног језика, мора укључивати и садржаје за неговање културе усменог и писменог изражавања, јер су својим већим делом том циљу и подређени. Рад на богаћењу језичке културе треба да се интегрише са свим видовима усмених и писмених облика изражавања. У настави језика и културе изражавања ваља непрестано имати у виду заједнички основни циљ: развијање језичког мишљења и језичке свести уочавањем језичких законитости, па тек на основу такве свести прелазити на нормирање и дефинисање. Отуда језик као средство изражавања треба да буде предмет наставне пажње у свим његовим структурама.

Неопходно је да ученици уоче разлику између говорног и писаног језика. У говорном језику реченице су обично краће. Чести недостаци су незавршене и стилски неуређене реченице и употреба поштапалица. Настава ће бити очигледнија и ефикаснија ако се користе аудиоснимци (нпр. Звучна читанка) и ако се слуша и анализира снимљен говор ученика.

Богачењу културе усменог и писменог изражавања посебно ће допринети самостални рад ученика на прикупљању одабраних примера језика и стила. Због тога ученици треба да бележе вредне примере: успеле описе, рељефне портрете, правилне реченице, како у погледу формалне структуре (распоред њених делова) тако и у погледу лексике и семантике. Овај рад треба да оствари два задатка везана непосредно за културу изражавања. Прво, тиме ученик организовано индивидуално ради на развијању своје говорне културе и писмености, а друго - у обиму своје читалачке пажње развија онај њен значајан квалитет који му омогућује непрестано посматрање језика и стила у штиву које чита.

Подстицање ученика на литерарно стваралаштво, схваћено свакако у ужем и претежно образовно-васпитном погледу, треба применити као фронталан рад с целим одељењем, а никако као обавезу литерарне секције. Рад у литерарној секцији је слободно опредељење. Ученик основне школе, нарочито у млађим разредима, по својој природи увек је спреман на креативност, па то треба и подстицати. Усменим и писменим вежбама, кад то потреба допушта, наставник ће ученицима показати како настаје стих, како се речи бирају и распоређују да делују ритмично, како се конституише строфа, како се гради портрет, како се описује пејзаж или сцена. Уосталом, програм наставе усменог и писменог изражавања конципиран је тако да у себи садржи скоро све елементе и уметничког језичког изражавања, па би их требало повремено само обједињавати и осмишљавати. Подстицање ученика на литерарно стваралаштво у додатном раду и литерарној секцији има богатије садржаје и облике, као и обимније посебне циљеве. Тај рад не треба поистовећивати с подстицањем на литерарно стваралаштво у оквиру целог одељења.

ИСХОДИ:

По завршетку осмог разреда ученик ће бити у стању да:

- објасни настанак и развој српског књижевног језика;
- разуме значај књижевног језика за културу и историју српског народа;
- сврста српски језик у одговарајућу језичку групу у Европи;
- именује дијалекте српског језика;
- разуме постојеће језичке прилике у Србији;
- издвоји делове творенице и препозна основне моделе њиховог грађења;
- користи садржаје из граматике обрађене у претходним разредима и повеже их са новим градивом;
- доследно примени правописну норму;
- чита са разумевањем књижевноуметничке текстове и остале типове текстова, примењујући различите стратегије читања;

- тумачи значења језичке, естетске и структурне особине уметничких текстова, користећи књижевне термине и појмове;
- критички промишља о стварности на основу прочитаних дела;
- истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи;
- повеже писце и дела из обавезног дела програма од 5. до 8. разреда;
- издвоји основне одлике књижевног рода и врсте у конкретном тексту, као и језичко-стилске карактеристике текста у склопу интерпретације;
- уочи слојевитост књижевног дела и међужанровско прожимање;
- повеже књижевна дела са историјским или другим одговарајућим контекстом;
- одреди временски оквир у којем је писац стварао;
- разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта;
- препозна националне вредности и негује културноисторијску баштину, поштујући особености сопственог народа и других народа;
- учествује у избору књижевних дела и начина њихове обраде и представљања;
- уочи разлику измеђунаучног, административног и разговорног функционалног стила;
- пише и говори поштујући карактеристике различитих функционалних стилова;
- уочи разлику измеђуречи и лексеме;
- препозна метафору и метонимију као лексичке механизме и разуме значење вишезначних речи карактеристичних за свакодневну комуникацију;
- разуме значење застарелих речи и неологизама;
- користи речник, енциклопедију и лексикон;
- уочи манипулацију у пропагандним текстовима;
- напише приказ, расправу и краћи есеј;
- разликује делове текста и књиге – укључујући индекс, појмовник, библиографију – и уме да их користи;
- повезује информације и идеје изнесене у тексту, уочава јасно исказане односе и изводи закључак заснован на тексту.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Историја (друштвено-историјска локализација књижевних текстова и ликова који се у њима појављују, историјски оквири језичког развоја);
- Географија (географске и демографске одлике средине за коју се везују радње књижевних текстова, легенде);
- Ликовна култура (илустрације књижевних текстова);
- Музичка култура (мотивски);
- Страни језици (тумачење непознатих речи, порекло речи у нашем језику, поређење граматичких особина, нпр. конгруенције);
- Математика (математички модели у служби сликовитости и веће памтљивости градива из граматике и теорије књижевности, дијаграми, графикони).

Сарадња са свим облицима људског знања и деловања, посета Градској галерији, Народном музеју, Сајму књига, праћење позоришних представа, биоскопских пројекција, књижевних вечери и свих других културних дешавања у локалној средини.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- „Цветник”, Читанка за осми разред основне школе, аутори: Зона Мркаљ, Зорица Несторовић; Клет, Београд, 2021;
- Граматика, српски језик и књижевност за осми разред основне школе, ауторка: Весна Ломпар; Клет, Београд, 2021;
- Радна свеска уз уцбенички комплет, српски језик и књижевност за осми разред основне школе, аутори: Весна Ломпар, Зона Мркаљ, Зорица Несторовић; Клет, Београд, 2021.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- читанка;
- граматика;
- радна свеска;
- наставни листићи;
- тестови за завршни испит;
- ученички радови;
- панои

ИНОВАЦИЈЕ:

- коришћење технологије у настави (презентације, инсерти из филмова)

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усмене провере;
- писмене провере;
- домаћи задаци;
- пројекти ученика (израда паноя, презентација)

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Језик	11	28	-	39
2.	Књижевност	50	14	-	64
3.	Језик и књижевност	-	5	-	5
4.	Језичка култура	5	22	-	27
5.	Језик и језичка култура	-	1	-	1
	Укупно часова	66	70	-	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		35	39	-	68
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		31	31	-	68
УКУПНО		66	70	-	136

3. 4. 2. НАСТАВНИ ПРОГРАМ СТРАНОГ ЈЕЗИКА

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ наставе енглеског језика је развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика.</p>		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:</p> <p>Планирање наставе и учења</p> <p>Наставни програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, садржаја и препоручених језичких активности у комуникативним ситуацијама наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, усмеравају наставника да операционализује исходе на нивоу једне или више наставних јединица. Наставник за сваку област има дефинисане исходе и од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и припреме часа, дефинише исходе имајући у виду ниво постигнућа ученика. То значи да исходе треба класификовати од оних које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.</p> <p>При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.</p> <p>Остваривање наставе и учења</p> <p>Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену.</p> <p>Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:</p> <ul style="list-style-type: none"> • циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; • говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; 		

- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- учбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.). Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.). Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.). Игре примерене узрасту. Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...). Решавање „текућих проблема” у разреду, тј. договори и мини-пројекти. „Превођење” исказа у гест и геста у исказ. Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова. Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- препознавање везе између група слова и гласова;
- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;
- извршавање прочитаних упутстава и наредби. Писмено изражавање:
- повезивање гласова и групе слова;
- замењивање речи цртежом или сликом;
- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);
- писање честитки и разгледница;
- писање краћих текстова.

Увођење дечије књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина. С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем. Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука);
- референцијалну (о темама о којима је реч);
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде;
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст;
- од особина онога ко говори;
- од намера с којима говори;
- од контекста и околности - повољних и неповољних - у којима се слушање и разумевање остварују;
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се уср едреди на друге појединости);

- дужина усменог текста;
- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију;
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структ уре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домен);

- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.) Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:
- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др;
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције.

Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација;
- спонтану конверзацију;
- неформалну или формалну дискусију;
- дебату;
- интервју или преговарање;
- заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику. Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће.

Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању култ уре говора.

Грамматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Грамматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

Праћење и вредновање наставе и учења

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес. Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања.

Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образ овање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социolingвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом веж би и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква пра вила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик.

Тематске области у настави страних језика за основну школу – други циклус

- *Напомена:* Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда другог циклуса основног образовања и васпитања – у сваком наредном разреду обнавља се, а затим проширује фонд лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за конкретну тему. Наставници обрађују теме у складу са интересовањима ученика, њиховим потребама и савременим токовима у настави страних језика, тако да свака тема представља одређени ситуацијски комплекс.
- Лични идентитет;
- Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд.);
- Географске особености;
- Србија – моја домовина;
- Становање – форме, навике;
- Живи свет – природа, љубимци, очување животне средине, еколошка свест;
- Историја, временско искуство и доживљај времена (прошлост – садашњост – будућност);
- Школа, школски живот, школски систем, образовање и васпитање;
- Професионални живот (изабрана – будућа струка), планови везани за будуће занимање;
- Млади – деца и омладина;
- Животни циклуси;

- Здравље, хигијена, превентива болести, лечење;
- Емоције, љубав, партнерски и други међуљудски односи;
- Транспорт и превозна средства;
- Клима и временске прилике;
- Наука и истраживања;
- Уметност (нарочито модерна књижевност за младе; савремена музика);
- Духовни живот; норме и вредности (етички и верски принципи); ставови, стереотипи, предрасуде, толеранција и емпатија; брига о другоме;
- Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници);
- Слободно време – забава, разонода, хобији;
- Исхрана и гастрономске навике;
- Путовања;
- Мода и облачење;
- Спорт;
- Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења;
- Медији, масмедији, интернет и друштвене мреже;
- Живот у иностранству, контакти са странцима, ксенофобија.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- разуме општи смисао и главне информације из уобичајених текстова који се односе на представљање и давање информација о себи и другима;
- у неколико повезаних исказа представи себе, своју породицу и пријатеље користећи једноставнија језичка средства;
- чита и разуме различите врсте кратких и прилагођених текстова;
- наслућује значење непознатих речи на основу контекста;
- примењује правила за употребу садашњих времена у реченицама, у писаном и говорном језику;
- реагује на захтеве, поставља питања, одговара на питања, развија комуникацију са другим ученицима;
- разуме битне елементе садржаја у краћим аудио формама;
- разуме текстове у којима се употребљава *the present perfect simple tense* с прилозима *ever, never, just, already, yet*;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање искустава, догађаја и способности у прошлости, даје информације о себи и другима у посебним ситуацијама;
- примењује правила за употребу прошлих времена у реченицама, у писаном и говорном језику;
- разуме текстове у којима се употребљава *the present perfect simple tense* и упоређује га са употребом времена *the past simple tense*;
- развија комуникацију са другим ученицима, даје предлоге, користи одређене изразе да изрази извињење или да опрости;
- разуме општи смисао и главне информације из уобичајених текстова који се односе на енглеску историју;

- примењује правила за употребу садашњих и прошлих времена пасива у реченицама, у писаном и говорном језику;
- реагује на захтеве, поставља питања, одговара на питања, развија комуникацију са другим ученицима;
- разуме текстове у којима се употребљавају релативне заменице.
- уради постављени задатак у вези градива које је обрађено и утврђено у протеклом периоду;
- разуме грешке које прави у изради задатака и исте исправи;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања у будућности;
- проширује своје знање речи енглеског језика и примењује га у говору;
- реагује на захтеве, поставља питања, одговара на питања, развија комуникацију са другим ученицима;
- разуме текстове у којима се употребљавају кондиционалне реченице;
- развија комуникацију са другим ученицима;
- користи одређене изразе да тражи помоћ или да је понуди;
- разуме општи смисао и главне информације из уобичајених текстова који се односе на животињски свет у посебним ситуацијама;
- примењује правила за употребу индиректног говора;
- усмено и писано изрази допадања/недопадања;
- тражи и саопшти мишљење, слагање/неслагање и даје кратка образложења.
- разуме општи смисао и главне информације из уобичајених текстова, реагује на захтеве, поставља питања, одговара на питања, развија комуникацију са другим ученицима;
- реагује на захтеве, поставља питања, одговара на питања, развија комуникацију са другим ученицима;
- чита и разуме различите врсте кратких и прилагођених текстова у вези чувених великих градова.
- прави разлику између неких речи у британском и америчком енглеском;
- научи употребу индиректног говора и да га примењује у говору;
- реагује на захтеве, поставља питања, одговара на питања, развија комуникацију, тражи информације или их пружа другим ученицима;
- упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- чита и разуме различите врсте кратких и прилагођених текстова који се односе на велика светска освајања и освајаче;
- примењује правила за употребу давно прошлог времена у реченицама, у писаном и говорном језику;
- развија комуникацију са другим ученицима у групи за писање брошуре дајући савете странцима који посећују Србију;
- разуме битне елементе садржаја у краћим аудио формама;
- проширује своје знање о употреби члана у енглеском језику и примењује га у говорној и писаној форми.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- Географија;
- Биологија;
- Грађанско васпитање;
- Историја;
- Информатика и рачунарство.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- УЏБЕНИК И РАДНА СВЕСКА: ENJOYING ENGLISH 8, АУТОРИ: КАТАРИНА КОВАЧЕВИЋ, JONATHAN PENDLEBURY, ИЗДАВАЧ: ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ БЕОГРАД

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- пројектор;
- видео записи;
- панои.

ИНОВАЦИЈЕ:

- хибридна настава;
- изокренута учионица;
- употреба квизова

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- континуирано формативно оцењивање;
- писмене провере

Ред. број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Our teenage years	2	5	1	8
2.	Romance	3	4	1	8
3.	Past and present	3	4	3	10
4.	Imagine a world without it!	3	3	1	7
5.	Saving the animal world	4	3	2	9
6.	City life	3	4	2	9
7.	New worlds	3	3	3	9
8.	Summer's coming!	2	3	3	8
	Укупно часова	23	29	16	68
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		13	16	9	38
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		10	13	7	30
УКУПНО		23	29	16	68

3. 4. 3. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЛИКОВНА КУЛТУРА	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ наставе ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко и креативно мишљење и естетичке принципе кроз практичан рад, оспособљава за комуникацију и решавање проблема као и да изграђује позитиван однос према уметничком наслеђу и културној баштини свог и других народа.</p> <p>Образовни циљеви:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стицање знања и практичних ликовних искустава кроз самостални стваралачки рад; • упознавање са традицијом и културном баштином; • упознавање са историјом уметности (дела, аутори, епохе и стилови); • упознавање са теоријом ликовне уметности; • упознавање са подручјима ликовних и визуелних уметности, ликовним средствима, техникама и материјалима; • ликовно описмењавање кроз усвајање ликовног језика (ликовни елементи и начини грађења композиције). <p>Васпитни циљеви:</p> <ul style="list-style-type: none"> • општи развој личности ученика и развој креативности као компоненте личности; • еманципација и социјализација личности ученика; • развој емпатије, толеранције и хуманих ставова; • способност комуникације ликовним средствима; • развој посматрања, опажања, визуелне перцепције и рецепције, визуелног мишљења, креативног мишљења, емоција, маште, моторике и кординације ока и руке; • развој воље и доследности у раду; • развој свести о сопственом бићу, потребама и могућностима задовољавања тих потреба кроз креативан рад и изражавање кроз ликовно стваралаштво • способност критичког изражавања о свом раду и радовима других и процењивање квалитета и вредности; • мотивисање ученика да доприноси естетском и културном начину живљења у свом окружењу. <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • упознавање ученика са својствима различитих ликовних материјала, традиционалним и савременим техникама и оспособљавање за њихову примену у стваралачком раду; • усвајање основе ликовног језика, односно свих ликовних елемената и принципа компоновања како би се оспособили за самостално ликовно изражавање и стварање; • развијање визуелног опажања, визуелног мишљења, дивергентно креативно мишљење, способност опажања, доживљавања и естетског процењивања лепог у природи, уметности и народној традицији; • развијање код ученика спретности, визуелне и моторичке кординације; • развијање чулне осетљивости, радозналости, истраживачког мишљења; • оспособљавање ученика за нова разноврсна и необична просторна ликовна решења, дводимензионално и тродимензионално представљање облика које одговарају на задате и одабране теме; 		

- формирање естетских критеријума ученика и оспособљавање за самосталну анализу и естетско процењивање у природи, уметничким делима, сопственим ликовним радовима и радовима других ученика;
- стицање теоријских знања из светске и националне традиције и уметничког наслеђа (уметничка дела, аутори, епохе и стилови), вредновање уметничких дела, разумевање контекста времена у коме су настала;
- подстицање ученика да повезују знања из уметничког наслеђа и теорије уметности са њиховом применом у самосталном ликовном изражавању;
- подстицање ученика на мултидисциплинарност кроз повезивање стечених знања и вештина са осталим наставним садржајима;
- подстицање ученика на самостално истраживање, проналажење и систематизовање информација из различитих извора;
- оспособљавање ученика за примену стечених знања и вештина у свакодневном животу и будућим занимањима.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Планирање наставе и учења

Програм наставног предмета Ликовна култура у 8. разреду оријентисан на процес учења и на исходе који се достижу до краја школске године. Исходи воде ка постепеном развијању компетенција. Достижни су за сваког ученика, у мањој или већој мери.

Појединачне наставне јединице планирају се на основу компетенција, циља наставе и учења, исхода и кључних појмова. Кључни појмови су међусобно чврсто повезани. Централни појам је простор, а из њега се исводе појмови : облик, линија, боја, светлина и текстура. У оквиру програма издвајају се целине:

- **Увод у програм;**
- **Композиција;**
- **Наслеђе;**
- **Комуникација.**

Оријентациона расподела часова по целинама је следећа: за Увод у програм предвиђена су 2 часа, за Композицију 20 часова, за Наслеђе 4 часа и за Комуникацију 4 часа. Расподела часова подложна је промени у складу са дидактичко- методичким принципима и временом потребним за реализовање исхода, циљева и задатака. На почетку школске године 2 часа су уводна у оквиру којих се реализују теме: Научили смо у претходном разреду (иницијално тестирање) и Ликовна култура у 8. разреду.

Остваривање наставе и учења

Приликом планирања наставних јединица посебна пажња ће се посвећивати задацима и активностима ученика као што су: дискусија на тему, стваралачки, практичан рад, истраживачки рад, презентација и мали пројекат. Ликовни задаци ће бити разрађени тако да циљају више исхода и компетенција и у складу са интересовањима ученика.

Композиција

На почетку школске године ученицима се указује на начине примене знања о ликовним елементима и принципима компоновања у уметности и у свакодневном животу. На очигледним примерима ученицима се објашњавају: ритам, равнотежа, градација, контраст, хармонија, јединство и доминанта. У оквиру области Композиција ученици усвајају и знања о перспективи, пропорцијама, као и о примени пропорција у уметности, а посебно у дизајну.

Садржаји који се односе на модерну и савремену уметност 20. и 21. века делом се обрађивати и кроз ову област, у оквиру анализе и дискусије о ликовним делима, примерима примене принципа компоновања, а у већој мери кроз област Наслеђе.

Да би се обезбедила мотивација ученика и развијале компетенције ученицима ће се објашњавати зашто и као уче одређени садржај, односно како се развија визуелно опажање, памћење и стваралачко мишљење.

Наслеђе

Кроз учење садржаја у оквиру ове теме код ученика ће се развијати позитиван став према светској и националној културној баштини. Као полазна основа за обраду садржаја послужиће одабрани феномени, актуелне теме и догађаји. Ученици ће истраживати који споменици културе у нашој земљи се налазе на листи светске културне баштине, а који не и на који начин се врши промоција и рестаурација културних добара која спадају у наслеђе. Примена 3д скенирања и штампања је технологија о којој ће бити речи у оквиру истраживања и обнове културног наслеђа.

Приликом учења о уметницима и њиховим делима акценат ће бити на креативности и иновацији уметника и стилских праваца, као и на теми зашто је оригиналност, креативност и стваралачко мишљење важно за сваког појединца. Ученици ће усвајати градиво кроз истраживачки рад, рад на презентацији и стваралачки рад. Ученици ће истраживати уметничка дела у кроз посету виртуалном музеју (Народни музеј).

Комуникација

Ученици ће учити о декодирању, односно тумачењу слике кроз разумевање визуелне поруке, теме, мотива, алегоријске композиције, грбова и симбола. Кроз истраживачки и практичан рад усвојиће садржаје и пренети своје поруке и ставове. Радиће самостално, у пару или у мањим групама. Кроз дискусију о радовима и уметничким делима развијаће критичко мишљење. Остварена је могућност да се у непосредној настави ова област реализује кроз пројекат, уколико ученици буду заинтересовани за овај облик рада и уколико постоје потребни материјални ресурси.

Праћење и вредновање наставе и учења

Оцењивање се врши према Правилнику о оцењивању. Оцена је дефинисана нормативима и верификована нумерички, као и формативно кроз посматрање и вођење белешки о напредовању ученика. Програм подржава индивидуални развој ученика и напредовање ученика током целе школске године. Процењивање напредовања ученика се врши разноврсним и аутентичним методама, кроз вредновање усмених одговора ученика, учешће у дијалогу, дискусији, истраживачки и стваралачки рад. Напредак ученика се прати са циљем да би наставник подржао развој потенцијала сваког ученика.

За успешно процењивање радова ученика у први план се ставља стваралачки процес, којим се дошло до неког продукта који је зависио од маште и инвентивности ученика, труда и преданости, довитљивости и спретности, а не само коначан резултат - продукт. Теоријско знање се проверава кроз усмене и писане одговоре (чек листе за процену и самопроцену напретка). Напредак и оствареност исхода процењује се на три нивоа (основном, средњем и напредном). Исходи су формулисани тако да до краја разреда сви могу да их достигну, у већој или мањој мери, уколико су радили разноврсне задатке од којих сваки циља више исхода и међупредметних компетенција. Када се обавештавају ученици о њиховом напретку користе се подстицајни изрази и ученици се упознају са аспектима оцене како би могли да напредују у наредним фазама учења.

Ученици морају бити упознати са циљевима и исходима учења да би им били јасни критеријуми вредновања постигнућа.

Уз уважавање индивидуалних и развојних могућности ученика, утицаја окружења у коме ученик одраста, аутентичности његовогликовног израза потребно је пратити следеће параметре:

- однос према раду, спремност за рад, посвећеност, уложен труд, поштовање правила креативног процеса и рада на часу, и коректан, одговоран однос према себи и другима;
- ниво усвојености садржаја наставне јединице у складу са индивидуалним способностима ученика и развојем одређених компетенција: ученик разуме појмове, концепте, разуме визуелне информације, раздваја битно од небитног, повезује и пореди познате и нове информације о делима, идејама, феноменима, људима, догађајима, местима и делима и јасно и аргументовано образлаже свој рад, идеју, доживљај, и опажање;
- ниво креативности ученика који обухвата продуктивност, флексибилност, оригиналност који се огледају кроз резултате стваралачког процеса, примену одговарајућих принципа компоновања и ликовних елемената, употребу одговарајуће технике, процеса рада и истраживање могућности технике и материјала.

Евалуација остварених резултата и самовредновање наставника остварује се кроз праћење тока часова, бележење запажања о активности ученика и заинтересованости за учење и стварање. Наставник прати развој ученика, анализира и процењује резултате активности ученика у току ликовног изражавања, као и ниво усвојености градива, прати оствареност планираних циљева, задатака и исхода. На основу ових информација креира свој даљи рад са ученицима.

Усвојеност знања у процесу учења прати се кроз дијалог, дискусију или писане одговоре. Од ученика се захтева да наведу које су кључне информације усвојили на часу, примере које илуструју научено и као и да наведу оно што им није било у попуности јасно. На часовима на којима се разговара о ликовним делима ученик наводи или пише кључне речи којима би описао дело и наводи свој утисак, став или доживљај дела. Када се разговара о уметнику ученик наводи информације због којих је уметник значајан, дело или дела која ми се највише свиђају, питање које бих поставио уметнику. Када се ученик ликовно изражава на полеђини пише скалу елемената кој се вредују на раду и штиклира сваки остварени захтев, наводи поруку рада, звездицама обележава елементе које сматра успешним, а оно што би урадио другачије, чиме није задовољан обележава спиралном линијом која означава потенцијал за развој и даље напредовање. Навођење нејасноћа у процесу усвајања градива, као и незадовољства елементима ликовних радова омогућава и наставнику и ученику да се идентификује највжнији пропуст или проблем у раду и да приступе решавању изазова у учењу или стварању. Вербална самопроцена радова подразумева излагање и поређење ликовних решења.

Кроз истраживачки рад ученика, у форми текста, паноа или презентације, ученици се мотивишу да самостално, у пару или групи уче и презентују научено. Важно је да параметри који се вреднују у оквиру истраживачког рада буду јасно дефинисани и саопштени ученицима као смернице за рад. Такође се ученицима дају јасне смернице у потрази за релевантним информацијама на интернету.

ИСХОДИ:

Ученик/ученица ће бити у стању да:

- примењује знања о елементима и принципе компоновања у свом раду и свакодневном животу;
- користи разноврсне податке и информације као подстицај за стваралачки рад;
- дискутује аргументовано о свом раду и радовима других ученика;

- тумачи саржаје и композиције ликовних дела и износи своје утиске, доживљај и мишљење;
- бира одговарајући материјал, прибор, технику, апликативни програм за изражавање своје идеје, става и емоције;
- разговара о значају и очувању културног наслеђа;
- тумачи садржаје и композиције уметничких дела, износи своје утиске, доживљај, мишљење;
- описује значај уметника;
- -тумачи садржаје и композиције уметничких дела, амблеме, грбове и логотипе и износи своје утиске, доживљај и мишљење;
- преноси своју визуелну поруку кроз ликовни рад;
- користи одабрану ликовну технику, прибор, материјал или апликативни програм у раду како би на најбољи начин пренео/ла своју поруку.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

У оквиру реализације наставних јединица биће остварена корелација садржаја са предметима:

- Српски језик;
- Музичка култура;
- Историја;
- Географија;
- Биологија;
- Математика;
- Физика.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- уџбеник Ликовна култура за 8. разред, аутора Сање Филиповић, издавачке куће „Klett“, са бројем и датумом решења министра: 650-02-00235/2020-07 од 11.12.2020;
- дигитални уџбеник.

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

У настави ће се користити:

- штампани садржаји са илустрацијама;
- збирка репродукција;
- збирка предмета – модела;
- материјали и прибор за демонстрацију ликовних техника;
- табла;
- фломастери;
- рачунар;
- пројектор.

ИНОВАЦИЈЕ:

- Поред метода рада као што су вербално- текстуална, илустрација и демонстрација ученици ће учити кроз истраживачки рад на одабрану тему, израду презентација или панона.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

У току школске године наставница прати и вреднује ниво знања и способности ученика у складу са са Законом о основном образовању и васпитању и Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању.

У оквиру предмета Ликовна култура бројчано се се оцењују: ликовни радови, теоријско знање, активност на часовима и истраживачки рад. Ученици се у самом процеса учења и примене наученог упознају са скалом оцењивања, са стандардима и исходима постигнућа, како би могли да својим коментарима, аргументовано учествују у оцењивању, као и да планирају и организују своје активности које воде до жељене оцене. Ученици осмог разреда се оцењују за усвојено и примењено знање: о композицији и начинима компоновања ликовних дела и радова (ритам, доминанта, равнотежа, хармонија, контраст, градација и јединство), примену пропорција и перспективе, примену традиционалних и савремених ликовних техника, знање о уметничком наслеђу, његовом значају и очувању, знање и примену знања о комуникацији симболима, знање о алегији и персонификацији у композицијама ликовних дела, знање и примену знања о грбовима и логотипима. На ликовним радовима вреднује се примена усвојеног садржаја из програмом и планом утврђених области за сваки разред. Приликом оцењивања радова вреднују се параметри: примена усвојених елемената и принципа компоновања у оквиру задате или одабране теме, оригиналност и аутентичност ликовног решења, уз уважавање различитог израза сваког ученика, целовитост композиције рада и примена одговарајуће технике и материјала. Ниво усвојености садржаја наставних јединица, теоријско знање, оцењује се кроз усмене или у комбинацији са писаним одговорима. Ученици усмено одговарају кроз дијалог и дискусију.

Приликом оцењивања вреднује се коришћење ликовног језика, кључних усвојених термина из теорије обликовања и ликовне уметности у сегментима:

- у оквиру анализе уметничких дела (основне карактеристике композиције, ачин компоновања, концепт или намера уметника, стил/епоха, припадност културном наслеђу);
- у оквиру анализе рада ученика, односно аргументовано образлагање идеје, мотива, начина компоновања, примене ликовне технике;
- у описивању потребних знања и вештина која су неопходна у уметничким занимањима.

Оцена за активност изводи се на основу праћења залагања ученика на часовима у сваком полугодишту, вредновањем следећих параметара:

- спремност ученика за час, односно ношење уџбеника, свеске, блока, прибора, боја и материјала за рад;
- ангажовање и активности ученика у оквиру процеса учења, усвајања нових знања из теорије форме (елементи, њихови односи и принципи компоновања), теорије уметности и уметничког наслеђа;
- правовремено залагање у стваралачком процесу и примени наученог на ликовним радовима;
- комуникација на задату тему, изношење устисака, идеја, ставова и доживљаја ученика уз поштовање саговорника у дијалогу и дискусији;
- уредна свеска ученика са записима са часова и илустрацијама.

Залагање ученика се вреднује формативно, а на основу формативних записа (смајлија) који се односе на наведене параметре изводи се бројчана оцена.

Бројчано се оцењује истраживачки рад ученика на одабрану или задату тему из уметничког наслеђа свог или других народа. Рад може бити у форми писаног текста, усменог излагања или презентације.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Истраживачки рад садржи:

- основне информације о аутору дела, епохи или стилу;
- опис теме и мотива;
- посебности израза уметника који се огледа у начину компоновања ликовних елемената и технике;
- опис поруке дела и лични став, запажања;
- доживљај дела од стране ученика.

Уколико је раду облику презентације у критеријум се уводи и складно компоновање текста и визуелних информација – слика.

Ред. број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Увод у програм	-	-	2	2
2.	Композиција	7	-	15	22
3.	Наслеђе	1	-	3	4
4.	Комуникација	1	-	5	6
		9	-	25	34
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		5	-	11	16
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		4	-	14	18
УКУПНО:		9	-	25	34

3. 4. 4. НАСТАВНИ ПРОГРАМ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МУЗИЧКА КУЛТУРА	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<ul style="list-style-type: none"> • Ученик треба да активно доприноси неговању културе дијалога, уважавању и неговању различитости и поштовању основних норми комуникације. • Уме да пореди различите изворе и начине добијања података, да процењује њихову поузданост и препозна могуће узроке грешке. • Помоћу ИКТ-а уме да представи, организује, структурира и форматира информације користећи на ефикасан начин могућности датог ИКТ средства. • Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе, усаглашавању и остварењу заједничких циљева. • Позитивно вреднује допринос културе и уметности развоју људске заједнице; свестан је међусобних утицаја културе, науке, уметности и технологије. • Повезује уметничка и културна дела са историјским, друштвеним и географским контекстом њиховог настанка. • Уме да анализира и критички вреднује уметничка дела која су представници различитих стилова и епоха, као и дела која одступају од карактеристика доминантних праваца. 		

- Уме јасно да искаже одређени садржај, усмено и писано, и да га прилагоди захтевима и карактеристикама ситуације: поштује жанровске карактеристике, ограничења у погледу дужине, намену презентације и потребе аудиторијума.
- Зна да је за разумевање догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке.
- Помоћу ИКТ-а уме да представи, организује, структурира и форматира информације користећи на ефикасан начин могућности датог ИКТ средства.
- Учествоје у критичком, аргументованом и конструктивном преиспитивању рада групе и доприноси унапређењу рада групе.
- Показује осетљивост за естетску димензију у свакодневном животу и има критички однос према употреби и злоупотреби естетике.
- Ученик у ситуацији комуникације, изражава своје ставове, мишљења, осећања, вредности и идентитете на позитиван, конструктиван и аргументован начин како би остварио своје циљеве и проширио разумевање света, других људи и заједница.
- Користи ИКТ за чување, презентацију и основну обраду података.
- Помоћу ИКТ-а уме да представи, организује, структурира и форматира информације користећи на ефикасан начин могућности датог ИКТ средства.
- Доприноси постизању договора о правилима заједничког рада и придржава их се током заједничког рада.
- Користи технике критичког мишљења.
- Вреднује алтернативне уметничке форме и изразе (субкултурна дела).
- Ученик ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.
- Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе, усаглашавању и остварењу заједничких циљева.
- Изражава на афирмативан начин свој идентитет и поштује другачије културе и традиције и тако доприноси духу интеркултуралности.
- Бира стил живота имајући на уму добре стране и ризике тог избора (чување гласа добром исхраном и хигијеном).
- Разуме значај и користи могућности рециклирања.
- Показује осетљивост за естетску димензију у свакодневном животу и има критички однос према употреби и злоупотреби естетике.
- Активно доприноси неговању културе дијалога, уважавању и неговању различитости и поштовању основних норми комуникације.
- Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе, усаглашавању и остварењу заједничких циљева.
- Изражава на афирмативан начин свој идентитет и поштује другачије културе и традиције и тако доприноси духу интеркултуралности.
- Има изграђене преференције уметничких и културних стилова и користи их за обогаћивање личног искуства.
- Уме да искаже и заступа своје идеје, и да утиче на друге, кроз развој вештине јавног говора, преговарања и решавања конфликта.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Садржаји наставе ученицима пружају знања и информације из области музичке уметности, која су неопходна за даље разумевање, доживљавање, праћење и процењивање основних музичких вредности. За успешну реализацију садржаја наставе музичке културе неопходно је остварити основни дидактички предуслов: кабинет са наставним и очигледним средствима. Основна наставна средства су: клавир, комплет Орфовог инструментарија за све ученике, табла са линијским системима, квалитетни уређај за слушање музике, а пожељни су и компјутер, уређај за емитовање, Ди-ви-ди са пратећом опремом. Очигледна наставна средства су: слике појединачних инструмената, гудачког и симфонијског оркестра, слике страних и домаћих композитора и извођача, угледних и значајних посленика из области музичке уметности, квалитетни снимци примера.

Садржаји музичке културе пружају ученицима довољно знања и способности за формирање истанчаног музичког укуса (критеријума за избор правих музичких садржаја) и помоћи да разликују стварне вредности и квалитете у свету музике која их окружује у свакодневном животу од оних садржаја који не доприносе развоју њихове музичке перцепције, укуса и естетског васпитања.

Усвајање знања ученика зависи од методичке организације часа, која мора бити добро планирана, осмишљена и занимљива. На часовима је неопходно ученике претходно ваљано мотивационо припремити за активно учешће у наставном раду, а сам час музичке културе треба да код ученика подстиче уметнички доживљај музичког дела које се интерпретира. Различитим облицима и методама рада у настави, техникама и очигледним средствима ученици се подстичу на усвајање нових знања. Наставник је у наставном раду равноправни учесник у свим активностима.

Домаће писмене задатке или писане тестове, контролне задатке, реферате не треба задавати ни у једном разреду. Садржаје наставе, кад год је то могуће, повезивати са другим наставним предметима, музичким животом друштвене средине и учествовати на такмичењима и музичким приредбама.

Захтеви програма по активностима

Извођење музике / Човек и музика

Певањем песама ученик стиче нова сазнања и развија музички укус. Извођењем музике ученик овладава појмовима из основа музичке писмености. Циљеви и задаци наставе доприносе развијању љубави према музичкој уметности, подстицању смисла за лепо, формирању естетских критеријума и свестраном развоју личности ученика, да ученика оплемени и да му улепша живот.

Приликом избора композиција наставник полази од психофизичког развоја ученика и њима блиских садржаја, ширећи при том њихова интересовања и обогаћујући дотадашња знања новим садржајима. Такође, потребно је да се сагледају и оцене могућности ученика неопходне за избор и реализацију композиција за певање и свирање.

Приликом интерпретације песме по слуху потребно је извршити анализу песме, обрадити текст и утврдити о чему песма говори, као и одредити лествицу у којој је написана. За сазнавање и доживљавање народне песме важно је разумети њено етничко и географско порекло, улогу песме у народним обичајима или свакодневном животу. Примењивати стечена знања о музици различитих епоха кроз музичке примере.

Такође, у поступку избора предложених песама, неопходно је водити рачуна о томе да у току рада буду заступљене: државна химна, Химна Светом Сави, уметничке, народне и пригодне песме савремених дејјих композитора, као и композиције које су стварала деца, заступљене на фестивалима дејјег музичког стваралаштва . Ради актуелизације програма, наставник, такође, може предложити и понеку песму изван програма предложених композиција ако је у складу са циљевима и задацима предмета и уколико одговара критеријумима васпитних и уметничких вредности. Посебну пажњу посветити изражајности интерпретације – динамици, фразирању, доброј дикцији.

Музичко извођење/ музички инструменти

У раду користити ритмичке и мелодијске инструменте. Пошто су ученици описмењени, свирање на мелодијским инструментима биће олакшано јер се могу користити нотни примери песама које су солмизационо обрађене.

Различитим наставним поступцима потребно је подстицати дејје предиспозиције за музичко обликовање и омогућити им да доживе радост свирања, чиме се богати личност у осетљивом периоду емоционалног сазревања. Обавезно је извођење државне химне и Химне Светом Сави. У сваком одељењу постоји један број ученика који има веће или мање потешкоће у певању. Таквим ученицима пружити могућност афирмације свирањем на дејјим музичким инструментима и учешћем у групном музицирању.

Слушање музике

Слушање музике је активни психички процес, који обухвата емоционално доживљавање и мисаону активност ученика. Улога наставника у организовању правилног приступа слушању музике суштински је важна за естетски однос према музици и за тумачење и доживљавање музичког дела. Слушање музике је у функцији стицања знања о музици и део је обраде задатих тема. Пре часова слушања музике потребно је методички тако организовати наставу да се прво обнове знања из области музичких изражајних средстава, која се стављају у функцију изабраног примера. Треба избегавати утврђене методске поступке и трагати за новим приступом у складу са делом које се обрађује. Личност ствараоца се представља целовито, у складу са његовим уметничким портретом и са основним хронолошким подацима, уз одабране анегдоте и уз настојање да се ученикова знања из различитих области повежу и ставе у функцију разумевања слушаног дела. Елементи музичког облика могу се усвајати графичким представљањем, али је неопходно инсистирати на звучној представи сваког облика као основи разумевања. Музички облици се усвајају у оквиру историјског контекста у којем су се појавили. Пожељно је користити паралеле са савременим стваралаштвом корелација са осталим сродним наставним предметима.

Музичко стваралаштво

Дејје музичко стваралаштво представља виши степен активирања музичких способности које се стичу у свим музичким активностима, а као резултат креативног односа према музици. Оно има велику васпитну и образовну вредност: подстиче музичку фантазију, обликује стваралачко мишљење, продубљује интересовања за музичку уметност и доприноси трајнијем усвајању и памћењу музичких репродуктивних активности и знања. Наведене активности треба вредновати у складу са стваралачким ангажовањем ученика, а не према квалитету насталог дела јер су и најскромније музичке импровизације педагошки оправдане.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали;
- наведе изражајна средства музичке уметности карактеристична за музичке правце настале у 19. и 20. веку;
- уочи основне карактеристике музичког стваралаштва за музичке правце настале у 19. и 20. веку;
- објасни како је музика повезана с другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота); извођачке и техничке могућности инструмената;
- разликује музичке форме настале у 19. и 20. веку;
- идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника музичких праваца 19. и 20. века;
- анализира друштвене феномене који доприносе уметничком деловању;
- идентификује елементе музике праваца 19. и 20. века као инспирацију у музици савременог доба;
- опише разлог поделе дувачких инструмената на дрвене и лимене;
- препозна врсту дувачких инструмента по изгледу и звуку;
- опише начин добијања тона код дувачких инструмената;
- препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила;
- препозна врсту дувачких инструмента по изгледу и звуку;
- препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила;
- објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота); извођачке и техничке могућности инструмената;
- разликује музичке правце 19. и 20. века;
- идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника 19. и 20. века;
- изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи;
- изводи вежбе дисања и вокалне технике;
- користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет;
- примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;
- понаша се у складу с правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама;
- критички просуђује утицај музике на здравље;
- комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом;
- учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката;
- изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност);
- користи референтне податке и информације за истраживачки и стваралачки рад;
- учествује у школским приредбама и манифестацијама;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- учествује активно, према сопственим способностима и интересовањима, у истраживачком и радионичарском раду;
- користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Историја;
- Ликовна култура;
- Верска настава;
- Грађанско васпитање.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Музичка култура, уџбеник за осми разред основне школе, Јасмина Чолић, Александра Хаџи-Ђорђевић, Вулкан Знање.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- уџбеник;
- клавир;
- блок-флаута;
- дечији инструменти;
- интернет извори;
- музички стуб;
- bluetooth звучник.

ИНОВАЦИЈЕ:

- Вулкан Е-знање - www.vulkanznanje.rs/e-znanje (упутство за активирање дигиталног уџбеника)

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- <https://vulkanznanje.rs/osmi-razred-global.aspx>

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Човек и музика	16	4	5	25
2	Музички инструменти	3	-	1	4
3	Слушање музике	-	-	-	-
4	Извођење музике	-	-	5	5
5	Музичко стваралаштво	-	-	-	-
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		15	3	-	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		11	5	-	16
УКУПНО:		26	8	-	34

3. 4. 5. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ИСТОРИЈЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ИСТОРИЈА	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, процеса и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.</p>		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ: Програм је конципиран тако да су уз дефинисане исходе за крај разреда и кључне појмове, за сваку од пет тематске целине (Основи проучавања прошлости; Европа, свет и српски народ у југословенској држави у периоду између два светска рата; Други светски рат; Свет, Европа и српски народ у југословенској држави у периоду Хладног рата и Свет, Европа, српска држава и народ у савременим процесима), дати и садржаји. Приступ настави заснован на процесу и исходима учења подразумева да ученици развијају не само основна знања, већ да их искористе у развоју вештина историјског мишљења и изградњи ставова и вредности. Програм, у том смислу, нуди садржински оквир, а наставник има могућност да изабере и неке додатне садржаје уколико сматра да су примерени средини у којој ученици живе, или да одговарају њиховим интересовањима (програм се, на пример, може допунити и садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају – археолошка налазишта, музејске збирке). Сви садржаји су дефинисани тако да буду у функцији остваривања исхода предвиђених програмом. Наставник има значајан простор за избор и повезивање садржаја, метода наставе и учења и активности ученика.</p>		
<p>Планирање наставе и учења Програм оријентисан на процес и исходе учења наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази.</p>		
<p>Остваривање наставе и учења Ученици у осми разред улазе са знањем о основним историјским појмовима, са одређеним животним искуствима и уобличеним ставовима и на томе треба пажљиво градити нова знања, вештине, ставове и вредности. Наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљ учења предмета и дефинисане исходе. Битно је искористити велике могућности које Историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања. Посебно место у настави Историје имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација. Добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести. Коришћење историјских карата изузетно је важно јер омогућава ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме се неки од догађаја одвијао, помажући им да кроз време прате промене на одређеном простору.</p>		

Треба искористити и утицај наставе Историје на развијање језичке и говорне културе (вештине беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика. Неопходно је имати у виду и интегративну функцију Историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека.

У осмом разреду изучава се период савремене историје, што подразумева и обраду многих осетљивих, па и противуречних, односно контроверзних тема, о којима не постоји консензус у научним круговима и јавности. Због тога би једна од најбитнијих компетенција успешног наставника била да зна како да код ученика подстиче критичко и историјско мишљење, што би ученицима омогућило развијање хуманистичких вредности заснованих на толеранцији, уважавању различитости и поштовању другог.

Праћење напредовања ученика

Праћење напредовања започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његов даљи рад. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. Сваки наставни час и свака активност ученика су, у том смислу, прилика за регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности. У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се и процес и продукти учења. У вредновању наученог, поред усменог испитивања, користе се и тестови знања. У формативном оцењивању се користе различити инструменти, а избор зависи од врсте активности која се вреднује. Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, може се обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- смешта кључне догађаје, појаве и процесе из савремене историје на временској ленти;
- уочи динамику различитих историјских појава и промена на историјској карти;
- пореди различите историјске изворе ирангира их на основу њихове сазнајне вредности;
- анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја;
- поредећи различите изворе о истој историјској појави или догађају, анализира позицију аутора;
- доведе у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима;
- наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група у историјском периоду савременог доба;
- образложи значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту;
- уочи елементе континуитета и дисконтинуитета српске државности;
- изведе закључак о повезаности националне историје са регионалном и светском, на основу датих примера;
- образложи утицај историјских догађаја, појава и процеса на савремено друштво;
- идентификује основне карактеристике тоталитарних идеологија и наводи њихове последице у историјском и савременом контексту;
- препозна, на примерима из савремене историје, важност поштовања људских права;

- наведе примере како су идеје о родној, верској и етничкој равноправности утицале на савремене политичке прилике и развој друштва;
- пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених група у историјском периоду савременог доба;
- илуструје примерима утицај научно-технолошког развоја на промене у друштву, економији и природном окружењу;
- образложи утицај различитих друштвено-економских система на свакодневни живот људи, анализирајући дате примере;
- препозна како су културне интеракције, и сарадњаразличитих етничких и социјалних група утицали на политички, друштвени и привредни живот;
- наведе примере утицајаспортих и уметничкихдостигнућа на обликовање савременог друштва;
- идентификује узроке, елементе и последице историјских сукоба и ратова и дискутује о могућим начинима превенције конфликта;
- објасни значење појмова геноцид и Холокауст;
- изведе закључке о узроцима, току и последицама ратова условљених распадом СФРЈ користећи изворе различитог порекла и сазнајне вредности;
- изрази ставове, засноване на историјским аргументима, уважавајући мишљење саговорника;
- препозна пропаганду, стереотипе и идеолошку позицију у историјском извору и формулише став који се супротставља манипулацији;
- критички се односи према информацијама из медија користећи се историјским знањима и вештинама;
- анализира историјске догађаје и појаве на основу доступног аудио-визуелног изворног материјала;
- осмисли, спроведе и презентује резултате истраживања заснованог на одабраним историјским изворима и литератури, користећи ИКТ;
- образложи смисао неговања сећања на важне догађаје и личности из историје савременог доба;
- истражи меморијалне споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања;
- покаже одговоран однос према културно-историјском наслеђу сопственог и других народа;
- уочи одраз историјских догађаја и појава у књижевним и уметничким делима;
- препозна историјску димензију политичких, културних и технолошких промена у савременом свету и Републици Србији;

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Језици;
- Географија;
- Грађанско васпитање;
- Верска настава;
- Физика;
- Хемија;
- Биологија;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- Математика;
- Техника и технологија;
- Ликовна култура;
- Музичка култура.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Урош Миливојевић, Зоран Павловић, Весна Лучић, Историја 8, Уцбеник са одабраним историјским изворима за осми разред, БИГЗ школство, Београд 2021, МПНТР развоја је издавање и упутребу овог уцбеника решењем број: 650-02-00457/2020-07 од 1.3.2021;
- Историјски атлас за основну и средње школе, Од праисторије до XXI века, Data Status, Београд 2018, одобрено решењем МПНТР бр. 650-02-0020/2018-07 од 27.4.2018.

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- историјске зидне карте;
- плакати;
- панои;
- презентације

КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- зидне историјске карте;
- родословна стабла.

ИНОВАЦИЈЕ:

- коришћење технологије у настави (презентације, анимације, филмови)

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усмено одговарање;
- писмени задаци (контролни, тестови, петнаестоминутне провере знања);
- израда презентација у виду паноя и мултимедијалних презентација.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		Обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Основи проучавања прошлости	2	1	1	4
2.	Европа, свет и српски народ у југословенској држави у периоду између два светска рата	10	8	2	20
3.	Други светски рат	9	8	2	19
4.	Свет, Европа и српски народ у југословенској држави у периоду хладног рата	7	5	1	13
5.	Свет, Европа, српски држава и народ у савременим процесима	5	5	2	12
	Укупно часова	33	27	8	68
		Број часова			
	БРОЈ ЧАСОВА	Обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
	ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	18	14	4	36
	ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	15	13	4	32
	УКУПНО	33	27	8	68

3. 4. 6. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ГЕОГРАФИЈЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ГЕОГРАФИЈА	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и научну писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих исхода образовних постигнућа; • да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама; • да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима; • да развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје; • да ученицима пружи знања и објашњења о савременим географским појавама, објектима и процесима. <p>Ослањајући се на предходно стечена знања и умења ученика, настава географије ће им омогућити разумевање основних физичко-географских одлика наше земље и упознавање сложених друштвено економских процеса и промена, како у начој држави, тако и на Балканском полуострву, Европи и свету као целини.</p>		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:</p> <p>Планирање наставе и учења</p> <p>Програм оријентисан на процес и исходе учења наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању процеса наставе и учења.</p> <p>Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду:</p> <ul style="list-style-type: none"> • састав одељења и карактеристике ученика; • уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; • техничке услове; • наставна средства и медије којима школа располаже; • ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. <p>Полазећи од датих исхода и препоручених садржаја, кључних компетенција за целоживотно учење, предметних и општих међупредметних компетенција наставник најпре креира свој годишњи (глобални) план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Наставник има слободу да сам одреди број часова за дате теме у годишњем плану. Предметни исходи су дефинисани у складу са ревидираном Блумовом таксономијом и највећи број њих је на нивоу примене. Редослед исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање циља предмета. Од наставника се очекује да операционализује дате исходе у својим оперативним плановима за конкретну тему, тако да тема буде једна заокружена целина која укључује могућа међупредметна повезивања. У фази планирања и писања припреме за час наставник дефинише циљ и исходе часа.</p> <p>Начин остваривања програма</p> <p>У раду са ученицима препоручује се наставнику да на почетку школске године упути ученике на самостални рад тако што ће сваки ученик добити задатак да, самостално, у паровима или у групама, ученици ће уз помоћ наставника, расположивих статистичких извора, картографске грађе и средстава ИКТ-а (интернет извори, презентације: Power Point, Prezi, Edmodo, Kahoot квизове, и др.) обрађивати поједине теме.</p>		

У осмом разреду основне школе програмску структуру чини осам наставних тема, распоређених тако да свака претходна наставна тема представља основу за разумевање наредне, а све оне заједно чине јединствену целину. То, практично, значи да би у процесу наставе свим деловима програма требало посветити одређену пажњу уважавајући све програмске захтеве. У оквиру прве наставне теме "Увод у програмске садржаје" потребно је да ученици упознају и разумеју сврху, циљеве и задатке програмских садржаја националне географије. Наставна тема "Географски положај, границе и величина Србије" обухвата политичкогеографске садржаје. Програмом је предвиђена обрада само основних политичкогеографских елемената: географски положај, границе и величина. Тема "Природне одлике Србије" односи се на опште облике рељефа, климатске, хидрографске, педолошке и биогеографске одлике наше земље. Приликом обраде физичкогеографских садржаја тежиште ваља ставити на опште садржаје, као и на интерактивне везе и односе свих чинилаца географске средине. Приликом обраде наведених географских садржаја, посебну пажњу неопходно је посветити проблемима заштите и унапређивања животне средине. Видно место у наставном програму има наставна тема "Становништво и насеља Србије". Изучавање садржаја ове теме требало би да подстакне ученике да боље упознају проблематику демографског развоја и насељеност Србије. Ово наставно градиво могуће је корелативно повезивати са сличним садржајима других наставних предмета, у циљу сагледавања популационих проблема и изграђивања свести о неопходности заједничког живота различитих народа. Кроз садржаје ове наставне теме ученици упознају популациону политику и значаје њених одредби за обнављање становништва. У вези са тим, неопходно је објаснити и указати на факторе који су довели до крупних промена и трансформације на нашим просторима почетком овог века, што се снажно одражава на становништво и насеља у нашој земљи. Ученици треба да се упознају са различитим функцијама, типовима и развојем насеља у нашој земљи. Приликом обраде теме "Привреда Србије" неопходно је инсистирати да ученици стекну знања о развоју привреде у целини и појединих привредних делатности, као и о природногеографској основи развоја. С обзиром на сложеност ове проблематике, тежиште треба ставити на најважније карактеристике развоја, територијални размештај и неравномерност у нивоу развијености, а избегавати сувопарно набрајање обиља бројчаних података. Наставна тема "Завичајна географија" обухвата преглед географских одлика локалне средине/завичаја. Приликом реализације ових наставних садржаја ученици ће користити стечена знања и умења постављена задацима наставе географије. Уз помоћ наставника, групно или у пару, ученици ће радити кратка истраживања, а потом презентацију географских одлика локалне средине, на основу чега наставник може да сагледа обим и квалитет самосталног рада сваког појединца. У наставној теми "Срби у региони и дијаспори" обухваћени су садржаји који се односе на суседне државе и њихове основне природне и друштвено-географске одлике у којима живи српско становништво и садржаји са територијалним размештајем српског становништва у европским државама и државама ван граница европског континента. Потребно је да ученици усвоје податке о броју Срба који се налазе ван граница Србије, са условима у којима живе и раде и њиховим везама са матичном државом. Наставницима се препоручује да, у зависности од предзнања ученика и структуре одељења, могу сами да одреде број часова за усвајање, вежбање, понављање, утврђивање и проверавање програмом предвиђених наставних садржаја.

Праћење и вредновање наставе и учења

Оцењивање је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење и процењивање резултата постигнућа ученика, а у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању.

Праћење и вредновање ученика започиње иницијалном проценом нивоа знања на коме се ученик налази. Свака активност на часу служи за континуирану процену напредовања ученика. Неопходно је ученике стално оспособљавати за процену сопственог напредка у остваривању исхода предмета. Како ниједан од познатих начина вредновања није савршен, потребно је комбиновати различите начине оцењивања. Једино тако наставник може да сагледа слабе и јаке стране сваког свог ученика. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Ако наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења. На почетку школске године наставници географије треба да направе план временске динамике и садржаја оцењивања знања и умења (процењивања постигнућа) ученика водећи рачуна о адекватној заступљености сумативног и формативног оцењивања. Будући да се у новим програмима наставе и учења инсистира на функционалним знањима, развоју међупредметних компетенција и пројектној настави, важно је да наставници на почетку школске године добро осмисле и са ученицима договоре како ће се обављати формативно оцењивање. Оно за циљ има да укаже ученику на чему треба и колико додатно да ради, као и да развија мотивацију код ученика. У том смислу препоручује се наставницима да на нивоу стручних већа договоре критеријуме и елементе формативног оцењивања (активност на часу, допринос групном раду, израда домаћих задатака, кратки тестови, познавање географске карте,...). Потребно је да наставник резултате вредновања постигнућа својих ученика континуирано анализира и користи тако да унапреди део своје наставне праксе. Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, као и себе и сопствени рад.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- анализира тематске карте и статистичке податке и графички их приказује;
- одреди географски положај Србије и доведе га у везу са историјско-географским развојем;
- учествује у предлагању и реализацији истраживачког пројекта у локалној средини;
- анализира карактеристике граница и пограничних крајева Србије;
- анализира тематске карте и статистичке податке и графички их приказује;
- опише узроке и последице геотектонских процеса на територији Србије;
- класификује облике рељефа на територији Србије и именује репрезентативне;
- анализира утицај климатских фактора и климатских елемената на климу Србије;
- класификује и описује својства водних објеката користећи карту Србије;
- наводи начине коришћења вода Србије;
- препознаје ефекте утицаја физичко-географских процеса на човека и адекватно реагује у случају природних непогода;
- доводи у везу распрострањеност биљних и животињских врста и физичко-географске карактеристике простора;
- објашњава популациону динамику становништва Србије;
- кретање броја становника, природни прираштај и миграције;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- изводи закључке о утицају популационе динамике на структуре становништва у нашој земљи;
- изводи закључке о важности предузимања мера популационе политике;
- израђује и анализира графичке приказе структура становништва;
- објашњава утицај природних и друштвених фактора на настанак, развој и трансформацију насеља у нашој земљи;
- уз помоћ карте Србије и других извора информација, анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности у нашој земљи;
- доводи у везу размештај привредних делатности с квалитетом животне средине у нашој земљи;
- препознаје ефекте производње и коришћења различитих извора енергије на квалитет животне средине;
- анализира тематске карте и статистичке податке и графички их приказује;
- препознаје ефекте утицаја физичко-географских процеса на човека и адекватно реагује у случају природних непогода;
- доводи у везу распрострањеност биљних и животињских врста и физичко-географске карактеристике простора;
- израђује и анализира графичке приказе структура становништва;
- објашњава утицај природних и друштвених фактора на настанак, развој и трансформацију насеља;
- учествује у предлагању и реализацији истраживачког пројекта у локалној средини;
- објашњава утицај историјских и савремених миграција на размештај Срба у свету.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Историја;
- Биологија;
- Математика;
- Хемија;
- Ликовна култура;
- Техника и технологија

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Географија 8, уџбеник за осми разред основне школе, аутор: Тања Плазинић, 650-02-00258/2020-07 од 1.2.2021.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- електронски уџбеник

ИНОВАЦИЈЕ:

- више самосталних радова (истраживачког рада);
- реферати;
- презентације.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усмено испитивање;
- презентације;
- пројекти.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Географски положај, границе и величина територије Србије	3	2	-	5
2.	Физичко-географске одлике Србије	18	4	1	23
3.	Друштвено-географске одлике Србије	18	4	1	23
4.	Природна и културна баштина Србије	8	2	1	11
5.	Географија завичаја	1	1	-	2
6.	Срби у региону и дијаспори	2	2	-	4
	Укупно часова	50	15	1	68
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		26	10	2	39
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		19	10	1	29
УКУПНО		45	20	3	68

3. 4. 7. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ФИЗИКЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ФИЗИКА	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ учења Физике јесте упознавање ученика са природним појавана и основним законима природе, стицање основе научне писмености, оспособљавање за уочавање и распознавање физичких појава и активно стицање знања о физичким феноменима кроз истраживање, усвајање основа научног метода и усмеравање према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • развијање функционалне писмености; • упознавање основних начина мишљења и расуђивања у физици; • разумевање појава, процеса и односа у природи на основу физичких закона; • развијање способности за активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање - развијање логичког и апстрактног мишљења; • схватање смисла и метода остваривања експеримента и значаја мерења; • развијање способности за примену знања из физике; • схватање повезаности физичких појава и екологије и развијање свести о потреби заштите, обнове и унапређивања животне средине. 		

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Из физике за ученике 8. разреда су одабрани само они наставни садржаји које на одређеном нивоу могу да усвоје сви ученици основне школе. Полазна одређења при дефинисању исхода и конципирању програма физике били су усвојени Стандарди постигнућа ученика у основној школи. Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина и ставова које ученик стиче у процесу остваривања наставе у седам области предмета: Осцилаторно и таласно кретање, Светлосне појаве, Електрично поље, Електрична струја, Магнетно поље, Елементи атомске и нуклеарне физике, Физика и савремени свет.

Циљеви и задаци наставе физике остварују се кроз следеће основне облике:

- излагање садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе
- решавање квалитативних и квантитативних задатака
- лабораторијске вежбе
- коришћење и других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја теме (домаћи задаци, читање популарне литературе из историје физике и сл.)
- систематско праћење рада сваког појединачног ученика.

Важно је да се при извођењу прва три облика наставе наглашава њихову обједињеност у јединственом циљу: откривање и формулисање закона и њихова примена. На тај начин је могуће избећи да ученик стекне утисак да постоје три различите физике: једна се слуша на предавањима, друга се ради кроз рачунске задатке, а трећа се користи у лабораторији. Да би се циљеви и задаци наставе физике остварили у целини, неопходно је да ученици активно учествују у свим облицима наставног процеса. Имајући у виду да сваки од наведених облика наставе има своје специфичности у процесу остваривања, то су и методска упутства прилагођена овим специфичностима.

Од свих метода логичког закључивања које се користе у физици, ученицима основне школе најприступачнији је индуктивни метод при проналажењу и формулисању основних закона физике. Увођење једноставних експеримената за деминстрирање физичких појава има за циљ враћање огледа у наставу физике, развијање радозналости и интереса за физику и истраживачки приступ природним наукама. Једноставне експерименте могу да изводе сами ученици на часу или код куће користећи материјал или предмете из свакодневног живота.

Свака тематска целина обрађује се оним радоследом који је назначен у програму. Унутар сваке теметске целине, после поступног и аналитичког излагања, кроз систематизацију и обнављање, врши се синтеза битних чињеница и закључака, и кроз њихово обнављање омогућава се ученицима разумевање и трајно усвајање.

При обради садржаја сваке теме, на сваком часу део времена се користи за обнављање. Да би се циљеви и задаци наставе физике остварили у целини неопходно је да ученици активно учествују у свим облицима наставног процеса.

При решавању рачунских задатака прво сагледати физичке сарджаје па затим прећи на математичко формулисање и израчунавање.

Решавање задатака одвија се кроз три етапе:

- физичка анализа задатака;
- математичко израчунавање;
- дискусија резултата.

Час експерименталних вежби састичи се из уводног дела, мерња и записивања резултата мерења. Битан облик рада су домаћи задаци, који се планирају за час.

Наставник континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидну контролу његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних и квалитативних задатака и лабораторијских вежби.

Из садржаја програма и начина остваривања наставе физике у 8.разреду и остварености исхода ученик ће на крају осмог разреда бити у стању да:

- приказивати релације једноставним формулама и графиком и знати да користи дијаграм и скицу (на нивоу узрасних могућности);
- разумети улогу модела и експеримента у приказивању физичких појава, процеса и закона
- разумети и знати основне законе одржања (масае, енергије, наелектрисања..) и њихов значај;
- разумети улогу експеримента, доказа и креативне мисли у развоју научних идеја;
- разумети настајање и значај научних открића у физици, као и допринос неких научника,
- примењивати стечена знања и вештине из математике и физике;
- знати и разумети да физика проучава основне законе по којима се дешавају све појаве;
- знати да је физика експериментална наука и да се појаве описују законима и одговарајућим физичким величинама које се могу мерити;
- разумети и уочавати да је узајамно деловање тела (механичко, гравитационо, електрично, магнетно) узрок промена и појава у природи и препознати узрок конкретне промене или појаве;
- објашњавати промене, појаве и процесе у природи користећи научне појмове;
- разумети различите врсте кретања и знати да опише транслаторно, осцилаторно и таласно кретање;
- знати природу видљиве светлости, њена својства и значај за живи свет;
- разумети да су макроскопске појаве условљене различитим нивоима структуре на микронивоу (атом, јон, молекул);
- разликовати живу од неживе природе и схватити њихову међусобну условљеност и променљивост у времену и простору;
- разумети гравитацију и њен утицај на кретање тела, појаве и процесе на Земљи и у Сунчевом систему;
- разумети повезаност кретања са силом и енергијом;
- разумети својства статичког наелектрисања и једносмерне електричне струје;
- разумети да се магнетна својства испољавају кроз интеракцију магнета и неких других објеката посредством магнетног поља (тела од гвожђа, проводник са струјом и магнетно поље Земље);
- знати својства топлоте и звука;
- упознати радиоактивност као природну појаву;
- одлучивати о избору опреме и технике рада;
- користити усмена и писмена упутства за извођење огледа и лабораторијских вежби;
- знати да опише речима и сликом поступке и кораке у истраживању;
- изражавати физичке величине у јединицама Међународног система јединица (SI);
- објашњавати податке прикупљене посматрањем и мерењима, изводити закључке и процењивати њихову сагласност са предвиђањима;
- процењивати грешке мерених физичких величина (средња вредност и апсолутна грешка);

- знати да коришћењем одговарајућих мерних инструмената измери и израчуна физичке величине: температуру, период осциловања клатна, струју, напон, електрични отпора;
- уочавати узрочно-последичне везе између неких физичких појава и односе између физичких величина;
- познавати логичке процедуре и владати њима;
- користити различите начине за решавање проблем-ситуација;
- разликовати чињенице и теорију од њихових интерпретација и личног искуства;
- резимирати и изводити закључке;
- тражити информације из различитих области и различитих извора;
- знати да примени стечена знања у свакодневним школским и ваншколским ситуацијама;
- знати да препозна физичке процесе и законе у другим научним дисциплинама (нпр. метеорологија, географија, астрономија...);
- схватити да су знања из физике условила технолошки напредак;
- умети да се јасно изрази речима, сликом, табелом и да се користи језиком математике и физике;
- да прецизно, концизно и јасно изрази своје мишљење и закључке;
- користити различите изворе информација (уџбеник, приручник, популарну научну литературу, Интернет...);
- користити у физици своју информатичку писменост;
- осмислити и поставити једноставан експеримент;
- прикупити податке посматрањем, мерењем и др;
- изводити једноставне експерименте;
- имати развијене мануелне вештине за руковање прибором, мерним инструментима и материјалом;
- описати и приказати (табеларно, графички) добијене податке;
- имати критички став према изворима информација и њиховој употреби;
- изабрати и користити одговарајуће мерне јединице, у зависности од врсте и величине објекта мерења и одабрати и користити одговарајући прибор за мерење;
- оценити резултат независно од мерења и рачунања;
- процењивати и проверавати смисленост резултата мерења и рачунања;
- користити различите приступе у разумевању и представљању проблем-ситуација и разликовати битне од небитних информација;
- планирати и реализовати једноставна истраживања, формулисати питања, тражити одговоре и изводити логичке закључке;
- извести на основу примера (из уџбеника, оних које наводи наставник, приказаних демонстрационих огледа, примера из окружења...) одговарајући закључак;
- саслушати друге, самостално исказивати своје идеје и у тиму размењивати знања и искуства;
- активно учествовати у процесу учења;
- своје ставове бранити чињеницама и примерима;
- одговорно преузимати обавезе и бити спреман за њихово испуњење.

Време евалуације:

- континуирано током целе године;
- посматрање ангажованости ученика;

- усмено и писмено испитивање (разговор, дискусија, тестови знања, контролне вежбе);
- ученички радови и продукти ученичких активности (постери, панои, презентације, домаћи задаци).

Начин и поступак остваривања прописаних наставних планова и програма наставе физике остварује се кроз следеће основне облике:

- излагање садржаја тема уз одговарајуће демонстрационе огледе;
- решавање квалитативних и квантитативних задатака;
- лабораторијске вежбе;
- коришћење и других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја тема (домаћи задаци, читање популарне литературе из историје физике и сл.);
- систематско праћење рада сваког појединачног ученика;
- веома је важно да се при извођењу прва три облика наставе наглашава њихова обједињеност јединственом циљу: Откривање и формулисање закона и њихова примена.

Врсте активности у образовно-васпитном раду

- ученици прате ток посматране појаве при извођењу демонстрационог огледа, затим својим речима на основу сопственог расуђивања, описују појаву коју посматрају
- рад у малим групама при извођењу експерименталних вежби
- мерење различитих физичких величина при извођењу лабораторијских вежби
- процена грешке само за директно мерење величине
- приказује графички и табеларно добијене податке -израда домаћих задатака
- израда паноя за учионицу или хол школе

Корелација наставе је усмерена на развијање међупредметних компетенција, што се остварује приликом остваривања наставног програма и кроз садашњу са следећим математиком, техником и технологијом, информатиком и рачунарством, географијом, прецизирано у годишњим плановима рада предметима.

Допунска настава и додатни рад

Допунска настава из физике организује са једним часом недељно. Програмски садржаји ове наставе обухватају садржаје, који су из програма редовне наставе. Ученицима је омогућено да на тим часовима уз помоћ наставника разјасне све евентуалне нејасноће и недоумице. Наставник је у могућности да се посвећује посебно сваком ученику прилагођавајући рад индивидуалним способностима ученика.

Додатна настава намењена је посебно заинтересованим ученицима и треба да задовољи њихову жељу да сазнају више, да искажују, да се припремају за такмичења. У оквиру ове наставе могу се продубљивати и проширивати садржаји из редовне наставе, радити нови садржаји, тежи задаци, и сложенији експерименти од оних у редовној настави.

ИСХОДИ:

Исходи за ученике осмог разреда из физике представљају опис интегрисаних знања, вештина и ставова које ученик стиче у процесу остваривања наставе у седам области предмета: Осцилаторно и таласно кретање, Светлосне појаве, Електрично поље, Електрична струја, Магнетно поље, Елементи атомске и нуклеарне физике и Физика и савремени свет

По завршетку осмог разреда ученик ће бити у стању да:

- повезује физичке величине које описују осцилаторно и таласно кретање;
- описује карактеристике звука, ултразвука и инфразвука и наводи примере примене ултразвука;

- анализира примере одбијања и преламања светлосту, тоталне рефлексије (огледала, сочива) и користи лупу и микроскоп;
- демонстрира и објасни: осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу, осциловање жице и ваздушних стубова;
- демонстрира и објасни: појаву сенке, функционисање ока и корекцију вида;
- примењује превентивне мере заштите од буке и од прекомерног излагања Сунчевом зрачењу;
- демонстрира узајамно деловање наелектрисаних тела и објасни од чега оно зависи;
- прикаже и опише електрично поље, израчуна силу којом поље делује на наелектрисање и повеже електрични напон и јачину електричног поља;
- објасни провођење струје кроз метале, течности и гасове и упореди отпорност металних проводника на основу њихових карактеристика;
- наводи и користи рзличите изворе електричне струје;
- описује ефекте који се испољавају при протицању електричне струје;
- описује узајамно деловање два паралелна проводника са струјом, деловање магнетног поља на струјни проводник и принцип рада електромагнета и електромотора;
- објасни принцип рада компаса и природу Земљиног магнетног поља;
- користи компас и апликацију за паметне телефоне за оријентацију у природи;
- препозна основна својства наизменичне струје, израчуна потрошњу електричне енергије у домаћинству и да се придржава основних правила безбедности при коришћењу електричних уређаја;
- решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке из свих наведених области;
- објасни структуру атомског језгра и нуклеарне силе;
- опише радиоактивност, врсте зрачења, радиоактивне изотопе, познаје њихово дејство, примену и мере заштите;
- разликује фузију и фисију и наводи могућности њихове примене.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Математика;
- Хемија;
- Биологија;
- Техника и технологија;
- Информатика и рачунарство

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Физика 8 уџбеник за 8.разред основне школе, Мићо М.Митровић, Сазнање, Београд, Решење Министарство за просвету, науку и технолошки развој Републике Србије одобрило је овај уџбеник решењем број 650-02-639/2013-06 од 8. 3. 2014. године;
- Практикум Физика 8 збирка задатака и експерименталних вежби за 8 разред основне школе, Мићо М. Митровић, Сазнање, Београд, Решење Министарство за просвету, науку и технолошки развој Републике Србије одобрило је овај уџбеник решењем број 650-02-519/2015-6 од 27. 1. 2016.године.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- збирка рачунских задатака са лабораторијским вежбама;
- опрема за извођење демонстрационих огледа и лабораторијских вежби;
- интернет;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<ul style="list-style-type: none"> • часописи.
ИНОВАЦИЈЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • веће ангажовање ученика у примени ИКТ-а у настави физике
НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:
<ul style="list-style-type: none"> • усмене провере; • писане провере до 15 минута; • писане провере дуже од 15 минута; • провере теоријског дела градива коришћењем платформе Respondere, Socrative; • израде презентација; • практични радови.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Осцилаторно и таласно кретање	4	4	1	9
2.	Светлосне појаве	7	4	3	14
3.	Електрично поље	5	3	2	10
4.	Електрична струја	8	5	5	18
5.	Магнетно поље	4	2	1	7
6.	Елементи атомске и нуклеарне физике	5	2	1	8
7.	Физика и савремени свет	1	-	1	2
	Укупно часова	35	20	14	68
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		16	10	4	30
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		19	10	10	38
УКУПНО		35	20	14	68

3. 4. 8. НАСТАВНИ ПРОГРАМ МАТЕМАТИКЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МАТЕМАТИКА	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
Циљ је да се осигура да сви ученици:		
<ul style="list-style-type: none"> • стекну базичну језичку и математичку писменост; • да напредују ка реализацији одговарајућих исхода образовних постигнућа; • да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама; • да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима; • развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје; • да усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава и законитости у природи и друштву; • да се оспособе ученици за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе; 		

- да представља основу за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање; као и допринос развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика.

Задаци:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе математике сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе математике буду у пуној мери реализовани;
- стицање знања неопходних за разумевање квантитативних и просторних односа и законитости у разним појавама у природи, друштву и свакодневном животу;
- стицање основне математичке културе потребне за сагледавање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивање у рад;
- развијање ученикових способности посматрања, опажања и логичког, критичког, аналитичког и апстрактног мишљења;
- развијање културних, радних, етичких и естетских навика ученика, као и побуђивање математичке радозналости;
- стицање способности изражавања математичким језиком, јасност и прецизност изражавања у писменом и усменом облику;
- усвајање основних чињеница о скуповима, релацијама и пресликавањима;
- савлађивање основних операција с природним, целим, рационалним и реалним бројевима, као и усвајање основних својстава тих операција;
- упознавање најважнијих геометријских објеката: линија, фигура и тела, и разумевање њихових узајамних односа;
- оспособљавање ученика за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама;
- припрема ученика за разумевање одговарајућих садржаја природних и техничких наука;
- изграђивање позитивних особина ученикове личности, као што су: систематичност, упорност, тачност, уредност, објективност, самоконтрола и смисао за самостални рад;
- стицање навика и умешности у коришћењу разноврсних извора знања.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Планирање наставе и учења

Наставни програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да оствари исходе, које методе и технике да примени, као и које активности ће за то одабрати. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине која су ученику потребна за даље учење и свакодневни живот. Приликом планирања часа, исходе предвиђене програмом треба разложити на мање који одговарају активностима планираним за конкретан час. Треба имати у виду да се исходи у програму разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за друге потребно више времена, више различитих активности и рад на различитим садржајима. Исходе треба посматрати као циљ коме се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција, и не треба је усмерити само на остваривање појединачних исхода. При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, где год је то могуће, да ученици самостално изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче, организује и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака. На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

Остваривање наставе и учења

Сличност троуглова

Поновити да је сличност троуглова уведена преко једнакости углова. Талесова теорема (без доказа). Поређење троуглова по сличности - коефицијент сличности. Применити сличност на правоугли троугао и на тај начин извести Питагорину теорему.

Тачка, права, раван

Ученике упознати с међусобним односима тачака, правих и равни у простору и коришћењем модела и објеката у реалном окружењу и на сликама (цртежима) којима се представљају. Елементе који одређују раван (три неколинеарне тачке, две праве које се секу или су паралелне) и однос двеју равни представљати сликама, и на тај начин развијати ту врсту просторног сагледавања. Посебно посветити пажњу односу равни и на њој нормалне праве. Ортогонална пројекција тачке на раван и ортогонално пројектовање дужи (тачка-по-тачка). Наставник треба да демонстрира ова својства користећи припремљени материјал, а не да захтева да то ученици самостално раде. Полиедар као тело ограничено коначним бројем полигона. Неки основни полиедри ће се детаљније обрађивати.

Линеарне једначине и неједначине

До сада су ученици решавали само једноставне примере једначина и неједначина, ослањајући се на везе међу операцијама и на својства збира и производа. Сад се решавају и сложенији примери, применом правила којима се једначине и неједначине трансформишу у њима еквивалентне. Зато је потребно обновити појам алгебарског израза са променљивом и основна правила рачунања с бројевима. Истаћи да ова правила важе и кад се бројеви замене изразима са променљивом.

Два израза су еквивалентна (идентички једнака) ако се један од њих добија из другог применом правила рачунања у коначном броју корака. Истаћи чињеницу да су вредности двају еквивалентних израза једнаке за све допустиве вредности променљивих.

Геометријска тела

Да би ученици што лакше упознали геометријска тела (призму, пирамиду, ваљак, купу и лопту), њихове елементе и својства и научили да израчунавају површине и запремине ових тела, треба користити њихове моделе, мреже, скице и слике. Препоручљиво је да и сами ученици цртају мреже и израђују моделе проучаваних тела. Израчунавати површине и запремине само оних тела која су наведена у програму. Извођење формуле за запремину везивати за прихваћену формулу за запремину квадрата. Погодним примерима из физике показати везу између запремине, масе и густине тела. Рачунати површине и запремине преко основних елемената (датих одговарајућим формулама) као и с њима зависних елемената (дужине ивица, бочне висине, полупречника описаног или уписаног круга). Практично примењивати ова знања кроз различите конкретне примере рачунања површина и запремина објеката из окружења.

Линеарна функција

Говорити о линеарној функцији не уводећи општи појам функције. Детаљно обрадити линеарну функцију и њена својства и научити ученике да цртају графике и читају њихова својства.

Графичко представљање статистичких података

За примере статистичких података наведених у садржају програма бирати податке које ученици овог узраста разумеју и који за њих имају релевантно значење: школске оцене и просеци, резултати медицинских мерења и сличне податке из свакодневног живота.

Системи линеарних једначина с две непознате

Ученици треба да упознају линеарну једначину с две непознате, график једначине с две непознате (права) и појам система једначина; они треба да знају да је график једначине $ax + by + c = 0$, где је $a \neq 0$ или $b \neq 0$ права и да умеју да нацртају тај график. Графички приказ и интерпретација система линеарних једначина с две непознате имају значајну улогу. Решавати једноставније облике система методама замене и супротних коефицијената. У изучавању линеарних једначина с једном непознатом и система линеарних једначина значајну пажњу треба посветити у њиховој примени на решавању разних једноставних проблема.

Праћење и вредновање наставе и учења

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе треба да буде и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- примени Талесову теорему на сличне троуглове у задацима;
- примени ставове сличности троуглова на правоугли троугао.

- тумачи односе две праве, две равни, праве и равни;
- врши ортогоналну пројекцију тачке на раван;
- поставља и решава линеарне једначине и неједначине са једном непознатом;
- евидентира еквивалентне једначине и неједначине;
- разликује врсте призме и њихове мреже;
- одреди површину и запремину призм;
- разликује врсте пирамиде и њихове мреже;
- одреди површину и запремину пирамиде;
- испита ток линеарне функције;
- скицира график линеарне функције;
- обради задате податке;
- резултате истраживања;
- реши систем линеарних једначина од две једначине са две непознате методом замене;
- реши систем линеарних једначина од две једначине са две непознате методом супротних коефицијената;
- евидентира мрежу правог ваљка;
- одреди површину и запремину правог ваљка;
- евидентира мрежу праве купе;
- одреди површину и запремину праве купе;
- одреди површину лопте;
- одреди запремину лопте.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Техника и технологија;
- Ликовна култура;
- Физика;
- Информатика и рачунарство.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Уџбенички комплет: Математика, уџбеник за 8. разред основне школе, аутори: Небојша Икодиновић, Слађана Димитријевић;
- Математика, збирка задатака за 8. разред основне школе са Решењима уз збирку задатака за 8. разред основне школе, аутори: Бранислав Поповић, Марија Станић, Ненад Вуловић, Сања Милојевић Издавач: Klett, број и датум решења министра/покрајинског секретара: 650-02-00298/2020-07 од 16. 12. 2020. године

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- уџбеник;
- збирка задатака;
- табла;
- лаптоп-рачунар;
- пројектор;
- геометријски прибор (лењир, троуглови, шестар);
- модели геометријских фигура (пирамида, призма, ваљак, купа, лопта).

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

ИНОВАЦИЈЕ:

Иновације у извођењу наставе:

- коришћење интернет-страница и материјала у сврху обраде наставног материјала предвиђеног на наставне активности;
- чешће коришћење пројектора и презентација у циљу модернијег извођења наставе.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Оствареност исхода се проверава кроз:

- контролне задатке;
- писмене задатке;
- усмено одговарање;
- разне врсте упитника и тестова отвореног и затвореног типа;
- презентације и друге врсте практичног рада.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Сличност	5	5	7	17
2.	Тачка, права, раван	6	7	1	14
3.	Линеарне једначине и неједначине са једном непознатом	7	9	2	18
4.	Призма	5	6	2	13
5.	Пирамида	6	9	3	18
6.	Линеарна функција	5	5	2	12
7.	Пројектни задатак	0	0	4	4
8.	Системи линеарних једначина	6	6	1	13
9.	Ваљак	3	5	2	10
10.	Купа	3	4	1	8
11.	Лопта	3	4	2	9
	Укупно часова	49	60	27	136
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		29	36	15	80
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		20	24	12	56
УКУПНО		49	60	27	136

3. 4. 9. НАСТАВНИ ПРОГРАМ БИОЛОГИЈЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: БИОЛОГИЈА	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.</p>		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ: Програм Биологије за осми разред је завршни део спиралног програма биологије за основну школу и оријентисан је на достизање исхода. Основна идеја увођења спиралног програма наставе биологије је изучавање живота и животних процеса као целине, у складу са постојећим условима и окружењем. У том смислу, све изучаване функције живота треба ставити у реалан контекст и нагласити њихову повезаност. На тај начин ученици заокружују своје знање о целовитости организма и његовом динамичком односу са околином. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи биологију и друге предмете. Исходи се односе на пет области предмета:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Наслеђивање и еволуција; • Јединство грађе и функције као основа живота; • Порекло и разноврсност живота; • Живот у екосистему и човек и здравље. <p>(Исходи за шесту област посматрање, мерење и експеримент у биологији су распоређени у претходних пет, сходно планираним активностима.). Достизање исхода води развоју предметних, свих кључних и општих међупредметних компетенција и остваривању образовних стандарда. Исходи не прописују структуру, садржаје и организацију наставе, као ни критеријуме и начин вредновања ученичких постигнућа. За израду исхода коришћена је Блумова таксономија. Исходи су формулисани на нивоу примене као минимуму. При планирању треба, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство и да он не одређује садржаје предмета. Зато је потребно садржајима датим у уџбенику приступити селективно и у односу на предвиђене исходе које треба достићи. Поред уџбеника, као једног од извора знања, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања као нпр. сајтове релевантних институција, писану научно популарну литературу, мапе, шеме, енциклопедије... Наставник планира и припрема наставу самостално и у сарадњи са колегама због успостављања корелација међу предметима.</p> <p>Планирање наставе и учења Програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује дати програм према потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале које ће користити, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи-глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове.</p>		

Потребно је да наставник за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час, у односу на одабрани исход, дефинише исходе специфичне идеје и могућа решења проблема. Да би сви ученици достигли предвиђене исходе, потребно је да наставник упозна специфичности начина учења својих ученика да према њима планира и прилагођава наставне активности.

Праћење и вредновање наставе и учења

Настави оријентисаној ка достизању исхода прате се и вреднују процес наставе и учења, постигнућа ученика (продукти учења) и сопствени рад. Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици партиципирају, како прикупљају податке, како аргументују, евалуирају, документују итд, да би вредновање било објективно и у функцији учења, потребно је ускладити нивое исхода и начине оцењивања. За сумативно оцењивање знања и вештина научног истраживања ученици би требало да решавају задатке који садрже неке аспекте истраживачког рада, да садрже новине тако да ученици могу да примене стечена знања и вештине, а не само да се присете информација и процедура које су запамтили, да садрже захтеве за предвиђањем, планирањем, реализацијом неког истраживања и интерпретацијом задатих података. У вредновању наученог, поред усменог испитивања, најчешће се користе тестови знања. Формативном вредновању наставник би требало да промовише групни дијалог, користи питања да би генерисао податке из ђачких идеја, али и да помогне развој ђачких идеја, даје ученицима повратне информације, а повратне информације добијене од ученика користи да прилагоди подучавање, охрабрује ученике да оцењују квалитет свог рада. Избор инструмента за формативно вредновање зависи од врсте активности која се вреднује. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, себе и сопствени рад.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- повеже грађу ћелијских органа са њиховом улогом у метаболизму ћелије;
- повеже однос површине и запремине ћелије и тела са начином обављања основних животних функција;
- идентификује регулаторне механизме у одржавању хомеостазе;
- илуструје примерима везу између физиолошких одговора живих бића и промена у спољашњој средини;
- одговорно се односи према свом здрављу;
- изрази критички став према медијским садржајима који се баве здравим стиловима живота;
- повеже промене настале у пубертету са деловањем хормона;
- идентификује поремећаје у раду органа и система органа изазваних нездравим начином живота;
- доведе у везу промену животних услова са еволуцијом живота на планети;
- истражи давно нестале екосистеме;
- повеже промене које се догађају у организму током животног циклуса са активностима гена;

- повеже промене наследног материјала са настанком нових врста путем природне селекције;
- установи узрочно-последичну везу између губитака врста у екосистему и негативних последица у преносу супстанце и енергије у мрежама исхране;
- критички процени последице људских делатности у односу на расположиве ресурсе на Земљи;
- повеже утицај еколошких чинилаца са распоредом карактеристичних врста које насељавају простор Србије;
- истражи присуство инвазивних врста у својој околини и вероватне путеве насељавања;
- истражи разлоге губитка биодиверзитета на локалном подручју.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Историја;
- Географија;
- Физика;
- Хемија;
- Информатика и рачунарство;
- Техника и технологија;
- Српски језик;
- Математика;
- Ликовна култура;
- Грађанско васпитање.

Хомеостаза и повратна спрега као појмови могу се повезати са градивом роботике (Техника и технологија). Потребно је повезати физику и биологију (физичке појаве у телу организама, притисак, брзина...) и хемију и биологију (неуротрансмитери, хормони, ензими...). Адекватним избором садржаја и начина рада може се успоставити веза са садржајима који се обрађују на предмету Грађанско васпитање, а који се односе на теме пол, род и сексуалности.

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Уџбеник за 8.разред основне школе, аутори: Томка Миљановић, Тихомир Лазаревић, Оливера Бјелић Чабрило, Весна Миливојевић, број решења 650-02-00364/2020-07 од 5.1.2021. издавачке куће ГЕРУНДИЈУМ.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- уџбеник;
- дигитални уџбеник;
- слике, шеме и фотографије;
- атласи и енциклопедије;
- микроскоп;
- препарати;
- природна наставна средства;
- модели;
- лабораторијски прибор (пинцете, капаљке, лабораторијске чаше, сахатно стакло и сл.);
- кратки филмови;
- презентације;
- квизови;
- коришћење домаћих и међународних сајтова и портала...

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена дигиталног уџбеника у настави биологије;
- употреба савремених ИКТ технологија у настави.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- праћење ученика путем дијалога, уз коришћење слика и постављање задатака,;
- дискусија на часу;
- мапе појмова и проблемски задаци;
- лабораторијске вежбе и истраживачки пројекти;
- петнаестоминутни тестови;
- усмено испитивање;
- вршњачко оцењивање;
- практичан рад (тимски рад);
- пројектна настава;
- континуирано и систематско праћење ученика, подстицај ученика за боље напредовање;
- дискусија на релацији наставник - ученик и на релацији ученик – ученик;
- оспособљавање ученика за самопроцену у реализацији наставе и оцењивању;
- прикупљање информација из различитих извора (интернет, свакодневна посматрања, активност на часу и друго);
- праћење реализације домаћих задатака;
- праћење ученика при решавању задатака по нивоима знања;
- објективни тестови са допуњавањем кратких одговора;
- задаци са означавањем и задаци вишеструког избора;
- спаривање појмова;
- дебате;
- есеји.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Јединство грађе и функције као основа живота	14	8	4	26
2.	Човек и здравље	4	3	2	9
3.	Порекло и разноврсност живота	3	3	1	7
4.	Наслеђивање и еволуција	4	2	1	7
5.	Живот у екосистему	9	6	4	19
	Укупно часова	34	22	12	68
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		17	11	6	34
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		17	11	6	34
УКУПНО		34	22	12	68

3. 4. 10. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ХЕМИЈЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ХЕМИЈА	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊЕ: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ наставе је да сви ученици стекну основну језичку и научну писменост и да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама. Циљ је и развијање мотивисаности, заинтересованости за предметне садржаје, способности за извођење једноставних хемијских истраживања, као и развијање способности ученика да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима.</p>		
<p>Задаци наставе су:</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • омогућити ученицима да разумеју предмет изучавања хемије и научни метод којим се у хемији долази до сазнања; • омогућити ученицима да сагледају значај хемије у свакодневном животу, као и значај хемије за развој различитих технологија и друштва уопште; • оспособити ученике да се користе хемијским језиком, тј. да разумеју значење хемијских симбола, формула и једначина; • оспособити ученике да правилно користе уџбеник, радну свеску, као и основно лабораторијско посуђе и прибор. Ученик треба да овлада основним операцијама лабораторијске технике уз мере опреза и заштите, и да самостално изводи једноставне експерименте; • оспособити ученике за извођење једноставних истраживања. 		
ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:		
<p>Програм Хемије за осми разред оријентисан је на достизање исхода. Основна идеја увођења оваквог програма наставе хемије је изучавање сложених хемијских појмова кроз примере из свакодневног живота. У том смислу, све изучаване хемијске појмове и појаве треба ставити у реалан контекст и нагласити њихову повезаност. На тај начин ученици заокружују своје знање о целовитости хемијских појмова и његовом динамичком односу са околином. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи хемију и друге предмете.</p>		
<p>Исходи се односе на осам области предмета:</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • Метали, оксиди и хидроксида метала; • Неметали, оксиди неметала и киселине; • Соли-добијање, својства и примена; • Органска једињења и њихова општа својства; • Угљоводоници; • Органска једињења са кисеоником; • Биолошки важна органска једињења; • Хемија животне средине. 		
<p>Достизање исхода води развоју предметних, свих кључних и општих међупредметних компетенција и остваривању образовних стандарда. Исходи не прописују структуру, садржаје и организацију наставе, као ни критеријуме и начин вредновања ученичких постигнућа. За израду исхода коришћена је Блумова таксономија. Исходи су формулисани на нивоу примене као минимуму.</p>		

При планирању треба, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство и да он не одређује садржаје предмета. Зато је потребно садржајима датим у уџбенику приступити селективно и у односу на предвиђене исходе које треба достићи. Поред уџбеника, као једног од извора знања, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања као нпр. сајтове релевантних институција, писану научно популарну литературу, мапе, шеме, енциклопедије... Наставник планира и припрема наставу самостално и у сарадњи са колегама због успостављања корелација међу предметима.

Планирање наставе и учења

Програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује дати програм према потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале које ће користити, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи-глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Потребно је да наставник за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час, у односу на одабрани исход, дефинише исходе специфичне идеје и могућа решења проблема. Да би сви ученици достигли предвиђене исходе, потребно је да наставник упозна специфичности начина учења својих ученика да према њима планира и прилагођава наставне активности.

Праћење и вредновање наставе и учења

Настави оријентисаној ка достизању исхода прате се и вреднују процес наставе и учења, постигнућа ученика (продукти учења) и сопствени рад. Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици партиципирају, како прикупљају податке, како аргументују, евалуирају, документују итд., да би вредновање било објективно и у функцији учења, потребно је ускладити нивое исхода и начине оцењивања.

За сумативно оцењивање знања и вештина научног истраживања ученици би требало да решавају задатке који садрже неке аспекте истраживачког рада, да садрже новине тако да ученици могу да примене стечена знања и вештине, а не само да се присете информација и процедура које су запамтили, да садрже захтеве за предвиђањем, планирањем, реализацијом неког истраживања и интерпретацијом задатих података. У вредновању наученог, поред усменог испитивања, најчешће се користе тестови знања. Формативном вредновању наставник би требало да промовише групни дијалог, користи питања да би генерисао податке из ђачких идеја, али и да помогне развој ђачких идеја, даје ученицима повратне информације, а повратне информације добијене од ученика користи да прилагоди подучавање, охрабрује ученике да оцењују квалитет свог рада. Избор инструмента за формативно вредновање зависи од врсте активности која се вреднује. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, себе и сопствени рад.

ИСХОДИ:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- Х8И1 - правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, и показује одговоран однос према здрављу и животној средини;

- X8И2 - изведе експеримент према датом упутству, табеларно и графички прикаже податке, формулише објашњења и изведе закључке;
- X8И3 - наведе заступљеност метала и неметала, неорганских и органских једињења у живој и неживој природи;
- X8И4 - испита и опише физичка својства метала и неметала, и повеже их с њиховом практичном применом;
- X8И5 - испита и опише хемијска својства метала и неметала, и објасни их на основу структуре атома и положаја елемената у Периодном систему;
- X8И6 - напише формуле и именује оксиде, киселине, базе и соли;
- X8И7 - испита, опише и објасни својства оксида, неорганских киселина, база и соли, препозна на основу формуле или назива представнике ових једињења у свакодневном животу и повеже њихова својства са практичном применом;
- X8И8 - напише и тумачи једначине хемијских реакција метала и неметала;
- X8И9 - разликује својства неорганских и органских супстанци и објашњава разлику на основу њихових структура;
- X8И10 - препозна физичке и хемијске промене неорганских и органских супстанци у окружењу, и представи хемијске промене хемијским једначинама;
- X8И11 - напише формуле и именује представнике класа органских једињења имајући у виду структурну изомерију;
- X8И12 - разликује органске супстанце са аспекта чиста супстанца и смеша, величина молекула, структура, порекло и то повезује са њиховом улогом и применом;
- X8И13 - испита, опише и објасни физичка и хемијска својства представника класа органских једињења и повеже својства једињења са њиховом практичном применом;
- X8И14 - објасни и хемијским једначинама представи хемијске промене карактеристичне за поједине класе органских једињења;
- X8И15 - опише физичка својства: агрегатно стање и растворљивост масти и уља, угљених хидрата, протеина и растворљивост витамина;
- X8И16 - опише основу структуре молекула који чине масти и уља, угљене хидрате и протеине;
- X8И17 - објасни сапонификацију триацилглицерола и хидрогенизацију незасићених триацилглицерола, наведе производе хидролизе дисахарида и полисахарида и опише услове под којима долази до денатурације протеина;
- X8И18 - наведе улоге масти и уља, угљених хидрата, протеина и витамина у живим организмима и доведе их у везу са здрављем и здравом исхраном људи;
- X8И19 - изведе стехиометријска израчунавања и израчуна масену процентну заступљености супстанци;
- X8И20 – рукује супстанцама и комерцијалним производима у складу с ознакама опасности, упозорења и обавештења на амбалажи, придржава се правила о начину чувања производа и одлагању отпада;
- X8И21 – наведе загађујуће супстанце ваздуха, воде и земљишта и опише њихов утицај на животну средину;
- X8И22 – критички процени последице људских активности које доводе до загађивања воде, земљишта и ваздуха;
- X8И23 – објасни значај планирања и решавања проблема заштите животне средине.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Физика;
- Биологија;
- Математика;
- Информатика и рачунарство.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Хемија за 8. разред основне школе, радна свеска са збирком задатака за 8.разрад основне школе, аутори: Адамов Ј, Гајић Г, Велимировић С, Каламаковић С, издавач: Герундијум

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- лабораторијски прибор и посуђе;
- хемикалије;
- наставни филмови и презентације;
- модели молекула.

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена наученог на вебинарима и осталим облицима стручног усавршавања

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- писмене провере знања (контролни задаци, петнаестоминутне провере);
- усмено одговарање ученика на постављена питања.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Метали, оксиди и хидроксиди	5	4	1	10
2.	Неметали, оксиди и киселине	5	3	2	10
3.	Соли	4	3	1	8
4.	Органска једињења и њихова општа својства	2	-	-	2
5.	Угљоводоници	7	4	1	12
6.	Органска једињења са кисеоником	3	4	1	8
7.	Биолошки важна органска једињења	6	5	1	12
8.	Заштита животне средине	3	3	-	6
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		18	10	4	32
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		17	16	3	36
УКУПНО		35	26	7	68

3. 4. 11. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ИНФОРМАТИКЕ И РАЧУНАРСТВА

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ наставе и учења информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за коришћење рачунара, стицање вештина у примени рачунара у свакодневном животу, управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, производњу дигиталних садржаја и креирање рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • упознавање основних појмова из информатике и рачунарства; • развијање интересовања за примену рачунара у свакодневном животу и раду; • оспособљавање за рад на рачунару; • подстицање креативног рада коришћењем рачунара; • упознавање ученика са применом рачунара у области табеларних прорачуна и изради графикана; • упознавање ученика са фазама израде проблемских задатака на рачунару; • упознавање ученика са основама језика за израду једноставних презентација на мрежи; • упознавање ученика са могућностима специјализованих програма за израду презентација на мрежи; • оспособљавање ученика за самосталну израду пројекта применом рачунарских технологија. 		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ</p> <p>Програм предмета Информатика и рачунарство, у другом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по спиралном моделу и оријентисан је на остваривање исхода. Исходи говоре о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања које су стекли учећи овај предмет. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика.</p> <p>У настави оријентисаној на постизање исхода потребно је уважити стечене дигиталне вештине ученика. У планирању и припремању наставе, наставник полази од исхода које треба остварити и планира, не само своје, већ превасходно активности ученика на часу. Наставник треба да буде више оријентисан ка менторској улози, а мање ка предавачкој. Потребно је да наставник програмске исходе, који треба да се достигну до краја разреда, разложи на исходе – кораке за сваки час, било да се ради о часовима обраде или утврђивања, а које треба да оствари сваки ученик. Такође, треба да за сваки час планира и припреми средства и начине провере остварености пројектованих исхода. Препорука је да наставник планира и припрема наставу самостално и у сарадњи са колегама из разредног већа због успостављања међупредметног повезивања. Потребно је радити на развоју алгоритамског начина мишљења у поступку решавања проблема и задатака, развоју логичког мишљења и изградњи личних стратегија за учење уз примену информационо-комуникационих технологија.</p> <p>Да би сви ученици достигли предвиђене исходе, потребно је активности осмислити тако да укључују практичан рад, уз примену информационо-комуникационих технологија, повезивање различитих садржаја из других тема унутар самог предмета, као и са другим предметима. Пожељно је да планиране активности на часу прати сажето и кратко упутство ученику за реализацију задатка, уз демонстрацију поступка.</p>		

Оставити простор за ученичку иницијативу и креативност, односно да се кроз дискусију са ученицима одаберу најадекватнији алати, концепти и стратегије за реализацију одређених активности. У току реализације планираних активности радити на успостављању и неговању навика и понашања као што су поступност, истрајност, аналитичност, самосталност у раду и спремност на сарадњу.

Достизање дефинисаних исхода може се остварити уз одређени степен слободе наставника како у избору метода рада, програмских алата и технологија (рачунар, дигитални уређај), тако и у редоследу и динамици реализације елемената различитих тематских области. Настава се реализује у групама у рачунарском кабинету.

Предлог за реализацију програма

Приликом израде оперативних планова наставник распоређује укупан број часова предвиђен за поједине теме по типовима часова (обрада новог градива, утврђивање и увежбавање, понављање, проверавање и систематизација знања), водећи рачуна о циљу предмета и исходима.

Планирање наставе и учења

Наставни програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да оствари исходе, које методе и технике да примени, као и које активности ће за то одабрати. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине која су ученику потребна за даље учење и свакодневни живот. Приликом планирања часа, исходе предвиђене програмом треба разложити на мање који одговарају активностима планираним за конкретан час. Треба имати у виду да се исходи у програму разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за друге потребно више времена, више различитих активности и рад на различитим садржајима. Исходе треба посматрати као циљ коме се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција, и не треба је усмерити само на остваривање појединачних исхода. При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, где год је то могуће, да ученици самостално изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче, организује и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да, осим уџбеника, користе и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака. На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

Остваривање наставе и учења

Анализа података

Анализа података и доношење закључака и одлука на основу података представља једну од најзначајнијих вештина у савременом друштву. Стога је ова тема у фокусу током читавог осмог разреда, и подаци и њихова анализа се обрађују кроз све три тематске целине. У оквиру теме ИКТ, подаци се обрађују и анализирају коришћењем програма за табеларне прорачуне, у оквиру теме Дигитална писменост прича се о поузданости података и значају заштите података и приватности, док се у оквиру теме Рачунарство приказује обрада података применом специјализованих програмских језика и окружења.

Информационо-комуникационе технологије

Објаснити радно окружење и основне елементе прозора.

Објаснити појмове: радна свеска, радни лист, ћелија, редови, колоне, адреса ћелије. Обрадити чување, брисање, премештање и копирање, отварање нове и постојеће радне свеске, кретање кроз радни лист, убацивање новог радног листа, брисање радног листа, промену имена, копирање и померање радних листова. Показати селекцију ћелије, реда, колоне и целог радног листа. Вежбати селекцију суседних и несуседних ћелија, редова и колона. Вежбати промену ширине редова и колона. Унос података у ћелију. Објаснити који се типови података могу уносити у ћелију. Вежбати унос текстуалних, бројчаних и датумских података, њихово брисање, измену, копирање и премештање. Форматирање ћелија. Објаснити како се форматом ћелије одређују начини приказа података у облику текста, броја, датума и времена. Вежбати форматирање података, рад са формулама, коришћење уграђених функција.

Дигитална писменост

Показати могућности рада са готовим графичким објектима, њихово уметање на радни лист и форматирање (сlike, дијаграми, готови облици, оквири за текст, украсна слова, симболи и други објекти). Повезати са стеченим знањима. Израда графикона. Објаснити начин израде графикона на основу унетих података. Показати и препоручити одређене типове графикона. Вежбати израду графикона, измену података и форматирања на израђеном графикону као и уметање графикона на исти и на посебан радни лист. Штампање. Објаснити поступак прегледања радног листа пре штампе и поступак штампања. Такође, објаснити могућности форматирања страница за штампу, тј. одређивања величине и оријентације папира, као и подешавање маргина. Скренути пажњу на могућности одабира штампача, штампања одређене странице и одређеног броја копија, као и на могућност штампања целе радне свеске.

Рачунарство

Препоручује се наставнику да осам часова посвети изради задатака у програмском језику који је изучаван у VI и VII разреду. Задаци за вежбу могу бити неке од следећих тема: сортирање, евиденција присуства, просечна оцена, фискални рачун итд. Препоручује се наставницима да са ученицима ураде неки од следећих примера:

- Слогови (или класе, зависно од програмског језика) - Груписање сродних података у један тип података. Пример: дефинисати тип слога (класу) који представља ученика и садржи име, презиме, датум рођења, адресу, разред и одељење.
- Потпрограми - Направити потпрограм (процедуру или метод, зависно од програмског језика) који са тастатуре учитава податке у слог ученика и други потпрограм који исписује податке о ученику на екрану.
- Низови - Помоћу решења претходних задатака сачинити програм који учитава податке о свим ученицима у одељењу, а затим исписује податке само ученике који су рођени одређеног дана или само за ученике из одређеног места или одељења.
- Напредне операције са низовима - Сортирати унети низ ученика по презимену или по датуму рођења.

Пројектни задаци

Наставник дефинише неколико тема пројектних задатака које погодују развијању међупредметних компетенција, подстичу иницијативу и креативност, функционализују раније стечена знања, као и формирање вредносних ставова ученика. И у овом разреду, пројектни задаци подразумевају корелацију и сарадњу са наставницима осталих предмета. Теме треба да буду што ближе реалном животу и релевантне за ученике. Приликом дефинисања тема пројектних задатака, наставник може да се ослони и на пројекте који су реализовани претходне школске године и пројектне теме повеже са утврђивањем и евалуацијом њихових резултата.

Праћење и вредновање наставе и учења

У процесу вредновања потребно је континуирано пратити рад ученика. У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се и процес и продукти учења. Требало би и вредновање више усмерити ка праћењу и вредновању практичних радова и вежбања, а мање ка тестовима знања.

Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, се може обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање). Препоручује се да наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења.

У процесу оцењивања добро је користити портфолио (електронска збирка докумената и евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења портфолија су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, подстиче развој ученика, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља подршку у оспособљавању ученика за самопроцену, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика. Употребу портфолија отежавају недостатак критеријума за одабир продуката учења, материјално-физички проблеми, време, финансијска средства и велики број ученика. Већи број ометајућих фактора, у прикупљању прилога и успостављању критеријума оцењивања, је решив успостављањем сарадње наставника са стручним сарадником, уз коришћење Блумове таксономије.

Препоручује се и оцењивање базирано на практичним радовима и вежбањима. Квизове, тестове знања и слично користити првенствено за увежбавање и утврђивање појмова и чињеничних знања, а мање за формирање коначних оцена. Креирање таквих инструмената за утврђивање градива, кад год је могуће, препустити самим ученицима, чиме се постиже вишеструки ефекат на усвајање знања и вештина.

Препоручено је комбиновање различитих начина оцењивања да би се сагледале слабе и јаке стране сваког свог ученика. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Потребно је да наставник резултате вредновања постигнућа својих ученика континуирано анализира и користи тако да промени део своје наставне праксе. Када је промени, потребно је да прикупи нове податке да би могао да види колико су те промене ефикасне.

У оквиру плана рада наставника, у делу ваннаставних активности, поред додатне и допунске наставе, планирати секцију и време за менторски рад са ученицима који учествују на такмичењима из овог предмета. Препоручује се да се избор тема за рад на секцији изврши у сарадњи са другим наставницима, а да се почетна иницијатива препусти ученицима и њиховим интересовањима.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- ради у програму за табеларне прорачуне;
- креира радну табелу, уноси, форматира, сортира и филтрира податке у њој;
- користи елементарне статистике, формуле, уграђене функције, визуелизацију података;
- користи рачунарство у облаку;
- примењује основе вештачке интелигенције;
- анализира податке у Python-у;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- извршава операције над табеларним подацима у Jupyter-у;
- врши статистичке анализе табеларних података;
- одабере тему, спроведе пројекат и презентује резултате рада на њему.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Математика;
- Техника и технологија;
- Физика.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Информатика и рачунарство 8, уџбеник за 8. разред основне школе, аутор: Светлана Мандић, издавач: Klett, број и датум решења министра/покрајинског секретара: 650-02-00289/2021-07 од 18. 1. 2022. године

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- уџбеник;
- табла;
- лаптоп-рачунар;
- пројектор;
- рачунари

ИНОВАЦИЈЕ:

Иновације у извођењу наставе:

- коришћење интернет-страница и материјала у сврху обраде наставног материјала предвиђеног на наставне активности;
- гледање филмова и видео-материјала;
- умрежени рачунари у кабинету у коме се изводи настава.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Оствареност исхода се проверава кроз:

- контролне задатке;
- усмено одговарање;
- разне врсте упитника и тестова отвореног и затвореног типа;
- презентације и друге врсте практичног рада.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Информационо-комуникационе технологије	5	5	1	11
2.	Дигитална писменост	2	2	1	5
3.	Рачунарство	6	7	1	14
4.	Пројектни задаци	0	0	4	4
	Укупно часова	13	14	7	34
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		9	9	2	20
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		4	5	5	14
УКУПНО		13	14	7	34

3. 4. 12. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ТЕХНИКЕ И ТЕХНОЛОГИЈЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ учења Технике и технологије је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.</p> <p>Остали циљеви и задаци предмета су да ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стекну основно техничко и технолошко васпитање и образовање; • стичу основна техничко- технолошка знања, умења и вештине и оспособљавају се за њихову примену у учењу, раду и свакодневном животу; • схвате законитости природних и техничких наука; • сазнају основни концепт информационо- комуникационих технологија(ИКТ), сазнају улоге ИКТ у различитим струкама и сферама живота; • упознају рад на једном од оперативних система и неколико најчешће коришћених корисничких програма и стекну навике да их користе у свакодневним активностима; • развију стваралачко и критичко мишљење; • усвоје претпоставке за свесну примену науке у техници, технологији и другим облицима друштвено корисног рада; • развијају прецизност у раду, упорност и истрајност приликом решавања задатака; • стичу радне навике и оспособљавају се за сарадњу и тимски рад; • комуницирају на језику технике (техничка терминологија, цртеж); • препознају природне ресурсе и њихову ограниченост у коришћењу; • упознају економске, социјалне, техничко- технолошке, еколошке и етичке аспекте рада и производње и њихов значај на развој друштва; • на основу знања о врстама делатности и сагледавања својих интересовања правилно одаберу своју будућу професију и др. 		
<p>ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:</p> <p>Предмет Техника и технологија намењен је развоју основних техничких компетенција ученика ради његовог оспособљавања за живот и рад у свету који се технички и технолошки брзо мења. Један од најважнијих задатака је да код ученика развија свест о томе да примена стечених знања и вештина у реалном окружењу подразумева стално стручно усавршавање и целоживотно учење, као и да је развијање предузимљивости један од важних предуслова личног и професионалног развоја. Програм наставе и учења за осми разред оријентисан је на остваривање исхода. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи предмет Техника и технологија. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у пет наставних тема:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Животно и радно окружење; • Саобраћај; • Техничка и дигитална писменост; • Ресурси и производња; • Конструкторско моделовање. 		

Планирање наставе и учења

Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи-глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Дефинисани исходи олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице.

При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. Настава се не планира према структури уџбеника, јер ученици не треба да уче лекције по реду, већ да истражују уџбеник као један од извора података и информација како би развијали међупредметне компетенције. Поред уџбеника, као једног од извора знања, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања. Припрема за час подразумева дефинисање циља часа, конкретизацију исхода у односу на циљ часа, планирање активности ученика и наставника у односу на исходе, начин провере остварености исхода и избор наставних стратегија, метода и поступака учења и подучавања (водећи рачуна о прецнању, тј. искуству ученика, које ће ученицима омогућити да савладају знања и вештине предвиђене дефинисаним исходима).

Посете музејима технике, сајмовима и обиласке производних и техничких објеката треба остваривати увек када за то постоје услови, ради показивања савремених техничких достигнућа, савремених уређаја, технолошких процеса, радних операција и др. Када за то не постоје одговарајући услови, ученицима треба обезбедити мултимедијалне програме у којима је заступљена ова тематика.

С обзиром да је настава Технике и технологије теоријско-практичног карактера, часове треба реализовати поделом одељења на 2 (две) групе, уколико одељење има више од 20 ученика. Програм наставне и учења треба остваривати на спојеним часовима.

Остваривање наставе и учења

Ученици у осмом разреду долазе са извесним знањем из области технике и технологије која су стекли у претходним разредима, као и са одређеним животним искуствима у коришћењу различитих уређаја.

Животно и радно окружење

У области животно и радно окружење, обрађују се садржаји првенствено везани за електротехнику, рачунарство и мехатронику. Уз помоћ различитих медија потребно је, у најкраћим цртама, приказати развој ових грана технике као и њихову међусобну повезаност. Путем примера навести ученике да анализирају утицај развоја наведених области на савремен начин живота. Указати на доприносе српских научника у развоју електротехнике и телекомуникација. Правилну употребу електричних апарата и уређаја у домаћинству треба представити ученицима што је могуће више на практичним примерима користећи доступна наставна средства и мултимедије, са посебним акцентом на уштеду енергије. Објаснити разреде енергетске ефикасности електричних уређаја на основу којих ученик може извршити поређење електричних уређаја према ефикасности. Навести значај примене енергетски ефикасних уређаја са аспекта екологије и економије. Посебно анализирати могуће опасности које се могу десити приликом коришћења електричних апарата и уређаја и евентуалне последице у случају непридржавања упутстава за њихово коришћење. Навести поступке деловања приликом струјног удара. За избор наставка школовања и будућег занимања потребно је навести ученицима значај занимања из области електротехнике са примерима из свог животног окружења.

Препоручени број часова за реализацију ове области је 6.

Саобраћај

Преглед карактеристика класичних саобраћајних средстава треба заокружити електронским подсистемима, као и конструкцијама и функцијама средстава на електрични погон и хибридних возила. Препоручује се да ученици самостално, путем доступних извора знања, истраже предности и недостатке возила на електрични и хибридни погон и упореде их са конвенционалним возилима. У ову сврху могуће је користити различите наставне методе (методу пројектне наставе, проблемску, истраживачки рад). Путем мултимедија приказати електрични и електронски систем код саобраћајних средстава (путничка возила, мопеди). Елементе система (уређаје за производњу и акумулацију електричне енергије, електропокретач, уређај за паљење радне смеше, уређаје за сигнализацију) повезати са претходним знањем ученика о погонским машинама (моторима). Посебно обратити пажњу на намену електронских уређаја (електронско убризгавање, сензори за кретање) Осврнути се и на потребу исправности ових уређаја за безбедно учествовање у саобраћају.

Преношење података на даљину чини посебан сегмент саобраћаја. Потребно је ученицима приближити телекомуникациону технологију и указати на убрзани развој телекомуникационих система и њихов утицај на живот. У овом сегменту обрадити пренос информација путем аудиовизуелних средстава (радио и телевизија), мобилне телефоније, ГПС система, рачунарских и бежичних мрежа. Према могућностима и опреми, у овом делу искористити доступне уређаје (мобилне телефоне, таблете, рачунаре) и практично остварити међусобну комуникацију путем њих, користећи интернет сервисе (електронску пошту, видео конференције, кратке поруке) или мобилне апликације (Viber, Whatsapp). Препоручени број часова за реализацију ове области је 6.

Техничка и дигитална писменост

Упознати ученике са основним симболима и ознакама које се користе у електричним шемама и оспособити их за њихово цртање. Приликом реализације ове активности користити једноставне шеме. Демонстрирати рад са софтвером за симулацију рада електричних кола примереним узрасту и преднањима ученика. Креирати вежбу у оквиру које ученици цртају електричну шему и користе рачунарску симулацију за приказ њеног функционисања. Уколико материјално-техничке могућности дозвољавају, ученици потом састављају електричну шему на радном столу и демонстрирају њен рад. Можете користити аналогне и дигиталне компоненте.

Осмислити вежбе у којима ће ученици саставити и управљати електромеханичким моделима користећи ИКТ и интерфејс. Сложеност модела прилагодити условима и опреми са којом школа располаже. Комбиновати знања и вештине из програмирања која ученици поседују са појашњењем функција и начина рада појединих елемената модела. Уколико ученици раде са различитим моделима предвидети време за представљање појединачних решења у одељењу.

У најкраћим цртама упознати ученике са могућностима управљања процесима и стварима на даљину помоћу ИКТ-а (Интернет оф Тхингс – интернет ствари).

Оспособити ученике да правилно читају и тумаче карактеристике компоненти ИКТ уређаја. Демонстрирати њихов изглед и рад у складу са условима у школи. Осмислити активности у којима ученици самостално или групно учествују са циљем истраживања карактеристика нпр. рачунарских компоненти потребних за реализацију одређеног захтева/посла (играње одређене игре, рад са одређеним софтвером и сл.). У оквиру ове активности предвидети коришћење интернета и креирање/обликовање спецификације опреме од стране ученика поштујући основе пословне комуникације и е-кореспонденције. Препоручен број часова за реализацију ове области је 18.

Ресурси и производња

На почетку изучавања ове области упознати ученике, на информативном нивоу, са електроенергетским системом наше земље. Шта га чини, које су потребе за електричном енергијом, а који потенцијали за производњу којима располажемо. Производњу, трансформацију и пренос електричне енергије објаснити уз помоћ мултимедије. У најкраћим цртама објаснити хидроелектране, термоелектране и нуклеарне електране, значај трансформисања електричне енергије у трансформаторским станицама, као и пренос електричне енергије далеководима и нисконапонском електричном мрежом, од произвођача до потрошача. Садржаје у овој области, који су директно везани за живот и дело нашег научника Николе Тесле, увек посебно истаћи и нагласити. Када је у питању производња електричне енергије, део садржаја посветити обновљивим изворима електричне енергије. Ту се пре свега мисли на: соларне електране, ветроелектране (аероелектране), геотермалне електране, електране на биомасу, мини хидроелектране и постројења за сагоревање комуналног отпада. Ове садржаје реализовати уз помоћ одговарајуће мултимедије. Са ученицима анализирати значај и предности производње и коришћења обновљивих извора електричне енергије са аспекта заштите животне средине. Уз помоћ узорака електроинсталационог материјала, као очигледног наставног средства, или цртежа и мултимедије, објаснити ученицима својства и примену електроинсталационог материјала (проводници, изолатори, инсталационе цеви и кутије, сијалична грла и сијалице, прекидачи, утичнице, утикачи, осигурачи, електрично бројило, уклопни сат). Уз помоћ одговарајућих шема и узорака склопљених струјних кола, објаснити ученицима, основна струјна кола кућне електричне инсталације (струјно коло прикључнице са уземљењем, сијалице са једнополним, серијским и наизменичним прекидачем). Тражити од ученика да у свесци нацртају шеме поменутих струјних кола. Објаснити ученицима упрошћену шему и главне карактеристике трофазне електричне инсталације. При објашњавању користити електричну шему трофазне струје приказану на основи једног мањег стана. Упознавање електроинсталационог материјала и прибора најефикасније се може остварити применом у различитим конструкцијама струјних кола. На основу стечених теоријских знања ученици, уз помоћ наставника, практично састављају струјна кола кућне електричне инсталације (струјно коло сијалице са једнополним, серијским и наизменичним прекидачем...). Спајање елемената струјних кола вршити уз помоћ пинова на монтажним испитним плочама или лемљењем. Уколико се определите за лемљење, ученицима демонстрирати правилну и безбедну употребу електричне лемнице. Водити рачуна да се симулација струјних кола ради само са напонима до 24 В. Искористити практичан рад ученика за демонстрацију рада универзалним мерним инструментом (мултиметром). При практичном раду ученици треба да користе мултиметар за мерење електричних величина. Уколико сте оперативним планирањем предвидели, у овом делу области можете са ученицима урадити симулацију струјних кола уз помоћ бесплатних рачунарских програма намењених за ту сврху. У најкраћим цртама упознати ученике са електричним машинама једносмерне и наизменичне струје, врстама и главним деловима. Излагање поткрепити моделима електромотора.

Упознавање ученика са електротехничким апаратима и уређајима у домаћинству урадити уз помоћ мултимедије, слика или модела (пресека појединих кућних апарата и уређаја). Објаснити главне делове, принцип рада и начин одржавања најкоришћенијих електротермичких (решо, штедњак, пегла, грејалице, бојлер), електромеханички (усисивач, миксер, соковник, фрижидер, замрзивач, клима уређај) и комбинованих апарата и уређаја (фен за косу, ТА пећ, машина за прање веша, машина за прање судова).

Овај део наставне области се може искористити за израду мултимедијалне презентације, тако што ће сваки ученик на истој приказати и презентовати по један уређај у домаћинству. У оквиру електронике, кроз примере практичне примене, упознати ученике са основама на којима се заснива рад дигиталне технологије. Уз практични приказ, упознати ученике са основним електронским елементима (отпорници, кондензатори, завојнице, диоде, транзистори, интегрисана кола ...). Најавити коришћење електронских елемената у оквиру практичног рада у следећој области Конструкторско моделовање. На крају ове области упознати ученике са могућношћу и значајем рециклаже електронских компоненти са еколошког и економског аспекта. Ову област реализовати у тесној корелацији са наставним садржајима физике, посебно са аспекта закона електротехнике на којима су засновани разни уређаји на електротермичком, електромеханичком дејству електричне струје. Препоручен број часова за реализацију ове области је 20.

Конструкторско моделовање

Ова област је сложенија јер се у њој по вертикали повезују садржаји како претходних разреда тако и осмог разреда. У овом делу програма ученици кроз практичан рад примењују претходно стечена знања и вештине кроз моделовање електричних машина и уређаја. То је неопходно пошто се та знања и вештине појављују и у реализацији делова пројекта.

У овом разреду треба заокружити целину о обновљивим изворима енергије. С обзиром да је у претходним разредима било речи о механичким и топлотним претварачима енергије у осмом разреду тежиште је на електричној енергији. Моделе који користе обновљиве изворе енергије ученици могу моделовати на различите начине. Један од начина је извођење огледа са електропанелима. У ту сврху довољно је радити на мањој плочи електропанела и помоћу мултиметара (универала) мерити промене у зависности од количине светла. У оквиру пројекта могуће је израдити модел ветрогенератора. Са интерфејсом ученици су се упознали на нивоу „црне кутије” (блэк боџ). Практично приказати како функционише интерфејс да би, у каснијој фази, могли применити стечена знања на неком пројекту. Ученике треба упознати са основним деловима интерфејса: напајање, улази и излази. Ученици треба да разликују роботе управљане вештачком интелигенцијом (ВИ) наспрам робота управљаних једноставним аутоматским системима и да познају њихове типичне функције и способности. Идеје треба развити кроз дискусију, истраживање и симулацију, а уколико материјално-техничке могућности дозвољавају и развити модел решења проблема из реалног света коришћењем робота управљаним ВИ. Реализацију ове целине започети дискусијом са ученицима о роботима које су видели на вестима, медијима или можда уживо. Навести карактеристичне способности ових робота: препознавање специфичних објеката или лица, самостална навигација око објеката, класификација и разликовање објеката, разумевање и репродукција људског говора, препознавање и приказ емоција и импровизација у неочекиваним ситуацијама.

Упутити ученике да роботе управљане ВИ могу препознати на основу следећих критеријума:

- могућност опажања света око себе;
- анализа и организација података прикупљених опажањем;
- разуме и доноси самосталне одлуке на основу података.

Пошто роботи управљани ВИ за опажање света око себе користе сензоре, ученици се могу организовати у парове или групе како би самостално путем Интернета истражили сензоре који се уобичајено користе у роботизици. Уколико постоје материјално-техничке могућности, организовати демонстрацију рада робота управљаног ВИ или симулирати његов рада на рачунару путем одговарајућег софтвера.

С обзиром да је програм модуларног типа оставља се могућност да ученици изразе своје личне афинитете, способности, интересовања како би се определили за неке од понуђених могућности: израда модела електричних машина и уређаја, аутоматских система, робота, електронских склопова и модела који користе обновљиве изворе енергије. Садржаје треба реализовати кроз ученичке пројекте, од графичког представљања замисли, преко планирања, извршавања радних операција, маркетинга до процене и вредновања. Наставити са алгоритамским приступом у конструкторском моделовању посебно у приступу развоја техничког стваралаштва - од идеје до реализације. Потребно је да ученици користе податке из различитих извора, самостално проналазе информације о условима, потребама и начину реализације производа/модела користећи ИКТ, израђују производ /модел, поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду. У пројект се може укључити и више ученика (тимски рад) уколико је рад сложенији, односно ако се ученици за такав вид сарадње одлуче. Када је пројекат реализован, ученици представљају резултате до којих су дошли. При томе треба омогућити да се самопроценом сопственог рада и рада других на основу постављених критеријума развије размена ставова и мишљења. Да би унапредили процес рада на пројекту треба подстицати употребу електронске кореспонденције. Исто тако треба реализовати активности које се односе на одређивање оквирне цене трошкова и вредност израђеног модела приликом представљања производа/модела. Препоручен број часова за реализацију ове области је 18.

Праћење и вредновање наставе и учења

У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се процес и продукти учења. У процесу оцењивања потребно је узети у обзир све активности ученика (уредност, систематичност, залагање, самоиницијативност, креативност и др.). Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, потребно је обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање). Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је да наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу. На тај начин ученици ће бити подстакнути да промишљају о квалитету свог рада и начинима како га унапредити. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- процени значај електротехнике, рачунарства и мехатронике у животном и радном окружењу;
- анализира опасности од неправилног коришћења електричних апарата и уређаја и познаје поступке пружања прве помоћи;
- образложи важност енергетске ефикасности електричних уређаја у домаћинству;
- повеже професије (занимања) у области електротехнике и мехатронике са сопственим интересовањима;
- упореди карактеристике електричних и хибридних саобраћајних средстава са конвенционалним;
- разуме значај електричних и електронских уређаја у саобраћајним средствима;
- користи доступне телекомуникационе уређаје и сервисе;

- класификује компоненте ИКТ уређаја према намени;
- процени значај управљања процесима и уређајима помоћу ИКТ;
- црта електричне шеме правилно користећи симболе;
- користи софтвере за симулацију рада електричних кола;
- састави електромеханички модел и управља њиме помоћу интерфејса;
- објасни систем производње, трансформације и преноса електричне енергије;
- анализира значај коришћења обновљивих извора електричне енергије;
- разликује елементе кућне електричне инсталације;
- повеже електрично и/или електронско коло према задатој шеми;
- користи мултиметар;
- анализира карактеристике електричних машина и повезује их са њиховом употребом;
- класификује електронске компоненте на основу намене;
- аргументује значај рециклаже електронских компоненти;
- самостално/тимски истражује и осмишљава пројекат;
- креира документацију, развије и представи бизнис план производа;
- састави производ према осмишљеном решењу;
- састави и управља једноставним школским роботом или мехатроничким моделом;
- представи решење готовог производа/модела;
- процењује свој рад и рад других и предлаже унапређење реализованог пројекта.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Информатика и рачунарство;
- Физика;
- Математика;
- Биологија;
- Географија.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Аутори: Ненад Стаменовић, Алекса Вучићевић, одобрено решењем број: 650-02-00288/2021-07 од 21. 01. 2022. године, издавачка кућа „Клет“ д.о.о – Београд

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- рачунар;
- пројектор;
- мултимедијална презентација;
- узорци материјала;
- макете;
- модели;
- уџбеник и радна свеска;
- комплети материјала за 8. разред;
- мултиметар (универзални).

ИНОВАЦИЈЕ: /

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА:

- усмено излагањ;
- тест;
- активност на часу;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- праћење практичног рада;
- самосталан практични рад;
- графички рад;
- показивање иницијативе;
- рад у тиму.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Животно и радно окружење	5	1		6
2.	Саобраћај	5	1		6
3.	Техничка и дигитална писменост	5	3	10	18
4.	Ресурси и производња	12	12		24
5.	Конструкторско моделовање			14	14
	Укупно часова	27	17	24	68
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		18	6	10	34
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		9	11	14	34
УКУПНО		27	17	24	68

3. 4. 13. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ФИЗИЧКОГ И ЗДРАВСТВЕНОГ ВАСПИТАЊА

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ наставе и учења и је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада. Задаци: <ul style="list-style-type: none"> • да ученик научи да изводи различите комплексе вежби обликовања; • да ученик научи и примени технику одбојке, кошарке, рукомета и фудсала и да их примени у игри; • да ученик научи да изведе одређене елементе из атлетике и гимнастике. Фонд часова је 102.		
ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ: Концепција физичког и здравственог васпитања заснива се на јединству наставних и ваннаставних организационих облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода и стандарда овог васпитно-образовног подручја. Циљ и исходи предмета се остварују кроз наставу физичког и здравственог васпитања (у трајању од 2 школска часа недељно) и обавезне физичке активности сваког ученика (у трајању од 1,5 школски час недељно).		

Програм петог разреда базиран је на континуитету усвојених знања, вештина, ставова и вредности из првог циклуса основног образовања и васпитања.

Настава физичког и здравственог васпитања усмерена је према индивидуалним разликама ученика, које се узимају као критеријум у диференцираном приступу, па самим тим неопходно је упутити ученика или групу ученика, на олакшане или проширене садржаје у часовној, ванчасовној и ваншколској организацији рада. Где је неопходно, програмске садржаје потребно је реализовати према полу.

Обавезни организациони облици рада:

- часови физичког и здравственог васпитања;
- обавезне физичке активности ученика.

Остали облици рада (ванчасовне и ваншколске активности):

- слободне активности - секције;
- недеља школског спорта;
- активности у природи (кросеви, зимовање, летовање - камповање...);
- школска и ваншколска такмичења;
- корективно-педагошки рад.

Обавезни организациони делови рада:

- Часови физичког и здравственог васпитања

Наставне области:

- Физичке способности

На свим часовима као и на другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на:

- развијање физичких способности које се континуирано реализује у уводном и припремном делу часа путем вежби обликовања;
- део главне фазе часа може се користити за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој;
- методе и облике рада наставник бира у складу са потребама и могућностима ученика и материјално-техничким условима за рад;
- подстицање ученика на самостално вежбање;
- учвршћивање правилног држања тела.

Програм развоја физичких способности је саставни део годишњег плана рада наставника. Праћење, вредновање и евидентирање физичких способности ученика спроводи се на основу Приручника за праћење физичког развоја и развоја моторичких способности ученика у настави физичког васпитања, (Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, 2016).

- Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине

Усвајање моторичких знања, умења и навика, остварује се кроз примену обавезних и препоручених програмских садржаја атлетике, гимнастике, спортских игара, плеса, ритмичке гимнастике, пливања, примењујући основне дидактичко-методичке приципе и методе рада неопходне за достизање постављених исхода.

Усвојена знања, умења и навике треба да омогуће ученицима њихову примену у спорту, рекреацији и специфичним животним ситуацијама. Стицање знања, умења и навика је континуирани процес индивидуалног напредовања ученика у складу са његовим психо-физичким способностима. Ученицима који нису у стању да усвоје неке од садржаја, задају се вежбања слична али лакша од предвиђених или предвежбе. Уколико ученик не достигне предвиђени исход, оставља се могућност да исти достигне у наредном периоду.

Усаваршавање неких мотричких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд). У раду са напреднијим ученицима реализују се препоручени садржаји или садржаји из наредних разреда. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за поједине спортове.

- Физичка и здравствена култура

Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спроту, рекреацији и здрављу. Посебно планиране и осмишљене информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу. Ова наставна област остварује се кроз све организационе облике рада у физичком и здравственом васпитању и обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању, здрављу и раду; развијање и неговање фер-плеја; препознавање негативних облика понашања у спорту и навијању; вредновање естетских вредности у физичком вежбању, рекреацији и спорту; развијање креативности у вежбању; очување животне средине, као и развијање и неговање здравствене културе ученика. Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању материјалних добара, неговању друштвених вредности итд.

Обавезни програмски садржаји активности су:

- кондиционо вежбање ученика у трајању од најмање 20 минута;
- рукомет/минирукомет.

Напредни елементи технике, тактике и правила игре:

- хватања котрљајућих лопти;
- дриблинг - вежбе вођења са радом ногу (кроз ноге, поред и испред тела);
- вођење две лопте;
- додавање лопте: додавање „дугим замахом” – чеони залет; додавање лопте изведеним начинима;
- додавања са изменом места;
- шутирања на гол, бочни шут са отклоном, шутирање пивотмена, шут са крилне позиције;
- финтирање: једнострука финта у „слабију страну”;
- хватање лопте: хватање једном руком;
- вежбе са два и три играча у нападу;
- основни принципи колективне одбране;
- техника игре голмана;
- игра са применом правила.

Препоручени програмски садржаји ових активности:

Обучавање и усавршавање елемената предвиђених проширеним наставним садржајима:

- атлетике;
- гимнастике;
- плеса и ритмике;
- других активности предвиђених програмом.

Мали фудбал:

- колективна игра у одбрани и нападу;
- техника игре голмана;

- игра уз примену правила.

Додатно:

- пливање;
- скијање;
- клизање;
- бадминтон;
- стони тенис;
- оријентиринг;
- друге активности по избору Стручног већа школе;
- активности од значаја за локалну заједницу.

Ваннаставне активности

План и програм ових активности предлаже Стручно веће и саставни је део годишњег плана рада школе и школског програма.

Секције

Формирају се према интересовању ученика. Наставник сачињава посебан програм узимајући у обзир материјалне и просторне услове рада, узрасне карактеристике и способности ученика. Уколико је неопходно, секције се могу формирати према полу ученика. Ученик се у сваком тренутку може се укључити у рад секције.

Недеља школског спорта

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта.

Недеља школског спорта обухвата:

- такмичења у спортским дисциплинама прилагођеним узрасту и могућностима ученика;
- културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице, слет...);
- ђачке трибине и радионице (о здрављу, историји физичке културе, спорту, рекреацији, „фер плеју“, последицама насиља у спорту, технолошка достигнућа у вежбању и спорту и др.);
- план и програм Недеље школског спорта сачињава Стручно веће физичког и здравственог васпитања у сарадњи са другим стручним већима (ликовне културе, музичке културе, историје, информатике...) и стручним сарадницима у школи, водећи рачуна да и ученици који су ослобођени од практичног дела наставе физичког и здравственог васпитања, буду укључени у организацију ових активности.

Активности у природи (кросеви, зимовање, летовање)

Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи:

- пролећни крос (дужину стазе одређује стручно веће);
- зимовање - организује се за време зимског распуста (обука скијања, клизања, краћи излети са пешачењем или на санкама, и др.);
- летовање – организује се за време летњег распуста у трајању од најмање седам дана (логоровање, камповање итд.).

Школска и ваншколска такмичења

Школа организује и спроводи обавезна унутаршколска спортска такмичења, као интегрални део процеса физичког васпитања према плану Стручног већа и то у:

- спортској гимнастици (у зимском периоду);
- атлетици (у пролећном периоду);
- најмање једној спортској игри (у току године).

Школа може планирати такмичења из других спортских грана или игара уколико за то постоје услови и интересовање ученика (плес, оријентиринг, бадминтон, између две или четири ватре, полигони итд.). Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са наставним планом и програмом. Како би што већи број ученика био обухваћен системом такмичења, на ваншколским такмичењима један ученик може представљати школу само у једном спорту или спортској дисциплини током школске године.

Корективно-педагошки рад и допунска настава

Ове активности организују се са ученицима који имају:

- потешкоће у савладавању градива;
- смањене физичке способности;
- лоше држање тела;
- здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе.

За ученике који имају потешкоће у савладавању градива и ученике са смањеним физичким способностима организује се допунска настава која подразумева савладавање оних обавезних програмских садржаја, које ученици нису успели да савладају на редовној настави, као и развијање њихових физичких способности;

Рад са ученицима који имају лоше држање тела подразумева:

- уочавање постуралних поремећаја код ученика;
- саветовање ученика и родитеља;
- организовање додатног превентивног вежбања у трајању од један школски час недељно;
- организовање корективног вежбања у сарадњи са одговарајућом здравственом установом.

Рад са ученицима са здравственим потешкоћама организује се искључиво у сарадњи са лекаром специјалистом, који одређује врсту вежби и степен оптерећења.

Ослобађање ученика од наставе физичког и здравственог васпитања

Ученик може бити ослобођен само од практичног дела програма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препоруке изабраног лекара. Ученик ослобођен практичног дела у обавези је да присуствује часовима. За рад са ослобођеним ученицима наставник сачињава посебан програм рада базиран на усвајању теоријских и васпитних садржаја у складу са програмом и корелацији са садржајима других предмета.

Ослобођеним ученицима треба пружити могућност да:

- суде, воде статистику, региструју резултат или прате ниво активности ученика на часу или школском такмичењу;
- направе едукативни постер или електронску презентацију, припреме репортажу са спортског догађаја;
- прате и евидентирају активност ученика на часу уз помоћ наставника и на други начин помажу у организацији, часовних, ванчасовних и ваншколских активности.

Исходи за ученике ослобођене од праткичног дела наставе:

По завршетку теме ученик ће бити у стању да:

- наведе основна правила, гимнастике, атлетике, спортске игре, пливања;
- дефинише основна здравствено-хигијенска правила вежбања;
- презентује и анализира информације о физичком вежбању, спорту, здрављу, историји физичке културе, актуелним спортским подацима итд.);
- учествује у организацији Недеље школског спорта и школских такмичења.

Ученицима са инвалидитетом настава се прилагођава у складу са њиховим могућностима и врстом инвалидитета.

Планирање васпитано-образовног рада

Дефинисани исходи су важан део и незаобилазан елемент процеса планирања наставе и учења. Дефинисани као резултати учења на крају сваког разреда, током планирања рада потребно је одредити временску динамику у односу на бављење појединим исходима током школске године. Неопходно је посебну пажњу обратити на исходе које није могуће достићи током једног или више часова, већ је у ту сврху потребно реализовати различите активности током године.

Облици наставе

Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:

- теоријска настава (до 4 часа);
- практична настава (68-72 часа).

Теоријска настава

Посебни теоријски часови могу се организовати само у оним ситуацијама када не постоје услови за реализацију наставе у просторима за вежбање или алтернативним објектима, и као први час у полугодишту. На тим часовима детаљније се обрађују садржаји предвиђени темема Физичко вежбање и спорт и Здравствено васпитање уз могући практичан рад у складу са условима. Максималан број часова без практичног рада не би требало да буде већи од четири (4) у току школске године. При планирању теоријских садржаја неопходно је узети у обзир: садржај програма, претходна искуства ученика, садржаје других предмета (корелацију – међупредметне компетенције).

Практична настава

Број часова по темама планира се на основу, процене наставника, материјалнотехничких и просторних услова. Наставне теме или поједини садржаји за које не постоје услови за реализацију могу бити замењени одговарајућим темама или садржајима програма за које постоје одговарајући услови.

Оквирни број часова по темама:

- атлетика (16);
- гимнастика (16);

Основе тимских и спортких игара:

- кошарка (16);
- ритмика и плес (4);
- пливање (12);
- полигони (6-8);
- тестирање и мерење (6-8).

Програм физичког и здравственог васпитања остварује се реализацијом обавезних и препоручених садржаја.

Обавезни садржаји су они које је неопходно спорвести у раду са ученицима узимајући у обзир способности ученика, материјално-техничке и просторне услове. Препоручени садржаји су они које наставник бира и реализује у раду са ученицима (групама или појединцима), који су савладали обавезне садржаје, узимајући у обзир ниво достигнутог исхода, потребе ученика и услове за рад.

Физичке способности

При планирању кондиционог вежбања у главној фази часа, треба узети у обзир утицај наставне теме на физичке способности ученика и применити вежбе чији делови биомеханичке структуре одговарају основном задатку главне фазе часа и служе за обучавање и увежбавање (обраду и утврђивање) конкретног задатка. Методе вежбања које се примењују у настави су тренажне методе (континуирани, понављајући и интервални метод, кружни тренинг, и др.), пилагођене узрасним карактеристикама ученика. У раду са ученицима примењивати диференциране облике рада, доzirати вежбања у складу са њиховим могућностима и примењивати одговарајућу терминологију вежби. Време извођења вежби и број понављања, задају се групама ученика или појединцима у складу са њиховим способностима, водећи рачуна о постизању што веће радне ефикасности и оптимизацији интензитета рада. Акцент се ставља на оне моторичке активности којима се најуспешније супротставља последицама хипокинезије.

Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика:

Развој снаге:

- без и са реквизитима;
- на справама и уз помоћ справа.

Развој покретљивости:

- без и са реквизитима;
- уз коришћење справа;
- у помоћ сувежбача.

Развој аеробне издржљивости:

- истрајно и интервално трчање;
- вежбање уз музику - аеробик;
- тимске и спортске игре;
- други модели вежбања.

Развој координације:

- извођење координационих вежби у различитом ритму и променљивим условима (кретање екстемитетима у две равни).

Развој брзине и експлозивне снаге:

- једноставне и сложене кретне структуре изводити максималним интензитетом из различитих почетних положаја, изазване различитим чулним надражајима (старт из различитих положаја итд.);
- штафетне игре;
- извођење вежби различитом максималном брзином (бацања, скокови, акробатика, шутирања, ударци кроз атлетику, гимнастику, тимске и спортске игре).

За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање, а за оне са којима се програм реализује по индивидуалном образовном програму неопходно је обезбедити одговарајуће услове, узимајући у обзир њихове могућности.

Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине

Атлетика

Препорука је да се садржаји атлетике реализују у јесењем и пролећном периоду, у складу са условима.

Основни садржаји:

- техника штафетног трчања (начини измене палице и др.);
- скок удаљ, основни елементи технике «увинуће» - реализовати кроз фазе(предвежбе);
- скок увис опкорачном техником, техника скока увис кроз фазе (залет, отскок, прелазак летвице и доскок). Обучавање технике врши се у целини а по потреби рашчлањивањем на фазе;
- бацања кугле 2 kg - бочна техника;
- бацање „вортекс-а" у даљ;

Проширени садржаји: тробој - кроз одељенско такмичење применити три дисциплине које су ученици савладали (трчање, бацања и скокови).

Спортска гимнастика

Препорука је да се садржаји реализују у оба полугодишта са одређеним бројем часова.

Основни садржаји

Ученике је неопходно поделити у радне групе према полу и према нивоу усвојености елемената из претходних разреда и способностима. Са ученицима који нису савладали поједине вежбе из програма до шестог разреда потребне су предвежбе и вежбе којима се то надокнађује. Усвојени елементи из петог разреда надограђују се новим вежбовним садржајима предвиђеним овим програмом. Поставити више радних места.

На сваком часу увести нови задатак уз понављање претходних. Док једна група обрађује нови садржај, остале групе понављају усвојене садржаје где је могуће чување и помагање од стране ученика. Промена радних места врши се након одређеног броја понављања. Нпр. група које није прошла неки задатак на часу исти ће реализовати на следећем часу. Ученику који не може да изведе задату вежбу даје се лакши задатак. Након неколико обрађених наставних јединица наставне теме, планом предвидети садржаје других наставних тема (спортска или тимска игра и др.) у циљу интензификације наставе. Гимнастички полигон осмислити према степену усвојености обрађених садржаја и претходних знања.

Вежбе на тлу (ученице и ученици):

- повезана два колута напред;
- колут назад;
- став о плећима – „свећа“;
- колут напред летећи; став на глави уз помоћ, став на шакама уз помоћ;
- прамет упором странце „звезда“. Састав на тлу комбинован од елемената из петог и шестог разреда;
- прескок (ученице и ученици): разношка, згрчка (до 120 цм).

Вежбе у упору:

- дохватно вратило (ученици) или двовисински разбој - нижа притка (ученице) – вис завесом о потколелу, наупор јашући и саскок одношка;
- паралелни разбој (ученици) – наскок у упор; њихање и предњихом сед разножно пред рукама; сасед и њихање; њихање и зањихом саскок.
- састав од научених елемената. Вежбе реализовати уз помоћ наставника;
- двовисински разбој (ученице);

- наскок из места или залета у упор предњи, премах једном ногом у сед јашући;
- премах другом ногом у упор стражњи и саскок уз помоћ.

Вежбе у вису:

- доскочно вратило (ученици) њихање са повећаном амплитудом и саскок у зањиху;
- кругови (ученици и ученице);
- љуљање на круговима мањом амплитудом и саскоци уз помоћ наставника;
- двовисински разбој или нека друга справа за вежбе у вису (ученице) климом успоставити њих;
- њихање са већом амплитудом и спојено саскок у зањиху;
- пењања (шипка, канап, морнарске лестве – до 5 м висине);
- трамболина или одскочна даска: скокови – предњи пружени и згрчени

Ниска греда:

- боком поред греде;
- суножним одскоком наскок на греду суножно (једна нога мало испред друге);
- различити начини ходања: у успону, са згрченим предножењем, са заножењем, са одножењем, са високим предножењем; окрет у успону на средини греде;
- суножни одскок из става предножног са променом ноге и доскок;
- вага претклоном и заножењем;
- саскок згрчено.

Проширени садржаји

Могу се реализовати кроз часове на којима се реализују обавезни садржаји, диференцирани облик рада са напредним ученицима који нпр. прескачу козлић по дужини уместо ширини, раде летећи колут након колута напред. Овакве моделе могуће је применити на све садржаје спортске гимнастике.

Вежбе на тлу:

- колут напред и назад - сложеније варијанте;
- колут летећи преко препреке;
- повезани премети странце „звезда“ у једну или у обе стране.

Висока греда:

- наскок у упор предњи, упор одножно десном (левом) окретом за 90 степени удесно и прехватом бочно (палчеви су окренути један према другом), вага претклоном и заножењем уз помоћ;
- основна кретања из претходних разреда на ниској греди извести на средњој или високој греди;
- прескок „разношка“ – козлић постављен по дужини, или са продуженом фазом првог лета (120 цм);
- коњ са хватаљкама – упори и издржаји.

Вежбе у упору:

- двовисински разбој (ученици);
- саскок предњихом.

Основе тимских и спортских игара

Садржаји кошарке реализују се на часовима физичког и здравственог васпитања, а садржаји рукомета/минирукомета на обавезним физичким активностима ученика заједно са другим наставним садржајима.

Кошарка

Према просторним и материјалним условима школе користити могућност реализације наставе у оба полугодишта. Усвојене елементе технике треба применити у игри на часу. Континуитет у усвајању садржаја могуће је постићи тако што се претходно усвојени садржаји користе као уводни или специфично припремни у наредном часу.

Основни садржаји:

- држање лопте, основни ставови у нападу са лоптом, заустављање у став;
- хватање и додавање лопте у месту и кретању;
- пивотирање;
- дриблинг у месту и кретању;
- двокорак шут на кош;
- шут из места и скок шут;
- основни став у одбрани, кретање у одбрани, чување нападача са лоптом;
- ситуациона игра 1:1;
- сарадња два и три играча у позиционој игри и контранападу (обука кроз игру);
- игра 3:3; 4:4 (игра на један кош);
- игра 5:5 уз примену правила прилагођених нивоу усвојености елемената игре.

Проширени садржаји:

- демаркирање;
- повезивање елемената технике у акционе целине (хватање лопте, дриблинг, шутирање);
- финте (продор, шут);
- игра „2:2- pick and roll“;
- игра „2:2“ по на принципу „додај и утрчи – back door“;
- позициона игра 3:3 и 5:5.

Плес и ритмика

Основни садржаји

Њихања и кружења са вијачом у фронталној и сагиталној равни у месту и кретању (вежбе по избору наставника). Поновити прве две варијанте народног кола Моравац и обрадити трећу и четврту варијанту.

Проширени садржаји:

- састав са вијачом од елемената предвиђених програмом петог и шестог разреда;
- састав са обручем састављен од елемената обрађених у петом разреду;
- састав са лоптом састављен од елемената обрађених у петом разреду;
- усавршити коло из краја у коме се школа налази усвојено у предходном разреду;
- Енглески Валцер.

Пливање

Ова наставна тема реализује се у школама у којима за то постоје услови, у оквиру редовне наставе или обавезних физичких активности ученика. Приликом реализације садржаја формирати групе пливача и непливача. Школе које се одреде за реализацију програмских садржаја пливања на објектима изван школе, ове часове организују у оквиру обавезних физичких активности ученика. Уколико не постоји могућност реализације наставе пливања у овом разреду, број часова намењен овој наставној теми распоређује се другим наставним темама из програма.

Основни садржаји:

- вежбе дисања, рад ногу, пловак, одржавање у месту, завеслаји (краул и леђни краул), скок на главу и изрон;
- пливање техником краула или леђног краула.

Проширени садржаји:

- пливање 25m на време слободном техником;
- роњење по дужини у складу са способностима ученика.

Полигони

Наставник након једне или више обрађених наставних тема може реализовати полигон у складу са усвојеним моторичким садржајима и могућностима ученика.

Тестирање и мерење

Праћење физичког развоја и моторичких способности спроводи се на почетку и крају школске године, из области кардиореспираторне издржљивости (процена аеробног капацитета), телесног састава (посебно телесне масноће), мишићне снаге, издржљивости у мишићној снази, гнпкости и агилности. Модел континуираног праћења физичког развоја и моторичких способности у настави физичког и здравственог васпитања, батерија тестова, критеријумске референтне вредности и начин њиховог тумачења, организација и протокол тестирања као педагошке импликације детаљно су објашњени у наведеном приручнику.

Оквирни број часова по темама обавезних физичких активности:

- основе тимских и спортких игара:
Рукомет/минирукомет (18);
- друге активности предвиђене програмом стручног већа (36).

Дидактичко-методички елементи

Основне карактеристике часова:

- јасноћа наставног садржаја;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;
- избор рационалних облика и метода рада;
- избор вежби оптималне образовне вредности;
- функционална повезаност свих делова часа – унутар једног и више узастопних часова једне наставне теме.

Уколико на часу истовремено вежбају два одељења, настава се спроводи одвојено за ученике и ученице. Приликом избора облика рада неопходно је узети у обзир просторне услове рада, број ученика на часу, број справа и реквизита и динамику обучавања и увежбавања наставног задатка. Избор дидактичких облика рада треба да буде функцији рационалне организације и интензификације часа, као и достизања постављених исхода.

Праћење и оцењивање

Исходи представљају добру основу за праћење и процену постигнућа ученика, односно креирање захтева којима се може утврдити да ли су ученици достигли оно што је описано одређеним исходом. Исходи помажу наставницима у праћењу, прикупљању и бележењу постигнућа ученика. Како ће у процесу вредновања искористити исходе наставник, сам осмишљава у односу на то који се начин праћења и процене њему чини најрационалнијим и најкориснијим. Поред тога, постојање исхода олакшава и извештавање родитеља о раду и напредовању ученика. У процесу оцењивања пожељно је користити лични картон ученика (евиденција о процесу и продукцима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика.

Предности коришћења личног картона ученика су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља, подршку у оспособљавању ученика за самопроцену, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика.

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе физичког и здравственог васпитања, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању који обухвата:

- вежбање у адекватној спортској опреми;
- редовно присуствовање на часовима физичког и здравственог васпитања и обавезним физичким активностима;
- учествовање у ванчасовним и ваншколским активностима и др;
- приказ једног од усвојених комплекса општеприпремних вежби (вежби обликовања);
- достигнут ниво постигнућа моторичких знања, умења и навика (напредак у усавршавању технике).

Атлетика:

- приказ технике штафтног трчања - техника измене штафете, приказ технике, скока увис опкорачна техника;
- спринтерско трчање 50 m на време, бацање вортекса. Истрајно трчање у трајању од 7 минута;
- трчање школског кроса.

Спортска гимнастика:

- вежбе на тлу: колут у напред, колут у назад, летећи колут, став о шакама уз помоћ, мост из лежања, став на плећима „свећа“, предмет странце „звезда“.
- прескок: згрчка уз помоћ.

Вежбе у упору:

- дохватно вратило (ученици) или двовисински рабој - нижа притка (ученице) – вис завесом о потколелу, наупор јашући и саскок одношка;
- паралелни разбој (ученици) – наскок у упор; њихање и предњихом сед разножно пред рукама; сасед и њихање; њихање и зањихом саскок. Састав од научних елемената. Вежбе реализовати уз помоћ наставника;
- двовисински разбој (ученице);
- наскок из места или залета у упор предњи, премах једном ногом у сед јашући, премах другом ногом у упор стражњи и саскок уз помоћ.

Вежбе у вису:

- доскочно вратило (ученици) њихање са повећаном амплитудом и саскок у зањиху;
- кругови (ученици и ученице) љуљање на круговима мањом амплитудом и саскоци уз помоћ наставника;
- двовисински разбој или нека друга справа за вежбе у вису (ученице);
- климом успоставити њих, њихање са већом амплитудом и спојено саскок у зањиху;
- приказ технике пењања (шипка, канап, морнарске лестве – до 4 м висине);
- трамболина или одскочна даска: скокови – предњи пружени и згрчени.

Ниска греда:

- боком поред греде;
- суножним одскоком наскок на греду суножно (једна нога мало испред друге);

- различити начини ходања: у успону, са згрченим предножењем, са заножењем, са одножењем, са високим предножењем; окрет у успону на средини греде;
- суножни одскок из става предножног са променом ноге и доскок; вага претклоном и заножењем; саскок згрчено;
- гимнастички полигон састављен од обрађених програмских садржаја.

Кошарка:

- контрола лопте у месту и кретању (вођење);
- вођење лопте са променом правца кретања (левом и десном руком);
- хвата и додаје лопту у висини груди, кука изнад главе;
- двокорак у „јачу“ страну;
- шут на кош.

Рукомет и други садржаји Обавезних физичких активности ученика: пратити и вредновати обрађене садржаје рукомета/минирукомета и друге садржаје реализоване у складу са програмом.

Плес и ритмика: замаси, кружења, трчања, поскоци и скокови са вијачом, поскоци и скокови кроз вијачу, народно Моравац коло уз музику (трећа и четврта варијанта).

Пливање: техника краула.

Индивидуални напредак моторичких способности сваког ученика процењује се у односу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неопходно је изети у обзир способности ученика, степен спретности и умешности.

Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир индивидуални напредак његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и ангажовање ученика у наставном процесу.

Код ученика ослобођених од практичног дела наставе, наставник прати и вреднује:

- познавање основних правила, гимнастике, атлетике, спортске игре, пливања и основних здравствено-хигијенских правила вежбања;
- учешће у организацији ваннаставних активности;
- Праћење, вредновање и оцењивање ученика ослобођених од практичног дела наставе, наставник може извршити усменим или писменим путем. Праћење вредновање и оцењивање ученика са инвалидитетом врши се на основу њиховог индивидуалног напретка.

Педагошка документација:

- дневник рада за физичко и здравствено васпитање;
- планови рада физичког и здравственог васпитања и обавезних физичких активности ученика: план рада стручног већа, годишњи план (по темама са бројем часова), месечни оперативни план, план ванчасовних и ваншколских активности и праћење њихове реализације;
- писане припреме: форму и изглед припреме сачињава сам наставник уважавајући: временску артикулацију остваривања, циљ часа, исходе који се рализују, конзистентну дидактичку структуру часова, запажања након часа;
- радни картон: наставник води за сваког ученика.
Радни картон садржи: податке о стању физичких способности са тестирања, оспособљености у вештинама напомене о специфичностима ученика и остале податке неопходне наставнику.

Педагошку документацију наставник сачињава у електронској или писаној форми.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- примени комплексе простих и општеприпремних вежби у већем обиму и интензитету у самосталном вежбању;
- користи научене вежбе у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама;
- упоређује резултате тестирања са вредностима за свој узраст;
- примени досегнути ниво усвојене технике кретања у игри, спорту и свакодневном животу;
- разликује атлетске дисциплине;
- развија своје моторичке способности применом вежбања из атлетике;
- одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела;
- схвати вредност спортске гимнастике за сопствени развој;
- изведе елементе кошаркашке технике;
- примени основна правила кошарке;
- примени основне елементе тактике у одбрани и нападу;
- учествује на унутар одељенским такмичењима;
- изведе кретања у различитом ритму;
- изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура;
- изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу;
- објасни својим речима значај примењених вежби;
- процени ниво сопствене дневне физичке активности;
- препозна начине за побољшање својих физичких способности;
- препозна могуће последице недовољне физичке активности;
- правилно се понаша на вежбалиштима као и на спортским манифестацијама;
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима;
- примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама;
- примерено се понаша као посматрач на такмичењима;
- пронађе и користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско рекреативних активности;
- прихвати победу и пораз;
- вреднује спортове без обзира на лично интересовање;
- примени усвојене моторичке вештине у ванредним ситуацијама;
- процени лепоту покрета у физичком вежбању и спорту;
- подстиче породицу на потребу примене редовне физичке активности;
- повеже врсте вежби, игара и спорта са њиховим утицајем на здравље;
- примени препоручени дневни ритам рада, исхране и одмора;
- користи здраве намирнице у исхрани и само препоручене додатке исхрани;
- примењује здравствено - хигијенске мере у вежбању;
- правилно реагује након повреда;
- чува животну средину током вежбања;
- препозна последице конзумирања дувана.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Математика;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- Биологија;
- Музичка култура;
- Ликовна култура;
- Физика.

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Настава физичког и здравственог васпитања за 6. разред основне школе – приручник за наставнике Д. Вишњић, С. Радисављевић, И. Јанић Милановић, Завод за учбенике 2018.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- лопте;
- струњаче;
- одскачна даска и козлић;
- греда;
- карике и чуњеви;
- голови и кошеви;
- клупе и шведски сандук;
- ситни реквизити

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена искустава са семинара;
- примена ИКТ технологије

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- практична провера наученог - групно и индивидуално;
- теорија код ученика који су ослобођени практичног дела часа.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Уводни и завршни час	0	0	2	2
2.	Атлетика	4	4	10	18
3.	Спортска гимнастика	4	4	10	18
4.	Полигони	2	2	4	8
5.	Одбојка	2	1	6	9
6.	Футсал	2	1	6	9
7.	Рукомет	2	1	6	9
8.	Кошарка	2	1	6	9
9.	Активност по избору ученика	3	0	7	10
10.	Плес и ритмика	2	0	2	4
11.	Тестирања и мерења	0	6	0	6
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		14	11	35	60
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		9	9	24	42
УКУПНО		23	20	59	102

3. 4. 14. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ОБАВЕЗНИХ ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА ЗА ОСМИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; • установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном разреду школовања; • продубити код ученика знање о човеку као икони Божијој у свету; • развити свест код ученика о неопходности живота у заједници; • развити свест код ученика да је грех злоупотреба слободе; • омогућити ученицима основ за разумевање хришћанског појма слободе; • подстаћи ученике на узајамну љубав и поштовање; • подстаћи ученике на стално преиспитивање свог живота; • омогућити ученицима основ за правилно разумевање хришћанског подвига; • упутити ученике на смисао подвига светитеља; • објаснити ученицима начин, смисао и циљ поста; • упознати ученике са Житијима Светих; • развити евхаристијски етос код ученика; • указати ученицима на значај личне и саборне молитве; • објаснити ученицима важност Литургије тумачењем значења речи Евхаристија и Литургија (захвалност и заједничко дело); • указати ученицима да је литургијско сабрање израз Цркве као Тела Христовог; • указати ученицима на целину литургијског догађаја као узајамног даривања Бога и његовог народа; • упознати ученике са смислом и основним елементима Литургије; • подстаћи ученике на заједничко учешће у богослужењима; • објаснити ученицима динамику богослужбеног времена; • објаснити ученицима да је Царство Божије крајњи циљ историје; • указати ученицима на повезаност између васкрсења мртвих и Царства Божијег; • објаснити ученицима појам обожења указујући им на библијски опис Преображења Господњег; • развијање свести ученика да је Литургија икона Царства Божјег; • упознати ученике са сведочанствима присуства Божијег у овом свету (чуда, мошти); • предочити ученицима улогу Цркве у свету; • пружити ученицима основно знање о икономији Духа Светога; • упознати ученике са иконографијом као изразом есхатолошког стања света и човека. 		

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација ("знања о вери"), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонована наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе - узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.

ИСХОДИ:

- Ученик је у стању да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 8. разреда основне школе.
- Ученик је у стању да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.
- Ученик је у стању да увиди да је човек икона Божија јер је слободна личност и да је служба човекова да буде спона између Бога и света.
- Ученик је у стању да увиди да се човек остварује као личност у слободној заједници љубави са другим и бити подстакнут да учествује у литургијској заједници.
- Ученик је у стању да сагледа грех као промашај људског назначења.
- Ученик је у стању да разликује слободу од самовоље.
- Ученик је у стању да увиди да човек може бити роб својих лоших особина и навика.
- Ученик је подстакнут да увиди вредност ближњега у сопственом животу.
- Ученик је у стању да усвоји став да једино кроз љубав човек може превазићи конфликт.
- Ученик је у стању да вреднује своје поступке на основу Христових заповести о љубави.
- Ученик је у стању да увиди да је подвиг начин живота у Цркви.
- Ученик је у стању да препозна различите подвиге као путеве који воде ка истом циљу.
- Ученик је у стању да објасни кад и како се пости, моћи да увиди смисао и значај поста.
- Ученик је подстакнут на пост и молитву као начин служења Богу.
- Ученик је подстакнут да развија хришћанске врлине.
- Ученик је подстакнут да се критички односи према својим поступцима.

- Ученик је подстакнут да чита Житија Светих.
- Ученик је подстакнут да заснује свој однос према Богу на захвалности.
- Ученик је у стању да увиди да је молитва разговор са Богом
- Ученик је подстакнут да преиспита и обогати свој молитвени живот.
- Ученик је у стању да схвати личну молитву као припрему за саборну молитву.
- Ученик је у стању да објасни значење речи Литургија и Евхаристија
- Ученик је у стању да однос међу члановима Цркве пореди са повезаношћу удова у људском телу.
- Ученик је у стању да препозна неке од елемената Литургије.
- Ученик је у стању да увиди да Молитва Господња има литургијску основу.
- Ученик је у стању да наведе најважније делове храма и препозна њихову богослужбену намену.
- Ученик је у стању да именује нека богослужења и да зна да постоје покретни и непокретни празници.
- Ученик је подстакнут да активније учествује у богослужењима.
- Ученик је у стању да објасни да је Бог створио свет са циљем да постане Царство Божије.
- Ученик је у стању да објасни да Царство Божије у пуноћи наступа по другом Христовом доласку и васкрсењу мртвих.
- Ученик је у стању да објасни да је Бог створио човека као сарадника на делу спасења.
- Ученик је у стању да препозна да је Литургија икона Царства Божијег.
- Ученик је подстакнут да активније учествује у Светој Литургији.
- Ученик је у стању да преприча догађај Преображења Господњег.
- Ученик је у стању да повеже појмове светости и обожења са дејством Светога Духа.
- Ученик је у стању да препозна да је предукус Царства Божијег присутан у моштима, чудотворним иконама, исцељењима...
- Ученик је у стању да препозна разлику између православне иконографије и световног сликарства.
- Ученик је у стању да препозна икону као симбол Царства Божијег.
- Ученик је подстакнут да на правилан начин изражава поштовање према хришћанским светињама.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик и књижевност;
- Историја;
- Биологија;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Грађанско васпитање;
- Техника и технологија.

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Православни катихизис, за 8. разред основне школе, Епископ Игњатије Мидић, Фреска

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- табла;
- CD плејер;
- рачунар;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<ul style="list-style-type: none"> • пројектор
ИНОВАЦИЈЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • примена дигиталних компетенција (веб-алата)
НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:
<ul style="list-style-type: none"> • усмено испитивање; • писмено испитивање; • посматрање понашања ученика.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Увод	-	-	1	1
2	Човек је икона Божија	5	-	1	6
3	Подвижничко-евхаристијски етос	5	1	1	7
4	Литургија	6	1	3	10
5	Царство Божије	6	2	2	10
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		11	2	4	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		11	2	4	17
УКУПНО:		22	4	8	34

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Основна сврха овог предмета је развијање ставова и вредности код ученика, њихово оспособљавање за успешно задовољавање сопствених потреба и интереса, развијање сопствене личности и потенцијала уз поштовање других особа, њихово идентитета и уважавање њихових потреба и интереса.</p> <p>Циљ и задаци предмета</p> <p>Општи циљ предмета је подстицање развоја личности и социјалног сазнања код ученика осмог разреда основне школе. Програм пружа ученицима могућност за активно учешће у животу локалне заједнице, проширивање знања о демократији, њеним принципима и вредностима кроз практично деловање.</p> <p>Задаци</p> <p>У овом предмету издваја се неколико најзначајнијих задатака и то:</p> <ul style="list-style-type: none"> • подстицање и оспособљавање ученика за активно учешће у животу локалне заједнице; • разумевање функционисања нивоа и органа власти; • упознавање права и одговорности грађана на нивоу заједнице; • развијање комуникацијских вештина неопходних за сарадничко понашање, аргументовање ставова и изражавање сопственог мишљења; • обучавање ученика за тимски начин рада; 		

- развијање способности критичког просуђивања и одговорност одлучивања и деловања;
- оспособљавање за покретање и реализацију акција у локалној заједници, којима се остварују дечја права.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

По концепцији програми Грађанског васпитања од 5. до 8. разреда су спирални јер се исте четири широке области:

- Људска права;
- Демократско друштво;
- Процеси у савременом свету;
- Грађански активизам)

из разреда у разред развијају, и то не само у смислу нових садржаја, већ и сложенијих захтева. У програмима су наведени кључни појмови садржаја распоређени по областима. Они су сви релевантни за Грађанско васпитање, међусобно повезани, а дубину и ширину рада на њима одређују исходи. Ученици ће имати прилику да се баве питањима потреба, права, кршења и заштите права, функционисања заједнице, партиципације, власти, идентитета, патриотизма, ксенофобије, расизма, интеркултуралности, родне перспективе, одговорности, сукоба, насиља, безбедности, различитости, равноправности, дискриминације, стереотипа, предрасуда, осетљивих група, медија. Како је програм оријентисан ка достизању исхода и развоју компетенција и планирање се заснива на њима. То значи, да приликом планирања фокус није на садржају и наставничким активностима, већ на промишљању како конкретни садржај приближити ученицима и обезбедити да изабране ученичке активности воде ка достизању исхода и развоју компетенција наведених у програму. Суштинска разлика у планирању остваривања програма Грађанског васпитања, у односу на друге предмете, јесте у степену флексибилности, то јест у потреби планирања више могућих токова активности на часу, у зависности од ученичких интересовања. У условима у којима нема класичних предавања наставника и тестирања, динамика часа у већој мери зависи од ученика и њихових реакција, што није увек могуће у потпуности предвидети. У планирању и остваривању Грађанског васпитања наставници могу користити различите интерактивне облике рада, као и одговарајуће технике. Индивидуални и такмичарски облици рада треба да буду ретки, а треба да доминирају они који се одвијају у пару, малој или већој групи и захтевају неки вид сарадње. Наставници су у прилици да бирају: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције, као и да сами осмисле неке друге активности (погледати прилог 4). Оне треба да обезбеде, у што већој мери, искуствено учење, тј. уобличавање и поимање личних, аутентичних доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи, а не преношење готових знања, туђих увида или готових предлога. Добро је да постоји игровни контекст који помаже ученицима да се опусте и ослободе, да пробају различите видове изражавања и симболизације унутрашњих искустава и да кроз игру истражују разноврсна, дивергентна решења за проблеме са којима се суочавају. С обзиром на узраст ученика, у току часа треба комбиновати различите активности и осмислити такву динамику рада којом се одржава њихова пажња и мотивација за учествовање.

ИСХОДИ:

Исходи за грађанско васпитање су конципирани тако да се односе на крај првог и на крај другог циклуса и на крају другог циклуса основног образовања и васпитања.

ученик ће бити у стању да:

- образложи на примерима допринос Конвенције о правима детета унапређењу положаја и права детета у свету;
- прихвати и поштује друге као аутономне и једнако вредне особе;
- наведе показатеље остварености и кршења права детета и носиоце одговорности;
- наведе институције у свом окружењу које брину о потребама и правима грађана, посебно деце; препозна и реагује на појаве стереотипа, предрасуда и дискриминације у реалним ситуацијама и виртуелном окружењу;
- препозна кршење права на примеру историјских догађаја, књижевних и уметничких дела;
- процени када му треба помоћ у ситуацији кршења права или угрожавања безбедности у реалним ситуацијама и дигиталном окружењу и обраћа се одговарајућој особи;
- користи право учешћа у доношењу одлука за питања која га се тичу у ученичком парламенту, одељењу, групи;
- понаша се на начин којим се не угрожава ни сопствена ни туђа безбедност у реалним ситуацијама и виртуелном окружењу;
- учествује у предлагању и одлучивању о садржају, начину и организацији рада у наставним и ваннаставним активностима;
- сарађује и преузима различите улоге на основу договора у групи;
- проналази, критички разматра и користи информације из различитих извора;
- у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин;
- својим активностима у заједници доприноси заштити и неговању права детета и хуманистичких вредности.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

Настава грађанског васпитања у свим разредима повезиваће се са садржајима следећих предмета:

- Српски језик;
- Географија;
- Историја;
- Информатика и рачунарство;
- Ликовна култура

као и са другим предметима у зависности од тема које се обрађују.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Приручник за наставнике, Република Србија, Министарство просвете.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- компјутер;
- панои

ИНОВАЦИЈЕ: /

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Наставник, као координатор, прати учешће и ангажовање ученика у свим активностима, води евиденцију, процењује резултате; ученици активно учествују у процени реализације наставе, раду других ученика и сопственом раду.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		Обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Увод	1	1	-	2
2	Деца у савременом свету	5	1	8	14
3	Медији у савременом друштву	2	4	5	11
4	Завршни део	2	5	-	7
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		Обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		6	2	-	8
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		4	9	-	13
УКУПНО:		10	11	-	34

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ наставе страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика, оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу. То значи омогућавање ученицима да стекну језичку писменост (ниво А2) сходно исходима предвиђених за дату тему, њихово напредовање ка реализацији одговарајућих образовних стандарда постигнућа, развијање мотивисаности за учење и заинтересованости за предметне садржаје, као и овладавање комуникативним вештинама, уз усвајање граматичких категорија, и развијање способности и методе учења страног језика.</p> <p>Задаци наставе француског језика у основном образовању и васпитању јесу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова; • стицање позитивног односа према сопственом језику и културном наслеђу, као и према француском језику и култури, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији; • стицање свести и сазнања о функционисању француског и матерњег језика; • усвајање норми вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима француског језика; • усвајање језичког и граматичког садржаја, типичних и неопходних за свакодневни говор и комуникацију, и континуирано увежбавање језичких вештина кроз дате ситуације које су прилагођене почетном страном језику (слушање, читање, писање, говор); • унапређивање знања из француског језика, која ће му омогућити да се у усменој и писменој комуникацији споразумева са људима са француског говорног подручја; • подстицање на даље учење француског језика, било самостално или на вишем нивоу образовања (могућност стицања доживотног сертификата полагањем испита ДЕЛФ у сарадњи са Француским институтом). 		

У процесу учења страних језика ученик богати себе и, упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Задаци на нивоу језичких вештина

С обзиром на то да се исходи остварују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем. Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Разумевање говора

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука);
- референцијалну (о темама о којима је реч);
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Ученик разуме усмену поруку исказану на француском језику, и то на нивоу како глобалног разумевања (основно обавештење из поруке), тако и селективног разумевања (проналажење тражене информације). Разумевање треба да се односи на различите врсте усмених порука (монолог, питања, налози које даје наставник, разговор, информација). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...). Решавање „проблем-ситуација“ у разреду, тј. договори и мини-пројекти. „Превођење“ исказа у гест и геста у исказ. Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Разумевање писаног текста

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију;
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Ученик треба да:

- уочава дистинктивна обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- препозна везе између група слова и гласова;

- одговори на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;
- извршава прочитана упутства и наредбе;
- ређа чињенице логичким или хронолошким редоследом.

Ученик, дакле, чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са познатим темама, садржајима и комуникативним функцијама.

Усмено изражавање

У оквиру програмом предвиђене језичке грађе, ученик је у стању да исказе једноставну усмену поруку (да се представи, да се поздрави, користи устаљена правила учтивости, опише себе и другог, и остало што је вазано за свакодневни живот и окружење) самостално или уз помоћ наставника.

Говор као продуктивна вештина у функцији монолошког излагања, значи да говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.).

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела; дијаграма, цртежа и др;
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције.

Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација;
- спонтану конверзацију;
- неформалну или формалну дискусију;
- дебату;
- интервју или преговарање;
- заједничко планирање и сарадњу.

Ученик, дакле, остварује комуникацију и размењује са саговорницима информације у вези са познатим темама, садржајима и комуникативним функцијама.

Писмено изражавање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца:

- познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције;
- капацитета когнитивне обраде;

- мотивације;
- способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Ученик треба да зна да:

- пронађе недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење "уљеза", осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повеже краћи текст и реченице са сликама/илустрацијама;
- попуни формулар (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);
- пише честитке и разгледнице;
- пише краће текстове.

Знања о језику

Настава граматике, напоредо с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора. Улога граматике у процесу овладавања језиком је пре свега практична и састоји се у постављању основе за развијање комуникативне компетенције. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Ученик треба да зна да:

- примењује и комбинује основна граматичка правила кроз све видове говорне активности.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Планирање наставе и учења

Наставни програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, садржаја и препоручених језичких активности у комуникативним ситуацијама наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, усмеравају наставника да рационализује исходе на нивоу једне или више наставних јединица. Наставник за сваку област има дефинисане исходе и од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и припреме часа, дефинише исходе имајући у виду ниво постигнућа ученика. То значи да исходе треба класификовати од оних које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа. У настави ће се користити уџбеник « Le monde de Léa et Lucas 4 », уџбеник и радна свеска са ЦД, француски језик за 7. разред основне школе, прва година учења (Аутори Милена Милановић и Данијела Милошевић, издавачка кућа Завод за уџбенике, 2020).

При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упути ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

Остваривање наставе и учења

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену.

Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији;

- рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- учбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.). Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.). Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.). Игре примерене узрасту. Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...). Решавање "текућих проблема" у разреду, тј. договори и мини-пројекти. "Превођење" исказа у гест и геста у исказ. Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова. Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- препознавање везе између група слова и гласова;
- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;

- извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

- повезивање гласова и групе слова;
- замењивање речи цртежом или сликом;
- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење "уљеза", осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);
- писање честитки и разгледница;
- писање краћих текстова.

Увођење дечије књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем.

Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука);
- референцијалну (о темама о којима је реч);
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде;
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст;
- од особина онога ко говори;
- од намера с којима говори;
- од контекста и околности - повољних и неповољних - у којима се слушање и разумевање остварују;
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњу могућност да се усредреди на друге појединости);

- дужина усменог текста;
- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију;
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца:

- познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције;
- капацитета когнитивне обраде;
- мотивације;
- способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);

- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.).

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др;
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције.

Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација;
- спонтану конверзацију;
- неформалну или формалну дискусију;
- дебату;
- интервју или преговарање;
- заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи.

Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику. Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања. Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационах технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком.

Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика. Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста. Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

Праћење и вредновање наставе и учења

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик - наставник, као и ученик – ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га на преузимање одговорности за властито планирање и унапређивање процеса учења.

ИСХОДИ:

Ученици ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији:

- представе себе и друге, поздраве и користе учтиве фразе приликом упознавања;
- наведу и опишу предмете које изучавају;
- представе и упореде српски и француски образовни систем;
- употребе везнике, заменице, придеве, прилоге и предлоге;
- поставе питање;
- користе времена и начине у потврдном, одричном и упитном облику;
- дају савете и препоруке;
- објасне и питају за правац кретања;
- опишу један празник који се прославља у њиховој земљи;
- употребе констукције потребне за давање савета и препорука;
- говоре о прошлости и о историјским догађајима;
- представе историјску личност из своје земље и из Француске;
- изразе датум, површину и друге мере;

- опишу изум или иновацију;
- наведу називе научних дисциплина;
- изразе просторне односе;
- опишу град или градску четврт;
- објасне правац кретања и коришћење јавног превоза;
- употребе заменице директног објекта;
- разумеју поруке и плакате који позивају на очување хигијене и животне средине;
- употребе индиректни говор – изјавну реченицу;
- честитају празник;
- разумеју текст о расипању ресурса и смањењу потрошње;
- говоре о еколошком начину понашања;
- говоре о плановима за викенд или за будућност;
- говоре о књигама или часописима које читају;
- говоре о времену и временској прогнози;
- говоре о посети изложби или другом догађају;
- говоре о избору средње школе и наставку школовања
- изразе своје мишљење.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- сви предмети где се може увежбавати говор и употреба француског језика.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Le monde de Léa et Lucas 4: француски језик за 7. разред основне школе: трећа година учења / Данијела Милошевић, Милена Милановић - Београд: Завод за уџбенике, 2020. (и радна свеска);
- Граматика француског језика: са решењима / Марија Нешић, Анка Топаловић-Радман Београд: Дата Статус, 2012.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- CD;
- диск плејер;
- пројектор;
- лаптоп и екран;
- флеш картице;
- панои;
- Google учионица

ИНОВАЦИЈЕ:

- употреба кратких филмова;
- изокренута учионица

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- редовном применом комбинованог комуникативног приступа;
- усмена комуникација;
- обрада текста;
- писменим проверама;
- коришћењем разноврсних модела наставе који подстичу мишљење и стицање функционалног знања.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
	Introduction	-	-	1	1
1	Unité 1: On fait connaissance	4	4	-	8
2	Unité 2: On fait la fête	4	4	1	9
3	Unité 3: On parle d'histoire	4	4	3	11
4	Unité 4: On lutte contre les incivilités	4	6	-	10
5	Unité 5: On lutte contre le gaspillage	4	4	1	9
6	Unité 6: On parle de nos lectures	4	4	3	11
7	Unité 7: On fait une sortie	4	5	-	9
УКУПАН БРОЈ ЧАСОВА		28	31	9	68
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		16	18	5	39
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		12	13	4	29
УКУПНО:		28	31	9	68

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: РУСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ наставе страног језика-руског језика у основном образовању заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативних вештина и развијањем способности и метода учења страног језика. Циљ наставе руског језика у основном образовању стога јесте:развијање сазнајних и интелектуалних способности, ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавања на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Током основног образовања, ученик треба да усвоји основна знања из страног језика која ће му омогућити да се у једноставној усменој и писаној комуникацији споразумева са људима из других земаља, усвоји норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који учи, као и да настави, на вишем нивоу образовања и самостално, учење истог или другог страног језика.</p> <p>Општи стандарди</p> <p>Кроз наставу страних језика богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.</p> <p>Задачи на нивоу језичких вештина</p> <p>Разумевање говора</p> <p>Ученик треба да разуме усмену поруку исказану савременим језиком, без непотребних лексичких и синтаксичких тешкоћа, ине дужу од две до три минуте; и то на нивоу глобалног разумевања, на нивоу селективног разумевања и разумевања имплицитног садржаја. Разумевање треба да се односи на различите врсте усмених порука.</p>		

Ученик треба да буде способен да идентификује различите врсте исказа, да уочи кључне речи експресивне елементе исказа, да уочи одредбе за исказивање различитих, програмом предвиђених односа, да реконструише непознато на основу контекста и да запамти кључне елементе поруке.

Усмено изражавање

Ученик треба да, у оквиру програма предвиђене језичке грађе, буде оспособљен да савременим језиком, примереним свакодневном комуникацији, исказе једноставну усмену поруку, да буде у стању да учествује у једноставном разговору, да једноставно и јасно исприча лични доживљај, садржај разговора или наративног текста.

Разумевање писаног текста

Ученик треба да прочита и разуме једноставне поруке, знакове, информације, да разуме, глобално, селективно и на нивоу имплицитног, једноставније аутентичне текстове писане савременим језиком, у вези са свакодневном ситуацијом и из домена његовог интересовања.

Писано изражавање

Ученик треба да, у оквиру програмом предвиђене језичке грађе, буде способен да напише своје личне податке, да напише честитку разгледницу, једноставно краће неформално писмо, да опише неки доживљај и место у којем живи, да напише нешто о себи и својим интересовањима, да напише кратак резиме о ономе што јечуо, видео или прочитао и изнесе лични став.

Развијање социокултурне компетенције

Поред сазнања о основним чињеницама везаним за историју, географију, културу и уметност земље чији језик учи, ученик треба да стекне увид, у оквиру поља свог интересовања и искуства, у сличности и разлике у навикама, обичајима, менталитету и институцијама између наше земље и земље чији језик учи. Оперативни задаци на нивоу језичких вештина

Разумевање говора

Ученик треба да:

- препознаје страни језик који учи међу другим страним језицима;
- препознаје изјавну, заповедну и упитну интонацију;
- препознаје гласове, нарочито оне којих у матерњем језику нема;
- разуме оне изразе које наставник употребљава током часа да би дао упутства за рад и друго;
- разуме кратке дијалоге и монолошка излагања до пет реченица, које исказује природним темпом наставник, други ученици.

Разумевање треба да се односи на различите врсте усмених порука, а ученик треба да буде способен да идентификује различите врсте исказа, да уочи кључне речи експресивне елементе исказа, да уочи одредбе за исказивање различитих, програмом предвиђених односа, да реконструише непознато на основу контекста и да запамти кључне елементе поруке.

Усмено изражавање

Ученик треба да, у оквиру програма предвиђене језичке грађе, буде оспособљен да савременим језиком, примереним свакодневном комуникацији, исказе једноставну усмену поруку, да буде у стању да учествује у једноставном разговору, да једноставно и јасно исприча лични доживљај, садржај разговора или наративног текста.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Планирање наставе и учења

Наставни програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, садржаја и препоручених језичких активности у комуникативним ситуацијама наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, усмеравају наставника да операционализује исходе на нивоу једне или више наставних јединица. Наставник за сваку област има дефинисане исходе и од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и припреме часа, дефинише исходе имајући у виду ниво постигнућа ученика. То значи да исходе треба класификовати од оних које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.

У настави ће се користити уџбеник „Наш клас 4“ Завод за уџбенике, руски језик за осми разред основне школе, уџбенички комплет (радна свеска, аудио ЦД).

При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упути ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

Остваривање наставе и учења

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену.

Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;

- са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- учбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.). Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.). Мануелне активности (израда панова, презентација, зидних новина, постера и сл.). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.). Игре примерене узрасту. Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...). Решавање "текућих проблема" у разреду, тј. договори и мини-пројекти. "Превођење" исказа у гест и геста у исказ. Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова. Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- препознавање везе између група слова и гласова;
- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;

- извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

- повезивање гласова и групе слова;
- замењивање речи цртежом или сликом;
- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење "уљеза", осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);
- писање честитки и разгледница;
- писање краћих текстова.

Увођење дечије књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем. Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука);
- референцијалну (о темама о којима је реч);
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде;
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст;
- од особина онога ко говори;
- од намера с којима говори;
- од контекста и околности - повољних и неповољних - у којима се слушање и разумевање остварују;
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњу могућност да се усредсреди на друге појединости);
- дужина усменог текста;

- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију;
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично. Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста. Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.).

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др; реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције.

Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација;
- спонтану конверзацију;
- неформалну или формалну дискусију;
- дебату;
- интервју или преговарање;
- заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику. Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће.

Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексице и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика. Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста. Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

Праћење и вредновање наставе и учења

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес. Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања.

Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик - наставник, као и ученик – ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га на преузимање одговорности за властито планирање и унапређивање процеса учења.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- примени усмене исказе за представљање и упознавање;
- да представи чланове породице;
- изрази наклоност и заинтересованост;
- користи различите форме исказивања времена;
- примењује глаголе у безличном облику;
- користи кратке облике придева;
- описује изглед места, описује положај места на мапи;
- примењује комуникативну функцију исказивање времена (датума);
- правила за исказивање могуће радње;
- зна неке историјске чињенице;
- примењује деклинације именица;
- исказе степен особине примењујући облике компаратива;
- опише неки руски / српски филм;
- представи руске / српске глумце;
- попуни образац (пријаву за конкурс);

- употреби присвојне заменице за исказивање својине;
- користи безличну форму глагола;
- користи редне бројеве преко десет;
- разуме и примењује преношење говора других – неуправни говор;
- зна и говори о руским и српским празницима;
- пева песму „Златни град“;
- примењује комуникативну функцију писања писма или поруке;
- усвоји и користи бројеве 2, 3, 4;
- усвоји податке о полагању матурског испита у Русији;
- примењује правила за исказивање разних врста кретања помоћу глагола кретања;
- користи повратне глаголе у прошлом и садашњем времену;
- усвоји и презентује нова културолошка знања о Москви / Русији;
- примењује све падежне облике придева за исказивање особине / описивање појмова и особа;
- примени нове заменице;
- пева песму „Натали“;
- зна и користи личне заменице за треће лице једине и множине;
- усвоји и презентује нова знања о градовима у Русији (Архангелск);
- користи глагол стать за исказивање будуће радње (професије);
- користи заменицу себя са глаголом (чувствовать себя);
- зна и примењује облике броја 1;
- користи глаголе у простом и сложеном будућем времену;
- исказује количину речима много, мало;
- зна и користи бројеве од 5 – 20, као и број (именицу) хиљаду;
- примењује функцију позива на заједничку радњу (и облике императива);
- усвоји и примењује начине исказивања места и правца;
- зна и користи бројеве / именице милион и милијарда;
- примењује облике именица женског рода на меки знак;
- зна и користи облике простог и сложеног компаратива;
- усваја нове глаголе у садашњем времену;
- зна и пева песму Владимира Висоцког;
- говори о плановима за матурско вече.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Грађанско васпитање;
- Музичка култура;
- Географија;
- Физика;
- Историја;
- Биологија.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<p>УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:</p> <ul style="list-style-type: none"> «НАШ КЛАСС 4» РУСКИ ЈЕЗИК ЗА 8. РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ - уџбеник, аутори: Мира Симеуновић, Лука Меденица, Бранислав Николић, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд; «НАШ КЛАСС 4» РУСКИ ЈЕЗИК ЗА 8. РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ - радна свеска, аутори: Мира Симеуновић, Лука Меденица, Бранислав Николић, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд
<p>НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:</p> <ul style="list-style-type: none"> табла и маркери; CD плејер; Пројектор
<p>ИНОВАЦИЈЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> филмови; изокренута учионица
<p>НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:</p> <ul style="list-style-type: none"> писаним путем; усменим путем; праћењем активности на часу; кроз израду домаћих задатака/пројектних активности.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	«Таинственный подарок»	3	3	3	9
2.	«Знакомство со Львом»	4	4	4	12
3.	«Любовь не знает границ»	3	2	2	7
	Писмени задатак	-	-	3	3
4.	«Собираемся в дорогу»	3	3	2	8
5.	«Москва»	2	3	3	8
	Писмени задатак	-	-	3	3
6.	«Крайний север»	4.5	3	3.5	11
7.	«Возвращение домой»	2.5	2	2.5	7
	Укупно часова	22	20	26	68
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		11	10	13	34
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		14	10	13	34
УКУПНО		22	20	26	68

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЧАС ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • сазнавања о себи и другима; • давање могућности ученицима да постану свесни својих унутрашњих доживљаја и да их сагледају у новом светлу; • поштовање договора о правима и обавезама којих треба да се придржавају сви ученици; • оспособљавање ученика да препознају и разумеју сопствена осећања, потребе и њихоцу међусобну повезаност, да штите и остварују своје потребе на начин који не угрожава друге; • оспособљавање ученика да упознају непосредно друштвено окружење, сопствено место у њему и да активно доприносе развоју школе по мери детета; • оспособљавање ученика да упознају и уважавају дечја права и да буду способни да активно учествују у њиховом остваривању; • побољшање квалитета узајамног слушања; • изграђивање сазнања, умења, способности и вредности неопходних за формирање одговорне и креативне личности отворене за договор и сарадњу, која поштује и себе и друге; • развијање комуникативне способности, невербалне и вербалне комуникације, вештина ненасилне комуникације; • оспособљавање ученика за примену вештина ненасилне комуникације у решавању сукоба и вршњачком посредовању; • подстицање развоја личности и социјалног сазнања; • развијање и неговање основних људских вредности; • подстицање и одржавање интересовања и мотивације за креативно изражавање ученика; • развијање креативног изражавања; • оспособљавање ученика да активно доприносе развоју школе по мери детета, односно постану активни учесници у процесу образовања и васпитања; • оспособљавање ученика ка препознавању својих склоности и вештина ради боље професионане оријентације. 		
<p>ИСХОДИ:</p> <p>Ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • свесно и објективно доживљава себе и друге са свим манама и врлинама; • уважава дечја права и активно учествује у њиховом остваривању; • штити и остварује своје потребе на начин који не угрожава друге; • невербално и вербално комуницира; • примењује вештине ненасилне комуникације у решавању сукоба и вршњачком посредовању; • развије самосвест, склапа договоре и сарађује са вршњацима и одраслима; • креативно се изражава. 		
<p>МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Српски језик; • Математика; • Историја; • Физичко и здравствено васпитање. 		

<p>УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • часописи за децу; • пригодни текстови; • енциклопедије.
<p>НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • панои; • плакати; • мултимедијалне презентације; • пројектор.
<p>ИНОВАЦИЈЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • гледање видео-материјала и филмова на одређене теме
<p>НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • активност и учешће ученика на часовима; • примена наученог у свакодневном животу и боравку у школи.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Сазнање о себи и другима	-	-	5	5
2.	Комуникација, сарадња и социјална интеракција	-	-	11	11
3.	Креативно изражавање	-	-	3	3
4.	Вредновање, самовредновање и планирање	-	-	10	10
5.	Професионална оријентација	-	-	5	5
	Укупно часова	-	-	34	34
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	17	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	17	17
УКУПНО		-	-	34	34

3. 4. 15. НАСТАВНИ ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ ЗА ОСМИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: УМЕТНОСТ	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ учења слободне наставне активности под називом Уметност је да ученик развија вештине комуникације и сарадње, критичко и стваралачко мишљење, осетљивост за естетику, радозналост, мотивацију за истраживање и изражавање у различитим медијима као и одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.</p> <p>Задачи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • упознавање културе и уметности народа свих континената (сличности, разлике, утицаји и прожимања); • подстицање ученика на самостално истраживање, проналажење и систематизовање информација из различитих релевантних и поузданих извора који се баве визуелном и музичком уметношћу; • коришћење информација о уметничким делима за стваралачки и аутентичан рад; • развијање изражавања у одабраним уметничким дисциплинама и медијима; • развијање критичког мишљења и конструктивне размене мишљења; • развијање позитивних вредносних судова о културној баштини свог и других народа; • развијање самопоуздања и самопоштовања и поштовања друга/ другарице у тимском раду; • формирање естетских критеријума ученика и оспособљавање за самосталну анализу и естетско процењивање уметничких дела, сопствених продуката као и продуката других ученика; • подстицање ученика на мултидисциплинарност кроз повезивање стечених знања и вештина са осталим наставним садржајима. 		
<p>ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА:</p> <p>Планирање наставе и учења</p> <p>Програм је припремљен од стране Завода за унапређивање образовања и васпитања. Предвиђено је да се прва тема под називом Традиционална визуелна уметност широм света реализује током првог полугодишта, а теме Традиционална музичка уметност Балкана и Србије као и Модерно доба и музика се реализују у другом полугодишту.</p> <p>Оквирна расподела броја часова по темама је:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 17 часова за прву тему; • 10 за другу; • 7 за трећу тему. <p>Програм је тако конципиран да фаворизује активности ученика: повезивање њиховог школског и ваншколског искуства, учење путем решавања проблема, сарадњу и тимски рад, као и употребу савремених технологија у образовне сврхе. Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени, већ се ученици подстичу да користе што различитије изворе информација и да имају према њима критички однос. Циљ је оснажити ученике да се ослањају на сопствене снаге у процесу проналажења релевантних информација.</p>		

За сваку тему наставник припрема што више различитих материјала који имају функцију подстицаја, мотивисања ученика за рад на њима. Како би се што боље остварила веза између садржаја програма и реалног живота пожељно је, кад год је то могуће, да се ученицима омогуће посете установама и институцијама у средини где живе, као и непосредни контакт са људима који имају интересантна животна и/или професионална искуства у вези са темом која се обрађује. Програм слободне наставне активности Уметност интегрише садржаје из културе, различитих уметности и више уметничких дисциплина. Он омогућава ученицима: да упознају културу и уметност народа свих континената, њихове сличности, разлике и међусобне утицаје; да открију како се прожимају различите врсте уметности, да уче како да користе разноврсне, релевантне и поуздане податке и информације за истраживачки и стваралачки рад, да ефикасно сарађују и комуницирају, да развијају критичко мишљење, конструктивно размењују мишљења и формирају позитивне вредносне судове са циљем очувања културе и идентитета, развијања самопоуздања и самопоштовања, поштовања и заштите људских права, да развијају радозналост, мотивацију, као и афинитет према култури и уметности као и да се изражавају у одабраним уметничким дисциплинама и медијима.

Програм слободне наставне активности Уметност се реализују се комбиновањем различитих техника рада са ученицима, као што су: презентације, демонстрације, студије случаја, симулације, играње улога, дебате, рад у малим групама, рад на пројектима, гледање и анализа видео прилога, креативне радионице, рад у групи на платформама за учење, повезивање са вршњацима из других школа или држава, гостовања стручњака, учење у другим установама, посете разним дешавањима, укључивање у осмишљене акције. Потенцира се самосталност ученика у активном начину учења, а улога наставника је превасходно у томе да уведу ученике у тему, представе им кључне појмове садржаја и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују. Уколико је потребно може се користити модификовано кратко предавање које држи наставник или ученик. Због природе програма и чињенице да се у сваком разреду похађају другачије активности увођење ученика у тему је изузетно важно. Наставник треба кратко да представи сваку тему користећи разноврсне материјале које је унапред припремио (филмови, слике, приче, новински текстови...), а који имају функцију мотивисања ученика. Избор подстицаја треба да одговара теми и узрасту ученика. Дobar уводни материјал се препознаје по томе што је код ученика изазвао радозналост, потребу да о томе разговарају, постављају питања, истражују и дају своје предлоге. Ученици се подстичу да користе што различитије изворе информација и да према њима имају критички однос. Циљ је јачати ученике да се ослањају на сопствене снаге, да развијају компетенције за рад са подацима. Иако се очекује да ће се ученици у великој мери ослањати на интернет као брз и лако доступан извор информација, треба их охрабривати да користе и друге изворе као што су књиге, старе фотографије, интервју и др.

Остваривање наставе и учења

Традиционална визуелна уметност широм света

Основна идеја теме је да се ученици упознају са одабраном баштином народа свих континената из области визуелних уметности и културе, при чему је предвиђено да то буду садржаји који нису обухваћени програмом предмета Ликовна култура. Ради постизања динамике наставе и подстицања радозналости и стваралачког мишљења сваки континент се представља другим уметничким дисциплинама и осмишљавају се и реализују различите активности ученика.

У уводу ће бити речи о техникама и мотивима, као и о томе какву функцију је сликарство народа Аустралије и Новог Зеланда имало некада, а какву има данас. Прилози за приказивање садрже и краће прилоге о музици (на пример, дицериду технике опонашања звука из природе) и плесу (традиционални плес хака) како би ученици добили јаснију слику о уметности ових народа. Након уводног часа ученици упознају визуелну уметност Аустралије и Новог Зеланда кроз индивидуални истраживачки рад кој се одвија у школи и код куће. Ученицима се предлаже да припреме кратке дигиталне презентације или видео прилоге.

Могуће истраживачке теме за ученике су:

- повезаност прича и слика у култури аустралијских народа;
- симболи у сликарству аустралијских народа;
- техника сликања тачкама (dot-painting);
- слике на кори еукалиптуса (bark-painting);
- слике на стенама у региону Кимберли;
- најпознатија дела једног савременог аустралијског сликара инспирисаног традицијом – Клифорд Посум (Clifford Possum Тјаралтјарри) или Квини Мекензи (Queenie McKenzie);
- значење традиционалне тетоваже та моко (tā moko);
- старе фотографије становништва Новог Зеланда; стилови традиционалних огртача и њихов утицај на савремену моду;
- познати новозеландски уметник – Џорџ Нуку (George Nuku) или Чарлс Фридрик Голди (Charles Frederick Goldie).

Наставник поставља јасне критеријуме према којима ће проценити квалитет презентације и број слајдова, односно трајање видео прилога (до 3 минута), водећи рачуна да сви ученици треба да виде све радове и да изнесу своја запажања и утиске. Током уводног часа је потребно објаснити да је визуелна уметност важна за идентитет народа и појединца, као и зашто је идентитет важан.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- Australian Aboriginal peoples - Leadership and social control | Britannica <https://www.artyfactory.com/aboriginal-art/aboriginal-art.html> ;
- The Wandjina – YouTube;
- Kimberley Rock Art – YouTube;
- Culture of New Zealand - history, people, women, beliefs, food, customs, family, social, marriage (everyculture.com);
- Т HYPERLINK „<https://www.tepapa.govt.nz/discover-collections/read-watch-play/maori/tamoko-maori-tattoos-history-practice-and-meanings>”āmoko | Māori tattoos: history, practice, and meanings | Te Papa;
- Traditional Maori costume Archives - World4;
- Contemporary M HYPERLINK „<https://nzhistory.govt.nz/culture/nz-painting-history/contemporary-maori-art>”āori art - History of New Zealand painting | NZHistory, New Zealand history online;
- Aboriginal Dreamtime Stories - Japingka Aboriginal Art Gallery;
- Dreamtime Aboriginal Art Library of Knowledge (aboriginal-art-australia.com);
- Aboriginal Australian Bark Paintings | Museum of Natural and Cultural History (uoregon.edu);
- The Bradshaw Paintings - Australian Rock Art Archive (bradshawfoundation.com);
- The meaning behind M HYPERLINK „<https://www.fq.co.nz/maori-cloaks-traditional-meaning>”āori cloaks | Fashion Quarterly (fq.co.nz).

Уметност америчких народа ученици упознају кроз креативну радионицу где могу, према интересовањима, да моделују тотеме или посуде од меког материјала, да цртају дизајн употребних предмета са мотивима карактеристичним за одабрано племе, као и да их обликују одабраном традиционалном техником. Ученици пореде орнаменте различитих племена тражећи сличности и разлике и излажу фотографију свог рада заједно са примером који им је послужио као подстицај за стварање.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- Traditional Native American Tribal Art (indians.org);
- Native American art - The function of art | Britannica;
- Native American religions - Forms of religious authority | Britannica;
- Native American Art: Sandpainting, Baskets, Pottery and Painting (nativeamerican-art.com);
- Home | Museum of Pre-Columbian Art of Cusco of Peru (mapcusco.pe);
- The Collection;
- Aztec Designs (aztecsandtenochtitlan.com);
- USA Native American Navajo Weaving HYPERLINK <https://textiledesigntechniques.as.ua.edu/usa-native-american-navajo-weaving/>;
- Peruvian Textiles History | Study.com;
- The Paracas Textile (article) | Khan Academy;
- El Paso Museum of Art - Expressions in Clay: Pre-Columbian Pottery Types from the Southwest – YouTube;
- Native American Pottery: How to Identify and Price Cochiti and Tesuque Pueblo Pottery (Part 1) – YouTube.

Култура древне Индије, Кине и Јапана ће се истраживати кроз компаративну анализу. Ученици се деле у мање групе које ће припремити краће презентације о сличностима и разликама између обичаја, најстаријих градова, архитектуре храмова, традиционалне одеће или писма. Ученици које ове културе посебно заинтересују могу да ураде додатна истраживања (да истраже елементе одеће самураја, традиционална позоришта, да напишу задату реч на три језика као и да ураде ликовни рад на основу садржаја који их највише мотивише.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- Indian HYPERLINK <https://www.holidify.com/pages/indian-traditions-and-culture-1331.html>;
- Chinese Culture, Customs and Traditions in China (chinahighlights.com);
- 138 Types of Japanese Culture - Japan Talk (japan-talk.com);
- Cities of the Indus Valley Civilization | World Civilization (lumenlearning.com);
- Top 10 Staggering Ancient Towns in China | Places HYPERLINK <https://www.pandotrip.com/top-10-staggering-ancient-towns-in-china-28519/>;
- The Top 7 Historic Cities in China: China's 7 Ancient Capitals (chinahighlights.com);
- India's Oldest Surviving Temples (livehistoryindia.com);
- 10 Most Amazing Temples in China (with Map HYPERLINK <https://www.touropia.com/temples-in-china/>);
- INDIAN 29 States traditional Dressing Style Officially – YouTube;
- Traditional Japanese Clothing – WorldAtlas;
- Samurai Armor: Evolution and Overview – YouTube;
- Getting to Know the Chinese Traditional Clothing - Hanfu – YouTube;
- Traditional Chinese Clothing - Han Couture – YouTube;

- Learn Marathi / Devanagari Calligraphy in Marathi | Beginners Calligraphy [HYPERLINK https://www.youtube.com/watch?v=jXDI6r-UnFw](https://www.youtube.com/watch?v=jXDI6r-UnFw);
- Appreciating Chinese Calligraphy – YouTube;
- How to start? | Chinese Calligraphy Tutorial – YouTube;
- Beautiful traditional Japanese Calligraphy KANA SHODO | Satisfying handwriting – YouTube.

Ученици упознају уметност афричких народа кроз обилазак Музеја афричке уметности, у Београду, и/или разгледање дигиталних збирки, гостовање стручњака или онлајн састанак са стручњацима. Ученици могу да разговарају са стручњацима о приликама у којима су се маске користиле, како су маске утицале на савремену западну уметност, у којим музејима се чувају, као и да направе маску или штит техником папир маше или комбинованом техником.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- <https://www.artfactory.com/africanmasks/index.html>;
- <http://thegypsetters.net/dot-dot-dot/> [HYPERLINK „http://thegypsetters.net/dot-dot-dot/5-fun-facts-african-masks”](http://thegypsetters.net/dot-dot-dot/5-fun-facts-african-masks) [HYPERLINK „http://thegypsetters.net/dot-dot-dot/5-fun-facts-african-masks”](http://thegypsetters.net/dot-dot-dot/5-fun-facts-african-masks) -fun-facts-african-masks;
- https://www.blendspace.com/lessons/tAffwmFdAlwI_Q/c-african-masks;
- African Masks Examined: History, Type, Role, Meaning [HYPERLINK https://afrikanza.com/blogs/culture-history/african-masks](https://afrikanza.com/blogs/culture-history/african-masks);
- stories behind african masks – YouTube;
- Sadigh Gallery African Masks – YouTube;
- African Shields (hamillgallery.com);
- National Museums of Kenya [HYPERLINK https://www.museums.or.ke/](https://www.museums.or.ke/);
- [HYPERLINK https://www.museums.or.ke/](https://www.museums.or.ke/).

Ученици у школи заједно гледају филм/видео прилоге о Словенима, а затим размењују утиске и дискутују. Како је словенска митологија и традиција популарна тема стрипова, ученици могу да осмисле и нацртају јунака стрипа или видео игре. Могућа активност је и обликовање накита или другог употребног предмета украшеног словенским орнаментима.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- Stari Sloveni - Istorija i tradicija [ceo film] – YouTube;
- бића (Словенска митологија) - Mitska bica (Slovenska mitologija) – YouTube;
- Mitologija Ju [HYPERLINK „https://www.youtube.com/watch?v=MdbO7YVoV7o”](https://www.youtube.com/watch?v=MdbO7YVoV7o)žnih Slovena – YouTube;
- Čudotvorni mač – YouTube;
- Ruslan and Ludmila [HYPERLINK „https://www.youtube.com/watch?v=j6YB59ETDqk”](https://www.youtube.com/watch?v=j6YB59ETDqk)Руслан и Людмила ([HYPERLINK „https://www.youtube.com/watch?v=j6YB59ETDqk”](https://www.youtube.com/watch?v=j6YB59ETDqk)1972 [HYPERLINK „https://www.youtube.com/watch?v=j6YB59ETDqk”](https://www.youtube.com/watch?v=j6YB59ETDqk)) Aleksandr Ptushko – YouTube;
- Slavic Symbols - Visual Library of Slavic Symbols (symbolikon.com);
- Славянские узоры и орнаменты. Шпаргалка с эскизами – YouTube;
- www.starisloveni.com :: Stari Sloveni, Staroslovenska mitologija, religija i istorija.

Традиционална музичка уметност Балкана и Србије

Основна идеја теме је да се ученици упознају и оснаже за позитиван и одговоран однос према историјском наслеђу у домену традиционалне музике Балкана и Србије, са акцентом на међусобан утицај, трајање и очување.

Наставник планира како ће се учење одвијати у складу са интересовањима ученика и могућностима школе (опремљеност савременим техничким уређајима, доступност етнолошких филмова...) и локалне заједнице. У процесу реализације програмских садржаја наставник уводи ученике у тему кроз кратки теоријски приказ или аудио-видео запис, а затим да их кроз конкретне задатке усмерава на истраживање које може да се односи на различите аспекте изучавања предмета музичког наслеђа у односу на временски оквир настанка, просторни оквир настанка, носиоце, примаоце, контекст настанка, контекст садашњег деловања и слично.

У циљу упознавања материјалних извора као грађе за истраживање елемената народне културе учење може да се одвија и кроз посете појединим институцијама, на првом месту етнографским збиркама и музејским поставкама или посете нпр. кустоса школе. У оквиру народне уметности, ученике би требало упутити на значај старих уметничких заната и њихов опстанак, а као крајњи продукт тог рада било би организовање изложбе ученичких радова.

У циљу упознавања и очувања музичке традиције на простору Балкана и Србије ученици проучавају музику, плес, ношњу, обичаје, обреде, начин живота, из различитих географских локалитета. Истраживање може да се односи на: прожимање елемената традиционалних култура различитих народа на простору Балкана и Србије и миграције као чиниоца прожимања; развој традиционалне музике у домену певања (техника певања, текстови песама, пратња...) или свирања (врсте инструмената, распрострањеност у односу на географски центар, карактеристике...); преношење музичких записа из једне средине у другу (исти текст, различита мелодија и обрнуто); реконструкцију и демонстрирање народних обичаја из различитих крајева земље и у склопу њих музике, народне ношње и кола. Део програма се реализује у сарадњи са фолклорним друштвима или певачким групама које изводе народне игре (кола) и традиционалну музику. У склопу истраживања традиционалне и народне песме ученици могу ићи и трагом актуелних етно група (Моба, Бистрик, Траг, Бело платно и слично) како би упознали наше вокално традиционално наслеђе које је подељено на старије и ново певање, тј. певање на глас (старији начин певања у секундама) и певање на бас (новије). Поред обредних, ученици могу да изучавају песме које су настале у вези са празницима који се обележавају у локалној средини (Васкршње, Божићне, Лазаричке и друге песме) и реконструишу исте.

Резултати истраживања у овој области могу бити полазиште за примену вршњачке едукације кроз умрежавање ученика и наставника из различитих делова Србије путем интернет платформи. Ученици стечена знања из области традиционалне музичке уметности такође могу презентовати ученицима првог циклуса основног образовања, преузимајући улогу вршњака ментора при реконструкцији/демонстрацији народних обичаја. Рад у групама и радионицама је користан у комбинацији са осталим начинима рада, поготово када постоји изазов значајнијег (нпр. емотивног) експонирања ученика, као вид премошћавања стидљивости.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- Боривоје Дробњаковић, Етнологија народа Југославије, Научна књига, Београд, 1960, 9–89;
- Димитрије Големовић, Свака птица својим гласом пева, Balkan Culture Heritage, Београд, 2019;
- Љиљана Гавриловић, Балкански костими Николе Арсенивића, Посебна издања, књ. 52, Етнографски институт САНУ, Београд, 2004, 5-35;
- Тихомир Р. Ђорђевић, Наш народни живот, Том 1, Просвета, Београд, 1984, 9–37;
- Петар Влаховић, Србија: земља, народ, живот, обичаји, Етнографски музеј и Вукова задужбина, Београд, 1999, 55–94;

- Роман Јакобсон и Петар Богатирјов, „Фолклор као нарочит облик стваралаштва”, Петар Влаховић, „Етничка структура и миграције становништва (у Србији)”, Гласник Етнографског музеја, књ. 44, Београд, 1980, 21–39;
- Драгослав Девид (1960) „Сакупљачи наших народних песама”. Гласник Етнографског музеја 22–23: 99–122;
- Зечевић, Српске народне игре, „Вук Караџић”, Етнографски музеј, Београд, 1983;
- Андријана Гојковић, Народни музички инструменти, „Вук Караџић”, Београд, 1989;
- Јасна Бјеладиновић, „Сеоске ношње и њихова типолошка класификација”, Гласник Етнографског музеја, књ. 44, Етнографски музеј, Београд, 1980, 75–97;
- Никола Ф. Павковић, „Село као обредно-религијска заједница”, Етнолошке свеске I, Београд, 1978, 51–65;
- Младен Марковић (1994) „Етномузикологија у Србији”. Нови звук 3: 19–29;
- Филм „Русе косе цуро имаш” као показатељ симбиозе уметности читавог Балкана <https://www.youtube.com/watch?v=NGCURBHF>

Модерно доба и музика

У оквиру ове теме ученици могу да истражују развој модерних технологија у служби широке заступљености примењене музике у медијима, односно мултимедијалним уметностима. Ученици упознају сценску музику, музику на филму, позоришту, радију, телевизији и интернету кроз приказивање видео материјала који ће подстаћи истраживачке задатке, презентације, дебате, интервјуе, критике и слично. Фокус рада је на примењеној музици на подручју Србије и то истраживањем музике за филмове/серије српских композитора Зорана Симјановића, Војислава Вокија Костића, Војкана Борисављевића, Горана Бреговића и других композитора. У оквиру теме ученици могу да раде на припреми извођење одређене музичке нумере из филма, мјузикла, позоришта, откривајући повезаност музике и других уметности. Маркетинг у музици се може истраживати на више начина. Један аспект може бити одговор на питање како одређено дело или музички догађај промовисати (како је то некада изгледало, а како данас), а други аспект је на који начин избор музике и сама музика утиче на маркетинг неког другог уметничког (или друге врсте) производа. У циљу разумевања значаја музике у рекламама, а у сврху маркетинга (промоције школе, догађаја, хуманитарних акција, локалне заједнице), ученици истражују одабране рекламе, анализом одабраних доносе суд о улози музике и дефинишу кораке у процесу израде. Ради унапређивања маркетинга школе ученици припремају материјал за израду спота за химну школе/џингла за различита дешавања, користећи ИКТ. После увода наставника у музичку критику, као вида уметничке критике, ученике треба кроз разговор навести да сами или истраживањем дођу до података који ће им дати одговоре на различита питања као што су: шта је то што музичку критику одваја од извештавања, шта може бити предмет уметничке критике, ко може бити музички критичар и који су објективни за разлику од субјективних аспеката музичке критике, који је значај музичке критике за извођача, публику и музикологе. Ова тема треба да резултира музичком критиком коју ће ученици у улози музичког критичара написати након посете неком концерту или слушања одређене композиције/ извођача на часу. Ученици могу, такође, да направе кратак приказ музичке критике из пера Бранке Радовић или Смиљке Исаковић.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- Вартекс Баронијан: „Музика као примењена уметност”, Београд, РТС;
- Зоран Симјановић: „Примењена музика”, Београд, Бикић Студио, 1996;
- Рихард Мерц: „А, Б, Ц... звука у аудио визуелним медијима”, Београд, РТС, 2013;

- Дејвид Бирн: „Како ради музика”, Геопетика, Београд, 2015;
- Примена музике у маркетингу, најбоље домаће рекламе, Видео (за ученике): <https://www.youtube.com/watch?v=jHYPERLINK>
„<https://www.youtube.com/watch?v=j85rX5NXIFU&t=185s>”85;
- Примери музичке критике: http://stankosepic.com/prikazi_i_kritike.php;
- Бранка Радовић: „Шта је то музичка критика”, Наслеђе, Крагујевац, 2007. вол. 4, број 8, стр. 121–154;
- Смиљка Исаковић. „Бемус преплетум мобиле”, Службени гласник, Београд 2012;
- Смиљка Исаковић: „Videnja - Musica modus vivendi”, РТС, Београд 2013.

Праћење и вредновање наставе и учења

Имајући у виду концепт програма ове слободне наставне активности, исходе и компетенције које треба остварити, односно развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа остварује се на различите начине. Ученици треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Наставник припрема материјале које ће користити за процењивање знања, вештина, ставова, пре и након обраде неке тематске целине ради објективности утврђивања ученичког напретка. Користите се и презентације ученика, продукти њиховог рада, писање есеја или резултати на тематским квизовима или дискусијама ученика о теми.

Наставник континуирано прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, примењују, процењују последице итд. Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина и ставова. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа наставник ученику даје повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. У складу са чланом 61. Закона о основном образовању и васпитању и Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању (члан 7), слободна наставна активност Уметност се описно оцењују (истиче се, добар и задовољава), а оцена не улази у општи успех ученика. То подразумева да наставник континуирано прати активности ученика и њихов напредак у достизању исхода и развоју компетенција.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- образложи значај традиционалне визуелне уметности за идентитет народа и појединца;
- повеже карактеристичан артефакт са континентом и културом којој припада;
- обликује ликовне радове са препознатљивим елементима одабране културе;
- опише одабрани продукт визуелних уметности и процес његове израде;
- пореди основне одлике традиционалне визуелне уметности два или више народа;
- објасни значај и улогу културног наслеђа;

- комуницира учтиво, јасно и аргументовано уз уважавање различитих мишљења, идеја и естетских доживљаја;
- проналази, самостално и у сарадњи са другима, релевантне податке и информације користећи савремену технологију;
- учествује активно, према сопственим способностима и интересовањима, у истраживачком и радионичком раду;
- објасни главне карактеристике традиционалне музике на простору Балкана и Србије и њихов међусобни утицај;
- покаже елементе прожимања традиционалне музике различитих народа на простору Балкана на музичким примерима;
- презентује традиционалну музику карактеристичну за различите крајеве Балкана и Србије;
- прикаже начине очувања музичког културног наслеђа;
- објасни како савремене технологије утичу на развој музике;
- презентује начине промоције музичких дела и догађаја;
- прикаже примену музике у другим уметностима;
- истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога;
- аргументовано искаже утиске о слушаним делима;
- комуницира учтиво, јасно и аргументовано уз уважавање различитих мишљења, идеја и естетских доживљаја;
- проналази, самостално и у сарадњи са другима, релевантне податке и информације користећи савремену технологију;
- учествује активно, према сопственим способностима и интересовањима у истраживачком и радионичком раду.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

У оквиру реализације тема биће остварена корелација садржаја са предметима:

- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Српски језик;
- Историја;
- Географија;
- Биологија.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- У процесу наставе/ учења користиће се препоручени материјали са интернета од стране ЗУОВ-а као и штампани материјали са илустрацијама.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА И ИЗРАДА:

У настави ће се користити:

- штампани материјали са садржајем тема и илустрацијама;
- репродукције дела;
- рачунар;
- пројектор;
- табла;
- фломастери;
- материјали;

- боје;
- прибор за демонстрацију ликовних техника.

ИНОВАЦИЈЕ:

- У реализацији тема примењује мноштво обједињени и различитих концепата/метода рада: радионички приступ, пројектна настава, истраживачки рад, израда паноа и презентација у оквиру тимског рада, као и практичан, стваралачки рад ученика. Сам концепт програма који обухвата музичку и визуелну уметност представља иновацију.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

У складу са Закона о основном образовању и васпитању и Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, слободна наставна активност се описно оцењују (истиче се, добар и задовољава), а оцена не улази у општи успех ученика. То подразумева да се континуирано прате активности ученика и њихов напредак у достизању исхода и развоју компетенција.

У складу са концептом програма слободних наставних активности, исходима и компетенцијама које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа остварује се:

- вредновањем истраживачког рада ученика;
- презентација;
- паноа;
- продуката стваралачког рада;
- учешћа у дискусијама на теме;
- квизовима;
- резултатима тестова;
- анализама дела.

Током школске године прати се и вреднују и други показатељи напретка, као што су:

- ачин на који ученик учествује у активностима;
- како прикупља податке;
- како брани своје ставове.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Традиционална визуелна уметност широм света	1	-	16	17
2	Традиционална музичка уметност Балкана и Србије	1	-	9	10
3	Модерно доба и музика	1	-	6	7
	Укупно часова	3	-	31	34
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		1	-	16	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		2	-	15	17
УКУПНО		3	-	31	34

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МОЈА ЖИВОТНА СРЕДИНА	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ учења слободне наставне активности је да допринесе развоју компетенција потребних за одговорну улогу у друштву у погледу очувања животне средине, биодиверзитета и одрживог развоја. Задатак јесте да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.		
ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ: Сврха програма слободне наставне активности Моја животна средина је да се ученици оспособе за мултидисциплинарно изучавање проблема из домена очувања животне средине и одрживог развоја, остваривање својих идеја кроз различите пројекте и даљи професионални развој. Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Моја животна средина.		
Планирање наставе и учења У програму су предложене четири теме: <ul style="list-style-type: none"> • Еколошки отисак и опстанак; • Управљање отпадом; • Рециклажа, ремедијација и поновна употреба добара и сировина; • Обновљиви извори енергије. • 		
Програм је тако конципиран да фаворизује активности ученика, повезивање њиховог школског и ваншколског искуства, учење путем решавања проблема, сарадњу и тимски рад, као и употребу савремених технологија у образовне сврхе. Препоручује се употреба модификованих предавања (добро структурирано, систематично и кратко представљање најважнијих елемената теме/садржаја), затим различитих врста презентације, демонстрације, студије случаја, симулације, играње улога, дебате, рад у малим групама, рад на пројектима.		

Потенцира се самосталност ученика у активном начину учења, а улога наставника је превасходно да уведу ученике у тему, представе кључне појмове садржава и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују.

За сваку тему наставник треба да припреми што више различитих материјала који имају функцију подстицаја, мотивисања ученика за рад на њима. Поред материјала (филмови, слике, приче, новински текстови), то могу бити гостовања особа или посета установама. Избор подстицаја треба да одговара теми, узрасту ученика и њиховим интересовањима.

Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени, већ се ученици подстичу да користе што различитије изворе информација и да имају према њима критички однос. Циљ је оснажити ученике да се ослањају на сопствене снаге, да развијају осећај компетентности у раду са подацима. Иако се очекује да ће се ученици у великој мери ослањати на интернет као брз и лако доступан извор информација, треба их охрабривати да користе и друге изворе као што су књиге, старе фотографије и разговор са људима.

Како би се што боље остварила веза између садржаја програма и реалног живота пожељно је, кад год је то могуће, да се ученицима омогуће посете установама и институцијама у средини где живе, као и непосредни контакт са људима који имају интересантна животна и/или професионална искуства у вези са темом која се обрађује.

Број часова по темама и редослед тема нису унапред дефинисани. За сваку тему и наставне јединице у којима се она обрађује, потребно је формулисати исходе који су рефлексивни исходи за крај разреда и индикатора међупредметних компетенција, а садрже специфичности везане за конкретну тему/проблем.

Праћење и вредновање наставе и учења

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, документују итд.

Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина, ставова. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

Циљ учења слободне наставне активности је да допринесе развоју компетенција потребних за одговорну улогу у друштву у погледу очувања животне средине, биодиверзитета и одрживог развоја. Задатак јесте да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.

ИСХОДИ:

Ученици ће бити у стању да:

- образлажу значај еколошког отиска;
- уочавају утицај еколошког отиска на животну средину;
- образлажу значај управљења отпадом;
- разликују врсте отпада;
- идентификују различите дивље депонијама;
- схвата значај депонија, са посебним освртом на електрични отпад;
- имају развој свести о важности рециклаже и њене улоге у заштити животне средине;
- увиђају значаја селективног одвајања отпада и улога појединца у том процесу;
- имају развој свести о одговорном трошењу и одрживој производњи;
- имају познавање функционалних принципа најзначајнијих обновљивих извора енергије и начина за конверзију примарне енергије у електричну;
- схватају значај обновљивих извора енергије;
- имају разумевање основних економско-финансијских и регулаторних аспеката развоја и примене обновљивих извора енергије.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Географија;
- Физика;
- Хемија;
- Информатика и рачунарство;
- Техника и технологија;
- Српски језик;
- Ликовна култура.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Уцбеник за 8.разред основне школе ,аутори: Томка Миљановић,Тихомир Лазаревић, Оливера Бјелић Чабрило, Весна Миливојевић, број решења 650-02-00364/2020-07 од 5.1.2021 година, ГЕРУНДИЈУМ;
- различити еколошки сајтови;
- презентације у изради наставника и ученика.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- уцбеник;
- дигитални уцбеник;
- слике, шеме и фотографије;
- атласи и енциклопедије;
- кратки филмови;
- презентације;
- квизови;
- коришћење домаћих и међународних сајтова и портала.

ИНОВАЦИЈЕ:

- употреба савремених ИКТ технологија у настави

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- праћење ученика путем дијалога, уз коришћење слика и постављање задатака;
- дискусија на часу;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- мапе појмова;
- проблемски задаци;
- истраживачки пројекти;
- континуирано и систематско праћење ученика;
- рад у групи;
- рад у пару;
- индивидуални рад;
- презентације;
- панои;
- есеји.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Еколошки отисак и опстанак	4	2	2	8
2.	Управљање отпадом	5	2	1	8
3.	Рециклажа, ремедијација и поновна употреба добара и сировина	5	2	2	9
4.	Обновљиви извори енергије	5	2	2	9
	Укупно часова	19	8	7	34
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		11	4	4	19
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		8	4	3	15
УКУПНО		19	8	7	34

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ПРЕДУЗЕТНИШТВО	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ учења слободне наставне активности Предузетништво је да допринесе развоју иновативности и предузимљивости код ученика, способности да се идеје претворе у акцију, способности за тимски рад и коришћење разноврсних извора знања ради бољег разумевања друштвених процеса и појава и преузимања одговорне улоге у савременом друштву. Сврха слободне наставне активности Предузетништво је развој предузетничких компетенција, подршка професионалном развоју ученика као и припрема за сналажење у савременом свету рада који се мења услед технолошког развоја.</p> <p>Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Предузетништво.</p>		

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Сврха слободне наставне активности предузетништво је развој предузетничких компетенција, подршка професионалном развоју ученика као и припрема за сналажење у савременом свету рада који се мења услед технолошког развоја. Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Предузетништво.

Планирање наставе и учења

У програму су предложене четири теме које иако су програмски дате одвојено у реалном животу се прожимају и са ученицима треба радити тако да се укаже на њихову повезаност. По садржају тема програм има највећу корелацију са програмом Техника и технологија, уз уважавање ученичких ваншколских знања и вештина из света рада. Наставник је модератор активности. За увођење ученика у тему он припрема што више различитих материјала који имају функцију подстицаја, односно мотивисања ученика за рад на њима. Избору мотивационог материјала треба посветити посебну пажњу, имајући у виду узраст ученика, њихова интересовања, специфичност теме и предзнања. Материјал треба да мотивише ученике да истражују, улазе у дискусију, образлажу своје ставове. Наставник је пратилац ученичких активности и, уколико је потребно, давалац додатних подстицаја, али не и готових решења. Потребно је подстицати радозналост, аргументовање, креативност, рефлексивност, истрајност, одговорност, аутономно мишљење, сарадњу, једнакост међу половима.

Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени, већ се ученици подстичу да користе што различитије изворе информација и да према њима имају критички однос.

Број тема по часовима није унапред дефинисан. За сваку тему и часове на којима се она обрађује, потребно је формулисати исходе који су рефлексивна исхода за крај разреда и индикатора међупредметних компетенција, а садрже специфичности везане за конкретну тему/садржај.

Остваривање наставе и учења

Заштита права потрошача

Кроз студију случаја ученици се оспособљавају да у оквиру задатог буџета одаберу производ или услугу и аргументују свој избор у односу на критеријуме као што су квалитет, цена, еколошка подобност, корисност производа/услуге, естетска вредност, робна марка, трајање гаранције, могућност сервисирања итд. Ученици се оспособљавају да се информишу о производу (прехранбеном, хемијском, техничком, одећа и обућа) на основу његове декларације. Упознају се шта су то права потрошача и на који начин могу да их остваре. Упутити ученике на услове које потрошач мора да испуни да би остварио своја права. Посебну пажњу посветити правима потрошача у односу на безбедност и квалитет производа/услуге, могућност замене или повраћаја новчаних средстава уколико није обезбеђена потпуна функционалност производа у гарантном року, као и у случајевима када производ није у складу са декларацијом или за услугу није успуњена уговорна обавеза. Постоје велике могућности за истраживачке задатке као што су нпр. да ученици пронађу информације о уобичајеном трајању гаранција за различите врсте производа.

Свет рада

Уводне активности у ову тематску целину имају за циљ да ученици сагледају развојност занимања што подразумева и њихово нестајање, као и факторе који до тога доводе (технолошки развој, промене људских потреба...). За промишљање о развоју занимања у будућности погодне су креативне радионице.

Ради пуног разумевања света рада ученици треба да се упознају са образовним профилима у оквиру различитих подручја рада, школама које их образују и захтевима које треба да испуне они који желе да се за њих школују. У ту сврху може се користити информатор за упис у средњу школу, а ученици подељени у групе могу добити различите задатке да га проуче (подручја рада, образовни профили у подручју рада, услови за упис, трогодишњи и четворогодишњи образовни профили, дуално образовање...). Неко од ученика би требало да се бави и информацијама о питањима како се наставља школовање после средње школе и разлике између похађања гимназије и средње стручне школе, односно разликама између стручне и опште матуре. Имајући у виду узраст ученика ниво академског образовања треба да буде само на информативном нивоу. На основу тог истраживачког рада може се организовати активност у којој сваки ученик или пар треба да припреми презентацију у стандардизованој форми за изабрани образовни профил. Презентација би требало да садржи информације о школама које образују тај образовни профил, минималном броју бодова из претходних школских година, условима усписа, могућностима запошљавања и наставка школовања, као и за које послове су ученици оспособљени након завршетка школовања. Припремљене појединачне презентације објединити и објавити на сајту школе. Уколико постоји могућност, ученицима омогућити комуникацију са предстваницима средњих школа, као и појединцима који се баве тим занимањима, а то може бити и неко од родитеља.

У оквиру ове теме ученици треба да се упознају са појмовима професионални развој, професионална оријентација и селекција, форма и функција CV и мотивационог писма. Током рада ученицима сугерисати да ће због динамичних промена на тржишту рада, током своје професионалне каријере бити принуђени да буду флексибилни, да се континуирано усавршавају и оријентишу ка целоживотном учењу.

Покрени себе и друге

За увођење у тему наставник може да припреми примере неких иницијатива, пожељно је да буду на глобалном и локалном нивоу, који илуструју снагу иницијативе и предузетништва. Након тога, може се организовати активност у којој ученици треба да идентификују различите проблеме у свом непосредном окружењу (нпр. проблеми у вези са животном средином, безбедношћу у саобраћају...), и сагледају могућности њиховог решавања из перспективе сопственог ангажовања и укључивања појединаца, група и организација из локалне заједнице. Овај садржај добро кореспондира са програмом Грађанског васпитања за све разреде јер он потенцира грађански активизам који се заснима на истим овим корацима: препознавање проблема-тражење решења. Након спроведене анализе ученици треба да изаберу два проблема и промишљају које су могућности њиховог решавања. Подељени у групе сачињавају план акције са основним елементима. Наставник кроз примере успешних лидера и менаџера, упознаје ученике са особинама које их одликују. На основу својих интересовања и способности ученици преузимају улоге у тиму, а затим анализирају које особине лидера и менаџера су им потребне за успешно решавање задатка. У раду се могу консултовати са особама које им могу бити од помоћи. Спровођење ове активности не треба да буде дуже од 3 часа јер је то увод у следећу тему где се очекује да ученици искажу, у складу са својим знањем и узрастом неки ниво иницијативности и предузимљивости.

Ученичка предузећа

Током остваривања ове теме, ученици треба да кроз практичан рад и симулацију рада привредног друштва стекну јаснију слику о економском, финансијском функционисању предузећа, да развијају сопствене предузетничке капацитете, социјалне, организационе и лидерске вештине.

Привредно друштво се оснива као виртуелни привредни субјекат који нема правни значај, али су сви процеси који се одвијају у њему реални. Уколико школа има регистровану ученичку задругу, пословање ученичких предузећа је потребно укључити у рад ученичке задруге.

Ученици се деле у две групе (од 10-15 ученика). Свака група оснива и води сопствено предузеће-привредни субјекат, са реалним процесима, производима/услугама и остварује зараду. Ученичко предузеће, под менторством предметног наставника, пролази кроз све фазе развоја привредног друштва (оснивање, развијање, затварање). Свако ученичко предузеће развија свој производ или услугу, трудећи се да буду оригинални, иновативни и креативни. Са циљем постизања овог захтева, важно је да ученици прикупе информације о истим или сличним производима или услугама на тржишту и успоставе комуникацију са окружењем како би испитали могућност остваривања пословног успеха. У складу са производом/уslugом, ученици бирају назив предузећа, израђују лого предузећа и праве план активности. Са циљем прикупљања новчаних средстава за почетак рада предузећа, ученици могу да организују спортски или културни догађај, продајну изложбу, аукцију, сајам. Како би обезбедили успешно пословање, ученици се уз помоћ наставника упознају са правилима пословне комуникације, основним етичким принципима у пословању и рационалном управљању ресурсима. Ученицима треба указати на важност кодекса пословног понашања, од начина опхођења до кодекса облачења. Потребно је да ученици уоче разлику између свакодневне и пословне комуникације (вербалне и невербалне). Инсистирати на поштовању основних етичких начела, као што је професионално обављање пословне активности, савесно извршавање обавеза и преузимање одговорности, поштовање преузетих обавеза, коришћење допуштених средстава за постизање пословних циљева.

Ученици израчунавају све трошкове који су имали током реализације своје идеје. У те трошкове спадају трошкови материјала, трошкови израде и други трошкови. На основу прикупљених података, формирају продајну цену и усклађују је са ценама сличних производа на тржишту.

Уз помоћ наставника, осмишљавају различите облике промовисања и продаје свог производа, остварују интеракцију са пословним сектором и потенцијалним купцима. Промовисање се може остварити и коришћењем ИКТ алата. Продајне активности могу бити реализоване на продајним изложбама, сајмовима и базарима.

Након реализоване теме, неопходно је да сваки тим изврши евалуацију спроведених активности и изради презентацију о раду свог предузећа. Чланови тима доносе заједничку одлуку у које сврхе ће бити искоришћена средства зарађена током пословања ученичког предузећа.

Праћење и вредновање наставе и учења

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како комуницирају и сарађују, како прикупљају податке, како аргументују, евалуирају, дају креативна решења, како представљају резултате свог рада итд. Посебно поудани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиди последице, дају креативна решења.

Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, колико су креативни, како решавају задатке који садрже неке аспекте истраживачког рада, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе потешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици свакако треба да буду унапред упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа ученика потребно је дати повратну информацију која помаже ученику да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

ИСХОДИ:

По завршетку програма ученик ће бити у стању да:

- наведе основна права потрошача и начине њихове заштите;
- на декларацији пронађе најважније информације о производу и одреди однос цене и квалитета;
- посматра занимања из перспективе некад и сад и предвиди могућности њиховог развоја у будућности;
- повезује одређена занимања и врсту и нивое образовања;
- препозна проблеме у свом непосредном окружењу и дискутује о могућностима њиховог решавања;
- се укључи у иницијативе које се покрећу у школи;
- разликује особине лидера и менаџера;
- одговорно преузима задужења у тиму, сарађује са другим члановима тима и учествује у доношењу одлука:
- планира, распоређује и управља ресурсима (знања и вештине, време, новац, технологије);
- учествује у осмишљавању пословне идеје;
- информише се о постојању сличних производа на тржишту;
- комуницира са окружењем о креативним идејама свога тима;
- примењује правила пословне комуникације;
- поштује етичке принципе у пословању;
- израчуна трошкове израде производа према датим инструкцијама;
- прикупи информације о ценама сличних производа на тржишту и на основу њих одреди цену свог производа;
- учествује у промоцији и продаји производа;
- презентује рад свог тима.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Информатика и рачунарство;
- Математика;
- Географија;
- Српски језик и књижевност;
- Биологија.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- <https://zastitapotrosaca.gov.rs/za-potrosace/>;
- <https://www.zastitapotrosaca.gov.rs/>;
- https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zastiti_potrosaca.html;
- <https://otvorenavratapravosudja.rs/media/finalno-7-vodic-za-zastitu-prava-potrosacacep.pd>;
- <https://mtt.gov.rs/tekst/87/sektor-za-zastitu-potrosaca.php>;
- <https://registarobjekata.minpolj.gov.rs/consumers/consumer-rights>;
- https://www.danas.rs/vesti/drustvo/native_zakon-o-zastiti-potrosaca-izmedju-teorije-i-prakse/;
- <https://www.bbc.com/serbian/lat/srbija-60744815>;
- <file:///C:/Users/jelen/Downloads/US%20%20Menad%C5%BEment%20Ijudskih%20resursa%20-%202018.pdf>;
- <https://srednjeskole.edukacija.rs/privatne-srednje-skole/beograd/srednja-skola-dositej/obrazovni-profilu> (уознавање са профилима рада);
- https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_osnovama_sistema_obrazovanja_i_vaspitanja.html (разлика између основне и средње школе);
- <http://www.razvojkarijere.bg.ac.rs/v-savetnik/pisanje-motivacionog-pisma>;
- <https://poslovi.infostud.com/saveti/Kako-napisati-motivaciono-pismo/39>;
- <https://poslovi.infostud.com/saveti/Kako-napisati-CV-biografiju/34>;
- <http://www.razvojkarijere.bg.ac.rs/v-savetnik/kako-napisati-dobru-biografiju>;
- <https://www.halobeba.rs/bezbednost/bezbednost-dece-u-saobracaju/>;
- <https://www.abs.gov.rs/sr/o-nama/sektor-za-prevenciju-i-lokalne-samouprave/preventivne-aktivnosti/kampanje-421/arhiva-kampanja/video-spot-bezbednost-dece-u-saobracaju>;
- <https://www.abs.gov.rs/sr/preventivne-aktivnosti/kampanje-421/arhiva-kampanja/video-spot-bezbednost-motociklista-u-saobracaju>;
- <https://www.abs.gov.rs/sr/preventivne-aktivnosti/kampanje-421/arhiva-kampanja/video-spot-bezbednost-vozaca-traktora-u-saobracaju>;
- <https://pokretslobodnih.rs/novosti/autorski-tekstovi/ocuvanje-zivotne-sredine-je-najvazniji-zadatak-svakoga-od-nas>;
- <https://nationalgeographic.rs/ekologija/a21347/6-jednostavnih-nacina-da-svako-od-nas-doprinese-ocuvanju-zivotne-sredine.html>;
- <http://www.ves-pec.edu.rs/dokumenta/KnjigaPredmetaFP.pdf>

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- коришћење интернет страница у сврху обраде наставног материјала предвиђеног за ту наставну активност;
- израда презентација;
- коришћење пројектора у сврху обраде наставне јединице;
- разни видео записи;
- кратки филмови;
- израда панорама и слично.

ИНОВАЦИЈЕ:

- интервјуи са познатим и успешним личностима из области предузетништва на територији Србије

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- кроз разне врсте упитника;
- тестова отвореног и затвореног типа;
- презентације и вербалном методом рада;
- праћењем прикупљања података;
- аргументовањем;
- евалуирањем;
- давањем креативних решења;
- представљањем резултата свога рада.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Заштита права потрошача	4	2	3	9
2.	Свет рада	5	1	3	9
3.	Покрени себе и друге	4	2	3	9
4.	Ученичка предузећа	4	2	3	9
Укупно часова		17	7	12	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		9	3	6	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		8	4	6	18
УКУПНО		17	7	12	36

4. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ (ПО РАЗРЕДИМА)

4.1. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ У МЛАЂИМ РАЗРЕДИМА

4.1.1. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ ЗА ПРВИ РАЗРЕД

Предмет	СРПСКИ ЈЕЗИК		
Разред	ПРВИ		
Начин остваривања програма	ДОПУНСКИ РАД Циљ и задаци: Усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја како би у потпуности разумели градиво, поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика, оспособљавање за усмено и писмено изражавање, развијање потребе за књигом, оспособљавање за самостално читање. Начин реализације програма: Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери, ради се на увежбавању и усавршавању читања и писања, омогућити ученику да говори, чита и пише на часу.		
Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Почетно читање и писање <ul style="list-style-type: none"> увежбавање логичког читања на одговарајућим текстовима; увежбавање графички правилног и естетски ваљаног писања; усавршавање читања и писања 	септембар - јануар	20
2.	Књижевност <ul style="list-style-type: none"> интерпретативно читање; разумевање прочитаног; тумачење књижевног дела 	април - мај	4
3.	Језик (граматика, правопис и ортоепија) <ul style="list-style-type: none"> препознавање - реченица, реч, глас, слово; уочавање улоге глас у разликовању значења речи; разликовање реченице као обавештајна, питања и заповести изговором и препознавањем у тексту; изговор и писање гласова ч, ћ, њ, ц, х и р; употреба великог слова на почетку реченице, у писању личних имена и презимена, имена насеља (једночлана); правилно потписивање (име па презиме); 	јануар, фебруар, март, мај	10

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

	<ul style="list-style-type: none"> • употреба тачке на крају реченице; • место и функција упитника и узвичника у реченици 		
4.	Језичка култура (говорење, слушање, писање, читање) <ul style="list-style-type: none"> • усмено и писмено изражавање; • препричавање, описивање, причање, диктат 	јун	2
	Укупан број часова на годишњем нивоу		36

Предмет	МАТЕМАТИКА		
Разред	ПРВИ		
Начин остваривања програма	ДОПУНСКИ РАД <u>Циљ и задаци:</u> Помоћи усвајању једноставнијих и мање захтевних садржаја како би у потпуности разумели градиво и оспособљавање за примену усвојених знања и решавању једноставнијих задатака из животне праксе. <u>Начин реализације програма:</u> Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери да би ученици савладали таблицу сабирања и да до нивоа аутоматизације усвоје технику усменог сабирања и одузимања једноцифрених бројева, радити на решавању једноставнијих текстуалних задатака, користећи примере из живота.		
Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Геометрија <ul style="list-style-type: none"> • Положај, величина и облик предмета - препознају, разликују и исправно именују облике предмета • Линије - посматрањем и цртањем упознају тачку и дуж и стекну умешност у руковању лењиром 	септембар - октобар	6
2.	Бројеви - науче да броје, читају, записују и упоређују бројеве до 100, савладају таблицу сабирања и одговарајуће случајеве одузимања	октобар - мај	28
3.	Мере и мере - упознају метар, динар и пару	јун	2
	Укупан број часова на годишњем нивоу		36

4. 1. 2. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ ЗА ДРУГИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ДРУГИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ допунске наставе српског језика јесте да ученици који имају одређене потешкоће при савладавању градива, а уз већу помоћ и ангажовање наставника, овладају основним законитостима српског језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати.</p> <p>Задачи допунске наставе српског језика:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика; • оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама; • увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (доживљајног, усмереног, истраживачког), како ћириличног, тако и латиничног писма. <p>НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРОГРАМА:</p> <p>Допунску наставу треба реализовати у мањим групама, како би учитељ имао довољно времена да се посвети сваком ученику који показује потребу за помоћи при савладавању наставног градива. Веће целине се деле на мање и раде се једноставнији примери. Наставник у допунском раду са ученицима креће од основног нивоа, а захтеве у оквиру сваког нивоа упрошћава или усложњава у зависности од самог напредовања и знања ученика. Битан фактор у допунском раду и напредовању ученика имају и родитељи, који поред наставика у школи, треба ученицима да пруже додатну помоћ и подршку при учењу код куће.</p>		
<p>ИСХОДИ:</p> <p>По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разликује глас и слог и препозна самогласнике и сугласнике; • разликује врсте речи у типичним случајевима; • одреди основне граматичке категорије именица и глагола; • разликује реченице по облику и значењу; • чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; • одреди главни догађај и уочи главне и споредне ликове ; • разликује стих и строфу; • изводи драмске текстове; • износи своје мишљење о тексту; • користи различите облике усменог и писменог изражавања; • учествује у разговору и пажљиво слуша саговорника; • изражајно чита ћирилични и латинични текст. 		
<p>МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ликовна култура; • Музичка култура; • Свет око нас; • Математика; • Грађанско васпитање 		

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:		
<ul style="list-style-type: none"> • Читанка за 2. разред Нови Логос; • тестови који прате уџбеник; • електронски уџбеник; • Српски језик (граматика); • Радни лист за други разред; • Латиница. 		
НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:		
<ul style="list-style-type: none"> • наставни листићи; • апликације на паноу; • ђачки прибор 		
ИНОВАЦИЈЕ:		
<ul style="list-style-type: none"> • дигитализација; • мултимедијални PDF уџбеник 		
НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:		
Проналажење ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима. Инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање, десетоминутне провере знања, диктати)		
Ред. број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова
1.	Језик (граматика и правопис)	12
2.	Књижевност (читање и тумачење текстова)	12
3.	Језичка култура (усмена и писмена вежбања)	12
	Укупно часова	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		18
УКУПНО		36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МАТЕМАТИКА	РАЗРЕД: ДРУГИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ допунске наставе математике јесте да ученици који имају одређене потешкоће при савладавању градива, а уз већу помоћ и ангажовање наставника, овладају основним законитостима и правилима математике (математичка писменост) и да примењују стечена знања у свакодневним животним ситуацијама.</p>		

Задаци допунске наставе математике:

- поступно и систематично упознавање основних математичких појмова и законитости (овладавање рачунским операцијама сабирања, одузимања, множења и дељења у блоку бројева до 100) у циљу функционалног описмењавања ученика;
- оспособљавање ученика за успешно просторно уочавање и разликовање геометријских тела и фигура.

НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРОГРАМА

Допунску наставу треба реализовати у мањим групама, како би учитељ имао довољно времена да се посвети сваком ученику који показује потребу за помоћи при савладавању наставног градива. Веће целине се деле на мање и раде се једноставнији примери. Наставник у допунском раду са ученицима креће од основног нивоа, а захтеве у оквиру сваког нивоа упрошћава или усложњава у зависности од самог напредовања и знања ученика. Битан фактор у допунском раду и напредовању ученика имају и родитељи, који поред наставика у школи, треба ученицима да пруже додатну помоћ и подршку при учењу код куће.

ИСХОДИ:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- усмено сабира и одузима бројеве до 100;
- израчуна вредност бројевног израза са највише две операције;
- одреди непознати број у једначини са једном аритметичком операцијом;
- одреди делове (облика) дате величине;
- изрази одређену суму новца преко различитих апоена;
- прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама;
- разликује дуж, полуправу и праву;
- одреди дужину изломљене линије (графички и рачунски);
- измери дужину дужи и нацрта дуж дате дужине;
- користи појмове чинилац, производ, дељеник, делилац, количник, садржалац;
- усмено множи и дели у оквиру прве стотине;
- нацрта правоугаоник, квадрат и троугао на квадратној мрежи и тачкастој мрежи;
- уочи подударне и симетричне фигуре на датом цртежу;
- чита и запише време са часовника.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Музичка култура;
- Ликовна култура;
- Свет око нас;
- Физичко и здравствено васпитање.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Математика 2, радни уџбеник за други разред, Нови Логос, 2021. аутори: Ива Иванчевић Илић, Сенка Тахировић, решење Министарства просвете: 650-02-00154/2019-07

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- лењири;
- шестар;
- модели геометријских тела;
- модел метра;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<ul style="list-style-type: none"> • едукативни панои 		
ИНОВАЦИЈЕ:		
<ul style="list-style-type: none"> • дигитализација; • мултимедијални PDF уџбеник. 		
НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:		
<ul style="list-style-type: none"> • проналажење ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима; • инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање, десетоминутне провере знања, диктати). 		
Ред. број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова
1.	Природни бројеви до 100 и операције са њима	30
2.	Геометрија	2
3.	Разломци	2
4.	Мерење и мере	2
	Укупно часова	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		18
УКУПНО		36

4. 1. 3. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ТРЕЋИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво. Такође, и оним ученицима којима су потребна додатна вежбања пред проверу знања.</p>		
НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРОГРАМА:		
<p>Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери, вежбају се типови задатака који ће бити дати ученицима на провери знања.</p>		
ИСХОДИ:		
<p>Ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • уме да разврста врсте и подврсте речи у датој реченици или тексту; • уме да одреди облик и значење реченице; • примењује правило изговарања и писања гласова Ч, Ћ, Ђ, Џ; • примењује научена певописна правила (писање управног говора; одричне речи НЕ уз глаголе и придеве; као и правилно пише сугласник Ј у речима); • уме да изражајно прочита текст; • разуме текст, тему, особине ликова и идеје; • зна да усмено и писмено преприча текст поштујући редослед догађања; 		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<ul style="list-style-type: none"> зна да напише састав на задату тему, поштујући композицију задатка; зна да пише и чита латиницом и ћирилицом. 					
МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:					
<ul style="list-style-type: none"> сви наставни предмети 					
УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:					
<ul style="list-style-type: none"> Читанка, Граматика и Радна свеска (ИК «Нови Логос»); унапред припремљени задаци за часове. 					
НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:					
<ul style="list-style-type: none"> задаци на наставним листићима. 					
ИНОВАЦИЈЕ:					
<ul style="list-style-type: none"> примена примера добре праксе са одговарајућих стручних усавршавања наставника, као и са посета угледних и огледних часова на нивоу наше школе 					
НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:					
<ul style="list-style-type: none"> усмена провера знања, осим у случајевима увежбавања правописних правила и писменог изражавања (писање састава). 					
Ред. број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	<p>Језик</p> <p>Граматика</p> <ul style="list-style-type: none"> врсте реченица по облику и значењу; именице: род, број; заједничке, властите, градивне, збирне; придеви: род број; описни, присвојни, градивни придеви; глаголи: радња, стање збивање; лице и број глагола; глаголска времена; личне заменице; бројеви: основни и редни; анализа реченице на тексту; изговор, писање гласова Ч, Ћ, Џ, Ђ <p>Правопис</p> <ul style="list-style-type: none"> слова латинице и писање латиницом (штампана и писана); писање сугласника Ј; писање одричне речце НЕ, одвојено од глагола, и спојено са придевима; као и упитне речце ЛИ; писање управног говора; велико слово у писању имена народа, вишечланих географских назива, наслова књига и часописа, назива празника, назива улица (писање по диктату); 	-	14	-	14

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

	<ul style="list-style-type: none"> писање деминутива, аугментатива, синонима, хомонима, антонима 				
2.	Књижевност <ul style="list-style-type: none"> увежбавање технике читања оба писма; интерпретативно читање; разумевање прочитаног (тумачење књижевног текста) 	-	2	-	2
3.	Језичка култура <ul style="list-style-type: none"> усмено и писмено изражавање (препричавање обрађеног текста или текста по избору ученика, причање по низу слика); описивање природе; драге особе. 	-	2	-	2
	Укупно часова	-	18		18
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	9	-	9
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	9	-	9
УКУПНО		-	18	-	18

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МАТЕМАТИКА	РАЗРЕД: ТРЕЋИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво или се квалитетније припремили за проверу знања.		
НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРОГРАМА:		
Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери или примери који ће ученицима бити дати на провери знања.		
ИСХОДИ:		
Ученик ће бити у стању да:		
<ul style="list-style-type: none"> зна да чита и пише бројеве до 1000; уме да писмено и усмено сабира, одузима, множи и дели бројеве у оквиру прве хиљаде; зна редослед рачунских операција; уме да решава једноставније текстуалне задатке; решава једначине и неједначине са сабирањем и одузимањем; разликује јединице мера за дужину, масу, запремину и време; препознаје и црта врсте и међусобне положаје правих линија, угао, троугао, квадрат и правоугаоник; зна да израчуна обим правоугаоника, квадрата и троугла на основу датих страница; чита и пише разломке; 		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- уме да одреди који је разломак предсављен на цртежу;
- зна да израчуна разломак датог броја;
- упоређује разломке са једнаким именицима

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- сви предмети

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Уцбеник, Нови Логос (4 дела) Сенка Тахировић Раковић, Ива Иванчевић Илић

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- илустрације и табеле;
- предмети из окружења;
- модели геометријских фигура;
- прибор за геометрију.

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена примера добре праксе са одговарајућих стручних усавршавања наставника, као и са посета угледних и огледних часова колега;
- задаци праћени илустрацијама, помоћ у учењу од стране ученика који више знају

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Исходи ће се проверавати на овим часовима углавном усменим путем. Понекад ће се проверавати и писмено на задацима прилагођеним способностима ученика (основни ниво).

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Сабирање и одузимање до 100	-	1	-	1
2.	Множење и дељење до 100	-	1	-	1
3.	Усмено сабирање једноцифреног и троцифреног броја	-	1	-	1
4.	Усмено сабирање двоцифреног и троцифреног броја	-	1	-	1
5.	Усмено сабирање и одузимање троцифрених бројева	-	1	-	1
6.	Текстуални задаци са сабирањем и одузимањем	-	1	-	1
7.	Усмено сабирање и одузимање	-	1	-	1
8-9.	Усмено множење и дељење	-	2	-	2
10.	Праве и углови	-	1	-	1
11-12.	Писмено сабирање и одузимање	-	2	-	2
13.	Једначине и неједначине са сабирањем и одузимањем	-	1	-	1
14.	Писмено множење и дељење	-	1	-	1
15.	Редослед рачунских операција	-	1	-	1
16.	Правоугаоник, квадрат и троугао	-	1	-	1
17.	Мерење и мере	-	1	-	1
18.	Разломци	-	1	-	1
	Укупно часова	-	18	-	18

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

БРОЈ ЧАСОВА	Број часова			
	обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	-	9	-	9
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	-	9	-	9
УКУПНО	-	18	-	18

4. 1. 4. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МАТЕМАТИКА	РАЗРЕД: ЧЕТВРТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја(основни ниво) како би у потпуности разумели градиво: <ul style="list-style-type: none"> • поступно и систематично усвајање поступака сабирања и одузимања, множења и дељења; • оспособљавање за самостално решавање текстуалних задатака; • правилно коришћење прибора за геометрију при цртању геометријских фигура. 		
ИСХОДИ: Ученик ће бити у стању да: <ul style="list-style-type: none"> • чита, пише и упоређује бројеве до милиона и веће од милиона; • зна писмено да сабира и одузима преко 1000; • зна да множи и дели са остатком и без остатка преко 1000; • зна особине рачунских операција, приоритет операција и употребу заграда; • решава једноставне проблемске ситуације; • зна да упоређује површи фигура; • користи јединице мере за површину; • израчунава површину правоугаоника и квадра; • уме да црта мрежу квадра и коцке; • уме да решава једноставније задатке са разломцима; • решава једноставне логичко-комбинаторне проблеме. 		
МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ: <ul style="list-style-type: none"> • Српски језик; • Природа и друштво; • Ликовна култура, 		
УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА: <ul style="list-style-type: none"> • уџбеник; • наставни листови; • унапред припремљени задаци 		
НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: <ul style="list-style-type: none"> • прибор за геометрију; • модели геометријских фигура; • мрежа квадра и коцке; 		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- разломци представљени на цртежима геометријских фигура и предметима из окружења.

ИНОВАЦИЈЕ:

- такмичења, квизови и асоцијације;
- разне игре које имају за циљ решавање задатака.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери задатака. Исходи ће се проверавати на допунским часовима углавном усменим путем. Понекад ће ученици решавати задатке писмено, у уџбенику, наставним листовима, или оне које је учитељ унапред припремио. Ученици ће се оцењивати формативно и бројчано (по потреби).

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	СКУП ПРИРОДНИХ БРОЈЕВА <ul style="list-style-type: none"> • Сабирање и одузимање до 1000; • Множење и дељење до 1000; • Упоредивање бројева до милион; • Сабирање и одузимање преко 1000; • Писмено сабирање и одузимање преко 1000; • Редослед рачунских операција; • Једначине са множењем и дељењем; • Писмено множење; • Писмено дељење; • Неједначине са множењем; • Неједначине са дељењем; • Разломци; • Задаци са разломцима 	-	13	-	13
2.	МЕРЕЊЕ И МЕРЕ <ul style="list-style-type: none"> • Јединице мере за површину 	-	1	-	1
3.	ПОВРШИНА <ul style="list-style-type: none"> • Израчунавање површине правоугаоника; • Израчунавање површине квадрата; • Површина коцке; • Површина квадра 	-	4	-	4
	Укупно часова	-	18	-	18
	БРОЈ ЧАСОВА	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
	ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	-	9	-	9
	ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	-	9	-	9
	УКУПНО	-	18	-	18

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ЧЕТВРТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја како би у потпуности разумели градиво, поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика, оспособљавање за усмено и писмено изражавање, развијање потребе за књигом: оспособљавање за самостално читање, писање, препричавање, описивање.		
ИСХОДИ: Ученик ће бити у стању да: <ul style="list-style-type: none"> • уме да разврста врсте именица; • уме да одреди променљиве врсте речи; • примењује правило изговарања и писања гласова Ч, Ћ, Ђ, Џ; • примењује научена правописна правила (писање управног говора; одричне речи НЕ уз глаголе и придеве; као и правилно пише сугласник Ј у речима); • уме да изражајно прочита текст; • разуме текст, тему, особине ликова и идеје; • зна да усмено и писмено преприча текст поштујући редослед догађања; • зна да напише састав на задату тему, поштујући композицију задатка; • зна да правилно употреби скраћенице. 		
МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ: <ul style="list-style-type: none"> • Природа и друштво; • Ликовна култура; • Математика. 		
УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА: <ul style="list-style-type: none"> • уџбеник; • радна свеска; • дидактички материјал; • наставни листићи. 		
НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: <ul style="list-style-type: none"> • апликације; • креде у боји; • оловке у боји; • наставни листићи са припремљеним задацима. 		
ИНОВАЦИЈЕ: <ul style="list-style-type: none"> • примена примера добре праксе са одговарајућих стручних усавршавања наставника, као и са посета угледних и огледних часова на нивоу наше школе 		
НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА: Веће целине се деле на мање, раде се једноставнији примери; ради се на увежбавању и усавршавању читања и писања, омогућити ученику да говори, чита и пише на часу.		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	ГРАМАТИКА <ul style="list-style-type: none"> • Заједничке и властите именице; • Променљиве врсте речи; • Именице и заменице; • Врсте именица; • Род и број придева; • Придеви и именице - слагање у роду и броју; • Глаголски додаци; • Објекат - препознавање и одређивање; • Основни и редни бројеви; • Атрибут - препознавање и одређивање 	-	10	-	-
2.	ПРАВОПИС <ul style="list-style-type: none"> • Пишимо правилно; • Пишемо управни и неуправни говор; • Писање сугласника Ј; • Скраћенице 	-	4	-	-
3.	ОРТОЕПИЈА <ul style="list-style-type: none"> • Вежбање читања; • Правилно изговарање и писање сугласника ч и њ и џ и њ 	-	2	-	-
4.	КЊИЖЕВНИ ПОЈМОВИ <ul style="list-style-type: none"> • Састав - Долазе нам октобарске боје; • Ред речи у реченици 	-	2	-	-
	Укупно часова	-	18	-	-
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	9	-	9
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	9	-	9
УКУПНО		-	18	-	18

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МАТЕМАТИКА	РАЗРЕД: ЧЕТВРТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Усвајање сложених и захтевних садржаја како би у потпуности разумели градиво, поступно и систематично упознавање свих рачунских операција у задацима, оспособљавање за усмено и писмено решавање задатака; оспособљавање за самостално решавање проблемских задатака и логичког закључивања. Мотивисати ученике да се баве математиком, да развија математичко мишљење логичко закључивање, уочавање везе и употребу математике у свакодневном животу. Стицање шире образовне основе. Развијање смисла и потребе за самосталним радом. Развијање одговорности за рад тачност, уредност, прецизност. Омогућити приступ различитим изворима знања.		
ИСХОДИ: Ученик ће на крају године самостално радити: <ul style="list-style-type: none">• писање и читање бројева до милион и већих од милион;• писмено сабирати и одузимати бројева до милион и већих од милион;• множити и делити бројева до милион и већих од милион;• занимљиве задатке;• решавати сложеније задатке;• магичне квадрате;• дешифровање;• сложеније задатке.		
МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ: <ul style="list-style-type: none">• Српски језик;• Природа и друштво;• Ликовна култура.		
УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА: <ul style="list-style-type: none">• уџбеник;• наставни листови		
НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: <ul style="list-style-type: none">• прибор за рад;• припремљени задаци		
ИНОВАЦИЈЕ: <ul style="list-style-type: none">• примери добре праксе са одслушаних вебинара		
НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА: <ul style="list-style-type: none">• Раде се сложенији задаци, појединачно и у мањим групама		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	СКУП ПРИРОДНИХ БРОЈЕВА <ul style="list-style-type: none"> • писање и читање бројева до милион; • писање и читање бројева већих од милион; • писмено сабирање и одузимање бројева до милион; • писмено сабирање и одузимање бројева већих од милион; • множење и дељење бројева до милион; • множење и дељење бројева већих од милион; • занимљиви задаци; • решавање сложенијих задатака; • магични квадрати; • дешифровање 	-	10	-	10
2.	МЕРЕЊЕ И МЕРЕ <ul style="list-style-type: none"> • јединице мере за површину, запремину; • задаци за решавање са јединицама мере; • задаци са разломцима 	-	3	-	3
3.	ПОВРШИНА <ul style="list-style-type: none"> • израчунавање површине правоугаоника и квадрата; • израчунавање обима и површине правоугаоника и квадрата; • задаци са површином квадрата и коцке; • обим и површина квадрат и коцке; • занимљиви задаци 	-	5	-	5
Укупно часова		-	18	-	18
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	9	-	9
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	9	-	9
УКУПНО		-	18	-	18

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ЧЕТВРТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3, 4
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Да ученик/ца самостално усваја сложене и захтевне садржаје како би у потпуности разумели градиво, поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика, оспособљавање за усмено и писмено изражавање, развијање потребе за књигом, оспособљавање и свестрано вредновање књижевно уметничких дела разних жанрова. Развијање љубави према матерњем језику и потреба да се он негује и унапређује. Развијање смисла за и способност за изражавање, богаћење речника и језичког и стилског израза. Подстицање ученика на самостално стварање, такмичарског духа. Усвајање нових тежих садржаја.</p>		
<p>ИСХОДИ: Ученик ће на крају разреда:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разговорати о прочитаним књигама; • бити спреман за стваралачки књижевни покушај; • напише причу у сликама; • направи стрип; • изражајно чита непознати текст; • напише сам причу; • изражајно рецитије; • решити квиз знања (уочавање књиженог текста, врсте, повезати писца и тему са називом књижевног текста, уочити и одредити врсту и службу речи у реченици). 		
<p>МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Природа и друштво; • Ликовна култура; • Математика. 		
<p>УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • уџбеник; • радна свеска; • дидактички материјал; • наставни листићи 		
<p>НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • апликације; • припремљени задаци 		
<p>ИНОВАЦИЈЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • примери добре праксе са одслушаних вебинара 		
<p>НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА: Веће целине се деле на мање, раде се сложенији примери; ради се на увежбавању и усавршавању читања и писања.</p>		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	КЊИЖЕВНОСТ <ul style="list-style-type: none"> • разговор о прочитаним књигама; • стваралачки књижевни покушај ученика; • прича у сликама, правимо стрип; • изражајно читање непознатог текста; • препричавање прочитаног текста (анализа); • пишемо причу, рецитацију; • написао сам причу, рецитацију; • изражајно рецитовање; • мој друг, другарица - описивање; • квиз знања (уочавање књижевне врсте, повезати писца и тему са називом књижевног дела, одредити ликове...) 	-	10	-	-
2.	ЈЕЗИК: <ul style="list-style-type: none"> • реченице по значењу и облику; • врсте речи (именице и придеви, заменице); • врста речи (глаголи и бројеви); • врста и служба речи у реченици; • управни говор. 	-	5	-	-
3.	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА: <ul style="list-style-type: none"> • изражајно читање и препричавање текста по жељи; • пишем чланак за новине; • језичке игре 	-	3	-	-
Укупно часова		-	18	-	-
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	9	-	9
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	9	-	9
УКУПНО		-	18	-	18

4. 2. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ У СТАРИЈИМ РАЗРЕДИМА

4. 2. 1. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ ЗА ПЕТИ РАЗРЕД

Предмет	СРПСКИ ЈЕЗИК
Разред	ПЕТИ
Начин остваривања програма	<p>ДОПУНСКИ РАД</p> <p><u>Циљ и задаци:</u> Допунска настава намењена је ученицима који остварују низак ниво постигнућа у оквиру предмета. Циљ допунске наставе је савладавање програма редовне наставе кроз рад у мањој групи ученика, као и рад са ученицима који похађају наставу по ИОП-у. Часови допунске наставе планирани су тако да се континуирано остварују образовни, васпитни и функционални циљеви редовне наставе, али кроз рад на једноставнијим примерима, индивидуализован приступ учењу, са циљем да се ученици који долазе на допунску наставу оспособе за самостално остваривање бољих постигнућа у оквиру предмета.</p> <p><u>Начин реализације програма:</u> Обрада и утврђивање програмских садржаја кроз једноставне примере. Прилагођавање садржаја потребама ученика кроз принцип индивидуализације. Уважавање различитих стилова учења.</p>

Р. бр.	Теме / Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Променљиве речи	1. полугодиште	5
2.	Непроменљиве речи	2. полугодиште	4
3.	Падежи	1. полугодиште	5
4.	Глаголски облици	2. полугодиште	4
5.	Служба речи	у току школске године	5
6.	Правописна вежбања	у току школске године	4
7.	Књижевни родови и врсте	у току школске године	2
8.	Стилска изражајна средства	у току школске године	2
9.	Предикатска реченица	1. полугодиште	2
10.	Вештина читања и разумевања прочитаног	у току школске године	3
Укупан број часова			36

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	СРПСКИ ЈЕЗИК
Разред	ПЕТИ
Начин остваривања програма	<p>ДОДАТНА НАСТАВА</p> <p><u>Циљ и задаци:</u> За додатни рад опредељују се ученици изнадпросечних способности и посебних интересовања за наставу српског језика. Додатни рад заснован је на интересовању ученика за проширивање и продубљивање знања, умења и вештина. Кроз њега се непосредније активирају ученици и оспособљавају за самообразовање, развија се њихова машта, подстичу се на стваралачки рад и упућују на самостално коришћење различитих извора сазнања. Под руководством наставника ученици се у додатном раду самостално служе књижевном и некњижевном грађом (у учењу и истраживању), те припремају и излажу своје радове (усмене, писмене, практичне) пред својом групом, разредом или целом школом. Знања, умења и вештине које су стекли истраживачким, индивидуалним и групним радом ученици користе у редовној настави, слободним активностима и у другим приликама (конкурси, такмичења, школске и друге приредбе).</p> <p><u>Начин реализације програма:</u> Додатни рад из српског језика може се реализовати као индивидуализовани (примерен појединим ученицима) и групни (за групе ученика једног или више разреда који се посебно интересују за исте програмске садржаје додатног рада). Зависно од интересовања ученика и програмских тема, групе се могу мењати (флексибилност састава групе). Реализујући програм додатног рада, наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе рада, пре свега оне које у највећој могућој мери активирају све потенцијале ученика, а нарочито оне који омогућавају развој креативности ученика. Током додатног рада наставник се поставља као сарадник који стручно помаже рад појединца или групе: упућује и усмерава, помаже да се дође до правих решења, закључака и генерализација. Однос ученика и наставника у додатном раду је сараднички, непосреднији и ближи него у редовној настави, заснован на узајамном поверењу и поштовању.</p>

Р. бр.	Теме / Садржај	Месец	Бр. часова
1.	Променљиве речи	1. полугодиште	4
2.	Непроменљиве речи	2. полугодиште	2
3.	Падежи	1. полугодиште	4
4.	Глаголски облици	2. полугодиште	4
5.	Служба речи	у току школске године	5
6.	Правописна вежбања	у току школске године	3
7.	Књижевни родови и врсте	у току школске године	2
8.	Стилска изражајна средства	у току школске године	2
9.	Предикатска реченица	1. полугодиште	2
10.	Такмичења	2. полугодиште	8
Укупан број часова			36

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК
Разред	ПЕТИ
Начин остваривања програма	<p>ДОПУНСКА НАСТАВА</p> <p><u>Циљ и задаци:</u></p> <p>Допунска настава намењена је ученицима који остварују низак ниво постигнућа у оквиру предмета. Циљ допунске наставе је савладавање програма редовне наставе кроз рад у мањој групи ученика, као и рад са ученицима који похађају наставу по ИОП-у. Часови допунске наставе планирани су тако да се континуирано остварују образовни, васпитни и функционални циљеви редовне наставе, али кроз рад на једноставнијим примерима, индивидуализован приступ учењу, са циљем да се ученици који долазе на допунску наставу оспособе за самостално остваривање бољих постигнућа у оквиру предмета.</p> <p><u>Начин реализације програма:</u></p> <p>Обрада и утврђивање програмских садржаја кроз једноставне примере. Прилагођавање садржаја потребама ученика кроз принцип индивидуализација.</p> <p>Уважавање различитих стилова учења. По областима циљеви су усвајање следећих категорија по областима из табеле:</p> <ul style="list-style-type: none"> • My life: Садашње време, свакодневне активности, редни бројеви, писање датума, вокабулар у вези са школом; • Animals: Садашње време - тренутне радње, опис животиња; • Holiday: Прошло време, вокабулар у вези са путовањем; • Food: Вокабулар везан за тему, бројиве и небројиве именице, изражавање количине; • The world: Поређење придева, вокабулар у вези са темом; • Entertainment: Будуће време, прилози, вокабулар у вези са темом.

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Бр. часова
1.	My life	1. полугодиште	6
2.	Animals	1. полугодиште	6
3.	Holidays	1. полугодиште	6
4.	Food	2. полугодиште	6
5.	The world	2. полугодиште	6
6.	Entertainment	2. полугодиште	6
Укупан број часова			36

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	МАТЕМАТИКА		
Разред	ПЕТИ		
Начин остваривања програма	ДОПУНСКИ РАД <u>Циљ и задаци:</u> Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво. <u>Начин реализације програма:</u> Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери. Више пута се понављају исти примери са различитим бројним вредностима. Више пута се цртају исте геометријске фигуре, различитих димензија.		
Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Скупови	Септембар	4
2.	Геометријски објекти	Октобар	3
3.	Дељивост бројева	Новембар	4
4.	Угао	Новембар-Децембар	5
5.	Разломци, 1. део	Јануар-Фебруар-Март	10
6.	Осна симетрија	Април	3
7.	Разломци, 2. део	Мај-Јун	7
Укупан број часова на годишњем нивоу			36

Предмет	МАТЕМАТИКА		
Разред	ПЕТИ		
Начин остваривања програма	ДОДАТНИ РАД <u>Циљ и задаци:</u> Додатни рад се организује за изнад просечне и посебно заинтересоване ученике који желе да сазнају више и покау своју даровитост и да се припремају за такмичење. Прошириваће се садржаји из редовне наставе, радити нови и мало тежи садржаји. <u>Начин реализације програма:</u> Избор ученика ће се вршити према критеријуму постигнућа и заинтересованости.		
Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Логички и логичко-комбинаторни задаци	Септембар	4
2.	Коцка и квадар (површина и запремина).	Септембар	3
3.	Скупови и примене.	Октобар	3
4.	Геометријски објекти.	Новембар	3
5.	Угао.	Децембар	3
6.	Пребројавање скупова тачака, фигура и бројевних скупова.	Јануар	4
7.	Дељивост.	Јануар	4
8.	Разломци (основна својства и упоређивање, сабирање и одузимање разломака и одговарајуће једначине).	Фебруар	4
9.	Проблемски задаци.	Фебруар	4
10.	Децимални запис броја (сабирање и одузимање).	Март	4
Укупан број часова на годишњем нивоу			36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: БИОЛОГИЈА	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.</p>		
<p>ИСХОДИ: Ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разликује живо од неживог на примерима, наброји и разликује особине живих бића на примерима, именује шта је живим бићима неопходно за живот; • да самостално користи лупу; • објашњава шта је ћелија; • именује основне делове ћелије и објашњава њихову улогу; • наводи типове исхране; • да опише на датом примеру процес излучивања; • наброји како се крећу жива бића и демонстрира на примеру кишне глисте; • објашњава појам размножавања, разлика између бесполог и полног; • препознаје основне прилагођености у спољашњој грађи живих бића за живот у води и на копну; • даје своје примере за одређену прилагођеност за живот под земљом; • наводи особине прилагођености живих бића средини у којој живе; • објасни појам наслеђивање; • наведе стечене особине; • познаје разлику између бесполог и полног размножавања; • именује жива бића у свом окружењу; • наводи примере позитивног и негативног утицаја човека на природу; • наводи особине националних паркова Србије; • објасни значај црвених листа; • именује одређене врсте јестивих, лековитих и отровних биљака; • објашњава значај воде и здраве исхране; • објашњавају штетност дуванског дима по здравље; • да препознају елементе здравог начина живота; • да избегавају ризично понашање; • да процене сопствене животне навике кроз вежбу. 		
<p>МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Историја; • Географија; • Информатика и рачунарство; • Техника и технологија; • Српски језик; • Математика; • Ликовна култура. 		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<p>УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Уцбеник из биологије за 5 разред основне школе аутори - Тијана Прибићевић, Томка Миљановић, Славица Нинковић, Весна Миливојевић, број решења 650-02-00159/2018-07 од 27. 4. 2018. године издавачке куће ГЕРУНДИЈУМ
<p>НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • уцбеник, дигитални уцбеник, слике, шеме, фотографије, атласи, енциклопедија, лупа, природна наставна средства, модели, лабораторијски прибор (пинцете, капаљке, лабораторијске чаше, сахатно стакло и сл.), кратки филмови, презентације, квизови, коришћење домаћих и међународних сајтова и портала...
<p>ИНОВАЦИЈЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • примена ИКТ у настави
<p>НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење ученика путем дијалога, уз коришћење слика и постављање задатака; • дискусија на часу; • мапе појмова и проблемски задаци; • лабораторијске вежбе, вршњачко оцењивање, практичан рад (тимски рад); • континуирано и систематско праћење ученика, подстицај ученика за боље напредовање; • дискусија на релацији наставник - ученик и дискусија на релацији ученик – ученик; • оспособљавање ученика за самопроцену у реализацији наставе и оцењивању; • прикупљање информација из различитих извора (интернет, свакодневна посматрања, активност на часу и друго).

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Порекло и разноврсност живота	-	-	10	10
2.	Јединство грађе и функције као основа живота	-	-	10	10
3.	Наслеђивање и еволуција	-	-	7	7
4.	Живот у екосистему	-	-	5	5
5.	Човек и здравље	-	-	4	4
	Укупно часова	-	-	36	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	18	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	18	18
УКУПНО		-	-	36	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: БИОЛОГИЈА	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.</p>		
<p>ИСХОДИ: Ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разликује живо од неживог на примерима, наброји и разликује особине живих бића на примерима, именује шта је живим бићима неопходно за живот; • да самостално користи лупуобјашњава шта је ћелија; • именује основне делове ћелије и објашњава њихову улогу; • самостално израђује модел плућа, изводи вежбу; • да наброји особине живих бића и објасни њихове карактеристике на датим примерима-самостално огледом доказује процес излучивања; • наброји како се крећу жива бића и демонстрира на примеру кишне глисте; • објашњава појам размножавања, изводи вежбе; • самостално обави вегетативно размножавање биљака; • препознаје основне прилагођености у спољашњој грађи живих бића за живот у води и на копну; • даје своје примере за одређену прилагођеност за живот под земљом; • самостално истражује и обрађује податке; • наводи особине прилагођености живих бића средини у којој живе; • да огледом испита утицај неких фактора средине на поједине особине биљака; • огледом испитују утицај неких фактора средине на поједине особине живих бића; • прикажу на родословном стаблу наслеђивање појединих особина; • табеларно прикажу разлику између бесполог и полног размножавања; • истражује стање животне средине у својој околини; • табеларно и графички представља резултате истраживања; • наводи особине националних паркова Србије; • објасни значај црвених листа; • уочи и препозна одређене врсте јестивих, лековитих и отровних биљака; • објашњава значај воде и здраве исхране; • објашњавају штетност дуванског дима по здравље; • да препознају елементе здравог начина живота; • да избегавају ризично понашање; • да процене сопствене животне навике кроз вежбу. 		
<p>МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Историја; • Географија; • Информатика и рачунарство; • Техника и технологија; • Српски језик; • Математика; 		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<ul style="list-style-type: none"> • Ликовна култура.
<p>УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Уцбеник из биологије за 5 разред основне школе аутори - Тијана Прибићевић, Томка Миљановић, Славица Нинковић, Весна Миливојевић, број решења 650-02-00159/2018-07 од 27. 4. 2018. године издавачке куће ГЕРУНДИЈУМ
<p>НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • уцбеник и дигитални уцбеник; • слике, шеме и фотографије; • атласи и енциклопедија; • лупа; • природна наставна средства; • модели; • лабораторијски прибор (пинцете, капаљке, лабораторијске чаше, сахатно стакло и сл.)
<p>ИНОВАЦИЈЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • примена ИКТ у настави
<p>НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Праћење ученика путем дијалога, уз коришћење слика и постављање задатака, дискусија на часу, мапе појмова, проблемски задаци, лабораторијске вежбе, истраживачки пројекти, вршњачко оцењивање, практичан рад (тимски рад), пројектна настава, континуирано и систематско праћење ученика, подстицај ученика за боље напредовање, дискусија на релацији наставник - ученик, дискусија на релацији ученик - ученик, оспособљавање ученика за самопроцену у реализацији наставе и оцењивању, прикупљање информација из различитих извора (интернет, свакодневна посматрања, активност на часу и друго).

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Порекло и разноврсност живота	-	-	10	10
2.	Јединство грађе и функције као основа живота	-	-	10	10
3.	Наслеђивање и еволуција	-	-	7	7
4.	Живот у екосистему	-	-	5	5
5.	Човек и здравље	-	-	4	4
	Укупно часова	-	-	36	36
		Број часова			
	БРОЈ ЧАСОВА	обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
	ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	-	-	18	18
	ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	-	-	18	18
	УКУПНО	-	-	36	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ИСТОРИЈА	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво. Начин реализације програма: Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери.</p>		
<p>ИСХОДИ: По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разликује основне временске одреднице (годину, деценију, век, миленијум, еру); • разликује начине рачунања времена у прошлости и садашњости; • именује периоде прошлости и историјске периоде и наведе граничне догађаје; • разврста историјске изворе према њиховој основној подели; • повеже врсте историјских извора са установама у којима се чувају (архив, музеј, библиотека); • разликује основне одлике каменог и металног доба; • пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева на Старом истоку; • наведе најважније одлике државног уређења цивилизација Старог истока; • идентификује основна обележја и значај религије у цивилизацијама Старог истока; • опише особености природних услова и географског положаја античке Грчке; • приказује друштвену структуру и државно уређење грчких по лиса на примеру Спарте и Атине; • пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античкој Грчкој; • разликује легенде и митове од историјских чињеница; • израчуна временску удаљеност између појединих догађаја; • користи основне историјске појмове; • лоцира на историјској карти простор настанка и ширења Римске државе; • наведе основне разлике између античке римске републике и царства; • пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античком Риму; • наведе најзначајније последице настанка и ширења хришћанства. 		
<p>МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Познавање природе и друштва; • Српски језик; • Географија; • Ликовна култура; • Математика; • Страни језик; • Верска настава; • Грађанско васпитање 		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Никола Бацетић, Немања Цвитковац, Историја 5, Уџбеник са одабраним историјским изворима за пети разред основне школе, Data Status, Београд 2018. Одобрено решењем Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р. Србије 650-02-00201/2018-07 од 27. 4. 2018.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: /

ИНОВАЦИЈЕ: /

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усмено одговарање;
- писмени школски задаци;
- домаћи задаци.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Основи проучавања прошлости	-	2	-	2
2.	Праисторија	-	1	-	1
3.	Стари исток	-	2	-	2
4.	Античка Грчка	-	2	-	2
5.	Антички Рим	-	2	-	2
	Укупно часова	-	9	-	9
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	5	-	5
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	4	-	4
УКУПНО		-	9	-	9

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ИСТОРИЈА	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Додатни рад се организује за изнад просечне и посебно заинтересоване ученике који желе да сазнају више и покажу своју даровитост и да се припремају за такмичење. Прошириваће се садржаји из редовне наставе, радити нови и мало тежи садржаји (наведено је као пример). Тежиште додатног рада је обично почетак другог полугодишта пошто се у том периоду (фебруар-април) организују различити нивои такмичење из историје (школско, општинско, градско).		
НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ: Избор ученика ће се вршити према критеријуму постигнућа и заинтересованости.		
ИСХОДИ: По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: <ul style="list-style-type: none"> • разликује основне временске одреднице (годину, деценију, век, миленијум, еру); • лоцира одређену временску одредницу на временској ленти; 		

- разликује начине рачунања времена у прошлости и садашњости;
- именује периоде прошлости и историјске периоде и наведе граничне догађаје;
- разврста историјске изворе према њиховој основној подели;
- повеже врсте историјских извора са установама у којима се чувају (архив, музеј, библиотека);
- наведе главне проналаске и опише њихов утицај на начин живота људи у праисторији;
- разликује основне одлике каменог и металног доба;
- на историјској карти најважније цивилизације и државе Старог истока;
- користећи историјску карту, доведе у везу особине рељефа и климе са настанком цивилизација Старог истока;
- одреди место припадника друштвене групе на графичком приказу хијерархије заједнице;
- пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева на Старом истоку;
- наведе најважније одлике државног уређења цивилизација Старог истока;
- идентификује основна обележја и значај религије у цивилизацијама Старог истока;
- разликује врсте писама цивилизација Старог истока;
- илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа народа Старог истока на савремени свет;
- користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност у одговарајући миленијум или век;
- изложи, у усменом или писаном облику, историјске догађаје исправним хронолошким редоследом;
- прикупи и прикаже податке из различитих извора информација везаних за одређену историјску тему;
- визуелне и текстуалне информације повеже са одговарајућим историјским периодом или цивилизацијом;
- опише особености природних услова и географског положаја античке Грчке;
- лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе античке Грчке; приказује друштвену структуру и државно уређење грчких полиса на примеру Спарте и Атине;
- пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античкој Грчкој;
- идентификује узроке и последице грчко-персијских ратова и Пелопонеског рата;
- истражи основна обележја и значај религије старих Грка;
- разликује легенде и митове од историјских чињеница;
- наведе значај и последице освајања Александра Великог;
- илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античке Грчке и хеленистичког доба на савремени свет;
- користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античке Грчке и хеленизма у одговарајући миленијум, век или деценију;
- израчуна временску удаљеност између појединих догађаја;
- користи основне историјске појмове;
- лоцира на историјској карти простор настанка и ширења Римске државе;
- наведе основне разлике између античке римске републике и царства;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- разликује узроке од последица најзначајнијих догађаја у историји античког Рима;
- истражи основна обележја и значај религије античког Рима;
- илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античког Рима на савремени свет;
- пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античком Риму;
- наведе најзначајније последице настанка и ширења хришћанства;
- лоцира на карти најважније римске локалитете на територији Србије;
- користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античког Рима у одговарајући миленијум, век или деценију.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Познавање природе и друштва;
- Српски језик;
- Географија;
- Ликовна култура;
- Математика;
- Страни језик;
- Верска настава;
- Грађанско васпитање

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Никола Бацетић, Немања Цвитковац, Историја 5, Уџбеник са одабраним историјским изворима за пети разред основне школе, Data Status, Београд 2018. Одобрено решењем Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р. Србије 650-02-00201/2018-07 од 27. 4. 2018;
- Историјски атлас за основну и средње школе, Од праисторије до XXI века, Data Status, Београд 2018. Одобрено решењем Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р. Србије бр. 650-02-0020/2018-07 од 27.4.2018.

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- зидне карте;
- плакати;
- панои

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усмено и писмено испитивање;
- тестови са претходних општинских и градских такмичења;
- учешће на различитим нивоима такмичења у организацији Друштва историчара Србије „Стојан Новаковић“

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Основи проучавања прошлости	-	1	-	1
2.	Праисторија	-	1	-	1
3.	Стари исток	-	2	-	2
4.	Античка Грчка	-	3	-	3
5.	Антички Рим	-	2	-	2
	Укупно часова	-	9	-	9
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	2	-	2
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	7	-	7
УКУПНО		-	9	-	9

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ГЕОГРАФИЈА	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво. Начин реализације програма: Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери.		
ИСХОДИ:		
Ученик ће бити у стању да:		
<ul style="list-style-type: none"> • повеже постојећа знања опприроди и друштву са географијом као науком; • разликује појмове васиона, галаксија, Млечни пут, Сунчев систем, Земља; • помоћи глобуса опише облик Земље и наведе доказе о њеном облику; • примерима објасни деловање Земљине теже на географски омотач; • разликује и објасни Земљина кретања и њихове последице; • повеже смер ротације са сменом дана и ноћи; • наведе спољашње силе (вода, ветар) Земље; • наведе поступке које ће предузети за време земљотреса; • опише процес вулканске ерупције и њене последице; • наведе примере деловања човека на промене у рељефу(броне насипи копови); опише структуру атмосфере; • наведе временске промене које се дешавају у тропосфери (ветрови, падавине, облаци, загревање ваздуха); • разликују појам времена и појам климе; • наведе климатске елементе и чиниоце и основне типове климе; • уочава и разликује на географској карти океане, већа мора, заливи, мореузи; • наведе примере утицаја човека на загађивање воде и предвиђа последице таквог понашања; 		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- наведе примере за заштиту живог света на Земљи.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Природа и друштво;
- Историја;
- Биологија;
- Математика;
- Информатика и рачунарство.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Географија - уџбеник за пети разред основне школе, Нови Логос, 2018 Марко Локсимић 650-02-0012212018-07 од 26. 2. 2018.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: /

ИНОВАЦИЈЕ: /

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усмена провера

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Васиона и васионска тела	-	2	-	2
2.	Планета Земља	-	3	-	3
3.	Атмосфера	-	2	-	2
4.	Хидросфера	-	2	-	2
	Укупно часова	-	9	-	9
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	5	-	5
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	4	-	4
УКУПНО		-	9	-	9

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ГЕОГРАФИЈА	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Додатни рад се организује за изнад просечне и посебно заинтересоване ученике који желе да сазнају више и покау своју даровитост и да се припремају за такмичење. Прошириваће се садржаји из редовне наставе, радити нови и мало тежи садржаји (наведено је као пример). Начин реализације програма: Избор ученика ће се вршити према критеријуму постигнућа и заинтересованости.</p>		
<p>ИСХОДИ: Ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • повеже постојећа знања оприроди и друштву са географијом као науком; • повеже географска знања о свету са историјским развојем људског друштва и научно - техничким прогресом; • разликује одговорно од неодговорног понашања човека према природним ресурсима и опстанку живота на планети Земљи; • разликује појмове васиона, галаксија, Млечни пут, Сунчев систем, Земља; • објасни и прикаже структуру Сунчевог система и положај Земље у њему; • разликује небеска тела и наводи њихове карактеристике; • одреди положај Месеца у односу на Земљу и именује месечеве мене; • помоћи глобуса опише облик Земље и наведе доказе о њеном облику; • помоћу карте опише распоред копна и воде на Земљи и наведе називе континената и океана; • примерима објасни деловање Земљине теже на географски омотач-разликује и објасни Земљина кретања и њихове последице; • повеже смер ротације са сменом дана и ноћи; • повеже нагнутост земљине осе са различитом осветљеношћу површине Земље; • повеже револуцију Земље са сменом годишњих доба на северној и јужној полулопти и појавом топлотних појасева; • разликују даловање унутрашњих сила (сила Земљине теже ,унутрашња топлота Земље); • разликују основне омотаче унутрашње грађе Земље; • наведе спољашње силе (вода, ветар) Земље; • помоћу карте и цртежа опише начине и последице кретања литосферних плоча (вулканизам, земљотреси, набирање и раседање); • разликује хипоцентар и епицентари наведе турсне зоне у свету и у Србији; • наведе поступке које ће предузети за време земљотреса; • опише процес вулканске ерупције и њене последице; • помоћу фотографија или узорка стене разликује основне врсте стена, описује њихов настанак и наводи примере за њихово коришћење; • помоћу карте цртежа и мултимедија објашњава настанак планина и низија и разликује надморску и релативну висину; • разликује ерозивне и акумулативне процесе; • наведе примере деловања човека на промене у рељефу(бране насипи копови); опише структуру атмосфере; 		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- наведе временске промене које се дешавају у тропосфери (ветрови, падавине, облаци, загревање ваздуха);
- разликују појам времена и појам климе;
- наведе климатске елементе и чиниоце, и основне типове климе;
- графички представи и чита климатске елементе (клима-дијаграм) користећи ИКТ;
- користи дневне метеоролошке извештаје из медија и планира своје активности у складу са њима;
- наводи примере утицаја човека на загађивање атмосфере и предвиђа последице таквог понашања;
- наводи примере о утицају атмосферских непогода на човека (екстремне температуре и падавине, град, гром, олуја);
- уочава и разликује на географској карти океане, већа мора, заливи, мореузи;
- наведе и опише својства морске воде;
- помоћу карте прави разлику између речне мреже и речног слива;
- наведе и опише елементе реке (извор, ушће, различити падови, на речном току);
- разликује типове језерских басена према начину постанка;
- наведе узроке настанка поплава и бујица и објасни последице њиховог дејства;
- наведе поступке које ће предузети за време поплаве и након ње;
- наведе примере утицаја човека на загађивање воде и предвиђа последице таквог понашања;
- помоћу карте повеже климатске услове са распрострањеношћу живог света на Земљи;
- помоћу карте наведе природне зоне и карактеристичан живи свет у њему;
- опише утицај човека на изумирање одређених биљних и животињских врста;
- наведе примере за заштиту живог света на Земљи.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Природа и друштво;
- Историја;
- Биологија;
- Математика;
- Информатика и рачунарство.

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Географија - учбеник за пети разред основне школе, Нови Логос, 2018. Марко Јоксимовић 650-02-0012212018-07 од 26. 2. 2018.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: /

ИНОВАЦИЈЕ: /

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усмена провера

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Васиона и васионска тела	-	2	-	2
2.	Планета Земља	-	3	-	3
3.	Атмосфера	-	2	-	2
4.	Хидросфера	-	2	-	2
	Укупно часова	-	9	-	9
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	5	-	5
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	4	-	4
УКУПНО		-	9	-	9

Предмет	ЛИКОВНА КУЛТУРА
Разред	ПЕТИ РАЗРЕД
Начин остваривања програма	<p>ДОПУНСКИ РАД</p> <p><u>Циљ и задаци:</u> Ученицима који из било којих разлога, имају проблем са усвајањем или применом градива, из одређених целина, кроз програм допунске наставе, биће пружена помоћ, у облику индивидуалног рада, на часовима допунске наставе. Ученици се кроз одабране технике учења поучавају, поступком од једноставнијих и мање захтевних садржаја, а затим ка сложенијим.</p> <p><u>Начин реализације:</u> Програмом рада обухваћени су различити оријентациони садржаји који се прилагођавају потребама ученика (време реализације и број часова). Веће целине деле се на мање, користе се шематски визуелни прикази садржаја, усвајају се једноставнији примери, а затим ученици усвајају начин примене наученог на ликовном делу и практичном раду (јединство теорије и праксе).</p>

Р. бр.	ПЕТИ РАЗРЕД	Месец	Број часова за тему
1.	Композиција, ликовни елементи	октобар	1
2.	Ритам (врсте и примена)	новембар	1
3.	Цртеж и примена линија	децембар	1
4.	Облици у ликовним композицијама	март	1
5.	Визуелно споразумевање	мај	1

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	ЛИКОВНА КУЛТУРА
Разред	ПЕТИ РАЗРЕД
Начин остваривања програма	<p>ДОДАТНИ РАД</p> <p><u>Циљ и задаци:</u> Додатни рад се организује за даровите као и за посебно заинтересоване ученике за области/теме, из предмета ликовна култура, ради продубљивања и проширивања знања, вештина и стваралачког мишљења, као и за припреме, за такмичења и конкурсе. Додатни рад је заснован на интересовањима ученика. Обухвата и постепено увођење ученика у области професионалне оријентације ка широком пољу ликовних делатности.</p> <p><u>Начин реализације :</u> Избор ученика ће се вршити према критеријуму постигнућа у оквиру редовне наставе, као и на основу заинтересованости ученика за додатни рад. Програмом рада обухваћени су различити оријентациони садржаји који се прилагођавају интересовању ученика (време реализације и број часова). У раду са ученицима примењује се индивидуални приступ који највише мотивише ученике, теоријски, истраживачки рад, као и практичан, стваралачки рад.</p>

Р. бр.	ПЕТИ РАЗРЕД	Месец	Број часова за тему
1.	Композиција и ликовни елементи	септембар/ октобар	1
2.	Уметничко наслеђе као инспирација	јануар	1
3.	Ликовни конкурси	септембар/мај	2

Предмет	ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА
Разред	ПЕТИ
Начин остваривања програма	<p>ДОПУНСКИ РАД</p> <p>Допунска настава се организује за ученике који на редовној настави нису били у могућности да савладају предвиђено градиво. Тој групи припадају ученици са потешкоћама у развоју, ученици са slabим предзнањем, ученици за које се показало да део градива нису савладали и ученици који су одсуствовали са редовне наставе одређено време. Допунској настави се могу прикључити и други ученици ако изразе жељу за овим видом допуне редовне наставе. За допунску наставу предвиђена су 36 часа годишње. Рад у допунској настави би требао да буде прилагођен потребама и могућностима ученика па се препоручује рад у малим групама или индивидуални рад са ученицима.</p>

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Животно и радно окружење	Септембар	3
2.	Саобраћај	Октобар-новембар	6
3.	Техничка и дигитална писменост	Децембар- јануар	15
4.	Ресурси и производња	Фебруар, март, април	9
5.	Конструкторско моделовање	Мај, јун	3
	Укупан број часова на годишњем нивоу		36

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА
Разред	ПЕТИ
Начин остваривања програма	ДОДАТНА НАСТАВА Додатна настава се организује за ученике који на редовној настави показују изразито занимање за технику и технологију и поседују способности које се могу више развити додатним радом. Додатна настава се може реализовати током целе школске године или по потреби, у договору наставника са ученицима. Овај облик рада се не оцењује. Обично се на овим часовима ученици припремају за такмичења из технике и технологије, ипак циљ додатне наставе би требало да буде много шири. За додатну наставу су предвиђена 36 часа годишње.

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Животно и радно окружење	Септембар	3
2.	Саобраћај	Октобар-новембар	6
3.	Техничка и дигитална писменост	Децембар- јануар	15
4.	Ресурси и производња	Фебруар, март, април	9
5.	Конструкторско моделовање	Мај, јун	3
	Укупан број часова на годишњем нивоу		36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ПЕТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво. Допунски рад се организује за ученике који у редовној настави француског језика не постижу задовољавајуће резултате. Зависно од утврђених недостатака као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад.		
ИСХОДИ: Ученици ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији: <ul style="list-style-type: none"> • представе себе и друге и поздраве друга/другарицу или професора; • примењују правила читања и спелују речи; • наведу предмете које изучавају и школски прибор; • попуне формулар својим подацима; • употребе заменице, придеве и предлоге; • поставе једноставно питање; • броје до 60; • разуме једноставне изразе којима се изражава припадање и поседовање; • разуме једноставан опис живих бића, предмета, места и појава; • наброји спортове; • описује кућу и кућне послове; 		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- користе времена и начине у потврдном, одричном и упитном облику;
- изразе датум и време (сате), просторне односе;
- наброје шта има у граду;
- честитају празник и пишу честитке;
- говоре о времену и временској прогнози, о оброцима и храни;
- слаже боје са одећом.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- сви предмети где се може увежбавати говор и употреба француског језика

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Le monde de Léa et Lucas 1: Француски језик за 5. разред основне школе : прва година учења / Данијела Милошевић, Милена Милановић – Београд: Завод за уџбенике, 2015 (и радна свеска);
- Граматика француског језика : са решењима / Марија Нешић, Анка Топаловић-Радман – Београд: Дата Статус, 2012

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- пројектор или лаптоп и екран;
- флеш картице;
- панои

ИНОВАЦИЈЕ:

- корелација страног језика и спорта, ликовне културе, математике;
- употреба цртаних филмова

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Веће целине градива деле се на мање, раде се једноставнији примери. Темпо рада, тј. време задржавања на одређеном поједностављеном садржају, зависи од могућности ученика да усвоји тај садржај.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Unité 1: Salut!	-	2	-	-
2.	Unité 2: On joue ensemble	-	2	-	-
3.	Unité 3: Une famille sympa	-	2	-	-
4.	Unité 4: Brrr! Il fait froid!	-	3	-	-
5.	Unité 5: Quelle heure est-il?	-	2	-	-
6.	Unité 6: J'ai faim	-	2	-	-
7.	Unité 7: Quelle jolie couleur!	-	2	-	-
8.	Unité 8: Vivement les vacances!	-	3	-	-
	Укупно часова	-	18	-	-
	БРОЈ ЧАСОВА	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
	ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	-	9	-	-
	ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	-	9	-	-
	УКУПНО	-	18	-	-

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	РУСКИ ЈЕЗИК
Разред	ПЕТИ
Начин остваривања програма	<p>ДОПУНСКИ РАД</p> <p><u>Циљ и задаци:</u> Ученицима који из било којих разлога не успевају на редовним часовима да остваре исходе, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво.</p> <p><u>Начин реализације програма:</u> Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери.</p>

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Слова, гласови	септембар	3
2.	Самогласници, бројеви	октобар	3
3.	Род именица, прошло време	Новембар/децембар	3
4.	Генитив јд. Исказивање припадности	Јануар/фебруар	3
5.	Лексика, датив, садашње време	Март/април	3
6.	Глаголи кретања, придеви	Мај/јун	3
	Укупан број часова на годишњем нивоу		18

4. 2. 2. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД

Предмет	СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ
Разред	ШЕСТИ
Начин остваривања програма	<p>ДОДАТНИ РАД</p> <p><u>Циљ и задаци:</u> За додатни рад опредељују се ученици изнадпросечних способности и посебних интересовања за наставу српског језика. Додатни рад заснован је на интересовању ученика за проширивање и продубљивање знања, умења и вештина. Кроз њега се непосредније активирају ученици и оспособљавају за самообразовање, развија се њихова машта, подстичу се на стваралачки рад и упућују на самостално коришћење различитих извора сазнања. Под руководством наставника ученици се у додатном раду самостално служе књижевном и некњижевном грађом (у учењу и истраживању), те припремају и излажу своје радове (усмене, писмене, практичне) пред својом групом, разредом или целом школом. Знања, умења и вештине које су стекли истраживачким, индивидуалним и групним радом ученици користе у редовној настави, слободним активностима и у другим приликама (конкурси, такмичења, школске и друге приредбе).</p> <p><u>Начин реализације програма:</u> Додатни рад из српског језика може се реализовати као индивидуализовани (примерен појединим ученицима) и групни (за групе ученика једног или више разреда који се посебно интересују за исте програмске садржаје додатног рада).</p>

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

	Зависно од интересовања ученика и програмских тема, групе се могу мењати (флексибилност састава групе). Реализујући програм додатног рада, наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе рада, пре свега оне које у највећој могућој мери активирају све потенцијале ученика, а нарочито оне који омогућавају развој креативности ученика. Током додатног рада наставник се поставља као сарадник који стручно помаже рад појединца или групе: упућује и усмерава, помаже да се дође до правих решења, закључака и генерализација. Однос ученика и наставника у додатном раду је сараднички, непосреднији и ближи него у редовној настави, заснован на узајамном поверењу и поштовању.		
Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова
1.	Врсте речи	2. полугодиште	3
2.	Служба речи	1. полугодиште	3
3.	Фонетика	1. полугодиште	5
4.	Глаголски облици	2. полугодиште	4
5.	Творба речи	1. полугодиште	3
6.	Правописна вежбања	у току школске године	3
7.	Књижевни родови и врсте	у току школске године	2
8.	Стилска изражајна средства	у току школске године	3
9.	Предикатска и комуникативна реченица	1. полугодиште	2
10.	Такмичења	2. полугодиште	8
Укупан број часова			36

Предмет	СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ
Разред	ШЕСТИ
Начин остваривања програма	<p>ДОПУНСКИ РАД</p> <p><u>Циљ и задаци:</u> Допунска настава намењена је ученицима који остварују низак ниво постигнућа у оквиру предмета. Циљ допунске наставе је савладавање програма редовне наставе кроз рад у мањој групи ученика, као и рад са ученицима који похађају наставу по ИОП-у. Часови допунске наставе планирани су тако да се континуирано остварују образовни, васпитни и функционални циљеви редовне наставе, али кроз рад на једноставнијим примерима, индивидуализован приступ учењу, са циљем да се ученици који долазе на допунску наставу оспособе за самостално остваривање бољих постигнућа у оквиру предмета.</p> <p><u>Начин реализације програма:</u> Обрада и утврђивање програмских садржаја кроз једноставне примере. Прилагођавање садржаја потребама ученика кроз принцип индивидуализација. Уважавање различитих стилова учења.</p>

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова
1.	Врсте речи	2. полугодиште	4
2.	Служба речи	1. полугодиште	4
3.	Фонетика	1. полугодиште	5
4.	Глаголски облици	2. полугодиште	5
5.	Творба речи	1. полугодиште	3
6.	Правописна вежбања	у току школске године	4
7.	Књижевни родови и врсте	у току школске године	3
8.	Стилска изражајна средства	у току школске године	3
9.	Предикатска и комуникативна реченица	1. полугодиште	2
10.	Вештина читања и разумевања прочитаног	у току школске године	3
Укупно			36

Предмет	ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК
Разред	ШЕСТИ
Начин остваривања програма	<p>ДОПУНСКА НАСТАВА</p> <p>Допунска настава се организује за ученике свих разреда који из одређених разлога у редовној настави не могу да остваре задовољавајући напредак и резултате. Организује се током целе наставне године у складу са потребама и захтевима ученика, односно чим се уоче потешкоће ученика у савладавању наставног програма.</p> <p><u>Начин реализације програма:</u></p> <p>Обрада и утврђивање програмских садржаја кроз једноставне примере. Прилагођавање садржаја потребама ученика кроз принцип индивидуализација. Уважавање различитих стилова учења. По областима циљеви су усвајање следећих категорија по областима из табеле.</p>

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Бр. часова
1.	Unit 1 Vocabulary practice (greetings, introducing life stages, families), Present Simple Tense, The Present Continuous Tense, The Simple Past Tense Writing Practice	1. полугодиште	3
2.	Unit 2 The Past Simple Tense, Vocabulary practice (natural disasters, rooms, furniture), The Past Continuous Tense, Past Tenses Practice	1. полугодиште	4
3.	Unit 3 Vocabulary practice (space words), Will for decisions and for offering help, going to for intentions	1. полугодиште	2
4.	Unit 4 Vocabulary practice (places in a city, sights of London and Belgrade), Nouns and articles, Writing Practice	2. полугодиште	3

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

5.	Unit 5 Vocabulary practice (texts analysis), Adverbs, Modal Verbs The Present Perfect Tense	2. полугодиште	4
6.	Unit 6 Vocabulary practice (texts analysis)	2. полугодиште	1
Укупан број часова			17

Предмет	МАТЕМАТИКА
Разред	ШЕСТИ
Начин остваривања програма	<p>ДОПУНСКИ РАД</p> <p><u>Циљ и задаци:</u> Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво.</p> <p><u>Начин реализације програма:</u> Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери. Више пута се понављају исти примери са различитим бројним вредностима. Више пута се цртају исте геометријске фигуре, различитих димензија...</p>

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Цели бројеви, 1. Део	Септембар	4
2.	Троугао, 1. Део	Октобар	3
3.	Цели бројеви, 2. Део	Октобар	3
4.	Троугао, 2. Део	Новембар- Децембар	5
5.	Рационални бројеви, 1. део	Децембар-Јануар	4
6.	Четвороугао	Фебруар-Март	6
7.	Рационални бројеви, 2. део	Март-Април	4
8.	Површина четвороугла и троугла	Април-Мај	5
9.	Рационални бројеви, 3. део	Јун	2
	Укупан број часова на годишњем нивоу		36

Предмет	МАТЕМАТИКА
Разред	ШЕСТИ
Начин остваривања програма	<p>ДОДАТНИ РАД</p> <p><u>Циљ и задаци:</u> Додатни рад се организује за изнад просечне и посебно заинтересоване ученике који желе да сазнају више и покау своју даровитост и да се припремају за такмичење. Прошириваће се садржаји из редовне наставе, радити нови и мало тежи садржаји.</p> <p><u>Начин реализације програма:</u> Избор ученика ће се вршити према критеријуму постигнућа и заинтересованости.</p>

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Логички и логичко-комбинаторни задаци	Септембар	3
2.	Дељивост и прости бројеви.	Септембар	3
3.	Осна симетрија.	Октобар	3
4.	Цели бројеви.	Октобар	3
5.	Рационални бројеви.	Новембар	3
6.	Сабирање и одузимање рационалних бројева.	Новембар	3
7.	Апсолутна вредност.	Децембар	3
8.	Проблемски задаци.	Децембар	3
9.	Троугао (углови, подударност и значајне тачке).	Јануар	3
10.	Дирихлеов принцип.	Јануар	3
11.	Троугао (конструктивни задаци).	Фебруар	2
12.	Множење и дељење рационалних бројева.	Март	2
13.	Четвороугао (доказни и конструктивни задаци)	Март	2
	Укупан број часова на годишњем нивоу		36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: БИОЛОГИЈА	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.</p>		
ИСХОДИ:		
<p>Ученици ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • самостално користе микроскоп и микроскопирају; • именују и објашњавају улогу ћелије и ћелијских органела; • набраја ћелијске органеле; • наводи делове биљне ћелије; • описује разлику између једноћелијских и вишећелијских организама; • описује опште одлике гљива; • наводе разлике између нивоа организације живих бића; • наводе на примерима како дишу поједине врсте; • изводе закључке од чега зависи облик кљуна код птица; • описују значај фотосинтезе; • набрајају разлике у транспорту супстанци код различитих група; • испитују како се знојењем расхлађује тело; • на ботаничком материјалу препознају делове цвета; • разликују еколошке појмове; • наводе примере међусобног утицаја живих бића; • познају просторну организацију биоценозе; • објашњавају појам адаптације; • групишу организме према животној форми; • препознају адаптације организама; 		

- цртају ланце исхране;
- проварају квалитет ваздуха у окружењу и утицај човека на природу;
- предлажу мере заштите угрожених врста;
- изолују днк у школским условима, уз помоћ наставника;
- разликују бактеријску од еукариотских хромозома, скицирају и микроскопирају;
- објашњавају појмове днк, ген, хромозом;
- препознају природну селекцију на примерима;
- разликују природну од вештачке селекције;
- објашњавају постанак живота на Земљи;
- објашњавају појам дрво живота;
- објашњавају значај фосила;
- скицирају дрво живота;
- уочавају разлику између организама без једра и са једром;
- објашњавају и повезују бактерије са болестима које изазивају;
- посматраће буђи испод микроскопа;
- набрајају путеве преношења заразних болести;
- објашњавају значај прве помоћи;
- објашњавају штетност алкохола по здравље.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Историја;
- Географија;
- Информатика и рачунарство;
- Техника и технологија;
- Српски језик;
- Математика;
- Ликовна култура;
- Физика

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Уџбеник за шести разред биологије аутори- Томка Миљановић, Тихомир Лазаревић, Тијана Прибићевић, Весна Миливојевић, број решења 650-02-00051/2019-07 од 21. 5. 2019. године издавачке куће ГЕРУНДИЈУМ

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- уџбеник и дигитални уџбеник;
- слике, шеме и фотографије;
- атласи и енциклопедије;
- микроскоп и препарати;
- природна наставна средства;
- модели;
- лабораторијски прибор (пинцете, капаљке, лабораторијске чаше, сахатно стакло и сл.);
- кратки филмови и презентације;
- квизови;
- коришћење домаћих и међународних сајтова и портала

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена ИКТ у настави

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

Праћење ученика путем дијалога, уз коришћење слика и постављање задатака, дискусија на часу, мапе појмова, лабораторијске вежбе, вршњачко оцењивање, практичан рад (тимски рад), континуирано и систематско праћење ученика, подстицај ученика за боље напредовање, дискусија на релацији наставник – ученик, дискусија на релацији ученик – ученик, оспособљавање ученика за самопроцену у реализацији наставе и оцењивању, прикупљање информација из различитих извора (интернет, свакодневна посматрања, активност на часу и друго).

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Јединство грађе и функције као основа живота	-	-	14	14
2.	Живот у екосистему	-	-	6	6
3.	Наслеђивање и еволуција	-	-	6	5
4.	Порекло и разноврсност живота	-	-	5	5
5.	Човек и здравље	-	-	5	5
	Укупно часова	-	-	36	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	17	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	19	19
УКУПНО		-	-	36	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ:
БИОЛОГИЈА

РАЗРЕД:
ШЕСТИ

ОДЕЉЕЊА:
1, 2, 3

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.

ИСХОДИ:

Ученици ће бити у стању да:

- самостално користе микроскоп и микроскопирају;
- цртају, анализирају уочено испод микроскопа;
- именују и објашњавају улогу ћелије и ћелијских органела;
- анализирају грађу биљне ћелије;
- самостално праве препарате и микроскопирају једноћелијске организме;
- табеларно приказују одлике гљива, биљака и животиња;
- скицирају обележавају њихове делове;
- објасне разлике између нивоа организације живих бића;
- микроскопирање ткива;
- примењују научне методе у истраживању;

- изводе закључке од чега зависи облик кљуна код птица;
- огледима демонстрирају процес фотосинтезе и процес размене гасова;
- огледом демонстрирају процес ћелијског дисања квасца;
- уочавају разлике у транспорту супстанци код различитих група;
- објашњавају појам крвоток и лимфоток;
- испитују како се знојењем расхлађује тело;
- огледом демонстрирају вегетативно размножавање;
- на ботаничком материјалу препознају делове цвета;
- разликују еколошке појмове;
- наводе примере међусобног утицаја живих бића;
- познају просторну организацију биоценозе;
- провере утицај еколошких фактора на раст и развиће семена биљака;
- групишу организме према животној форми;
- препознају адаптације организама;
- цртају ланце исхране;
- проверавају квалитет ваздуха у окружењу и утицај човека на природу;
- предлажу мере заштите угрожених врста;
- изолују днк у школским условима;
- разликују бактеријску од еукариотских хромозома, скицирају и микроскопирају;
- приказују на родословном стаблу наслеђивање појединих особина;
- препознају природну селекцију на примерима;
- разликују природну од вештачке селекције;
- објашњавају постанак живота на Земљи;
- праве фосилни отисак;
- објашњавају значај фосила;
- скицирају дрво живота;
- уочавају разлику између организама без једра и са једром;
- самостално микроскопирају;
- објашњавају и повезују бактерије са болестима које изазивају;
- изводе оглед гајење културе бактерија;
- посматрање буђи испод микроскопа;
- дебата на тему употребе антибиотика;
- разликују путеве преношења заразних болести;
- објашњавају значај прве помоћи;
- објашњавају штетност алкохола по здравље.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Историја;
- Географија;
- Информатика и рачунарство;
- Техника и технологија;
- Српски језик;
- Математика;
- Ликовна култура;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<ul style="list-style-type: none"> • Физика
<p>УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Уџбеник за шести разред биологије аутори- Томка Миљановић, Тихомир Лазаревић, Тијана Прибићевић, Весна Миливојевић, број решења 650-02-00051/2019-07 од 21. 5. 2019. године издавачке куће ГЕРУНДИЈУМ.
<p>НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • уџбеник и дигитални уџбеник; • слике, шеме и фотографије; • атласи и енциклопедије; • микроскоп и препарати; • природна наставна средства; • модели; • лабораторијски прибор (пинцете, капаљке, лабораторијске чаше, сахатно стакло и сл.); • кратки филмови и презентације; • квизови; • коришћење домаћих и међународних сајтова и портала
<p>ИНОВАЦИЈЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Примена ИКТ у настави
<p>НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:</p> <p>Праћење ученика путем дијалога, уз коришћење слика и постављање задатака, дискусија на часу, мапе појмова, проблемски задаци, лабораторијске вежбе, истраживачки пројекти, вршњачко оцењивање, практичан рад (тимски рад), пројектна настава, континуирано и систематско праћење ученика, подстицај ученика за боље напредовање, дискусија на релацији наставник – ученик, дискусија на релацији ученик – ученик, оспособљавање ученика за самопроцену у реализацији наставе и оцењивању, прикупљање информација из различитих извора (интернет, свакодневна посматрања, активност на часу и друго).</p>

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Јединство грађе и функције као основа живота	-	-	14	14
2.	Живот у екосистему	-	-	6	6
3.	Наслеђивање и еволуција	-	-	6	6
4.	Порекло и разноврсност живота	-	-	5	5
5.	Човек и здравље	-	-	5	5
	Укупно часова	-	-	36	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	17	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	19	19
УКУПНО		-	-	36	36

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ИСТОРИЈА	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво. Допунске часове могу да посете и они који су дуго били одсутни и/или ученици који желе да поправе оцену. Начелно говорећи, нагласак на допунској настави требало би да буде на темама и наставним јединицама из националне историје. Начин реализације програма: Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери.</p>		
<p>ИСХОДИ: Ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту (нпр. кнез Властимир, кнез Часлав, краљ Михаило Војислављевић, Стефан Немања, Стефан Првовенчани, Свети Сава, краљ Милутин, цар Душан, краљ Вукашин, кнез Лазар, деспот Стефан Лазаревић, деспот Ђурађ Бранковић); • идентификује разлике између типова државног уређења у периоду средњег и раног новог века; • изводи закључак о значају српске средњовековне државности и издваја најистакнутије владарске породице (нпр. прве српске династије, Немањићи, Лазаревићи и Бранковићи); • разликује основна обележја и идентификује најзначајније последице настанка и ширења различитих верских учења у средњем и раном новом веку (нпр. хришћанство, Велики раскол, православно хришћанство, појава ислама, ширење ислама током османских освајања); • идентификује основне одлике и промене у начину производње у средњем и раном новом веку; • илуструје примерима значај прожимања различитих цивилизација (нпр. утицаји византијске и исламске културне зоне на подручју Балкана, посебно у српским земљама); • повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни). 		
<p>МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Географија; • Српски језик; • Страни језик; • Ликовна култура; • Музичка култура; • Верска настава; • Грађанско васпитање; • Математика 		
<p>УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Урош Миливојевић, Весна Лучић, Борис Стојковски, Историја 6, Уџбеник са одабраним историјским изворима за шести разред основне школе, БИГЗ школство, Београд 2019. Одобрено решењем Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р. Србије бр. 650-02-00068/2019-07 од 21. 5. 2019. 		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: /
ИНОВАЦИЈЕ: /
НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:
<ul style="list-style-type: none"> • усмено одговарање; • писмени школски задаци; • домаћи задаци.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Основи проучавања прошлости	-	2	-	2
2.	Европа, средоземље и српске земље у раном средњем веку	-	2	-	2
3.	Европа, средоземље и српске земље у позном средњем веку	-	3	-	3
4.	Европа, средоземље и српске земље у раном новом веку (прединдустријско доба)	-	2	-	2
	Укупно часова	-	9	-	9
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	4	-	4
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	5	-	5
УКУПНО		-	9	-	9

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ИСТОРИЈА	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Додатни рад се организује за изнад просечне и посебно заинтересоване ученике који желе да сазнају више и покажу своју даровитост и да се припремају за такмичење. Прошириваће се садржаји из редовне наставе, радити нови и мало тежи садржаји (наведено је као пример). Тежиште додатног рада је обично почетак другог полугодишта пошто се у том периоду (фебруар-април) организују различити нивои такмичење из историје (школско, општинско, градско).		
НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ: Избор ученика ће се вршити према критеријуму постигнућа и заинтересованости.		
ИСХОДИ: Ученик ће бити у стању да: <ul style="list-style-type: none"> • образложи узроке и последице историјских догађаја на конкретним примерима; • пореди историјске појаве; • наведе најзначајније последице настанка и развоја држава у Европи и Средоземљу у средњем и раном новом веку; 		

- на основу датих примера, изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском (на плану политике, економских прилика, друштвених и културних појава);
- сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту;
- приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена;
- на историјској карти лоцира правце миграција и простор насељен Србима и њиховим суседима у средњем и раном новом веку;
- идентификује разлике између типова државног уређења у периоду средњег и раног новог века;
- изводи закључак о значају српске средњовековне државности и издваја најистакнутије владарске породице;
- пореди положај и начин живота жена и мушкараца, различитих животних доби, припадника постојећих друштвених слојева, у средњем и раном новом веку;
- разликује основна обележја и идентификује најзначајније последице настанка и ширења различитих верских учења у средњем и раном новом веку;
- на понуђеним примерима, разликује легенде и митове од историјских чињеница, као и историјске од легендарних личности;
- образлаже најважније последице научно-техничких открића у периоду средњег и раног новог века;
- идентификује основне одлике и промене у начину производње у средњем и раном новом веку;
- илуструје примерима значај прожимања различитих цивилизација;
- разликује споменике различитих епоха, са посебним освртом на оне у локалној средини;
- илуструје примерима важност утицаја политичких, привредних, научних и културних тековина средњег и раног новог века у савременом друштву;
- користећи ИКТ, самостално или у групи, презентује резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе;
- повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни);
- учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Географија;
- Српски језик;
- Страни језик;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Верска настава;
- Грађанско васпитање;
- Математика.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<p>УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:</p> <ul style="list-style-type: none"> Урош Миливојевић, Весна Лучић, Борис Стојковски, Историја 6, Уџбеник са одабраним историјским изворима за шести разред основне школе, БИГЗ школство, Београд 2019. Одобрено решењем Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р. Србије бр. 650-02-00068/2019-07 од 21. 5. 2019. Историјски атлас за основну и средње школе, Од праисторије до XXI века, Data Status, Београд 2018. Одобрено решењем Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р. Србије бр. 650-02-0020/2018-07 од 27.4.2018.
<p>НАСТАВНА СРЕДСТВА:</p> <ul style="list-style-type: none"> историјске зидне карте; плакати; панои; ПП презентације
<p>КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:</p> <ul style="list-style-type: none"> зидне историјске карте; родословна стабла; панои
<p>ИНОВАЦИЈЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> коришћење технологије у настави (презентације, анимације, филмови)
<p>НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:</p> <ul style="list-style-type: none"> усмено и писмено испитивање; тестови са претходних општинских и градских такмичења; учешће на различитим нивоима такмичења у организацији Друштва историчара Србије „Стојан Новаковић“

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Основи проучавања прошлости	-	1	-	1
2.	Европа, средоземље и српске земље у раном средњем веку	-	2	-	2
3.	Европа, средоземље и српске земље у позном средњем веку	-	4	-	4
4.	Европа, средоземље и српске земље у раном новом веку (прединдустријско доба)	-	2	-	2
	Укупно часова	-	9	-	9
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	3	-	3
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	6	-	6
УКУПНО		-	9	-	9

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ГЕОГРАФИЈА	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво. Допунске часове могу да посете и они који су дуго били одсутни. Ученици би требали да схвате основне географске појмове, шта је река, море, језеро, који народи живе у свету и чиме се баве. Ученици треба да знају основне природне, друштвене одлике. Начин реализације програма: Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери.		
ИСХОДИ: Ученик ће бити у стању да: <ul style="list-style-type: none"> • анализира, чита и тумачи општегеографске и тематске карте; • оријентише се у простору користећи компас, географску карту и сателитске навигационе системе; • анализира, чита и тумачи општегеографске и тематске карте; • оријентише се у простору користећи компас, географску карту и сателитске навигационе системе; • доводи у везу размештај светског становништва са природним карактеристикама простора; • анализира различита обележја светског становништва и развија свест о солидарности између припадника различитих социјалних, етничких и културних група; • објашњава континуиране процесе у развоју насеља и даје примере у Србији, Европи и свету; • објасни политичко-географску структуру државе; • представи процесе који су довели до формирања савремене политичко-географске карте; • објасни како се издвајају географске регије. 		
МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ: <ul style="list-style-type: none"> • Природа и друштво; • Биологија; • Историја; • Ликовна култура; • Техника и технологија; • Информатика и рачунарство; • Грађанско васпитање. 		
УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА: <ul style="list-style-type: none"> • Географија - уџбеник за шести разред основне школе, Нови Логос, 2019. Снежана Вујадиновић, Рајко Галић, Дејан Шабић 650-02-001 16/2019-07 од 31. 1. 2019. 		
НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: /		
ИНОВАЦИЈЕ: /		
НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА: <ul style="list-style-type: none"> • усмено одговарање 		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Географска карта	-	2	-	2
2.	Становништво	-	2	-	2
3.	Насеља	-	1	-	1
4.	Привреда	-	2	-	2
5.	Држава и интеграциони процеси	-	2	-	2
	Укупно часова	-	9	-	9
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	5	-	5
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	4	-	4
УКУПНО		-	9	-	9

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ГЕОГРАФИЈА	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Додатни рад се организује за изнад просечне и посебно заинтересоване ученике који желе да сазнају више и покау своју даровитост и да се припремају за такмичење. Прошириваће се садржаји из редовне наставе, радити нови и мало тежи садржаји (наведено је као пример). Начин реализације програма: избор ученика ће се вршити према критеријуму постигнућа и заинтересованости.</p>		
ИСХОДИ:		
<p>Ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • успоставља везе између физичко-географских и друштвено-географских објеката, појава и процеса; • одређује математичко-географски положај на Земљи; • анализира, чита и тумачи општегеографске и тематске карте; • оријентише се у простору користећи компас, географску карту и сателитске навигационе системе; • анализира, чита и тумачи општегеографске и тематске карте; • оријентише се у простору користећи компас, географску карту и сателитске навигационе системе; • доводи у везу размештај светског становништва са природним карактеристикама простора; • анализира компоненте популационе динамике и њихов утицај на формирање укупних демографских потенцијала на примерима Србије, Европе и света; • анализира различита обележја светског становништва и развија свест о солидарности између припадника различитих социјалних, етничких и културних група; • објашњава континуиране процесе у развоју насеља и даје примере у Србији, Европи и свету; 		

- објашњава континуиране процесе у развоју насеља и даје примере у Србији, Европи и свету;
- доводи у везу типове насеља и урбане и руралне процесе са структурама становништва, миграцијама, економским и глобалним појавама и процесима;
- уз помоћ географске карте анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности;
- доводи у везу размештај привредних објеката и квалитет животне средине;
- вреднује алтернативе за одрживи развој у својој локалној средини, Србији, Европи и свету;
- доводи у везу размештај привредних објеката и квалитет животне средине;
- вреднује алтернативе за одрживи развој у својој локалној средини, Србији, Европи и свету;
- објасни политичко-географску структуру државе;
- представи процесе који су довели до формирања савремене политичко-географске карте света;
- објасни политичко-географску структуру државе;
- представи процесе који су довели до формирања савремене политичко-географске карте;
- објасни како се издвајају географске регије;
- илуструје уз помоћ карте најважније географске објекте, појаве и процесе на простору Европе.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Природа и друштво;
- Биологија;
- Историја;
- Ликовна култура;
- Техника и технологија;
- Информатика и рачунарство;
- Грађанско васпитање

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Географија - уџбеник за шести разред основне школе, Нови Логос, 2019.
Снежана Вујадиновић, Рајко Галић, Дејан Шабић 650-02-001 16/2019-07 од 31. 1. 2019.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: /

ИНОВАЦИЈЕ: /

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усмено

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Географска карта	-	2	-	2
2.	Становништво	-	2	-	2
3.	Насеља	-	1	-	1
4.	Привреда	-	2	-	2
5.	Држава и интеграциони процеси	-	2	-	2
	Укупно часова	-	9	-	9
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	5	-	5
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	4	-	4
УКУПНО		-	9	-	9

Предмет	ФИЗИКА
Разред	ШЕСТИ
Начин остваривања програма	<p>ДОПУНСКИ РАД</p> <p><u>Циљ и задаци:</u> Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво.</p> <p><u>Начин реализације програма:</u> Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери.</p>

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Кретање	септембар	1
2.	Кретање	септембар	1
3.	Кретање	септембар	1
4.	Сила, јединице мере	октобар	1
5.	Мерење, однос јединца мере физичких величина	децембар	1
6.	Мерење	јануар	1
7.	Маса и густина	фебруар	1
8.	Притисак	март	1
9.	Притисак	мај	1
	Укупан број часова на годишњем нивоу		9

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	ФИЗИКА
Разред	ШЕСТИ РАЗРЕД
Начин остваривања програма	ДОДАТНИ РАД <u>Циљ и задаци:</u> Додатни рад се организује за изнад просечне и посебно заинтересоване ученике који желе да сазнају више и покау своју даровитост и да се припремају за такмичење. Прошириваће се садржаји из редовне наставе, радити нови и мало тежи садржаји (наведено је као пример). <u>Начин реализације програма:</u> Избор ученика ће се вршити према критеријуму постигнућа и заинтересованости.

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова
1.	Кретање, релативност кретања израда проблемских задатака	септембар	1
2.	Кретање, релативност кретања, израда проблемских задатака	септембар	1
3.	Сила, израда проблемских задатака	октобар	1
4.	Мерење - израда проблемских задатака	новембар	1
5.	Мерење - израда проблемских задатака	децембар	1
6.	Маса и густина	јануар	1
7.	Кретање, мерење, сила, маса и густина израда проблемских задатака	фебруар	1
8.	Притисак	мај - јун	2
	Укупан број часова на годишњем нивоу		9

Предмет	ЛИКОВНА КУЛТУРА
Разред	ШЕСТИ
Начин остваривања програма	ДОПУНСКИ РАД <u>Циљ и задаци:</u> Ученицима који из било којих разлога, имају проблем са усвајањем или применом градива, из одређених целина, кроз програм допунске наставе, биће пружена помоћ, у облику индивидуалног рада, на часовима допунске наставе. Ученици се кроз одабране технике учења поучавају, поступком од једноставнијих и мање захтевних садржаја, а затим ка сложенијим. <u>Начин реализације :</u> Програмом рада обухваћени су различити оријентациони садржаји који се прилагођавају потребама ученика (време реализације и број часова). Веће целине деле се на мање, користе се шематски визуелни прикази садржаја, усвајају се једноставнији примери, а затим ученици усвајају начин примене наученог на ликовном делу и практичном раду (јединство теорије и праксе).

Р. бр.	ШЕСТИ РАЗРЕД	Месец	Број часова за тему
1.	Боја (опажање и подела боја)	новембар	1
2.	Тон, валер и интензитет боје	новембар	1
3.	Садржај ликовних дела и тумачење садржаја	јануар	1
4.	Врсте и примена текстура	март	1
5.	Наслеђе (знаменити уметници и њихова дела)	април	1

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	ЛИКОВНА КУЛТУРА
Разред	ШЕСТИ
Начин остваривања програма	<p>ДОДАТНИ РАД</p> <p><u>Циљ и задаци:</u> Додатни рад се организује за даровите као и за посебно заинтересоване ученике за области/теме, из предмета ликовна култура, ради продубљивања и проширивања знања, вештина и стваралачког мишљења, као и за припреме, за такмичења и конкурсе. Додатни рад је заснован на интересовањима ученика. Обухвата и постепено увођење ученика у области професионалне оријентације ка широком пољу ликовних делатности.</p> <p><u>Начин реализације :</u> Избор ученика ће се вршити према критеријуму постигнућа у оквиру редовне наставе, као и на основу заинтересованости ученика за додатни рад. Програмом рада обухваћени су различити оријентациони садржаји који се прилагођавају интересовању ученика (време реализације и број часова). У раду са ученицима примењује се индивидуални приступ који највише мотивише ученике, теоријски, истраживачки рад, као и практичан, стваралачки рад.</p>

Р. бр.	ШЕСТИ РАЗРЕД	Месец	Број часова за тему
1.	Боја као средство израза на уметничким делима	октобар/ новембар	1
2.	Текстуре на уметничким делима	март	1
3.	Ликовни конкурси	септембар/мај	2

Предмет	ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА
Разред	ШЕСТИ
Начин остваривања програма	<p>ДОПУНСКИ РАД</p> <p>Допунска настава се организује за ученике који на редовној настави нису били у могућности да савладају предвиђено градиво. Тој групи припадају ученици са потешкоћама у развоју, ученици са slabим предзнањем, ученици за које се показало да део градива нису савладали и ученици који су одсуствовали са редовне наставе одређено време. Допунској настави се могу прикључити и други ученици ако изразе жељу за овим видом допуне редовне наставе. За допунску наставу предвиђена су 36 часа годишње. Рад у допунској настави би требао да буде прилагођен потребама и могућностима ученика па се препоручује рад у малим групама или индивидуални рад са ученицима.</p>

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Животно и радно окружење	Септембар	3
2.	Саобраћај	Октобар-новембар	6
3.	Техничка и дигитална писменост	Децембар- јануар	15
4.	Ресурси и производња	Фебруар, март, април	9
5.	Конструкторско моделовање	Мај, јун	3
	Укупан број часова на годишњем нивоу		36

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА
Разред	ШЕСТИ
Начин остваривања програма	ДОДАТНИ РАД Додатна настава се организује за ученике који на редовној настави показују изразито занимање за технику и технологију и поседују способности које се могу више развити додатним радом. Додатна настава се може реализовати током целе школске године или по потреби, у договору наставника са ученицима. Овај облик рада се не оцењује. Обично се на овим часовима ученици припремају за такмичења из технике и технологије, ипак циљ додатне наставе би требало да буде много шири. За додатну наставу су предвиђена 36 часа годишње.

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Животно и радно окружење	Септембар	3
2.	Саобраћај	Октобар-новембар	6
3.	Техничка и дигитална писменост	Децембар- јануар	15
4.	Ресурси и производња	Фебруар, март, април	9
5.	Конструкторско моделовање	Мај, јун	3
	Укупан број часова на годишњем нивоу		36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ШЕСТИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво. Допунски рад се организује за ученике који у редовној настави француског језика не постижу задовољавајуће резултате. Зависно од утврђених недостатака као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад.		
ИСХОДИ: По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији:		
<ul style="list-style-type: none"> • поздрави и представи себе и друге; • именује и затражи школски прибор; • опише свој радни дан; • каже тачно време; • објасни свој распоред часова; • разуме кратки монолог у вези са школом; • представи свој разред; • попуни формулар и упише се на курс или обуку; • говори о својим хобијима и о спортским активностима; • разуме распоред часова и направи стрип; • представи и опише своју породицу, опише чланове своје породице; • именује животиње; • разуме и искаже једноставна упутства и захтеве; • зна да честита празнике; 		

- говори о рециклажи и заштити околине;
- затражи храну и наведе састојке потребне за припрему сендвича;
- љубазно затражи помоћ;
- разуме текст са блога;
- постави питање о теми која га занима;
- разуме рецепт за десерт;
- наведе кућне послове које обавља;
- говори о будућим догађајима;
- именује продавнице и радње;
- именује различите професије;
- наведе веће градове у Француској;
- говори о плановима за будућност и о свом будућем занимању, говори о плановима за будућност и о школском излету;
- говори о плановима за распуст или летовање;
- именује превозна средства;
- именује државе у којима се говори француски језик;
- разуме разгледницу са летовања;
- користи једноставнија времена.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- сви предмети где се може увежбавати говор и употреба француског језика

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Le monde de Léa et Lucas 2: Француски језик за 6. разред основне школе: друга година учења / Данијела Милошевић, Милена Милановић – Београд: Завод за уџбенике, 2018. (и радна свеска).
- Граматика француског језика: са решењима / Марија Нешић, Анка Топаловић-Радман – Београд: Дата Статус, 2012

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- пројектор или лаптоп и екран;
- флеш картице;
- панои.

ИНОВАЦИЈЕ:

- употреба кратких цртаних филмова

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери. Темпо рада, тј. време задржавања на одређеном поједностављеном садржају, зависи од могућности ученика да усвоји тај садржај.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Unité 1: On se connait	-	2	-	-
2.	Unité 2: Qu'est-ce qu'on va faire cette année?	-	2	-	-
3.	Unité 3: C'est ma famille!	-	2	-	-
4.	Unité 4: Les fetes approchent	-	3	-	-
5.	Unité 5: Notre environnement	-	2	-	-
6.	Unité 6: On fait les courses	-	2	-	-
7.	Unité 7: Dans la ville	-	2	-	-
8.	Unité 8: Allons en vacances	-	3	-	-
	Укупно часова	-	18	-	-
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	9	-	-
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	9	-	-
УКУПНО		-	18	-	-

Предмет	РУСКИ ЈЕЗИК
Разред	ШЕСТИ
Начин остваривања програма	<p>ДОПУНСКИ РАД</p> <p><u>Циљ и задаци:</u> Ученицима који из било којих разлога не успевају на редовним часовима да остваре исходе, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво.</p> <p><u>Начин реализације програма:</u></p> <p>Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери.</p>

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Именице на –ия	септембар	3
2.	Гл.типа рисовањ, пић/петљ	октобар	3
3.	Глаголски вид, личне заменице	Новембар/децембар	3
4.	Глаголи кретања	Јануар/фебруар	3
5.	Редни бројеви, императив	Март/април	3
6.	Деклинације именица	Мај/јун	3
	Укупан број часова на годишњем нивоу		18

4. 2. 3. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД

Предмет	СРПСКИ ЈЕЗИК		
Разред	СЕДМИ		
Начин остваривања програма	<p>ДОДАТНИ РАД <u>Циљ и задаци:</u> За додатни рад опредељују се ученици изнадпросечних способности и посебних интересовања за наставу српског језика. Додатни рад заснован је на интересовању ученика за проширивање и продубљивање знања, умења и вештина. Кроз њега се непосредније активирају ученици и оспособљавају за самообразовање, развија се њихова машта, подстичу се на стваралачки рад и упућују на самостално коришћење различитих извора сазнања. Под руководством наставника ученици се у додатном раду самостално служе књижевном и некњижевном грађом (у учењу и истраживању), те припремају и излажу своје радове (усмене, писмене, практичне) пред својом групом, разредом или целом школом. Знања, умења и вештине које су стекли истраживачким, индивидуалним и групним радом ученици користе у редовној настави, слободним активностима и у другим приликама (конкурси, такмичења, школске и друге приредбе). <u>Начин реализације програма:</u> Додатни рад из српског језика може се реализовати као индивидуализовани (примерен појединим ученицима) и групни (за групе ученика једног или више разреда који се посебно интересују за исте програмске садржаје додатног рада). Зависно од интересовања ученика и програмских тема, групе се могу мењати (флексибилност састава групе). Реализујући програм додатног рада, наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе рада, пре свега оне које у највећој могућој мери активирају све потенцијале ученика, а нарочито оне који омогућавају развој креативности ученика. Током додатног рада наставник се поставља као сарадник који стручно помаже рад појединца или групе: упућује и усмерава, помаже да се дође до правих решења, закључака и генерализација. Однос ученика и наставника у додатном раду је сараднички, непосреднији и ближи него у редовној настави, заснован на узајамном поверењу и поштовању.</p>		
Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова
1.	Врсте речи	1. полугодиште	3
2.	Служба речи	1. полугодиште	4
3.	Синтагме	1. полугодиште	4
4.	Напоредни односи	2. полугодиште	2
5.	Конгруенција	2. полугодиште	2
6.	Правописна вежбања	у току школске године	3
7.	Књижевни родови и врсте	у току школске године	3
8.	Стилска изражајна средства	у току школске године	3
9.	Зависне реченице	2. полугодиште	6
10.	Такмичења	2. полугодиште	6
Укупан број часова			36

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	СРПСКИ ЈЕЗИК		
Разред	СЕДМИ		
Начин остваривања програма	<p>ДОПУНСКИ РАД</p> <p><u>Циљ и задаци:</u> Допунска настава намењена је ученицима који остварују низак ниво постигнућа у оквиру предмета. Циљ допунске наставе је савладавање програма редовне наставе кроз рад у мањој групи ученика, као и рад са ученицима који похађају наставу по ИОП-у. Часови допунске наставе планирани су тако да се континуирано остварују образовни, васпитни и функционални циљеви редовне наставе, али кроз рад на једноставнијим примерима, индивидуализован приступ учењу, са циљем да се ученици који долазе на допунску наставу оспособе за самостално остваривање бољих постигнућа у оквиру предмета.</p> <p><u>Начин реализације програма:</u> Обрада и утврђивање програмских садржаја кроз једноставне примере. Прилагођавање садржаја потребама ученика кроз принцип индивидуализација. Уважавање различитих стилова учења.</p>		
Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Врсте речи	1. полугодиште	4
2.	Служба речи	1. полугодиште	4
3.	Синтагме	1. полугодиште	4
4.	Напоредни односи	2. полугодиште	2
5.	Конгруенција	2. полугодиште	3
6.	Правописна вежбања	у току школске године	4
7.	Књижевни родови и врсте	у току школске године	3
8.	Стилска изражајна средства	у току школске године	3
9.	Зависне реченице	2. полугодиште	6
10.	Вештина читања и разумевања прочитаног	у току школске године	3
Укупно			36

Предмет	ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК		
Разред	СЕДМИ		
Начин остваривања програма	<p>ДОПУНСКА НАСТАВА</p> <p>Допунска настава се организује за ученике свих разреда који из одређених разлога у редовној настави не могу да остваре задовољавајући напредак и резултате. Организује се током целе наставне године у складу са потребама и захтевима ученика, односно чим се уоче потешкоће ученика у савладавању наставног програма.</p> <p><u>Начин реализације програма:</u> Обрада и утврђивање програмских садржаја кроз једноставне примере. Прилагођавање садржаја потребама ученика кроз принцип индивидуализација. Уважавање различитих стилова учења. По областима циљеви су усвајање следећих категорија по областима из табеле.</p>		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Бр. часова
1.	Unit 1 <ul style="list-style-type: none"> • Vocabulary practice • Revision of present tenses 	1. полугодиште	2
2.	Unit 2 <ul style="list-style-type: none"> • Vocabulary practice (texts analysis). • Past simple 	1. полугодиште	2
3.	Unit 3 <ul style="list-style-type: none"> • Vocabulary practice (parts of body, clothes) • Relative clauses 	1. полугодиште	2
4.	Unit 4 <ul style="list-style-type: none"> • Vocabulary practice (texts analysis). • Adjectives, with –ed and –ing 	2. полугодиште	2
5.	Unit 5 <ul style="list-style-type: none"> • Vocabulary practice (environment). • Present and Past simple Passive Voice. 	2. полугодиште	2
6.	Unit 6 <ul style="list-style-type: none"> • Vocabulary practice (texts analysis). 	2. полугодиште	1
Укупан број часова			11

Предмет	МАТЕМАТИКА		
Разред	СЕДМИ		
Начин остваривања програма	ДОПУНСКИ РАД Циљ и задаци: Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво. Начин реализације програма: Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери. Више пута се понављају исти примери са различитим бројним вредностима. Више пута се цртају исте геометријске фигуре, различитих димензија,...		
Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Реални бројеви	Септембар	5
2.	Питагорина теорема	Октобар	4
3.	Цели и рационални алгебарски изрази, 1. део	Новембар	5
4.	Многоугао	Децембар	3
5.	Цели и рационални алгебарски изрази, 2. део	Јануар-Фебруар	6
6.	Зависне величине и њихово графичко представљање	Март-Април	6
7.	Круг	Април-Мај	4
8.	Сличност троуглова	Мај-Јун	3
Укупан број часова на годишњем нивоу			36

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	МАТЕМАТИКА		
Разред	СЕДМИ		
Начин остваривања програма	ДОДАТНИ РАД <u>Циљ и задаци:</u> Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво. <u>Начин реализације програма:</u> Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери. Више пута се понављају исти примери са различитим бројним вредностима. Више пута се цртају исте геометријске фигуре различитих димензија.		
Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Логички и логичко-комбинаторни задаци	Септембар	3
2.	Површина троугла и четвороугла.	Септембар	3
3.	Квадрирање и кореновање.	Октобар	3
4.	Ирационални бројеви.	Октобар	3
5.	Питагорина теорема.	Новембар	3
6.	Степени и операције са њима.	Новембар	3
7.	Многоугао.	Децембар	3
8.	Полиноми.	Јануар	3
9.	Геометријски доказ.	Јануар	3
10.	Круг.	Фебруар	3
11.	Тангентни четвороугао.	Март	3
12.	Тетивни четвороугао.	Март	3
	Укупан број часова на годишњем нивоу		36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: БИОЛОГИЈА	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
Циљ учења биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, разуме значај биолошке разноврсности и потребу за одрживим развојем и развије одговоран однос према себи и природи.		
ИСХОДИ:		
Ученик ће бити у стању да: <ul style="list-style-type: none"> • одреди везу између гена и хромозома; • сложи хромозоме човека; • објашњава појмове ген, алел, хомозигот, хетерозигот, фенотип, генотип; • повезује фазе ћелијског циклуса са променама наследног материјала; • направи модел процеса митозе и мејозе према упутству; • одређују фенотип и генотип на основу родословног стабла; • објашњава улогу мејозе у варијабилности организама; • графички прикажеш наслеђивање пола код људи; • наводи неке примере наследних болести; 		

- препозна представнике једноћелијских еукариотских организама и самостално их микроскопира;
- израда привремених препарата попречног пресека листа;
- упоређују животне циклусе код различитих група биљака;
- описују грађу цвета на моделу и природном материјалу;
- илуструју примерима покрете биљака;
- објашњавају, наводе опште одлике и поделу гљива;
- објашњава значај телесног покривача за животиње;
- упоређују телесне структуре које обезбеђују потпору и покретљивост код различитих група животиња;
- упоређују различита чула животиња;
- повезују грађу органа за варење са начином исхране животиња;
- разликује отворен и затворен крвни систем;
- упоређују грађу и функцију органа за излучивање код различитих група животиња;
- разликују фазе у току развића јединки;
- дебатују о предностима и недостацима бесполог и полног размножавања;
- примењују научни метод приликом одређивања непознатог организма на основу задатих критеријума;
- наводе и објашњавају различите таксономске категорије;
- објашњава разлику између филогенетског стабла и дрвета живота;
- објашњава значај фосила;
- разликује појмове екосистем и биом;
- објашњавају значај еколошких фактора за формирање биома;
- анализирају примере конвергенције и дивергенције;
- дефинишу појам и особине популације;
- анализа утицаја еколошких фактора на дате организме и табеларно представљање;
- израда мреже од ланаца исхране;
- анализа и истраживање о мерама заштите биодиверзитета мога краја;
- описују грађу вируса, израда модела вируса;
- разликују типове имунитета на одговарајућим примерима;
- анализирају јеловнике са становишта правилне исхране;
- објашњавају утицај психоактивних супстанци и последице.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Историја;
- Географија;
- Физика;
- Хемија;
- Информатика и рачунарство;
- Техника и технологија;
- Српски језик;
- Математика;
- Ликовна култура.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<p>УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Уцбеник за седми разред основне школе аутори- Ана Пауновић, Маја Срдић, Тамара Бајчета, број решења 650-02-00384/2020-07 од 28. 01. 2021. године издавачке куће ЗУНС.
<p>НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • уцбеник и дигитални уцбеник; • слике, шеме и фотографије; • атласи и енциклопедије; • микроскоп; • препарати; • природна наставна средства; • модели; • лабораторијски прибор (пинцете, капаљке, лабораторијске чаше, сахатно стакло и сл.); • кратки филмови и презентације; • квизови; • коришћење домаћих и међународних сајтова и портала...
<p>ИНОВАЦИЈЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • примена ИКТ технологија у настави
<p>НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Праћење ученика путем дијалога, уз коришћење слика и постављање задатака, дискусија на часу, мапе појмова, проблемски задаци, лабораторијске вежбе, истраживачки пројекти, вршњачко оцењивање, практичан рад (тимски рад), пројектна настава, континуирано и систематско праћење ученика, подстицај ученика за боље напредовање, дискусија на релацији наставник – ученик, дискусија на релацији ученик – ученик, оспособљавање ученика за самопроцену у реализацији наставе и оцењивању, прикупљање информација из различитих извора (интернет, свакодневна посматрања, активност на часу и друго).

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Наслеђивање и еволуција	-	-	4	4
2.	Јединство грађе и функције као основа живота	-	-	16	16
3.	Порекло и разноврсност живота	-	-	4	4
4.	Живот у екосистему	-	-	6	6
5.	Човек и здравље	-	-	6	6
	Укупно часова	-	-	36	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	17	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	19	19
УКУПНО		-	-	36	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: БИОЛОГИЈА	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ учења биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, разуме значај биолошке разноврсности и потребу за одрживим развојем и развије одговоран однос према себи и природи.</p>		
<p>ИСХОДИ: Ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • одреди везу између гена и хромозома; • сложи хромозоме човека; • објашњава појмове ген, алел, хомозигот, хетерозигот, фенотип, генотип; • повезује фазе ћелијског циклуса са променама наследног материјала; • направи модел процеса митозе и мејозе према упутству; • одређују фенотип и генотип на основу родословног стабла; • објашњава улогу мејозе у варијабилности организама; • графички прикаже наслеђивање пола код људи; • наводи неке примере наследних болести; • препозна представнике једноћелијских еукариотских организама и самостално их микроскопира; • израда привремених препарата попречног пресека листа; • упоређују животне циклусе код различитих група биљака; • описују грађу цвета на моделу и природном материјалу; • илуструју примерима покрете биљака; • објашњавају, наводе опште одлике и поделу гљива; • објашњава значај телесног покривача за животиње; • упоређују телесне структуре које обезбеђују потпору и покретљивост код различитих група животиња; • упоређују различита чула животиња; • повезују грађу органа за варење са начином исхране животиња; • разликује отворен и затворен крвни систем; • упоређују грађу и функцију органа за излучивање код различитих група животиња; • разликују фазе у току развића јединки; • дебатују о предностима и недостацима бесполог и полног размножавања; • примењују научни метод приликом одређивања непознатог организма на основу задатих критеријума; • наводе и објашњавају различите таксономске категорије; • објашњава разлику између филогенетског стабла и дрвета живота; • објашњава значај фосила; • разликује појмове екосистем и биом; • објашњавају значај еколошких фактора за формирање биома; • анализирају примере конвергенције и дивергенције; • дефинишу појам и особине популације; • анализа утицаја еколошких фактора на дате организме и табеларно представљање; • израда мреже од ланаца исхране; 		

- анализа и истраживање о мерама заштите биодиверзитета мога краја;
- описују грађу вируса, израда модела вируса;
- разликују типове имунитета на одговарајућим примерима;
- анализирају јеловнике са становишта правилне исхране;
- објашњавају утицај психоактивних супстанци и последице.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Историја;
- Географија;
- Физика;
- Хемија;
- Информатика и рачунарство;
- Техника и технологија;
- Српски језик;
- Математика;
- Ликовна култура.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Уцбеник за седми разред основне школе аутори - Ана Пауновић, Маја Срдић, Тамара Бајчета, број решења 650-02-00384/2020-07 од 28. 01. 2021. године издавачке куће ЗУНС.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- уцбеник и дигитални уцбеник;
- слике, шеме и фотографије;
- атласи и енциклопедије;
- микроскоп;
- препарати;
- природна наставна средства;
- модели;
- лабораторијски прибор (пинцете, капаљке, лабораторијске чаше, сахатно стакло и сл.);
- кратки филмови;
- презентације;
- квизови;
- коришћење домаћих и међународних сајтова и портала...

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена ИКТ технологија у настави

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- Праћење ученика путем дијалога, уз коришћење слика и постављање задатака, дискусија на часу, мапе појмова, проблемски задаци, лабораторијске вежбе, истраживачки пројекти, вршњачко оцењивање, практичан рад (тимски рад), пројектна настава, континуирано и систематско праћење ученика, подстицај ученика за боље напредовање, дискусија на релацији наставник – ученик, дискусија на релацији ученик – ученик, оспособљавање ученика за самопроцену у реализацији наставе и оцењивању, прикупљање информација из различитих извора (интернет, свакодневна посматрања, активност на часу и друго).

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Наслеђивање и еволуција	-	-	4	4
2.	Јединство грађе и функције као основа живота	-	-	16	16
3.	Порекло и разноврсност живота	-	-	4	4
4.	Живот у екосистему	-	-	6	6
5.	Човек и здравље	-	-	6	6
	Укупно часова	-	-	36	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	17	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	19	19
УКУПНО		-	-	36	36
Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему		
1.	Основни хемијски појмови	Октобар	1		
2.	Структура атома,редни и масени број	Новембар	1		
3.	Електронски омотач	Децембар	1		
4.	ПСЕ. Ковалентна хемијска веза	Јануар	1		
5.	Јонска хемијска веза. Валенца-писање формула и давање назива на основу валенце	Фебруар	1		
6.	Раствори и растворљивост супстанци	Март	1		
7.	Хемијске реакције-анализа и синтеза. Закон одржања масе	Март	1		
8.	Количина супстанце и моларна маса.Стехиометрија	Април	1		
9.	Оксиди,киселине и хидроксиди, РН вредност раствора	Мај	1		
Укупан број часова на годишњем нивоу			9		

Предмет	ХЕМИЈА
Разред	СЕДМИ
Начин остваривања програма	<p>ДОДАТНИ РАД</p> <p><u>Циљ и задаци:</u> Додатни рад се организује за изнад просечне и посебно заинтересоване ученике који желе да сазнају више и покажу своју даровитост и да се припремају за такмичење. Прошириваће се садржаји из редовне наставе, радити нови и мало тежи садржаји.Радиће се на развијању способности и вештина ученика према њиховим интересовањима и склоностима,и на развијању такмичарског духа.</p> <p><u>Начин реализације програма:</u> Избор ученика ће се вршити према критеријуму постигнућа и заинтересованости. Наставник ће пратити динамику и интересовања ученика и у складу са тим мењати годишњи план додатне наставе,и прилагођавати се њиховим интересовањима. План предвиђа максималну флексибилност током реализације.</p>

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Основни хемијски појмови	Октобар	1
2.	Грађа атома-електронски омотач (израда проблемских задатака)	Новембар	1
3.	Ковалентна хемијска веза - израда модела молекула	Јануар	1
4.	Јонска хемијска веза. Валенца (израда задатака)	Јануар	1
5.	Школско такмичење из хемије	Фебруар	1
6.	Раствори и растворљивост-рачунски задаци Процентни састав раствора-рачунски задаци	Март	1
7.	Количина супстанце. Моларна маса. Прустов и Далтонов закон	Април	1
8.	Стехиометријска израчунавања-израда проблемских задатака	Мај	1
9.	Оксиди, киселине и хидроксиди. Мера киселости раствора	Јун	1
	Укупан број часова на годишњем нивоу		9

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ИСТОРИЈА	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво. Допунске часове могу да посете и они који су дуго били одсутни и/или ученици који желе да поправе оцену. Начелно говорећи, нагласак на допунској настави требало би да буде на темама и наставним јединицама из националне историје.</p> <p>Начин реализације програма: Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери. Ради се са малим групама или индивидуално.</p>		
ИСХОДИ:		
<p>Ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • уочава везу између развоја српске државности током новог века и савремене српске државе (нпр. територијални развој, државна и национална обележја попут заставе, химне и грба); • сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту (нпр. Џејмс Ват, Наполеон, Карађорђе Петровић, кнез Милош Обреновић, Доситеј Обрадовић, Вук Караџић, кнез Михаило Обреновић, краљ Милан Обреновић, Јован Ристић, Никола Пашић, краљ Петар I Карађорђевић, Надежда Петровић, Гаврило Принцип, војвода Степа Степановић, војвода Живојин Мишић, Милунка Савић); • наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група насталих у новом веку; • анализира процес настанка модерних нација и наводи њихове основне карактеристике (нпр. развој српске нације током периода од краја XVIII до почетка XX века); • уочава утицај историјских догађаја, појава и процеса на прилике у савременом друштву; 		

- уочава утицај и улогу књижевних и уметничких дела на формирање националног идентитета у прошлости (нпр. развој српског књижевног језика, улога Доситеја и Вука, српска књижевност и уметност крајем XIX и почетком XX века);
- препознаје историјску подлогу савремених институција и друштвених појава (грађанска права, парламентаризам, уставност);
- пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених слојева и група у индустријско доба (нпр. поређење положаја сељаштва и грађанства, појава радништва, поређење прилика у Западној и Средњој Европи са приликама у Србији и на Балканском полуострву);
- приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена у новом веку;
- повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни);
- презентује, самостално или у групи, резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе, користећи ИКТ;
- раздваја битно од небитног у историјској наративи;
- препознаје смисао и сврху неговања сећања на важне личности и догађаје из историје државе и друштва;

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Географија;
- Страни језик;
- Верска настава;
- Грађанско васпитање;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Техника и технологија.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Урош Миливојевић, Весна Лучић, Зоран Павловић, Историја 7, Уџбеник са одабраним историјским изворима за седми разред основне школе, БИГЗ школство, Београд 2020. Министарство просвете, науке и технолошког развоја је издавање и употребу овог уџбеника решењем број: 650-02-00624/2019-07 од 12.02.2020.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: /

ИНОВАЦИЈЕ: /

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усмено одговарање;
- писмени школски задаци;
- домаћи задаци.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Основи проучавања прошлости	-	1	-	1
2.	Европа, свет, српска држава и народ на почетку индустријског доба (до средине XIX века)	-	3	-	3
3.	Европа, свет, српска држава и народ у другој половини XIX века	-	3	-	3
4.	Европа, свет, српска држава и народ на почетку XX века	-	2	-	2
	Укупно часова		9	-	9
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	4	-	4
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	5	-	5
УКУПНО		-	9	-	9

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ИСТОРИЈА	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Додатни рад се организује за изнад просечне и посебно заинтересоване ученике који желе да сазнају више и покажу своју даровитост и да се припремају за такмичење. Прошириваће се садржаји из редовне наставе, радити нови и мало тежи садржаји (наведено је као пример). Тежиште додатног рада је обично друго полугодишта пошто се у периоду (фебруар-мај) организују различити нивои такмичење из историје (школско, општинско, градско и републичко).		
НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ: Избор ученика ће се вршити према критеријуму постигнућа и заинтересованости.		
ИСХОДИ: Ученик ће бити у стању да: <ul style="list-style-type: none"> • доводи у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима; • изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском на основу датих примера; • уочава везу између развоја српске државности током новог века и савремене српске државе; • сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; • наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група насталих у новом веку; • препознаје основне карактеристике различитих идеологија; • анализира процес настанка модерних нација и наводи њихове основне карактеристике; • уочава утицај историјских догађаја, појава и процеса на прилике у савременом друштву; 		

- уочава утицај и улогу књижевних и уметничких дела на формирање националног идентитета у прошлости;
- препознаје историјску подлогу савремених институција и друштвених појава (грађанска права, парламентаризам, уставност);
- анализирајући дате примере, уочава утицај научно-технолошког развоја на промене у друштвеним и привредним односима и природном окружењу;
- пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених слојева и група у индустријско доба;
- приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена у новом веку;
- уочава историјске промене, поређењем политичке карта савременог света са историјским картама других епоха;
- пореди информације приказане на историјској карти са информацијама датим у другим симболичким модалитетима;
- повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни);
- пореди различите историјске изворе и класификује их на основу њихове сазнајне вредности;
- анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја;
- уочава специфичности у тумачењу одређених историјских догађаја и појава на основу поређења извора различитог порекла;
- уочи пристрасност, пропаганду и стереотипе у садржајима историјских извора;
- употреби податке из графикона и табела у елементарном истраживању;
- презентује, самостално или у групи, резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе, користећи ИКТ;
- упоређује, анализира и уочава разлике између својих и ставова других;
- раздваја битно од небитног у историјској нарави;
- препознаје смисао и сврху неговања сећања на важне личности и догађаје из историје државе и друштва;
- идентификује историјске споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Географија;
- Страни језик;
- Верска настава;
- Грађанско васпитање;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Техника и технологија.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<p>УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Урош Миливојевић, Весна Лучић, Зоран Павловић, Историја 7, Уцбеник са одабраним историјским изворима за седми разред основне школе, БИГЗ школство, Београд 2020. Министарство просвете, науке и технолошког развоја је издавање и упутребу овог уцбеника решењем број: 650-02-00624/2019-07 од 12.02.2020; • Историјски атлас за основну и средње школе, Од праисторије до XXI века, Data Status, Београд 2018. Одобрено решењем Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р. Србије бр. 650-02-0020/2018-07 од 27.4.2018.
<p>НАСТАВНА СРЕДСТВА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • историјске зидне карте; • плакати; • панои; • презентације
<p>КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • зидне историјске карте; • родословна стабла; • панои
<p>ИНОВАЦИЈЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • коришћење технологије у настави (презентације, анимације, филмови)
<p>НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усмено и писмено испитивање; • тестови са претходних општинских и градских такмичења; • учешће на различитим нивоима такмичења у организацији Друштва историчара Србије „Стојан Новаковић“.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Основи проучавања прошлости	-	1	-	1
2.	Европа, свет, српска држава и народ на почетку индустријског доба (до средине XIX века)	-	3	-	3
3.	Европа, свет, српска држава и народ у другој половини XIX века	-	3	-	3
4.	Европа, свет, српска држава и народ на почетку XX века	-	2	-	2
Укупно часова		-	9	-	9
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	2	-	2
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	7	-	7
УКУПНО		-	9	-	9

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ГЕОГРАФИЈА		РАЗРЕД: СЕДМИ		ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3	
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво. Ради се са малим групама или индивидуално. Начин реализације програма: Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери.					
ИСХОДИ: Ученик ће бити у стању да: <ul style="list-style-type: none"> • уз помоћ географске карте објашњава специфичности појединих просторних целина и предлаже различите начине издвајања регија; • проналази на карти државе проучаване регије и именује их; • препознаје облике рељефа, водне објекте и живи свет карактеристичан за наведену регију; • анализира примере позитивног утицаја човека на животну средину у државама које улажу напоре на очувању природе и упоређује их са сличним примерима у нашој земљи; • дефинише границе континента и показује на карти океане и мора којима је проучавани континент окружен и лоцира највећа острва, полуострва, мореузе, земљоузе, пролазе; • проналази на карти државе проучаване регије и именује их; • препознаје облике рељефа, водне објекте и живи свет карактеристичан за наведену регију. 					
МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ: <ul style="list-style-type: none"> • Историја; • Биологија; • Техника и технологија; • Ликовна култура; • Математика 					
УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА: <ul style="list-style-type: none"> • Географија-учбеник за седми разред основне школе, Нови Логос, 2019 Дејан Шабић, Снежана Вујадиновић 650-02-00618/2019-01 от 4. 11. 2019. 					
НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: /					
НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА: <ul style="list-style-type: none"> • усмено испитивање 					
Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Географске одлике Европе	-	1	-	1
2.	Азија - природно географске одлике (рељеф, клима, воде)	-	2	-	2
3.	Африка - рељеф, клима, воде, живи свет	-	2	-	2
4.	Северна Америка – природно географске одлике (рељеф, клима, воде),	-	2	-	2
5.	Јужна Америка - природно географске одлике (рељеф, клима, воде)	-	2	-	2
	Укупно часова	-	9	-	9

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

БРОЈ ЧАСОВА	Број часова			
	обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	-	4	-	4
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	-	5	-	5
УКУПНО	-	9	-	9

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ГЕОГРАФИЈА	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Додатни рад се организује за изнад просечне и посебно заинтересоване ученике који желе да сазнају више и покажу своју даровитост и да се припремају за такмичење. Прошириваће се садржаји из редовне наставе, радити нови и мало тежи садржаји (наведено је као пример). Начин реализације програма: Избор ученика ће се вршити према критеријуму постигнућа и заинтересованости.</p>		
<p>ИСХОДИ: Ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • уз помоћ географске карте објашњава специфичности појединих просторних целина и предлаже различите начине издвајања регија; • доводе у везу квалитет живота становништва са природним, демографским, економским и политичко-географским одликама простора; • проналази на карти државе проучаване регије и именује их; • приказује на некој карти најважније географске појмове: континенте, океане, мора, облике разуђености обала, низије, планине, реке, језера, државе, градове, туристичке атракције, културно-историјске споменике; • препознаје облике рељефа, водне објекте и живи свет карактеристичан за наведену регију; • анализира утицај географске ширине, рељефа, односа копна и мора, морских струја, вегетације и човека на климу; • проналази податке о бројном стању становништва по континентима, регијама и одабраним државама и издваја просторне целине са највећом концентрацијом становништва у свету; • укаже на узроке и последице кретања броја становника, густине насељености, природног прираштаја, миграција и специфичних структура становништва по континентима, регијама и у одабраним државама; • тумачи и израђује тематске карте становништва по континентима, регијама и одабраним државама; • открива узроке и последице процеса урбанизације на различитим континентима, регијама и у одабраним државама; • доведе у везу природне ресурсе са степеном економске развијености појединих регија и одабраних држава; • анализира примере позитивног утицаја човека на животну средину у државама које улажу напоре на очувању природе и упоређује их са сличним примерима у нашој земљи; 		

- истражује утицај Европске уније на демографске, економске и политичке процесе у Европи и свету;
- доводе у везу квалитет живота становништва са природним, демографским, економским и политичко-географским одликама простора;
- дефинише границе континента и показује на карти океане и мора којима је проучавани континент окружен и лоцира највећа острва, полуострва, мореузе, земљоузе, пролазе;
- проналази на карти државе проучаване регије и именује их;
- приказује на некој карти најважније географске појмове: континенте, океане, мора, облике разуђености обала, низије, планине, реке, језера, државе, градове, туристичке атракције, културно-историјске споменике;
- препознаје облике рељефа, водне објекте и живи свет карактеристичан за наведену регију;
- анализира утицај географске ширине, рељефа, односа копна и мора, морских струја, вегетације и човека на климу;
- објашњава настанак пустиња на територији проучаваног континента;
- проналази податке о бројном стању становништва по континентима, регијама и одабраним државама и издваја просторне целине са највећом концентрацијом становништва у свету;
- изводи закључак о могућим решењима за коришћење чистих извора енергије у државама чија се привреда заснива највише на експлоатацији нафте и угља;
- објашњава узроке и последице глобалних феномена као што су сиромаштво, унутрашње и спољашње миграције, демографска експлозија и пренасељеност, болести и епидемије, политичка нестабилност;
- препознаје негативне утицаје човека на животну средину настале услед специфичности развоја пољопривреде, рударства, енергетике, индустрије, саобраћаја и туризма на проучаваним континентима, регијама и у одабраним државама.
- дефинише границе континента и показује на карти океане и мора којима је проучавани континент окружен и лоцира највећа острва, полуострва, мореузе, земљоузе, пролазе;
- проналази на карти државе проучаване регије и именује их;
- приказује на некој карти најважније географске појмове: континенте, океане, мора, облике разуђености обала, низије, планине, реке, језера, државе, градове, туристичке атракције, културно-историјске споменике.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Историја;
- Биологија;
- Техника и технологија;
- Ликовна култура;
- Математика

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Географија - уџбеник за седми разред основне школе, Нови Логос, 2019 Дејан Шабић, Снежана Вујадиновић 650-02-00618/2019-01 од 4. 11. 2019.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усмено испитивање

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Географске одлике Европе	-	1	-	1
2.	Азија - природногеографске одлике (рељеф, клима, воде)	-	2	-	2
3.	Африка - рељеф, клима, воде, живи свет	-	2	-	2
4.	Северна Америка – природно географске одлике (рељеф, клима, воде),	-	2	-	2
5.	Јужна Америка- природно географске одлике (рељеф, клима, воде)	-	2	-	2
	Укупно часова	-	9	-	9
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	4	-	4
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	5	-	5
УКУПНО		-	9	-	9

Предмет	ФИЗИКА
Разред	СЕДМИ
Начин остваривања програма	<p>ДОПУНСКИ РАД</p> <p><u>Циљ и задаци:</u> Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво.</p> <p><u>Начин реализације програма:</u> Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери.</p>

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Сила и кретање	октобар	1
2.	Сила и кретање	новембар	1
3.	Кретање тела у гравитационом пољу	децембар	1
4.	Равнотежа тела	јануар	1
5.	Механички рад и механичка енергија	март	1
6.	Механички рад и механичка енергија	април	1
7.	Топлотне појаве	мај	1
8.	Топлотне појаве	јун	1
	Укупан број часова на годишњем нивоу		8

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	ФИЗИКА		
Разред	СЕДМИ		
Начин остваривања програма	ДОДАТНИ РАД <u>Циљ и задаци:</u> Додатни рад се организује за изнад просечне и посебно заинтересоване ученике који желе да сазнају више и покау своју даровитост и да се припремају за такмичење. Прошириваће се садржаји из редовне наставе, радити нови и мало тежи садржаји. <u>Начин реализације програма:</u> Избор ученика ће се вршити према критеријуму постигнућа и заинтересованости.		
Р.бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Сила и кретање	октобар	1
2.	Сила и кретање	новембар	1
3.	Кретање тела у гравитационом пољу	децембар	1
4.	Равнотежа	јануар	1
5.	Механички рад и механичка енергија	фебруар	1
6.	Механички рад и механичка енергија, сила и кретање, кретање тела у гравитационом пољу, равнотежа - израда проблемских задатака	фебруар	1
7.	Топлотне појаве	мај-јун	2
	Укупан број часова на годишњем нивоу		8

Предмет	ЛИКОВНА КУЛТУРА		
Разред	СЕДМИ		
Начин остваривања програма	ДОПУНСКИ РАД <u>Циљ и задаци:</u> Ученицима који из било којих разлога, имају проблем са усвајањем или применом градива, из одређених целина, кроз програм допунске наставе, биће пружена помоћ, у облику индивидуалног рада, на часовима допунске наставе. Ученици се кроз одабране технике учења поучавају, поступком од једноставнијих и мање захтевних садржаја, а затим ка сложенијим. <u>Начин реализације :</u> Програмом рада обухваћени су различити оријентациони садржаји који се прилагођавају потребама ученика (време реализације и број часова). Веће целине деле се на мање, користе се шематски визуелни прикази садржаја, усвајају се једноставнији примери, а затим ученици усвајају начин примене наученог на ликовном делу и практичном раду (јединство теорије и праксе).		
Р. бр.	СЕДМИ РАЗРЕД	Месец	Број часова за тему
1.	Композиција и начини компоновања	новембар/ децембар	2
2.	Перспектива и врсте перспективе	јануар	1
3.	Теме и мотиви у уметности	март	1

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	ЛИКОВНА КУЛТУРА		
Разред	СЕДМИ		
Начин остваривања програма	<p>ДОДАТНИ РАД <u>Циљ и задаци:</u> Додатни рад се организује за даровите као и за посебно заинтересоване ученике за области/теме, из предмета ликовна култура, ради продубљивања и проширивања знања, вештина и стваралачког мишљења, као и за припреме, за такмичења и конкурсе. Додатни рад је заснован на интересовањима ученика. Обухвата и постепено увођење ученика у области професионалне оријентације ка широком пољу ликовних делатности. <u>Начин реализације :</u> Избор ученика ће се вршити према критеријуму постигнућа у оквиру редовне наставе, као и на основу заинтересованости ученика за додатни рад. Програмом рада обухваћени су различити оријентациони садржаји који се прилагођавају интересовању ученика (време реализације и број часова). У раду са ученицима примењује се индивидуални приступ који највише мотивише ученике, теоријски, истраживачки рад, као и практичан, стваралачки рад.</p>		
Р. бр.	СЕДМИ РАЗРЕД	Месец	Број часова за тему
1.	Композиција и начини компоновања	новембар	1
2.	Перспектива и врсте перспективе	јануар	1
3.	Ликовни конкурси	септембар/ мај	2

Предмет	ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА		
Разред	СЕДМИ		
Начин остваривања програма	<p>ДОПУНСКИ РАД Допунска настава се организује за ученике који на редовној настави нису били у могућности да савладају предвиђено градиво. Тој групи припадају ученици са потешкоћама у развоју, ученици са slabим предзнањем, ученици за које се показало да део градива нису савладали и ученици који су одсуствовали са редовне наставе одређено време. Допунској настави се могу прикључити и други ученици ако изразе жељу за овим видом допуне редовне наставе. За допунску наставу предвиђена су 36 часа годишње. Рад у допунској настави би требао да буде прилагођен потребама и могућностима ученика па се препоручује рад у малим групама или индивидуални рад са ученицима.</p>		
Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Животно и радно окружење	Септембар-октобар	3
2.	Саобраћај	Октобар	3
3.	Техничка и дигитална писменост	Децембар- јануар	7
4.	Ресурси и производња	Фебруар, март, април	12
5.	Конструкторско моделовање	Април, мај, јун	11
	Укупан број часова на годишњем нивоу		36

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА		
Разред	СЕДМИ		
Начин остваривања програма	ДОДАТНИ РАД Додатна настава се организује за ученике који на редовној настави показују изразито занимање за технику и технологију и поседују способности које се могу више развити додатним радом. Додатна настава се може реализовати током целе школске године или по потреби, у договору наставника са ученицима. Овај облик рада се не оцењује. Обично се на овим часовима ученици припремају за такмичења из технике и технологије, ипак циљ додатне наставе би требало да буде много шири. За додатну наставу су предвиђена 36 часа годишње.		
Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Животно и радно окружење	Септембар-октобар	3
2.	Саобраћај	Октобар	3
3.	Техничка и дигитална писменост	Децембар- јануар	7
4.	Ресурси и производња	Фебруар, март, април	12
5.	Конструкторско моделовање	Април, мај, јун	11
	Укупан број часова на годишњем нивоу		36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: СЕДМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво. Допунски рад се организује за ученике који у редовној настави француског језика не постижу задовољавајуће резултате. Зависно од утврђених недостатака као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад.		
ИСХОДИ: Ученик је у стању да: <ul style="list-style-type: none"> • препозна перфекат и имперфекат у реченици и да их пише основне глаголе у тим временима; • наведе превозна средства; • да препозна и наведе неколико чињеница из историје и географије Француске; • да на карти Француске препозна регионе и регионалну поделу; • да говори о својим школским и ваншколским активностима и хобијима; • да користи блиско будуће време; • да разуме и правилно употреби прости футур; • да говори о својим школским обавезама и избору занимања; • да каже професију која га интересује; • да користи негацију; • да наведе неколико музичких врста и стилова; • да наведе неколико филмских жанрова и да говори о жанровима који му се допадају и не допадају; • да говори о свом омиљеном певачу или певачици; 		

- правилно користи заповедни начин;
- да користе упитне реченице;
- препознају француске телевизијске канале;
- да говоре о садржајима на интернету које користе и који их занимају;
- да правилно употребе прилоге за начин;
- да наведе најпопуларније друштвене мреже и да их правилно користи;
- да опише себе и другу особу (физички изглед и карактерне особине);
- да наведе називе одеће;
- да каже коју величину одеће и обуће носи као и цену одређеног одевног предмета;
- да разликује врсте ресторана и да говори о свом омиљеном ресторану;
- да наведе делове лице и тела;
- да наведе неколико спортова и да каже којим спортом или активношћу се бави;
- да користи основне и редне бројеве;
- разуме текст који говори о загађењу;
- да разуме породичне односе и да опише породичну прославу;
- правилно користи личне заменице директног и индиректног објекта;
- препознаје и користи времена најучесталијих глагола.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- сви предмети где се може увежбавати говор и употреба француског језика

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Le monde de Léa et Lucas 3: француски језик за 7. разред основне школе: трећа година учења / Данијела Милошевић, Милена Милановић – Београд: Завод за уџбенике, 2019. (и радна свеска);
- Граматика француског језика: са решењима / Марија Нешић, Анка Топаловић-Радман – Београд: Дата Статус, 2012.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- диск плејер;
- пројектор;
- лаптоп и екран;
- флеш картице;
- панои.

ИНОВАЦИЈЕ:

- употреба кратких филмова

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- Веће целине градива деле се на мање, раде се једноставнији примери. Темпо рада, тј. време задржавања на одређеном поједностављеном садржају, зависи од могућности ученика да усвоји тај садржај.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Unité 1: Et si on parlait des vacances?	-	2	-	2
2.	Unité 2: Et si on parlait de l'avenir?	-	2	-	2
3.	Unité 3 Et si on parlait de nos goûts?	-	2	-	2
4.	Unité 4 Et si on parlait des nouvelles technologies?	-	3	-	3
5.	Unité 5 Et si on parlait de notre style vestimentaire?	-	2	-	2
6.	Unité 6 Et si on parlait de notre alimentation?	-	2	-	2
7.	Unité 7 Et si on parlait des bonnes habitudes?	-	2	-	2
8.	Unité 8 Et si on parlait de nos valeurs?	-	3	-	3
	Укупно часова	-	18	-	18
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	9	-	9
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	9	-	9
УКУПНО		-	18	-	18

Предмет	РУСКИ ЈЕЗИК
Разред	СЕДМИ
Начин остваривања програма	ДОПУНСКИ РАД <u>Циљ и задаци:</u> Ученицима који из било којих разлога не успевају на редовним часовима да остваре исходе, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво. <u>Начин реализације програма:</u> Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери.

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Именице на –ия	септембар	3
2.	Глаголи, императив	октобар	3
3.	Будуће време	Новембар/децембар	3
4.	Деклинације именица	Јануар/фебруар	3
5.	Интонације, бројеви	Март/април	3
6.	Глаголи кретања	Мај/јун	3
	Укупан број часова на годишњем нивоу		18

4. 2. 4. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ ЗА ОСМИ РАЗРЕД

Предмет	СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ		
Разред	ОСМИ		
Начин остваривања програма	<p>ДОПУНСКИ РАД <u>Циљ и задаци:</u> Допунска настава намењена је ученицима који остварују низак ниво постигнућа у оквиру предмета. Циљ допунске наставе је савладавање програма редовне наставе кроз рад у мањој групи ученика, као и рад са ученицима који похађају наставу по ИОП-у. Часови допунске наставе планирани су тако да се континуирано остварују образовни, васпитни и функционални циљеви редовне наставе, али кроз рад на једноставнијим примерима, индивидуализован приступ учењу, са циљем да се ученици који долазе на допунску наставу оспособе за самостално остваривање бољих постигнућа у оквиру предмета.</p> <p><u>Начин реализације програма:</u> Обрада и утврђивање програмских садржаја кроз једноставне примере. Прилагођавање садржаја потребама ученика кроз принцип индивидуализација. Уважавање различитих стилова учења</p>		
Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Врсте речи	у току школске године	3
2.	Службе речи	у току школске године	3
3.	Фонетика	1. полугодиште	4
4.	Историја језика	1. полугодиште	3
5.	Падежи и значење падежа	1. полугодиште	3
6.	Правописна вежбања	у току школске године	4
7.	Књижевни родови и врсте	у току школске године	3
8.	Творба речи	2. полугодиште	3
9.	Синтакса	1. полугодиште	5
10.	Вештина читања и разумевања прочитаног	у току школске године	5
Укупан број часова			36

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ
Разред	ОСМИ
Начин остваривања програма	<p>ДОДАТНИ РАД</p> <p><u>Циљ и задаци:</u> За додатни рад опредељују се ученици изнадпросечних способности и посебних интересовања за наставу српског језика. Додатни рад заснован је на интересовању ученика за проширивање и продубљивање знања, умења и вештина. Кроз њега се непосредније активирају ученици и оспособљавају за самообразовање, развија се њихова машта, подстичу се на стваралачки рад и упућују на самостално коришћење различитих извора сазнања. Под руководством наставника ученици се у додатном раду самостално служе књижевном и некњижевном грађом (у учењу и истраживању), те припремају и излажу своје радове (усмене, писмене, практичне) пред својом групом, разредом или целом школом. Знања, умења и вештине које су стекли истраживачким, индивидуалним и групним радом ученици користе у редовној настави, слободним активностима и у другим приликама (конкурси, такмичења, школске и друге приредбе).</p> <p><u>Начин реализације програма:</u> Додатни рад из српског језика може се реализовати као индивидуализовани (примерен појединим ученицима) и групни (за групе ученика једног или више разреда који се посебно интересују за исте програмске садржаје додатног рада). Зависно од интересовања ученика и програмских тема, групе се могу мењати (флексибилност састава групе). Реализујући програм додатног рада, наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе рада, пре свега оне које у највећој могућој мери активирају све потенцијале ученика, а нарочито оне који омогућавају развој креативности ученика. Током додатног рада наставник се поставља као сарадник који стручно помаже рад појединца или групе: упућује и усмерава, помаже да се дође до правих решења, закључака и генерализација. Однос ученика и наставника у додатном раду је сараднички, непосреднији и ближи него у редовној настави, заснован на узајамном поверењу и поштовању.</p>

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова
1.	Врсте речи	у току школске године	2
2.	Служба речи	у току школске године	3
3.	Фонетика	1. полугодиште	3
4.	Историја језика	1. полугодиште	2
5.	Падежи и значење падежа	1. полугодиште	3
6.	Правописна вежбања	у току школске године	3
7.	Књижевни родови и врсте	у току школске године	3
8.	Творба речи	2. полугодиште	3
9.	Синтакса	1. полугодиште	6
10.	Такмичења	2. полугодиште	8
Укупан број часова			36

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК
Разред	ОСМИ
Начин остваривања програма	<p>ДОПУНСКА НАСТАВА</p> <p>Допунска настава се организује за ученике свих разреда који из одређених разлога у редовној настави не могу да остваре задовољавајући напредак и резултате. Организује се током целе наставне године у складу са потребама и захтевима ученика, односно чим се уоче потешкоће ученика у савладавању наставног програма.</p> <p><u>Начин реализације програма:</u></p> <p>Обрада и утврђивање програмских садржаја кроз једноставне примере.</p> <p>Прилагођавање садржаја потребама ученика кроз принцип индивидуализација.</p> <p>Уважавање различитих стилова учења. По областима циљеви су усвајање следећих категорија по областима из табеле:</p>

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Бр. часова
1.	Unit 1 <ul style="list-style-type: none"> • Present simple and continuous • Present perfect 	1. полугодиште	1
2.	Unit 2 <ul style="list-style-type: none"> • Past simple and present perfect 	1. полугодиште	1
3.	Unit 3 <ul style="list-style-type: none"> • Passive voice • Relative pronouns 	1. полугодиште	1
4.	Unit 4 <ul style="list-style-type: none"> • Future tenses • First and zero conditional 	1. полугодиште	1
5.	Unit 5 <ul style="list-style-type: none"> • Reported speech 	2. полугодиште	1
6.	Unit 6 <ul style="list-style-type: none"> • Second conditional 	2. полугодиште	1
7.	Unit 7 <ul style="list-style-type: none"> • Articles 	2. полугодиште	1
8.	Unit 8 <ul style="list-style-type: none"> • Reflexive pronouns 	2. полугодиште	1
Укупан број часова			8

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК
Разред	ОСМИ
Начин остваривања програма	<p>ДОДАТНИ РАД</p> <p>Додатна настава се организује за ученике који показују посебан смисао и интересовање за учење енглеског језика и одржава се током целе школске године и ученици се сами опредељују за додатни рад. У осмом разреду ученици се први пут срећу са такмичењем из страног језика одн. енглеског језика. Додатна настава у осмом разреду посвећена је припреми ученика за такмичење кроз израду тестова са претходних такмичења, припремљена вежбања за одређене области из граматике или вокабулара, указивање на типове вежбања која се појављују на такмичењима, али и на било ком тесту знања из језика који су признати свуда у свету (Cambridge Tests, IATEFL, TOEFL).</p>

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Бр. часова
1.	<ul style="list-style-type: none"> • Present simple and continuous • Present perfect 	1. полугодиште	2
2.	<ul style="list-style-type: none"> • Past simple and present perfect 	1. полугодиште	2
3.	<ul style="list-style-type: none"> • Passive voice • Relative pronouns 	1. полугодиште	2
4.	<ul style="list-style-type: none"> • Future tenses • Conditionals • Phrasal verbs 	1. полугодиште	3
5.	<ul style="list-style-type: none"> • Reported speech 	1. полугодиште	2
6.	<ul style="list-style-type: none"> • Word formation 	2. полугодиште	2
7.	<ul style="list-style-type: none"> • Articles • Past perfect 	2. полугодиште	3
8.	<ul style="list-style-type: none"> • Reflexive pronouns 	2. полугодиште	1
9.	<ul style="list-style-type: none"> • Grammar tests 	2. полугодиште	8
	<ul style="list-style-type: none"> • Vocabulary practice 	2. полугодиште	6
Укупан број часова		34	

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	МАТЕМАТИКА		
Разред	ОСМИ		
Начин остваривања програма	<p>Допунски рад <u>Циљ и задаци:</u> Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво. <u>Начин реализације програма:</u> Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери. Више пута се понављају исти примери са различитим бројним вредностима. Више пута се цртају исте геометријске фигуре, различитих димензија.</p>		
Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Сличност троуглова	Септембар	2
2.	Линеарне једначине са једном непознатом	Септембар-Октобар	3
3.	Тачка, права и раван	Октобар	3
4.	Линеарне неједначине са једном непознатом	Новембар	2
5.	Призма	Новембар-Децембар	4
6.	Линеарна функција	Децембар	3
7.	Пирамида	Јануар-Фебруар	4
8.	Графичко представљање статистичких података	Фебруар	2
9.	Системи линеарних једначина са две непознате	Март	3
10.	Ваљак	Април	3
11.	Купа	Април-Мај	3
12.	Лопта	Мај	2
	Укупан број часова на годишњем нивоу		34

Предмет	МАТЕМАТИКА		
Разред	ОСМИ		
Начин остваривања програма	<p>Додатни рад <u>Циљ и задаци:</u> Додатни рад се организује за изнад просечне и посебно заинтересоване ученике који желе да сазнају више и покау своју даровитост и да се припремају за такмичење. Прошириваће се садржаји из редовне наставе, радити нови и мало тежи садржаји. <u>Начин реализације програма:</u> Избор ученика ће се вршити према критеријуму постигнућа и заинтересованости.</p>		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Логички и логичко-комбинаторни задаци	Септембар	3
2.	Круг	Септембар	2
3.	Сличност	Октобар	2
4.	Тачка, права и раван	Октобар	2
5.	Линеарне једначине и неједначине и примене	Новембар	3
6.	Призма	Новембар	3
7.	Једначине с апсолутним вредностима	Децембар	2
8.	Пирамида	Децембар	3
9.	Линеарна функција	Јануар	2
10.	Линеарне диофантске једначине	Јануар	2
11.	Системи линеарних једначина	Фебруар	2
12.	Конгруенције по модулу	Фебруар	2
13.	Елементарни проблеми екстремних вредности	Март	2
14.	Нелинеарне диофантске једначине	Март	2
15.	Неједнакости и примене	Март	2
Укупан број часова на годишњем нивоу			34

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: БИОЛОГИЈА	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.</p>		
ИСХОДИ:		
<p>Ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • повеже грађу ћелијских органела са њиховом улогом у метаболизму ћелије; • повеже однос површине и запремине ћелије и тела са начином обављања основних животних функција; идентификује регулаторне механизме у одржавању хомеостазе; • илуструје примерима везу између физиолошких одговора живих бића и промена у спољашњој средини; • цртежом или моделом прикаже основне елементе грађе ћелије једноћелијских и вишећелијских организама; • користи лабораторијски прибор и школски микроскоп за израду и посматрање препарата; • хумано поступа према организмима које истражује; • користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата; • табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке • повеже промене настале у пубертету са деловањем хормона; • идентификује поремећаје у раду органа и система органа изазваних нездравим начином живота; • користи лабораторијски прибор и школски микроскоп за израду и посматрање препарата; • хумано поступа према организмима које истражује; • користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата; 		

- доведе у везу промене животних услова са еволуцијом живота на планети;
- истражи давно нестале екосистеме;
- повеже промене које се догађају организму током животног циклуса са активностима гена;
- повеже промене наследног материјала са настанком нових врста путем природне селекције;
- установи узрочно-последичну везу између губитака врста у екосистему и негативних последица у преносу супстанце и енергије у мрежама исхране;
- повеже промене које се догађају организму током животног циклуса са активностима гена;
- повеже промене наследног материјала са настанком нових врста путем природне селекције;
- користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;
- табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке;
- критички процени последице људских делатности у односу на расположиве ресурсе на Земљи;
- повеже утицај еколошких чинилаца са распоредом карактеристичних врста које насељавају простор Србије;
- истражи присуство инвазивних врста у својој околини и вероватне путеве насељавања;
- истражи разлоге губитка биодиверзитета на локалном подручју;
- користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Историја;
- Географија;
- Физика;
- Хемија;
- Информатика и рачунарство;
- Техника и технологија;
- Српски језик;
- Математика;
- Ликовна култура;
- Грађанско васпитање.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Уџбеник за 8. разред основне школе, аутори: Томка Миљановић, Тихомир Лазаревић, Оливера Бјелић, Весна Миливојевић, број решења 650-02-00364/2020-07 од 5. 1. 2021. издавачке куће ГЕРУНДИЈУМ.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- уџбеник и дигитални уџбеник;
- слике, шеме и фотографије;
- атласи и енциклопедије;
- микроскоп;
- препарати;
- природна наставна средства;
- модели;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- лабораторијски прибор (пинцете, капаљке, лабораторијске чаше, сахатно стакло и сл.);
- кратки филмови и презентације;
- квизови;
- коришћење домаћих и међународних сајтова и портала.

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена ИКТ у настави

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- Праћење ученика путем дијалога, уз коришћење слика и постављање задатака, дискусија на часу, мапе појмова, проблемски задаци, лабораторијске вежбе, истраживачки пројекти, вршњачко оцењивање, практичан рад (тимски рад), пројектна настава, континуирано и систематско праћење ученика, подстицај ученика за боље напредовање, дискусија на релацији наставник – ученик, дискусија на релацији ученик – ученик, оспособљавање ученика за самопроцену у реализацији наставе и оцењивању, прикупљање информација из различитих извора (интернет, свакодневна посматрања, активност на часу и друго).

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Јединство грађе и функције као основа живота	-	-	11	11
2.	Човек и здравље	-	-	7	7
3.	Порекло и разноврсност живота	-	-	5	5
4.	Наслеђивање и еволуција	-	-	6	6
5.	Живот у екосистему	-	-	5	5
	Укупно часова	-	-	34	34
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	16	16
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	18	18
УКУПНО		-	-	34	34

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: БИОЛОГИЈА	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Циљ је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.		
ИСХОДИ: Ученик ће бити у стању да: <ul style="list-style-type: none"> • препознаје и именује ћелијске органеле; • повезује грађу ћелијских органела са њиховом улогом у метаболизму ћелије; • објашњава шта су матичне ћелије; • објашњава грађу и функцију нервне ћелије и разликује типове нервних ћелија; 		

- наводи елементе грађе мозга и кичмене мождине и објашњава њихову функцију;
- објашњава како функционише рефлексни лук и која је његова функција;
- описује улогу жлезда са унутрашњим лучењем;
- описује грађу и улогу чулних органа;
- објашњава на које начине терморегулацију врше различите групе животиња;
- објашњава како организми добијају енергију за одвијање животних процеса у ћелијама;
- препознаје поремећаје ендокриног, чулног и нервног система;
- описује промене настале у пубертету под утицајем хормона;
- наводи болести које се могу пренети полним путем;
- наводи које су мере превенције и заштите од полно преносивих болести;
- доведе у везу промене животних услова са еволуцијом живота на планети;
- повеже промене које се догађају организму током животног циклуса са активностима гена;
- повеже промене наследног материјала са настанком нових врста путем природне селекције;
- описује промене током животног циклуса вишећелијских организама на одговарајућим примерима;
- уочава улогу гена у процесу развића организма;
- наводи основне податке о Дарвиновој теорији еволуције и доказима које је он пружио;
- објашњава постанак врста и њиховог заједничког претка на примеру еволуције човека;
- повеже утицај еколошких чинилаца са распоредом карактеристичних врста које насељавају простор Србије;
- истражи присуство инвазивних врста у својој околини и вероватне путеве насељавања;
- истражи разлоге губитка биодиверзитета на локалном подручју;
- препознаје типове односа међу живим бићима у екосистему;
- описује разноврсност екосистема Србије;
- наводи последице глобалних промена.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Историја;
- Географија;
- Физика;
- Хемија;
- Информатика и рачунарство;
- Техника и технологија;
- Српски језик;
- Математика;
- Ликовна култура;
- Грађанско васпитање.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Уцбеник за 8. разред основне школе, аутори: Томка Миљановић, Тихомир Лазаревић, Оливера Бјелић Чабрило, Весна Миливојевић, број решења 650-02-00364/2020-07 од 5. 1. 2021. издавачке куће ГЕРУНДИЈУМ.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- уцбеник и дигитални уцбеник;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- слике, шеме и фотографије;
- атласи и енциклопедије;
- микроскоп;
- препарати;
- природна наставна средства;
- модели;
- лабораторијски прибор (пинцете, капалке, лабораторијске чаше, сахатно стакло и сл.);
- кратки филмови и презентације;
- квизови;
- коришћење домаћих и међународних сајтова и портала.

ИНОВАЦИЈЕ:

- примена ИКТ у настави

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- Праћење ученика путем дијалога, уз коришћење слика и постављање задатака, дискусија на часу, мапе појмова, проблемски задаци, лабораторијске вежбе, истраживачки пројекти, вршњачко оцењивање, практичан рад (тимски рад), пројектна настава, континуирано и систематско праћење ученика, подстицај ученика за боље напредовање, дискусија на релацији наставник - ученик, дискусија на релацији ученик - ученик, оспособљавање ученика за самопроцену у реализацији наставе и оцењивању, прикупљање информација из различитих извора (интернет, свакодневна посматрања, активност на часу и друго).

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Јединство грађе и функције као основа живота	-	-	11	11
2.	Човек и здравље	-	-	7	7
3.	Порекло и разноврсност живота	-	-	5	5
4.	Наслеђивање и еволуција	-	-	6	6
5.	Живот у екосистему	-	-	5	5
	Укупно часова	-	-	34	34
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	16	16
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	18	18
УКУПНО		-	-	34	34

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	ХЕМИЈА		
Разред	ОСМИ		
Начин остваривања програма	<p>ДОПУНСКИ РАД</p> <p><u>Циљ и задаци:</u> Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво. Ученицима који нису савладали садржаје хемије омогућиће се лакше укључивање у редовни образовно-васпитни процес.</p> <p><u>Начин реализације програма:</u> Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери. Наставник ће пратити динамику рада ученика и њихове потребе и у складу са тим прилагођавати и мењати план рада допунске наставе.</p>		
Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Неметали - особине и примена	Септембар	1
2.	Неметали - особине и примена	Октобар	1
3.	Метали - особине и примена	Новембар	1
4.	Соли - писање формула и давање назива солима	Новембар	1
5.	Електролитичка дисоцијација киселина, база и соли	Децембар	1
6.	Засићени угљоводоници - алкани	Јануар	1
7.	Незасићени угљоводоници - алкени и алкини	Фебруар	1
8.	Алкохоли - особине, примена и писање формула	Март	1
9.	Карбоксилне киселине - особине, примена и писање формула	Април	1
	Укупан број часова на годишњем нивоу		9

Предмет	ХЕМИЈА		
Разред	ОСМИ		
Начин остваривања програма	<p>ДОДАТНИ РАД</p> <p><u>Циљ и задаци:</u> Додатни рад се организује за изнад просечне и посебно заинтересоване ученике који желе да сазнају више и покажу своју даровитост и да се припремају за такмичење. Прошириваће се садржаји из редовне наставе, радити нови и мало тежи садржаји. Радиће се на развијању способности и вештина ученика према њиховим интересовањима и склоностима, и на развијању такмичарског духа.</p> <p><u>Начин реализације програма:</u> Избор ученика ће се вршити према критеријуму постигнућа и заинтересованости. Наставник ће пратити динамику и интересовања ученика и у складу са тим мењати годишњи план додатне наставе, и прилагођавати се њиховим интересовањима. План предвиђа максималну флексибилност током реализације.</p>		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр.	Теме/Садржај	Месећ	Број часова за тему
1.	Неметали - особине и примена	Октобар	1
2.	Стехиометријска израчунавања	Октобар	1
3.	Метали - особине и примена	Новембар	1
4.	Соли - израда задатака	Новембар	1
5.	Електролитичка дисоцијација киселина, база и соли	Децембар	1
6.	Засићени и незасићени угљоводоници - израда проблемских задатака	Јануар	1
7.	Ароматични угљоводоници - бензен	Фебруар	1
8.	Школско такмичење	Фебруар	1
9.	Општинско такмичење	Март	1
	Укупан број часова на годишњем нивоу		9

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ИСТОРИЈА	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво. Допунске часове могу да посете и они који су дуго били одсутни и/или ученици који желе да поправе оцену. Начелно говорећи, нагласак на допунској настави требало би да буде на темама и наставним јединицама из националне историје.</p> <p>Начин реализације програма: Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери. Ради се са малим групама или индивидуално.</p>		
ИСХОДИ:		
Ученик ће бити у стању да:		
<ul style="list-style-type: none"> • уочи динамику различитих историјских појава и промена на историјској карти; • пореди различите историјске изворе и рангира их на основу њихове сазнајне вредности; • образложи значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту (нпр. краљ Александар Карађорђевић, Никола Пашић, Јосиф Висарионович Стаљин, Винстон Черчил, кнез Павле Карађорђевић, Јосип Броз Тито); • уочи елементе континуитета и дисконтинуитета српске државности (нпр. проглашње Уједињења 1918, развој југословенске државе од формирања до распада и нестанка); • изведе закључак о повезаности националне историје са регионалном и светском, на основу датих примера; • образложи утицај историјских догађаја, појава и процеса на савремено друштво; • пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених група у историјском периоду савременог доба (поређење сељаштва и грађанства, појава радништва, поређење друштвених појава у југословенској држави итд.); • илуструје примерима утицај научно-технолошког развоја на промене у друштву, економији и природном окружењу (нпр. развој индустрије, масовних медија, нових технологија, саобраћаја); • образложи утицај различитих друштвено-економских система на свакодневни живот људи, анализирајући дате примере; • објасни значење појмова геноцид и Холокауст; 		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- изрази ставове, засноване на историјским аргументима, уважавајући мишљење саговорника;
- осмисли, спроведе и презентује резултате истраживања заснованог на одабраним историјским изворима и литератури, користећи ИКТ;
- образложи смисао неговања сећања на догађаје и личности из историје савременог доба;
- покаже одговоран однос према културно-историјском наслеђу сопственог и других народа;
- уочи одраз историјских догађаја и појава у књижевним и уметничким делима.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Страни језик;
- Географија;
- Грађанско васпитање;
- Верска настава;
- Физика;
- Хемија;
- Биологија;
- Математика;
- Техника и технологија;
- Ликовна култура;
- Музичка култура.

УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Урош Миливојевић, Зоран Павловић, Весна Лучић, Историја 8, Учбеник са одабраним историјским изворима за осми разред, БИГЗ школство, Београд 2021.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: /

ИНОВАЦИЈЕ: /

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усмено одговарање;
- школски писмени задаци;
- домаћи задаци.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Основи проучавања прошлости	-	1	-	1
2.	Европа, свет и српски народ у југословенској држави у периоду између два светска рата	-	2	-	2
3.	Други светски рат	-	2	-	2
4.	Свет, Европа и српски народ у југословенској држави у периоду хладног рата	-	3	-	3
5.	Свет, Европа, српски држава и народ у савременим процесима	-	1	-	1
	Укупно часова	-	9	-	9

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

БРОЈ ЧАСОВА	Број часова			
	обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	-	4	-	4
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	-	5	-	5
УКУПНО	-	9	-	9

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ИСТОРИЈА	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Додатни рад се организује за изнад просечне и посебно заинтересоване ученике који желе да сазнају више и покажу своју даровитост и да се припремају за такмичење. Прошириваће се садржаји из редовне наставе, радити нови и мало тежи садржаји (наведено је као пример). Тежиште додатног рада је обично друго полугодишта пошто се у периоду (фебруар - мај) организују различити нивои такмичење из историје (школско, општинско, градско и републичко).</p> <p>НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ: Избор ученика ће се вршити према критеријуму постигнућа и заинтересованости.</p>		
<p>ИСХОДИ: Ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • смешта кључне догађаје, појаве и процесе из савремене историје на временској ленти; • уочи динамику различитих историјских појава и промена на историјској карти; • пореди различите историјске изворе ирангира их на основу њихове сазнајне вредности; • анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја; • поредећи различите изворе о истој историјској појави или догађају, анализира позицију аутора; • доведе у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима; • наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група у историјском периоду савременог доба; • образложи значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; • уочи елементе континуитета и дисконтинуитета српске државности; • изведе закључак о повезаности националне историје са регионалном и светском, на основу датих примера; • образложи утицај историјских догађаја, појава и процеса на савремено друштво; • идентификује основне карактеристике тоталитарних идеологија и наводи њихове последице у историјском и савременом контексту; • препозна, на примерима из савремене историје, важност поштовања људских права; • наведе примере како су идеје о родној, верској и етничкој равноправности утицале на савремене политичке прилике и развој друштва; • пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених група у историјском периоду савременог доба; 		

- илуструје примерима утицај научно-технолошког развоја на промене у друштву, економији и природном окружењу;
- образложи утицај различитих друштвено-економских система на свакодневни живот људи, анализирајући дате примере;
- препозна како су културне интеракције, и сарадњаразличитих етничких и социјалних група утицали на политички, друштвени и привредни живот;
- наведе примере утицајаспортских и уметничкихдостигнућа на обликовање савременог друштва;
- идентификује узроке, елементе и последице историјских сукоба и ратова и дискутује о могућим начинима превенције конфликта;
- објасни значење појмова геноцид и Холокауст;
- изведе закључке о узроцима, току и последицама ратова условљених распадом СФРЈ користећи изворе различитог порекла и сазнајне вредности;
- изрази ставове, засноване на историјским аргументима, уважавајући мишљење саговорника;
- препозна пропаганду, стереотипе и идеолошку позицију у историјском извору и формулише став који се супротставља манипулацији;
- критички се односи према информацијама из медија користећи се историјским знањима и вештинама;
- анализира историјске догађаје и појаве на основу доступног аудио-визуелног изворног материјала;
- осмисли, спроведе и презентује резултате истраживања заснованог на одабраним историјским изворима и литератури, користећи ИКТ;
- образложи смисао неговања сећања на важне догађаје и личности из историје савременог доба;
- истражи меморијалне споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања;
- покаже одговоран однос према културно-историјском наслеђу сопственог и других народа;
- уочи одраз историјских догађаја и појава у књижевним и уметничким делима;
- препозна историјску димензију политичких, културних и технолошких промена у савременом свету и Републици Србији.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Страни језик;
- Географија;
- Грађанско васпитање;
- Верска настава;
- Физика;
- Хемија;
- Биологија;
- Математика;
- Техника и технологија;
- Ликовна култура;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- Музичка култура.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Урош Миливојевић, Зоран Павловић, Весна Лучић, Историја 8, Уџбеник са одабраним историјским изворима за осми разред, БИГЗ школство, Београд 2021. Министарство просвете, науке и технолошког развоја је издавање и упутребу овог уџбеника решењем број: 650-02-00457/2020-07 од 1. 3. 2021;
- Историјски атлас за основну и средње школе, Од праисторије до XXI века, Data Status, Београд 2018. Одобрено решењем Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р. Србије бр. 650-02-0020/2018-07 од 27. 4. 2018.

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- историјске зидне карте;
- плакати;
- панои;
- презентације

КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- зидне историјске карте;
- родословна стабла;
- панои

ИНОВАЦИЈЕ:

- коришћење технологије у настави (презентације, анимације, филмови)

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- усмено и писмено испитивање;
- тестови са претходних општинских и градских такмичења;
- учешће на различитим нивоима такмичења у организацији Друштва историчара Србије „Стојан Новаковић“

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Основи проучавања прошлости	-	1	-	1
2.	Европа, свет и српски народ у југословенској држави у периоду између два светска рата	-	2	-	2
3.	Други светски рат	-	2	-	2
4.	Свет, Европа и српски народ у југословенској држави у периоду хладног рата	-	2	-	2
5.	Свет, Европа, српски држава и народ у савременим процесима	-	2	-	2
	Укупно часова	-	9	-	9
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	2	-	2
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	7	-	7
УКУПНО		-	9	-	9

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ГЕОГРАФИЈА		РАЗРЕД: ОСМИ		ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3	
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво. Начин реализације програма: Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери.					
ИСХОДИ: Ученик ће бити у стању да: <ul style="list-style-type: none"> • одреди географски положај Србије и доведе га у везу са историјско-географским развојем; • класификује облике рељефа на територији Србије и именује репрезентативне; • анализира утицај климатских фактора и климатских елемената на климу Србије; • класификује и описује својства водних објеката користећи карту Србије; • наводи начине коришћења вода Србије; • објашњава популациону динамику становништва Србије; • кретање броја становника, природни прираштај и миграције; • препознаје ефекте утицаја физичко-географских процеса на човека и адекватно реагује у случају природних непогода. 					
МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ: <ul style="list-style-type: none"> • Историја; • Биологија; • Математика; • Ликовна култура; • Техника и технологија. 					
УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА: <ul style="list-style-type: none"> • Географија 8, уџбеник за осми разред основне школе, аутор: Тања Плазинић 					
НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: /					
ИНОВАЦИЈЕ: /					
НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА: <ul style="list-style-type: none"> • усмено испитивање 					
Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Географски положај границе и величина Србије	-	1	-	1
2.	Природне одлике	-	3	-	3
3.	Становништво	-	2	-	2
4.	Привреда	-	3	-	3
	Укупно часова	-	9	-	9
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	5	-	5
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	4	-	4
УКУПНО		-	9	-	9

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	ГЕОГРАФИЈА		
Разред	ОСМИ		
Начин остваривања програма	ДОДАТНИ РАД <u>Циљ и задаци:</u> Додатни рад се организује за изнад просечне и посебно заинтересоване ученике који желе да сазнају више и покау своју даровитост и да се припремају за такмичење. Прошириваће се садржаји из редовне наставе, радити нови и мало тежи садржаји (наведено је као пример). <u>Начин реализације програма:</u> Избор ученика ће се вршити према критеријуму постигнућа и заинтересованости.		
Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Географски положај границе и величина Србије	октобар	1
2.	Природне одлике	Новембар/децембар	3
3.	Становништво и насеља	Јануар/фебруар	2
4.	Привреда	Март/април	2
5.	Завичајна географија	мај	1
	Укупан број часова на годишњем нивоу		9

Предмет	ФИЗИКА		
Разред	ОСМИ		
Начин остваривања програма	ДОПУНСКИ РАД <u>Циљ и задаци:</u> Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво <u>Начин реализације програма:</u> Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери.		
Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Осцилаторно и таласно кретање	октобар	1
2.	Светлосне појаве	новембар	1
3.	Електрично поље	децембар	1
4.	Електрична струја	децембар	1
5.	Електрична струја	јануар	1
6.	Магнетно поље	март	1
7.	Нуклеарна физика	април	1
8.	Нуклеарна физика	мај	1
	Укупан број часова на годишњем нивоу		8

Предмет	ФИЗИКА		
Разред	ОСМИ		
Начин остваривања програма	ДОДАТНИ РАД <u>Циљ и задаци:</u> Додатни рад се организује за изнад просечне и посебно заинтересоване ученике који желе да сазнају више и покау своју даровитост и да се припремају за такмичење. Прошириваће се садржаји из редовне наставе, радити нови и мало тежи садржаји. <u>Начин реализације програма:</u> Избор ученика ће се вршити према критеријуму постигнућа и заинтересованости.		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Осцилаторно и таласно кретање, израда проблемских задатака	октобар	1
2.	Светлосне појаве	новембар	1
3.	Електрично поље израда проблемских задатака	октобар	1
4.	Електрична струја	децембар	1
5.	Осцилаторно и таласно кретање, електрично поље, електрична струја израда проблемских задатака	фебруар	1
6.	Магнетно поље	април	1
7.	Нуклеарна физика	Мај	1
8.	Магнетно поље, нуклеарна физика израда проблемских задатака	Мај	1
	Укупан број часова на годишњем нивоу		8

Предмет	ЛИКОВНА КУЛТУРА		
Разред	ОСМИ		
Начин остваривања програма	ДОПУНСКИ РАД		
	<p><u>Циљ и задаци:</u> Ученицима који из било којих разлога, имају проблем са усвајањем или применом градива, из одређених целина, кроз програм допунске наставе, биће пружена помоћ, у облику индивидуалног рада, на часовима допунске наставе. Ученици се кроз одабране технике учења поучавају, поступком од једноставнијих и мање захтевних садржаја, а затим ка сложенијим.</p> <p><u>Начин реализације :</u> Програмом рада обухваћени су различити оријентациони садржаји који се прилагођавају потребама ученика (време реализације и број часова). Веће целине деле се на мање, користе се шематски визуелни прикази садржаја, усвајају се једноставнији примери, а затим ученици усвајају начин примене наученог на ликовном делу и практичном раду (јединство теорије и праксе).</p>		
Р. бр.	ОСМИ РАЗРЕД	Месец	Број часова за тему
1.	Композиција	Новембар	1
2.	Принципи компоновања	Децембар	1
3.	Наслеђе	Април	1
4.	Визуелно споразумевање	Мај	1

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	ЛИКОВНА КУЛТУРА		
Разред	ОСМИ		
Начин остваривања програма	<p>ДОДАТНИ РАД</p> <p><u>Циљ и задаци:</u> Додатни рад се организује за даровите као и за посебно заинтересоване ученике за области/теме, из предмета ликовна култура, ради продубљивања и проширивања знања, вештина и стваралачког мишљења, као и за припреме, за такмичења и конкурсе. Додатни рад је заснован на интересовањима ученика. Обухвата и постепено увођење ученика у области професионалне оријентације ка широком пољу ликовних делатности.</p> <p><u>Начин реализације :</u> Избор ученика ће се вршити према критеријуму постигнућа у оквиру редовне наставе, као и на основу заинтересованости ученика за додатни рад. Програмом рада обухваћени су различити оријентациони садржаји који се прилагођавају интересовању ученика (време реализације и број часова). У раду са ученицима примењује се индивидуални приступ који највише мотивише ученике, теосријски, истраживачки рад, као и практичан, стваралачки рад.</p>		
Р. бр.	ОСМИ РАЗРЕД	Месец	Број часова за тему
1.	Контраст, јединство и доминанта	новембар/ фебруар	2
2.	Визуелно споразумевање	април /мај	1
3.	Ликовни конкурси	септембар /мај	3

Предмет	ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА		
Разред	ОСМИ		
Начино стваривања програма	<p>ДОПУНСКА НАСТАВА</p> <p>Допунска настава се организује за ученике који на редовној настави нису били у могућности да савладају предвиђено градиво. Тој групи припадају ученици са потешкоћама у развоју, ученици са slabим предзнањем, ученици за које се показало да део градива нису савладали и ученици који су одсуствовали са редовне наставе одређено време. Допунској настави се могу прикључити и други ученици ако изразе жељу за овим видом допуне редовне наставе. За допунску наставу предвиђена су 36 часа годишње. Рад у допунској настави би требао да буде прилагођен потребама и могућностима ученика па се препоручује рад у малим групама или индивидуални рад са ученицима.</p>		

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Животно и радно окружење	Септембар-октобар	3
2.	Саобраћај	Октобар	3
3.	Техничка и дигитална писменост	Децембар- јануар-фебруар	9
4.	Ресурси и производња	Фебруар, март, април	12
5.	Конструкторско моделовање	Април, мај, јун	7
	Укупан број часова на годишњем нивоу		34

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА		
Разред	ОСМИ		
Начин остваривања програма	ДОДАТНИ РАД Додатна настава се организује за ученике који на редовној настави показују изразито занимање за технику и технологију и поседују способности које се могу више развити додатним радом. Додатна настава се може реализовати током целе школске године или по потреби, у договору наставника са ученицима. Овај облик рада се не оцењује. Обично се на овим часовима ученици припремају за такмичења из технике и технологије, ипак циљ додатне наставе би требало да буде много шири. За додатну наставу су предвиђена 36 часа годишње.		
Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Животно и радно окружење	Септембар - октобар	3
2.	Саобраћај	Октобар	3
3.	Техничка и дигитална писменост	Децембар - фебруар	9
4.	Ресурси и производња	Фебруар, март, април	12
5.	Конструкторско моделовање	Април, мај, јун	7
	Укупан број часова на годишњем нивоу		34

Предмет	РУСКИ ЈЕЗИК		
Разред	ОСМИ		
Начин остваривања програма	ДОПУНСКИ РАД <u>Циљ и задаци:</u> Ученицима који из било којих разлога не успевају на редовним часовима да остваре исходе, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво. <u>Начин реализације програма:</u> Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери.		

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Бројеви	септембар	3
2.	Именице	октобар	3
3.	Заповедни начин	новембар/децембар	3
4.	Исказивање места и правца, начина, негирања, својства, времена	јануар/фебруар	3
5.	Глаголи кретања	март/април	3
6.	Заменице	мај/јун	3
	Укупан број часова на годишњем нивоу		18

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Предмет	РУСКИ ЈЕЗИК		
Разред	ОСМИ		
Начин остваривања програма	ДОДАТНИ РАД <u>Циљ и задаци:</u> . За додатни рад од V до VIII разреда се опредељују даровити ученици и посебних интересовања за РУСКИ језик. Ангажоване ученике стога треба стимулисати (похвале, награде, интерна школска такмичења у циљу припрема за општинско, окружно и републичко такмичење које се организује само за ученике осмог разреда) и постепено их уводити у области професионалне оријентације ка широком пољу делатности које пружа знање руског језика. <u>Начин реализације програма:</u> интерактивно, кооперативно, индивидуално.		
Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Број часова за тему
1.	Бројеви	септембар	3
2.	Именице	октобар	3
3.	Заповедни начин	новембар/децембар	3
4.	Исказивање места и правца, начина, негирања, својства, времена	јануар/фебруар	3
5.	Глаголи кретања	март/април	3
6.	Заменице	мај/јун	3
	Укупан број часова на годишњем нивоу		18

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мањезахтевних садржаја, како би у потпуности разумели градиво. Допунски рад се организује за ученике који у редовној настави француског језика не постижу задовољавајуће резултате. Зависно од утврђених недостатака као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад.		
ИСХОДИ: Ученици ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији: <ul style="list-style-type: none"> • представе себе и друге, поздраве и користе учтиве фразе приликом упознавања; • наведу и опишу предмете које изучавају; • употребе везнике, заменице, придеве, прилоге и предлоге; • поставе питање; • користе времена и начине у потврдном, одричном и упитном облику; • питају за правац кретања; • опишу један празник који се прославља у њиховој земљи; • говоре о прошлости и о историјским догађајима; • наведу историјску личност из своје земље и из Францске; • изразе датум; • изразе просторне односе; • опишу град или градску четврт; 		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- објасне правац кретања и коришћење јавног превоза;
- употребе заменице директног објекта;
- разумеју поруке и плакате који позивају на очување хигијене и животне средине;
- честитају празник;
- размеју текст о расипању ресурса и смањењу потрошње;
- говоре о плановима за викенд или за будућност;
- говоре о књигама или часописима које читају;
- говоре о времену и временској прогнози;
- говоре о избору средње школе и наставку школовања;
- препознају и користе времена најчесталијих глагола.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- сви предмети где се може увежбавати говор и употреба француског језика

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Le monde de Léa et Lucas 4: француски језик за 8. разред основне школе: четврта година учења / Данијела Милошевић, Милена Милановић – Београд: Завод за уџбенике, 2020. (и радна свеска);
- Граматика француског језика : са решењима / Марија Нешић, Анка Топаловић-Радман – Београд : Дата Статус, 2012.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- диск плејер;
- пројектор;
- лаптоп и екран;
- флеш картице;
- панои.

ИНОВАЦИЈЕ:

- употреба кратких филмова

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- Веће целине градива деле се на мање, раде се једноставнији примери. Темпо рада, тј. време задржавања на одређеном поједностављеном садржају, зависи од могућности ученика да усвоји тај садржај.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Unité 1: On fait connaissance	-	2	-	2
2.	Unité 2: On fait la fête	-	2	-	2
3.	Unité 3: On parle d'histoire	-	3	-	3
4.	Unité 4: On lutte contre les incivilités	-	2	-	2
5.	Unité 5: On lutte contre le gaspillage	-	2	-	2
6.	Unité 6: On parle de nos lectures	-	2	-	2
7.	Unité 7: On fait une sortie	-	3	-	3
	Укупно часова	-	16	-	16

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

БРОЈ ЧАСОВА	Број часова			
	обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	-	8	-	8
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	-	8	-	8
УКУПНО	-	16	-	16

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: ОСМИ	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
--	-------------------------	-----------------------------

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Додатни рад се организује за изнад просечне и посебно заинтересоване ученике за француски језик који желе да сазнају више и покажу своју даровитост и да се припремају за такмичење. Прошириваће се садржаји из редовне наставе, радити нови и мало тежи садржаји, тестови са такмичења. Ангажовање ученика неопходно је стимулисати (похвале, награде, интерна такмичења у циљу припреме за општинско, окружно и републичко такмичење које се организује само за ученике осмог разреда) и постепено их уводити у област професионалне оријентације ка ширем пољу делатности које пружа француски језик. С обзиром на то да се исходи остварују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем. Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина. А то су разумевање говора, разумевање писаног текста, усмено изражавање, интеракција, писмено изражавање и знања о језику.

ИСХОДИ:

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији:

- представе себе и друге, поздраве и користе учтиве фразе приликом упознавања;
- наведу и опишу предмете које изучавају;
- представе и упореде српски и француски образовни систем;
- употребе везнике, заменице, придеве, прилоге и предлоге;
- поставе питање;
- користе времена и начине у потврдном, одричном и упитном облику;
- дају савете и препоруке;
- објасне и питају за правац кретања;
- опишу један празник који се прославља у њиховој земљи;
- употребе констукције потребне за давање савета и препорука;
- говоре о прошлости и о историјским догађајима;
- представе историјску личност из своје земље и из Францске;
- изразе датум, површину и друге мере;
- опишу изум или иновацију;
- наведу називе научних дисциплина;
- изразе просторне односе;
- опишу град или градску четврт;
- објасне правац кретања и коришћење јавног превоза;
- употребе заменице директног објекта;
- разумеју поруке и плакате који позивају на очување хигијене и животне средине;

- употребе индиректни говор – изјавну реченицу;
- честитају празник;
- размеју текст о расипању ресурса и смањењу потрошње;
- говоре о еколошком начину понашања;
- говоре о плановима за викенд или за будућност;
- говоре о књигама или часописима које читају;
- говоре о времену и временској прогнози;
- говоре о посети изложби или другом догађају;
- говоре о избору средње школе и наставку школовања;
- изразе своје мишљење;
- користе сва времена знајући њихову употребу;
- воде рачуна о изузецима.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- сви предмети где се може увежбавати говор и употреба француског језика.

УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Le monde de Léa et Lucas 4: француски језик за 8. разред основне школе: четврта година учења / Данијела Милошевић, Милена Милановић – Београд: Завод за уџбенике, 2020 (и радна свеска);
- Граматика француског језика: са решењима / Марија Нешић, Анка Топаловић-Радман – Београд: Дата Статус, 2012;
- тестови са такмичења.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- лаптоп;
- YouTube;
- CD.

ИНОВАЦИЈЕ:

- употреба кратких филмова

НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:

- Избор ученика ће се вршити према критеријуму постигнућа и заинтересованости. Осим граматичких садржаја, ученици савладавају комуникацију на теме из свакодневног живота и културе Француске, примењујући све четири компетенције неопходне за учење страног језика. Наставник на сваком часу додатне наставе са ученицима ради тестове са такмичења и нове даје за рад код куће, а потом их заједно анализирају на наредном часу. Гледају и слушају комуникативне ситуације на јутјубу, и наставник упућује ученике да и сами тамо потраже садржаје који их интересују, како за комуникацију тако и за граматичке партије.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Les temps simples	-	2	-	2
2.	Les temps passés	-	2	-	2
3.	Compréhension écrite	-	2	-	2
4.	Compréhension orale	-	2	-	2
5.	Production écrite	-	2	-	2
6.	Production orale	-	2	-	2
7.	Tests de compétition	-	4	-	4
	Укупно часова	-	16	-	16
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	8	-	8
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	8	-	8
УКУПНО		-	16	-	16

5. ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

Културне активности обухватају:

- прославу дана школе, почетка и краја школске године и завршетка основношколског образовања и васпитања;
- прославе школских и државних празника, приредбе и представе поводом обележавања празника;
- обележавање школских, државних празника и међународних важних датума;
- учешће у пројектима школе;
- тематске изложбе и учешће на ликовним конкурсима које организују различите институције (музеји, библиотеке);
- јавно излагање и представљање ученичких радова у просторијама школе;
- израда презентација;
- такмичења и смотре;
- посете установама културе;
- посете позориштима, биоскопима, музејима, галеријама, библиотекама, културним центрима, Сајму књига, Сајму науке;
- упознавање различитих култура кроз сарадњу са школама из Србије и других држава (Врање, Кидричево);
- трибине, предавања, дебате са одређеном темом у сарадњи са јединицама локалне самоуправе;
- хуманитарне акције;
- пригодно обележавање датума битних за образовање и културу (Светски дан толеранције, пријатељства итд.).

У ближем и непосредном окружењу школе налази се већи број културних институција, које веома радо и често користимо у нашим наставним и ваннаставним активностима. Тако додатно оснажујемо културне активности ученика.

Детаљнија разрада културних активности школе дефинисана је Годишњим планом рада установе и планира се за сваку годину према потребама школе, ученика и родитеља.

6. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНИХ АКТИВНОСТИ

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру школског програма, реализује и програм школског спорта, којим су обухваћени сви ученици. Програм школског спорта поред слободних активности ученика – секција обухвата недељу школског спорта (такмичења у спортским дисциплинама, културне манифестације са циљем промовисања физичке активноти, ђачке трибине и радионица са темом здравља, активности у природи (пролећни крос, зимовање, летовање), школска и ваншколска спортска такмичења. Поред ових активноти, Програм школског спорта предвиђа план за ученике који су ослобођени практичног дела наставе и за њих предвиђа адекватан начин учешћа у спортским активностима (воде статистику, припремају репортажу са такмичења, праве постер итд.). Школа је дужна да, у оквиру програма школског спорта, заједно са јединицом локалне самоуправе, организује недељу школског спорта најмање једном у току полугодишта. Недеља школског спорта обухвата такмичења свих ученика у спортским дисциплинама прилагођеним узрасту и могућностима ученика. У школи се негује богат спортски живот у циљу развоја личности и превенцији насиља и малолетничке делинквенције. Школа активно учествује у такмичењима која организује Савез за школски спорт Републике Србије.

Школа пружа могућност свим ученицима да се активно баве спортом. Успостављена је сарадња са спортским клубовима који препознају значај укључивања ученика у спорт. Њихови лиценцирани тренери, у сарадњи са нашим наставницима физичког васпитања, организују бесплатне спортске садржаје. Спортске активности се реализују у фискултурној сали и школском дворишту.

7. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА И ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА И ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

„Република Србија се ратификацијом Конвенције о правима детета Уједињених нација („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори”, број 15/90 и „Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, бр. 4/96 и 2/97 – у даљем тексту: Конвенција), обавезала да обезбеди остваривање свих права детета, а нарочито, на заштиту од свих облика насиља, злостављања и занемаривања, потпуну информисаност, на правично поступање и заштиту приватности, као и да детету које је било изложено насиљу обезбеди подршку за физички и психички опоравак и његову социјалну реинтеграцију.“

ПЛАН ПРЕВЕНТИВНИХ И ИНТЕРВЕНТНИХ АКТИВНОСТИ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ НАСИЉА

Активност	Носиоци активности	Време реализације
Превентивне активности		
Израда Програма за заштиту ученика од насиља	Чланови тима	Септембар
Упознавање ученика првака и новопридошлих ученика и родитеља са Кућним редом школе и правилима понашања	Учитељи	Септембар
Информисање запослених и упознавање са Програмом заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања и Акционим планом за текућу школску годину	Стручни сарадници, чланови тима	Септембар
Формирање Вршњачког тима	Чланови тима	Септембар
Информисање родитеља на Савету родитеља и родитељским састанцима остању безбедности у школи, мерама за побољшање	Чланови тима, директор	Септембар
Сарадња са чланова Ученичког парламента и Вршњачког тима (акције ученика и радионице о ненасиљу на нивоу одељења и школе кроз редовну наставу, чос, грађанско васпитање, верска настава)	Одељењске старешине, учитељи	У току школске године
Обележавање важних датума (Светског дана толеранције и сл.)	Вршњачки тима	У току школске године

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Превентивне радионице	Педагог, психолог, одељењске старешине, вршњачки тим	У току школске године
Организовање стручних предавања, трибина, представа на тему ненасиља, безбедности ученика, превенцију употребе дрога	Чланови тима, предавачи стручњаци, МУП	У току школске године
Стручно усавршавање наставника	Наставници, учитељи, стручни сарадници	У току школске године
Сарадња са полицијском управом	Наставници, учитељи, стручни сарадници	У току школске године
Дежурство наставника	Наставници, учитељи	У току школске године
Интервентне активности		
Континуирано евидентирање случајева насиља	Одељењске старешине, учитељи, чланови тима, стручни сарадници	У току школске године
Израда плана заштите	Чланови тима, одељењске старешине	У току школске године
Појачан васпитни рад	Одељењске старешине, предметни наставници, стручни сарадници	У току школске године
Рад са ученицима и пружање подршке ученицима који трпе насиље, којаврше насиље и охрабривање посматрача	Наставници, учитељи, стручни сарадници	У току школске године
Саветодавни рад са родитељима ученика	Наставници, учитељи, стручни сарадници	У току школске године
Појачано дежурство наставника	Наставници, учитељи	У току школске године
Интервентне радионице	Одељењске старешине, педагог, психолог	У току школске године

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Сарадња са релевантним службама (ПС, ЦЗСР, здравствене установе)	Чланови тима	У току школске године
Евалуација рада тима, анализа реализације акционог плана, планова заштите и програма заштите са извештавањем на Наставничком већу	Чланови тима	Децембар, јун

ПРОГРАМ СПРЕЧАВАЊА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Програм превенције дискриминаторног понашања има за циљ превазилажење стереотипа и предрасуда, препознавање сваког дискриминаторног понашања, усвајање става нулте толеранције за све облике и врсте дискриминације и промовисање разумевања и сарадње без обзира на етнички, културни, језички или верски идентитет.

Циљеви Програма реализоваће се унапређивањем система заштите и развијањем компетенција за делотворно смањивање дискриминације кроз мере и активности у току школске године.

АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Израда Програма и Акционог плана у превенцији дискриминаторног понашања	Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	август, септембар
У школским просторијама и на сајту школе истицање информације о саставу Тима и корацима/редоследу поступања школе у случају дискриминације	Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	септембар
Упознавање ученика и родитеља првог разреда са Правилником о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности; подсећање запослених, родитеља и ученика осталих разреда на поступање установе у случају дискриминаторног понашања	Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, одељењске старешине	септембар
Хоризонтално стручно усавршавање: представљање научног са обуке на стручним већима	Руководиоци стручних већа	јануар

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Теме за час одељењског старешине: - „Другачији, а исти“ - „Прихватање различитости“ „Толеранција“	Одељењске старешине	Током школске године
Подршка ученицима из осетљивих друштвених група	Одељењске заједнице, одељењске старешине	током школске године
Организовање вршњачке подршке на нивоу одељења у учењу за ученике којима је подршка потребна	Одељењске старешине ученици	током школске године
Обележавање Дана толеранције	Вршњачки тим	16. 11.
Обележавање Међународног Дана људских права	Одељенске старешине	10. 12.
Обележавање Међународног дана Жена темом родна равноправност	Одељенске старешине 7. и 8. разреда	8. 3.
Промовисање активности на сајту школе и ФБ страници	Администратори сајта и ФБ странице	током школске године
Извештавање о случајевима дискриминације и предузетим мерама (Наставничко веће, Савет родитеља)	Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	током школске године
Извештавање о реализацији и ефектима АП	Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	фебруар јун

ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

Основни циљ је да се за сву децу, ученике наше школе осигурају безбедни и оптимални услови за несметан боравак и рад у школи, као и заштита од свих облика насиља, злостављања и занемаривања.

Као саставни део рада, школа мора омогућити деци обавештења о свим питањима у вези с пушењем, алкохолом и дрогом као и обука деце у вези са ризицима везаним за игре на срећу (спортске кладонице, коцкање...) и компјутерске игре. Посебна пажња треба да се покрене последицама узимања дрога и других психоактивних супстанци. Децу треба упућивати на све штетне последице и ризике које могу имати на здравственом, психолошком, социјалном и економском плану. Едукација деце треба да има за циљ утицај на обликовање пожељних ставова и усвајање позитивних облика понашања.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Садржај рада/активности	Начин реализације	Време реализације	Реализатори/ сарадници	Исходи
Сарадња са установама: -Успостављање сарадње са МУП Барајево- укључивање у спољашњу заштитну мрежу -Сарадња са Домом здравља	Међусобна комуникација ,размена информација	Током године	Тим за заштиту деце односиља, злостављања и занемаривања директорка школе, чланови Тимова из других институција	- Остварена сарадња са другим установама организоване су радионице и трибине од стране Тимова из тих организација о ризицима разних облика ризичног понашања
Стручно усавршавање наставника у школи	Обуке Размена искуства	Током године	Психолог, педагог, наставници ГВ, одељењске старешине	-унапређују се вештине комуникације -унапређују се вештине решавања сукоба
Превенције, идентификација и пријављивање: -Превентивне активности на нивоу одељењске заједнице, разговори, радионице, предавања на теме: алкохол, дуван, дрога, организовање спортских и слободних активности у школи -Идентификација ученика са проблемима у понашању и пријављивање облика ризичног понашања родитељима/старатељима	Анкетирање -Разговори -Радионице -Сарадња са МУП-ом -Сарадња са Центром за социјални рад -Сарадња са организацијама	Током године	Тим, одељењске старешине, педагог, психолог, наставници биологије	-дефинисане су улоге и одговорности у примени процедура и поступака -благовремено се откривају и реагује сена ризична понашања ученика, остварена је сарадња са родитељима/старатељима -реализују се активности у оквиру наставних предмета на превенцији ризичних понашања

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<p>Разговор са учеником и његовим родитељима/старатељима. Повезивање са другим установама и институцијама (МУП, Центар за социјални рад, Дом здравља...).</p>	<p>Анкетирање -Разговори -Радионице -Сарадња са МУП-ом -Сарадња са Центром за социјални рад -Сарадња са организацијама</p>	<p>Током године</p>	<p>Тим, одељењске старешине, педагог, психолог</p>	<p>-развијање родитељских компетенција, -разговори са мањим групама родитеља и саветодавни разговори са родитељима, -саветодавни разговори са представницима других установа</p>
<p>Планови заштите и ефекти: -Израда индивидуалног плана заштите за ученика са ризичним понашањем и његово спровођење -Појачани васпитни рад са учеником ризичног понашања- укључивање у едукативне програме; укључивање ученика са уоченим ризичним понашањем у спортске или друге активности у оквиру школе -Сарадња са установама које се баве преступничким понашањем /Центар за социјални рад, Одсек за превенцију наркоманије.../ -Праћење ефеката појачаног васпитног рада и вредновање плана заштите -Вођење педагошке документације о ученику</p>	<p>Анкетирање -Разговори -Радионице -Сарадња са МУП-ом -Сарадња са Центром за социјални рад -Сарадња са организацијама</p>	<p>Током године</p>	<p>Тим, одељењске старешине, педагог, психолог</p>	<p>- укључивање ученика у рад ваннаставних активности, спортски сусрети и турнири. -промовисање здравих стилова живота</p>

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Евалуација рада током године (извештавање о броју уочених случајева, мерама заштите и њиховим ефектима)	Сачињавање извештаја о реализованом утоку школске године	Током године	Координатор Тима за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања	- упознавање са активностима предузетим од стране Тима за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања -писани извештај о раду Тима за заштиту
---	--	--------------	--	---

Посебним протоколом за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања ("Службени гласник РС", бр. 46 од 26. јуна 2019, 104 од 31. јула 2020.) у образовно-васпитним установама детаљније се *разрађује интерни поступак у ситуацијама сумње или дешавања насиља, злостављања и занемаривања*. Посебни протокол пружа и *оквир за превентивне и интервентне активности* и води ка унапређењу стандарда за заштиту ученика.

Посебни протокол је обавезујући за све који учествују у раду и животу васпитно-образовне установе и намењен је деци, ученицима, наставницима, директорима, стручним сарадницима, помоћном и административном особљу, родитељима/старатељима и представницима локалне заједнице.

У примени Правилника о протоколу установа је дужна да обезбеди услове за сигурно и подстицајно одрастање и развој детета и ученика, заштиту од свих облика насиља, злостављања и занемаривања и социјалну реинтеграцију детета и ученика које је извршило, односно било изложено насиљу, злостављању или занемаривању. У свим поступцима који се тичу детета приоритетни принцип поступања је најбољи интерес детета.

Општи циљ овог програма је унапређење квалитета живота деце, односно стварање безбедне и подстицајне средине за ученике применом мера превенције и мера интервенције.

Акциони план Програма заштите од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања школске 2022/23.				
Садржај Превентивне активности	Време	Носиоци активности	Одговорне особе	Очекивани резултати
Анализа стања	Октобар 2022.	Тим за заштиту од дискриминације ,насиља, злостављања и занемаривања	Директор	Извршена анализа стања

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Информисања о правима, обавезама и одговорностима учесника у образовању у спречавању и заштити од дискриминације и дискриминаторног понашања;	Септембар 2022.	Учитељи, разредне старешине	Директор	Родитељи и други учесници у образовању су информисани правима, обавезама и одговорностима
Информисање учесника у образовању, запослених и родитеље о планираним активностима и могућностима пружања подршке и помоћи	Септембар 2022.	Учитељи, разредне старешине	Директор	Родитељи и други учесници у образовању су информисани правима обавезама и одговорностима
Предлагање мера за унапређивање превенције и заштите од дискриминације. Рад са учесницима у образовању који трпе, чине или сведоче дискриминаторно понашање	Септембар 2022.	Директор школе Тим ,педагог Директор школе Тим ,педагог	Директор школе Директор школе	Сви су упознати са предложеним мерама Урађени су индивидуални планови заштите за учеснике
Учесталост дискриминаторног понашања, број поднетих пријава.	Током године	Директор школе, тим	Директор школе	Праћено је дискриминаторно понашање, извршен је увид у учесталост насиља и у број поднетих пријава распрострањеност различитих облика дискриминације, евидентна се број случајева дискриминаторног понашања

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Укључивање родитеља у планирање мера и спровођење активности за спречавање и сузбијање дискриминаторног понашања	Септембар 2022.	Директор школе, разредне старешине	Директор школе	Родитељи су укључени у планирање мера и спровођење активности за спречавање и сузбијање дискриминаторног понашања
васпитни рад, појачан васпитни рад и васпитни рад који је у интензитету примерен потребама специфичностима установе и најбољем интересу детета	Током године	Одељењски старешина, педагог, директор, Тим	Директор школе	Израђени су индивидуални планови заштите ученика
Укључивање представника Тима за заштиту од насиља ради планирања активности у ИОП-у уколико постоји потреба	Током године	Одељењски старешина, педагог, директор, Тим	Директор школе	Укључен је представник тима и израђен је ИОП
Формирање вршњачког тима за заштиту од насиља кога чине три ученика из Ученичког парламента и Чланова Ученичког парламента за Школски одбор	Током године	Педагог	Педагог	Формиран је вршњачки тим који прати и обавештава о случајевима насиља у школи и чланови Ученичког парламента за Школски одбор
Редовно се води књига дежурства у коју се бележе све активности у вези са нарушавањем реда, и организовано је дежурство ученика и наставника	Током године	дежурни наставници	Директор школе	Забележене су све активности у вези са нарушавањем реда, направљен је распоред дежурства ученика и наставника

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Остварује се сарадња са МУП-ом и Школском управом Министарства	Током године	Директор школе	Директор школе	Остварена је сарадња са Муп-ом, и Школском управом
Сарађује се са Центром за Социјални рад у оквиру превенције	Током године	Директор школе , педагог	Директор школе	Остварена је сарадња са Центром за Социјални рад
Организовање ваннаставних активности у оквиру школе у смислу осмишљавања слободног времена	Током године	Учитељи,разредне старешине, предметни наставници	Директор школе	Организоване су ваннаставне активности у школи
Богаћење школске библиотеке едукативним књигама како ненасилно решавати сукобе и популарисовање читања књига	Током године	Учитељи,одељењске старешине,библиотекар	Директор школе	Прикупљене су књиге за школску библиотеку
Стручно усавршавање	Током године	Сви запослени	Директор школе	Наставници су похађали семинаре
Пр Предавања стручњака из других институција	По по потреби		Директор школе	Др Организована су предавања стручњака из других институција
Учешће у хуманитарним акцијама	Током године	Ученички парламент, учитељи, ученици, одељењске старешине, педагог	Директор школе	Организоване су хуманитарне активности у школи
Умрежавање свих кључних носилаца превенције насиља (Савет родитеља, Школски одбор, Ученички парламент, Наставничко веће)	Током године	Сви поменути актери	Директор школе	Умрежени су сви носиоци превенције насиља (Савет родитеља, Школски одбор, Наставничко веће)

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програми превенције других облика ризичног понашања, као што су употреба алкохола, дувана, психоактивних супстанци и малолетничка делинквенција, саставни су део школског програма и остварују се у складу са Законом. Програми се остварују кроз различите наставне и слободне активности са ученицима, запосленима, родитељима, односно старатељима у сарадњи са јединицом локалне самоуправе, у складу са утврђеним потребама.

Носилац реализације програма заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања је:

- Тим за заштиту од насиља, злостављања и занемаривања, који реализује превентивне и интервентне активности и у сарадњи са запосленима у школи, родитељима, децом и локалном заједницом обезбеди спровођење Посебног протокола и Програма заштите;
- Вршњачки тим који се бави превентивним активностима, промоцијом позитивних образаца понашања као и анализом "јавног мњења" ученика о томе шта је насиље, како и када реаговати итд.

ВРШЊАЧКИ ТИМ ЗА ЗАШТИТУ ОД НАСИЉА „ЧУВАРИ МИРА“

Списак чланова биће утврђен на првом састанку Тима који ће бити одржан у октобру месецу, након спроведене селекције заинтересованих ученика.

Циљеви вршњачког тима „Чувари мира“ су:

- ширење ненасилних облика комуникације, толеранције, хуманих вредности, превенције насиља;
- развијање другарства, поштовања и емпатије и тимског духа у школи,
- подстицање самосталности и критичког размишљања

Годишњи план рада Вршњачког тима „Чувари мира“			
Време реализације	Назив и кратак опис активности	Реализатори	Место реализације
новембар	Хуманитарна акција	Јела Стевановић, Весна Рудић и Ирина Стефановић	све три школе
Децембар	Лепо понашање – „Другарство злата вреди“ (заједничка акција Чуvara мира и ученика 4/1 и 4/2)	Слађана Дамевић	матична школа у Вранићу

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

фeбруар	Дан ружичастих мајица	Милица Војводић и Весна Рудић	Вранић, Мељак, Шиљаковац
Март	Акција „Најбољи друг/-ца“	Весна Рудић и Рада Ђукић Петровић	све три школе
април	Кишобран ненасиља – радионица (заједничка акција Чуvara мира и ученика 3/3)	Јадранка Мацура	подручно одељење у Мељаку
април	Поштујмо различитости – радионица (заједничка активност Чуvara мира и ученика у Шиљаковцу)	Рада Ђукић Петровић	подручно одељење у Шиљаковцу
Мај	Хуманитарна томбола	Милица Војводић и Весна Рудић	матична школа у Вранићу
Мај	Реаговање на насиље – радионица (заједничка акција Чуvara мира и ученика 1/3)	Ирина Стефановић	подручно одељење у Мељаку
Јун	Презентација рада вршњачког тима (PowerPoint)	Момчило Вулевић	матична школа у Вранићу
током године	Размена информација о актуелним дешавањима школе	Јела Стевановић и Ирина Стефановић	
током године	Акција „Добра дела у школи“	Јела Стевановић и Ирина Стефановић	

7. ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ И ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА

Програм ваннаставних и слободних наставних активности ученика се организују у складу са њиховим интересовањима, просторним и људским ресурсима школе. Ваннаставне и слободне наставне активности ученика реализују се кроз програм секција које се у школи организују и могу бити друштвене, хуманистичке, уметничке, техничке, културне, итд. Ученици бирају понуђене активности у складу са сопственим интересовањима и могућностима школе.

Учешће ученика у друштвеним, техничким, хуманитарним, спортским и културним активностима доприноси многим важним исходима образовања и васпитања, као што су:

- задовољење различитих образовних потреба и интересовања ученика;
- препознавање професионалних способности и интересовања, упознавање са светом рада;
- надоградња исхода који се остварују у оквиру редовне наставе и допринос развоју међупредметних исхода;
- унапређивање различитих способности (интелектуалне, физичке, креативне, радне);
- јачање капацитета ученика за разликовање безбедног од небезбедног понашања и заштиту од ризичног понашања;
- подстицање хуманог и одговорног односа према себи, другима и окружењу, јачање осетљивости за оне којима је потребна помоћ (нпр. стари и болесни);
- унапређивање различитих врста писмености (језичке, медијске, културне, научне);
- култивисање коришћења слободног времена;
- подстицање интеркултуралног дијалога;
- разумевање концепта инклузије и јачање осетљивости за различитост;
- јачање генерацијских веза између ученика различитих одељења без компетитивности;
- релаксација, растерећење напетости ученика, самоисказивање;
- јачање везе са локалном заједницом;
- развој осећања припадности својој школској заједници;
- подстицање самосталности, проактивности и предузимљивост;
- припрема за решавање различитих животних ситуација;
- промоција школе и њеног идентитета.

Школа треба да настоји да резултати рада ученика у оквиру ваннаставних активности постану видљиви како у оквиру школе тако и шире као што су организовање представа, изложби, базара, објављивање на сајту, смотре стваралаштва, спортски сусрети и др.

8. 1. ДРАМСКА СЕКЦИЈА

Циљ и задаци секције:

- открити и даље развијати таленат за глуму ученика;
- упознати ученике са највећим дOMETИМА домаћег и светског драмског стваралаштва
- усмерити ученике да са лакоћом и умешноћу откривају у књижевним делима одломке прикладне за драматизацију;
- помоћи ученицима да проникну у унутрашње биће литерарног јунака и да га касније уверљиво тумаче;
- поучити ученикетехници писања сценарија у циљу прилагођавања књижевног текста извођењу на сцени;
- неговати природну обдареност ученика по питању боје и висине гласа, дикције, интонације и у складу са тим радити на даљем богаћењу учениковог говора уопште.

ТЕМЕ	САДРЖАЈ РАДА	БРОЈ ЧАСОВА
1	Формирање секције и договор о раду Проучавање текста Основни појмови изпозоришне уметности Избор новог текста за драмску игру Подела улога	5
2	Читачка проба (рад за столом) Читачка проба (анализа ликова) Читачка проба (основна идеја) Распоредна проба - груписање лица и ствари на сцени Распоредна проба: сценски радње распоредна проба: вежбе ритма и темпа Проба костима Сценска проба	9
3	Генерална проба Учешће секције на прослави Дана Св.Саве Анализа рада секције на првом полугодишту	3
4	Теоретско упознавање говорне уметности: из историје позоришта и драме Читачка проба (рад за столом) Читачка проба (анализа ликова) Читачка рпроба (основна идеја) Распоредна проба. груписање лица и ствари на сцени Распоредна проба: вежбе акцента и паузе Распоредне пробе: Костими и маске	8
5	распоредна проба: Израда комплетног декора Генерална проба Проба пред наступ Приредба поводом Дана школе 1.4.	4

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

6	Гледање телевизијске драме или слушање радио-драме Стваралачки писмени рад: писање сценских дела дијалог стваралачки писмени рад: писање сценских дела драматизација	3
7	разматрање извештаја о раду секције	1
	<i>Укупно</i>	33

8. 2. ЛИТЕРАРНО-РЕЦИТАТОРСКА СЕКЦИЈА

Циљ и задаци секције:

- Истраживање и проучавање (облици колективног, индивидуалног и групног рада): реферати, дискусије, дебатне трибине, прорађивање литературе
- Читање и писање самосталних књижевних
- Припреме за јавне наступе, пробе, наградне конкурсе
- Посете и излети
- Писање и читање властитих литерарних радова
- Прикази и критике ученичког литерарниг стваралаштва
- Учествовање на школским приредбама
- Сарадња са осталим секцијама у школи
- Сарађивање у ђачким листовима и часописима
- Учествовање на конкурсима, темама и такмичењима

ВРЕМЕ	САДРЖАЈ РАДА	БРОЈ ЧАСОВА
Септембар	<ul style="list-style-type: none"> - Конституисање секције. Избор чланова и ђачког руководства. Договор око термина састанака, облика и метода рада. - Усвајање годишњег плана и програма, логотипа и назива Секције - Читање сакупљених старих речи и израза и вуковско писање њихових објашњења. - Читање сакупљених народних пословица, питалица, брзалица и бројалица (разбрајалица) сакупљених у народу нашег завичаја, а којих нема код Вука или су по нечему другачије од његових. 	4

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Октобар	<ul style="list-style-type: none"> - Читање надимака који се појављују у мојој школи, улици, селу, граду. - Читање написаних афоризама, шаљивих и сатиричних текстова, ђачких шала, вицева, фора и фазона. - Учешће у програму припремљеном за обележавање Ђачке недеље. 	3
Новембар	<ul style="list-style-type: none"> - Писање писмених састава на тему: Портрет необичне особе - Писање писмених састава на тему: Испричаћу ти нешто смешно - Писање писмених састава на тему: Причам ти један свој занимљив доживљај 	3
Децембар	<ul style="list-style-type: none"> - Писање и читање писмених састава на различите теме - Писани радови везани за екстеријер и ентеријер грађевине, пејзаж и слично - Договор о могућим насловима прозних писмених састава и песама о светом Сави. Могућност писања скица или драмске једночинке на ту тему 	4
Јануар	<ul style="list-style-type: none"> - Читање и коментарисање писмених радова о Светом Сави - Анализа рада секције на крају првог полугодишта 	2
Фебруар	<ul style="list-style-type: none"> - Израда зидних новина од најбољих писаних радова чланова Литерарне секције - Учешће на литерарним наградним конкурсима о светом Сави (одабирање, штампање и слање радова) - Учешће у школском програму посвећеном животу и делусветог Саве. 	5
Март	<ul style="list-style-type: none"> - Припрема програма за Дан школе (6 часова) - Читање сакупљених графита исписаних на зидовима школе, учионице и градских зграда на тему : ЛЈУБАВ - Могући наслови, теме и мотиви за писмене саставе који говоре о љубави: очи, коса, руке, усне, осмех, пољубац, младеж, тетоважа, забрањена љубав, туга, бол, неверство.... - Читање и коментарисање литерарних радова на тему: МАЈКА! 	8
Април	<ul style="list-style-type: none"> - Осврт на постигнуте резултате - Учешће на приредби поводом Дана школе - Сустрет са члановима секције исте школе/друге школе 	4

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Мај	<ul style="list-style-type: none"> - Израда зидних новина од најбољих писмених састава чланова Литерарне секције написаних на тему: љубав, мајка, пролеће, пољубац, осмех... - Мали квиз. Тема: КЊИЖЕВНОТЕОРИЈСКИ ПОЈМОВИ! 	2
Јун	<ul style="list-style-type: none"> - Разматрање извештаја о раду секције 	1
УКУПНО		36

Циљ и задаци секције:

- развијање и усаврњавање способности ученика за правилан, чист и јасан изговор гласова;
- богаћење речника, усавршавање говорно-језичког развоја;
- оспособњавање ученика да изражајно казују поетске текстове;
- развијање љубави, блискости и осећајности према лепоти поетских текстова;
- афирмисање рецитовања међу ученицима.

ВРЕМЕ	САДРЖАЈ РАДА	БРОЈ ЧАСОВА
Септембар	<ul style="list-style-type: none"> - Формирање секције и договор о раду - Чиниоци изражајног казивања – артикулација - Чиниоци изражајног казивања – дикција - Акценатске вежбе 	4
Октобар	<ul style="list-style-type: none"> - Обрада једне изабране песме - Вежбе темпа, мимике и гестикулације - Паузе у рецитовању, понављање и рефрени 	3
Новембар	<ul style="list-style-type: none"> - Вежбе интонације и јачине гласа - Упознавање говорне уметности - Вежбе дисања 	3
Децембар	<ul style="list-style-type: none"> - Избор и анализа садржаја за наступ поводом школске свечаности (Свети Сава) - Рад са ученицима на текстовима о светосавској тематици 	4
Јануар	<ul style="list-style-type: none"> - Учешће секције на прослави Дана Светог Саве - Анализа рада секције на крају првог полугодишта 	2
Фебруар	<ul style="list-style-type: none"> - Избор и анализа садржаја за такмичење рецитатора - Избор и анализа садржаја за школску приредбу - Увежбавање садржаја за такмичење (2 часа) - Школско такмичење рецитатора 	5

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Март	<ul style="list-style-type: none"> - Припрема програма за Дан школе (6 часова) - Увежбавање садржаја за општинско такмичење - Учесће на општинском такмичењу рецитатора 	8
Април	<ul style="list-style-type: none"> - Осврт на постигнуте резултате - Учесће на приредби поводом Дана школе - Сусрет са члановима секције друге школе 	4
Мај	<ul style="list-style-type: none"> - Гледање телевизијске драме или слушање радио-драме - Разговор о гледаном 	2
Јун	<ul style="list-style-type: none"> - Разматрање извештаја о раду секције 	1
УКУПНО		36

8. 3. НОВИНАРСКА СЕКЦИЈА

Предмет	НОВИНАРСКА СЕКЦИЈА
Разред	СВИ РАЗРЕДИ
Начин остваривања програма	<p>Циљ и задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • упознавање ученика са различитим стиловима информативног и других облика извештавања • примена правила новинарске етике у саопштавању информација • развијање вештина потребних за спремање часописа за штампање (изглед чланка, графичко уређење...).

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Бр. часова
1.	<ul style="list-style-type: none"> • Рад на школском часопису (преглед материјала) • Рад на школском часопису (избор радова) 	Током школске године	
2.	<ul style="list-style-type: none"> • Извештавање о пригодним активностима у школи (ваннаставне активности) • Упознавање ученика са различитим формама извештавања 	Током школске године	

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

3.	<ul style="list-style-type: none"> Писано саопштавање инфорамције о важним датумима (Дан толеранције, дан града итд.) 	Током школске године	
4.	<ul style="list-style-type: none"> Извештавање о активностима посвећеним Дану школу, 1.април 	Током школске године	
5.	<ul style="list-style-type: none"> Прављење репортаже о "Сајму занимања" 	Током школске године	
6.	<ul style="list-style-type: none"> Прављење извештаја о раду секција 	Током школске године	
Укупан број часова			

8. 4. ГРАЂЕВИНСКА СЕКЦИЈА

Грађевинска секција организује свој рад у зависности од интересовања ученика. На секцији ученици имају могућност да у сваком тренутку сами одаберу област рада, изразе жељу и понуде споствену идеју коју покушавају да реализују. На основу идеје, на рачунару цртају технички цртеж, који у кабинету технике претварају у модел или макету.

Тема	Циљеви и задаци	Ред. број часа	Начин остваривања програма	Активности ученика
Грађевинарство (36)	-Да се ученици упознају са основама грађевинарства и урбанизма. -Да се ученицима пруже потребна теоријска сазнања о грађевинским материјалима, односно довољна теоријска подлога у циљу развијања интереса ученика за њихов самосталан рад.	1.	Упознавање ученика са програмом рада грађевинске секције, алатом и материјалом који се користи у кабинету за технику и технологију.	-пажљиво прати излагањенаставника -користи различите изворезнања -проналази нове информације -уочава
		2.	Избор руководства секције	-разликује -упоређује
		3.	Историја развоја архитектуре и грађевинарства.	-класификује -износи своје мишљење
		4.	Основни грађевински материјали.	- износи сопствено мишљење истав -цртају -израђују моделе

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<p>-Оспособљавање ученика да на цртеж пренесе своје замисли.</p> <p>-Оспособити ученике за практичан рад и стручну анализу принципа рада свих самосталних радова.</p> <p>-Увођење ученика у научно- техничке области за које се интересују и показују посебна наклоности.</p> <p>-Да развију интересовање и њихов значај у савременом животу.</p> <p>- Да науче детаљније поједине техничке области како би задовољили своје жеље и развијали конкретне способности (радне, конструкторске, проналазачке и друге).</p> <p>-Да подстичу развој стваралаштва у техничкој области за коју ученици поседују изразите способности.</p> <p>-Да практичним радом ученици овладају радним операцијама које су специфичне законкретну техничку активност.</p>	5.	Поступци и фазе у реализацији грађевинских објеката.	<p>-развијање алгоритамског начина мишљења (по моделу „од идеје до реализације“)</p> <p>-уознавање са појмом и распоредом радних операција (разрада технолошког поступка)</p> <p>-уознавање са поступцима ручне обраде и спајања дрвета, папира, текстила и коже –</p> <p>-обучавање за правилно коришћење алата и прибора</p> <p>-примењивање мера заштите на раду</p> <p>-развијање способности коришћења алата на узорцима материјала</p> <p>-развијање моторичких вештина</p> <p>-развијање осећаја за естетику</p> <p>-развијање fine моторике</p> <p>-развијање уредности и педантности у раду</p> <p>-примена наученог у пракси</p> <p>-развијање моторичких вештина</p> <p>-примењивање мера заштите на раду</p> <p>-развијање осећаја за естетику</p> <p>-развијање способности рада у тиму</p>	
	6.	Урбанизам-основни задаци, заштита човекове околине.		
	7.	Техничка документација у грађевинарству.		
	8.	Технички цртеж као основ за израду пројекта.		
	9.	Израда скица објеката и симболиу грађевинарству.		
	10.	Ортогнално (правоугаоно) пројектовање.		
	11.	Приказивање помоћу пресека.		
	12.	Графичко представљање објеката, обележавање и котирање.		
	13.	Прикупљање идеја за израду пројекта и избор најбоље идеје		
	14.- 36.	Израда пројекта (макете)		
	Укупно	36		

8. 5. СПОРТСКЕ СЕКЦИЈЕ

8. 5. 1. ОДБОЈКАШКА СЕКЦИЈА

Циљ и задаци:

- унапређење физичких способности и моторичких вештина;
- стицање неопходних теоријских знања везаних за правила игре у такмичарским условима;
- усавршавање одређених моторичких способности специфичних за одређену спортску игру;
- Стицање моторичких умења и динамичких стереотипа појединих елемената игре, као и рад на тактичко-техничком усавршавању;
- примена стечених знања и умења у служенијим условима(кроз тренинг, такмичења);
- задовољавање социјалних потреба за потврђивањем и развој такмичарског духа;
- залагање за фер игру и за фер навијање.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Уводни и завршни час	-	-	2	2
2.	Правила игре	-	-	4	4
3.	Технички елементи игре	-	-	20	20
4.	Тактичко-технички елементи игре	-	-	10	10
	Укупно часова	-	-	36	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	36	36
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	0	0
УКУПНО		-	-	36	36

8. 5. 2. ФУДБАЛСКА СЕКЦИЈА

Циљ и задаци:

- унапређење физичких способности и моторичких вештина;
- стицање неопходних теоријских знања везаних за правила игре у такмичарским условима;
- усавршавање одређених моторичких способности специфичних за одређену спортску игру;
- Стицање моторичких умења и динамичких стереотипа појединих елемената игре, као и рад на тактичко-техничком усавршавању;
- примена стечених знања и умења у служенијим условима(кроз тренинг, такмичења);
- задовољавање социјалних потреба за потврђивањем и развој такмичарског духа;
- залагање за фер игру и за фер навијање.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Уводни и завршни час	-	-	2	2
2.	Правила игре	-	-	4	4
3.	Технички елементи игре	-	-	20	20
4.	Тактичко-технички елементи игре	-	-	10	10
	Укупно часова	-	-	36	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	0	0
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	36	36
УКУПНО		-	-	36	36

8. 5. 3. РУКОМЕТНА СЕКЦИЈА

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: РУКОМЕТНА СЕКЦИЈА	РАЗРЕД: 5, 6, 7. И 8.	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
<p>ЦИЉ И ЗАДАЦИ:</p> <p>Циљ: унапређење физичких способности и моторичких вештина, стицање неопходних теоријских знања везаних за правила игре у такмичарским условима, усавршавање одређених моторичких способности специфичних за одређену спортску игру.</p> <p>Задачи: стицање моторичких умења и динамичких стереотипа појединих елемената игре, као и рад на тактичко-техничком усавршавању, примена стечених знања и умења у служенијим условима(кроз тренинг, такмичења), задовољавање социјалних потреба за потврђивањем и развој такмичарског духа, залагање за фер игру и за фер навијање.</p> <p>Фонд часова је 18.</p>		
<p>ИСХОДИ:</p> <p>По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • користи научене вежбе у спорту, рекреацији и другим ситуацијама; • примени усвојене технике кретања у игри, спорту и другим различитим ситуацијама; • изведе елементе усвојених тимских и спортских игара; • примени основна правила тимских и спортских игара; • користи усвојене елементе технике у спортским играма; • примени основне тактичке елементе спортских игара; • учествује на такмичењима између одељења; • примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње; • одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима; • примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама; • примерено се понаша као учесник или посматрач на такмичењима; 		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<ul style="list-style-type: none"> • прихвати победу и пораз; • примењује здравствено-хигијенске мере у вежбању; • чува животну средину током вежбања.
МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ: <ul style="list-style-type: none"> • Српски језик; • Математика; • Биологија; • Музичка култура; • Ликовна култура; • Физика.
УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА: <ul style="list-style-type: none"> • Настава физичког васпитања од 5. до 8. разреда основне школе; • Приручник за наставнике, Драгољуб Вишњић, Завод за уџбенике Београд, 2008; • Правила игре
НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: <ul style="list-style-type: none"> • лопте; • струњаче; • чуњеви; • голови; • ситни реквизити
ИНОВАЦИЈЕ: <ul style="list-style-type: none"> • примена искустава са семинара; • примена ИКТ технологије
НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА: <ul style="list-style-type: none"> • практична провера наученог – групно

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Уводни час	-	-	1	1
2	Правила игре	1	-	2	3
3	Технички елементи игре	2	-	3	5
4	Тактичко – технички елементи игре	3	-	6	9
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		3	-	7	10
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		3	-	5	8
УКУПНО:		6	-	12	18

8. 5. 4. КОШАРКАШКА СЕКЦИЈА

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: КОШАРКАШКА СЕКЦИЈА	РАЗРЕД: 5, 6, 7. И 8.	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ:		
<p>Циљ: унапређење физичких способности и моторичких вештина, стицање неопходних теоријских знања везаних за правила игре у такмичарским условима, усавршавање одређених моторичких способности специфичних за одређену спортску игру.</p> <p>Задачи: стицање моторичких умења и динамичких стереотипа појединих елемената игре, као и рад на тактичко-техничком усавршавању, примена стечених знања и умења у служенијим условима(кроз тренинг, такмичења), задовољавање социјалних потреба за потврђивањем и развој такмичарског духа, залагање за фер игру и за фер навијање.</p> <p>Фонд часова је 18.</p>		
ИСХОДИ:		
<p>По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • користи научене вежбе у спорту, рекреацији и другим ситуацијама; • примени усвојене технике кретања у игри, спорту и другим различитим ситуацијама; • изведе елементе усвојених тимских и спортских игара; • примени основна правила тимских и спортских игара; • користи усвојене елементе технике у спортским играма; • примени основне тактичке елементе спортских игара; • учествује на такмичењима између одељења; • примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње; • одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима; • примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама; • примерено се понаша као учесник или посматрач на такмичењима; • прихвати победу и пораз; • примењује здравствено-хигијенске мере у вежбању; • чува животну средину током вежбања. 		
МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:		
<ul style="list-style-type: none"> • Српски језик; • Математика; • Биологија; • Музичка култура; • Ликовна култура; • Физика. 		
УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:		
<ul style="list-style-type: none"> • Настава физичког васпитања од 5. до 8. разреда основне школе; • Приручник за наставнике, Драгољуб Вишњић, Завод за уџбенике Београд , 2008; • Правила игре 		
НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:		
<ul style="list-style-type: none"> • лопте; • струњаче; 		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<ul style="list-style-type: none"> • чуњеви; • голови; • ситни реквизити
ИНОВАЦИЈЕ: <ul style="list-style-type: none"> • примена искустава са семинара; • примена ИКТ технологије
НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА: <ul style="list-style-type: none"> • практична провера наученог – групно

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		Обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Уводни час	-	-	1	1
2	Правила игре	1	-	2	3
3	Технички елементи игре	2	-	3	5
4	Тактичко – технички елементи игре	3	-	6	9
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		Обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		3	-	7	10
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		3	-	5	8
УКУПНО:		6	-	12	18

8. 5. 5. СЕКЦИЈА СТОНОГ ТЕНИСА

Циљ и задаци:

- унапређење физичких способности и моторичких вештина;
- стицање неопходних теоријских знања везаних за правила игре у такмичарским условима;
- усавршавање одређених моторичких способности специфичних за одређену спортску игру;
- Стицање моторичких умења и динамичких стереотипа појединих елемената игре, као и рад на тактичко-техничком усавршавању;
- примена стечених знања и умења у служенијим условима(кроз тренинг, такмичења);
- задовољавање социјалних потреба за потврђивањем и развој такмичарског духа;
- залагање за фер игру и за фер навијање.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		Обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Уводни и завршни час	-	-	2	2
2.	Правила игре	-	-	4	4
3.	Технички елементи игре	-	-	20	20
4.	Тактичко-технички елементи игре	-	-	10	10
	Укупно часова	-	-	36	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		Обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	0	0
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	36	36
УКУПНО		-	-	36	36

8. 6. СЕКЦИЈА ЗА ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Предмет	СЕКЦИЈА ЗА ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК
Разред	ШЕСТИ И СЕДМИ РАЗРЕД
Начин остваривања програма	<p>Циљ секције је:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стицање додатних знања, упознавање језичких појмова и појава, • подизање свести о различитости култура у писаној и усменој речи, • оспособљавање за дубљу дискусију на разне теме и решавање лексичких, семантичких, граматичких и стилских задатака, • подстицање на критичко мишљење и истраживачки рад. <p>Активности секције обухватају: дискусије и дебате на енглеском језику; обележавање Дана европских језика (26. септембар), као и израду панона, рецитације, квизове, игре речи, писање састава; припрема за приредбу за Дан школе, гледање филмова без превода или са титловима на енглеском језику; упућивање ученика на употребу интернет сајтова за учење енглеског језика и коришћење литературе британских и америчких писаца. Секција је за ученике 6. и 7. разреда.</p>

Р. бр.	Теме/Садржај	Месец	Бр. часова
7.	Introduction	1. полугодиште	2
8.	British vs. American English	1. полугодиште	2
9.	Past Simple	1. полугодиште	2
10.	Canadian vs Australian English	1. полугодиште	2
11.	Lyrics and what to do with them	1. полугодиште	2
12.	Online Practice	1. полугодиште	2
13.	Film English	1. полугодиште	3
14.	English poetry for kids	1. полугодиште	3
15.	Treasure hunt	2. полугодиште	2

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

16.	Running dictation	2. полугодиште	2
17.	Jokes in English	2. полугодиште	2
18.	Sms Language	2. полугодиште	2
19.	Ideas for show	2. полугодиште	2
20.	Writing practice	2. полугодиште	2
21.	Making displays	2. полугодиште	2
Укупан број часова			36

8. 7. СЕКЦИЈА ЗА ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: СЕКЦИЈА ЗА ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: 5, 6, 7. И 8.	ОДЕЉЕЊА: 1, 2, 3
ЦИЉ И ЗАДАЦИ: Секција се организује за све заинтересоване ученике који желе да сазнају више и покажу своју даровитост и да се припремају за бољу комуникацију и изговор француског језика, за приредбу поводом Франкофоније и Дана школе и за стицање међународне признате дипломе из француског језика (ДЕЛФ). Прошириваће се садржаји из редовне наставе, радити нови и занимљивији садржаји који ће се реализовати кроз дијалоге, глуму, рецитације, песме... Могу учествовати сви ученици који желе да унапреде своје знање француског језика кроз опуштenu конверзацију, песму и игру .		
ИСХОДИ: Ученик ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији: <ul style="list-style-type: none"> • слушајући разуме срж дијалога / репортаже / рекламе / огласа и тачно заокружи или допуни реченицу; • разуме написани текст из часописа и тачно одговори у вези са њим; • попуни формулар, напише мејл, разгледницу, позивницу (A1), састав до 50 или 80 речи на основу датих инструкција(A2); • разуме налоге сходно нивоу и одговара на њих, прича о некој теми, води дијалог импровизоване ситуације на основу датих смерница; • правилно и изражајно изговара рецитације и пева песме; • глуми у драматизацији дијалога или скечу за приредбу поводом франкофоније. 		
МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ: <ul style="list-style-type: none"> • сви предмети где се може увежбавати говор и употреба француског језика. 		
УЦБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА: <ul style="list-style-type: none"> • часописи на француском; • CD; • YouTube. 		
НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА: <ul style="list-style-type: none"> • диск плејер; • пројектор; • лаптоп и екран 		

ИНОВАЦИЈЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • употреба кратких филмова, дијалога и популарних песама и шансона на француском језику
НАЧИН ПРОВЕРЕ ИСХОДА:
<ul style="list-style-type: none"> • комуникацијом; • глумом; • певањем на француском.

Р. бр. Теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Comprehension orale	-	2	-	2
2.	Comprehension écrite	-	2	-	2
3.	Production écrite	-	2	-	2
4.	Production orale	-	2	-	2
5.	Припрема за приредбу поводом Франкофоније и Дана школе	-	8	-	8
	Укупно часова	-	16	-	16
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	8	-	8
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	8	-	8
УКУПНО		-	16	-	16

8. 8. САОБРАЋАЈНА СЕКЦИЈА

Основни циљеви и задаци саобраћајне секције су:

- подстицање саобраћајног васпитања и образовања деце школског узраста у функцији усвајања безбедног понашања у саобраћају и припрема непосредног и превентивног рада;
- подстицање интереса ученика да у саобраћају на путевима учествују на начин који ће допринети бољем безбедносном стању, усвајањем модела безбедног понашања;
- да се у пријатељском надметању покажу домети у знању и вештини чувања свога и туђег здравља, живота и имовине;
- да кроз такмичење ученици изборе право учествовања на вишим степенима смотре до међународног такмичења овакве врсте, где репрезентују нашу државу;
- подстицање напора грађана на заштити људи и имовине у саобраћају на путевима.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Редни бр. наставне теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова по теми	Број часова		
			За обраду новог градива	За утврђивање градива	За друге типове часова
1.	Уређаји и опрема возила у саобраћају	1	1	-	-
2.	Општа правила саобраћаја	8	8	-	-
3.	Посебна правила саобраћаја	7	6	1	-
4.	Саобраћајни знаци	3	2	1	-
5.	Практичне вежбе на полигону	17	-	-	17
	Укупно	36	17	2	17

8. 9. ЕКОЛОШКА СЕКЦИЈА

Циљ секције је:

- развијање свести о значају и важности очувања животне средине;
- схватити узрочно последичну везу између климатских промена и загађења животне средине;
- уочити своје место и важност као појединца у глобалном подухвату какав је заштита животне средине;
- схватити шта то значи живети у загађеној средини, ризици и последице;
- дати допринос очувању животне средине као група која је састављена од појединаца, окупљених око исте идеје.

Активности секције обухватају: дискусије и дебате на тему заштита животне средине, обележавање Дан планете Земље (22. април), као и израду паноа и мултимедијалних презентација и реализација еколошких пројеката. Презентовање припремљених радова ученичком парламенту и одељењима како вишег тако и нижег циклуса образовања а све у договору са одељенским старешином (на часовима одељенског старешине и слично), ради подизања свести о важности екологије како за појединца, тако и за друштво. У оквиру Еколошке секције организује се прикупљање и разврставање рециклажног материјала, а касније и предаја истог. Новчана средства остварена овим путем еколошка секција уз потребне сагласности и одобрења троши на реализацију пројекта из области екологије а тиче се наше установе. У раду секције очекује се сарадња са грађевинском секцијом, СНА „предузетништво“ и другим слободним и обавезним наставним активностима, а све у циљу бољег рада Еколошке секције и бољих резултата. Секција је намењена ученицима другог циклуса образовања.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Садржај програма/Теме:	Број часова
Основи екологија	2
Важност екологије за појединца и друштво	1
Одрживи развој	1
Шта је наша снага а шта слабост у очувању животне средине	1
Креирање презентација- паноа на тему екологија	4
Презентовање материјала	8
Обележавање „Дана планете земље“	2
Рециклажа	6
Пројектни задатак на тему – унапређење екологије наше Школе	10
Анализа постигнутих резултата и предлог унапређења за следећу годину	1
Укупно	36

8. 10. СЕКЦИЈА ЗА ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Циљ: Развијање еколошке културе ученика кроз васпитавање за одговорно понашање и активно учешће у очувању природне равнотеже како своје непосредне околине тако и читаве планете.

Задаци:

- упознати децу са појмом екологије и значајем очувања животне средине;
- примена стечених знања у свакодневном окружењу (шуми, ливади, парку, и свим осталим стаништима);
- подстицање одговорног понашања према биљкама и животињама из окружења;
- схватање значаја рационалне потрошње необновљивих извора енергије;
- схватање значаја употребе обновљивих извора енергије за очување еколошке равнотеже;
- увиђање загађености ваздуха, воде и земљишта и проучавање могућности за смањење и спречавање загађења;
- обележавање еколошких датума;
- уређивање школског простора.

Теме	Садржај рада	Број часова
1.	Распоред рада, формирање групе. Обележавање важних еколошких датума.	7
2.	ЕКО -контроле здрав начин живота.	3
3.	Рециклажа и акција рециклаже. Прикупљање старог папира и осталих материјала за рециклажу.	7
4.	Уређење школског дворишта и кабинета (садњом и негом биљака).	7
5.	Презентације о загађењу животне средине и буђењу еколошке свести.	6
6.	Израда паноа.	3
7.	Квиз/асоцијације – научили смо на еколошкој секцији.	2
8.	Извештај о раду еколошке секције.	1

8. 11. БИБЛИОТЕЧКА СЕКЦИЈА

Образовно –васпитна делатност	време	начин праћења
<ul style="list-style-type: none"> • планирање активности у раду са ученицима; • упознавање ученика са радом библиотеке; • упознавање ученика са врстама библиотечке грађе и оспособљавање за самостално коришћење књига, часописа; • пружање помоћи ученицима при избору литературе и некњижне грађе; • развијање информационе писмености и формирање навика за самостално налажење информација; • подстицање код ученика развоја способности проналажења; • анализирања примена и саопштавања информација ,уз вешто ефикасно коришћење информационо – комуникационих технологија; • обележавање важних дана, догађаја, годишњица (Месец књига , Дан писмености , Дан здраве исхране); • развијање навика за чување, заштиту и руковање књижном и некњижном грађом ; • вођење библиотечке секције; • промоција читања и развијање читалачке способности • ученика кроз школски пројекат - Читање је забава. 	<p>ТОКОМ ГОДИНЕ</p>	<p>извештај о раду сајта школе присуство педагога и директора</p>
<p>Сарадња са наставницима, педагогом директором и родитељима</p>	<p>време</p>	<p>начин праћења</p>
<ul style="list-style-type: none"> • информисање стручних већа, стручних сарадника и директора о набавци стручне и педагошко –психолошке литературе; • сарадња у вези са посетом Сајму књига, информисање о набавци; • припремање и прикупљање материјала за школски лист; • сарадња са наставницима у вези са учлањењем наставника и ученика у библиотеку и учествовање ученика у такмичењу Читалачка значка; • сарадња са наставницима грађанског васпитања и вернауке у вези са заједничким часовима; 	<p>ТОКОМ ГОДИНЕ</p>	<p>извештај о раду, школски лист, сајт школе</p>

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

<ul style="list-style-type: none"> • сарадња са наставницима у планирању тематских часова; • рад у шкoлским тимовима; • присуство седницама стручних већа у школи; • присуство седницама хаставничког већа; • сарадња са родитељима 		
Библиотечко –информациона делатност	време	начин праћења
<ul style="list-style-type: none"> • израда годишњег плана и програма рада библиотекара; • системстско информисање ученика и запослених о новим књигама, листовима и часописима; • припрема паноа и тематских изложби о појединим издањима , ауторима, акцијама јубилејима ,важним данима и догађајима ; • припремање усмених и писаних приказа књига , периодике , и друге књижне и некњижне грађе; • израда статистике коришћења фонда; • упис ђака првака у библиотеку; • организовање међубиблиотечке позајмице и сарадње са Месном библиотеком; • сређивање и естетско уређење библиотеке; • сређивање књига на полицама; • сређивање ознака на полицама; • остваривање стручних послова (инвентарисање ,сигнирање..); • израда извештаја о раду школске библиотеке и библиотекара; • анализа и самовредновање рада; • израда статистике коришћења фонда (месечна и годишња) 	током године	извештај о раду
Културна и јавна делатност	време	начин праћења
<ul style="list-style-type: none"> • припремање и организовање прослава и важних годишњица у вези са школом и локалном заједницом; • организовање књижевних сусрета; • промоција рада школске библиотеке. 	током године	извештај о раду

ЦИЉЕВИ РАДА ШКОЛСКОГ БИБЛИОТЕКАРА:

Најважнији циљ рада школског библиотекара је подстицање читања и развијање информационе писмености. Читање и разумевање прочитаног су основни услови за успешан процес учења у школи. Зато је важно развијати читалачке вештине ученика, постигати ученике на читање из забаве и задовољства и развијати естетске вредности. Информациона писменост подразумева разумевање потребе за информацијом, проналажење одређене информације и правилну употребу информације из различитих извора информација. Школска библиотека оспособљава ученике за самостални истраживачки ради постиже их на стваралачко и критичко мишљење у проналажењу, одабиру, вредновању и примени информација у решавању проблема / задатка.

Ученици се уче да користе различите изворе информација и знања, да се сналазе у библиотеци, познају начин класификације књига, да користе књиге свог узраста и својих могућности разумевања ради даљег напредовања у учењу и будућем занимању и прихватању концепције целоживотног учења.

Сарадњом наставника и библиотекара омогућава се повезивање наставних садржаја више предмета у подручје читалачке и информационе писмености кроз различите активности: реализација заједничког часа, планирање и реализација часа .

ОСТВАРИВАЊЕ ИСХОДА ИЗ ОБЛАСТИ РАДА ШКОЛСКОГ БИБЛИОТЕКАРА:

Библиотекар ће помоћи ученицима у остваривању исхода из области информационе информатичке и медијске писмености који су у вези са наставом технике и технологије, информатике и грађанског васпитања кроз реализацију школског пројекта Читање из забаве, Здрав живот и Екологија учествоваће у остварењу образовних исхода осталих наставних предмета ,кроз упућивање ученика на одговарајуће изворе информација, увођење ученика у истраживачки рад и развијање социјалних вештина код ученика.

УЧЕНИК ЈЕ СТАЊУ ДА:

- лоцира школску библиотеку, познаје школског библиотекара и учествује у активностима у библиотеци;
- зна да школска библиотека има различите материјале и књиге у штампаном и електронском облику који могу да се позајме и разуме важност и правилно чување тог материјала;
- зна да су различите врсте књига смештене у различитим деловима библиотеке ,зна да пронађе сликовницу или књигу за час;
- користи библиотеку за личне потребе и проналажење информација потребних за школу;
- слуша и чита текстове потребне за школу ,уме да одреди заплет ,ликовевреме ,место и идеју приче ,говори о омиљеним књигама и писцима , разликује чињенице од измишљене приче, има културу комуникације;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- зна да су књиге из области књижевности постављене по алфаветском реду презимена аутора и уме да пронађе потребну књигу;
- зна основне књижевне жанрове и одређује основне елементе;
- зна да разликује књижевност од научне литературе;
- разуме појам писмености и разликује појмове читалачка писменост , математичка и научна писменост;
- разуме важност писмености, нарочито читалачке писмености која је услов успешног учења и образовања.

Годишњи план рада библиотечке секције		
садржај	време	носиоци активности
Анкета о заинтересованости ученика о раду у школској библиотеци	септембар	библиотекар, наставник и ученик
Обада и класификација књига, сређивање полица са књигама, заштита оштећених књига ,посетаСајму књига	октобар	библиотекар ученици
Обележавање Месеца књиге Израда панона	новембар	ученици библиотекар
Обрада и класификација књига,сређивање полица са књигама	децембар	библиотекар
Обележавање Савиндана , организовање такмичења у познавању - Живота и дела Светог Саве	јануар	библиотекар ученици наставници
Проналажење информација на интернату ,презентација нових књига, израда панона	фебруар	Библиотекар Ученици наставници
Писање састава на задату тему, Избор омиљене књиге	март	наставник ,ученик и библиотекар
Обележавање Светског дана књиге , израда панона ,обележавање Дана школе	април	библиотекар ученици

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Класификација књига, сређивање полица са књигама, заштита оштећених књига	мај	библиотекар
Израда извештаја о раду библиотечке секције Извештај рада школске библиотеке	јун	библиотекар

Циљеви библиотечке секције су :

- развијање интересовања и љубави према књизи;
- развијање културе читања;
- стицање основних знања о раду школске библиотеке;
- упознавање ученика са разноврсном литературом;
- постицање и развијање креативности код ученика;
- мотивисање ученика за самостални, истраживачки рад;
- упућивање ученика на правилно коришћење речника и енциклопедија;
- подстицање надарених ученика на учешће у разним такмичењима;
- бодрење и подршка ученицима који самостално пишу;
- заштита оштећених књига;
- испитивање самосталног сналажења ученика у библиотеци;
- избор омиљене књиге;
- сарадња са наставницима српског језика и књижевности при изради школског блога.

9. ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ

Програм професионалне оријентације обухвата низ активности којима ученике подржавамо у процесу доношења одлуке о избору њиховог будућег занимања, односно следећег нивоа у школском систему (упис у средње школе, опредељење за занате итд.) Програм професионалне оријентације у школи реализује Тим за професионалну оријентацију у сарадњи са разредним старешинама и педагошко-психолошком службом школе. Основни циљ Програма професионалне оријентације јесте развијање способности младих да донесу и спроводе одлуку о избору средње школе или занимања. Програм професионалне оријентације у основној школи има за циљ да развије спремност ученика да стичу знања и искуства о себи и свету рада како би доносили реалне одлуке у погледу свог даљег образовања и опредељивања, свесни шта оне значе за каснија образовна и професионална опредељења као и успех у раду.

Општи задаци професионалне оријентације реализоваће се кроз конкретизоване задатке у оквиру професионалног информисања, саветовања и праћења развоја и успешности ученика у школи и то кроз све облике васпитно-образовног рада: обавезни наставни процес, додатна настава, слободне активности, одељењске заједнице, часови разредног старешине, родитељски састанци. Носиоци активности из оквира професионалне оријентације су: учитељи, одељењске старешине, предметни наставници, психолог, педагог, родитељи и стручна лица других институција. При постављању задатака из оквира програма професионалне оријентације пошло се од савремених научних сазнања о карактеристикама професионалног развоја и избору занимања и реалних могућности примене тих сазнања.

Општи задаци:

- Упознавање, праћење и подстицање развоја индивидуалних карактеристика личности ученика значајних за усмеравање њиховог професионалног развоја и њихово подстицање да сами свесно допринесе сопственом професионалном развоју.
- Упознавање ученика са светом рада и занимања, системом средњег васпитања и образовања и њихово оспособљавање за самостално прикупљање информација које се односе на свет рада и систем средњег образовања.
- Формирање правилних ставова према раду
- Оспособљавање ученика за планирање свог професионалног развоја и доношење реалних и зрелих одлука у вези са избором занимања и правцима стручног оспособљавања
- Подстицање ученика на испитивачко, експлоративно понашање према себи и свету рада
- Успостављање сарадње са ученичким родитељима и њихово оспособљавање за пружање помоћи деци у подстицању и усмеравању њиховог професионалног развоја
- Успостављање сарадње са установама и институцијама које могу допринети успешнијем професионалном развоју ученика.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Концепт програма ПО остварује се кроз пет модула:

- **самоспознаја**– препознавање сопствених потенцијала, спремност за постигнућа и склоности преко одговарајућег осмишљавања наставе и учења;
- **информисање о занимањима и каријери**– припрема расположивих информација о занимањима на структурисан начин или информација које тек треба развити, да би се омогућила информисана одлука о избору занимања;
- **уознавање са путевима образовања** – мрежом школа – познавање путева образовања и каријере који воде ка остварењу жељеног занимања;
- **реални сусрети са светом рада**– реализација посетом родитеља школи и представљањем њиховог занимања
- **доношење одлуке о избору школе и занимања** – самостално, промишљено и одговорно доношење одлуке о избору школе или занимања.

Професионална оријентација подразумева **укључивање и међусобно повезивање свих актера** који имају пресудну улогу и утицај на развој личности ученика и на процес доношења одлука при њиховом избору занимања и остваривању професионалног развоја: родитељи, наставници, стручни сарадници, лекари, стручњаци при Националној служби за запошљавање и други.

Носиоци активности и реализације програмских задатака професионалне оријентације су: школски психолог и педагог, одељењске старешине и предметни наставници.

Реализација програмских задатака из области професионалне оријентације остварује се у оквиру садржаја редовне наставе и изборне наставе, а сви задаци из овог подручја биће уграђени у планове рада наставничког, одељењског и стручних већа, савета родитеља, школског одбора и ученичког парламента.

Програм се реализује кроз различите активности – радионица којима се обухватају сви ученици 8. разреда, а које тематски покривају различите области:

Време реализације	Садржај програма/Теме:	Број часова
Октобар/Новембар	Уознавање сопствених врлина, вредносног система, интересовања и жеља	6
Децембар/Јануар	Сагледавање и анализа занимања у контексту компетенција потребних за одређене области	6
Април	Реални сусрети – Сајам занимања презентација, израда постера и разговор са представницима одређених занимања	10
Мај	Доношење одлуке – вештине доношења и спровођења одлуке	6
Мај/Јун	Анализа успешности Програма (Извештај о раду) и дефинисање плана за наредну годину	4
Укупно		30

10. ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ И ЗДРАВСТВЕНОГ ВАСПИТАЊА У ШКОЛИ

Циљ програма здравствене заштите је подизање нивоа здравствене заштите ученика кроз едукацију, вршњачку едукацију, раду на унапређивању хигијенских и санитарних услова у школи. Школа сарађује са здравственим установама у спровођењу здравствене заштите ученика, у складу са Законом.

Област рада	Активности	Реализатори
Праћење здравственог стања ученика	<ul style="list-style-type: none"> Реализација планираних систематских прегледа, имунизације Сарадња са лекарима специјалистима – ортопед, логопед, стоматолог, очни лекар, физијатар Сарадња са здравственим установама 	Одељењске старешине, здравствени радници, Дом здравља Барајево
Едукација	Организовање трибина, радионица и саветовалишта о различитим темама везаним за здравље (COVID 19, разноврсна исхрана, хигијена, заразне болести, болести везане за неправилну исхрану гојазност, булимија, анорексија, репродуктивно здравље, болести зависности, психоактивне супстанце, правилнодржање тела, интернет)	Дом здравља Барајево, родитељи, здравствени радници, Институт за јавно здравље, Тим за превенцију наркоманије, одељењске старешине, ученици, запослени
Хигијенски услови	<ul style="list-style-type: none"> Контрола општег хигијенског стања ученика Стална контрола хигијенских услова у школским просторијама и школском дворишту Рад на спречавању настанка и ширења заразних болести 	Запослени, ученици
Средства за прву помоћ	Набавка	Директор

11. ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Циљ програма социјалне заштите је брига и заштита ученика из осетљивих друштвених група и превентивно или интервентно деловање у сарадњи са надлежним институцијама. Школа у сарадњи са надлежним установама брине о социјалној заштити, посебно ученика из осетљивих друштвених група, на основу програма социјалне заштите. Програм социјалне заштите ученика односи се на сарадњу са Центром за социјални рад а у циљу решавања материјалних, безбедностих и породичних проблема са којима се ученици срећу. Сарадња са Центром се реализује кроз различите активности: усмена и писана обавештења о социјалном и емоционалном статусу ученика, као и променама које могу да се десе у породичном окружењу (промена у структури породице, економском статус породице, промени места пребивалишта....) и другим животним околностима. Организација хуманитарних акција, набављање бесплатног прибора или могућност одласка на излете за ученике из материјално угрожених породица су неке од активности које ће Школа предузимати а да би омогућила равноправно учешће ученика у образовно-васпитном раду. Динамика активности програма биће одређена потребама ученика и породице за одређеном врстом подршке.

Област рада	Активности	Реализатори
Материјална подршка	<ul style="list-style-type: none"> Снимак стања ученика и његове породице којој је потребна подршка Сарадња са надлежним установама социјалне заштите у циљу превенције или интервенције за ученике из осетљивих друштвених група Хуманитарне акције на нивоу школе и локалне заједнице 	ПП служба, одељењске старешине, Центар за социјални рад Барајево
Подршка у учењу	Снимак стања ученика и његове породице којој је потребна подршка Праћење ученика унапредовању у учењу	ПП служба, одељењске старешине, предметни наставници, Вршњачки тим „Чувари мира“
Подршка у заштити од занемаривања, злостављања и насиља	<ul style="list-style-type: none"> Снимак стања ученика и његове породице којој је потребна подршка Сарадња са надлежним установама социјалне заштите у циљу превенције или интервенције за ученике из осетљивих друштвених група Сарадња са надлежним институцијама у случајевима насиља у породици Праћење прихватања ученика у вршњачкој групи и његова социјализација 	ПП служба, одељењске старешине, предметни наставници, вршњачки тим, полиција, Центар за социјални рад

12. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Циљ овог програма је подизање свести код ученика, наставника, родитеља и грађана о очувању и унапређењу животне средине. Заштита животне средине обухвата активности усмерене на развиј еколошке свести, као и рационално коришћење природних ресурса у циљу њиховог очувања.

Школа доприноси заштити животне средине остваривањем:

- огледни часови, предавања, радионице, трибине о важним темама загађивања и заштите животне средине;
- промоција науке кроз дечје радионице на еколошке теме;
- мерење и анализа потрошње воде и електричне енергије у току месеца;
- обележавањем важних датума у настави (Светски дан планете, воде, Светски дан здравља итд.);
- организацијом тематских ликовних и литерарних изложби које се баве темом екологије;
- реализацијом посебних програма а који имају за циљ унапређивање здравих навика код ученика (*Здрава исхрана-здрavo тело-здрав дух*, програм *Покренимо нашу децу*, *Спортски пројекат Барајево*);
- уређењем школског простора и стварањем здраве средине за реализацију наставних и ваннаставних активности (озелењавање и уређење дворишта);
- учешће у хуманитарним акцијама сакупљање чепова и лименки за рециклажу;
- израда предмета од рециклираног материјала (конкурс „Чаролија рециклаже“);
- израда информатора у циљу промоције одговорног односа према животној средини.

13. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

Циљ сарадње са локалном самоуправом је обезбеђивања бољих услова за рад школе, као и пружање адекватне здравствене заштите и безбедности ученика и наставника. Сарадња са локалном самоуправом реализује се на основу програма сарадње са локалном самоуправом у коме су дефинисане активности (садржај), време реализације и реализатори. Школа прати и укључује се у дешавања на територији јединице локалне самоуправе и заједно са њеним представницима планира садржај и начин сарадње, нарочито о питањима од којих зависи развитак школе.

Активности	Време реализације	У сарадњи са:
Пружање подршке ученицима са посебним потребама	по потреби	Центар за социјални рад Институт за ментално здравље Школе специјализоване за обезбеђивање додатне подршке ученицима (ШОСО "Свети Сава" Умка...) Интерресорна комисија
Реализација посебних превентивних програма (предавања на тему <i>Превенција болести зависности, Прва помоћ...</i>)	по потреби	Црвени крст
Систематски прегледи Реализација посебних програма у школи (<i>предавања лекара на тему Здраве исхране, Репродуктивно здравље...</i>)	по потреби	Дом здравља
Посете ученика и наставника	По потреби	Установе културе (Градска библиотека, Музеј, биоскопи, позоришта...)
Превоз ученика, превоз запослених	Свакодневно	ЈПП и МУП
Обезбеђивање сигурног и безбедног пута и превоза различитог поверљивог материјала (завршни тестови...)	По потреби	МУП
Редовно одржавање инфраструктуре (вода, струја, грејање, отпад, инсталације)	Свакодневно	Надлежне градске и републичке институције
Инвестиционо одржавање (план јавних набавки, реализација нових пројеката...)	Током године	Надлежне градске и републичке институције

14. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

Циљ сарадње са породицом је подстицање и неговање партнерског односа, заснованог на принципима међусобног разумевања, поштовања и поверења наставника, ученика и родитеља.

Школа подстиче и негује партнерски однос са родитељима, односно старатељима ученика, заснован на принципима међусобног разумевања, поштовања и поверења. Програми у области сарадње са породицом усмерени су на јачање родитељске компетенције и имају социо-едукативни и саветодавни карактер. Сарадња са породицом одвијаће се плански и систематски током целе године укључујући породице у планирању, реализацији и евалуацији те сарадње. Да би се што боље одговорило потребама деце, породице и средине, сарадња ће се реализовати применом и комбинацијом различитих облика сарадње.

Сарадња са родитељима остварује се кроз укључивање родитеља у систематски васпитни рад школе путем родитељских састанака, Савета родитеља и индивидуалних контаката наставника и родитеља. На тај начин врши се координација педагошког деловања породице и наставника. Осим тога педагошко-психолошка служба обавља разговоре са родитељима ради упућивања у напредак ученика, али и у случајевима дешавања проблема и приметног непримереног понашања. Тада родитељи, одељењски старешина и педагошко-психолошка служба проналазе најбољи начин за решавање настале ситуације. У случајевима дешавања насиља, злостављања и занемаривања, школа одмах обавештава родитеље, предузима потребне кораке и сачињава план подршке и заштите у који укључује и сарадњу са родитељима, односно заједничко деловање породице и школе.

Сарадња се остварује кроз: међусобно информисање о здрављу, психофизичким способностима и социјалном развоју ученика, информисање о учењу, понашању, ваннаставним школским активностима, условима рада у породици и друштвеној средини. Такође и кроз индивидуалне разговоре и размену мишљења родитеља, наставника и стручних сарадника о напредовању и понашању ученика у породици и школи, припрема информација за групу родитеља код чије деце се јављају потешкоће у развоју – помоћ родитеља у налажењу нових најбољих решења, као и рад Савета родитеља школе.

Облици сарадње

Сарадња са породицом се реализује кроз различите активности:

- родитељски састанци и индивидуални састанци са родитељима (отворена врата);
- писана обавештења и СМС поруке;
- телефонски разговори;
- обавештења дата на огласној табли или истакнутим местима у школи;
- званичне интернет странице школе (сајт школе, facebook страница, instagram, youtube канал);

Најучесталија је сарадња породице и разредних старешина, а затим директора и педагошко-психолошке службе са породицом.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Области сарадње - Тематски сарадња са породицом се односи на различите аспекте дечијег развоја, образовне и друге потребе ученика, напредовање, постигнућа и ученичке резултате у наставним и ваннаставним активностима, али обухвата и саветодавни рад који се односи на васпитне поступке родитеља и стварање подстицајне атмосфере у породичном окружењу, како би се створила средина која прати и подржава дечији развој и напредовање.

Динамика сарадње школе и породице одређена је потребама породице, али и иницијативом школе приликом кључних тачака у образовном-васпитном процесу – групни родитељски састанак са родитељима се организује са родитељима будућих првака, као и ученика осмог разреда.

Преко званичне странице на facebook-у која се свакодневно ажурира, родитељи имају увид у школски рад и прилику да свакодневно прате актуелна дешавања у школи. Родитељи су укључени и непосредно учествују у раду школе кроз учешће у стручним органима и тимовима (Савет родитеља...).

Разговор организује одељенски старешина у сарадњи са педагогом и психологом школе. Родитељски састанци: Одељењски старешина је стручно лице које је задужено да сазива, припрема и води родитељске састанке. Родитељски састанци се одржавају најмање 4 пута годишње (или по потреби). Евиденција родитељских састанака се води у Есдневнику.

Области сарадње	Активности	Реализатори
Општи родитељски састанци	<ul style="list-style-type: none">-уознавање родитеља са организацијом рада школе, правилима понашања, правима и обавезама ученика и кућним редом-прелазак са разредне на предметну наставу-формирање савета родитеља - избор нових чланова-решавање питања екскурзија и осигурања ученика-радни дан ученикаанализа успеха ученика на крају првог класификационог периода-разговор о побољшању квалитета рада и живота у школи, предлози за акције и укључивање родитеља, организовање прославе Школске славе-уознавање родитеља са радом ученичког парламента-анализа успеха ученика на крају првог полугодишта-однос ученик, наставник, родитељ-значај правилног избора занимања за ученике 8. разреда-анализа успеха на крају класификационог периода-разматрање реализације наставе и предстојеће матуре-разматрање плана екскурзија за наредну школску годину-васпитно- дисциплинске мере-извештај о раду Савета родитеља	Одељењске старешине, чланови Савета родитеља

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Индивидуални контакти са родитељима	На иницијативу родитеља, одељењског старешине, наставника, стручне службе са циљем информисања онапредовању ученика	Одељењске старешине, наставници, стручна служба, родитељи
Отворена врата	Присуство родитеља различитим облива образовно-васпитног процеса	Учитељи наставници, стручни сарадници
Анкетирање родитеља	Праћење успешности сарадње са породицом	Одељењске старешине, стручни сарадници, директор
Саветодавни рад са родитељима ученика чија деца имају потешкоћа у понашању и учењу	Различити облици саветодавног рада у зависности од проблема, размена информација, упућивање	Одељењске старешине, стручни сарадници, родитељи

15. ПРОГРАМ ИЗЛЕТА, ЕКСКУРЗИЈА И НАСТАВЕ У ПРИРОДИ

Циљ реализације излета, екскурзија и наставе у природи је усвајање дела наставног програма, непосредним упознавањем културно- историјског наслеђа и природних лепота. Развијањем позитивног односа према националним, културним и естетским вредностима, гради се одговоран однос према наслеђу. Оснажују се и позитивни социјални односи између ученика, и ученика и наставника. Такође, циљеви су и: очување, подстицање и унапређивање укупног здравственог стања ученика, њиховог правилног психофизичког и социјалног развоја; стварање основа за усвајање активног, здравог и креативног начина живота и организовања и коришћења слободног времена; проширивање постојећих и стицање нових знања и искустава о непосредном природном и друштвеном окружењу; развијање еколошке свести и подстицање ученика на лични и колективни ангажман у заштити природе; социјализација ученика и стицање искустава у колективном животу, уз развијање толеранције и одговорног односа према себи, другима, окружењу и културном наслеђу; развијање позитивних односа према националним, културним и естетским вредностима; развијање способности сагледавања развоја привредних могућности краја, односно региона који се обилази.

На основу Правилника о организацији и остваривању наставе у природи и екскурзије у основној школи израђује се план и програм реализације по разредима, који се налази у Годишњем плану рада школе. Школа, сваке године, расписује јавну набавку по процедури која се налази у Закону о јавним набавкама („Службени гласник РС“ бр. 91/2019).

Програм излета, наставе у природи и екскурзије обухвата спортско-рекреативне, образовне и забавне активности које имају различиту динамику и организацију се у складу са планираним и уоченим потребама ученика и дефинисаним програмским циљевима и задацима образовно-васпитног рада.

Програм екскурзије обухвата све активности који се предузимају како би се остварили циљеви дефинисани програмом излета, екскурзија и наставе у природи, а које се односе на:

- Информисање родитеља о свим важним детаљима везаним за организационо-техничке аспекте путовања (место и време боравка деце, дужина боравка, цени боравка, потребној документацији итд.);
- Саведотавни разговори са родитељима које се тичу одвајања ученика од родитеља на краћи и дужи временски период; процес прилагођавања на нова места и активности које ће се тамо реализовати, као и размена свих информација везаних за психофизички статус детета;
- Образовна (психопедагошка) припрема ученика за летовање;
- Активности на самој екскурзији, излету и одмору.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Одмор и рекреација за децу од 7-15 година организује се у току зимског, пролећног и летњег распуста у дечјим одмаралиштима на мору, планинама, поред река и језера у трајању од 7 до 14 дана. У току припреме оријентационих планова, одмаралишту се доставља информација о програму боравка, броју деце и запослених који долазе, општим карактеристикама групе и подаци о здравственом стању деце и пратећа документација.

Циљеви програма излета, екскурзије и наставе у природи су:

- подстицање правилног психофизичког и социјалног развоја и помоћ у отклањању или кориговању негативних чинилаца развоја;
- стварање основа за усвајање активног, здравог и креативног начина живота и коришћења слободног времена;
- стицање искуства у колективном животу и заједништву, уз развијање толеранције у односима људима;
- ублажавање последица вишемесечног боравка у затвореном простору (умањене физичке активности, неправилне исхране и др.);
- формирање позитивних ставова према природи и њеној заштити;
- обогаћивање постојећих и стицање нових знања и искуства.

Задаци излета, одмора и рекреације у природи су:

- правилна исхрана, одговарајућа телесна активност;
- организовање спортских, такмичарских и рекреативних игара и усвајање хигијенских навика;
- упознавање и развијање живота у колективу, самостално старање о себи, подстицање стваралачког понашања, развијање културе коришћења слободног времена;
- развој и обогаћивање различитих психолошких и социјалних садржаја дечјих искустава и кориговање постојећих разлика у условима за развој деце.

16. ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

ПЛАНИРАЊЕ И ПРОГРАМИРАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА

- Планирање набавке литературе и периодичних публикација за ученике, наставнике и стручне сараднике;
- Израда годишњег, месечних и оперативних планова;
- Планирање и програмирање рада са ученицима у школској библиотеци;
- Израда програма рада библиотечке секције;
- Планирање развоја школске библиотеке и набавка библиотечке грађе потребне за реализацију наставе и образовно–васпитног рада;
- Систематско информисање ученика и запослених о новим књигама, листовима, часописима;
- Припремање паноа и тематских изложби о појединим издањима, ауторима, акцијама, јубилејима, важним данима и догађајима и слично.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ОБРАЗОВНО - ВАСПИТНОГ РАДА

- Учешће у изради годишњег плана рада и самовредновања рада установе;
- Вођење аутоматизованог библиотечког пословања, са увидом у наставне планове и програме рада школе;
- Одабирање и припремање литературе и друге грађе за разне образовно-васпитне активности (теоријска и практична настава, допунски и додатни рад, ваннаставне активности ученика и др.);
- Коришћење сазнања и достигнућа савремене науке, научно проверене методе и резултата сопственог истраживачког рада;
- Побољшање информационе, медијске и информатичке писмености корисника развијањем критичког односа према различитим информацијама и изворима сазнања и осећаја за естетске вредности.

САРАДЊА СА НАСТАВНИЦИМА

- Сарадња са наставницима на промоцији читања ради задовољства кроз све облике образовно-васпитног рада;
- Сарадња са наставницима у припремању ученика за самостално коришћење разних извора информација;
- Организовање наставних часова из појединих предмета у школској библиотеци;
- Тимски рад са наставницима у изради оперативних планова и проналажењу информација за реализацију наставног плана и програма;
- Сарадња са наставницима око утврђивања годишњег плана обраде лектире, и коришћења наставничко - сарадничког дела школске библиотеке;

- Коришћење ресурса библиотеке у процесу наставе;
- Набавка и коришћење књижно-библиотечке грађе за наставнике;
- Систематско информисање корисника школске библиотеке о новоиздатим књигама, стручним часописима и другој грађи, о тематским изложбама у вези с појединим издањима, ауторима, акцијама и јубилејима, и усмено или писмено приказивање појединих књига и часописа;
- Радионице, предавања и трибине за ученике и наставнике у вези са развијањем социјалних вештина и емоционалном и интелигенцијом (Комуникација, Толеранција, Људска и дечја права, Подршка, сарадња и поштовање).

РАД СА УЧЕНИЦИМА

- Планирање активности у раду са ученицима;
- Сређивање књига на полицама и естетско уређење библиотеке;
- Упис ђака првака у библиотеку;
- Сређивање ознака на полицама;
- Упознавање ученика са радом библиотеке;
- Упознавање ученика са врстама библиотечке грађе и оспособљавање за самостално коришћење књига, часописа, енциклопедија;
- Пружање помоћи ученицима у припреми и обради задате теме;
- Развијање позитивног односа према читању и важности разумевања текста и упућивање ученика на истраживачке методе рада (употреба лексикона, енциклопедија, речника и др.) као и омогућавање претраживања и употребе свих извора за самостално коришћење;
- Навикавање ученика да пажљиво користе и чувају библиотечку грађу, да развијају навику долажења у школску и јавну библиотеку и да узимају учешћа у њеним културно-просветним активностима у складу са својим интересовањима и потребама (часови библиотекарства и упознавање са радом школских секција, читање, беседништво, стваралаштво, такмичења, квизови о прочитаним књигама, развијање комуникације код ученика и сл.);
- Пружање помоћи ученицама при избору литературе и некњижне грађе;
- Подстицање интересовања за читање књига и коришћење библиотечке грађе;
- Подстицање побољшања информационе, медијске и информатичке писмености ученика, развијањем истраживачког духа и критичког односа према различитим информацијама и изворима сазнања и осећаја за естетске вредности;
- Подстицање код ученика развоја способност и проналажења, анализирања, примене и саопштавања информација, уз вешто и ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија;
- Радионице и предавања за ученике и наставнике у вези са развијањем социјалних вештина и емоционалном и нтелигенцијом (Комуникација, Толеранција, Људска и дечја права, Подршка, сарадња и поштовање);

- Помоћ ученицима у оспособљавању за решавање проблема, повезивање и примену знања и вештина у даљем образовању и свакодневном животу,
- Подстицање развоја мотивације за учење, оспособљавање за самостално учење, учење и образовање током целог живота (препоручивање текстова за читање и разговор о прочитаним текстовима);
- Обележавање важних дана, догађаја, годишњица (Месец књига, Месец школских библиотека, Дан писмености, Дан хране);
- Предавања за ученике и рад у радионицама (Здрав живот, Толеранција, Дечја права, Комуникација, Писање писма).

КУЛТУРНА И ЈАВНА ДЕЛАТНОСТ

- Планирање културних садржаја за школску годину;
- Сајт школе, представљање наше школе ученицима других школа;
- Сарадња са школама у општини и Градском библиотеком у вези са организовањем књижевних сусрета;
- Сарадња са школским библиотекарицама других школа и Градском библиотеком у обележавању важних дана, годишњица, догађаја;
- Припремање и организовање прославе важних годишњица у вези са школом и локалном заједницом;
- Организовање књижевних сусрета;
- Промоција рада школске библиотеке и школског библиотекара. Стручно усавршавање и остали послови;
- Праћење педагошке литературе, периодике, стручних рецензија и приказа;
- Праћење стручне литературе и периодике из области библиотекарства;
- Учествовање у семинарима и стручним саветовањима за школске библиотекарке.

РАД СА ДИРЕКТОРОМ, СТРУЧНИМ САРАДНИЦИМА, РОДИТЕЉИМА, ОДНОСНО СТАРАТЕЉИМА

- Учествовање у припремању годишњег и развојног плана школе;
- Сарадња са стручним већима наставника, педагогом, психологом и директором школе у вези с набавком и коришћењем књижне и некњижне грађе;
- Информисање стручних већа, стручних сарадника и директора о набавци нове стручне литературе за предмете, дидактичко-методичке и педагошко-психолошке литературе;
- Информисање о развоју медијске и информатичке писмености, и упућивање на критички и креативни однос ученика приликом коришћења извора;
- Припрема заинтересованих за реализацију мултидисциплинарних пројеката, изложби, креативних радионица; за организовање књижевних сусрета и других културних догађаја, као и еколошких пројеката и садржаја у којима се апострофира борба против свих облика зависности;

- Сарадња око обезбеђивања књижне и некњижне грађе за школску библиотеку коју користе ученици, наставници и стручни сарадници;
- Припремање и организовање културних активности школе (књижевне трибине, сусрети, разговори, акције прикупљања књига и завичајне књижне и друге грађе, изложбе, конкурси, обележавање значајних јубилеја везаних за школу и просвету: „Месец књиге”, „Светски дан књиге”, „Дечја недеља”, „Дан писмености”, „Дан матерњег језика”, Јубилеј школских библиотека и школских библиотекара и др.);
- Учесће у припремању прилога за сајт школе;
- Учесће на родитељским састанцима ради давања информација о читалачким интересовањима и потребама ученика, ради развијања читалачких и других навика ученика и формирању личних и породичних библиотека;
- Остваривање сарадње са родитељима у вези са развијањем читалачких навика ученика.

РАД У СТРУЧНИМ ОРГАНИМА И ТИМОВИМА

- Рад у школским тимовима на изради годишњег и развојног плана школе и школског програма;
- Рад у стручним тимовима у складу са решењем директора;
- Рад у стручним тимовима у циљу промовисања школе и прикупљања средстава за обнову књижног фонда;
- Присуство седницама стручних већа у школи, одељенског и наставничког већа.

САРАДЊА СА НАДЛЕЖНИМ УСТАНОВАМА, ОРГАНИЗАЦИЈАМА, УДРУЖЕЊИМА И ЈЕДИНИЦОМ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

Сарадња са другим школама, школском, народном и другим библиотекама на територији локалне самоуправе, управног округа и Републике Србије по питању размене и међубиблиотечке позајмице;

Сарадња са локалном самоуправом по питању промоције рада библиотеке и школе;

Сарадња са просветним, научним, културним и другим установама (новинскоиздавачким предузећима, радио-телевизијским центрима, филмским и позоришним кућама, домовима културе и културно просветним заједницама и организацијама које се баве радом и слободним временом омладине и другим образовним установама);

Учесће у раду Друштва школских библиотекара Србије и других стручних друштава у локалној самоуправи и Републици Србији.

ВОЂЕЊЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ, ПРИПРЕМА ЗА РАД И СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ

- Праћење и евиденција коришћења литературе у школској библиотеци;
- Вођење документације о раду школске библиотеке и школског библиотекара – анализа и вредновање рада школске библиотеке у току школске године;
- Стручно усавршавање – учешће на семинарима, саветовањима и другим скуповима на којима узимају учешће и школски библиотекари;
- Израда статистике коришћења фонда (месечна и годишња);
- Организовање и остваривање међубиблиотечке позајмице и сарадње;
- Остваривање стручних послова (инвентарисање, сигнирање);
- Израда извештаја о раду школске библиотеке и библиотекара, анализа и (само)вредновање рада.

Остварење образовних исхода

Реализацијом наведеног програма школски библиотекар ће тако учествовати у остварењу образовних исхода, нарочито из српског језика и историје. То су исходи из области:

- Вештина читања и разумевање прочитаног;
- Говорна култура;
- Књижевни језик;
- Писано изражавање и књижевност;
- Истраживање и тумачење историје.

Навешћемо списак образовних исхода из српског језика за крај четвртог разреда и крај основног образовања и образовне исходе из историје које ће библиотекар остварити у раду са ученицима и у зајдничком раду са наставницима:

Српски језик- исходи:

- познаје основна начела вођења разговора: уме да започне разговор, учествује у њему и оконча га;
- пажљиво слуша своје саговорнике;
- користи форме учтивог обраћања;
- уме да преприча изабрани наративни или краћи информативни текст на основу претходне израде плана текста и издвајања значајних делова или занимљивих детаља;
- уме у кратким цртама да образложи неку своју идеју;
- уме да одбрани своју тврдњу или став;
- изводи сложеније закључке на основу текста, обједињујући информације из различитих делова дужег текста;
- изводи сложеније закључке на основу текста и издваја делове текста који их поткрепљују, резимира наративни текст;

- објашњава и вреднује догађаје и поступке ликова у тексту (објашњава зашто је лик поступио на одређени начин, вреднује крај приче у односу на своја предвиђања током читања текста, износи свој став о догађајима из текста);
- јасно структурира текст (уводни, средишни и завршни део текста); добро распоређује основну информацију и додатне информације унутар текста и пасуса;
- тумачи особине, понашање и поступке ликова позивајући се на текст;
- уочава узрочно-последичне везе међу догађајима у тексту;
- тумачи идеје у књижевноуметничком тексту, аргументује их позивајући се на текст;
- саставља једноставан експозиторни, наративни и дескриптивни тексти уме да га организује у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста);
- способан је за естетски доживљај уметничких дела;
- чита текст користећи различите стратегије читања: „летимично читање“ (ради брзог налажења одређених информација); читање „с оловком у руци“ (ради учења, ради извршавања различитих задатака, ради решавања проблема); читање ради уживања;
- саставља експозиторни, наративни и дескриптивни текст, који је целовит и кохерентан;
- саставља вест, реферат и извештај;
- пише резиме краћег и/или једноставнијег текста;
- одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика (психолошке, социолошке, етичке) и њихову међусобну повезаност;
- уочава разлику између препричавања и анализе дела;
- уме да води дневник о прочитаним књигама;
- организује текст у логичке и правилно распоређене пасусе, одређује прикладан наслов текста и поднаслов деловима текста;
- саставља аргументативни текст;
- пише приказ (књиге, филма, позоришне представе и сл.), репортажу и расправу;
- тумачи различите елементе књижевноуметничког дела позивајући се на само дело;
- изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже.

Историја- исходи:

- препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама;
- препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике;
- зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче;
- препознаје различита тумачења исте историјске појаве најједноставним примерима Уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора;
- уме да одреди угао гледања на историјску појаву (победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истом историјском догађају, феномену;

- препознаје да постоји пристрасност у појединим тумачењима историјских личности, догађаја, феномена;
- уме да изврши селекцију историјских извора;
- уме да анализира и процени релевантност историјског извора;
- уме да одреди на основу анализе историјског извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем говори извор (идеолошки, културолошки, социјални, политички, географски контекст извора);
- уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исту историјску појаву;
- уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација, пропаганда, стереотип).

Остварење исхода из области рада школског библиотекара

Библиотекар ће, такође, помагати ученицима у остварењу исхода из области информационе, информатичке и медијске писмености који су у вези са наставом технике и технологије, информатике и грађанског васпитања. Кроз школске пројекте које ће школа реализовати учествоваће и у остварењу образовних исхода осталих наставних предмета, кроз упућивање ученика на одговарајуће изворе информација, увођење ученика у истраживачки рад и развијање социјалних вештина код ученика.

Исходи по областима

Библиотека и читање:

- лоцира школску библиотеку, познаје школског библиотекара и учествује у активностима у библиотеци;
- зна да школска библиотека има различите материјале и књиге у које могу да се позајме и разуме важност и правилно чување тог материјала;
- разуме да су различите врсте књига смештене у различитим деловима библиотеке, зна да пронађе сликовницу или књигу за час;
- разуме функцију библиотеке, препознаје различите типове библиотека и користи библиотеку за личне потребе и проналажење информација потребних за школу;
- слуша и чита текстове потребне за школу и из задовољства, уме да одреди заплет, ликове, време, место и идеју приче, говори о омиљеним књигама и писцима, разликује чињеницу од измишљене приче, има културу комуникације;
- разуме да су књиге из области књижевности – лектире постављене по разредима и уме да пронађе потребну књигу;
- разликује основне књижевне жанрове и одређује основне елементе, тему, ликове, заплет, време, место;
- чита различиту литературу (књижевност и научна литература) у различитим облицима, потребну за школу и из задовољства и забаве;
- уме да подели своје мишљење о прочитаном делу са другима, уме да формулише своје мишљење, јавно га искаже и да учествује у расправи;

- разуме појам писмености и разликује појмове читалачка писменост, математичка и научна писменост, као и информациона, информатичка и медијска писменост;
- разуме важност писмености, нарочито читалачке писмености која је услов успешног учења и образовања.

Информациона писменост:

- разуме да на питања може да се одговори проналажењем информација, разуме шта је информација и зна да је пронађе уз помоћ библиотекара;
- разуме да је погрешно преписивати од неког аутра или друга у одељењу и то представити као свој рад;
- одређује кључне речи потребне за истраживачки рад уз помоћ библиотекара / наставника;
- прикупља информације и проналази одговор на питање користећи различите изворе информација, штампане, електронске, људске изворе;
- прави белешке о прикупљеним информацијама и изводи закључке, прави листу коришћених извора;
- у истраживачком процесу одлучује која је информација потребна, налази штампане и електронске изворе, проверава изворе, вреднује и користи информације;
- комбинује информације, закључује, ствара ново знање, презентује закључке на различите начине.

Социјалне вештине - сарадња са вршњацима и толеранција:

- сарађује са вршњацима, користи технологију у комуникацији са њима ради решавања задатка/проблема, разговара о својим идејама, уме да формулише своје мишљење, јавно га искаже и да учествује у расправи и показује толеранцију за другачије ставове;
- препознаје право да може да изрази своје мишљење на одговарајући начин, чак и кад је другачије од идеја других, уме да формулише своје мишљење и да учествује у расправи;
- сарађује са вршњацима у изради пројекта и презентацији кроз различите медије, уме да се обраћа публици и јасно изнесе ставове и идеје, има изграђену културу комуникације (културу сопственог изражавања, као и слушање и поштовање туђег мишљења).

Информатичка писменост:

- примењује основне интернет претраживаче за тражење информација;
- прихвата процедуре важне за сигурност на интернету, посебно важност чувања личних података;
- користи интернет одговорно и ефикасно, поштује процедуре сигурности, користи различите медије и онлајн апликације за уметничко и лично исказивање.

Медијска писменост:

- препознаје информације у свакодневним порукама кроз различите медије (рођенданске честитке, разгледнице са распуста, рекламе за играчке, саобраћајни знаци, упозорења), разликује варијанте гласа, звука и израза лица (гласно, тихо, срећан, љут...), Пита и одговара на питања о разлозима и функцији обавештења у различитим медијима (зашто, ко, када, где, како);
- препознаје различите медије (књига, ТВ, филм, радио, ЦД, ДВД, имеил, вебстраница, фотографија, новине, рекламе), пита и одговара на питања о разлозима комуникације кроз различите медије, разговара о елементима порука (величина, боја, облик, звук, глас, покрет) различитих медија да би се привукла пажња публике;
- зна карактеристике блиских медија и разговара о привлачењу пажње публике (домаћин, такмичар, потрошач, публика), интерпретира како ауторова намера и избор визуелних и текстуалних компоненти утиче на осећања публике;
- разуме да медији преносе информације одређеној публици са одређеним намерама, анализира остварени утицај медија.

Образовни исходи се остварују кроз активности из образовно-васпитне делатности и културне и јавне делатност на часовима библиотекар, часовима библиотечке секције, заједничким часовима са наставницима, кроз обележавање важних дана и догађаја:

- разговор и промоција читања и учења;
- читање различитих текстова (књижевноуметничких, научнопопуларних и др.) наглас и разговор о прочитаном;
- упућивање ученика у проналажење одговарајућих информација из различитих извора информација (књиге, часописи, интернет) у различитим облицима (штампани, електронски, мултимедијални) потребних за решавање проблема / задатка и упућивање у истраживачки рад;
- креативни рад ученика (писање различитих текстова на задате теме, писање текстова за литерарне конкурсе, израда ликовних радова као илустрација).

Библиотекар ће пратити и оцењивати усвајање образовних исхода кроз:

- разговор са ученицима о прочитаним текстовима;
- разговор о коришћеним информацијама за израду задатка/пројекта, поузданости извора информација и начину навођења коришћених извора;
- читање литерарних радова ученика на различите теме;
- избор најбољих радова за конкурс, часопис;
- избор најбољег рецитатора.

Библиотекар ће указати предметном наставнику на постигнућа ученика, која наставник може наградити оценом у вези са одређеним предметом, али и на лоше резултате у некој области које треба побољшати.

Активности предвиђене овим планом повезане су са циљевима, задацима и активностима из Акционог плана библиотекара, посебно важни циљеви су:

- подстицање ученика на читање књижевних дела и читање ради задовољства и забаве;
- подстицање ученика на креативност и стваралаштво, писање састава;
- побољшање информационе писмености ученика. Развијање информатичке писмености код ученика.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Основе програма рада школског библиотекара усклађене су са Законом о основном образовању, Законом о основама система образовања и васпитања, плановима и програмима образовно-васпитног рада у свим подручјима рада, функцијама и задацима школске библиотеке у основношколском образовању. Вишегодишњи (перспективни) и годишњи (глобални) програм рада школског библиотекара заснива се на плановима и програмима образовно-васпитног рада одговарајућих подручја рада, програму рада школе и овом програму рада школског библиотекара.

Годишњим програмом рада школске библиотеке утврђују се задаци и послови, који се даље разрађују и конкретизују у оперативним плановима рада. Оперативним плановима рада утврђујем и методологију и динамику реализације свих предвиђених задатака, као и њихове извршиоце. Посебно разрађујем програм рада школске библиотечке секције чији је стручни водитељ библиотекар. Остварујући циљ и задатке основног образовања и васпитања сарађујем са стручним и другим органима школе и друштвене средине у унапређивању образовно-васпитног процеса, обезбеђивању услова за свестрани развој и афирмацију ученика и јавну делатност школе.

Реализацијом наведеног програма ћу учествовати у остварењу образовних исхода, нарочито из српског језика и историје. То су исходи из области:

- Вештина читања и разумевање прочитаног;
- Говорна култура;
- Књижевни језик;
- Писано изражавање и књижевност. Истраживање и тумачење историје.

Такође ћу помагати ученицима у остварењу исхода из области информационе, информатичке и медијске писмености који су у вези са наставом ТИО, информатике и грађанског васпитања.

Образовне исходе ћу остваривати кроз активности из образовно-васпитне делатности и културне и јавне делатност на часовима библиотекара, часовима библиотечке секције, заједничким часовима са наставницима, кроз обележавање важних дана и догађаја:

- Разговор и промоција читања и учења;
- Читање различитих текстова (књижевноуметничких, научнопопуларних и др.) наглас и разговор о прочитаном;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- Упућивање ученика у проналажење одговарајућих информација из различитих извора информација (књиге, часописи, интернет...) у различитим облицима (штампани, електронски, мултимедијални) потребних за решавање проблема / задатка и упућивање у истраживачки рад;
- Креативни рад ученика (писање различитих текстова на задате теме, писање текстова за литерарне конкурсе, израда ликовних радова као илустрација...)

Активности предвиђене овим планом повезане су са циљевима, задацима и активностима из сачињеног Акционог плана библиотекара.

Бринем о реализацији и унапређивању свих предвиђених облика и садржаја рада школске библиотеке. О остваривању програма рада редовно обавештавам директора и Наставничко веће, а преко редовне ревизије библиотечке грађе и Школски одбор.

17. НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА РАЗЛИЧИТИХ ОБЛАСТИ РАЗВОЈНОГ ПЛАНА ШКОЛЕ

17.1. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ МАРКЕТИНГА

Школски маркетинг обухвата активности којима се ради на промоцији школе, промоцији постигнућа ученика, наставника и запослених те грађењу школе као "сигурне заједнице која учи". Кроз уређење ентеријера и интеријера школе, уређењем школских објеката, набавком наставних средстава за наставу (спортски реквизити, књиге...), као и средстава којима се поспешује безбедност ученика (противпожарна заштита), а који су дефинисани Развојним планом школе, Школа настоји да створи безбедну, пријатну и подстицајну средину за учење и развој ученика и запослених.

Активности школског маркетинга обухватају:

Тип активности		Активности	Време реализације	Реализатори:
Унутрашњи маркетинг	1.	Постављање на огласну таблу школе ученичких постигнућа и резултата са такмичења	током године	Наставници предметне и разредне наставе
	2.	Истицање на огласној табли учешћа ученика у ваннаставним активностима	током године	Наставници предметне и разредне наставе
	3.	Истицање на видним местима у школи ученичких литерарних, ликовних и других радова...	током године	Наставници предметне и разредне наставе
Спољашњи маркетинг	4.	Осавременили изглед званичне интернет странице школе	свакодневно	Наставник математике и информатике и рачунарства
	5.	Постављање информација о школи на званичким интернет профилима школе (facebook, instagram, twiter)	свакодневно	Директор Наставник математике и информатике и рачунарства, библиотекар

17.2. ПРОГРАМ РАДА УЧЕНИЧКОГ ПАРЛАМЕНТА

Циљеви:

- Давање мишљења и предлога стручним органима, школском одбору, савету родитеља и директору о: правилима понашања у школи, мерама безбедности ученика, годишњем плану рада, школском развојном плану, школском програму, начину уређивања школског простора, избору уџбеника, слободним активностима, учешћу на спортским и другим такмичењима и организацији свих манифестација ученика у школи и ван ње и другим питањима од значаја за њихово образовање;
- Разматрање односа и сарадње ученика и наставника, васпитача или стручног сарадника и атмосфере у школи;
- Обавештавање ученика о питањима од посебног значаја за њихово школовање и о активностима ученичког парламента;
- Предлагање чланова стручног актива за развојно планирање и тима за превенцију вршњачког насиља из реда ученика.

Парламент чине по два представника сваког одељења седмог и осмог разреда у основној школи. Чланове парламента бирају ученици у оквиру одељенске заједнице на почетку сваке школске године. Чланови парламента бирају председника, потпредседника и записничара. Парламент бира два представника ученика који учествују у раду школског одбора.

Активности:

- Самостална организација и/или учешће у организацији хуманитарних акција у школи;
- Самостална организација и/или учешће у организацији спортских активности и такмицења у школи;
- Учешће у организацији прославе Нове године у школи;
- Обележавање значајних датума као што су Дан толеранције, Дан заљубљених, Дан љубитеља књиге;
- Разматрање успеха и дисциплине ученика на крају класификационих периода;
- Разматрање односа наставник – ученик и давање предлога за његово унапређење,
- Учествовање у раду Стручних тимова и Школског одбора.

Време реализације предвиђених активности Годишњим планом рада школе је у току школске године зависно од календара осталих активности у школи.

18. ПРОГРАМ РАДА СА УЧЕНИЦИМА СА ПОСЕБНИМ ПОТРЕБАМА

Програми образовно-васпитног рада са ученицима са посебним потребама у школи базирају се на развоју адаптивних вештина које ученицима омогућавају прилагођавање захтевима физичког и социокултурног окружења. Концепт адаптивних вештина дефинише се као скуп практичних, социјалних и концептуалних вештина које ученику омогућавају самостално функционисање у свакодневном животу (у складу са узрастом и специфичностима дефицита као примарне сметње за самосталаност). Иако се програмима инклузивног образовања (ИОП1, ИОП2) детаљније спецификују циљеви у раду са сваким појединачним учеником, наставници у раду са ученицима са посебним потребама полазе од *функционалности* знања, вештина и ставова прописаних редовним наставним планом и програмом (датих кроз стандарде за крај првог и другог циклуса основног образовања). Према том принципу (принципу функционалне употребе знања), наставници врше прилагођавање рада и услова (ИОП1) или мењају и прилагођавају циљеве и исходе образовно-васпитног рада (ИОП2). Програм реализују сви наставници који у свом одељењу имају ученике којима је потребна додатна подршка.

Начин прилагођавања рада и услова, односно циљева и исхода образовно-васпитног рада

Програмски садржај Теме	Активности
Концептуалне вештине	<ol style="list-style-type: none"> 1. Усвајање концепта времена (<i>пре-после, јуче-данас-сутра, дан-месећ-година...</i>) 2. Разумевање информација (<i>препознавање свог и имена других људи, животиња, предмета; разумевање једноставних и сложених налога који захтевају извршавање одређене радње; разумевање говора</i>) и саопштавање информација (<i>изражавање потреба, адекватна употреба вербалних или невербалних симбола</i>) 3. Писменост – функционално читање, писање, рачунање (<i>проналажење властитог имена у листи имена, непознавање адресе становања, читање различитих врста менија у ресторану...</i>) 4. Самоусмеравање (<i>извршавање задатка, праћење упутства, одлагање потреба...</i>)
Социјалне вештине	<ol style="list-style-type: none"> 1. Успостављање адекватних интеракција са вршњацима (<i>прати правила у групним играма, дели, прихвата критике, шале, негодовање вршњака...</i>) 2. Адекватно учешће у интеракцији са одраслима и вршњацима (<i>учествује у разговору, поставља питања, помаже...</i>)
Практичне вештине	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вештине одржавања личне хигијене (<i>прање рука, самостално облачење, закопчавање....</i>) 2. Брига о себи (<i>води рачуна о личним стварима, зна следећи задатак у дневном распореду активности, препознаје када је уморан, препознаје опасне ситуације/предмете...</i>) 3. Оријентација у простору

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

Поред активности из Програма, Програмом рада стручних сарадника предвиђене су активности стручних сарадника педагога и психолога који раде на пословима:

Ред.бр.	Активности	Време реализације	У сарадњи са:
1.	Идентификације ученика којима је потребна посебна подршка (тестирање, ретестирање, посете часовима)	током године	наставници предметне и разредне наставе
2.	Учествују у изради педагошких профила и индивидуалних образовних планова ученика	током године	наставницима предметне и разредне наставе
3.	Сарађују са спољним сарадницима у циљу организовања адекватне подршке за ученике са посебним потребама (Интерресорна комисија, Центар за социјални рад, специјалне школе)	током године	Центар за социјални рад представници специјалних школа
4.	Организују консултације са наставницима око организације рада са ученицима са посебним потребама и у сарадњи са наставницима прате реализацију индивидуалних образовних планова	свакодневно	наставници предметне и разредне наставе
5.	Организују саветодавни рад са родитељима чија деца показују тешкоће у учењу или им је потребна додатна подршка (ИОП1, ИОП2, ИОП3).	током године	наставници предметне и разредне наставе родитељи
6.	Учествују у непосредном раду са ученицима	Током године	Разредне старешине

19. ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ КОЈИ СЕ РЕАЛИЗУЈЕ У САРАДЊИ СА ЛОКАЛНОМ ЗАЈЕДНИЦОМ

Програм безбедности и здравља на раду се односи на различите активности школе, родитеља и других законских заступника и јединице локалне самоуправе, усмерене на развој свести за сповођење и унапређивање безбедности и здравља на раду. Школа поседује *Акт о процени ризика за сва радном места и у радној околини* као и *Правилник о безбедности и здрављу на раду*.

Ред. бр.	Активности/Садржаји	Начин реализације	Циљеви:
1.	Подизање свести о важности здравља и безбедности на раду – обука противпожарне заштите, обука прве помоћи	Предавања Обуке	1. Наставници знају кораке које треба да предузму у циљу ефикасне евакуације ученика из школе. 2. Одређен број наставника може да пружи прву помоћ при повређивању ученика и запослених.
2.	Подизање свести о важности здравља и безбедности на раду код ученика (трибине, предавања, обука прве помоћи...)	Предавања Трибине Обуке	1. Ученици познају важност здравих навика и учествују у тематским радионицама, трибинама и предавањима.
3.	Процедуре понашања професора физичког васпитања при повређивању ученика	Предавања Вежбе	1. Наставници физичког васпитања познају и знају да примене адекватне процедуре у циљу санирања различитих повреда ученика.
4.	Адекватно управљање и одлагање отпада	Коришћење адекватног материјала	1. Помоћно особље користи адекватан материјал и простор за одлагање смећа. 2. Одлагање смећа и другог отпадног материјала се врши свакодневно у за то предвиђене контејнере.
5.	Адекватна употреба и коришћење средстава за хигијену	Коришћење адекватног материјала	1. Помоћно особље користи адекватна средства за чишћење школског простора. 2. Помоћно особље се придржава процедура и упуства за коришћење хигијенских средстава, те чишћење површина врши према одређеној динамици. (свакодневно, недељно, месечно итд.).

20. ПРОГРАМ ПОДРШКЕ НОВИМ УЧЕНИЦИМА И ЗАПОСЛЕНИМА

Циљ програма подршке новим ученицима и запосленим радницима је укључивање и оспособљавање образовно-васпитни рад.

Актери	Активности	Реализатори
НОВИ НАСТАВНИЦИ	<ul style="list-style-type: none"> - Регулисање правних докумената - Упознавање са члановима колектива и простором школе - Упућивање запосленог радника у школска документа и правилнике - Упућивање запосленог радника у послове на којима је распоређен - Оспособљавање запосленог радника у писању педагошке документације - Посета часовима колега истих по позицији - Подршка у реализацији наставних и ваннаставних активности 	Директор, стручни сарадници, ментор, наставници, ученици
НОВИ УЧЕНИЦИ	<ul style="list-style-type: none"> -Регулисање правних докумената у сарадњи са родитељима - Упознавање са члановима одељењске заједнице, одељењским старешином и простором школе -Упознавање са правилима школе - Подршка у образовању и социјализацији у сарадњи са родитељима - Израда програма за стицање елементарних знања из српског језика за ученике који га не знају у функционалној мери - Праћење адаптације у школској средини и напредовања у учењу у сарадњи са родитељима 	Директор, стручни сарадници, Вршњачки тим, наставници, ученици, родитељи

21. ОБОГАЋЕНИ ЈЕДНОСМЕНСКИ РАД

ДОДАТНА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНА ПОДРШКА РАЗВОЈУ УЧЕНИКА

У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ „ПАВЛЕ ПОПОВИЋ“ ВРАНИЋ, МЕЉАК И ШИЉАКОВАЦ

Број и врста објеката у који се уводи пилот пројекат:

- Матична школа: ДА НЕ (Вранић)
- Издвојена одељења ДА НЕ (Мељак и Шиљаковац)

ОПИС РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРОЈЕКТА У ШКОЛИ

<p>1.1. Област деловања</p>	<ul style="list-style-type: none">• Област квалитета 2 - Настава и учење (цео Протокол);• Област квалитета 3 – Образовна постигнућа ученика (3.2.);• Област квалитета 4- Подршка ученицима<ul style="list-style-type: none">4.1. У школи функционише систем пружања подршке свим ученицима4.1.5. У пружању подршке ученицима школа предузима различите активности у сарадњи са релевантним институцијама и појединцима.4.2. У школи се подстиче лични, професионални и социјални развој ученика4.2.2. На основу праћења укључености ученика у ваннаставне активности и интересовања ученика, школа утврђује понуду ваннаставних активности.• Област квалитета 5- Етос<ul style="list-style-type: none">5.2. Резултати ученика и наставника се подржавају и промовишу5.2.1. Успех сваког појединца, групе или одељења прихвата се и промовише као лични успех и успех школе,5.2.3. У школи се организују различите активности за ученике у којима свако има прилику да постигне резултат/успех.5.4. У школи је развијена сарадња на свим нивоима5.4.2. Школа пружа подршку раду ученичког парламента и другим ученичким тимовима,5.4.5. Наставници, ученици и родитељи организују заједничке активности у циљу јачања осећања припадности школи.5.5. Школа је центар иновација и васпитно-образовне изузетности5.5.1. Школа је препознатљива као центар иновација и васпитно- образовне изузетности у широј и ужој локалној и стручној заједници.5.5.2. Наставници континуирано преиспитују сопствену васпитно- образовну праксу, мењају је и унапређују.
-----------------------------	---

	<p>5.5.3. Наставници нова сазнања и искуства размењују са другим колегама у установи и ван ње.</p> <p>5.5.4. Резултати успостављеног система тимског рада и партнерских односа на свим нивоима школе представљају примере добре праксе.</p> <p>5.5.5. Школа развија иновативну праксу и нова образовна решења на основу акционих истраживања.</p> <p>Обогаћени једносменски рад се и базира на Развојном плану ОШ „Павле Поповић“ 2020-2023. године који обухвата области квалитета установе (2, 3, 4 и 5).</p>
<p>1.2. Назив активности</p>	<p><i>Називи активности пројекта Обогаћени једносменски рад у другом полугодишту школске 2021/2022. године¹:</i></p> <p>1. МАТЕМАТИКА – ЧАРОБНИ СВЕТ БРОЈЕВА (допунска настава, додатна настава, припреме за завршни испит, индивидуалне и групне припреме за такмичење, подршка ученицима у учењу, обрађивање наставних тема које нису предвиђене планом и програмом редовне наставе; унапређење знања ученика из области математике, стицање свести о свеprisутности математике у свакодневном животу и осталим наукама, примењивање математике у свакодневном животу, напредовање ученика и стицање математичког начина резоновања);</p> <p>2. КУТАК ЗА ПРИПРЕМУ ЗА ЗАВРШНИ ИСПИТ ИЗ МАТЕМАТИКЕ (припреме за завршни испит, подршка ученицима у учењу, напредовање ученика и стицање математичког начина резоновања, припрема ученика за упис у Математичку гимназију);</p> <p>3. ДРАМА- ПОКЛОНИ СЕ И ПОЧНИ (основна идеја је да ученици усвоје нова и обједине већ стечена знања о жанровима и драми као сценском делу, као и да се упознају са највишим донетима домаћег и светског драмског стваралаштва; осим тога, ученици ће развијати способности за рад на драматизацији текстова, упознаће се са основним елементима глуме и откривати своје могућности у гласу и говору и унапређивати те могућности кроз различите вежбе);</p> <p>4. СРПСКИ У СРЦУ (осим утврђивања градива и усвајања нових информација битних за темељније овладавање матерњим језиком, главна идеја јесте да се граматика, правопис и књижевност ученицима представи са другог интересантијег аспекта, путем забаве и разних занимљивости, и на тај начин им се приближи и олакша учење);</p>

¹ Активности се бирају сваког полугодишта анкетама родитеља и ученика.

5. МЕДЕНА РАДИОНИЦА (Ова радионица је замишљена тако да подстакне ученике на рад, размишљање, креативност, али и да конкретно уживају у плодовима свог труда и рада. Похађањем ове радионице, ученици ће развијати креативност и вољу да на један стваралачки начин долазе до резултата свог рада, развијаће машту, ученичку слободу, као и моторичке способности, али и ликовни таленат. С друге стране, ова радионица ће развијати ученичку предузимљивост и оријентацију ка предузетништву (када дође до пласирања готових производа);

6. ВЕСЕЛА РАДИОНИЦА (подстицање моторике руку ученика и креативног ангажовања; подизање свести о важности домаће радиности и заната, као и изражавања кроз креативни рад; припремање предмета за организацију продајних изложби и украса за учионице и кабинете у школи; ученици треба да развијају истраживачке способности да доносе своје закључке и искажу своју креативност);

7. РАДИОНИЦА ПРИРОДЕ (осим утврђивања градива и усвајања нових информација, откривање практичних метода за рад на живом материјалу (гајење биљака, прављење хербаријума) главна идеја јесте да се ученицима приближи на најбољи начин значај природе и све што нас окружује, путем забаве и разних занимљивости, и на тај начин им се олакша учење);

8. ИЗМЕЂУ МАГИЈЕ И ХЕМИЈЕ (осим утврђивања градива и усвајања нових информација битних за темељније овладавање терминима који се користе у хемији, главна идеја јесте да се супстанце, њихове особине и промене којима подлежу, ученицима представе са другог, интересантнијег аспекта, путем забаве, експеримената и разних занимљивости, и на тај начин им се приближи и олакша учење);

9. ШКОЛА ОДБОЈКЕ (Главна идеја "Школе одбојке" јесте да се ученицима приближи Одбојка као спорт. На овим радионицама ученици ће научити основна правила и основну технику одбојке, а они који то већ знају, моћи ће да буду још бољи. Сва стечена знања из овог спорта, деца ће са великим успехом примењивати у свакодневном животу);

10. ШКОЛА СТОНОГ ТЕНИСА (Главна идеја школе стоног тениса јесте да се стони тенис као спорт приближи деци; на овим радионицама ученици ће научити основна правила, сервис, пребацивање лоптице преко мреже форхендом и бекендом, игру на поене, игру у дублу, а они који то већ знају, моћи ће да буду још бољи; сва стечена знања из овог спорта, деца ће са великим успехом примењивати у свакодневном животу);

11. СПОРТОВИ СА ЛОПТОМ (главна идеја радионице јесте да се ученицима приближе различити спортови са лоптом; на овим радионицама ученици ће научити основна правила и основну технику кошарке, одбојке, рукомета, фудсала, стоног тениса, између две ватре, тениса и бадминтона, а они који то већ знају, моћи ће да буду још бољи; сва стечена знања из ових спортова, деца ће са великим успехом примењивати у свакодневном животу);

12. У СВЕТУ БОЈА И ОБЛИКА (развијање fine моторике ученика, повећање мотивисаности ученика за рад, њихову активност и радозналост, стицање радне навике, стицање основног знања о бојама и облицима, пружање могућности да испуњавају део слободног времена корисним садржајем, заједничким дружењем и радом, развијају тимски рад и тамичарски дух);

13. НА ПОЉУ ШАХОВСКИХ ФИГУРА (развој fine моторике, повећање мотивисаности ученика за рад, активност и радозналост, стицање радне навике, стицање основног знања о шаху и шаховским фигурама, пружање могућности ученицима да испуњавају део слободног времена корисним садржајем, заједничко дружење и рад, развој тимског рада и такмичарског духа);

14. КРУЖОК „ТЕРЕМОК” Главна идеја радионице страног језика (руског) јесте да се кроз разне занимљиве активности (песмице, плес, представе...) ученици упознају са руском културом, а уједно и утврде, примене стечено знање граматике, правописа, фонетике, имају прилику да заиста користе руски језик у конкретним ситуацијама);

15. МАЛИША- ЗНАЛИША (МАШТАОНИЦА, СТВАРАОНИЦА)(развијати потенцијале глуме, повећати мотивисаност ученика за рад, њихову активност и радозналост, стицање радне навике, стицање основног знања о глуми, изражајном говору, изражајном рецитовању , пружити могућност да испуњавају део слободног времена корисним садржајем, заједничко дружење и рад, развијати тимски рад и такмичарски дух, подстаћи ученике да се изражавају мимиком, покретом, користе говор тела, мимикријом, богаћење фонда речи, развијање слободе наступа, развијање способности за изражајно креативно усмено и писмено изражавање, богаћење језичког и стилског израза. Доживљавање и вредновање сценских остварења. Усвајање основних теоријских и функционалних појмова позоришне и филмске уметности. Самостално језичко, литерарно и естетско стваралаштво);

	<p>16. ПРОБУДИ КРЕАТИВЦА У СЕБИ! (развијање fine моторике, повећавање мотивисаности ученика за рад, њихову активност и разноликост, стицање основног знања о декупаж техници, пружање могућности да испуњавају део слободног времена корисним садржајем, заједничко дружење и рад, развијање тимског и такмичарског духа);</p> <p>17. У СВЕТУ ЛЕПЕ РЕЧИ – (основна идеја ове радионице је увежбавање изражајног читања, рецитована, увођење ученика у основне елементе глуме, богаћење речника ученика, развијање љубави према читању, кроз активности које ће им дати могућност напредовања по жељи и способностима на занимљив и сабаван начин; радионица ће дати ученицима прилику да наступају пред публиком, што ће допринети њиховом социјалном развоју, креативном изражавању; вежбаће меморију, научити начин како да олакшају процес учења);</p> <p>18. ЈА ВОЛИМ МАТЕМАТИКУ (осим утврђивања наставниг градива и усвајања нових садржаја, главна идеја математичке радионице јесте да се математика представи ученицима са другачијег интересантнијег аспекта, путем забаве и разних занимљивих математичких задатака. На тај начин ће боље разумети значај и свеprisутност математике у свакодневном животу. Такође, ученицима ће се олакшати учење математике, самим тим ће је завољети, и неће им бити „баук“. Радионица ће имати за циљ неговање и развијање љубави према математици, давање подршке ученицима кроз јачање жеље и воље за стицањем знања и такмичарским духом);</p> <p>19. КРЕАТИВНА РАДИОНИЦА (развијање fine моторике ученика, повећавање мотивисаности ученика за рад, њихову активност и радозналост, стицање радне навике, стицање основног знања о бојама и облицима, пружање могућности да испуњавају део слободног времена корисним садржајем, заједничким дружењем и радом, развијају тимски рад и такмичарски дух).</p>
<p>1.3. Циљеви и очекивани исходи активности са међупредметним компетенцијама које се развијају код ученика</p>	<p>МАТЕМАТИКА - ЧАРОБНИ СВЕТ БРОЈЕВА – унапређење знања ученика из области матике, стицање свести о свеprisутности математике у свакодневном животу и осталим наукама, примењивање математике у свакодневном животу, напредовање ученика и стицање мтемаатематичког начина резонавања.</p> <p>Међупредметне компетенције:</p> <p>- <i>Компетенција за учење</i> – упознавање ученика са математичким знањима, продубљивање и разумевање раније стеченог, и усвајање новог знања у складу са интересовањима, способностима и узрастом ученика</p>

- *Рад с подацима и информацијама* – стицање знања о примени података и информација у смислу коришћења истих ради стицања нових знања (математичка извођења, импликације, самостално извођење формула и примена истих користећи дате информације)
- *Сарадња* – учествовање у групним активностима, афирмација међусобног поштовања (правило приватности групе), равноправности и сарадње, рад на заједничким пројектима и задацима.
- *Решавање проблема* – препознавање математичког проблема, анализа и планирање стратегије решавања математичких проблема – задатака.
- Предузимљивост и оријентација ка предузетништву* – развијање стратегија, постављање циљева и њихово постизање (акцент је пре свега на решавању математичких задатака).
- *Дигитална компетенција* – коришћење програма у циљу учења математике (Wolfram Mathematica, GCLC...)

КУТАК ЗА ПРИПРЕМУ ЗА ЗАВРШНИ ИСПИТ ИЗ

МАТЕМАТИКЕ- унапређење знања ученика из области математике, стицање свести о свеprisутности математике у свакодневном животу и осталим наукама, примењивање математике у свакодневном животу, напредовање ученика и стицање математичког начина резоновања.

Међупредметне компетенције:

- *Компетенција за учење* – упознавање ученика са математичким знањима, продубљивање и разумевање раније стеченог, и усвајање новог знања у складу са интересовањима, способностима и узрастом ученика.
- *Рад с подацима и информацијама* – стицање знања о примени података и информација у смислу коришћења истих ради стицања нових знања (математичка извођења, импликације, самостално извођење формула и примена истих користећи дате информације)
- *Сарадња* – учествовање у групним активностима, афирмација међусобног поштовања (правило приватности групе), равноправности и сарадње, рад на заједничким пројектима и задацима.
- *Решавање проблема* – препознавање математичког проблема, анализа и планирање стратегије решавања математичких проблема – задатака.
- *Дигитална компетенција* – коришћење програма у циљу учења математике (Wolfram Mathematica, GCLC...)

ДРАМА- ПОКЛОНИ СЕ И ПОЧНИ – Ученици ће се упознати са културом драмског стваралаштва, развијати мисаоне и стваралачке способности, вербалне способности интерпретације, стицати способности лепог, течног и креативног импровизованог изражавања, богатити и развијати машту и креативан начин мишљења, развијати способности за јавне наступе, развијати своје стваралачке и критичке способности.

Међупредметне компетенције:

- *Естетичка компетенција* - развијање позитивног односа према сопственој и култури других заједница, упознавање и разумевање њихових вредности; препознавање и развијање сопствене - стваралачке способности и креативности у свим уметничким пољима свог деловања;

- *Комуникација* – уважавање саговорника, развој капацитета за зрелу комуникацију, изражавање сопствених ставова, мишљења, осећања на позитиван начин;

- *Сарадња* – учествовање у групним активностима, афирмација међусобног поштовања (правило приватности групе), равноправности и сарадње, рад на заједничким пројектима и задацима;

- *Компетенција за учење* – упознавање ученика са математичким знањима, продубљивање и разумевање раније стеченог, и усвајање новог знања у складу са интересовањима, способностима и узрастом ученика

СРПСКИ У СРЦУ Ученици ће развијати мисаоне способности, самосталност у раду, вербалне способности интерпретације, повезиваће раније обрађено градиво са новим у оквиру српског језика, додатно ће се обогатити стручном терминологијом везаном за ову област. Главни циљ ове радионице је унапређивање знања из области граматике, књижевности и правописа српског језика кроз различите врсте креативних игара, ради побољшања опште језичке културе и развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза. Ученици ће унапредити своју способност рада у групи; самопроцењиваће ниво свог знања, развијати радозналост у односу на нова знања и самосталност у раду.

Међупредметне компетенције:

- *Рад са подацима и информацијама* – користи податке из различитих извора и начине добијања податка и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника.

	- <i>Решавање проблема</i> – препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе између њих; претпоставља решења проблема, планира редослед активности; решава проблем примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета; стечена нова знања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.- <i>Сарадња</i> – активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; поштује правила заједничког рада; поштује друге као равноправне чланове групе и поштује разлике у мишљењу; одговорно извршава заједничке активности; критички процењује свој рад и рад чланове групе.- <i>Компетенција за учење</i> – стицање позитивног и одговорног односа према учењу; коришћење различитих извора информација и критички однос према њима; разликовање битног од небитног; изражавање и образлагање сопствених идеја; способност за самостално истраживање и развијање личног интересовања.- <i>Одговорно учешће у демократском друштву</i> – негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу; промовише позитивне вредности друштва; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.- <i>Естетичка компетенција</i> – препознаје естетичке елементе у уметничком стваралаштву, националној и светској природној и културној баштини, језичкој култури у уметничком и неуметничком домену; развија позитиван однос према сопственој култури и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности; препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања; употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању.- <i>Комуникација</i> – познаје различите облике комуникације и њихове одлике; уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама ситуације; уважава саговорника; изражава своје ставове, мишљења и осећања на конструктиван и аргументован начин; негује културу изражавања и чува језички идентитет; користи на одговарајући и креативан начин језик и стил; уме да саслуша излагање саговорника.

МЕДЕНА РАДИОНИЦА Радионица је замишљена као конкретно организовано време ученика, где постају и уметници и кулинали. Суштина радионице је да ученици стварају кроз игру и забаву и да откривају нека нова поља својих интересовања. Радом у групи уче како да се сналазе у животним околностима и колико је битна сарадња н нивоу групе. Такође, кроз радионицу развијају емпатију и освешћују хумане вредности (организовање хуманитарних акција, продаја медањака и помоћ онима којима је помоћ потребна).

Међупредметне компетенције:

- Комуникација:

Активно доприноси неговању културе дијалога, уважавању и неговању различитости и поштовању основних норми комуникације.

Ученик остварује комуникацију на различитим нивоима: усмено, писано, телефоном, преко интернета и сл.).

Ученик уме јасно да искаже одређени садржај, усмено и писано, и да га прилагоди захтевима и карактеристикама

Ученик уважава саговорника.

Изражава своје ставове, мишљења, осећања, вредности и идентитете на позитиван, конструктиван и аргументован начин како би остварио своје циљеве и проширио разумевање света, других људи и заједница.

- Дигитална компетенција

Уме да претражује, процењује релевантност и поузданост, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа ИКТ средства

Помоћу ИКТ уме да представи, организује, структурира и форматира информације

Приликом решавања проблема уме да одабере одговарајућа ИКТ средства

-Сарадња

Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе

Доприноси постизању договора о правилима заједничког рада и придржава их се током заједничког рада.

Активно слуша и поставља релевантна питања поштујући саговорнике и сараднике

Конструктивно доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима и при томе поштује друге као равноправне чланове групе.

Ангажује се у реализацији преузетих обавеза у оквиру групног рада на одговоран, истрајан и креативан начин.

-Одговорно учешће у демократском друштву

Својим активностима у школи и заједници афирмише дух толеранције, равноправности и дијалога.

	<p>Критички и аргументовано учествује у разматрању отворених питања за која је заинтересован поштујући разлике у мишљењу и интересима и даје лични допринос постизању договора.</p> <p>Изражава на афирмативан начин свој идентитет и поштује другачије културе и традиције и тако доприноси духу интеркултуралности.</p> <p>Залаже се за солидарност и учествује у хуманитарним активностима.</p> <p>-Одговоран однос према околини</p> <p>Разуме концепт здравог и безбедног окружења за живот људи</p> <p>Увиђа предности и недостатке коришћења различитих извора енергије.</p> <p>Разуме значај и користи могућности рециклирања</p> <p>-Естетичка компетенција</p> <p>Показује осетљивост за естетску димензију у свакодневном животу и има критички однос према употреби и злоупотреби естетике.</p> <p>Има изграђене преференције уметничких и културних стилова и користи их за обогаћивање личног искуства.</p> <p>-Предузимљивост и предузетничка компетенција</p> <p>Ученик разуме важност личне активације и показује иницијативу у упознавању са карактеристикама тржишта рада</p> <p>Уме да идентификује и адекватно представи своје способности и вештине</p> <p>Уме да преговара; спреман је да обавља праксу и волонтира поштујући договоре</p> <p>ВЕСЕЛА РАДИОНИЦА– развој истраживачких способности, извођење закључака, исказивање креативности, развој моторичких способности.</p> <p>Међупредметне компетенције:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Комуникација</i> – уважавање саговорника, развој капацитета за зрелу комуникацију, изражавање сопствених ставова, мишљења, осећања на позитиван начин; - <i>Сарадња</i> – учествовање у групним активностима, афирмација међусобног поштовања (правило приватности групе), равноправности и сарадње, рад на заједничким пројектима и задацима; - <i>Решавање проблема</i> – препознавање математичког проблема, анализа и планирање стратегије решавања математичких проблема – задатака; - <i>Одговорно учешће у демократском друштву</i> – одговорност, хуманост и толерантност у друштву; - промовисање позитивних вредности друштва у различитим активностима (хуманитарне, еколошке, културно-уметничке акције);
--	---

- *Естетичка компетенција* - развијање позитивног односа према сопственој и култури других заједница, упознавање и разумевање њихових вредности; препознавање и развијање сопствене стваралачке способности и креативности у свим уметничким пољима свог деловања;

- *Предузимљивост и оријентација ка предузетништву* – развијање стратегија, постављање циљева и њихово постизање (акцентат је пре свега на решавању математичких задатака)

РАДИОНИЦА ПРИРОДЕ – унапређење знања из биологије кроз различите врсте креативних игара, ради побољшања и разумевања природе и подизања свести о биљкама и самој природи која нас окружује и развијање способности за очување свега што је важно за функционисање свих живих бића на планети Земљи.

Међупредметне компетенције:

- *Компетенција за учење* – упознавање ученика са математичким знањима, продубљивање и разумевање раније стеченог, и усвајање новог знања у складу са интересовањима, способностима и узрастом ученика

- *Рад с подацима и информацијама* – стицање знања о примени података и информација у смислу коришћења истих ради стицања нових знања (математичка извођења, импликације, самостално извођење формула и примена истих користећи дате информације)

- *Сарадња* – учествовање у групним активностима, афирмација међусобног поштовања (правило приватности групе), равноправности и сарадње, рад на заједничким пројектима и задацима.

- *Решавање проблема* – препознавање математичког проблема, анализа и планирање стратегије решавања математичких проблема – задатака.

- *Одговорно учење у демократском друштву* – негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу; промовише позитивне вредности друштва; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.

- *Комуникација* – познаје различите облике комуникације и и њихове одлике; уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама ситуације; уважава саговорника; изражава своје ставове, мишљења и осећања на конструктиван и аргументован начин; негује културу изражавања и чува језички идентитет; користи на одговарајући и креативан начин језик и стил; уме да саслуша излагање саговорника

ИЗМЕЂУ МАГИЈЕ И ХЕМИЈЕ – развој мисаоних способности, самосталности у раду, вербалних способности интерпретације, повезивање раније обрађеним градивом са новим у оквиру природних наука; додатно обогаћивање стручном терминологијом везано за ову област; унапређење знања из области хемије и примене хемије у свакодневном животу; унапређење способности рада у групи; самопроцењивање нивоа знања; развој радозналости у односу на нова знања и самосталности у раду

Међупредметне компетенције:

- *Компетенција за учење* – стицање позитивног и одговорног односа према учењу; коришћење различитих извора информација и критички однос према њима; разликовање битног од небитног; изражавање и образлагање сопствених идеја; способност за самостално истраживање и развијање личног интересовања.

- *Одговорно учење у демократском друштву* – негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу; промовише позитивне вредности друштва; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.

- *Комуникација* – познаје различите облике комуникације и и њихове одлике; уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама ситуације; уважава саговорника; изражава своје ставове, мишљења и осећања на конструктиван и аргументован начин; негује културу изражавања и чува језички идентитет; користи на одговарајући и креативан начин језик и стил; уме да саслуша излагање саговорника

- *Решавање проблема* – препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе између њих; претпоставља решења проблема, планира редослед активности; решава проблем примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета; стечена нова знања и вештине повезује у јединствену целину са претходним

- *Рад са подацима и информацијама* – користи податке из различитих извора и начине добијања податка и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника

- *Сарадња* – активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; поштује правила заједничког рада; поштује друге као равноправне чланове групе и поштује разлике у мишљењу; одговорно извршава заједничке активности; критички процењује свој рад и рад чланове групе.

ШКОЛА ОДБОЈКЕ Ученици ће унапређивати физичке способности кроз вежбе обликовања и вежбе снаге на сваком часу, развијаће осећај одговорности према објектима, справама и реквизитима, научиће да примењују мере безбедности у вежбању у школи и ван ње. Ученици ће научити како се примерено понаша сваки учесник у спорту (такмичар, судија, посматрач), како да прихвате победу и пораз, како да буду "фер плеј" играчи. Поред развоја кретних способности, кроз игру и дружење, развијамо и здраве личности којима ће ове активности помоћи да се у свакодневном животу боре, прилагођавају и успешно превазилазе све препреке које им се нађу на путу. Такође ћемо им обезбедити корисну и здраву забаву, која ће их заштитити од штетних утицаја данашњег начина живота и времена проведеног у затвореном простору.

Међупредметне компетенције:

- *Комуникација* - познаје различите облике комуникације, уважава саиграча, изражава своје ставове и мишљење, уме да саслуша саиграча;

- *Сарадња* - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; поштује правила заједничког рада; поштује друге као равноправне чланове групе и поштује разлике у мишљењу; одговорно извршава заједничке активности; критички процењује свој рад и рад чланове групе;

ШКОЛА СТОНОГ ТЕНИСА - Посебан акценат треба ставити на оспособљавање ученика да самостално играју стони тенис. Игра и такмичење веома позитивно утичу на децу, тако да се у почетку неће инсистирати на беспрекорној техници, већ управо на учењу основних удараца и основних правила игре. Увежбавање технике ће се изводити упоредо са игром. Честа такмичења у синглу и у дублу, са различитим играчима, ће деци бити веома занимљива. Ученици ће се опробати и као судије у мечевима. Цео процес учења и спортског рада садржи карактер васпитања. Школа стоног тениса треба код деце, кроз разноврсне вежбе, да утиче на позитиван однос према раду и заједници, развој колективног духа и одговорног понашања. Деца морају бити усмерена ка правилном поимању потребе за вежбањем, да добровољно и савесно извршавају своје дужности, развију осећај поштовања старијих и пријатељство према онима у чијем се окружењу налазе и да стекну смисао за организацију и дисциплину.

Међупредметне компетенције:

- *Комуникација* - познаје различите облике комуникације, уважава саиграча, изражава своје ставове и мишљење, уме да саслуша саиграча;

- *Сарадња* - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; поштује правила заједничког рада; поштује друге као равноправне чланове групе и поштује разлике у мишљењу; одговорно извршава заједничке активности; критички процењује свој рад и рад чланове групе;

- *Компетенција за рад* - стицање позитивног и одговорног односа према раду; изражавање и образлагање сопствених идеја; способност за самостално истраживање и развијање личног интересовања.

СПОРТОВИ СА ЛОПТОМ - Посебан акценат треба ставити на оспособљавање ученика да самостално играју (науче основно из сваког спорта) што више раличитих спортова са лоптом. Игра и такмичење веома позитивно утичу на децу, тако да се у почетку неће инсистирати на беспрекорној техници, већ управо на учењу основних елемената и основних правила игре. Увежбавање технике ће се изводити упоредо са игром. Честа такмичења против различитих екипа, ће деци бити веома занимљива. Ученици ће се опробати и као судије у мечевима. Цео процес учења и спортског рада садржи карактер васпитања. Спортони са лоптом треба код деце, кроз разноврсне вежбе, да утичу на позитиван однос према раду и заједници, развој колективног духа и одговорног понашања. Деца морају бити усмерена ка правилном поимању потребе за вежбањем, да добровољно и савесно извршавају своје дужности, развију осећај поштовања старијих и пријатељство према онима у чијем се окружењу налазе и да стекну смисао за организацију и дисциплину.

Међупредметне компетенције:

- *Комуникација* - познаје различите облике комуникације, уважава саиграча, изражава своје ставове и мишљење, уме да саслуша саиграча;

- *Сарадња* - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; поштује правила заједничког рада; поштује друге као равноправне чланове групе и поштује разлике у мишљењу; одговорно извршава заједничке активности; критички процењује свој рад и рад чланове групе;

У СВЕТУ БОЈА И ОБЛИКА – усмеравање способности и активности на развој и стварање, буђење интересовања за стваралаштво; развијање ученичке маште, креативности и маште, креативности и оригиналности; израда употребних предмета (дечје рукотворине); развој самосталности у раду, подстицање самоиницијативе и самосталности у раду; стицање радних навика и правилног односа према раду; социјализација кроз рад и дружење; развој стваралачких способности и опажања, развијање маште и креативног начина мишљења; развијање способности за концентрацију; подстицање интересовања за истраживање.

Међупредметне компетенције:

- *Одговорно учешће у демократском друштву* – негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу; промовише позитивне вредности друштва; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине;
- *Естетичка компетенција* – препознаје естетичке елементе у уметничком стваралаштву, националној и светској природној и културној баштини, језичкој култури у уметничком и неуметничком домену; развија позитиван однос према сопственој култури и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности; препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања; употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању;
- *Рад са подацима и информацијама* – користи податке из различитих извора и начине добијања податка и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника;
- *Сарадња* – активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; поштује правила заједничког рада; поштује друге као равноправне чланове групе и поштује разлике у мишљењу; одговорно извршава заједничке активности; критички процењује свој рад и рад чланове групе.
- *Комуникација* – познаје различите облике комуникације и њихове одлике; уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама ситуације; уважава саговорника; изражава своје ставове, мишљења и осећања на конструктиван и аргументован начин; негује културу изражавања и чува језички идентитет; користи на одговарајући и креативан начин језик и стил; уме да саслуша излагање саговорника
- *Решавање проблема* – препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе између њих; претпоставља решења проблема, планира редослед активности; решава проблем примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета; стечена нова знања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.
- *Предузимљивост и оријентација ка предузетништву* – развијање стратегија, постављање циљева и њихово постизање (акцентат је пре свега на решавању математичких задатака).
- *Сарадња* – активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; поштује правила заједничког рада; поштује друге као равноправне чланове групе и поштује разлике у мишљењу; одговорно извршава заједничке активности; критички процењује свој рад и рад чланове групе.

НА ПОЉУ ШАХОВСКИХ ФИГУРА - Ученици ће развијати самосталност у раду, подстицати самоиницијативу и већу ангажованост. Кроз додатни систем обуке, ученици стичу радне навике и правилан однос према раду; толеранцију и способност за рад у групи; развијају радозналост и самосталност у раду, подстичу одговорност према обавезама, социјализују се кроз рад и дружење; развијају стваралачке способности и опажања, развијају маште и креативног начина мишљења; развијају способности за концентрацију; подстичу се њихова интересовања за истраживање.

Међупредметне компетенције:

Компетенција за рад - стицање позитивног и одговорног односа према раду; изражавање и образлагање сопствених идеја; способност за самостално истраживање и развијање личног интересовања

Одговорно учење у демократском друштву - негује своју националну културну баштину; промовише позитивне вредности друштва; поштује одлуке већине и уважава мишљење мањине

Комуникација - познаје различите облике комуникације, уважава саговорника, изражава своје ставове и мишљење, уме да саслуша саговорника

Рад са подацима и информацијам - користи податке из различитих извора на прави начин;

Решавање проблема - препознаје проблем, претпоставља решења проблема, планира редослед активности; решава проблем, има стратегију у игри;

Сарадња - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; поштује правила заједничког рада; поштује друге као равноправне чланове групе и поштује разлике у мишљењу; одговорно извршава заједничке активности; критички процењује свој рад и рад чланове групе

КРУЖОК „ТЕРЕМОК” Пролазећи кроз додатни систем обуке, ученици ће стицати радне навике и правилан однос према раду; толеранцију и способност рада у групи; самопроцењиваће ниво свог знања, развијати радозналост у односу на нова знања и самосталност у раду; вредноваће функционалност обуке као и сопствено учење и одговорност за њу.

Међупредметне компетенције:

Компетенција за учење – стицање позитивног и одговорног односа према учењу; коришћење различитих извора информација и критички однос према њима; разликовање битног од небитног; изражавање и образлагање сопствених идеја; способност за самостално истраживање и развијање личног интересовања.

- *Одговорно учешће у демократском друштву* – негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу; промовише позитивне вредности друштва; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.
- *Естетичка компетенција* – препознаје естетичке елементе у уметничком стваралаштву, националној и светској природној и културној баштини, језичкој култури у уметничком и неуметничком домену; развија позитиван однос према сопственој култури и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности; препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања; употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању.
- *Комуникација* – познаје различите облике комуникације и њихове одлике; уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама ситуације; уважава саговорника; изражава своје ставове, мишљења и осећања на конструктиван и аргументован начин; негује културу изражавања и чува језички идентитет; користи на одговарајући и креативан начин језик и стил; уме да саслуша излагање саговорника.
- *Рад са подацима и информацијама* – користи податке из различитих извора и начине добијања податка и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника.
- *Решавање проблема* – препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе између њих; претпоставља решења проблема, планира редослед активности; решава проблем примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета; стечена нова знања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.
- *Сарадња* – активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; поштује правила заједничког рада; поштује друге као равноправне чланове групе и поштује разлике у мишљењу; одговорно извршава заједничке активности; критички процењује свој рад и рад чланове групе.

МАЛИША- ЗНАЛИША (МАШТАОНИЦА, СТВАРАОНИЦА)
треба да окупи ученике и усмери њихове способности и активности, да својим учешћем и радом развијају низ стваралачких вештина, пробуди интерес за стваралаштво, развијање ученичке маште, креативности и оригиналности, израда употребних предмета (лутке, сцене, одевних предмета, капа, машна....)

Међупредметне компетенције:

- **Компетенција за рад:** стицање позитивног и одговорног односа према раду; изражавање и образлагање сопствених идеја; способност за самостално истраживање и развијање личног интересовања
- **Одговорно учешће у демократском друштву:** негује своју националну културну баштину; промовише позитивне вредности друштва; поштује одлуке већине и уважава мишљење мањине.
- **Естетичка компетенција:** препознаје естетичке елементе у уметничком стваралаштву, препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у уметничким пољима свог деловања.
- **Комуникација:** познаје различите облике комуникације, уважава саговорника, изражава своје ставове и мишљење, уме да саслуша саговорника, прати саговорника, надовезује се на саговорника, примењује вршњачко учење.
- **Рад са подацима и информацијама:** користи податке из различитих извора на прави начин
- **Решавање проблема:** препознаје проблем, претпоставља решења проблема, планира редослед активности; решава проблем
- **Сарадња:** активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; поштује правила заједничког рада; поштује друге као равноправне чланове групе и поштује разлике у мишљењу; одговорно извршава заједничке активности; критички процењује свој рад и рад чланове групе.

ПРОБУДИ КРЕАТИВЦА У СЕБИ! – усмеравање способности и активности на развој и стварање, буђење интересовања за стваралаштво; развијање ученичке маште, креативности и маште, креативности и оригиналности; израда употребних предмета (дечје рукотворине); развој самосталности у раду, подстицање самоиницијативе и самосталности у раду; стицање радних навика и правилног односа према раду; социјализација кроз рад и дружење; развој стваралачких способности и опажања, развијање маште и креативног начина мишљења; развијање способности за концентрацију; подстицање интересовања за истраживање.

Међупредметне компетенције:

- **Одговорно учешће у демократском друштву** – негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу; промовише позитивне вредности друштва; поштује одлуке већине и уважава мишљења;

-Рад са подацима и информацијама – користи податке из различитих извора и начине добијања податка и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника;

-Естетичка компетенција – препознаје естетичке елементе у уметничком стваралаштву, националној и светској природној и културној баштини, језичкој култури у уметничком и неуметничком домену; развија позитиван однос према сопственој култури и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности; препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања; употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању;

- Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – развијање стратегија, постављање циљева и њихово постизање (акцентат је пре свега на решавању математичких задатака).

- Сарадња – активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; поштује правила заједничког рада; поштује друге као равноправне чланове групе и поштује разлике у мишљењу; одговорно извршава заједничке активности; критички процењује свој рад и рад чланове групе.

- Комуникација – познаје различите облике комуникације и њихове одлике; уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама ситуације; уважава саговорника; изражава своје ставове, мишљења и осећања на конструктиван и аргументован начин; негује културу изражавања и чува језички идентитет; користи на одговарајући и креативан начин језик и стил; уме да саслуша излагање саговорника

- Решавање проблема – препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе између њих; претпоставља решења проблема, планира редослед активности; решава проблем примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета; стечена нова знања и вештине повезује у јединствену целину са претходним

У СВЕТУ ЛЕПЕ РЕЧИ – развој мисаоних и вербалних способности интерпретације; вежба изражајног читања, рецитације; учење основних елемената глуме; богаћење речника; развијање љубави према читању; развој читалачких навика; побољшање опште језичке културе; развијање смисла и способности за правилно, течно и уверљиво усмено изражавање; стицање радних навика и правилног односа према раду, толеранције и способности рада у групи; самопроцена нивоа знања; развој радозналости ученика

Међупредметне компетенције:

- *Компетенција за учење* – стицање позитивног и одговорног односа према учењу; коришћење различитих извора стицања знања; разликовање битног од небитног; изражавање и образлагање сопствених идеја; способност за самостално истраживање и развијање и неговање личног интересовања, стваралачког и кративног потенцијала.

- *Одговорно учешиће у демократском друштву* – негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу; промовише позитивне вредности друштва, врлине које препознаје у особинама ликова у књижевном тексту; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.

- *Естетичка компетенција* – препознаје естетичке елементе у књижевном делу; развија позитиван однос према сопственој култури и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности; препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог изражавања;

- *Комуникација* – познаје различите облике комуникације и њихове одлике; уме јасно да се усмено изрази, у складу са потребама ситуације; уважава саговорника; изражава своје ставове, мишљења и осећања на конструктиван и аргументован начин; негује културу изражавања и чува језички идентитет; користи на одговарајући и креативан начин језик и стил; уме да саслуша излагање саговорника.

- *Рад са подацима и информацијама* – користи податке из различитих извора уз помоћ наставника.

- *Решавање проблема* – препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе између њих; претпоставља решења проблема, планира редослед активности; решава проблем примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета; стечена нова знања и вештине повезује у јединствену целину са претходним. Будући да се ради о млађем основношколском узрасту, неопходна је помоћ наставника, у потпуности.

- *Сарадња* – активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; поштује правила заједничког рада; поштује друге као равноправне чланове групе и поштује разлике у мишљењу; одговорно извршава заједничке активности; критички процењује свој рад и рад чланове групе.

ЈА ВОЛИМ МАТЕМАТИКУ - обнављање и обогаћивање знања из области математике, кроз различите врсте занимљивих математичких задатака, применом метода учења (нпр. методе дужи; претпоставке; теразија, и сл.), као и учење кроз игру (интерактивне едукативне игрице, квиз знања, и сл.).

	<p>Полазници радионице ће стицати радне навике и правилан однос према раду; толеранцију и способност рада у групи; самопроцењиваће ниво свог, и знања вршњака; развијати радозналост у односу на нова знања и самосталност у раду.</p> <p>Међупредметне компетенције:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Компетенција за учење</i> – упознавање ученика са математичким знањима, продубљивање математичких знања у зависности од узраста и интересовања ученика. - <i>Рад с подацима и информацијама</i> – стицање знања о примени података и информација, коришћења истих ради стицања нових знања (методе решавања задатака). - <i>Сарадња</i> – учествовање у групним активностима, афирмација међусобног поштовања, равноправности и сарадње, рад на задацима; вршњачко учење. - <i>Решавање проблема</i> – препознавање математичког проблема, анализа и планирање начина решавања математичких задатака. - <i>Предузимљивост и оријентација ка предузетништву</i> – развијање стратегија, постављање циљева и њихово постизање (акцентат је пре свега на решавању математичких задатака). - <i>Дигитална компетенција</i> – коришћење рачунара у циљу квалитетнијег савладавања математичких задатака; коришћење едукативних интерактивних садржаја са интернета. <p>КРЕАТИВНЕ РАДИОНИЦЕ – усмеравање способности и активности на развој и стварање, буђење интересовања за стваралаштво; развијање ученичке маште, креативности и маште, креативности и оригиналности; израда употребних предмета (дечје рукотворине); развој самосталности у раду, подстицање самоиницијативе и самосталности у раду; стицање радних навика и правилног односа према раду; социјализација кроз рад и дружење; развој стваралачких способности и опажања, развијање маште и креативног начина мишљења; развијање способности за концентрацију; подстицање интересовања за истраживање.</p> <p>Међупредметне компетенције:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Одговорно учење у демократском друштву</i> – негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу; промовише позитивне вредности друштва; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине;
--	--

	<p>- <i>Естетичка компетенција</i> – препознаје естетичке елементе у уметничком стваралаштву, националној и светској природној и културној баштини, језичкој култури у уметничком и неуметничком домену; развија позитиван однос према сопственој култури и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности; препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања; употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању;</p> <p>- <i>Рад са подацима и информацијама</i> – користи податке из различитих извора и начине добијања податка и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника;</p> <p>- <i>Сарадња</i> – активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; поштује правила заједничког рада; поштује друге као равноправне чланове групе и поштује разлике у мишљењу; одговорно извршава заједничке активности; критички процењује свој рад и рад чланове групе.</p> <p>- <i>Комуникација</i> – познаје различите облике комуникације и и њихове одлике; уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама ситуације; уважава саговорника; изражава своје ставове, мишљења и осећања на конструктиван и аргументован начин; негује културу изражавања и чува језички идентитет; користи на одговарајући и креативан начин језик и стил; уме да саслуша излагање саговорника</p> <p>- <i>Решавање проблема</i> – препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе између њих; претпоставља решења проблема, планира редослед активности; решава проблем примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета; стечена нова знања и вештине повезује у јединствену целину са претходним</p> <p>- <i>Предузимљивост и оријентација ка предузетништву</i> – развијање стратегија, постављање циљева и њихово постизање (акцентат је пре свега на решавању математичких задатака).</p>
<p>1.4. Сажет опис активности кроз наративни део</p>	<p><u>МАТЕМАТИКА - ЧАРОБНИ СВЕТ БРОЈЕВА</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Обнављање научног градива из математике</i> (обнављање раније стечених знања, додатно усавршавање из истих области) • <i>Припрема за такмичење</i> (вежбање такмичарских задатака, додатна предавања потребна за разумевање напредног нивоа задатака) • <i>Припрема за такмичење „Мислиша“</i> (вежбање посебних, логичких, задатака, IQ тестова, вежбање такмичарских задатака).

- *Допунска настава* (рад на прихватању да математика може да се научи и стицање основних знања)
- *Припрема за завршни испит* (вежбање задатака из збирке за завршни испит уз детаљна објашњења и потребна предавања из заборављеног градива)

КУТАК ЗА ПРИПРЕМУ ЗА ЗАВРШНИ ИСПИТ ИЗ МАТЕМАТИКЕ

- *Обнављање наученог градива из математике* (обнављање раније стечених знања, додатно усавршавање из истих области)
- *Припрема за завршни испит* (вежбање задатака из збирке за завршни испит уз детаљна објашњења и потребна предавања из заборављеног градива)
- *Отворена радионица* – радионица на којој ће моћи да присуствују и учествују родитељи уколико то желе (упознавање са начинима рада, дечјим радовима, материјалима ...презентација онога што су деца научила или издвојила као битно). Ова радионица ће бити припремљена и реализована у сарадњи са децом и само уколико сви учесници радионица буду сагласни са њеним извођењем.

ДРАМА- ПОКЛОНИ СЕ И ПОЧНИ

- Систематизација и обнављање градива обрађеног у редовној настави, ради утврђивања стеченог знања које је потребно као основа за стицање нових знања из области књижевности;
- Изражајно читање и тумачење књижевних дела, која нису предвиђена редовним планом и програмом (пре свега драма, али и поезија);
- Упознавање са основним појмовима из позоришне уметности;
- Анализа драмске структуре дела: основна идеја, радња и догађај, ликови, драмска ситуација, уочавање лирских и епских елемената у драмском делу;
- Драматизација текстова по избору по различитим моделима: текст остаје веран оригиналном тексту, осмишљавање нових сцена или коришћење драмског текста као предтекста на основу ког се интерпретира нова драмска представа;
- Подстицање ученика на самостално или групно писање краћих драмских дела приликом ког ће се ослањати на своје искуство и познате ситуације;
- Усвајање и увежбавање битних чинилаца за успешно читање и казивање: дикција (правилно и потпуно изговарање гласова), интонација (прилагођавање висине и јачине гласа садржају и значењу текста), темпо, паузе (увежбавање уверљивог казивања), реченични акценат;

- Развој комуникацијских вештина: активно слушање, јасно изражавање, разумевање и слање невербалних сигнала (гестова, мимике, покрета);
- Развијање вештине дијалога, заступање сопственог и уважавање туђег мишљења;
- Ученици ће у оквиру радионице неговати свој јединствен стил и самостално и уз помоћ наставника пронаћи своје начине изражавања;
- У оквиру ове радионице ученици ће се у великој мери бавити разумевањем прочитаног, што може послужити ученицима осмог разреда и као додатна припрема за завршни испит.

СРПСКИ У СРЦУ

- Систематизација и обнављање градива обрађеног у редовној настави, ради утврђивања стеченог знања које је потребно као основа за стицање нових знања из области језика и књижевности; За вежбање и утврђивање знања у овој радионици можемо користити нове примере у обради наставних јединица, који нису обухваћени примерима из школских уџбеника.
- Допуна градива редовне наставе путем представљања неких језичких специфичности и занимљивости.
- Изражајно читање и тумачење књижевних дела, која нису предвиђена редовним планом и програмом (пре свега поезија и драма, али и остале књижевне врсте);
- Подстицање ученика за самостално писање различитих књижевних форми (есеја, стихова, кратких прича, анегдота), ради развијања вештина и компетенција писменог изражавања и богаћење стилског израза.
- Обрада језичког градива на непосредан, лак и духовит начин казивања о граматичким и правописним питањима, преко различитих језичких игара: загонетки, питалица, ребуса, слагалица, анаграма и др.
- Указивање на бројне примере погрешне употребе речи и израза у свакодневном говору и писаној пракси и упућивање на правилно и јасно изражавање. Представљање и решавање многобројних језичких недоумица.
- Настава радионице српског језика може послужити и за допуњавање додатне и допунске наставе и на њој може се вршити припрема за завршни испит из српског језика, припрема за такмичење из српског језика, али се може и пружати помоћ ученицима да савладају из градива оно што им није јасно и да побољшају оцене.
- Планирана је групна посета школској библиотеци са циљем да се ученици боље упознају са речницима и коришћењем истих.

- Планиран је наставак сарадње са библиотеком „Бранко Ћопић“ у оквиру различитих пројеката.

МЕДЕНА РАДИОНИЦА

- Ученици ће долазити сваке недеље на радионице за прављење медањака. Неопходно је обезбедити потребан прибор за рад, као и материјал. Радионице организовати тако да се на једној радионици праве и пеку, а на другој украшавају медањаци.
- Радионица подразумева теоријски и практични део. Теоријски део подразумева тражење одређеног рецепта, договор око истог и практични део (прављење медањака). На радионици је један од полазника задужен да фотографише ``процес производње``, а онда да тај исти процес и визуелизујемо на неком паноу, у циљу упознавања осталих ученика школе са овом радионицом.
- Радионица остаје отворена за ученичке идеје и прилагодљива њиховим идејама и жељама.
- Један од задатака и изазова, како за наставника, тако и за децу је како укључити родитеље, ако не у процесу саме производње (бар једна радионица!), а онда бар у пласману истих.
- Са ученицима доћи до конструктивних решења око паковања готових производа (било би добро размишљати у смеру неког изузетног, необичног паковања).

БЕСЕЛА РАДИОНИЦА

- Упознавање ученика са начином рада, планом (разговор о њиховим интересовањима), формирање група;
- Израда употребних предмета;
- Израда украса и употребних предмета;
- Израда накита и украса;
- Израда новогодишњих украса од различитих материјала;
- Украшавање просторија школе за предстојеће празнике;
- Припрема радова за продајну изложбу у школи и ван школе;
- Израда сувенира и магнета;
- Израда ускршњих украса и употребних предмета(технике фарбања јаја)

РАДИОНИЦА ПРИРОДЕ

- Систематизација и обнављање градива обрађеног у редовној настави, ради утврђивања стеченог знања које је потребно као основа за стицање нових знања како усмених тако и прктичних из област биологије; За вежбање и утврђивање знања у овој радионици можемо користити нове примере у обради наставних јединица, који нису обухваћени примерима из школских уџбеника;
- Допуна градива редовне наставепутем представљања неких тема из додатне литературе;
- Подстицање деце на креативни и практични рад;
- Подстицање ученика за самосталну израду различитих презентација и паноа на тему заштитимо природу;
- Указивање на бројне примере загађене природе;
- Утврђивање градива и усвајање новог може се спроводити кроз усмени и практични рад, тако се повећева мотивисаност ученика, њихова радозналост и активност. Путем игре асоцијација, ученици на забаван начин могу повезивати градиво из различитих области биологије, из различитих разреда, али и знања из овог предмета са осталим предметима, што богати опште знање и културу ученика; обogaћивање изучавања заштите саме природе и очување исте;
- Настава радионице биологије може послужити и за допуњавање додатне и допунске наставе и на њој може се вршити припрема за завршни тест из наставе биологије, припрема за такмичење из биологије, али се може и пружати помоћ ученицима да савладају из градива оно што им није јасно и да побољшању оцене.

ИЗМЕЂУ МАГИЈЕ И ХЕМИЈЕ

- Систематизација и обнављање градива обрађеног у редовној настави, ради утврђивања стеченог знања које је потребно као основа за стицање нових знања из области хемије; За вежбање и утврђивање знања у овој радионици можемо користити нове примере у обради наставних јединица, који нису обухваћени примерима из школских уџбеника;
- Допуна градива редовне наставепутем представљања неких занимљивости;
- Подстицање ученика за самостално писање различитих хемијских форми (формула, назива једињења, једначина), ради развијања вештина и компетенција писменог изражавања;
- Обрада наставних садржаја на непосредан, лак и духовит начин, преко различитих језичких игара: загонетки, питалица, ребуса, слагалица, асоцијација и друго;

- Указивање на бројне примере погрешне употребе хемикалија у свакодневном говору, и њиховог штетног утицаја на животну средину;
- Утврђивање градива и усвајање новог може се спроводити кроз различите језичке игре, кроз које се повећава мотивисаност ученика, њихова радозналост и активност. Путем игре асоцијација, ученици на забаван начин могу повезивати градиво из различитих области хемије, из различитих разреда, али и знања из овог предмета са осталим предметима, што богати опште знање и културу ученика;
- Настава радионице хемије може послужити и за допуњавање додатне и допунске наставе и на њој може се вршити припрема за завршни испит из хемије у оквиру комбинованог теста, припрема за такмичење из хемије, али се може и пружати помоћ ученицима да савладају из градива оно што им није јасно и да побољшају оцене;
- Планирана је групна посета Фестивалу науке са циљем да се ученици боље упознају са значајем природних наука;
- Планирано је, током 2.полугодишта, увести ученике у експериментални поступак добијања сапуна.

ШКОЛА СТОНОГ ТЕНИСА

- Правилно држање рекета, основни ставови и кретање у стоном тенису
- Школски сервис
- Пребацивање лоптице форхендом и бекхендом
- Основна правила игре
- Игра у синглу
- Сервис са ротацијом
- Суђење
- Игра у дублу

СПОРТОВИ СА ЛОПТОМ

- Основни ставови и кретања
- Основна техника са лоптом и без ње
- Правилно држање рекета, основни ставови, кретање и ударци у стоном тенису
- Основна правила игре
- Игра у олакшаним условима
- Игра са поштовањем свих правила
- Суђење

У СВЕТУ БОЈА И ОБЛИКА

- Како бисмо учинили радионицу што интересантнијом, а у исти мах и понешто научили, можемо издвојити неки час за проучавање историје декупажа, користећи информацију са интернета.

- Отворена радионица-радионица на којој ће моћи да присуствују и учествују родитељи уколико то желе (упознавање са начинима рада, дечјим радовима, материјалима)

НА ПОЉУ ШАХОВСКИХ ФИГУРА

-Како бисмо учинили радионицу што интересантнијом, а у исти мах и понешто научили, можемо користити интернет

-Отворена радионица-радионица на којој ће моћи да присуствују родитељи шахисти, старији ученици, други гости који добро играју шах;

-Посебан акценат је на раду кроз игру и забаву; сви ученици су активни учесници наставног процеса. Ученицима је пружена могућност слободе критичког мишљења и изношења сопствених идеја без бојазни да ли у нечему греше. Мотивација лежи и у томе што рад у радионици обезбеђује свестран развој личности детета. Основна карактеристика радионице је да забаву претвара у обуку и стваралаштво, и буде подршка у учењу кроз игру и забаву.

У СВЕТУ ЛЕПЕ РЕЧИ

- Систематизација и обнављање градива обрађеног у редовној настави, ради утврђивања стеченог знања које је потребно за стицање нових знања, (основни појмови из књижевности), а првенствено савладавање изражајног читања, као основа за напредовање;
- Проширивање градива редовне наставе путем драматизације и изражајног читања и рецитовања;
- Изражајно читање и тумачење књижевних дела, која нису предвиђена редовним планом и програмом, (пре свега поезија и драма, али и остале књижевне врсте);
- Припрема ученика за такмичење рецитатора;
- Учење кроз језичке игре (асоцијације, квизове знања);
- Подстицање ученика у неговању лепог усменог изражавања и увођење у основе драматизације текста- глуме;
- Такмичења у лепом изражавању;
- Припрема пригодних, тематских приредби поводом државних, верских или школских празника и приказивање пред публиком (ученицима, наставницима школе, родитељима, као и припадницима локалних заједница, ако је планирано годишњим радом школе.);
- Планирано је да радионица буде “отвореног типа” и да пружа могућност укључивања и сарадње са родитељима (уколико то желе), другим одељењским заједницама (вршњачко учење);

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

	<ul style="list-style-type: none"> • Планирано је да полазници радионице посете културно-историјске објекте. <p><u>ПРОБУДИ КРЕАТИВЦА У СЕБИ!</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Како бисмо учинили радионицу што интересантнијом, а у исти мах и понешто научили, можемо издвојити неки час за проучавање историје декупажа, користећи информацију са интернета. - Отворена радионица-радионица на којој ће моћи да присуствују и учествују родитељи уколико то желе (упознавање са начинима рада, дечјим радовима, материјалима). <p><u>КРЕАТИВНЕ РАДИОНИЦЕ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Како бисмо учинили радионицу што интересантнијом, а у исти мах и понешто научили, можемо издвојити неки час за проучавање историје декупажа, користећи информацију са интернета. - Отворена радионица-радионица на којој ће моћи да присуствују и учествују родитељи уколико то желе (упознавање са начинима рада, дечјим радовима, материјалима)
1.5. Циљна група којој је намењено	Ученици од петог до осмог разреда матичне школе у Вранићу, ученици млађих разреда у матичној школи у Вранићу, млађи разреди у подручним одељењима у Мељаку и Шиљаковцу.
1.6. Носиоци активности	Квалификовани наставници, библиотекар- нема профила особа за рад са ученицима са неформалним образовањем. Најбитнији постулат наше замисли Обогаћеног једносменског рада је тај што су предвиђене активности потреба школе, ученика и родитеља, а наставници и стручни сарадници који ће обављати активности су посвећени раду са децом и у њима препознају могућности развијања разних компетенција, како личних и професионалних – тако и ученичких.
1.7. Место реализације	Просторије матичне школе у Вранићу, физкултурна сала, просторије сеоске библиотеке у Дому културе у Вранићу
1.8. Потребно ангажовање извршилаца	Наставници и библиотекар су радници школе. С обзиром на то да школа наставни процес обавља у две смене додатно ангажовање помоћног особља није потребно, нити ће се повећати трошкови утрошка енергената.
1.9. Исхрана ученика	На основу резултата анкете родитељи нису показали заинтересованост за испоручивање и поделу obroka.
1.10. Процена обухвата ученика	У првом полугодишту школске 2019/2020. године, пројектом су били обухваћени ученици старијих разреда у матичној школи у Вранићу. У другом полугодишту школске 2019/2020. године, осим ученика старијих разреда у матичној школи у Вранићу, пројекат је проширен и на ученике 4. разреда матичне школе у Вранићу и подручног одељења у Мељаку.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

	<p>Почев од првог полугодишта школске 2020/2021. године, пројекат је проширен на све ученике школе: ученике млађих и старијих разреда матичне школе у Вранићу, као и ученике млађих разреда подручних одељења школе у Мељаку и Шиљаковцу.</p>
<p>1.11. Додатни ресурси</p>	<p>Пројекат је одржив, пре свега постоји одлична воља наставног особља и управе школе, имамо капацитете и услове за понуђене активности. Заинтересованост и подршка родитеља је од великог значаја, посебно у измењеним условима одржавања образовно-васпитног процеса, а тиче се полагања завршног испита за ученике осмог разреда.</p>
<p>1.12. Додатне напомене</p>	<p>Током школске 2019/2020. године, начин реализације био је заснован на принципу норме од 100%. Начин реализације, почев од првог полугодишта школске 2020/2021. године је заснован на принципу норме од 140%.</p> <p><i>Посебна напомена: Од самог почетка реализације пилот пројекта основна идеја и мисао није била норма наставника већ, искључиво, могућност да се у школи, сем класичних секција и ваннаставних активности, понуде активности/радионице које смо одувек желели да радимо на добровољној бази, без оцењивања већ жеље за стицањем нових сазнања, дружења, вршњачког учења. Све те замисли су се кроз активности/радионице делимично и оствариле. Зашто делимично?</i></p> <p><i>Једноставно, зато што свака активност/радионица отвара нове идеје и путеве за нове сарадње, повезивања-како на локалном, тако и на глобалном нивоу.</i></p> <p><i>Следећи корак је увезивање/ умрежавање преко E Twining пројекта. Наша школа има за циљ да оствари специфичан индикатор:</i></p> <p>5.5.1. Школа је препознатљива као центар иновација и васпитно- образовне изузетности у широј и ужој локалној и стручној заједници.</p>
<p>1.13. Правни основ и извор информација</p>	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-start;"> <div style="text-align: center;"> Odluka o projektu </div> <div style="text-align: center;"> Novo Resenje o </div> <div style="text-align: center;"> Resenje o projektu </div> <div style="text-align: center;"> Prilog 1_Spisek OS i </div> </div> <p style="text-align: center;">obogacenog jednosmbroju skola za obogacobogacenog jednosmSS u projektu obogac</p> <div style="text-align: center; margin-top: 10px;"> Resenje-jednosmenski rad 2021 2022.pdf </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; margin-top: 10px;"> <div style="text-align: center;"> Skolska 2021 </div> <div style="text-align: center;"> Odluka_jednosmensk 2022_Tabelarni pregl i rad 2021 2022.pdf </div> </div>

22. ПРОДУЖЕНИ БОРАВАК

У односу на потребе и интересовања родитеља школа годишње, формира групе продуженог боравка, а у односу на Правилник о организацији рада продуженог боравка и Правилник о формирању и финансирању група, као и Сагласност МПНТР или Управе Града Београда/Секретаријата за образовање и заштиту детета.

У основној школи „Павле Поповић” у матичној школи у Вранићу и подручном одељењу у Мељаку редовна настава и ваннаставне активности се реализују у две смене. Последњих година све је више родитеља који су заинтересовани за отварање продуженог боравка у школи, што је условљено променом радног времена родитеља и немогућношћу да своју децу доводе и преузимају из школе, као и ситуацији да код куће не постоји особа која може да сачека дете.

Циљеви и задаци наставе у продуженом боравку

Набројаћемо неке основне циљеве и задатке наставе у продуженом боравку:

- Подизање нивоа опште заштите и бриге о ученицима млађих разреда у време запослености њихових родитеља;
- Подизање нивоа опште културе ученика;
- Већи степен вертикалне и хоризонталне повезаности градива које се реализује часовима редовне наставе кроз тематско радионичарско планирање активности;
- Подршка у целовитом развоју деце, унапређивање социјално-емоционалног развоја ученика;
- Праћење успеха у напредовању ученика у наставним активностима;
- Индивидуални и групни рад са ученицима у процесу стицања знања;
- Идентификовање ученика којима је потребан корективни рад и допунска настава у циљу постизања бољих резултата;
- Рад са даровитим ученицима и додатно ангажовање у њиховом раду;
- Праћење и проучавање интересовања ученика и њихово укључивање у рад различитих радионица;
- Развијање радних навика код ученика;
- Подизање нивоа васпитне улоге школе кроз активности;
- Пружање базичних знања и вештина, њихово повезивање са реалним животом као и њихова примена у свакодневном животу;
- Увођење ученика у методе и технике учења ;
- Развијање и неговање другарства, пријатељства и толеранције;
- Подстицање индивидуалне одговорности ученика;
- Усвајање вредности заједничког живота;
- Усвајање и прихватање позитивних и сузбијање негативних облика понашања;
- Развијање међусобног поштовања, поверења, искрености, уважавања личности, једнакости и отворене комуникације;
- Развијање комуникативне способности и конструктивног решавања сукоба или конфликта са вршњацима и одраслима;
- Подстицање социјализације, разумевања и прихватања међусобних разлика;

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- Подстицање групног рада, споразумевања, сарадње и дружења;
- Подстицање и развијање међупредметних компетенција ученика.

Просторије за продужени боравак имале би више намена: самостални рад ученика у циљу савлађивања образовно–васпитних задатака, израда школских и домаћих задатака, организовано коришћење слободног времена, одмор и рекреација ученика.

Продужени боравак би се организовао у две учионице површине 193m² и 52, 35m² што задовољава услове о потребној квадратури по ученику, у складу са Правилником о ближим условима за оснивање, почетак рада и обављање делатности основне школе („Службени гласник РС - Просветни гласник", број 5/2019)

Просторна и материјално- техничка опремљеност продуженог боравка се одликује следећим елементима:

- Ученици у продуженом боравку имају своје наставнике разредне наставе и учионице са простором за вишеструке активности. Постоје у потпуности обезбеђени услови за боравак који је намењен деци првог и другог разреда у ваннаставном времену. Наставници праве распоред и организују активности у складу са интересовањима, жељама и потребама ученика. Ученици у продуженом боравку, организовано и плански, уз стручно-педагошку помоћ и сарадњу са наставником, утврђују, продубљују, примењују и усвајају нова знања, вештине и навике. Време се проводи у завршавању школских обавеза, игри, одмору. Наставници поклањају пажњу и пружају помоћ деци у учењу и при изради домаћих задатака. Ученици се оспособљавају да самостално обављају своје обавезе у каснијем школовању. По завршетку школских обавеза, слободно време је осмишљено према индивидуалним афинитетима и потребама сваког детета. Активности у слободном времену ученика имају првенство рекреативно-забавни и стваралачки карактер.
- Програм рада продуженог боравка остварује се у просторијама које су прилагођене , опремљене и намењене за остваривање рада продуженог боравка, као и за опуштање ученика после или пре наставе. Ове просторије су димензија 193 квадрата у Вранићу и 52, 35 квадрата у Мељаку.
- Мултифункционална учионица Лаванда од 193 м² се састоји од централне просторије и две бочне просторије. Лаванда је опремљена са: десет канцеларијских столова 200x100 cm, 80 тапацираних столица за наставнике, интерактивном таблом 82 DVT, покретним носачем за IQBOARD, пројектором ACER 3Dx1323WHP, два телевизора са бочних страна GRUNDING 50 7800B Smart UHD, један лаптоп HP 17-1065G7/256GB/Win10, две VIVAX 12 inverter WIFI/Gkom климе и постољем за екран. Поред ове налази се и просторија школске библиотеке која је опремљена са преко 3 000 наслова занимљиве литературе и књига. У кутку за опуштање имамо модерно дизајниране подметаче на којима ученици седе и опуштају се уз гледање образовно- едукативних емисија за децу. Поред ове учионице за израду домаћих задатака користимо и две мање учионице онда када они немају наставу у приземљу школе у Вранићу од око 20 квадрата, а то су просторије музичке школе „Марко Тајчевић“ из Лазаревца која делује у школи од 2019. године.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022/23 – 2025/26.

- Учионица 4 у подручној школи у Мељаку. Учионица број 4 је површине 52, 35м². Опремљена је са 13 ђачких клупа, 23 ђачких столица, 1 катедра, 1 канцеларијска столица, двокрилни плакар, зелена табла, мала бела табла, 24 ђачка ормарића, рачунар, ЦД плејер, копијер апарат, клима уређај, рачунар, интернет картица.
- Предност овакве организације рада у продуженом боравку представља и повезаност са сеоском библиотеком, огранком Градске библиотеке „Бранко Ћопић“ у Дому културе непосредно поред зграде матичне школе у Вранићу, али и могућност сарадње и повезивања са радионицом Обогаћеног једносменског рада „У свету боја и облика“, као и радионицом „Опажај и буди креативан!“ у Мељаку и свих осталих радионица.
- Боравак се налази у мултифункционалној просторији у Вранићу и на спрату подручне школе у Мељаку. Територијално је издвојен у односу на наставу старијих разреда, односно трећег и четвртог разреда у Мељаку.

Обавеза наставника разредне наставе у продуженом боравку је вишеструка, а може се изразити као:

- развијање колектива ученика различитих узрастних група и организовање њиховог времена на дневној бази;
- организовање групног и индивидуалног рада ученика на изради домаћих задатака и савлађивању школског градива;
- пружање помоћи и организовање међусобног помагања ученика;
- пружање помоћи у савладавању наставних садржаја и изради домаћих задатака ученицима из депривираних средина;
- подстицање, мотивисање ученика у циљу квалитетнијег коришћења времена, усвајања наставних садржаја и израде задатака и сл.;
- квалитетно организовање слободног времена ученика, неговање културних и традиционалних вредности;
- организовање исхране ученика и изграђивање навика културног понашања приликом исхране (у неком наредном периоду).

Радно време у одељењима продуженог боравка би било следеће:

1. смена	2. смена
8 ⁰⁰ – 12 ²⁰ – редовна настава	08 ⁰⁰ – 10 ⁰⁰ – израда домаћих задатака
12 ³⁰ – 13 ⁰⁰ – пауза за ручак	10 ⁰⁰ – 10 ³⁰ – пауза за доручак
13 ⁰⁰ – 15 ⁰⁰ – израда домаћих задатака	10 ³⁰ – 12 ³⁰ – слободне активности
15 ⁰⁰ – 17 ³⁰ – слободне активности	12 ³⁰ – 13 ⁰⁰ – пауза за ручак
	13 ¹⁵ – 17 ³⁰ – редовна настава

Кључна подручја развоја (складан емотиван, когнитиван, социјалан и психолошки развој, лакоћа процеса социјализације и комуникације, развој комуникацијских компетенција, утемељење математичко-логичке и информационо-комуникационе писмености, културно-уметничко подручје развоја, игра, спорт и рекреација, активности према одабиру школе) остварују се кроз посебне активности које се детаљно планирају оперативним планом рада продуженог боравка за први, односно други разред.

1. разред

Правилник о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС” - Просветни гласник, број 10/17, 12/18, 15/18, 18/18, 1/19 и 2/20)

2. разред

Правилник о програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС” - Просветни гласник, 16/18, 3/19 и 5/21)

3. разред

Правилник о програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС” - Просветни гласник, 5/19, 1/20 и 6/20)

4. разред

Правилник о програму наставе и учења за четврти разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС” – Просветни гласник, 11/19, 6/20 и 7/21)

5. разред

Правилник о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС” - Просветни гласник, бр. 15/18, 18/18, 3/19, 3/20, 6/20 и 17/21)

6. разред

Правилник о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС” - Просветни гласник, бр. 15/18, 18/18, 3/19, 3/20, 6/20 и 17/21)

7. разред

Правилник о програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС” - Просветни гласник, 5/19, 1/20, 6/20, 8/20, 5/21 и 17/21)

8. разред

Правилник о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС” – Просветни гласник, 11/19, 2/20, 6/20, 5/21 и 17/21)

Правилник о допунама Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања (Сл. гласник РС – Просветни гласник, бр.17/2021)

Правилник о допуни Правилника о програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања (Сл. гласник РС – Просветни гласник, бр.17/2021)

Правилник о допуни Правилника о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања (Сл. гласник РС – Просветни гласник, бр.17/2021)

Посебни протокол за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања ("Службени гласник РС", бр. 46 од 26. јуна 2019, 104 од 31. јула 2020.)